FILOCALIA DE LA OPTINA

Învățături de suflet folositoare
ale cuvioșilor bătrâni de la Optina

Traducere din limba rusă Cristea Florentina

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

EDITURA EGUMENITA
Editura Cartea Ortodoxă
2009

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

Filocalia de la Optina. - Galaţi : Egumeniţa ; Alexandria :
Cartea Ortodoxă, 2009
ISBN 978-606-529-027-3 ; ISBN 978-973-8926-83-7

276

Prefață

Când aud cântarea armonioasă a unui cor numeros, în care vocile felurite, împletindu-se într-o grațioasă melodie cântă cântări dumnezeiești, atunci îmi spun: așa sunt scrierile Părinților.

Sfântul Ierarh Ignatie Briancianinov

În anul 2000, cu mila lui Dumnezeu, Biserica Ortodoxă Rusă a canonizat și trecut în rândul sfinților Întregii Rusii Soborul bătrânilor de la Optina. Astăzi avem reeditate viețile, scrisorile și învățăturile cuvioșilor stareți. Însă oricât le-am iubi și prețui, aceste cărți sunt asemenea izvorașelor care încă n-au ajuns să se contopească într-un râu învolburat sau asemenea unor voci separate, fie și melodioase, dar nu îndeajuns de puternice ca să răsune cu forța unui cor.

Și iată că avem în față o carte nouă – *Învățături de suflet folositoare ale cuvioșilor bătrâni de la Optina* - care a cuprins în sine, din plin, învățătura mântuitoare a stareților purtători de har ai Optinei. În ea au fost adunate sfaturi și povețe spicuite din viețile, învățăturile și din mai mult de trei sute de scrisori nepublicate ale acestora. Povețele sunt rânduite în ordine alfabetică și răspund multor întrebări și probleme duhovnicești, astfel încât această carte poate sluji drept călăuză de neînlocuit tuturor celor ce urmează căile poruncilor evanghelice, tuturor celor ce însetează de mântuire.

Cuvioșii stareți de la Optina au ajuns să fie pentru Rusia adevărați luminători ai credinței vii. Puterea harului dumnezeiesc, care a umplut de bucurie și dragoste inimile stareților, i-a făcut tămăduitori ai sufletelor omenești. Lucrul de căpătâi pentru ei era mântuirea acelui suflet care li se încredința spre povățuire. În cele mai grele încercări ale vieții și cele mai chinuitoare poveri sufletești, aceștia puteau să dezvăluie simplu și clar căile Iconomiei și voia Domnului. Stareții au plinit în sine credința și viața lucrătoare, severitatea și îngăduința, sobrietatea duhului și deschiderea, cunoașterea adâncă a lucrărilor Sfinților Părinți, experiența

de viață și trăirea în Dumnezeu. Dragostea lor era atât de mare, încât știau să înțeleagă pe fiecare om; poporul simplu și chiar intelectualitatea, slabă în credință și potrivnică Bisericii, s-au îndreptat spre Optina, căutând și dobândind în chiliile stareților bunul cel mai de preț - pacea lui Hristos. Învățăturile acestor părinți le putem citi oricând; scurte și simple, dar pline de viață, cuvintele izvorâte din experiența plină de duh vor fi spre ajutor celor ce însetează de Adevăr și după adevăratul sens al existenței umane, celor care s-au împotmolit în cele ale vieții de zi cu zi și în căutări filosofice, celor dezamăgiți de deșertăciunea vieții. Și poate că, după spusele cuviosului Antonie al Optinei, chiar și un singur cuvânt al acestei lucrări va aduce folos duhovnicesc. Acesta scria: „... vă sfătuiesc să nu lăsați citirea cărților duhovnicești, pentru că uneori o singură propoziție, citită într-un moment potrivit, poate fi mai prețioasă decât întreaga ediție, rămânând pentru totdeauna în minte".

Precum în secolul al XIX-lea povețele și învățăturile stareților de la Optina au contribuit la renașterea duhovnicească, devenind pentru mulți temelia trăirii în Dumnezeu, tot astfel și astăzi, *în ce chip dorește cerbul izvoarele apelor*, cădem și noi către acest izvor duhovnicesc.

De ce anume în zilele noastre sunt atât de necesare sfaturile cuvioșilor stareți de la Optina? Pentru că învățătura lor duhovnicească poate fi numită pe scurt „învățătura smereniei". Domnul nostru Iisus Hristos nu-și învăța ucenicii diferite nevoințe ascetice sau speculații teologice, ci spunea: *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). „Dacă avem smerenie, avem totul, iar dacă nu avem smerenie, nu avem nimic" - învățau prin cuvânt și mai ales prin toată viața și nevoința lor marii bătrâni de la Optina, pentru că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (Iac. 4: 6).

Citirea din Sfinții Părinți ne ajută să ne vedem păcatele și neajunsurile sufletești. Cuviosul Macarie de la Optina ne sfătuiește: „Citiți cărțile Părinților și studiați învățătura lor; aceasta ne va fi de folos pentru cunoașterea neputinței noastre și pentru dobândirea smereniei, răbdării și dragostei, învățându-ne cum să ne împotrivim patimilor, cum să ne curățim inima de acești spini și să sădim virtuțile". Aceste cuvinte care îi aveau în vedere pe Sfinții Părinți se referă în aceeași măsură și la stareții Optinei, care prin experiență străbăteau calea virtuților. „Aceștia - Sfinții Părinți -, ne învață Cuviosul, nu scriau după mintea lor, ci mai ales, având experiența multor necazuri, scârbe și boli, ne-au lăsat, ca

o bogată moştenire şi plină de nădejde vistierie, cuvintele lor pline de har. Iar noi, aducând mulţumiri Domnului, Care ne-a făcut acest dar, să învăţăm de la ei şi la nevoie să le punem pe rănile noastre ca pe un balsam tămăduitor..."

Aşadar, să cădem şi noi la cuvioşii noştri stareţi cu credinţă şi cu dragoste şi să învăţăm de la ei lucrarea poruncilor Domnului, lupta cu patimile şi să năzuim spre o viaţă sfântă, dreaptă şi bineplăcută lui Dumnezeu.

Cuvioşilor stareţi ai Optinei,
rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi!

Chinurile iadului

Dacă auziţi de chinurile veşnice, să nu vă tulburaţi, pentru că acestea sunt foarte de folos omului; dacă nu ar exista, atunci am fi mai răi şi mai păcătoşi. Precum părinţii îşi opresc copiii de la zburdălnicie cu varga, aşa şi Dumnezeu, prin chinurile iadului, opreşte lumea de la răutăţi. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 329)*

Dacă am strânge toate scârbele, bolile şi necazurile pământului într-un singur suflet şi le-am pune pe cântar, chinurile iadului ar fi cu mult mai grele şi cumplite, pentru că şi satana însuşi se înfricoşează de gheena focului. Dar nouă, neputincioşilor, chiar şi chinurile de aici ne sunt nesuferite, pentru că duhul nostru este uneori osârduitor, iar trupul întotdeauna neputincios. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 37)*

Gândim foarte împrăştiat despre chinurile iadului, astfel că până la urmă uităm de ele. În lume au fost uitate cu desăvârşire. Diavolul ne-a făcut pe toţi să credem că nici el, nici chinurile veşnice nu există. Sfinţii Părinţi, însă, ne învaţă că logodirea cu gheena, la fel ca şi cu fericirea veşnică, începe încă de aici, adică păcătoşii simt chinurile iadului încă de pe pământ, iar drepţii - fericirea veşnică, cu deosebirea că în veacul viitor şi unele şi altele vor fi trăite mult mai intens. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 119 din 2.08.1909)*

Desigur că există chinurile iadului şi se vor materializa. Sufletele drepţilor şi ale păcătoşilor îşi vor purta chiar şi îmbrăcămintea. De exemplu, ierarhii ni s-au arătat în veşminte arhiereşti; iar acolo poate că vor exista şi oraşe, şi altele. Fiecare va trăi chinurile veşnice în raport cu existenţa sa pământească, doar că trupul nu va fi atât de grosolan, ci mai subţire, mai imaterial... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 119 din 2.08.1909)*

Astăzi este foarte răspândită atitudinea greşită faţă de chinuri în general. Acestea sunt înţelese mult prea simbolic şi abstract, ca şi mustrări de conştiinţă; desigur că vor fi şi acestea, dar şi trupul se va chinui, nu cel pe care-l purtăm acum, ci altul nou, în care ne vom îmbrăca după Înviere. Iar iadul are un loc anume şi nu este o concepţie abstractă. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 56 din 06.1909)*

În zilele noastre, atât printre mireni, cât şi printre tinerii clerici, este tot mai răspândită ideea că veşnicele chinuri sunt incompatibile cu milostivirea nemărginită a lui Dumnezeu, socotind prin urmare că acestea nu sunt veşnice. Această înşelare vine din necunoştinţă. Chinurile şi fericirea veşnică nu vin numai din exterior, ci sunt, în primul rând, înlăuntrul omului. *Că iată, împărăţia lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru* (Luca 17: 21). Simţămintele pe care omul şi le va agonisi în timpul vieţii îl vor urma în viaţa veşnică. Trupul bolnav se chinuieşte în lume şi, cu cât e mai gravă boala, cu atât mai mari sunt suferinţele. Tot astfel şi sufletul, contaminat de felurite boli, începe a se chinui cumplit la trecerea în viaţa viitoare. O boală trupească incurabilă se sfârşeşte prin moarte; cum dar ar putea înceta boala sufletului pentru care moarte nu există? Răutatea, mânia, iuţimea, curvia şi alte neputinţe sufleteşti sunt ca nişte şerpi care se târăsc după om chiar şi în viaţa veşnică. Astfel, vedem că scopul vieţii constă în a-i strivi pe aceştia încă de aici, de pe pământ, pentru a ne curăţi cu desăvârşire sufletele şi a zice împreună cu Mântuitorul nostru înainte de moarte: *căci vine stăpânitorul acestei lumi; şi el întru Mine nu are nimic* (Ioan 14: 30). Sufletul păcătos, care nu s-a curăţit prin pocăinţă, nu poate să stea în preajma sfinţilor. Chiar dacă ar fi pus în rai, acesta n-ar suferi să rămână acolo, ci s-ar grăbi să plece de acolo. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 55, din 06.1909)*

Lumea îngerilor

Îngerii participă neobosit la soarta omului; dacă potrivnicii ne asaltează din toate părţile, cu cât mai mult luminoşii şi iubitorii îngeri caută să ne ocrotească, cu excepţia cazului când omul trece conştient de partea răului. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 33)*

Despre cântarea îngerească avem o povestire destul de recentă. Aceasta s-a întâmplat în gubernia Vologda. Odată, într-o biserică se slujea Sfânta Liturghie. Deodată afară s-a declanşat un incendiu şi toţi oamenii au fugit din biserică, lăsând-o pustie, doar cu diaconul şi preotul înlăuntru. Se risipise şi corul, însă atunci când diaconul a rostit ectenia, din strană s-a auzit o cântare minunată. În acel moment, pe lângă biserică trecea un polonez care, atras de acea cântare, a intrat şi a fost surprins de o privelişte neobişnuită. Sfântul locaş era pustiu, bătrânul preot slujea în altar şi diaconul pe solee, iar în strană – nişte tineri luminoşi în veşminte albe. Aceştia se şi auzeau cântând. La sfârşitul Liturghiei polonezul se

apropie de preot întrebându-l cine erau acei tineri strălucitori care au cântat atât de frumos.

- Au fost îngerii Domnului, a răspuns preotul.

- Dacă e aşa, atunci aş vrea să mă botez chiar astăzi, a zis polonezul.

- Aveţi deja botezul, a spus preotul. Primiţi numai Ortodoxia.

Astfel polonezul a dobândit comuniunea cu Biserica Ortodoxă datorită cântării îngereşti. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 34)*

Toate acestea (întreaga creaţie) s-au transformat din cauza păcatului. S-a schimbat lumea văzută şi cea nevăzută. Îngerii nu şi-au pierdut starea iniţială, nu s-au schimbat, ci au devenit mai puternici în luptă. Diavolul, după căderea sa, se putea strecura în ceruri printre duhurile păcii, însă nu făcea altceva decât să clevetească. Dumnezeu îl mai răbda încă, fiindu-i posibilă chiar şi întoarcerea. Dar atunci când diavolul a răzvrătit, a distrus pe bieţii Adam şi Eva, atunci Dumnezeu S-a mâniat foarte...Iar când Hristos a fost răstignit pe cruce, atunci cu adevărat i-a fost sfârşitul. *Văzutu-l-am pe satana din cer ca un fulger căzând* (Luca 10: 18), a zis Domnul ucenicilor Săi... Nu ştim ce tulburări face diavolul printre oameni, creştini, mahomedani, evrei, între planete şi alte corpuri cereşti. Savanţii descoperă că a crăpat o cometă, că s-a stins o oarecare stea, şi altele. Dar care este cauza? Nu se ştie. Diavolului i-a mai rămas încă foarte multă putere, căreia îi poate sta cu adevărat împotrivă doar smerenia. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 69-70, din 28.09.1908)*

Antihristul

Nimeni nu ştie vremea venirii antihristului, precum zice Evanghelia, dar încă de pe acum avem semne ale venirii lui grabnice. Văzând o astfel de prigoană a credinţei şi tendinţa de a o distruge, precum şi multe altele, ajungem să credem că acest timp se apropie. Şi totuşi nu se poate spune nimic cu precizie. Au fost şi altădată timpuri când se considera că a venit antihristul, de exemplu în vremea domniei lui Petru (Întâi), însă consecinţele au arătat că a fost o greşeală, pentru că lumea încă mai există. Şi care ar fi sensul unei concluzii de felul acesta? Cel mai important lucru este să avem conştiinţa curată. Să ţinem cu tărie credinţa Ortodoxă, să ducem o viaţă morală, potrivit poruncilor lui Dumnezeu, să fim pregătiţi întotdeauna. Iar pentru aceasta trebuie să folosim prezentul pentru a ne pocăi şi îndrepta, nelăsând acestea pentru un viitor nedefinit:

iată acum vremea potrivită, iată acum ziua mântuirii·(II Cor. 6: 2). *(Cuviosul Nicon, 8, p. 316)*

Dorința de a trăi până la venirea antihristului este una păcătoasă. Atunci va fi aşa o tânguire, încât, precum s-a spus, dreptul abia se va mântui. Este primejdios şi păcătos să voim şi să căutăm suferințele. Aceasta ni se întâmplă din mândrie şi nechibzuință. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 306)*

Din spusele Apostolului, duhul antihristic lucrează prin înaintemergătorii săi încă din timpurile apostolice: *Pentru că taina fărădelegii e la lucru încă de pe acum; numai să fie scos din drum cel care o ține pe loc* (II Tes. 2: 7). Cuvintele apostoliceşti se referă la conducerea lumească şi ierarhia bisericească, împotriva cărora se ridică aceştia pentru a le zădărnici şi surpa. Iar acestea pentru că antihristul va veni, după cum explică tâlcuitorii Sfintei Scripturi, atunci când pe pământ va domni anarhia. Deocamdată însă rămâne în adâncurile iadului şi unelteşte prin trimişii săi. La început lucra prin diferiți eretici, care tulburau Biserica Ortodoxă, mai ales prin nelegiuiții arieni, oameni învățați şi vicleni, mai târziu prin instruiții masoni şi, în sfârşit, astăzi, cu obrăznicie şi grosolănie, prin nihilişti. Dar se va întoarce boala lor pe capetele lor, precum zice Scriptura. Nu e oare nebunie curată a lucra din toate puterile, cu prețul vieții, pentru ca să ajungi în viața de aici la spânzurătoare, iar în cea viitoare în adâncul iadului, în tartar şi să te chinuieşti veşnic? Însă mândria înverşunată nu caută la nimic, ci îşi exprimă tuturor îndrăzneala nechibzuită. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 38)*

Îți este frică că vei ajunge vremurile antihristice, dar milostiv e Dumnezeu. E puțin probabil că vom trăi până atunci, ci numai puțin vom fi speriați de trimişii lui antihrist, care se ridică împotriva conducerii lumeşti şi ierarhiei bisericeşti, pentru că antihristul trebuie să vină în plină anarhie, de care se şi îngrijesc înaintemergătorii acestuia. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 122)*

Arhipăstorul

Binecuvântarea arhipăstorului este un lucru de mare valoare. Însuşi episcopul poate fi păcătos, ca toți oamenii, dar binecuvântarea şi rugăciunile acestuia pot avea şi au o mare putere. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 46, din 19.04.1908)*

Athosul

Cuvioşii din Athos aveau, pe lângă rugăciunea neîncetată, citirea după putere a pravilei de chilie şi aşteptarea neîncetată a ispitelor, smerenie şi prihănirea de sine. Smerenia lor era în a se socoti mai răi decât toţi şi decât toată făptura, iar prihănirea de sine - în a lua vina asupra lor în orice împrejurare neplăcută şi dureroasă, socotind că n-au ştiut să procedeze cum se cuvine şi au provocat o situaţie neplăcută scârbind pe cineva, sau că ispita a fost lăsată pentru păcatele lor, ca să le încerce smerenia, răbdarea şi dragostea pentru Domnul; astfel gândind, nu-şi permiteau să judece pe cineva, cu atât mai mult să înjosească sau să desconsidere. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 60)*

Mi-ai scris că ai avut un vis în care se făcea că te găseai în muntele Athos, culegând un buchet mare de trandafiri binemirositori. Prin aceste flori putem înţelege scrierile sfinte ale acelor bărbaţi cuvioşi, care, vieţuind acolo şi în alte părţi, au împlinit cu fapta poruncile şi cuvintele Domnului şi, din dragoste pentru noi, ne-au lăsat poveţele lor mântuitoare, ca şi noi neputincioşii să sorbim din ele şi să le culegem ca pe nişte flori frumos mirositoare, îndulcindu-ne gâtlejul cel duhovnicesc de scârbele cu care ne adapă potrivnicul. Tânărul călugăr pe care l-ai văzut în vis ieşind dintr-o biserică athonită poate însemna îngerul tău păzitor. Iată de ce cuvintele spuse de acesta: „Te poţi plimba pe-aici, dar, vezi, să nu te preocupe deşartele gânduri lumeşti, ci rosteşte în minte rugăciunea", nu trebuie uitate, ci împlinite. Muntele Athos se mai numeşte şi locul Maicii Domnului. Iată de ce visul pe care l-ai avut mai poate însemna şi faptul că, dacă vrei să fii şi tu [adică inima ta] loc al Maicii Domnului, trebuie să urmezi vieţii şi poveţelor acelora care şi-au dobândit mântuirea în Munte, sub acoperământul Maicii Domnului. Aceasta îţi arată şi cuvintele spuse ţie de monahul ce ieşea din biserică: „Te poţi plimba pe-aici, dar, vezi, să nu te preocupe gândurile deşarte lumeşti, ci rosteşte în minte rugăciunea". Să faci astfel şi la cântarea de psalmi, şi în timpul altor rugăciuni pe care le citeşti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 58-59)*

Trezvia

Încă în Evanghelie se spune despre păstori că *își păzeau turma făcând noaptea de strajă* (Luca 2: 8). La miezul nopții păstorii erau treji și, atunci când S-a născut Hristos, li s-au arătat îngerii care slavosloveau pe Dumnezeu înaintea lor: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire* (Luca 2: 14). Doar nu puteau îngerii să slavoslovească pe Domnul înaintea unor oameni adormiți și somnoroși. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 23)*

Sărăcia

Despre sărăcia ta îți voi spune următoarele: zilele acestea a venit la noi o soră săracă și, la fel ca tine, cârtea împotriva sărăciei, însă, după ce a plecat de la noi și a intrat într-o cocioabă țărănească unde a văzut peste tot numai zăpadă, frig, foamete și o grămadă de copilași în zdrențe, s-a considerat un om aproape fericit. Iar a noastră sărăcie nu este chiar atât de nesuferit. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 117)*

Suferința ta ține mai mult de rude, decât de tine însăți. Îți este frică să nu sărăcească și să urmeze căii Mântuitorului, apostolilor, cuvioșilor și majorității sfinților. Și pentru tine însăți te temi ca nu cumva să mori de foame și de frig, uitând că Atotțiitorul nu leapădă nici măcar o păsărică: pe toți îi hrănește și îi încălzește. Și dacă ești înțeleaptă, privește la acestea mici cât un degetar, cu un piciorуș subțire cât un firicel de iarbă, care – imaginează-ți – nu au galoși! Nu numai beciuri și hambare, dar nici măcar un grăuncior nu au; nici unul. Se trezește păsărica într-o dimineață geroasă și nu are decât două picioruşe subțirele, un cioculeț și o poftă bună de mâncare. Iar hambarul e pustiu... și nici măcar acesta nu există... Iar noi, călugării, mai cădem și în deznădejde. Și de ce? Oare pradă cineva mănăstirea? Ne lasă fără ultima haină? Ne ia de la gură ultima bucățică de pâine? Nicidecum! Ei, vor sărăci părinții! Nu vor mai avea belșug, atunci nici eu nu-l voi mai avea. Copile! Privește păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră și Tatăl Ceresc le hrănește pe ele. *(Cuviosul Ambrozie, 7, pp. 193-194)*

Fiul lui Dumnezeu, Care S-a întrupat pentru noi și pentru mântuirea noastră, n-a binevoit să trăiască pe pământ în casa unor

oameni bogați și slăviți, ci S-a născut într-o iesle săracă și a crescut în casa unui simplu tâmplar. Noi însă, cei veniți în mănăstire pentru dobândirea mântuirii prin iertarea păcatelor noastre, în ce fel cugetăm? Oare nu potrivnic chipului Fiului lui Dumnezeu? Pentru aceasta să ne smerim și să ne prihănim, ca să dobândim liniștea lăuntrică. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 83)*

Te plângi de sărăcie, însă bogăția îți este încă vătămătoare, pentru că, atunci când vei simți bănuții în buzunar, îți vei arăta toate neputințele. *(Cuviosul Lev, 170)*

Negreșelnicia

În scrisoare ți-ai descris strădaniile și cercetarea pe care ai făcut-o asupră-ți și, biruită fiind de mulțime de patimi și neputințe, te tulburi. Din acestea se vede că vrei să afli în tine despătimirea și cu aceasta vrei să te mângâi, punându-ți în ea nădejdea mântuirii. S-ar putea întâmpla ca toate patimile să te părăsească, fără numai un singur lucru care le-ar putea covârși pe toate celelalte, și anume mândria. Nici nu observăm cum se strecoară înlăuntrul nostru și ne este destul pentru pierderea sufletului, darămite având și alte păcate și patimi prin care suntem luptați neîncetat de draci cu tot felul de ispite pământești. În această luptă suntem uneori învinși, alteori - învingători, iar Dumnezeu ne ajută sau ne părăsește după măsura smereniei sau a mândriei pe care le avem în suflet. Cum dar vom ajunge la smerenie, dacă nu ne vom prihăni și căi pentru fărădelegi, socotindu-ne mai prejos decât toți cu gândul și simțirea? De aceea, dacă ni s-ar lua această luptă, adică lupta cu patimile, și dacă n-am mai fi biruiți de ele, rămânând într-o părută despătimire, unde am ajunge? Vom ajunge să ne încântăm cu propria sfințenie, care este mai amară decât căderile urmate de pocăință. Când vei fi la mănăstire, fii sigură că lupta se va înteți, pentru ca să ne cunoaștem neputința și pentru smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 278-279)*

Tăcerea

Tăcerea este lucrul celor ce s-au lepădat de lume. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 374)*

În ultimul răvaş ai scris despre o însingurare şi tăcere duse până la extremă. Despre aceasta ţi-aş spune că, precum orice alt lucru nu se face dintr-odată, ci treptat, tot aşa nici pe acestea două nu le vei putea deprinde grabnic. Pentru început să ştii că, după cuvântul Sfântului Ioan Scărarul, tăcerea trupului înseamnă bunăcuviinţa simţămintelor trupeşti, adică a văzului, auzului, vorbirii precum şi a pântecelui, iar tăcerea lăuntrică constă în bunăcuviinţa cugetelor, în a le respinge nu numai pe cele trupeşti, ci şi pe cele de mânie şi judecată, de îngâmfare şi de bănuială. Trebuie să începem, cu ajutorul lui Dumnezeu, printr-o tăcere cu dreaptă socoteală. Să răspundem la întrebări după trebuinţă, pe scurt şi cu blândeţe; să nu umblăm pe la chilii fără nevoie şi nici să vorbim despre cele netrebuincioase; oriunde ne-am afla, să ne păzim mai ales a judeca şi cleveti, precum şi a nu necăji pe nimeni. Iar dacă ni se va întâmpla din neputinţă sau din obişnuinţă veche să păcătuim, atunci să ne pocăim mai întâi înaintea Domnului şi apoi în faţa părintelui duhovnicesc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 79-80)*

Îmi scrii că în mănăstire ţi-a fost rânduit să porţi grijă de corespondenţă şi că din cauza asta ai rămas în urmă cu rugăciunea, iar ţie ţi-ar fi plăcut să te rogi neîncetat şi să petreci cu gândul la Domnul. Sus ai ţintit, prea sus! Este o zicală: „Nu zbura la mare înălţime, că-ţi vei frânge aripile". Ţi-am zis şi altădată că, atunci când vei avea o ocupaţie, vei avea mai puţină confuzie în gânduri. Spui că eşti de acord cu mine, că aşa este, iar mai apoi te contrazici, spunând că ai nevoie de singurătate şi de liniştea chiliei. Ai şi uitat cât de luptată ai fost în singurătatea ta din lavră? *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 99)*

Îmi scrieţi că v-aţi tulburat un pic şi despre faptul că a trebuit să locuiţi împreună cu nişte fetişcane neastâmpărate, deşi vă doreaţi o petrecere în linişte; dacă această părută liniştire v-ar fi folosit, Dumnezeu v-ar fi adus negreşit la aceasta. Însă, pentru că trebuie să învăţaţi să prefaceţi moralitatea în smerenie şi pe alţii să-i învăţaţi acelaşi lucru, ar trebui singură să vă ruşinaţi de vorbele pe care le-aţi rostit şi să puneţi început bun prin prihănire de sine şi căinţă. Iar atunci când va veni vremea să duceţi o viaţă liniştită, Dumnezeu va rândui aceasta în orice chip! Acum însă continuaţi cu ascultarea, iar mai târziu cu tăcerea, şi să nu vă imaginaţi că sunteţi în stare să tămăduiţi surorile, ci harul Domnului le tămăduieşte, le linişteşte şi le înţelepţeşte prin dumneavoastră şi prin noi nevrednicii. *(Cuviosul Lev, 194)*

Nu conteneşti să tot visezi la tăcere şi nu înţelegi că de fapt te urmăreşte şi te împresoară o înşelare diavolească. Pe 11 august ai simţit o mireasmă plăcută în chilia ta. Nu e oare înşelare vădită, despre care ai citit în lucrările Sfântului Simeon Noul Teolog? A doua zi, seara, ai fost stăpânită în chilie de o frică puternică. Este urmarea miresmei înşelătoare şi semn că erai gata s-o accepţi ca pe una adevărată. Mai departe, îngrozită fiind, ţi-a venit să citeşti cei 12 psalmi, iar cuvântul „prostuţo" ce ţi-a apărut în minte la începutul lecturii a fost din ispită şi foarte primejdios; mai ales insuflarea să mergi noaptea în paraclisul cimitirului şi acolo să te rogi. Te-a scăpat Dumnezeu, pentru că din neputinţă trupească n-ai fost în stare să te duci acolo: ţi-ai fi putut cu uşurinţă pierde minţile de frică, dacă nu te păzea Domnul şi nu-ţi trimitea neputinţă în trup şi moleşeală. Să ştii că doar cei sporiţi trăiesc după ceea ce le inspiră gândul, dar şi aceştia - cu mult discernământ şi chibzuinţă. Iar începătorii, neputincioşii şi împătimiţii trebuie să petreacă în ascultare şi să se roage cu binecuvântare. Când se vesteşte de vecernie sau de orice altă slujbă, să nu stai mult pe gânduri dacă să citeşti din carte sau să mergi la biserică, ci simplu să gândeşti: de nu eşti bolnavă, mergi şi roagă-te în biserică, răbdând strâmtorări acolo şi în timpul ascultărilor, ca să scapi de escare sufleteşti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 111)*

Să nu socoteşti că pornirea ta spre liniştire este de la Domnul. Sfântul Isaac Sirul spune în cel de-al 30-lea Cuvânt al său: nu orice dorinţă bună vine în inima omului de la Dumnezeu, ci numai ceea ce-i va fi spre folos; ceva asemănător poate veni şi de la diavol, numai nu ceea ce ne foloseşte, pentru că acesta le pune pe toate sau înainte de vreme şi nu după puterile noastre, sau prin înălţarea minţii şi prin îngâmfare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 111)*

Am primit înştiinţarea că te îndrepţi spre N., pentru a-ţi face, bănuiesc, o chilie pustnicească sau poate şi din alte pricini. La linişte sau în gâlceavă, oriunde te vei afla, să nu mă uiţi pe mine păcătosul şi să te rogi pururi pentru mine, cel aflat în multe zbuciumări şi mai ales în slăbiciune trupească – ştii şi singură, din proprie experienţă, cât de jenant este acest lucru. Dar ce să facem? Se zice din bătrâni: „Să nu vieţuieşti cum vrei tu, ci cum dă Domnul". El ştie mai bine ce ne este de folos, ce putem şi nu putem duce. Zic, despre mine mai ales, că nu sunt bun pentru vieţuirea în tăcere. Puţini sunt acei fericiţi care, aflându-se mereu printre străini şi neavând unde să-şi plece capul, după cuvântul evanghelic, păstrează o adâncă tăcere lăuntrică şi nu se tulbură de strâmtorări şi nevoi, nici de

lanțuri, nici de temniță, căutând scârbele și suferințele și plângându-se că n-au pentru ce pătimi. Eu însă, păcătosul, chiar și în mare bucurie de mă aflu, tot nu am răbdare și mă moleșesc. Roagă-te pentru mine, ca să mă aducă Domnul, precum știe El, la pocăința adevărată și la pregătirea cuvenită pentru viața veșnică. Veacul acesta trece, iar cuvântul Domnului rămâne în veci. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 132)*

Negrija

Trebuie să ne păzim a ne preda nesimțirii păcatelor, având nădejdea pocăinței - pentru că este același lucru cu deznădejdea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 18)*

Despătimirea

Îmi scrii că nu-ți dorești altceva decât să fii întotdeauna singură, să-ți vezi păcatele, să fii întotdeauna cu mintea neîmprăștiată, să-ți tai voia în toate ș.a. Da, puține îți trebuie... Cu alte cuvinte, vrei să ajungi dintr-odată despătimită. Chiar dacă e de așteptat să-ți vină vreo ispită mare, pentru viitorul tău să nu-ți faci nici o grijă, ci astăzi bine să trăiești. *(Cuviosul Ambrozie, Partea a III-a, p. 78)*

Nu putem deveni despătimiți într-o zi, ci, simțindu-ți de fiecare dată păcătoșenia, să spui: „Doamne, iartă-mă!" Singur Dumnezeu are putere să pună dragoste în inima omului. *(Cuviosul Ambrozie, Partea a III-a, p. 78)*

Nesimțirea

Te plângi de nesimțirea ta, dar anume aceasta ar trebui să-ți arate sărăcia sufletească în care te afli pentru ca să nu te înalți cu gândul, dar nici să te împuținezi cu sufletul, ci să lași toate grijile tale în voia Domnului. El Singur știe ce preț să dea strădaniilor noastre, iar în lipsa acestora să ne smerească. Văzându-ne sărăcia, să nu căutăm la neputințele altora, ci mai ales la pocăința acestora; așa vom dobândi și curăția inimii... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 62)*

Vă întristaţi văzând că sufletul vi se află în stare de indiferenţă şi nesimţire; dar ce aţi fi vrut? Desigur: să simţiţi căldura rugăciunii, umilinţa, lacrimile şi altele. Dacă însă aţi fi avut aşa o stare sufletească, ştiţi ce aţi fi pătimit? Poate că aţi fi considerat că aţi dobândit starea de fericire şi că aţi ajuns sau că sunteţi aproape de ţinta finală - de mântuire. Dimpotrivă, socotesc că acestea v-ar fi vătămat, pentru că nu aveţi nici urmă de smerenie. Iar aceste virtuţi, şi altele asemenea lor, pot aduce chiar şi pierzania celor ce nu au smerenie. Dar, dacă vă veţi lipsi de aceste simţăminte, cu alte cuvinte de aceste virtuţi, şi dacă veţi avea conştiinţa sărăciei voastre sufleteşti, toate acestea ar trebui să vă aducă la smerenie. Cu adevărat, nu trebuie să căutaţi aceste daruri, ci să vă socotiţi nevrednică de ele şi să vă aplecaţi asupra propriilor păcate, iar nu asupra virtuţilor. Iar tulburarea pe care o simţiţi arată că nu aveţi smerenie, ci mândrie duhovnicească... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 211)*

Convorbiri

De-a lungul vieţii am observat că întotdeauna am preferat acei oameni şi acele discuţii care îmi trezeau în inimă năzuinţa înaltelor idealuri, întemeiate pe credinţa în veşnicia sufletului omenesc, credinţa în adevăr, bine şi frumos. Şi, dimpotrivă, mi-au fost întotdeauna antipatici oamenii ale căror gânduri şi discuţii s-au limitat doar la orânduirea celor lumeşti: vremelnice şi exterioare. Această tendinţă către cele înalte şi ideale se manifesta în sufletul meu prin aplecarea către tot ce este tainic şi mistic în viaţă. *(Cuviosul Varsanufie, 4, pp. 23-24)*

Posedaţii

Îmi scrieţi despre o fată bolnavă, Elena, posedată de duhuri; părinţii ei îi impun să-şi facă tratamentul pe la babe, însă, dacă o vor mai sili la aceasta, nu numai că nu vor reuşi, ci o vor năpăstui şi mai mult, iar ei înşişi vor face un mare păcat, pentru că aceste boli nu sunt pentru a folosi scornelile minţilor omeneşti, ci sunt pe măsura harului lui Dumnezeu dăruit bineplăcuţilor Lui. Dacă îi doresc sănătate, atunci s-o ducă la Voronej, la plăcutul lui Dumnezeu, Mitrofan. *(Cuviosul Lev, 213)*

Îmi scrii că, din milă şi din părelnică dragoste, te-ai apucat de un lucru care nu ţi se potriveşte: să-ţi tratezi sora, bolnavă de o boală netrupească. Ţi-am spus personal şi acum îţi mai repet: pe viitor să nu te mai apuci de asemenea fapte. Dacă însuşi Pimen cel Mare, din smerenie şi pază, se ferea de aceste lucruri, deşi avea darul lui Dumnezeu pentru a le făptui, cine eşti tu, ca nepoftit, să îndrăzneşti spre acestea. Şi iarăşi repet: să nu mai îndrăzneşti să faci aşa ceva, dacă nu vrei să te expui unor ispite mari şi să atragi asupră-ţi, în primul rând, un nesuferit război trupesc, într-al doilea, atacuri de gânduri din partea vrăjmaşilor şi, în al treilea, prigoană de la oameni. Ce nevoie avem să atragem singuri asupra noastră astfel de ispite înfricoşătoare? Cuviosul Simeon Evhaitul sfătuieşte să ne ferim de cei posedaţi de duhuri pentru că au fost cazuri când, prin aceştia, vrăjmaşul i-a încurcat şi pe oamenii duhovniceşti. Necătând la părelnica milă şi dragoste, în spatele cărora se ascund cu dibăcie părerea de sine şi semeaţa cugetare, ar trebui să ştii şi tu ce roade amare curg din aceste patimi. Ascultă ce zice Scriptura: *Necurat este înaintea lui Dumnezeu tot cel cu inima înaltă* (Pilde 16: 6). Vezi ce spune şi Apostolul Pavel. Oare nu porunceşte să fie dat unul ca acesta satanei pentru chin trupesc, ca să se mântuiască sufletul acestuia în ziua Domnului nostru Iisus Hristos? Iată un exemplu de adevărată iubire de oameni. Iar tu cauţi să izbăveşti omul de suferinţa trupească pentru ca să-i asiguri o pace vremelnică, acoperindu-te poate şi cu un părelnic folos sufletesc. Dar acest lucru te depăşeşte. Nu eşti nici preot slujitor, nici arhiereu, care prin meşteşugita spovedanie au puterea duhovnicească de a ajuta aceşti oameni - când nici măcar atunci nu are loc întotdeauna vindecarea completă. Aceasta depinde întru totul de voia dumnezeiască şi de îndreptările lui Dumnezeu Însuşi, Care de toţi Se îngrijeşte şi le face pe toate cu folos - şi pentru suflet, şi pentru mântuire. Oamenii, în schimb, nu numai că nu sunt în stare să facă ceva cu de la sine putere, dar nici măcar nu înţeleg întotdeauna ce este de folos pentru sufletul lor. Chiar dacă uneori încercăm să arătăm osârdie şi milă pentru aproapele, totuşi de cele mai multe ori nu-i înţelegem nici pe ceilalţi şi nici pe noi înşine, ci ne implicăm în aceasta dintr-o tăinuită părere de sine şi semeţie. Să lăsăm mai întâi ca această suferindă să se silească a spovedi noului vostru duhovnic ceea ce ţi-a dezvăluit ţie deja, iar mai târziu vom vedea dacă va mai fi nevoie să veniţi la noi. Dacă vrei cu adevărat să arăţi milă unor astfel de oameni, îi poţi sfătui să se spovedească sincer duhovnicului de păcatele lor şi să nu se ruşineze tăinuind vreunele din acestea, pentru că omul poate primi pedeapsă nu numai pentru păcate, ci mai ales pentru nevrednica împărtăşire cu Sfintele Taine. Iar ţie, cu osârdia pe care o

ai, îți este foarte nefolositor să asculți astfel de mărturisiri, din pricina ispitelor despre care ți-am scris mai sus. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 36-37)*

În ultima scrisoare îmi scrii cum ai apropiat cu sila o posedată de sfintele moaşte - părticele pe care le aveți în biserica voastră -, iar dracul te amenința prin gura femeii să-ți aducă scârbe şi tulburări pentru asta. Şi după toate acestea te mai miri de ce maica egumenă şi surorile se poartă urât cu tine. Este evident că din ispita vrăjmaşului. De aceea supără-te pe vrăjmaşul cât îți pofteşte inima, iar nu pe maica egumenă şi pe surori, care sunt ispitite de acesta. Pe viitor, dacă vrei să nu pătimeşti necazuri, nu te apuca să ajuți celor posedați de draci, ci sârguieşte-te să duci în mănăstire o viață de înstrăinare, căutând la tine însăți, tăcând din gură şi în nimic implicându-te. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 53)*

Dracii

Vrăjmaşii sufleteşti nu ne lasă în pace, oriunde ne-am afla şi oricine am fi, mai ales atunci când găsesc în noi vreo slăbiciune, un gol şi îl umplu cu o dorință greu de înfăptuit pe care omul, pentru insistența acestei dorințe, o pune uneori mai sus decât dulcețile raiului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 109)*

Şedea odată un drac în chip de om şi dădea din picioare. Cineva care văzu aceasta cu ochi duhovniceşti l-a întrebat: „Cum de stai aşa şi nu faci nimic?" Iar dracul a răspuns: „Mie nu-mi rămâne nimic altceva de făcut decât să dau din picioare, că oamenii le fac pe toate mai bine decât mine". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 103)*

În chilii, monahilor li se înfățişează uneori arătări înfricoşătoare. Pe la noi se locuieşte câte unul în chilie, dar neapărat nu mai puțin de doi oameni într-o clădire. Asta pentru ca, în cazul unor arătări drăceşti, să poți bate în chilia vecinului şi să ceri ajutor.

Aveam noi o mică debara în care locuia un călugăr, însă acum nu mai este îngăduit să se locuiască acolo de unul singur. Iată ce s-a întâmplat odată. După pravila de seară, monahul văzu că în chilia lui şade un oarecare om în vârstă, care îi spuse:

- De ce stai aici şi numai afumi chilia! Întoarce-te la preocupările tale de altădată, prin care ai putea aduce mult mai mult folos şi, primind

o plată bună, vei duce o viață pe placul tău.

- Dar cum să plec de aici? Ușile schitului sunt bine încuiate.

- De asta să nu te îngrijești, numai să ai dorință și eu te voi transporta cât ai clipi într-acolo. Chiar acum la poartă ne așteaptă o troică.

- Dar cine ești tu? Poate demon? Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă! – a strigat monahul, venindu-și în fire, și duhul cel rău a dispărut.

Era aproape de miezul nopții când călugărul a alergat la preot, la părintele Ambrozie, și i-a povestit cele întâmplate.

- Da, înfricoșătoare vedenie ți s-a arătat – a zis starețul. La tine a fost un demon dintr-a opta legiune și cel căruia i se arată acesta, aproape întotdeauna, este omorât.

- Și eu, cum de m-am izbăvit?

- Dumnezeu m-a înștiințat că ești în pericol - a răspuns părintele Ambrozie -, iar eu m-am sculat la rugăciune și iată că ți-a amintit Dumnezeu de numele Lui cel înfricoșat și slăvit, de Care se cutremură puterile iadului. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 124-125, din 12.04.1911)*

Așa poate jigni doar diavolul – atât de răutăcios, de îndrăzneț, de obraznic. De exemplu: să zicem că astăzi el m-a jignit atât de mult, mi-a zis atâtea mârșăvii, încât abia mi-am revenit. Mi-a vorbit desigur în vis, pentru că aievea, slavă Domnului, nu mi se arată și, știți, toate câte zice le zice surâzând. Chiar și cei mai înverșunați răufăcători se zice că vorbesc de obicei zâmbind. Așa și noi nimerim sub influența lui și facem cele plăcute acestuia: obijduim pe alții, îngăduim râsul, vorbirea deșartă și altele. Iar de acestea toate se face vinovat, desigur, chiar el. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 109, din 04.03.1909)*

În troparul sfinților mucenici se spune „zdrobit-au și ale demonilor neputincioase îndrăzniri". Cu adevărat îndrăznirea dracilor este de neînchipuit și pare că nu are hotar: aceștia încearcă să ispitească pe toți cu desăvârșire. De exemplu, de cât tupeu au dat dovadă ca să-i ispitească și să-i lupte pe sfinții apostoli: „să-i cearnă ca grâul". Dar și neputința dracilor e clară pentru orice creștin; aceștia n-au putut fără îngăduință să pricinuiască rău nici măcar porcilor (cf. Marcu 5: 1-20). Cât de deslușit și de precis zice sfântul Apostol că ne trebuie doar credință tare ca să ne împotrivim diavolului – și el o va rupe la fugă (cf. Iac. 4: 7; I Petru 5: 8-9). Să ne fie aceasta spre mângâiere. Cel care se va lupta cu diavolul urmând poruncile lui Dumnezeu și explicațiile oferite nouă de către Sfinții Părinți, încercați în această luptă și biruitori asupra vrăjmașului cu ajutorul

Domnului, poate avea nădejde de biruinţă. Puterea lui Dumnezeu în neputinţe se desăvârşeşte (cf. II Cor. 12: 9). *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 37-38)*

Cereţi sfat despre cum să vă izbăviţi de atacul gândurilor, de înşelăciunile şi vicleniile dracilor. Cu adevărat, mare e lupta diavolului: are arcuri puternice, săgeţi aprinse, felurite laţuri, curse fără număr şi arme, prin care caută în fel şi chip să vatăme sufletul omenesc, iar voi doriţi în deplină siguranţă şi cu repeziciune să intraţi în oştile Împăratului Ceresc. Să nu vă fie frică de vrăjmaşi, care se împotrivesc la tot lucrul cel bun, ci ascultaţi mai bine cât de încurajatoare ne sunt exemplele Sfintei Scripturi. Luaţi aminte la luptători, la împăraţii pământeşti şi desprindeţi o concluzie folositoare. Luptătorii pământeşti, având lângă ei ajutoare mai puternice şi mai iscusite decât cele vrăjmăşeşti, nu se înfricoşează cu nici un chip de potrivnicii lor. Astfel, dacă sunt convinşi că cei ce-i ajută sunt de nebiruit, atunci, uitând toată grozăvia, merg pe câmpul de bătălie cu vitejie, luptă cu bărbăţie şi nu-şi părăsesc postul până nu biruiesc pe vrăjmaşi şi se încununează cu lauri. Iar noi, cei ce mergem pe calea virtuţilor, suntem călăuziţi de Dumnezeu Însuşi, Care ne promite să ne întărească în această nevoinţă până la sfârşitul veacului: *Şi iată Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului* (Matei 28: 20). Aşa şi voi, fără a vă înfricoşa de atacurile vrăjmaşilor, „luaţi scutul credinţei, prin care toate săgeţile aprinse ale vicleanului le veţi putea stinge, şi coiful mântuirii, şi sabia duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu". *(Cuviosul Lev, 159)*

Venise odată la stareţ [la cuviosul Ambrozie] un domn oarecare, ce nu credea în existenţa dracilor. Atunci părintele i-a povestit următoarele: „Un boier venise la ţară, în ospeţie la cunoscuţii săi, şi şi-a ales singur odaia pentru noapte. Ceilalţi i-au zis: «Să nu vă culcaţi acolo, odaia este bântuită». Însă el n-a crezut, ci a râs de aceasta. S-a culcat, iar noaptea a simţit dintr-odată cum cineva îi suflă în chelie. A luat şi s-a acoperit cu plapuma. Apoi, acest cineva a trecut la picioare şi s-a aşezat pe aşternuturi. Atunci oaspetele s-a speriat şi a luat-o la fugă de acolo, convingându-se din proprie experienţă de existenţa puterilor întunericului". Însă, chiar şi după această istorisire, vizitatorul a spus: „Fie cum ziceţi, părinte, dar eu nici măcar nu înţeleg ce fel de draci sunt aceştia". La care stareţul a răspuns: „Nici matematica nu este înţeleasă de toată lumea, şi totuşi ea există". Şi a mai adăugat: „Cum am putea spune că nu există draci, când ştim din Evanghelie că Domnul Însuşi a poruncit dracilor să intre în turma de porci?" Atunci vizitatorul l-a contrazis: „Dar nu sunt toate

acestea alegorice?" „Ar însemna atunci că - a continuat să-l convingă stareţul - şi porcii sunt alegorici, nici aceştia nu există. Deci, dacă există porci, înseamnă că există şi draci". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 102)*

Îmbărbătează-te şi să se întărească inima ta (Psalm 26: 14). Printre sâcâitoarele, iar uneori şi îngrozitoarele ispite ale vrăjmaşului, mângâie-te prin cuvintele Apostolului: *Credincios este Dumnezeu, Care nu va lăsa pre voi să vă ispitiţi mai mult decât puteţi; ci împreună cu ispita va face şi sfârşitul* (I Cor. 10: 13), repetând cât poţi de des aceste cuvinte, ca să te întăreşti. La fel, să nu iei în seamă îngrozirile deşarte, dar rele, ale vrăjmaşului, care te ameninţă cu pieirea. Chiar aceste îngroziri ale lui îţi dau nădejde că nu-ţi poate pricinui nimic, fiind acoperită de milostivirea Domnului. Dacă ar fi putut face ceva, atunci nu te-ar fi ameninţat. Îngerul pocăinţei i-a spus Sfântului Ermie că vrăjmaşul diavol este lipsit cu totul de putere şi n-ar putea face nimic omului, dacă acesta nu s-ar învoi de la început să facă vreun păcat. De aceea, atunci când vrăjmaşul te sâcâie prin gânduri reci şi nesuferite, aleargă la Domnul şi roagă-te prin cuvintele psalmilor: Doamne! *Izgonindu-mă acum m-au înconjurat* (Psalm 16: 11). *Bucuria mea! Izbăveşte-mă de cei ce m-au înconjurat* (Psalm 31: 8). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 11)*

Mi-ai descris noua ta ispită, vrând să ştii cauza pentru care ai dat un asemenea prilej vrăjmaşului, încât ţi s-a arătat aievea, jucând înaintea ta o vreme şi lăudându-se că a inventat o cursă puternică pentru ca să te prindă. Cred că acest laţ constă în faptul că a reuşit să te fure prin lipsa de răbdare şi dragoste pentru aproapele, provocându-ţi mânia şi nemulţumirea împotriva celorlalţi, la început împotriva surorii mai în vârstă, cu care locuieşti, iar apoi împotriva altora, evoluând nu doar în antipatie, ci mai ales în ţinere de minte a răului şi ură. Această prădare vrăjmăşească şi simţământul nu tocmai paşnic pe care îl ai faţă de ceilalţi au fost şi pricina faptului că ultima dată te-ai împărtăşit într-o stare de împrăştiere şi distrare, ca niciodată. Iată de ce Biserica Ortodoxă porunceşte să ne apropiem de Sfintele Taine cu pace, dezlipiţi de orice cârtire şi nemulţumire faţă de alţii, iar despre asta citim la începutul rugăciunilor pregătitoare pentru Sfânta Împărtăşanie: mergi mai întâi şi cu cel ce te-a mâhnit te împacă, şi apoi îndrăzneşte de ia hrana sfântă.

Cred că acestui furt prin mânie i-a precedat un al furt neobservat, dar şi acesta destul de vătămător. În general, ţi-aş spune că pricina pentru care suntem supuşi atacurilor vrăjmaşului ne-a fost înfăţişată lămurit de sfântul Apostol prin următoarele cuvinte: *ca să nu mă înalţ, datu-mi-s-a mie*

îmbolditor trupului (II Cor. 12: 7). Trupul apostolului era necăjit prin bătăi cu toiege - de trei ori câte patruzeci fără una -, iar pe noi ne necăjeşte vrăjmaşul prin diferitele sale uneltiri răufăcătoare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 19)*

Îmi scrii că rumoarea continuă. Ce e de făcut? Trebuie să răbdăm. Sfântul Ioan Scărarul scrie că până şi oamenii smeriţi simt mişcările pângăritorilor de suflete, însă nu pot fi ispitiţi de nici unul dintre ei, pentru că mintea lor, zăvorându-se în corabia smereniei, rămâne nefurată de aceştia. Aleargă şi tu în această ispită la tăria smereniei, care pentru fiare este de neînvins. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 31)*

Scrieţi că soţia voastră a visat ca şi cum un duh rău i-ar fi zis ceva în bătaie de joc; astfel de întâmplări sunt îngăduite de Dumnezeu din cauza păcatelor noastre, pentru smerenie. Iar faptul că soţia v-a întrebat dacă e spre bine sau spre rău aduce cu gândirea celor mai proaste şi mai neinstruite babe de la ţară, pe care ar trebui să vă ruşinaţi a le urma. Care este acel bine pe care poate să ni-l facă duhul cel rău? Dar el nici măcar o pacoste nu poate să ne facă, dacă nu-i va îngădui Domnul, iar dacă totuşi îl lasă, atunci face aceasta din cauza mândriei noastre şi pentru a ne smeri. *(Cuviosul Lev, 217)*

Evlavia

Toate trebuie făcute cu evlavie. Monahul trebuie să aibă şi vocea domoală, şi portul simplu. Nu numai fapta, ci şi vorba să ne fie cu frica lui Dumnezeu, cântărind fiecare cuvânt înainte de a-l rosti. „Ţine minte - zice ierarhul Teofan - că tu, vorbind, dai naştere unui cuvânt care nu va muri niciodată, ci va dăinui până la Înfricoşata Judecată. Atunci îţi va sta înainte şi va fi în apărarea sau împotriva ta. *Că din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale te vei osândi* (Matei 12: 37)". *(Cuviosul Nicon, 8, p. 314)*

Trebuie să avem evlavie pentru cărţile şi obiectele sfinte, iar mai întâi de toate să avem frica lui Dumnezeu. Ea ne învaţă evlavia şi tot lucrul cel bun. Purtarea neglijentă şi neevlavioasă cu obiectele sfinte izvorăşte din obişnuinţă. Iar aceasta nu trebuie să fie. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 310)*

A ajuna înseamnă a avea evlavie [lb. rusă: govenie - ajunare; blagogovenie (evlavie) - bună ajunare, ajunare a binelui]. Să ne purtăm

cu evlavie înainte de împărtăşirea cu Sfintele Taine, să păşim ca şi cum am fi în prezenţa Domnului. Iar călugării, care sunt datori în toată vremea să fie evlavioşi (să ajuneze în bine), înainte de împărtăşanie „se pregătesc". *(Cuviosul Nicon, 8, p. 334)*

Orice lucru, cât de neînsemnat v-ar părea, să-l faceţi cu grijă, ca în prezenţa lui Dumnezeu. Ţineţi minte că Dumnezeu le vede pe toate. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 335)*

Trebuie să avem evlavie pentru obiectele sfinte şi sfinţite. Iată un epitrahil care e doar puţin modificat de mâinile unei persoane neştiutoare şi va trebui din nou sfinţit. Resturile de pânză din epitrahil pot fi folosite în loc de semne de carte pentru Evanghelie sau Psaltire, dar şi atunci cu mare grijă, ca să nu fie întrebuinţate mai târziu la vreun lucru necuviincios - decât aşa, mai bine ar fi să le ardem.

Nu este bine să luăm metaniile cu mâinile murdare, iar pentru noapte e bine să avem altele. Dacă însă te culci îmbrăcat, atunci le poţi păstra şi pe acestea, numai să nu le atingi de trup. Pomelnicele de la prescuri trebuie strânse cu grijă şi arse. Toate să le facem cu evlavie. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 247)*

Harul

Vizitând mănăstirea noastră v-aţi învrednicit să gustaţi din darul stărilor harice. Prin aceasta vi s-a arătat că harul lui Dumnezeu există, ca să puteţi discerne minciuna de adevăr şi bunurile lumeşti de cele duhovniceşti. Însă, după ce v-a fost arătat, harul s-a ascuns, pentru că nu-l puteţi duce fără să fi fost mai întâi încercat în lupta cu patimile şi fără să fi dobândit smerenia. Chiar dacă aţi fi vieţuit permanent aici, nici aşa nu l-aţi fi putut reţine, pentru că şi aici este luptă cu patimile; până omul nu se va smeri nu va putea să biruiască nici patimile şi nici să dobândească daruri duhovniceşti. Dar şi însăşi căutarea acestor daruri este primejdioasă, fiind supusă părerii de sine, pe când uneori, când ne lipsim de acestea, ne pogorâm până în adâncurile smereniei. În voia noastră stă a face binele sau răul, iar răsplata ţine de voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 190-191)*

Simţămintele voastre mângâietoare sunt foarte primejdioase, vă pot amăgi şi întuneca mintea. Chiar dacă ar veni cu siguranţă de la

har, să nu vă cuceriţi de ele, ci, luând ca ajutor smerenia, să vă socotiţi nevrednică de acestea. Harul, acoperindu-ne uneori, ne face să cunoaştem ce bogăţii ascunde, iar după aceea ne părăseşte, rămânând însă pururi cu noi. Nouă însă, celor ce-l dorim, ne este de trebuinţă a ne îngriji de curăţirea de patimi, pe care dacă le avem, să nu îndrăznim să visăm a-l dobândi... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 150)*

Îţi aminteşti în scrisoare de căldura şi râvna ta de altădată, pe care nu le mai regăseşti înlăuntrul tău, ci mai curând vezi indiferenţă, răceală, lene şi altele. Pe atunci era chemarea, iar harul lui Dumnezeu te purta precum îşi poartă mama pruncul în braţe. Dar când ai păşit în lupta duhovnicească, atunci Domnul a îngăduit să-ţi fie ispitită voinţa, însă virtuţile tale de altădată nu au valoarea scârbelor, frământărilor, tânguirilor şi plângerilor de astăzi. Dacă ai fi rămas pururi în acea stare de desfătare, n-ai fi dobândit nimic şi n-ai fi învăţat iscusinţa: atunci era acţiunea harului şi nimic dintr-ale tale, erai la fel de plină de patimi, pe care astăzi trebuie să le nimiceşti prin luptă, smerenie şi altele. Acum eşti luptată; curăţă-te de patimi, iar harul Domnului va scrie pe inima ta curată legile Duhului şi El Se va sălăşlui în tine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 742)*

Uneori Dumnezeu ne susţine simţitor cu harul Său, dar, pentru nesocotinţă şi neatenţie faţă de aceste manifestări ale harului, acesta ne părăseşte, pentru că Însuşi Domnul a poruncit să nu aruncăm mărgăritare înaintea porcilor...

Cu smerenie mărturisim că aceştia suntem, iar pentru smerenie vom primi de la Dânsul ajutor în păcătoşenia noastră. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 282)*

Când preotul, binecuvântând, rosteşte rugăciunea: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”, atunci se săvârşeşte o taină: harul Duhului Sfânt coboară peste omul pe care-l binecuvântează. Iar atunci când cineva abia rosteşte cu buzele lepădarea de Dumnezeu, harul a şi plecat de la el, toate înţelesurile i se schimbă, omul devenind cu totul altul. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 330)*

La început, pentru ispitirea credinţei şi voinţei noastre, e nevoie să depăşim prin luptă chinul şi povara lăuntrică, şi numai după acestea ni se dăruieşte mângâierea Duhului Sfânt. Darurile harului, dobândite cu trudă şi în durerea inimii, trebuie păstrate cu grijă de cel care le-a agonisit.

Greutatea şi durerea nevoinţei ne învaţă să preţuim şi să păstrăm darul. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 39)*

Înrâurirea harului nu duce niciodată pe nimeni în deznădejde, ci dă darul umilinţei, al bucuriei, al îndelungii răbdări şi al păcii sufleteşti. *(Cuviosul Lev, 123)*

Am citit toate scrierile tale şi îţi spun că, mişcările pe care le socoteşti a fi de la har, noi nu le considerăm astfel. Părintele Ambrozie şi noi toţi n-am întâlnit asemenea exemple la Sfinţii Părinţi şi la toţi bineplăcuţii lui Dumnezeu. Bine ar fi dacă le-ai înţelege şi tu ca fiind amăgiri şi ai înţelege că Dumnezeu nu s-ar mânia pe tine, chiar dacă acestea ar fi de la har, iar tu le-ai nesocoti şi le-ai refuza. Pentru că asta ai fi făcut-o din frică să nu te înşeli, ştiind bine că nu se cade a ne încrede în noi înşine, ci să zicem precum Avva Dorotei a zis gândului său: „Anatema ţie şi judecăţii tale, că ceea ce ştii, de la diavolul ştii". Din toată inima doresc să urmeze în tine o schimbare, şi anume conştiinţa că nu eşti vrednică de asemenea lucruri. *(Cuviosul Ilarion, 37)*

Mi-ai scris că starea de har în care te-ai aflat a trecut şi că iarăşi te rogi cu împrăştiere. Să nu te tulburi de aceasta. Astfel de lucruri se întâmplă cu toţi cei care doresc să vieţuiască în cucernicie. Va bucura Dumnezeu pe om cu harul Său, după care îl va lăsa în neputinţele lui, pentru ca sa-şi vadă în primul rând nemernicia şi, în al doilea rând, să nu se lenevească, ci să se ostenească cu sforţare, căutând şi cerşind harul. Ai mai scris că ţi-ai întrerupt rugăciunea de noapte, ca să nu adormi şi să scapi Utrenia. Da, chiar şi Domnul a zis: *Acestea să le faceţi şi acelea să nu le lăsaţi* (Matei 23: 23). Cred că a-ţi oferi puţină odihnă va fi ceva mai simplu pentru tine. Mai bine ţine-te de mustrarea de sine. *(Cuviosul Iosif, 107)*

Trăieşte cum trăieşti şi unde apuci, numai nu te întrista şi nu te împuţina cu sufletul, întrebându-te ce va crede Domnul despre tine. Când eşti în situaţii dificile din cauza ciudăţeniei altora, să fii cu înţelepciune: tu fă cum poţi, iar ceilalţi să facă aşa cum vor. Nu ştii ce să răspunzi atunci când se vorbeşte despre faptul că ni s-a dat har? Credem fără îndoială că A. şi toţi creştinii ortodocşi au primit la botez har Dumnezeiesc, dar acesta lucrează şi se vădeşte în măsura împlinirii poruncilor lui Dumnezeu, dintre care prima este smerenia. Spus este: *din roadele lor îi veţi cunoaşte pre ei* (Matei 7: 16), aşa că la roade să te uiţi, şi mai ales la ale tale, cum sunt. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 183)*

Mulțumirea lui Dumnezeu

Trebuie să mulțumești Domnului, că El îți trimite de toate. Și asta pentru trei pricini – ca să fii în conștiință, în cunoștință și în mulțumire. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 72)*

De la toate scârbele și durerile ce vin asupra noastră, dar uneori și de la mângâieri, pentru care nu aducem mulțumire cuvenită și slavă lui Dumnezeu, Cel ce întru cele de sus, în lumina cea neînserată petrece, ne lipsim de pacea lui Hristos, care covârșește toată mintea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 8)*

Suntem abătuți și uituci, iar din multa întristare și uitare deseori încetăm a mai aduce mulțumiri Domnului pentru multele Lui faceri de bine către noi, atât veșnice cât și vremelnice. Însă mulțămita celui ce primește, precum zice Cuviosul Isaac Sirul, încurajează pe Cel care dăruiește spre a face mai multe daruri decât înainte. Mulțumirea este un lucru atât de însemnat la un creștin, încât dimpreună cu dragostea va urma acestuia și în viața viitoare, unde va prăznui cu ele Paștile cele veșnice. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 8)*

Ne arătăm foarte nemulțumitori înaintea Dumnezeului Celui Darnic atunci când, aflându-ne afundați până la gât în apa harului Său, murim de sete: suntem neliniștiți, cârtim și deznădăjduim și, fiind cinstiți de Dumnezeu cu toate bunătățile, nu ne dăm seama de aceasta, asemănându-ne cu dobitoacele necugetătoare. Și ce nu ne-a dat Dumnezeu? Și ce n-ar fi vrut să ne dea? Toți am venit la viață din mila Lui: am apărut pe lume dintr-un cuplu legitim de părinți binecredincioși, stare care este mai bună decât cea a celor născuți nelegitim - în altă credință, rascolnici, în erezie și păgânătate - și cea a celor născuți din curvie. După nașterea trupească am primit și veșnicia (pakibitie) din naștere duhovnicească, prin care am fost înfiați și uniți într-un singur duh cu Duhul lui Dumnezeu. Aflându-ne pe tărâmul vieții, suntem înzestrați cu toate cele necesare sufletului și trupului. Pentru trup avem hrană de tot felul, alcătuită din animale, cum ar fi dobitoacele, păsările și peștii și o mare diversitate de roade ale pământului, apă pentru orice trebuință și foc. Ne luminează și ne încălzește soarele, strălucesc luna și stelele. Avem îmbrăcăminte și casă pentru odihna noastră. Toate acestea și încă multe altele le avem cu prisosință. *(Cuviosul Moisi, 328)*

Vă îndemnați să mulțumiți întotdeauna Multmilostivului și Atotdarnicului Dumnezeu că nu v-a răsplătit după păcatele voastre, ci după negrăita Lui milă v-a călăuzit spre mântuire! Și această simțire a voastră este încuviințată de către părinții iscusiți în virtuți, pentru că vine în acord cu Psalmul 102 din Sfânta Scriptură. Tot astfel este acceptată și paza, ca să nu cădeți în împuținare sufletească. *(Cuviosul Lev, 194)*

Inima și buzele care mulțumesc lui Dumnezeu pentru toate atrag milostiva Lui bunăvoință, iar pe cei cârtitori Domnul nu-i rabdă, ci îi pedepsește. În purtarea voastră străduiți-vă să vă sprijini unii pe alții, fără a aduce întristare cu judecățile voastre nechibzuite... *(Cuviosul Antonie, 22, p. 99)*

Ca să ștergem păcatele noastre cele grele și să dobândim fericirea în viața cea veșnică trebuie să le răbdăm pe toate cu mulțumire către Dumnezeu. Oamenii trăiau în bordeie și nu se mâhneau. Pe tine, însă, te gonește dracul din mănăstire și vrea să-ți nimicească toate ostenelile cele de mulți ani - să nu-l asculți, banditul. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 280)*

E foarte vătămător să ne mâhnim peste măsură și să ne distrugem înainte de vreme, ci în tot chipul să mulțumim lui Dumnezeu, indiferent de pedeapsa cu care ne-ar pedepsi în lumea aceasta. *(Cuviosul Lev, 188)*

Slavă Multmilostivului Dumnezeu, Care ne pedepsește pe noi și pe voi, dar Care ne și miluiește și ne iartă nouă faptele cele împotriva conștiinței și aproapelui. Să mulțumim dar Dumnezeului Celui de mari daruri Dătător, Care ne înțelepțește pe noi cei puțini la minte cu asemenea întâmplări, ca să luăm aminte și să atragem asupra noastră toate simțămintele și dragostea Creatorului nostru și ca să nu ne îndepărtăm din cauza preaplinului deșertăciunii lumești de fericirea veșnică. Slavă Multmilostivului Dumnezeu! *(Cuviosul Lev, 238)*

Necaz și durere am aflat, și numele Domnului am chemat (Psalm 114: 4), zice sfântul împărat David. Iar noi, nenorociții, pe aceeași cale fiind, la cine altul vom afla ajutorul? Mulțumire Multmilosârdului Dumnezeu, Care pe toate le face spre binele nostru. *(Cuviosul Moisi, 307)*

Datori suntem să mulțumim pentru toate Domnului, Care cu dreptate ne supune ostenelilor spre răbdare; aceasta ne este de mai mult folos decât mângâierea, pentru că înalță sufletul. *(Cuviosul Moisi, 314)*

Pentru suflet însă avem, în primul rând, rațiunea și conștiința, care ne-au fost dăruite din naștere, și, în al doilea rând, tot din naștere avem harul Duhului împletit și concrescut tainic cu sufletele noastre. Avem înainte scrisă și legea Domnului, pentru pururi aducere aminte, și mulțime nenumărată de cărți purtătoare de duh, care ne hrănesc sufletele și orice virtute. Avem alături Sfânta Biserică Mamă prin Tainele lăsate de Dumnezeu pentru trebuințele sufletelor noastre. Avem oriunde și oricând slujitori ai acestor Taine, părinți purtători de duh, blânzi, binefăcători și sfetnici în nevoi. Pe lângă toate acestea mai aveți și oameni în supunere și titlu de noblețe, lucruri pe care le aveți acum, ca și înainte, dar nu de la sine, ci a vărsat peste voi Domnul aceste bunătăți, ca un Părinte iubitor – sau incomparabil mai mult decât orice părinte pământesc - fără a cere de la cineva ceva în schimb, afară de dragoste și mulțumită către Dânsul. Dar unde este mulțumirea voastră sau a mea? Unde este dragostea? Petreceți aproape întotdeauna mâniindu-vă, cârtind și înjosind oamenii. Nu se vede c-ați aduce cu osârdie jertfă de laudă, de smerenie și zdrobire de inimă, care sunt bineplăcute înaintea lui Dumnezeu. Dacă însă nu puteți prin osteneală a dobândi virtuțile, atunci măcar să vă înțelepțiți printr-o neascunsă mustrare de sine înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor – căci v-au acoperit din toate părțile bunătățile Domnului și vă aflați în mare nesimțire, că, în loc să mulțumiți pentru toate câte v-a dat Dumnezeu, cârtiți, ca și cum niciodată nimic n-ați primit de la El și vă aflați acum deșartă. Se pare că nu există daruri de care să vă fi lipsit Domnul; toate le-ați avut și încă le mai aveți pentru sufletul și trupul vostru. De ce n-ați petrece în pace? *(Cuviosul Moisi, 328)*

Să mulțumești lui Dumnezeu pentru toate, și pentru că citești rugăciuni surorilor, și pentru că te-ai învrednicit să le slujești prin aceasta, dar nu este bine să gândești că acestea ți se vor socoti. Ni se va socoti marea jertfă, adusă Adevărului Veșnic de Preadulcele Iisus pe cruce, iar noi nimic bun nu avem. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 44)*

Iar tu să mulțumești, de o mie de ori să mulțumești, că cineva vă ocrotește de lupi, vă păzește și veghează pentru voi. Și, orice pedeapsă vi s-ar da, să o primiți cu bucurie. Fericit cel pe care-l pedepsești, Doamne! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 244)*

Bine este că ai rămas la mănăstire și să mulțumești pururi pentru asta Domnului. Sigur că diavolul nu va înceta să te tulbure prin gândul că în lume e mai bine de trăit. Dar noi trebuie să ascultăm de Dumnezeu, de îngeri și nu de diavol. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 111)*

Întrebare: „Atunci când cineva îmi mulţumeşte, îşi exprimă dragostea, mă simt vinovată, simt o povară pe suflet".

Răspuns: „Să laşi totul în seama ajutorului dumnezeiesc; să spui: Dumnezeu a ajutat, nu eu. Lui să-I mulţumiţi". *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 95)*

Dacă cineva va reuşi să facă vreun lucru bun sau să dea milostenie, să zică: „Cu binecuvântarea Ta, Doamne, am săvârşit aceasta!" *(Cuviosul Nectarie, 18, p. 512)*

Cu ajutorul lui Dumnezeu să încerci să te disciplinezi astfel încât să poţi săvârşi nevoinţa lăuntrică, care, din spusele Apostolului, este alcătuită din patru părţi: *Fiţi îndelung răbdători către toţi, pururi vă bucuraţi, neîncetat vă rugaţi şi întru toate mulţumiţi: căci aceasta este voia lui Dumnezeu* (I Tes. 5: 14, 16-18). Datori suntem a începe de la ultima, adică de la mulţumirea pentru toate. Începutul bucuriei este a te mulţumi cu ceea ce eşti şi ai. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 52)*

Recunoştinţa

Pentru răsplata păcii sau a banilor muncesc toate slugile mireneşti, uneori izbutind să slujească astfel şi nimic primind, dar iată că şi noi, monahii, căutăm aceeaşi plată, recunoştinţă şi dragoste? Şi dacă ar începe a-ţi plăti din plin cu acestea, iar la timpul cuvenit ţi se va spune: iată, ai primit cele bune în viaţa ta? *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 51)*

Bunăstarea

După cum am văzut din scrisorile tale, în tot acest răstimp ai avut parte doar de bunăvoinţă din partea altora...Dar, după cum se pare, belşugul singur fără zguduiri nu poate fi folositor în viaţa omului; precum atunci când te hrăneşti doar cu mâncare dulce poţi să-ţi strici sănătatea trupească, trebuind să foloseşti şi amăreala pelinului pentru a o restabili, tot astfel şi în situaţiile morale bunăstarea singură duce pe om la semeţie şi la nepurtarea de grijă pentru starea lui sufletească. Iată de ce Dumnezeu îngăduie cu ştiinţă omului să guste din amărăciunea scârbelor, ca să aibă o cugetare smerită şi să nu nădăjduiască în temeinicia şi dăinuirea bunăstării vremelnice, ci să alerge la Dumnezeu în necazurile

sale, pentru că El Însuşi a zis prin Proorocul, încurajându-ne: *Şi Mă cheamă în ziua necazului tău, şi te voi izbăvi şi Mă vei proslăvi* (Psalm 49: 15). Prin scârbe, în credinţă ne întărim şi slava omenească de nimic o socotim. E nevoie să credem cu tărie că nici un necaz nu ni se poate întâmpla fără voia lui Dumnezeu; chiar dacă ni se pare că oamenii sunt cauza necazurilor noastre, ei sunt doar unelte ale Proniei lui Dumnezeu, protagonişti în lucrarea mântuirii noastre şi pot să ne facă doar ceea ce va îngădui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 715-716)*

Bunăstarea e înconjurată de trei pericole, de care avem trebuinţă a ne feri: primul, înălţarea de sine, al doilea, luxul şi, al treilea, zgârcenia nemilostivă. Aceste vicii, care sunt strâns unite cu bunăstarea şi foarte neplăcute Domnului, au putinţa să-l facă pe om nefericit chiar şi în fericirea lui, dacă acesta se va poticni măcar de unul dintre ele. *(Cuviosul Anatolie, 22, p. 69)*

Binecuvântarea

Lui Dumnezeu îi este foarte bineplăcut ceea ce se face cu binecuvântare, pentru aceea şi noi vom petrece astfel încât fiecare pas al nostru să fie binecuvântat. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 330)*

Încuviinţez întru totul chibzuinţa ta de a nu avea nici un fel de relaţii cu nimeni fără binecuvântare. Dacă vei face aşa, mai uşor te vei păzi şi te vei mântui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 59)*

Să nu facem nimic fără a lua înainte binecuvântare. Dacă şi mirenii în problemele lor mai mult sau mai puţin importante cer sfat de la oameni cu mai mare experienţă, cu atât mai mult monahul trebuie să petreacă în ascultare. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 68, din 6.08.1909)*

Scrii că n-ai îndrăznit fără binecuvântarea mea să oferi Vlădicăi nişte metanii pe care le faceţi în mănăstire. Nici să nu îndrăzneşti. N-ar fi trebuit să oferi Preasfinţitului nici prescură din voia ta. *(Cuviosul Ilarion, 52)*

Scrii că, tot cugetând, ai socotit că mai bine este să iei de mai multe ori binecuvântare pentru acelaşi lucru, pentru ca maica stareţă, în caz de va uita, să nu creadă că ai făcut acel lucru fără binecuvântarea ei (foarte bine, aşa să faci şi în continuare). Iar legat de faptul că maica este nemulţumită atunci când pentru nimicuri se ia binecuvântare şi alteori nu se ia nici o binecuvântare, mai bine îţi este să fii vinovată de cicăleală. *(Cuviosul Ilarion, 50)*

Să fim cu înțelepciune; uneori cu siguranță ni se pare un lucru a fi bun, însă făcut fără binecuvântare se vădește că e rău, slujind la vătămare și tulburare sufletească... *(Cuviosul Lev, 143)*

Plata de la Domnul

Domnul Dumnezeu, în adânca Lui înțelepciune, necunoscută nouă, nu întotdeauna împlinește dintr-odată cererile noastre, ci le lasă pentru o vreme, dar nici o faptă bună făcută în numele Lui n-o lasă nerăsplătită. Dacă nu răsplătește pe părinți, atunci copiilor și urmașilor acestora le plătește din belșug, pentru că Domnul nostru este credincios și nu este nedreptate întru El. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 75)*

Fericirea

Viața înseamnă fericire, și nu numai pentru faptul că noi credem în veșnicia fericită, ci pentru că și aici pe pământ putem duce o astfel de viață dacă o petrecem în Hristos, împlinind poruncile Lui sfinte. Dacă omul nu se va lega de bunătățile lumești și se va lăsa întotdeauna în voia lui Dumnezeu, va trăi pentru Hristos și în Hristos, atunci încă de aici de pe pământ viața lui va deveni fericire. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 215, din 29.03.1912)*

Aproapele

Îmi scrii, stimată E.A., că este bolnavă C. și îți este frică să nu se îmbolnăvească și mai mult. Boala trupească nu înseamnă nimic, ci trebuie să ne păzim să nu rămână netămăduite neputințele sufletești, iar tu nici măcar nu vrei să-și primească leacul prin doctorii menite acelor boli. Tu ești mândră și pe ea dorești să o întărești întru aceeași; nu vrei ca ceilalți să se poarte grosolan cu dânsa și te îngrijorezi că o vor conduce niște bădărani necioplіți, care, după părerea ta, sunt mai prejos decât dânsa. Dacă ai ști cât m-ai mâhnit prin aceasta! Ucenica cui ești tu? Hristos a fost smerit și nouă ne-a poruncit să ne învățăm de la Dânsul a fi smeriți și blânzi, iar tu socotești pe alții mai prejos decât dânsa; aceasta este învățătura potrivnicului și iată că tu singură îi dai mândria ca și

chezăşie. Trebuie să-i inspiri faptul că este mai rea decât alţii şi, dacă s-ar socoti aşa, atunci ar fi mai mare înaintea Domnului. Dumnezeu ne-a poruncit să răbdăm mustrările şi supărările de la orice om prin care va îngădui să vină acestea asupra noastră, iar tu judeci: că aceştia sunt mai prejos decât ea, că sunt bădărani, dar poate că ei sunt mari înaintea lui Dumnezeu? Văd că nu ai nici o idee despre viaţa duhovnicească, dacă îi vezi pe ceilalţi în felul acesta. Aici nu sunt nici nobili, nici negustori, nici ţărani, ci toţi sunt fraţi şi surori în Hristos şi ultimul va fi cel dintâi, iar cel dintâi, ultimul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 309-310)*

Voia lui Dumnezeu se vede în poruncile Lui, pe care trebuie să ne străduim a le împlini în raport cu aproapele nostru, iar dacă nu facem aceasta sau greşim, să aducem pocăinţă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 182)*

Mântuirea noastră stă în aproapele nostru şi poruncit este ca *nimeni al său să nu caute, ci fiecare al altuia,* spre zidire (Filip. 2: 4; I Cor. 10: 24, 33).

Lupta curviei

Patima curviei pe toţi îi luptă. Iar dracul desfrâului, la vămile văzduhului, se laudă înaintea tuturor cnejilor întunericului că a adus cea mai multă pradă iadului. Rabdă şi cere ajutor de la Dumnezeu. Să zici cuvinte de folos surorilor – bine este; să taci, este cu mult mai bine; iar să te rogi pentru ele, mustrându-te pe tine însăţi, este şi mai bine. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 201)*

Să nu vă miraţi că din îngăduinţa lui Dumnezeu vi s-a dat lupta gândurilor de curvie, mai ales imagini drăceşti, şi că vrăjmaşul cel rău vă aduce asemenea gânduri spurcate în minte! Dar să ştiţi, fiica mea iubită, că aceasta vi s-a lăsat nu din întâmplare! Ci pentru dispreţuirea unora mai slabi, care au căzut: se vede că în mintea voastră, tainic, i-aţi judecat şi ruşinat. Iată de ce şi Harul lui Dumnezeu, tainic, se îndepărtează puţin de la noi, iar vrăjmaşul cel lacom, văzându-ne neajutoraţi, se răzbună şi ne trânteşte în asemenea gânduri şi imagini ruşinoase. Dar noi, cei ce ne-am primit pedeapsa, frânţi de oboseală, vătămaţi şi răniţi, să alergăm la Doctorul cel Adevărat al sufletelor şi trupurilor noastre, la Domnul nostru Iisus Hristos, ca nişte prunci neştiutori şi care am cunoscut din experienţă neputinţa şi netrebnicia noastră! Şi să cerem Multmilostivului Dumnezeu să se răzbune Singur pe potrivnicul nostru, ispititorul diavol,

pentru noi, cei ce suntem slabi şi lesne alunecăm în mrejele pline de amărăciune ale acestuia. Şi să ne păzească Domnul pe noi neputincioşii de toate săgeţile vrăjmaşului. *(Cuviosul Lev, 246)*

Să ceri rugăciunile celor ce s-au nevoit spre curăţie, Sfânta Muceniţă Tomaida, Sfântul Ioan Multpătimitorul, Sfântul Moise Ungarul şi rugăciunile tuturor părinţilor duhovniceşti şi ale maicilor; şi să te socoteşti mai rea decât ceilalţi... Să-i spui lui N. că, atunci când se va smeri, se va potoli şi lupta - mai puţin somn, mai puţină hrană, să vă păziţi de vorbirea deşartă, de judecarea altora şi să nu iubiţi împodobirea cu haine bune, să păziţi ochii şi urechile. Acestea toate sunt mijloace de apărare; la fel, să nu lăsaţi gândurile să vă intre în inimă, ci atunci când vor veni să vă sculaţi împotriva lor, chemând în ajutor pe Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 12-13)*

Unii vieţuiesc ca pisicile, câinii, vrăbiile şi alte animale; li s-a întunecat mintea şi inima, şi sunt ca nebunii; nu gândesc, nu ştiu şi nici nu cred că există Dumnezeu, veşnicie, că este o moarte fizică şi una duhovnicească! Aceştia trăiesc şi mor ca nişte dobitoace – ba şi mai rău. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 71)*

Faptul că eşti luptat de dracul curviei nu e mare lucru; acesta nici pe Antonie cel Mare nu l-a trecut cu vederea, darămite pe noi. Iar că eşti biruit şi i te supui în gânduri – asta înseamnă că Dumnezeu te-a părăsit pentru ceva. Aici diavolul are la mână voia ta. Chiar şi sinceritatea ta este dubioasă... Mai întâi de toate şi mai mult decât orice să cauţi a dobândi smerenia şi atunci ajutorul Domnului nu-ţi va fi departe! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 186-187)*

Legat de tulburările curviei, să înaintezi cu răbdare, cu mustrare de sine şi cu smerenie, cerând ca ajutor acoperământul şi rugăciunile cuviosului Moisi, ale lui Ioan Multpătimitorul, ale făcătorilor de minuni de la Kiev şi ale sfintei muceniţe Tomaida; să ai în minte ceasul morţii şi, pentru rugăciunile lor, se va linişti tulburarea... *(Cuviosul Lev, 128)*

Atunci când M. se va hotărî cu desăvârşire să-şi pună pază uşilor sale prin îngrădirea buzelor, abia atunci îi va fi cu putinţă să se slobozească de jena şi tirania supliciilor voluptoase şi a cugetărilor pătimaşe, precum şi de plictiseală şi mâhnire, iar mai târziu de mult păgubitoarele gânduri de deznădejde. *(Cuviosul Lev, 118)*

Tu, fiica mea, te mâhneşti şi te împuţinezi cu sufletul din cauză că deseori te laşi biruită de atacurile trupeşti... Dar, o, fiica mea iubită, să nu ne împuţinăm, nici să ne mâhnim, chiar dacă vom cădea, ci mai cu seamă, chemând în ajutor rugăciunile Părinţilor şi ale Maicilor, să ne ridicăm şi să punem început bun, mustrându-ne şi cunoscând lesnicioasa noastră alunecare şi neputinţă; iar Dumnezeul cel Atotputernic şi de oameni Iubitor nu va ruşina în nici un chip cererea noastră cea smerită şi plină de nădejde, ci va aduce slobozire şi va răzbuna cumplitului nostru potrivnic, ne va ridica şi va întări puterile noastre slăbite, ca să stăm cu bărbăţie împotriva săgeţilor şi siluitoarelor izvodiri ale acestuia! *(Cuviosul Lev, 193)*

Iar despre faptul că asupra voastră s-a ridicat sau a fost îngăduită lupta curviei, voi aminti şi aceasta dragostei voastre; în partea a patra a Filocaliei, în Cuvântul despre cugetare, Sfântul Casian Romanul scrie cuvintele Sfântului Apollo către fratele său deznădăjduit care voia să plece în lume, zicând: „Nu te mira, copile, nici nu deznădăjdui, că iată, eu, într-această vârstă ajungând şi sur la cap fiind, încă mai sunt necăjit de astfel de gânduri. Să nu deznădăjduieşti din această înfierbântare, că nu se tămăduieşte atât prin grija omenească, cât prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu". *(Cuviosul Lev, 195)*

Şi dacă te plângi de faptul că te luptă curvia şi că deseori eşti biruită de aceasta, căzând în întristare, că Dumnezeu i-a descoperit Maicii Stareţe să-ţi dea pentru fiecare abatere câte 50 de închinăciuni, să ştii: chiar dacă ţi se pare un lucru neînsemnat, să-ţi aminteşti că porţi numele de soră (ascultătoare) şi că nu trebuie să-ţi impui voia în nimic! Mai bine fii mulţumitoare faţă de ceea ce ţi s-a poruncit, împlinind toate cu frică şi cutremur, pentru că puterea pocăinţei noastre nu stă în cantitate, ci în calitate şi în frângerea inimii - iar nici acestea nu sunt în puterile noastre să le facem. Ci Multmilostivul şi iubitorul de oameni Dumnezeu ar vrea să ni le dăruiască şi pe acestea, după mare mila Lui, dar pentru că avem aplecare spre înălţare şi mândrie, ne lipseşte de râvnita pocăinţă şi umilinţă pentru ca noi să le răbdăm pe toate cu smerenie şi să ne socotim mai prejos decât toată făptură, căci numai atunci te vei linişti. Iar eu, cu toate că sunt de trei ori ticălos şi mârşav, totuşi nădăjduiesc în milostivirea lui Dumnezeu că nu va îngădui să te prăbuşeşti în adâncul deznădejdii păgubitoare, ci te va ridica şi întări cu Mâna Lui Atotputernică întru tot binele şi spre mântuire desăvârşită. *(Cuviosul Lev, 195)*

Mă întreb cum, din buna aşezare şi nesfârşita voastră credinţă către ticăloşia mea aţi binevoit să mă întrebaţi pe mine, cel puţin la minte, în ce fel aţi putea să vă păziţi în asemenea cazuri. Cu toate că nu este îndestulător a da sfaturi corespunzătoare pentru astfel de consecinţe, am totuşi siguranţa că a voastră credinţă, mult ajutând neputinţei noastre, poate atrage milostivirea Atotdarnicului Dumnezeu spre a vă trimite nevăzut ajutorul Lui de sus şi minte trează dragostei voastre, aşa cum v-aţi dorit: şi anume în ce chip să privegheaţi şi să vă păziţi de sus pomenitele gânduri ispititoare şi nesuferite închipuiri drăceşti! După cum v-am spus, sunt bădăran şi neiscusit. Mi-am amintit însă de întru tot fericitul răposatul părinte Teodor, care deseori îmi povestea mie, stricatului, din Sfinţii Părinţi şi de la cei ce vieţuiau pe vremea fericitului său stareţ Onufrie în Ucraina... Din acelea, pe cât îmi va fi cu putinţă, voi încerca să scriu dragostei voastre cu ajutorul harului lui Dumnezeu. În primul rând, fiica mea, trebuie în tot chipul să vă siliţi a tăia toate pricinile, cu ajutorul lui Dumnezeu, adică să căutaţi doar la sine şi la mântuirea voastră. Iar dacă se va întâmpla să vină cineva şi, din înrâurirea şi învăţătura duşmanului nostru comun, va începe să vă înşiruie cuvinte deşarte şi... diferite evenimente, atunci să căutaţi la zădărnicia acestora şi, dacă vă va fi incomod să scurtaţi convorbirea, atunci să vă străduiţi a vă astupa urechile. Dacă totuşi cuvântul vă va intra printr-o ureche, să iasă îndată prin cealaltă şi în mintea voastră să rugaţi pe Dumnezeu să ne păzească de acest iad stricător de suflet. Când veţi proceda astfel în asemenea cazuri, când cineva v-a umplut urechile cu povestiri nefolositoare şi deşarte, aveţi datoria să-i iubiţi şi să-i compătimiţi pe aceşti oameni, după porunca Domnului, şi să urâţi, să dispreţuiţi absurdităţile pe care le-au rostit, iar Dumnezeu în bunătatea Lui vă va dărui puterea să vă păziţi de a judeca. Pentru aceasta să vă amintiţi de proorocul David şi să ţineţi minte acest stih al lui: *De cele ascunse ale mele, curăţeşte-mă; şi de cele străine, iartă pre robul Tău* (Psalm 18: 13). Şi după cum am mai spus, atunci când vom începe a ne păzi de aceste pricini, Harul lui Dumnezeu va rămâne nedezlipit de noi, nevăzut întărindu-ne, ocrotindu-ne şi respingând atacurile şi gândurile drăceşti. Iar pe dinăuntru ne va întări puterile sufleteşti, rugăciunea întraripându-ne şi pururi amintindu-ne de gândul morţii, de răsplătire şi de chinurile veşnice! Şi iată, că prin aceste simţăminte sufleteşti, cu fapta vom ataca şi nimici pricinile tuturor gândurilor urâte. *(Cuviosul Lev, 246)*

Îmi scrii că te atacă gânduri de curvie şi că din rugăciune nu primeşti acea mângâiere şi căldură de odinioară. Să te sileşti la rugăciune

ca şi înainte, să nu te răceşti şi nici să deznădăjduieşti. Chiar dacă eşti uneori biruită de gânduri, iarăşi să strigi cu râvnă înfocată şi osârdie către Domnul şi cu duh de smerenie şi nădejde în milostivirea Lui să continui obişnuitele rugăciuni de acasă şi din biserică, lăsându-te cu totul în voia lui Dumnezeu. Să păzeşti conştiinţa şi ochii, să ai frica lui Dumnezeu, să cugeţi mai des la moarte, la Înfricoşata Judecată şi la faptul că, dacă acum nu te vei îndrepta spre o viaţă bineplăcută Domnului, atunci mai târziu vei slăbi cu totul în cele ale binelui. Împotriva gândurilor de curvie să te înarmezi cu înfrânarea de la hrană şi somn, să cauţi să fii mereu în lucru, iar mai presus de toate să ai oricând şi în orice smerenie, mustrare de sine şi să nu judeci pe nimeni. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 35)*

Pentru patima curviei să te rogi Cuviosului Ioan Multpătimitorul şi Sfintei Muceniţe Tomaida, şi să pui în fiecare zi câte trei metanii. Să te rogi şi pentru acele surori faţă de care nu eşti binevoitoare şi le vezi mai prejos decât tine. Căci scris este: rugaţi-vă unii pentru alţii şi vă veţi tămădui. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 282)*

Visurile de curvie se întâmplă noaptea în somn... Atunci când se petrece aşa ceva, trebuie să faci 50 de metanii şi să zici psalmul: *Miluieşte-mă, Dumnezeule... (Cuviosul Anatolie, 7, p. 82)*

Atunci când te atacă gândurile de curvie, roagă-te Sfintei Muceniţe Tomaida. Şi rosteşte mai cu râvnă rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 120)*

Eşti bolnavă, iar cauza bolii abia dacă o înţelegi. Mâhnirea vine din stricăciune. Chiar dacă scrii în general despre patimă, totuşi o faci foarte vag, evitând să spui cum singură o aţâţai şi nu fugeai de prilejuri, ci singură le atrăgeai. Cercetează-te stăruitor. E foarte primejdios să te minţi singură pe sine. Îţi ofer un motiv să te cercetezi şi să nu te încurci mai mult; vremea este să te apuci de treabă cu adevărat. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 73)*

Mă rogi să-ţi spun un mijloc despre cum ai putea să scapi de gândurile de curvie. Desigur, precum învaţă Sfinţii Părinţi: primul lucru - să te smereşti; al doilea lucru - să nu priveşti nici la diaconi, nici la flăcăi tineri; al treilea, cel mai important, să rabzi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 124)*

Te plângi în acelaşi timp de vecina ta cu care nu te împaci şi de patima curviei. Ciudată copilă mai eşti! Monahie nechibzuită! Din dreapta o arde focul, iar din stânga o îneacă apa rece. Da, eşti nechibzuită, ia apa şi stinge focul! Adică rabd-o pe sora ta neputincioasă! Şi atunci patima curviei se va stinge, pentru că aceasta viază şi se întreţine din aţâţare infernală - mândrie şi nerăbdare! Rabdă şi te vei mântui! Chiar dacă potrivnicul şi trupul te strâmtorează, eu nu voi înceta să-ţi repet cuvântul psalmului: *Aşteaptă pe Domnul, îmbărbătează-te şi să se întărească inima ta, şi aşteaptă pe Domnul!* (Psalm 26: 14). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 237)*

Vă plângeţi, fiica mea, de faptul că înverşunata patimă trupească s-a îndepărtat pentru o vreme, iar neputinţa împuţinării sufleteşti vă afundă tot mai mult din când în când. Cunoască dar iubirea voastră, o, mamă şi fiică, că vrăjmaşul nostru comun, diavolul, îşi modifică de fiecare dată atacurile, amăgindu-ne şi biruindu-ne pe noi, neîncercaţii, prin înşelăciunile şi vicleniile lui, iar voi nicidecum nu vă întăriţi în a stinge definitiv mânia şi patima trupească. Odihna aceasta vi s-a dat pentru o vreme şi nu din partea vrăjmaşului, ci din milostivirea lui Dumnezeu. Harul Lui ne ajută nevăzut pentru rugăciunile Părinţilor şi Maicilor, pentru că, dacă nu era harul lui Dumnezeu ca să ne apere şi să ne întărească pe noi, neputincioşii, în aceste lupte, atunci cu greu ar fi putut cineva să se păstreze neprihănit. *(Cuviosul Lev, 118)*

Sfântul Marcu Ascetul ne vorbeşte în legea sa duhovnicească: „Rădăcina curviei este în iubirea de laude şi slavă omenească". Ea se înteţeşte, din spusele altor Sfinţi Părinţi, atunci când omul iubeşte odihna trupească (hrană, băutură şi somn) şi mai ales atunci când nu-şi păzeşte ochii de la lucrurile ispititoare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 63)*

Te supără necuviincioasa luptă a curviei. Acolo unde ar fi trebuit să ai folos duhovnicesc, vrăjmaşul a izbutit să-ţi ridice ispită. Să dispreţuieşti aceasta, pentru că o asemenea sugestie drăcească este absurditatea absurdităţilor. Îmi scrii că în lupta pe care o duci ţi se pare că cineva se află mereu lângă tine. Asemenea lucruri se întâmplă atunci când în timpul spovedaniei omul uită cu desăvârşire de vreun păcat important sau nu ştie să spovedească ceva cum s-ar fi cuvenit. Roagă-te Împărătesei Cereşti şi îngerului păzitor să te ajute să-ţi aminteşti şi să te spovedeşti. Atunci acea prezenţă va dispărea. Pe lângă acestea, mai trebuie să te smereşti înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, socotindu-te mai rea decât toţi. Din cauza luptei trupeşti socotesc nepotrivit să mergi

la Moscova pentru tratament. Prin aceasta, lupta se va înteţi şi mai mult. Mai de folos este să rabzi suferinţele bolii spre curăţire de păcatele tale. Aşa va fi cu mult mai bine. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 73)*

Dumnezeu

Oamenii pot să-L cunoască pe Dumnezeu în măsura în care se vor desăvârşi de aici, de pe pământ, dar mai ales în viaţa viitoare. În cer toate duhurile fericite netrupeşti se desăvârşesc necontenit, cei mai mici imitând pe cei mai mari... Cele mai înalte duhuri sunt Serafimii, dar nici aceştia nu-L văd pe Dumnezeu precum este El cu adevărat, cu toate că desăvârşirea lor sporeşte în fiecare clipă cu o viteză uimitoare şi ei imită pe Dumnezeu pe cât le este cu putinţă. Iar Serafimii sunt imitaţi de Heruvimi ş.a.m.d. În sfârşit, omul imită îngerii. Şi iată că, unii altora asemănându-se, toţi tind către desăvârşire în cunoaşterea lui Dumnezeu, dar să-L cunoască şi să-L vadă nu vor fi în stare niciodată, pentru că Dumnezeu este o Fiinţă nesfârşită, iar toate celelalte făpturi sunt limitate, fiind create de Dumnezeu. A fost cândva o încercare nu doar de asemănare cu Dumnezeu, ci chiar de aşezare mai presus decât El şi s-a sfârşit prin aceea că acel serafim a devenit mai neînsemnat decât toţi şi a dobândit îndată toate capacităţile negative pentru mândria şi îndrăzneala lui. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 41, din 6.03.1908)*

Bogăţia

Bogăţia nu stă în avere multă, ci în conştiinţa bună, care şi fără bogăţia trecătoare îşi are cununile sale; iar Dumnezeu are putere să le dăruiască cele trebuincioase şi îndestulătoare. *(Cuviosul Lev, 212)*

Mântuirea este cu putinţă şi în bogăţie, şi în sărăcie. Sărăcia în sine nu mântuieşte, dar poţi avea milioane, cu inima la Domnul, şi să te mântuieşti. De exemplu Filaret cel Milostiv avea o avere enormă, dar prin aceasta şi-a dobândit Împărăţia Cerească ajutând celor săraci şi în nevoi. Avraam a fost şi el foarte bogat: bogăţia lui în acele timpuri consta în mulţime de turme, însă aceasta nu l-a împiedicat să se mântuiască. E cu putinţă să te lipeşti de bani şi în sărăcie şi să te pierzi. Spre exemplu, stătea odată un cerşetor în drum şi răbda frigul şi foamea, numai să agonisească nişte bănuţi. A câştigat vreo patruzeci-cincizeci de ruble şi a murit. Şi a mers sufletul lui în iad, pentru că şi l-a lipit de bani şi nu de Dumnezeu. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 287, din 06.01.1913)*

Iată în ce măsură te-ai robit lumii, încât ți s-a întunecat mintea: zici că celor bogați le este mai ușor să se mântuiască, iar Domnul a spus: *Cu greu vor intra cei bogați în Împărăția Cerurilor.* (Matei 19: 23). Mulțumește lui Dumnezeu că nu ești bogată. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 91)*

Problema nu stă în bogăție, ci în noi înșine. Omului cât i-ai da, niciodată nu-l saturi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 10)*

În zadar crezi că posibilitățile materiale ți-ar fi adus liniștea. Nu, acest gând este neadevărat. Există oameni bogați în ochii tăi, dar care se neliniștesc mai mult decât tine. Caută să te smerești și atunci vei dobândi pacea, pe care a promis-o Domnul prin cuvântul Evangheliei. Dacă cineva îți trimite ceva, primește toate ca din mâna Domnului și nu te rușina de sărăcie. Sărăcia nu este un păcat, ci mai ales un mijloc de smerire și mântuire. Însuși Fiul cel întrupat al lui Dumnezeu a binevoit să trăiască în sărăcie pe pământ. Ține minte asta și nu te rușina. Liniștește-te și cheamă ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 82)*

Cât este de important să ne lăsăm cu totul în voia lui Dumnezeu, crezând cu tărie în Pronia Lui Dumnezeiască care pe toate le face spre bine. De acest Paști m-a mângâiat vizita a doi călugări care au locuit la noi cândva și care mai târziu au fost transferați în Petersburg. Tânjesc după mănăstirea Optina. Drumul este scump pentru puținele surse bănești pe care le au; n-ar avea cum să vină prea des. Aceștia cârteau zicând: „Iată că bani nu avem, însă dacă am avea mai mulți am vizita deseori sfânta mănăstire Optina". Iar eu le-am răspuns la acestea: „Dacă ați fi avut mulți bani, credeți-mă, n-ați mai fi venit niciodată pe la noi". Oamenii bogați deseori uită acel „singur lucru de trebuință", petrecându-și tot timpul în satisfacerea mofturilor lor. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 96, din 18.04.1910)*

În zadar gândești că bogăția, prisosința sau măcar suficiența materială ți-ar fi fost de folos sau spre liniștire. Bogații mai mult se neliniștesc decât cei săraci sau neîndestulați. Sărăcia și neîndestularea sunt mai aproape de smerenie și de mântuire, dar numai în cazul în care omul nu deznădăjduiește, ci cu credință și nădejde se încrede în multîndurata Pronie a lui Dumnezeu. Dacă până acum ne-a hrănit Dumnezeu, atunci și de acum încolo are putere să o facă... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 82-83)*

Îndestularea și belșugul îi strică pe oameni. Din multa grăsime, cum se zice, chiar și animalele se îndrăcesc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 194)*

Vorbirea cu Dumnezeu

Starea lui Iov este lege pentru fiecare om. Dacă eşti bogat, renumit şi prosper, Dumnezeu nu-ţi răspunde. Iar când omul se află în gunoi, respins de toată lumea, atunci Se arată Dumnezeu şi Singur vorbeşte cu acesta, iar omul doar ascultă şi imploră: „Doamne, miluieşte!" *(Cuviosul Nectarie, 13, pp. 92-93)*

Cunoaşterea lui Dumnezeu

Dacă vom stărui în a ne curăţi inima de patimi (şi să nu le provocăm), atunci, pe măsura curăţirii, harul lui Dumnezeu va deschide ochii inimii noastre spre vederea adevăratei lumini; *Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5: 8), dar mai ales atunci când prin smerenie ne vom desăvârşi, pentru că tainele se descoperă celor smeriţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 497)*

În Evanghelie se spune că *nimenea nu cunoaşte pre Fiul, fără numai Tatăl, nici pre Tatăl nu-L cunoaşte nimenea fără numai Fiul, şi căruia va voi Fiul să-i descopere* (Matei 11: 27). Aceasta înseamnă că nimeni nu poate să cunoască pe Dumnezeu şi pe Domnul nostru Iisus Hristos de la sine, să aibă concepţii adevărate despre credinţa în Dumnezeu fără ca Dumnezeu Însuşi să-i descopere. Nimeni nu poate cunoaşte de la sine voia lui Dumnezeu, calea Lui, nu poate să aibă gânduri drepte despre viaţa duhovnicească şi moralitatea creştină, dacă nu va fi învăţat de Însuşi Domnul. Iar El învaţă pe cel ce sincer îşi doreşte acest lucru şi roagă stăruitor pe Domnul pentru asta, pe cel ce-şi păzeşte conştiinţa, aleargă spre Lumină şi se sileşte la tot lucrul cel bun. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 292-293)*

Domnul *învăţa-va pe cei blânzi căile Sale* (Psalm 24: 10). Aşa zice psalmul. Pe om doar Dumnezeu îl învaţă căile Sale, dar în condiţiile în care acel om e blând, smerit. Doar pe aceştia îi învaţă Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 322)*

Teologhisirea

Ce avem noi, împătimiții, a cerceta nepătrunsele taine și hotărâri luate de Biserică? Ci trebuie simplu să ne supunem acesteia și să socotim învățătura ei infailibilă. „Cel mândru cercetează tainele, iar tainele se descoperă celor smeriți"... Aș putea găsi mai multe, dar le las, socotind nefolositor nouă, împătimiților, să intrăm în marea teologiei. Mai bine ar fi să încercăm să curățim încetișor mintea și inima de patimi și atunci harul singur va scrie legile sale pe paginile curate ale inimii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 71-72)*

Mă întrebi despre convorbire, despre Dumnezeu, despre Omniprezența și îndreptările Lui și altele, zicând că simți în același timp mângâiere și vrei să știi dacă e permisă o astfel de simțire? Toate câte ne duc la iubirea lui Dumnezeu și la smerenie sunt permise, însă trebuie să ne știm măsura și să nu ne avântăm prea mult în înălțimi, mai ales așa împătimiți cum suntem. Cred că îți amintești când un frate spunea stareţului că întotdeauna vede pe Dumnezeu, iar stareţul îi răspundea: „Fericit cel ce-și vede păcatele". Și atunci când la Pimen cel Mare a venit un frate și l-a întrebat despre lucruri sau materii înalte și dumnezeiești, acesta tăcea și nu-i răspundea nimic, iar dacă s-a înțelepțit fratele și a început a-l întreba despre neputințe și patimi, atunci s-a deschis gura lui și s-a revărsat harul lui Dumnezeu. De fapt este cu neputință să refuzăm cu totul aceste discuții, dar nici să ne îndulcim cu mângâierile. Că doar și citim și cântăm, dar tot despre Domnul învățăm, despre Pronia și poruncile Lui. În tot lucrul e nevoie de smerenie! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 85-86)*

Îți mulțumesc... că singură ai găsit răspuns la întrebarea despre felul în care Domnul scoate din iad sufletele celor morți înainte de Întrupare. Nu este al nostru să teologhisim; și Sfântul Ioan Scărarul, și Sfântul Isaac, și Sfântul Varsanufie nu ne lasă să fim curioși și să cercetăm, ci să plângem păcatele noastre și să ne curățim de patimi. Iar părerea mea despre acestea este că nu știu și cu adevărat cred că nu greșesc întru aceasta. Doar Dumnezeu știe răspunsul: în puterea Lui stă a pedepsi și a milui, și toată judecata e dată Fiului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 180-181)*

Îmi scrieți că, deşi credeți conştient în existența lui Dumnezeu, sunteți însă aproape sigur că reprezentarea Lui în trei Fețe şi împărțirea Puterilor Cereşti în cete nu este altceva decât idealul statului. Această concepție este profund eronată şi se află departe de adevăr, mai ales din cauza unui fel de amestecare a Dumnezeirii cu făpturile, de Dânsul create. Un lucru este Unul Dumnezeu în trei Fețe şi altceva sunt cele nouă cete îngereşti, zidite de Dânsul, şi, în sfârşit, cu totul altceva - statele pământeşti şi omeneşti. Dumnezeu în Treime este nevăzut şi de nepătruns făpturii, chiar şi pentru îngeri, dar mai ales pentru oameni. În parte cunoaştem prin descoperire, mai întâi prin prooroci, care vorbeau în Duhul Sfânt, iar mai apoi prin Unul Născut Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, precum zice Sfântul Ioan Evanghelistul: *Pre Dumnezeu nimeni nu L-a văzut niciodinioară; cel unul născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, Acela au spus* (Ioan 1: 18) Precum Unul Dumnezeu este în trei Fețe, tot astfel vedem o slabă asemănare cu Acesta în lumina soarelui. Un lucru este soarele şi lumina pe care o emană, şi alt lucru - razele ce pornesc de la dânsul. Toate acestea fac parte dintr-un singur lucru şi nedespărțit, care în acelaşi timp este întreit. A doua asemănare o vedem în sufletul omului. Un lucru este mintea omului şi altul - vocea lăuntrică, născută de minte, care se face auzită altora şi în acelaşi timp rămâne înlăuntrul nostru, iar un al treilea lucru este duhul, care animă omul şi viază tainele acestuia, precum este spus: *că cine ştie din oameni ale omului, fără numai duhul omului care este într-însul?Aşa şi ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie, fără numai Duhul lui Dumnezeu* (I Cor. 2: 11). Toate acestea alcătuiesc o singură ființă rațională omenească, care în acelaşi timp este întreită. Despre Unul Dumnezeu şi în acelaşi timp Unul în Treime, făpturile, mai ales oamenii, pot trage doar astfel de concluzii. Toate cele văzute sunt de la Cel Nevăzut. Toate cele materiale - de la Cel Imaterial. Toate cele cu început - de la Cel fără de început. Toate cele cu sfârşit - de la Cel fără de sfârşit. Toate cele vremelnice - de la Cel Veşnic. Toate cele cu măsură - de la Cel fără măsură. Toate cele măsurate - de la Cel Nemăsurat. Toate cele înțelese - de la Cel de nepătruns. Unii dintre Sfinții Părinți raționează precum că mai întâi au fost create cele zece cete îngereşti după asemănarea Unuia Dumnezeu în Treime, pentru că unitatea şi treimea cu sine însăşi înmulțită, alcătuieşte zecimea. Însă a zecea ceată a căzut; au rămas numai nouă cete îngereşti, după asemănarea cărora pe pământ există o singură adevărată Biserică Sobornicească, întemeiată de Fiul lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, şi răscumpărată cu scump Sângele Lui Dumnezeiesc, iar nu un oarecare stat pământesc ideal, precum zice şi Apostolul: *Un Domn, o credință* (Ef. 4: 5), adică,

precum Unul este Dumnezeul Cel Adevărat, tot astfel pe pământ una este credința cea adevărată. Alte confesiuni, oricare le-ar fi numele, sunt fondate pe un amestec de false concepții omenești. Tainele, care în chip văzut se săvârșesc pe pământ în Biserica lui Hristos, prin care creștinii binecredincioși se unesc cu Dumnezeu, poartă chipul nevăzutelor taine cerești. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 75-76)*

Slujirea lui Dumnezeu

Fără Sfânta Biserică cea văzută n-ar fi putut exista nici Sfintele Taine ale lui Hristos, fără de care omul nu poate moșteni viața veșnică. Rugăciunea bisericească are tot atât de multă putere și importanță, precum îl are și bisericescul *Doamne, miluiește,* care depășește orice exersare a rugăciunii în chilie; iată de ce Sfinții Părinți, stând la rugăciune în biserică, își închipuiau că se află în cer înaintea Prestolului Dumnezeiesc! *(Cuviosul Antonie, 22, p. 110)*

Cineva întrebase pe Cuviosul Ioan Scărarul dacă există semne sigure după care se poate afla dacă sufletul se apropie de Dumnezeu sau dacă se îndepărtează de El. Pentru că obiectele simple au unele indicii care arată dacă sunt bune sau nu: când, de exemplu, începe să putrezească varza, carnea, peștele, atunci putem observa ușor acest lucru din cauză că încep să miroasă urât, își schimbă culoarea, gustul, chiar și aspectul exterior ne vorbește de stricăciunea lor. Ce se întâmplă, dar, cu sufletul, pentru că, fiind imaterial, nu poate degaja miros urât și nici nu-și poate schimba aspectul? La această întrebare, sfântul părinte a răspuns în felul următor: unul din semnele sigure ale morții sufletești este evitarea slujbelor bisericești. Omul care-și împietrește inima față de Domnul, în primul rând, începe să evite a merge la biserică. La început se străduiește să ajungă la slujbă mai târziu, iar mai apoi încetează cu totul să vină în casa lui Dumnezeu. Iată de ce pentru călugări prezența la slujbe este obligatorie. E adevărat că din cauza unor probleme urgente uneori se permite să se lipsească de la unele slujbe, însă, atunci când este cu putință, această prezență este socotită ca o datorie indispensabilă. În schitul nostru se obișnuiește chiar să se treacă de sărbători pe la chilii ca nimeni să nu se ferească a merge la slujbă. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 79)*

Ce bine este să fii în biserică, să auzi sfintele rugăciuni, cântări și psalmi! Câtă profunzime ascund psalmii și alte cuvinte sfinte! Mult am

iubit Utreniile mănăstireşti! Sigur că nu puteai întotdeauna ţine pasul cu citeţul, însă chiar şi un singur gând dacă rămânea în minte, şi atunci bine era. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 326)*

Să mergeţi neapărat la biserică şi întotdeauna, până începe slujba, să încercaţi să veniţi primul. Utrenia este una din cele mai grele rânduieli ale vieţii mănăstireşti, care are în schimb şi o mare putere. Utrenia, după cuvintele Părinţilor din vechime, este mai importantă decât Liturghia. La Liturghie Iisus Hristos ni Se aduce nouă jertfă, iar la Utrenie, noi ne aducem jertfă Lui. Această silire, această luptă cu trupul are o mare importanţă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 3, din 10.1.1908)*

Trebuie să venim la slujbe până să înceapă clopotele să bată, ca sunetul lor să ne găsească în biserică. De ce? Pentru că atunci în biserică intră Maica Domnului. Cândva am citit despre aceasta. Iar mai târziu, şi despre părintele Paisie kieveanul. Acesta era un nevoitor - călugăr nebun pentru Hristos. Odată venise la vecernie; bătuseră clopotele, iar în biserică nu era nimeni. Paraclisierul, terminându-şi treaba, ieşise şi părintele Paisie a rămas singur. Deodată a auzit un foşnet, de parcă venea cineva. Şi, privind, a văzut o Doamnă plină de măreţie, înaltă la stat, Care venea însoţită de Sfântul Apostol Petru şi încă de cineva. Şi uitându-se prin biserică a rostit aceste cuvinte: „Clopotele pentru vecernie au bătut, iar călugări nu sunt". Apoi S-a adresat părintelui Paisie, l-a binecuvântat, pecetluindu-l larg cu semnul crucii şi a ieşit din biserică, desprinzându-se în acelaşi timp de pământ. Părintele Paisie a ieşit şi el după ea, care, ridicându-se din ce în ce mai sus, s-a făcut nevăzută privirii părintelui Paisie... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 160, din 13.06.1910)*

În schitul nostru, Utrenia are o importanţă covârşitoare. De ea ţine toată viaţa schitului şi în acelaşi timp ea constituie şi una din cele mai mari greutăţi. Iar pentru noi, cei obişnuiţi din lume să ne trezim târziu, aceasta este una dintre cele mai grele rânduieli ale vieţii din schit. Iată de ce nu trebuie să ne moleşim de la început, ci să hotărâm cu tărie că trebuie să ne ridicăm din pat cu orice preţ. „Aveţi grijă, să nu adormiţi şi să scăpaţi Utrenia - îmi spunea părintele Anatolie -, pentru că e foarte primejdios. Au fost cazuri când din această cauză mulţi au plecat şi s-au pierdut. Trebuie îndată să vă îngrijiţi de acest lucru, de la bun început. Şi mie, pentru rugăciunile bătrânilor, mi-a fost uşor să-l împlinesc". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 53, din 4.05.1908)*

Întrebare: „Îmi este greu să mă trezesc pentru Utrenie: Ce să fac?"

Răspuns: „Greutatea vine din insuficienţa de râvnă şi frică de Dumnezeu. Dacă nu vei merge, îţi va fi ruşine şi vei avea păcat pe suflet. Iar dacă nu vei fi la slujbe din cauza bolii, atunci trebuie să vii şi să-mi spui". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 3)*

Din cartea *Povaţa învăţătorului* am aflat că în timpul slujirii nu este atât de important a zice puternic şi frumos vozglasurile, cât a sluji cu evlavie. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 247)*

Din cauza slăbirii puterilor şi a oboselii ne putem aşeza pe scaun în biserică. *Fiule, dă-mi inima ta* (Pilde 23: 26). „Mai bine este şezând pe scaun să ne gândim la Dumnezeu, decât stând drepţi să ne gândim la picioare", zicea ierarhul Filaret al Moscovei. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 310)*

În Postul Mare nu se slujeşte Liturghia, pentru că Liturghia este imnul de biruinţă al creştinismului, iar postul este timpul plânsului şi al pocăinţei. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 322)*

Păcat este să petrecem timpul în deşert. Tot astfel, păcat este pentru lucru să pierdem slujba şi pravila din biserică. Ai grijă ca nu cumva Dumnezeu să te pedepsească pentru asta. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 68)*

Trebuie să mergi neapărat la slujbele din biserică, pentru că altfel te vei îmbolnăvi. Dumnezeu pedepseşte cu boala pentru aşa ceva. Iar dacă vei merge, atunci vei fi sănătoasă şi mai cu trezvie. Se întâmpla ca părintele Macarie să se îmbolnăvească şi totuşi mergea la biserică. Stătea un pic, apoi trecea în chilia arhierească; dacă nu găsea acolo loc, se îndrepta spre chilia părintelui Flavian şi acolo rămânea puţin, iar dacă vedea până la urmă că nu mai are putere să stea în biserică, îşi făcea cruce şi pleca. Că nu se mai îndura să-şi creadă sieşi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, pp. 68-69)*

A fi la slujbă de la început înseamnă a avea mai multă trezvie. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Trebuie să mergem la Utrenie pentru că în timpul Liturghiei pentru noi se aduce Jertfă Nesângeroasă lui Dumnezeu, iar fiind la Utrenie, noi

înşine ne aducem jertfă lui Dumnezeu, jertfind pentru El odihna noastră. *(Cuviosul Moisi, 16, pp. 151-152)*

La catisme uneori se îngăduie să stăm jos, dar la slave să ne ridicăm neapărat. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Încearcă la catisme să stai într-un colţişor, iar mai apoi să treci la locul tău. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Metaniile sunt date pentru ca să nu uităm a zice rugăciunea. În timpul slujbei trebuie să ascultăm ce se citeşte şi cu metaniile în mână să avem în minte rugăciunea: „Doamne, miluieşte", iar dacă nu auzim ce se citeşte, atunci: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Când se citeşte Apostolul acasă, se poate sta aşezat, dacă citeşte altcineva. Putem să ne aşezăm şi în biserică dacă nu mai suntem în putere să rămânem în picioare. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

În biserică dormitezi şi nu auzi slujba din cauză că gândurile tale umblă încolo şi încoace. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Să citim „Hristos a înviat" atunci când e rânduit de Biserică şi nu altfel. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Cel ce merge în casa Domnului poate spune cu tărie: „În curţile Tale Te voi cânta, Mântuitorul lumii, şi, plecând genunchii, mă voi ruga puterii Tale nebiruite, seara şi dimineaţa şi la amiezi, şi în toată vremea Te voi binecuvânta, Doamne". Iar cel ce stă în chilie, şi mai cu seamă culcat, cum şi ce va glăsui? *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 153)*

Îmi explici că, fiind biruită de neputinţă omenească, vorbeşti în biserică cu monahia ta iubită, care şi ea te iubeşte. Când ieşiţi din biserică, explică acestei monahii că te mustră foarte mult conştiinţa din cauza acestor discuţii din biserică şi roag-o pe viitor să nu mai înceapă vorba, iar pe tine să te oprească atunci când, uitând de sine, vei începe tu să spui ceva. Astfel se va plini în voi cuvântul Scripturii: *Frate de frate ajutat, ca o cetate tare şi înaltă* (Pilde 18: 19) *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 59)*

Te mâhneşti din cauza neorânduielii slujbelor bisericeşti. Desigur, este întristător să vedem aceasta, pentru că principala noastră mângâiere este să slavoslovim pe Dumnezeu ca îngerii. Îngerii tot timpul laudă cu frică pe Domnul şi toată făptura se cutremură în faţa Lui, aducându-I laude. Îl laudă şi făptura Lui cuvântătoare - omul. Şi pentru că neorânduielile voastre nu ţin de voia ta, atunci să laşi totul în voia lui Dumnezeu. El Singur Se va îngriji să mângâie turma Sa, tocmai pentru a nu se strecura, în râvna voastră pentru rânduială şi evlavie, scânteia slavei deşarte, ca să le ardă pe toate celelalte. Să laşi să curgă aşa cum curge, iar tu să nu intri în vâltoare, pentru că nu ţi s-a încredinţat ţie să menţii ordinea. Mai bine citeşte catisma acasă cu evlavie, iar de biserică să nu te îndepărtezi, pentru că un singur „Doamne, miluieşte!" sobornicesc este mai bineplăcut lui Dumnezeu... Dacă ai fi putut face ceva şi ţi-ar fi scăpat, atunci desigur ar fi trebuit să dai răspuns! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 297-298)*

Tăria duhului

Aducându-vă felicitări de ziua îngerului, nu v-am adus de data aceasta nimic mai bun decât dorinţa arzătoare ca să dobândiţi tărie în duh şi ca să menţineţi pacea omului celui dinlăuntru. Dar pentru că tăria duhului, la fel ca şi alte bunuri, este un dar de la Domnul, care se revarsă asupra noastră de sus, de la Tatăl luminilor, atunci şi noi trebuie să cerem de la El, prin cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, zicând: „Doamne, nu mă lepăda! Doamne, dă-mi gândul cel bun! Doamne, dă-mi smerenie, răbdare, mărime de suflet şi blândeţe" şi altele. Iar Dumnezeu, după cum ne încredinţează David, va împlini voia celor ce se tem de El şi va auzi rugăciunea voastră, şi vă va mântui. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 127-128)*

Vă plângeţi că nu aveţi pacea duhului şi că sunteţi în împrăştiere. În cazul acesta, cu nici un chip nu trebuie să slăbiţi, ci să vă încălziţi duhul prin citirea scrierilor duhovniceşti, prin aducerea aminte de veşnicie, prin rugăciune, chiar dacă va fi una scurtă, zicând Domnului: „Adună mintea mea cea împrăştiată, Doamne, şi inima mea cea înrăită cu frica Ta smereşte-o şi mă miluieşte!" Pentru că fără ajutorul lui Dumnezeu nu suntem în stare să facem ceva, nici cu muştele să luptăm, dar mai ales cu vrăjmaşii cei nevăzuţi. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 284-285)*

Boala

Îmi scrieţi că deseori vă îmbolnăviţi şi vă mâhniţi. Acesta este semnul milei lui Dumnezeu: *Că pre care iubeşte Domnul, îl ceartă, şi bate pre tot fiul pre care primeşte* (Evr. 12: 6), fapt pentru care trebuie să mulţumiţi lui Dumnezeu pentru Pronia Lui părintească faţă de voi. Întristările ne înţelepţesc şi ne fac iscusiţi în lucrările noastre, ne curăţă de păcate; la fel fac şi bolile. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 148)*

În zadar primeşti gânduri cum că boala pe care o ai înseamnă lepădare din partea lui Dumnezeu; nicidecum, căci Dumnezeu Singur ştie să aleagă mai bine mijlocul pentru mântuirea ta... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 170)*

Mă înştiinţezi şi despre boala ta; te sfătuiesc să rămâi împăcat şi să o primeşti ca cercetare din partea lui Dumnezeu, ca un semn al deosebitei iubiri ce ţi-o poartă. Pentru că: *pre care iubeşte Domnul,* zice cuvântul lui Dumnezeu, pe acela *îl ceartă* (Evr. 12: 6). Boala a venit cu încuviinţarea lui Dumnezeu şi tot aşa va trece: pentru că puternic este să te tămăduiască pe tine şi pe orice neputincios, numai să vrea, şi atunci ne va fi şi nouă de folos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 141)*

Ştiu că aveţi încredere în atotînţeleapta Lui Pronie şi că El, din dragoste pentru voi, v-a dăruit această boală ca să vă încununeze în viaţa viitoare cu fericire veşnică, fapt pentru care ar trebui să vă întăriţi întru răbdare, *că nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de a se asemăna cu slava cea viitoare, care va să se descopere întru noi* (Rom. 8: 18). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 238-239)*

Nu cunoaştem judecăţile Domnului; El pe toate le face spre folos. Noi suntem legaţi de bunurile pământeşti, iar El vrea să ni le dăruiască pe cele viitoare prin puţinele boli de aici. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 261)*

Eşti conştient de faptul că îmbolnăvirea soţiei tale este o pedeapsă de la Dumnezeu, trimisă ţie din cauza ignoranţei tale prosteşti în cunoaşterea dogmelor şi regulilor Sfintei Biserici. Conştientizarea şi pocăinţa ta, dimpreună cu hotărârea de a te lepăda pe viitor de falsele filozofări ale minţii tale şi a te supune Sfintei Biserici, vor milostivi pe

Dumnezeu ca să te ierte şi să o tămăduiască pe cea suferindă, numai să se apropie şi ea de Sfânta noastră Maică, Biserica Ortodoxă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 335)*

Suferinţa trupească foloseşte la tămăduirea sufletului; nu ne putem lăuda că nu suntem bolnavi. Slavă şi mulţumire Domnului, Care ne tămăduieşte cu îndreptări amare! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 15)*

Faptul că trupul este bolnăvicios înseamnă curăţirea sufletului de înclinaţiile păcătoase. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 668)*

Dacă suferă trupul, suferă şi sufletul, iar dacă sufletul ar fi fost întărit prin credinţă, atunci şi trupul ar fi putut primi întărire prin pacea duhului; duhul tulburat are influenţă şi asupra structurii trupeşti, înmulţind boala. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 363)*

Vă mai aflaţi încă în suferinţă trupească şi vă mâhniţi, văzându-vă în inactivitate. Dar ce fel de activitate căutaţi? Vă este destulă răbdarea cu mulţumire. Dumnezeu nu cere de la cel bolnav nevoinţe şi munci trupeşti, însă trebuie păzită buna aşezare sufletească şi să purtăm grija împlinirii acesteia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 212)*

Şi cei bolnăvicioşi au nevoie de smerenie, pentru că aceasta va aduce multă pace din tainica putere ce o are. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 157)*

Să nu te mâhneşti prea mult pentru faptul că nu poţi fi la biserică din cauza bolii, amintindu-ţi de viaţa Sfântului Pimen Multpătimitorul: de faptul că nu ieşea din chilie şi nici nu-şi dorea vindecarea, şi că s-a învrednicit să fie tuns de mâinile Sfinţilor îngeri? Starea celui ce boleşte şi mulţumeşte este mare înaintea lui Dumnezeu şi chiar se aseamănă celui ce şade în pustie, sub ascultarea desăvârşită a stareţului. Mulţumeşte lui Dumnezeu că ţi-a dăruit cea mai scurtă cale spre mântuire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 307)*

Nici nu-ţi dai seama ce ceri de la Dumnezeu – să te izbăvească de boală; mai bine cere ceea ce este bineplăcut sfintei voii Sale şi ceea ce ţi-ar fi de folos. Răbdarea bolii cu mulţumire este mai mare înaintea lui Dumnezeu decât alte feluri de îndreptare: prin aceasta, şi de păcate ne curăţim, şi de patimi ne izbăvim... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 263)*

Boala ne impune să ne aducem aminte fără să vrem de viața viitoare şi să nu ne lăsăm purtați de ispitirile lumii. Chiar şi mintea ne este mai curată şi mai transparentă după boală, care înlocuieşte şi puținul faptelor noastre. În timpul bolii poți să-ți împlineşti pravila de rugăciune nu numai fără metanii, ci şi fără închinăciuni; în neputință este trebuință de îndreptarea minții către Domnul, iar atunci când suntem în putere, avem nevoie şi de muncă trupească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 392)*

Să ştii că boala nu ți-a fost lăsată fără Pronia Lui părintească. N-ar fi fost nevoință puțină nici lupta cu patimile, însă acum este un alt fel de scârbă - răbdarea bolii, care va înlocui truda trupească şi nevoințele, dar să nu cazi în cârtire, ci să rabzi cu mulțumire. Să nu-ți îngreuiezi boala prin întristare sufletească, primind cu aprindere şi sensibilitate ceea ce a fost şi ceea ce ți se întâmplă. Citeşte viața lui Pimen Multpătimitorul, cum nu şi-a dorit vindecarea de boală şi care a fost rodul acesteia. Pentru mântuirea noastră avem nevoie nu numai de scârbe de voie, ci şi de cele fără voie, şi mai ales, atunci când slăbim în cele voite, celelalte ne ajută şi ne pregătesc mântuirea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 405)*

Domnul cercetează mamele şi surorile voastre prin boală, pe care o va primi în locul nevoînțelor duhovniceşti pe care nu le au, pentru neputința lor de a le face sau din cauza nepăsării noastre. Aşadar, suferind cu ele în suferința lor, să mulțumim lui Dumnezeu, Care miluieşte şi ne mântuieşte printr-o cruce fără voie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 180)*

Celor ce caută mântuirea şi n-o dobândesc prin fapte, Multmilostivul Dumnezeu le plineşte neajunsul prin boli şi scârbe. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 292)*

Citind scrisoarea ta, găsesc în ea cârtire şi nerăbdare a bolii, precum şi gândul că eşti lepădată de la slujirea Bisericii şi mănăstirii. Acest gând este de la vrăjmaşul şi îți vine din mândrie. N-ar fi mai bine dacă ai gândi că Dumnezeu, iubindu-te, te-a cercetat prin boală, în care vei găsi mântuirea, şi că Dumnezeu, prevăzând neputința ta sufletească, te-a păzit prin boală de la multe năpaste, ispite şi scârbe? Vrând să slujeşti Bisericii şi mănăstirii, te-ai fi făcut roaba trufiei, părerii de sine şi multor altor patimi, care nu mântuiesc, ci pierd sufletul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 721-722)*

Bolile tale ţi se vor socoti ca nevoinţe şi poate că, fără ele, ai fi căzut în patimi mai grele decât bolile pe care le ai. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 416)*

Boala nu este lăsată fără voia Lui, însă şi noi trebuie să fim mai atenţi şi să ne ferim de împrejurările care pot fi pricinuitoare de boli. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 139)*

Nu cunosc mijloace pentru uşurarea bolii tale. Credinţa şi nădejdea în Dumnezeu sunt cele mai importante şi El are putere să-ţi trimită şi mijloace materiale, atunci când vei avea nevoie şi când îţi va fi de folos; sufletul este mai mare decât trupul şi trebuie să-l îngrijim mai mult, ca să fie sănătos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 308)*

Îmi pare sincer rău şi pentru faptul că, deşi suferiţi din cauza grelei şi istovitoarei voastre boli, vă mai întristaţi şi sufleteşte din cauza feluritelor gânduri şi închipuiri legate de soţ, copii şi cele viitoare, prin care amplificaţi şi mai mult suferinţele, făcându-vă mijloacele de tratament puţin folositoare. Vă sfătuiesc, în locul oricărui fel de imaginaţie, să vă umpleţi sufletul cu rugăciune către Domnul şi cu nădejde la El, Care nu vă va părăsi, pe voi şi pe copiii voştri, fapt despre care ne învaţă şi Sfânta noastră Maică Biserica – „pre noi înşine şi unii pre alţii, şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 116-117)*

Dumnezeu să vă învrednicească şi pe voi, ca semn de mulţumire către Dânsul, să vă cuceriţi voii Lui sfinte şi să răbdaţi suferinţa trimisă vouă prin boală. Dar, pentru uşurarea acestei suferinţe, vă sfătuiesc să vă faceţi Sfântul Maslu şi, după ce vă veţi Împărtăşi cu Sfintele şi de viaţă făcătoarele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, vă asigur că veţi avea destulă bucurie în boală. Pe cât vă este cu putinţă, mulţumiţi neîncetat în gândurile voastre milostivirii Domnului, pentru că din spusele Apostolului: *mulţămirea înmulţeşte darul* (II Cor. 4: 15). Însă nu trebuie să vă permiteţi în nici un caz să cârtiţi din cauza durerii puternice, pentru că toate suferinţele noastre provin nu de la altcineva decât de la Domnul, Care din milostivirea Sa le face pe toate spre folosul sufletelor noastre. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 123)*

Când omul va căuta tăria duhului, atunci în orice neputinţe şi îmbolnăviri ale trupului poate fi deplin liniştit şi mulţumit de situaţia sa. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 126)*

Ce putem face? Aşa a rânduit Domnul, ca viaţa noastră vremelnică să nu treacă fără scârbe, precum se zice: fiecărui cap, durere şi, fiecărei inimi, scârbă. Însă cel mai minunat lucru este că nici unul dintre sfinţii bărbaţi, cât de sfânt şi desăvârşit ar fi fost, nu şi-a petrecut viaţa fără să rabde ceva şi totul pentru ca omul să nu se înalţe. Iar dacă sfinţii au răbdat, cu atât mai mult al nostru este să răbdăm! *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 134-135)*

Dacă aţi fi fost întotdeauna sănătos, mulţumit de toate, liniştit şi bucuros, atunci, cine ştie, poate că şi Voi, ca şi alţi oameni, v-aţi fi abătut spre o trăire împrăştiată şi aţi fi dus o viaţă după gustul acestui veac. Dar Dumnezeu, prevăzător de toate, vă apără ca un Părinte Milosârd de toate cele nefolositoare şi neplăcute Lui. Fapt pentru care să nu vă mâhniţi şi să nu ispitiţi de ce nu vi se întâmplă ceea ce doriţi, ci ceea ce niciodată nu v-aţi fi dorit, pentru că Dumnezeu ştie mai bine ce este de folos pentru noi - sănătatea sau boala. Iar datoria noastră este să primim toate de la Tatăl cel Ceresc cu supunere copilărească, fie şi cele amare spunând: „Tatăl nostru, facă-se voia Ta!", sau să zicem precum zicea un stareţ cu înţelepciune dumnezeiască: „Dacă boală mi-a venit, slavă Ţie, Doamne! Dacă boala s-a înteţit, slavă Ţie, Doamne! Dacă nu mai poate fi tămăduită, slavă Ţie, Doamne! Pentru că mai bine îmi este să fiu cu Tine în cer, decât cu oamenii pe pământ". Şi, urmând acest exemplu, Dumnezeu să vă dea să răbdaţi cu tărie toate câte vi se întâmplă şi să mulţumiţi pentru toate, şi Dumnezeul mântuirii va fi întotdeauna cu voi. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 136-137)*

Bolile trupeşti nu întotdeauna sunt trimise omului de la Dumnezeu ca pedeapsă pentru păcat, ci uneori şi din îngăduinţă pentru slobozirea şi păzirea noastră de neputinţe sufleteşti, care sunt incomparabil mai grele decât cele trupeşti. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 140)*

Pentru că deseori metehnele sufleteşti se cuibăresc în oamenii sănătoşi şi rumeni la faţă, să ne îngrijim şi de sufletul nostru, ca de un lucru nemuritor, care nu numai că e mai de cinste decât trupul, ci şi mai de preţ decât orice în lumea aceasta. Îmi vine gândul că şi starea voastră prezentă de suferinţă este, poate, o urmare a zbuciumărilor şi diferitelor întristări şi neplăceri sufleteşti, care, din când în când înmulţindu-se, au făcut să slăbească şi puterile voastre trupeşti până la boală grea. Această stare pe care o aveţi, bine ar fi să o descoperiţi unui prieten sincer - dar cine oare are o asemenea comoară? Şi prieten de ar fi, n-ar putea decât să

vă mângâie în suferință, dar nu să vă și slobozească din ea. Pentru aceasta mai aveți nevoie și de un doctor iscusit, dar mai cu seamă de ajutorul lui Dumnezeu și de smerită rugăciune către Domnul. În timpul folosirii tratamentelor medicale încercați să vă mențineți pacea duhului, pentru ca nici o tulburare familială sau din exterior să nu ajungă prin urechi la inimă și să vă zguduie sufletul, deoarece fiecare închipuire neliniștită încurcă tratamentului. Pentru aceasta, încercați să nu vă înduioșați prea mult de slăbiciunile altora și să nu judecați, ci să iertați cu mărinimie și să vă rugați lui Dumnezeu pentru îndreptarea lor... *(Cuviosul Antonie, 22, p. 145)*

Dacă ar fi să privim un om sănătos și un om aflat în suferință îndelungată și să comparăm starea sufletească a amândurora, pe care dintre aceștia l-am numi fericit sau netrebnic - pe cel sănătos sau pe cel suferind? De exemplu, de câte ori bolnavă fiind ați adus pocăință pentru păcatele voastre înaintea lui Dumnezeu și a părintelui duhovnicesc, și v-ați împărtășit cu Sfintele Taine? În același timp, omul sănătos nici nu are vreme să se gândească la păcate, iar dacă se va întâmpla să ajuneze o dată pe an, o va face nu atât din osârdie, cât din politețe, ca să spună: „Și eu astăzi am postit". Iar spovedania este de obicei mută, adică i se pare că nu are nimic pe suflet. În boala pe care o aveți, câte suspinuri grele din adâncul inimii ați făcut să iasă înaintea lui Dumnezeu, pe care Domnul pururi le aude și le vede. Pe când celor sănătoși li se întâmplă altceva; chiar dacă suspină, o fac mai mult din cauză că n-au văzut pe cineva de multă vreme sau pentru faptul că n-au primit vreo veste în legătură cu ceva. Fiind în suferință, de câte ori n-ați udat fața cu lacrimi, iar cei sănătoși, cât săpun mai cheltuiesc în fiecare zi ca să le fie fața curată, iar despre suflet nu scot un cuvânt. Bolnavă fiind, vă îndreptați deseori ochii către chipul lui Hristos Mântuitorul și către cel al Preacuratei Lui Maici, în timp ce doamnele și domnițele cele sănătoase, în loc de icoană, se privesc pe sine de vreo sută de ori pe zi în oglindă, iar ca să spună o rugăciune sau să-și facă semnul crucii cum se cuvine nu au timp. Iată de ce, fiind acum în suferință, sunteți cu mult mai fericită decât orice om sănătos din preajma voastră și vi se mai pregătește încă și fericirea veșnică în ceruri de la Domnul, pentru care bucurați-vă și vă veseliți și din toată inima mulțumiți Milostivului Dumnezeu, că are pregătită multă milă și mângâiere pentru cei suferinzi, pe care le veți primi la timpul cuvenit, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 147-148)*

Fiind acum în suferință, puteți, pe bună dreptate, să ziceți despre sine: „Chiar dacă sunt la pat, Îl văd pe Domnul". *(Cuviosul Antonie, 22, p. 149)*

De multe m-am bucurat uitându-mă la voi, afară de un lucru ce m-a întristat - adică boala voastră. Dar şi această mâhnire am lăsat-o în grija lui Dumnezeu şi m-am mângâiat, auzind cuvintele Lui spuse prin gura Sfântului David: *Cu dânsul sunt în necaz; scoate-l-voi pre dânsul şi-l voi mări. Cu lungime de zile îl voi umplea pre el, şi voi arăta lui mântuirea Mea* (Psalm 90: 15-16). Pentru aceasta am nădejde şi mă bucur că Dumnezeu are să vă dea o viață fără durere. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 267)*

Ați auzit cuvântul lui Hristos, că *prin multe scârbe vom intra în Împărăția lui Dumnezeu* (Fapte 14: 22), şi pentru că nu avem obişnuința cuvenită să răbdăm în scârbe şi nici nu suntem în stare să muncim în sudoarea frunții, de rând cu ceilalți, Dumnezeu a făcut ca, măcar în pat zăcând, să dobândim mântuirea sufletelor noastre; iată de ce a binevoit să ne cerceteze deseori prin boli. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 342)*

Cu adevărat îmi pare rău că te-ai îmbolnăvit, dar în acelaşi timp nu mă întristez cu duhul, ştiind cu siguranță că scârbele tale sunt pentru tine comoara cea veşnică... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 45)*

Mă bucur şi mai mult că îți porți boala cu răbdare. Desigur, nu întotdeauna, dar să ne căim, să ne smerim şi să ne prihănim pe noi înşine. Pentru sărăcia noastră ne sunt destule şi acestea. Slavă Ție, Doamne, pentru milostivirile şi îndelunga Ta răbdare către noi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 55)*

Să nu cârteşti împotriva bolii, ci să mulțumeşti lui Dumnezeu: *că pre carele iubeşte Domnul, îl ceartă* (Pilde 3: 12). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 120)*

Slavă lui Dumnezeu pentru toate. Boala pentru tine este comoară nepreţuită. Rabdă. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 223)*

Te compătimim, atât în scârbele, cât şi în boala ta. Ai hotărât singură că aceasta este o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru păcatele tale şi că boala ți se trage nu de la altceva decât de la (gândurile pătimaşe), iar noi suntem de acord cu aceasta şi credem că aşa este. Dar pentru că milostivirea lui Dumnezeu este nemăsurată, pocăieşte-te şi te smereşte, şi această pedeapsă ți se va socoti drept curățire. *(Cuviosul Lev, 186)*

Fiica voastră A. vă scrie că este bolnavă şi că mulţumeşte pentru aceasta Domnului Dumnezeu; aceasta este virtutea unei adevărate creştine, al cărei exemplu minunat ne învaţă şi pe noi păcătoşii ce să facem cu noi înşine la vreme de boală; pentru că nu vom birui cârtind, ci cel ce va striga mulţumind lui Dumnezeu, acela cu adevărat va auzi glasul Lui preadulce zicând: „Fiule, iertate îţi sunt păcatele tale, scoală-te şi umblă". Iar despre boala voastră, pe care doriţi să o tămăduiţi cu medicamente şi de care aţi binevoit să-mi scrieţi, să fie cunoscut dragostei voastre că ceea ce aţi început să faceţi nu vă poate dăuna la mântuire (dacă vă veţi păzi cu frică de alte rele). *(Cuviosul Lev, 206)*

Boala voastră, chiar dacă este acum într-o formă de început, nu e de mirare că ar putea să progreseze şi să devină la fel cu cea de care suferă N.I. dacă veţi începe să vă mâhniţi din cauza pierderilor şi diferitelor nemulţumiri, şi mai ales dacă subtil vă veţi răzvrăti împotriva lui Dumnezeu. Pe semne că ea cârtea împotriva Proniei lui Dumnezeu din cauza văduviei, iar eu nu mai găsesc altă soluţie pentru ea decât să se căiască de cârtirea sa înaintea Domnului şi a părintelui duhovnic, iar dacă îi va permite, să se împărtăşească, şi de acum înainte să nădăjduiască în Dumnezeu, şi aşa să trăiască fericit... *(Cuviosul Lev, 229)*

Boala voastră, după sărăcia minţii noastre, vine mai mult din iuţimea purtării faţă de aproapele şi mai ales faţă de subalterni, şi în plus aţi mai devenit şi pios peste măsură: vă rugaţi Domnului, citiţi cărţi şi altele, iar această pioşenie înfumurată înmulţeşte în noi partea mânioasă a inimii şi ne face nerăbdători şi răzvrătiţi, aducându-ne la astfel de urmări, din pricina cărora începeţi acum să suferiţi. *(Cuviosul Lev, 129)*

Şi pentru că Multmilostivul Dumnezeu a trimis orbirea peste ochii voştri cei trupeşti, maică şi soră, să mulţumim şi pentru aceasta Ziditorului nostru şi Celui ce se îngrijeşte de mântuirea noastră, numai pentru zidirea noastră sufletească. Şi, o, dacă Atotputernicul Dumnezeu, din negrăita Lui milostivire, ar deschide dragostei voastre ochii inimii de care avem atât de mare nevoie, care sunt mai de preţ decât orice comoară şi mult mai trebuincioşi zidirii sufleteşti! Iar dacă va dărui aceasta, atunci cu adevărat... prin aceia vom vedea toate mrejele cele întinse ale vrăjmaşului diavol pentru ispitirea noastră şi, cu ajutorul lui Dumnezeu şi al harului Său, vom începe să ne ferim de ele. Cu smerenie şi nădejde să alergăm şi să rugăm pe Multmilostivul Dumnezeu să ne păzească şi să ne înţelepţească, să ne înveţe cum să răspundem duşmanului nostru şi să ne

răzbune pentru toate ocările obraznice pe care ni le-a adus. Atunci vom simți cu adevărat înlăuntrul inimii noastre pacea sufletească, bucuria și dragostea pentru Domnul și pentru toți oamenii; atunci bunele noastre intenții le vom trăi mai adevărat și atunci, din mulțumire și din vărsarea lacrimilor de umilință, va curge izvorul ce va înduioșa și va îndulci inima cu mângâiere negrăită... *(Cuviosul Lev, 119)*

Îmi scrieți că ginerele vostru este atât de bolnav încât este aproape de moarte. Dumnezeu Ziditorul le-a creat pe toate și acestea toate există sub stăpânirea Lui - El dă moarte și El înviază. Sunt convins că și voi credeți așa și că primiți cuvintele și învățătura luată din Sfânta Scriptură ca una insuflată de Dumnezeu. Iar Sfânta Scriptură ne arată în nenumărate locuri că Pronia Dumnezeiască ne călăuzește și voi aduce drept dovadă un exemplu din acestea. La Proorocul Isaia, în Capitolul 49, al cincisprezecelea stih: *Au doar va uita femeia pre pruncul său? Sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că de va și uita femeia pre aceștia, dar Eu nu te voi uita pre tine...* Din aceste cuvinte vedeți câtă grijă are Domnul de noi, iar dacă ginerelui vostru îi va fi de folos, atunci Dumnezeu îi va dărui sănătate și-l va ridica din patul durerii, și aceasta este ceea ce îmi doresc cel mai mult să văd. *(Cuviosul Lev, 119)*

Frângându-mi-se inima din cauza bolii ce v-a împresurat, împreună cu aceasta mă și mângâi, văzând bunăvoința Domnului nostru Iisus Hristos asupra voastră. Îmi rămâne doar să vă rog să nu lânceziți întru aceste cercetări de sus, ci să rămâneți în pace, cu credință neîndoită că Dumnezeu vă cunoaște puterile și ceea ce puteți oferi. Pentru că nu veți fi ispitit mai mult decât sunteți acum - și cred că vă este cunoscut și faptul că, unde este ispită, acolo e nevoie de răbdare, iar dacă este răbdare, acolo va fi și acoperirea harului și milostivirea. *(Cuviosul Lev, 241)*

Dumnezeu nu cere de la cel bolnav nevoințe trupești, ci doar răbdare cu smerenie și mulțumire. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 48)*

În timpul de față sunt foarte bolnav; și sfântul Iov a fost bolnav, însă, pe lângă boala lui Iov, a mea nu înseamnă nimic sau nu este mai mult decât o înțepătură de țânțar. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 109)*

Ceea ce nu este posibil la oameni e posibil la Dumnezeu, Care dă moarte și înviază, sărăcește și îmbogățește. Întru acești grav bolnavi și incurabili se plinește cuvântul dumnezeiescului prooroc David, care

spune: *Certând m-a certat Domnul, dar morții nu m-a dat* (Psalm 117: 18). Poate că anume pentru ascultarea lui necondiționată a rămas în viață, iar dacă n-ar fi ascultat, atunci poate că ar fi murit neputincios. Că moartea îl aştepta undeva în cale. Se vede că nu venise încă ceasul voii Domnului pentru aceasta. Ascultarea, frate, mare lucru este. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 164)*

De te vei ruga în scârbe lui Dumnezeu, acestea se vor depărta de la tine, iar boala nici cu toiagul n-o alungi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 49)*

Pentru purtarea bolii cu răbdare se dăruieşte milostivirea şi iertarea păcatelor. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 55)*

Te îngrijorează sănătatea şubredă a N. şi te temi că degrabă va muri. Milostiv e Dumnezeu! În mănăstire cei bolnavi nu mor atât de repede, ci o duc tot aşa, până ce boala le va fi cu adevărat de folos. În mănăstire e folositor să fii un pic bolnav, ca trupul să se răzvrătească mai puțin, mai ales la cei tineri, şi ca să le vină în cap mai puține fleacuri. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 32)*

Orice boală e grea, şi mai ales cancerul, dar n-avem ce face: trebuie să ne împăcăm cu acest lucru. Dumnezeu ştie mai bine cui şi ce boală îi este de folos pentru curățire de patimi şi de greşeli. Nu în zadar scrie Sfântul Efrem: „Boala e mai anevoioasă decât durerea, dar trece mai repede decât durerile suferințelor celor deşarte". Ştii şi singură că această neputință vine în mare parte din starea de nelinişte a sufletului... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 57)*

Îmi pare foarte rău că eşti atât de bolnavă şi de neputincioasă, încât abia te mişti. Mă şi mir cum a putut să se schimbe atât de mult sănătatea ta atât de puternică şi întărită în atâția ani. De aceea te-aş sfătui să cauți adevăratele cauze ale bolii, pentru că la această vârstă vigoarea trupească nu se transformă atât de repede fără a avea o anumită pricină. Şi când vei fi găsit vreo cauză, să urmezi cuvintelor Apostolului, care zice: *că tot ce se arată, lumină este* (Ef. 5: 13), şi nu doar lumină, ci şi leac tămăduitor. Iar dimpotrivă, după cuvintele Sfântului Ioan Scărarul, rănile ascunse deseori aduc moartea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 73-74)*

Regret că în timpul de faţă sănătatea ta este foarte şubredă şi, probabil, te face incapabilă să împlineşti nevoinţele mănăstireşti. Dar Sfântul Ioan Scărarul numeşte şi boala isihie, şi încă una fericită, chiar dacă este fără voia noastră. Fericită, pentru că puţini sunt acei care îşi asumă nevoinţa de bună voie şi mai ales pentru că în acest caz s-ar putea amesteca şi trufia, judecarea celorlalţi, iar în cea impusă de boală n-am avea cu ce să ne mândrim. Ambele feluri de nevoinţă liniştesc în aceeaşi măsură trupul, iar ultima se dă uneori şi pentru izbăvirea de trufie. De aceea încearcă să-ţi menţii pacea în boală şi să mulţumeşti milostivirii lui Dumnezeu pentru înţelepţirea cea fără de voie. Şi, iarăşi, în starea de boală încearcă să te fereşti mai ales să cârteşti. Cuviosul Isaac Sirul scrie: „Dumnezeu poartă toate neputinţele omeneşti, dar pe cel ce cârteşte nu-l suferă, ci îl pedepseşte". La fel fereşte-te să cârteşti împotriva oamenilor pentru neîmplinirea unor oarecare cereri ale tale sau pentru alte pricini. Orice ni se trimite spre răbdare este lăsat de Pronia Dumnezeiască pentru folosul nostru sufletesc, numai dacă nu vom netrebnici acestea prin nesocotinţa noastră. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 118)*

Şi pentru că ţi s-a şubrezit sănătatea, ce avem de făcut? Trebuie să răbdăm. Aceasta ni se trimite pentru smerenie şi, în general, spre folosul nostru sufletesc. Cel care primeşte şi rabdă boala trupească cum se cuvine, despre acela se spune că, pe cât se stinge omul cel dinafară, pe atât se înnoieşte cel dinăuntru. Iar noi ne vom înnoi sufleteşte abia în ziua în care nu ne vom scârbi. Apostolul spune despre sine: *Când slăbesc, atunci sunt tare* (II Cor. 12: 10), iar nouă ni se întâmplă de obicei în felul următor: când trupul este neputincios, slăbeşte şi sufletul. Dar şi în neputinţa noastră ne va pomeni Domnul, dacă ne vom sili, pe cât ne este cu putinţă, să ne smerim. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 68)*

Întăreşte-te în Domnul şi întru tăria puterii Lui. Credincioşia faţă de voia lui Dumnezeu ne este întotdeauna necesară şi folositoare, iar în neputinţă aceasta ne este de şi mai mare trebuinţă. Numai atunci putem să fim liniştiţi şi să păstrăm credinţa şi nădejdea în milostivirea lui Dumnezeu, Care mântuieşte pe păcătoşii ce se căiesc şi se smeresc ca vameşul ce nu se mâniase nici pe fariseul care l-a umilit. *Mânia* niciodată *nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu* (Iac.1, 20), dar cu cât mai nefolositoare este starea de mânie pentru un bolnav! E bine întotdeauna să ţinem minte şi să zicem Domnului prin cuvintele psalmilor: *Bine este mie că m-ai smerit* (Psalm 118: 71). Iar altădată să spunem: *Şi noi după dreptate, că cele vrednice după faptele noastre luăm* (Luca 23: 41). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 70)*

Îmi scrii că ți-a slăbit considerabil sănătatea și încă mai slăbește, așa că maica Stareță te trimite la medic pentru consultație. Să nu i te împotrivești întru aceasta; poți să încerci chiar să te și tratezi, dacă îți va fi de ajutor, numai să nu te lepezi de gândul cel mai important al tău - să te lași în voia lui Dumnezeu și să te rogi Dumnezeului celui Milostiv ca să-ți dea ce-ți este de folos, așa cum știe El și cum Îi va fi Lui bineplăcut. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 108)*

În boala ciumei lucrează nimeni altul decât îngerul pedepsei, trimis de Dumnezeu, iar pentru suferința cruntă va fi și milă de la Dumnezeu pentru cei ce mor cu astfel de moarte. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 111)*

Să știi că, pe de altă parte, și gândurile care te înspăimântă legate de durata bolii îți produc îngrijorarea că în general mănăstirea este de obște și cum că ai putea să îngreuiezi prin boala ta mănăstirea și surorile, făcându-le să te îngrijească. Să respingi fără a mai cugeta aceste absurdități ale vrăjmașului și minciuni. Să știi că prin boală le dai surorilor ce te îngrijesc prilej pentru împlinirea poruncii lui Dumnezeu: *Bolnav am fost și M-ați cercetat* (Matei 25: 36). Și acest glas fericit se vor învrednici a-l auzi, în ziua Înfricoșatei Judecăți a lui Hristos, aceia care au slujit cu osârdie bolnavilor, iar bolnavii se vor folosi și ei, fiind ispitiți ca aurul în topitoarea durerilor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 113-114)*

Îmi scrii că te temi de însănătoșire pentru că mai târziu va trebui din nou să intri în gâlceava nenumăratelor griji, chiar dacă pentru ascultare. Cred că nu ți se va mai întoarce sănătatea de altădată; de aceea te sfătuiesc să nu insiști în a merge fără luare aminte la biserică, fapt pentru care iarăși te-ai îmbolnăvit, ci mai bine încearcă să te mântuiești în chilie sub pretextul bolii, prin care poți să te izbăvești de multe griji. Cu timpul, pentru ascultare, chivernisirea conturilor mănăstirești nu va mai fi pentru tine o grijă deșartă și nici una foarte împovărătoare, dar până atunci va trebui să ai și tu o lucrare în această mănăstire; iar lucrarea ta aceasta este: când vor veni conturile, să le administrezi și, înapoindu-le, să petreci în pace. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 114)*

Despre fratele tău bolnav sufletește și trupește pot să spun că neputința trupească îi este de mare folos. Chiar dacă va muri de tuberculoză, să nu te mâhnești. Dacă tuberculoza nu-l va înțelepți și nu-l va converti la credința în Dumnezeu, atunci nimic altceva nu-i va mai

putea aduce vreun folos. Iar continuându-ţi viaţa bănuindu-i pe toţi, ştii şi singură cât de chinuitor este – îmi este şi neplăcut să vorbesc despre asta. Tuberculoza, iar mai precis starea acestor bolnavi, i-a adus pe mulţi la Domnul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 119)*

Regret că sora ta N. s-a îmbolnăvit atât de tânără de tuberculoză. Dar Dumnezeu ştie mai bine decât noi ce şi cui îi este de folos. Noi ne iubim unii pe alţii omeneşte, iar Domnul ne miluieşte, ca un Dumnezeu Multîndurat, şi în tot chipul se îngrijeşte de folosul nostru sufletesc. În această suferinţă, oamenii în general dobândesc un sfârşit creştinesc şi cu pace, pentru aceea nu te îngrijora prea mult pentru sora ta. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 104)*

Să citiţi împreună cu maica egumenă N. cele scrise în cartea lui Varsanufie cel Mare către stareţul bolnav Andrei, începând cu întrebarea 163. Acolo veţi vedea limpede că bolnavului i se cere doar răbdarea şi mulţumirea, şi că suferinţa trupului înlocuieşte nevoinţa trupească, pentru că asceza se practică pentru smerirea şi îmblânzirea trupului, iar boala o înlocuieşte pe aceasta. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 128)*

Îmi pare foarte rău pentru sănătatea ta zdruncinată. Să nu te tulburi din cauza acestei pricini: Sfinţii Părinţi ne îndeamnă să nu căutăm de la cine şi pentru ce ne vin scârbele, ci să răbdăm cu mărinimie. Mulţumirea către Dumnezeu şi purtarea cu smerenie a bolii nu numai că vor şterge neputinţele şi negrija noastre, ci vor întoarce vina noastră în slobozenie. Ceea ce îngăduie Dumnezeu spre folosul nostru din partea Proniei Lui preaînţelepte porneşte tot de la noi. Cel ce se fereşte de scârbele voite, zice Marcu Ascetul, se prăbuşeşte în cele fără de voie. Şi toate acestea sunt spre folosul şi înţelepţirea noastră, iar nu spre ruşinare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 134)*

Scrii despre multele şi complicatele boli pe care le ai şi despre faptul că ai locuit nemăritată dimpreună cu părinţii tăi. Şi ce? Doar nu eşti tu singura fecioară care a locuit cu mama şi cu tata, însă dacă ai făcut vreo promisiune de a-ţi păstra fecioria – asta este cu totul altceva. Dacă ai promis să rămâi fecioară, iar mai târziu cauţi să te măriţi – aşa ceva nu se permite; iar pentru astfel de fapte sunt lăsate deseori pedepse de la Dumnezeu, asemănătoare cu ale tale. Nu-mi scrii limpede despre aceasta, dar din evoluţia bolii se vede că e ceva anormal în rânduiala vieţii tale. Nu este de trebuinţă să călătoreşti prea mult. Dumnezeu poate să te

tămăduiască prin orice icoană făcătoare de minuni şi orice bineplăcut al Domnului poate să te ajute cu rugăciunile lui. Dar toate sunt în Domnul şi prin Domnul. Există boala ca pedeapsă, al cărei leac este unul singur: să te laşi în voia lui Dumnezeu şi să rabzi, până El va binevoi să te miluiască. Să ai în vedere aceasta. Poţi însă să mergi la Cuviosul Tihon şi la părintele Ioan de Kronstadt. Şi când vei ajunge la pustia lui Tihon, să-ţi spovedeşti înaintea duhovnicului păcatele făcute de la vârsta de şapte ani şi să te căieşti pentru toată viaţa ta, să te împărtăşeşti cu Sfintele Taine şi să faci Sfântul Maslu. Taina Sfântului Maslu i-a ridicat pe mulţi bolnavi de nevindecat din patul lor şi mai ales a curăţit de păcatele uitate şi cele făcute din neştiinţă, iar după ce vei face asta, să te laşi în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 171-172)*

Căile Domnului sunt neştiute. Pe unii din dragoste îi duce pe calea scârbelor şi bolilor spre un mare bun sufletesc, iar aceasta este cu adevărat milostivire a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 172)*

Am auzit că vă mâhniţi peste măsură, văzând suferinţele fiicei voastre bolnave. Cu adevărat, omeneşte vorbind, o mamă nu poate să nu se tânguiască atunci când îşi vede fetiţa micuţă în astfel de suferinţe, chinuindu-se zi şi noapte. Şi totuşi trebuie să ţineţi minte că sunteţi creştină, care crede în viaţa viitoare şi în răsplata fericită nu numai pentru nevoinţe, ci şi pentru chinurile de voie şi fără voie. De aceea nu trebuie nechibzuit să vă împuţinaţi cu sufletul şi să vă întristaţi peste măsură, asemenea păgânilor sau oamenilor necredincioşi, care nu recunosc nici fericirea din viaţa de apoi, nici veşnicele suferinţe de dincolo. Cât de mari ar fi chinurile fără de voie ale micuţei voastre fiice S., totuşi nu pot fi comparate cu cele de voie ale mucenicilor, iar dacă le egalează, atunci va dobândi aceeaşi stare fericită cu mucenicii în sălaşurile raiului. Totuşi să nu uităm nici de prezentele vremuri grele, când chiar şi copiii mici se vatămă sufleteşte din ceea ce văd şi aud, fapt pentru care este nevoie de curăţire, care nu există fără suferinţe, iar curăţirea sufletească se face în mare parte prin suferinţe trupeşti. Să presupunem că n-a avut loc nici o vătămare sufletească. Şi totuşi trebuie să ştiţi că fericirea raiului n-o dobândeşte nimeni fără suferinţă. Priviţi: oare pruncii trec în viaţa viitoare fără boală şi chinuri? De fapt, nu vă scriu aceasta pentru că doresc moartea micuţei suferinde S., ci pentru mângâierea voastră, pentru o dreaptă judecare şi o întemeiată convingere, ca să nu vă mâhniţi în mod nechibzuit şi fără măsură. Cât de mare ar fi dragostea voastră pentru fiică, totuşi să ştiţi că

mult mai mult o iubeşte Multînduratul nostru Dumnezeu, Care caută în tot chipul să ne mântuiască. Dragostea Lui pentru fiecare credincios El Singur o mărturiseşte în Scriptură, zicând: *Că de va şi uita femeia pre pruncul său, dar Eu nu te voi uita pre tine* (Is. 49: 15). De aceea, încercaţi să cumpătaţi suferinţa voastră pentru fiica bolnavă, încredinţând această mâhnire Domnului: ca, precum socoteşte şi binevoieşte, aşa să facă cu noi după bunătatea Lui. Vă sfătuiesc să împărtăşiţi fiica bolnavă, mai întâi spovedind-o. Rugaţi duhovnicul s-o cerceteze mai cu atenţie în timpul spovedaniei. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 173-174)*

Boala trupească nu înseamnă nimic, ci să ne ferim ca nu cumva plăgile sufleteşti să rămână nevindecate, iar tu nici măcar nu vrei ca aceasta să-şi trateze cu medicamente bolile pe care le are. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 309)*

Cu munca ta osârduitoare Îl vei îndatora pe Dumnezeu, iar nu pe oameni. Obişnuieşte-te să taci mai mult şi atunci nu vei păcătui şi nici nu vei judeca. Când nu vei mai cârti, atunci vei sluji mai cu osârdie bolnavii pentru Dumnezeu şi te vei izbăvi nu numai de boala ta trupească, ci şi de cea sufletească. Dacă însă, în vremea îndreptării tale, boala nu te va părăsi, înseamnă că aceasta este pentru ca prin răbdarea ta să te încununezi în viaţa viitoare pentru veşnicie. Ai răbdare. Viaţa va trece ca un vis. Să ungi cu ulei locurile afectate, având credinţă şi neîndoindu-te, precum te-am blagoslovit, şi Dumnezeu îţi va da uşurare, după credinţa ta. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 281)*

Având siguranţa că Dumnezeu te iubeşte şi că din dragoste îngăduie să te topeşti prin boala trupului tău, atunci şi tu prin dragostea către El întăreşte-te în răbdare, cu mulţumire, şi nu deznădăjdui! Cunoşti din scrierile Sfinţilor Părinţi că răbdarea bolilor fără de voie depăşeşte nevoinţa. Despre aceasta să cugeţi în felul următor: Dumnezeu ştie pentru ce a îngăduit să suferi din cauza bolilor, fără de care ai fi putut să cazi în multe feluri de patimi şi să aduci vătămare sufletului tău. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 262)*

Tatăl nostru Cel plin de dragoste le face pe toate spre folosul nostru: uneori tămăduieşte neputinţele sufleteşti prin bolile trupeşti, alteori trimite boli pentru încercarea răbdării noastre şi pentru o mai mare răsplată prin daruri sufleteşti, aici sau în veacul viitor, iar multe din cauzele acestor boli noi nu le putem pricepe. Cine ar putea cunoaşte gândul Domnului? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 411)*

Pronia lui Dumnezeu este de nepătruns pentru noi – de ce îngăduie să ne îmbolnăvim? Poate fi, desigur, ca pedeapsă, sau spre cercare, sau mai poate fi şi ca preîntâmpinare a unor căderi în păcate şi pentru păstrarea noastră în limita smereniei. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 679)*

Nu deznădăjdui în boala ta: Dumnezeu, iubindu-te, ţi-a slobozit o încercare pentru primul tău pas de intrare în mănăstire şi, probabil, pentru curăţirea ta de unele slăbiciuni pe care le-ai avut în lume. Să crezi că, trimiţându-ţi boala trupească pentru curăţirea duhului, Preadulcele nostru Domn Iisus Hristos te iubeşte. *Ci de s-ar şi strica omul nostru cel din afară, dar cel dinăuntru se înnoieşte* (II Cor. 4: 16). Nu jeli trupul, odată şi odată se va stinge, iar sufletul este veşnic! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 342-343)*

Chiar dacă boala ni se pare grea şi îndelungată în viaţa aceasta, totuşi ce este ea în comparaţie cu veşnicia şi cu desfătarea din veşnicie? (...) Întăreşte-te şi prin credinţa că Multmilosârdul Dumnezeu n-ar fi slobozit asupra ta atâtea suferinţe dacă n-ar fi văzut folosul pe care-l ai din ele şi, mai ales, gândeşte-te că nu numai puţinele nevoinţe, ci şi desele păcate pe care le facem, cu ce le-am putea răsplăti? Iar boala ne dă şi răsplată şi nu permite să păcătuim. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 499)*

Din dragoste, El ne cercetează şi prin boli, pe care le va primi în loc de nevoinţă, prin care te va izbăvi de ceea ce ai fi putut suferi dacă erai sănătoasă. Cu adevărat, dacă vom lua aminte la vieţuirea noastră, vom vedea cât este de departe de calea pe care au mers părinţii noştri şi maicile noastre sfinte – lăsându-ne chipul în care au făcut-o în descrierea vieţii şi învăţăturii lor. Noi toţi căutăm calea cea uşoară şi fugim de cea strâmtă şi dureroasă, dar cum să nu mulţumim Domnului, când El prin bolile şi scârbele cele fără de voia noastră ne făureşte mântuirea. Mulţumiţi lui Dumnezeu pentru dragostea Lui către noi păcătoşii şi aduceţi, după putere, pe cât se poate, dragoste şi smerenie, care ar putea înlocui neajunsurile vieţuirii noastre şi care ar putea mijloci de milostivire pentru noi înaintea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 259)*

Nici boala ta trupească nu este uşoară, dar Tatăl cel Milostiv ştie pentru ce ţi-a trimis-o. De asemenea, pentru plinirea neajunsului faptelor noastre, din dragostea Lui ne cercetează prin acestea. Dacă nu era boala, ar fi fost lupta cu patima trupească, şi încă una greu de suferit. Dă slavă şi mulţumire lui Dumnezeu! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 415)*

Citind scrisoarea ta despre starea bolnăvicioasă în care ai căzut plecând de la noi, regretăm din suflet şi le socotim pe toate acestea, din îngăduinţa lui Dumnezeu, înrâurire vrăjmăşească. Ai conştientizat şi singură că ai primit greşit gândurile despre care ai scris; şi anume acestea te-au tulburat. Şi pentru că te simţi mai împăcată lângă maica O., chiar dacă eşti bolnavă, înseamnă că acesta este, pentru tine, folosul cel mai mare sufletesc, cu mult mai mare chiar decât cel trupesc, pentru că boala trupească va chinui puţin trupul şi mai târziu va aduce folos sufletului, iar boala sufletească este veşnică. Pentru aceasta, Doctorul sufletelor noastre ne cercetează aici prin boli şi suferinţe, ca să mântuiască sufletul nostru în veacul ce va să vină. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 584)*

Să nu cădeţi cu duhul, ci aveţi nădejde în ajutorul Dumnezeiesc. El este puternic să ne dea vindecare, nu numai trupească, ci şi sufletească. Atunci când omul nostru dinafară se împuţinează, cel dinăuntru se înnoieşte. Scrieţi că vă supuneţi voii lui Dumnezeu în boala voastră, dar vă mâhniţi pentru faptul că puteţi fi o povară pentru ceilalţi. Degeaba socotiţi în felul acesta. Sunt sigur că toate rudele voastre şi toţi cei ce vă înconjoară vă arată interes nu numai după rudenie şi apropiere, ci şi pentru simţământul lor creştinesc, ba chiar însăşi firea noastră ne cheamă la compasiune pentru cei asemenea nouă şi religia ne insuflă să-i compătimim pe cei bolnavi. Pentru aceasta vor primi răsplată în viaţa viitoare, căci Dumnezeu primeşte această slujire ca şi cum Lui i s-ar sluji. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 230)*

Vedem în învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi în pilde că unii se găsesc în boli şi rabdă cu mulţumire, primind mare milă de la Dumnezeu. Luaţi acest sfat cu supunere faţă de voia lui Dumnezeu şi purtaţi crucea bolii care v-a fost trimisă. Păziţi-vă cu tărie în credinţa ortodoxă, alergaţi mai des la medicamentul duhovnicesc - spovedania şi împărtăşirea cu Preacuratele Taine ale lui Hristos – fără a aştepta posturile, ci, urmărind evoluţia bolii, vă puteţi împărtăşi peste două sau trei săptămâni. Aceasta vă va aduce multă bucurie şi, dacă va fi voia Domnului, aţi putea chiar să dobândiţi vindecare - care la om este cu neputinţă, *dar nu la Dumnezeu; că la Dumnezeu toate sunt cu putinţă* (Marcu 10: 27). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 364)*

Îmi scrii că te dor toţi dinţii. Ce putem face? Trebuie să mai şi răbdăm în loc să facem. Faptele pe care le socoteşti neîndestulătoare, înlocuieşte-le prin răbdarea bolii cu mulţumire, iar dacă chiar şi în boală te vor împresura patimile, atunci ce s-ar fi putut întâmpla în plină sănătate şi petrecere liniştită? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 660)*

Văd din scrisoarea voastră că vă înspăimântaţi şi vă tulburaţi cu duhul din cauza apropierii de ţinutul vostru a bolii – a holerei –, şi îmi cereţi sfat şi întărire în aceasta. Vă pot spune că viaţa şi moartea fiecăruia din noi este în mâna lui Dumnezeu şi că fără voia Lui nimeni nu pleacă din lumea aceasta în veşnicie. Mai trebuie să ştiţi că fiecăruia îi este pregătit sfârşitul, numai că noi nu-l cunoaştem – când şi cum vom pleca de aici. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 305)*

Vă compătimesc pentru durerea de dinţi pe care o aveţi, dar să ştiţi că şi eu sufăr din cauza lor. Cum să nu ne doară? Câtă muncă au sărmanii în mestecarea diferitelor mâncăruri, câte lovituri primesc de fiecare dată din partea limbii la mânie, la vorbirea în deşert şi la glume? Cum încă se mai ţin în gura noastră? Acestea vi le-am spus în legătură doar cu dinţii mei, iar ai voştri dor de la scorbut. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 131)*

Vă compătimesc din suflet pentru durerea voastră de dinţi, însă nu mă mir deloc de aceasta. Chiar şi pietrele de la moară se tocesc, iar dinţii noştri au avut destulă treabă în timpul vieţii. Dar principala cauză a durerii este următoarea, după cuvântul Sfântului David, că *dinţii păcătoşilor Dumnezeu a zdrobit* (Psalm 3: 8). Iar noi nu suntem cei din urmă oameni pe lista celor păcătoşi. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 134)*

Căsătoria

Mă întrebaţi pe mine, nevrednicul, despre acest lucru important care vă aşteaptă şi doriţi să urmaţi cu credincioşie sfatului meu, dar eu îmi cunosc nevrednicia şi nu îndrăznesc să hotărăsc cu impertinenţă pentru voi ce să alegeţi. Însă văzând starea voastră grea şi nedumerirea, precum şi credinţa cu care mă întrebaţi, chemând ajutorul lui Dumnezeu ca să mă lumineze, vă dau următorul sfat: în primul rând, trebuie să alergaţi cu rugăciune la Dumnezeu şi la Preacurata Maică a Domnului – mijlocirea ei este puternică înaintea lui Dumnezeu: ca să rânduiască El soarta voastră după sfânta Lui voie şi, dacă va fi cu folos să primiţi această propunere în căsătorie, să vă trimită ajutorul Lui şi binecuvântarea, iar dacă vă este nefolositor, atunci cu judecăţile Lui să desfacă planul acesta. Această predare în voia lui Dumnezeu, şi nu căutarea voii proprii, vă va apăra de multe ispite care se întâmplă uneori atunci când cineva vrea înadins să se împlinească voia sa, iar după aceea să meargă şi să ceară sfat de la rudenii şi cei apropiaţi. Dumnezeu va descoperi şi lor ce să vă spună spre folos şi ar mai trebui aflată apartenenţa lui religioasă şi dacă păzeşte

cu bunăcuviinţă rânduielile Bisericii Ortodoxe, Maicii noastre, şi despre moralitatea lui, măcar în parte: astăzi vremurile sunt primejdioase, cu multă liberă-cugetare şi nesupunere faţă de Sfânta Biserică. Chiar dacă vă place, dar nu are credinţă statornică şi bunăcuviinţă, atunci nu vă sfătuiesc spre căsătoria cu unul ca acesta, iar dacă este creştin adevărat şi fiu al Bisericii Ortodoxe, cu bunăcuviinţă, atunci vă îndemn să îndrăzniţi, cu ajutorul lui Dumnezeu. Dacă este voia Domnului să vă căsătoriţi cu acest om şi dacă lucrurile vor curge spre împlinire, atunci, înainte de căsătorie, vă sfătuiesc ca, pregătindu-vă, să vă împărtăşiţi amândoi cu Preacuratele Taine ale lui Hristos. Apropiindu-vă de o taină atât de importantă precum este căsătoria, trebuie să vă pregătiţi, curăţindu-vă prin spovedanie, împărtăşire cu Sfintele Taine şi prin rugăciune, iar nu prin baluri, muzică şi dansuri, pentru că acest pas are influenţă nu numai asupra vieţii de aici, ci se întinde şi în veşnicie. Şi care ar fi soarta voastră în căsnicie? Pe aceasta lăsaţi-o în voia lui Dumnezeu, pentru că judecăţile Domnului ne sunt neştiute - pedepseşte sau răsplăteşte după măsura aşezării morale a fiecăruia. Să nu vă îngrijiţi prea mult de avere, *ci căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi acestea toate se vor adăuga vouă* (Matei 6: 33). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 349-350)*

Vă dau un răspuns scurt la scrisoare despre soarta care vă stă înainte, atât cât îmi este cu putinţă, din cauza sănătăţii mele şubrede. Rugaţi-vă lui Dumnezeu şi Preacuratei Maicii Lui ca să orânduiască El viaţa voastră după sfânta Lui voie. Dacă este voia sfântă a lui Dumnezeu să oferiţi acum mâna voastră celui ce v-a propus căsătoria, atunci orice piedică se va înlătura. Voi, însă, să vă supuneţi în toate voii lui Dumnezeu şi în acelaşi timp să vă interesaţi de el - dacă este creştin adevărat al Bisericii Ortodoxe, cu bună aşezare sufletească - şi de familia lui. Oare părinţii sunt de acord cu căsătoria voastră, iar voi înşivă sunteţi în deplin acord cu aceasta? În astfel de condiţii şi cu asemenea fapte, să aveţi binecuvântarea Domnului pentru a începe o nouă viaţă, de familie, iar ce va fi înainte - nimeni nu ştie... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 320-321)*

Întâlnirea neaşteptată cu necunoscuta domniţă te-a făcut să te gândeşti dacă nu cumva ar putea să fie o partidă bună pentru căsătorie? Poate că acest gând se va îndeplini, dacă aceasta va fi voia lui Dumnezeu; tu nu cauţi bogăţia şi frumuseţea, ci să aibă bunăcuviinţă şi minte, pentru ca să-i poţi împărtăşi în viaţă cele bune şi cele rele, să aibă o vedere dreaptă asupra lucrurilor şi să judece corect. Din încredinţarea acelei onorabile doamne, în casa căreia ai văzut-o, e destul de educată, deşteaptă şi

modestă, şi aceasta are o mare importanţă, pentru că, petrecându-şi viaţa cumpătat şi chiar în sărăcie, a putut să evite conformările la obiceiurile zgomotoase şi nefolositoare ale lumii, care au o mare influenţă asupra moralităţii. Eşti în nesiguranţă şi nu ştii cât de serios este acest gând, iar eu nu îndrăznesc să iau asupra mea hotărârea într-o problemă atât de importantă, ci te sfătuiesc să te rogi lui Dumnezeu şi să laşi acest lucru în voia Lui. Dacă acesta îi va fi bineplăcut, atunci dorinţa ta va creşte spre a fi împlinită şi, chemând ajutorul lui Dumnezeu şi slujind un Tedeum Domnului şi Maicii Lui, să treci la fapte, iar dacă, rugându-te, se va şterge din mintea ta, atunci să laşi lucrurile aşa cum sunt. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 345-346)*

Din ceea ce mi-aţi scris văd că vă mâhniţi şi vă chinuie faptul că, întâlnindu-vă cu mine, n-aţi vorbit din destul despre problemele voastre şi despre faptul că aţi zis că „măritişul este o pedeapsă a lui Dumnezeu". Mai mult decât atât, în dorinţa voastră de a rămâne nemăritată, cunoscuţii voştri vă sugerează că prin aceste cuvinte Îl mâniaţi pe Dumnezeu, ca şi cum aţi fi vrut să vă aşezaţi mai sus decât Ziditorul şi să vă orânduiţi viaţa după cum vă place, că orice dorinţă este păcat şi că nu trebuie să cerem nimic de la Domnul, ci în toate să ne lăsăm în voia Lui cea sfântă. Aflându-vă din cauza aceasta în nedumerire, îmi cereţi să iau o hotărâre... Omul este dăruit de Dumnezeu cu raţiune şi voie liberă pentru a alege ce este mai bine, de aceea dorinţa noastră este creaţia voii noastre libere; atunci când voinţa noastră personală şi de sine stătătoare, condusă de raţiune, doreşte binele, adică împlinirea voii lui Dumnezeu, şi tinde către aceasta, atunci acest lucru îl voieşte şi Dumnezeu şi El ne ajută să-l înfăptuim. Dar dacă, din nebunie, doreşte contrarul voii lui Dumnezeu şi stăruie în îndeplinirea acestuia, Dumnezeu, fără a lega libertatea noastră, îngăduie înfăptuirea acelui lucru, numai că pentru primul ne răsplăteşte, iar pentru cel de-al doilea ne pedepseşte, fapt despre care pomeneşte de multe ori Sfânta Scriptură. De aceea, dorirea binelui este proprie firii noastre şi nu este nicidecum greşită. Ar trebui să ne îngrijim nu numai de dorinţă, ci şi de stăruinţa în îndeplinirea acesteia, numai că dorinţele şi faptele noastre trebuie să le punem în acord cu legea lui Dumnezeu, să le lăsăm în voia Lui şi să-I cerem ajutorul. Dacă Dumnezeu va vedea că acestea ne sunt folositoare şi conform voii Lui, atunci va da şi ajutor, iar dacă nu va întrezări folosul nostru şi nici voia Sa nu va fi prezentă, atunci, chiar dacă ni se pare că dorim să facem un lucru bun, iar acesta s-ar înfăptui de fapt sau din slavă deşartă, sau din oricare altă pricină de acest fel, Dumnezeu va împiedica îndeplinirea lui, pentru că noi cerem

Lui: „Fie, Doamne, voia Ta". Dar se zice că fiecare dorință este păcat și că nimic nu trebuie să cerem de la Domnul, ci în toate să ne lăsăm în voia Lui - această părere este cu totul potrivnică rațiunii și firii, precum și Sfintei Scripturi. Nu orice dorință este păcat, ci dorința păcătoasă cu adevărat păcat este, iar fără dorința bună, cum s-ar mai fi numit omul cuvântător și rațional și care ar fi fost libertatea lui? Iar despre a cere, Mântuitorul ne învață în Evanghelie: *Cereți și vi se va da* (Matei 7: 7). Iar dacă în lucrurile de zi cu zi, obișnuite, e nevoie de dorință, muncă și a cere ajutor de la Domnul, cu atât mai mult în cele cu privire la menirea noastră și legate de mântuirea sufletească. Dar dacă nu veți dori nici una, nici alta, adică nici căsătoria, dar nici păzirea fecioriei, atunci cum veți fi? Nimic altceva decât un copac sau o piatră nesimțitoare; chiar dacă veți gândi că „eu mă supun Domnului, în ceea ce El va hotărî", totuși va fi exact invers. Închipuiți-vă starea voastră: nu doriți să vă măritați, ci să vă logodiți lui Dumnezeu, cereți acest lucru și așteptați hotărârea Lui. Dar dacă pentru ispitirea voinței voastre libere, să zicem, ar apărea niște miri, unul, altul și mai mulți, credeți că ați avea puterea să-i refuzați, după dorința voastră? Și nu veți greși cu asta, ci veți cunoaște că voia lui Dumnezeu a întărit dorința voastră, iar dacă veți consimți cu căsătoria, atunci și aici veți găsi voia lui Dumnezeu; și totuși anume libertatea voastră a avut aplecare către aceasta, iar nu puterea hotărâtoare a lui Dumnezeu. Și totuși, chiar dacă veți avea dorința binelui, dar vă veți afunda în deșertăciunea și împrăștierea distracțiilor mondene, atunci să nu vă fie de mirare întunecarea ochiului duhovnicesc și trecerea de la cele adevărate la cele înșelătoare: *strică pre obiceiurile cele bune vorbele cele rele* (I Cor. 15: 33). Iar dacă nu doriți acest lucru, atunci, pe cât vă este cu putință, îndepărtați-vă de acestea și rugați pe Dumnezeu să vă apere de săgețile celui viclean... Lepădați rușinea și frica voastră legate de cuvintele pe care le-ați rostit; având intenția să vă dăruiți vieții liniștite, rugați-vă Domnului, ca El Însuși să îndrepteze calea voastră înaintea feței Lui și să vă povățuiască către adevărul Lui, iar cu oamenii mondeni să nu intrați în discuții referitoare la dorirea voastră; lumea are întotdeauna legile ei, dar care sunt urâte lui Dumnezeu: *cugetul trupului vrăjmaș este la Dumnezeu, că legii lui Dumnezeu nu se supune* (Rom. 8: 7). Să nu vă înfricoșeze pedeapsa de aici, ci priviți spre cele viitoare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 97-98, 99-100)*

N. vă spune că divorțul soților este interzis de Domnul Iisus Hristos. Citim cuvintele spuse de Domnul: *Iar Eu zic vouă: că tot cel ce-și va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pre ea să preacurvească* (Matei

5: 32). Din acestea oricine poate să vadă că divorțul nu este interzis de către Domnul în mod absolut. Dacă soții sunt credincioși unul altuia, atunci nu trebuie să se despartă, iar de nu sunt, nu este cazul a-i lega pre dânșii. Această regulă o urmează și Sfânta Biserică. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Vol. 1, p. 204)*

Căsătoria pentru femeie înseamnă slujire Sfintei Treimi - atât de înaltă este chemarea femeii de a fi soție și mamă. *(Cuviosul Nectarie, 18, p. 511)*

Ceri sfat de la mine, păcătosul, și binecuvântare ca să te căsătorești cu mireasa aleasă de tine. Dacă ești sănătos și ea la fel, dacă vă placeți și mireasa are o purtare demnă de încredere, iar mama ei are un caracter bun și nemeticulos, atunci poți să te căsătorești cu ea *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 206)*

Dacă fiul e sănătos și n-a promis să se facă monah, ci vrea să se însoare, atunci aceasta este cu putință: Dumnezeu va binecuvânta. Și ca să fie mai smerită - uită-te bine. Dacă mama miresei e smerită, atunci și mireasa ar trebui să fie smerită, pentru că, după zicala din bătrâni: „Așchia nu sare departe de trunchi". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 206)*

N-o sfătuiesc pe Sofia S. să se căsătorească până nu se va însănătoși. Viața în căsnicie dezechilibrează chiar și trupurile sănătoase, iar celor bolnave le pregătește moartea rapidă. Trebuie să ducă o viața mai curată, să postească în toate cele patru posturi ale anului, să le rabde pe toate, să se roage mai des lui Dumnezeu și să muncească mai mult. *(Cuviosul Iosif, 11, pp. 267-268)*

Căsătoria este în sine însăși o mare Taină. Domnul Însuși a sfințit-o. Dar problema este alta: în Evanghelie se spune că Domnul, pregătind cina, a trimis să fie chemați toți cei pe care i-a poftit. Iar aceștia n-au venit, zicând: „Iartă-mă, nu pot să vin". „De ce?" „Femeie mi-am luat", „perechi de boi mi-am luat". Și se spune mai departe: s-a mâniat împăratul: „Duceți-vă la răspântiile drumurilor și adunați pe cei betegi". Atunci s-a umplut casa. (...) Domnul i-a chemat ca să-i facă generali și miniștri, iar ei nu s-au dus. Nu vor! Nici nu trebuie! Dumnezeu, Care a creat universul, poate să-Și găsească și alții în locul acestora... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 52, din 04.05.1908)*

În Evanghelie, Dumnezeu Însuşi vorbeşte că *cel ce priveşte îndărăt nu este potrivit pentru Împărăţia lui Dumnezeu* (Luca 9: 62). Şi chiar dacă au fost exemple când oamenii au ieşit din mănăstire şi s-au căsătorit, totuşi n-a fost caz în care aceşti oameni să fi fost fericiţi în viaţa lor. De aceea este destul de nesigur să-ţi legi viaţa ta de viaţa unui asemenea om, iar eu, din partea mea, nu pot să sfătuiesc pe nimeni să facă aceasta, deoarece de la o astfel de căsnicie nu poţi aştepta rezultate bune şi fericire. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 76)*

Nu vă sfătuiesc să faceţi ceremonii şi adunări necuviincioase: a împlini acest obicei deşert împotriva bunei conştiinţe ar însemna acelaşi lucru cu închinarea la idoli. Să nu vă temeţi de mustrări pentru aceasta. Nimeni din cei cu judecată sănătoasă nu vă va reproşa acest lucru, iar dacă va îndrăzni cineva din cei uşuratici, atunci să nu luaţi seama la aceştia. *(Cuviosul Lev, 212)*

Fericirea în căsnicie li se dă doar celor care împlinesc poruncile lui Dumnezeu şi văd căsătoria ca pe o Taină a Bisericii creştine. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 172)*

Pentru faptul că şi-a ales un soţ nu din patimă sau din dragoste trupească, trebuie să mulţumească lui Dumnezeu; pentru că cei ce se căsătoresc din atracţie pătimaşă sunt deseori nefericiţi în viaţă. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 269)*

Mă întrebi despre căsătoria nepotului şi a nepoatei ca rudenii, zicând că astăzi acest lucru se permite. Şi chiar dacă se permite, care e folosul? Nu există fericire în căsnicie din pricina rudeniei şi se răsfrânge prin boli asupra copiilor. Iată de ce nu pot să sfătuiesc pe nimeni să se hotărască pentru astfel de căsătorii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 127)*

Lupta

Viaţa noastră este război duhovnicesc cu duhurile nevăzute ale răutăţii. Acestea ne tulbură prin patimile noastre chezăşuitoare şi ne pornesc spre călcarea poruncilor lui Dumnezeu. Atunci când vom înţelege aceasta şi vom analiza cu atenţie, vom găsi că pentru fiecare patimă există un leac – o poruncă, opusă acesteia – vrăjmaşii încercând să ne împiedice să ajungem la acest leac mântuitor... În scrisoarea ta aminteşti despre clipele unei lupte grele cu urâtorul mântuirii noastre.

Cu adevărat, greu este fără ajutorul lui Dumnezeu, mai ales atunci când ne încredem în mintea şi puterile noastre sau ne predăm nepăsării, iar feluritele căderi sunt îngăduite din cauza semeţiei. Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Unde este vreo cădere, acolo a fost mai întâi mândria". Aşadar, ne este de mare nevoie să ne străduim a dobândi smerenia, pentru că ducem lupta cu draci mândri, iar smerenia ne dă o biruinţă uşoară asupra lor. Prin ce, dar, vom dobândi această comoară - smerenia? E nevoie să învăţăm din scrierile Sfinţilor Părinţi despre această virtute şi să avem în toate prihănire de sine, iar pe cei de lângă noi să-i vedem mai buni decât noi înşine: să nu-i mustrăm pentru nimic şi nici să-i judecăm, iar ocările lor să le primim ca trimise de la Dumnezeu pentru tămăduirea bolilor noastre sufleteşti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 297-298)*

Aşadar, oricare ar fi modul nostru de viaţă, peste tot ne stă înainte lupta duhovnicească pornită de la duhurile răutăţii, tulburându-ne patimile şi împingându-ne către săvârşirea păcatelor, din care vine încercarea voinţei noastre libere şi a iubirii de Dumnezeu. Dacă nu vom avea această luptă, nu vom putea învăţa iscusinţa, nu vom cunoaşte neputinţa noastră şi nu vom dobândi smerenia. Iar aceasta este atât de înaltă, încât poate să ne mântuiască şi fără fapte, după cuvântul al 46-lea al Sfântului Isaac. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 10)*

Creştinul care îşi petrece viaţa conform poruncilor lui Dumnezeu trebuie să fie încercat în diferite ispite: 1) deoarece vrăjmaşul, pizmuind mântuirea noastră, încearcă în tot chipul să ne împiedice de la împlinirea voii lui Dumnezeu, 2) pentru că virtutea nu poate fi bine întemeiată şi adevărată, dacă nu va fi încercată prin contrarul acesteia şi va rămâne neclintită. Iată de ce avem în viaţa noastră luptă duhovnicească permanentă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 15-16)*

Lupta cu patimile este necesară, pentru că întunericul şi pâcla acestora acoperă ochii noştri sufleteşti, ca să nu vedem pe Soarele Dreptăţii, pe Iisus... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 83)*

Să ştii că, vieţuind în mănăstire, te găseşti pe câmpul de luptă ca un ostaş duhovnicesc, primind răni şi învrednicindu-te de cununi, iar dacă părăseşti acest loc, atunci nu mai ai nici luptă şi ţi se pare că ai dobândit liniştea. Însă ceea ce crezi este greşit, pentru că foarte curând aceasta se poate transforma într-o furtună dezlănţuită. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 93)*

Mântuirea nu stă în a merge uneori la biserică şi a coase la gherghef, ci în păzirea inimii şi nimicirea patimilor: a mândriei, iubirii de sine, trufiei, mâniei, răutăţii, îmbuibării, poftei trupeşti şi celorlalte. Aceasta şi este lupta noastră duhovnicească - să ne împotrivim patimilor, să le nimicim cu ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 276)*

Nevoiţi-vă împotriva patimilor. Lupta cu acestea şi cu vrăjmaşii nevăzuţi este fără odihnă, înfricoşătoare şi cruntă. Smerenia, însă, pe toate le biruieşte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 94)*

Lupta nu este de o zi, iar învăţarea iscusinţei în luptă necesită mult timp, muncă şi ajutor de la Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 121)*

Scrieţi că v-aţi împăcat cu gândul că veţi fi nevoit să duceţi lupta cu patimile voastre până la sfârşitul vieţii. Da, acest lucru este necesar, căci şi Sfinţii Părinţi, până a dobândi nepătimirea şi pacea desăvârşită, au avut această luptă. Prin aceasta cunoaştem neputinţa noastră şi starea proastă în care ne aflăm, şi de nevoie ne smerim. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 445)*

Să nu te încrezi în pacea pe care o ai, pentru că vei avea şi luptă spre cunoaşterea neputinţelor tale şi spre vederea patimilor, dar să nu-ţi fie frică de aceasta. Dumnezeu ne slobozeşte luptă după putere, atât cât putem duce, ca să dobândim învăţătură şi să ajungem la smerenie. Adevărata linişte se naşte din adevărata smerenie, iar tu mai ai mult ca să ajungi la aceasta. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 229)*

Lasă-te în voia lui Dumnezeu şi caută la patimile tale; multe le avem înlăuntrul nostru şi nu le vedem, dar, în timp, diferite întâmplări ni le vor descoperi. Fie ca acestea să se stingă în veacul veacului din inimile noastre, cu ajutorul lui Dumnezeu, prin purtarea noastră de grijă şi împreună lucrarea celor ce poartă poverile noastre. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 234)*

Într-un război adevărat, mulţi sunt răniţi şi suferă de boli: cu atât mai mult suntem răniţi în această luptă duhovnicească de către duhurile răutăţii şi mai ales ne aflăm biruiţi atunci când ne încredem în puterile şi mintea noastră, până ne smerim şi ne cunoaştem neputinţa. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 236)*

Fiind luptat, împotriveşte-te cu smerenie, precum este scris şi arătat nouă de Părinţi, şi, dacă se va întâmpla să cazi, îndată să te ridici. Să ştii că pentru mândria ta ţi se dă lupta aceasta. Aleargă la prihănirea de sine şi la smerenie şi nu fugi din chilia ta. Că, dacă nu se va încerca monahul prin diferite ispite şi scârbe, nu va putea să-şi cunoască neputinţa şi să se smerească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 245)*

Principala cauză a luptei tale puternice este puţinătatea smereniei, care, atunci când scade, dă loc mândriei, iar dacă se întâmplă vreo cădere, fie şi numai cu gândul, acolo a lucrat mai întâi mândria. Iar tu, precum se vede, nu stărui în a te împotrivi acesteia şi nici a o birui, de aceea mândria te surpă. Ca să te izbăveşti de ea, să te socoteşti ultima şi mai rea decât toate, ca una ce eşti biruită de patimi, şi vei vedea rodul acestei lucrări. Iar tu, din contră, te crezi mai bună decât alţii, iar pe aceştia îi dojeneşti şi îi judeci. Cine ţi-a dat acest drept? Pentru aceasta şi vrăjmaşul se ridică cu putere asupra ta şi te tulbură prin gânduri de curvie. Smereşte-te şi vei primi ajutor de la Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 279)*

Este cu neputinţă să nu avem lupte, dar depinde de noi dacă biruim sau suntem biruiţi. În timpul unor porniri puternice trebuie să ne abţinem atât de la hrană, cât şi de la a privi, a auzi şi a vorbi, şi să dormim cu măsură, având în acelaşi timp inima înfrântă şi smerită. Fără acestea din urmă, primele puţin folos vor aduce. Atunci când eşti biruit, să ştii că primeşti pedeapsă pentru semeţie şi judecarea celorlalţi. Smereşte-te şi Dumnezeu te va mântui! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 256)*

Să te străduieşti să ai întotdeauna smerenie, iar dacă vei vedea vreo luptă care te biruieşte, să ştii că i-a precedat mândria şi că trebuie să alergi degrabă la prihănirea de sine şi la cuvântul: *iartă-mă. (Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 102)*

Atunci când trecem hotarul unei ţări, avem nevoie de paşaport; tot astfel, biruind patimile, dobândim o altă stare, paşaport pentru viaţa veşnică. Fiecare patimă este îmbolnăvire a sufletului, pentru că invidia, mânia, zgârcenia nu sunt ale trupului, ci ale sufletului. Dacă dăm tămăduire trupului, cu atât mai mult e necesar să tămăduim sufletul bolnav. Anume pentru lupta cu patimile există mănăstirile. De altfel, nici oamenii din lume nu sunt scutiţi de această luptă, dacă vor să se mântuiască. Şi în schitul nostru se duc lupte. Nimeni nu se face dintr-odată despătimit. Cineva vine cu mândrie, altul cu desfrânare,

dacă nu trupească, atunci de gânduri, al treilea este atât de rău, încât nu poți trece pe lângă el fără frică, al patrulea este zgârcit, tremură pentru fiecare bănuț, astfel încât fără să vrei îți vine gândul: pentru ce a venit acesta la mănăstire? Al cincilea este lacom, tot timpul vrea să mănânce. „Parcă ai mâncat mai devreme în trapeză?" - i se spune. „Şi ce dacă, puțin a fost pentru mine" - le răspunde şi mănâncă încetişor în chilie, organizându-şi mese şi după amiază, şi la miezul nopții, ş.a.m.d. În felul acesta stau lucrurile. Aceşti oameni îşi recunosc singuri păcatele şi se căiesc, dar la început îndreptarea se face mai greu. Stareții încercați în cele duhovniceşti îi privesc cu înțelegere: sunt începători, ce poți aştepta de la dânşii? Dar iată că trec vreo douăzeci şi cinci de ani şi vedem că munca n-a fost zadarnică. Cel lacom a devenit postitor, cel desfrânat, feciorelnic, cel mândru, smerit ş.a.m.d. În lume puțini cunosc despre aceste lupte. La întrebarea: cum să ne mântuim? - cei mai mulți răspund: trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru mântuire, iar dacă te vei ruga, te vei mântui. Şi nu depăşesc această limită. Dar cu toate acestea rugăciunea nu va mântui pe cel împătimit. Țelul, unicul țel al vieții noastre stă în dezrădăcinarea patimilor şi în înlocuirea acestora prin virtuți opuse lor. Cel mai bine este să începem această luptă în felul următor: cu toate că ne sunt proprii toate patimile, totuşi unele sunt într-o măsură mai mare, iar altele în una mai mică. Trebuie să determinăm care din ele predomină şi să ne întrarmăm împotriva acesteia. Este imposibil să ducem lupta cu toate patimile deodată: ne vor sugruma. Biruind o patimă, să trecem la dezrădăcinarea alteia ş.a.m.d. Omul care dobândeşte despătimirea primeşte un fel de diplomă cu dreptul de a intra în Împărăția Cerurilor, se face împreună vorbitor cu îngerii şi sfinții. Iar celui care nu şi-a biruit patimile, îi va fi cu neputință să fie în rai, pentru că va fi reținut de vămi. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 108-109, din 2.06.1910)*

Vrăjmaşul întotdeauna atacă dintr-o parte, insistând asupra uneia dintre patimi. De exemplu, împingând spre lăcomie, nu va tulbura în acelaşi timp cu iubirea de argint, pentru că prin aceasta îşi poate distruge lucrarea, dacă omul va începe să se zgârcească chiar şi pentru împlinirea poftei sale de mâncare. Sau, momindu-ne în mrejele iubirii de argint, nu va mai insista şi asupra curviei, pentru că iarăşi poate să-şi distrugă lucrarea. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 32, din 25.02.1908)*

Părintele a explicat un fragment din Evanghelie: *şi umblă prin locuri fără de apă, căutându-şi odihnă şi neaflând* (Luca 11: 24). Ce se înțelege aici prin *locuri fără de apă*? Sufletele oamenilor slabi, împătimiți, care nu au

virtuți. Pentru diavol nu este interesant să ispitească şi să împingă spre păcat un astfel de om, pentru care a păcătui cu gândul, cu cuvântul şi cu lucrul este ceva obişnuit. Pe un astfel de om îl face să păcătuiască fără luptă, precum obişnuieşte să facă în lume. Până la urmă, hotărăşte să se reîntoarcă la acel din care ieşise, şi se întoarce. Atunci când plecase de la acesta, omul a simțit o uşurare în lupta cu patimile, de parcă patimile au încetat să-l mai tulbure. Şi iată că s-a lăsat purtat de împrăştiere, a încetat să se cerceteze cu atenție şi a căzut în nepăsare. Anume în această stare îl găseşte diavolul, întorcându-se la el. Văzându-l că nu este pregătit de luptă, folosindu-se de nepăsarea acestuia, diavolul merge şi ia cu sine încă şapte duhuri, mai rele decât sine, *şi intrând locuiesc acolo; şi se fac cele de pre urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi* (Luca 11: 26). Pentru aceasta trebuie neîncetat să ne cercetăm pe noi înşine... Acest om, din cauza liniştirii patimilor, a făcut loc mândriei, care la timpul potrivit, până la urmă, l-a adus într-o stare atât de jalnică... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 97, din 01.01.1909)*

Să-i spui lui N. că, atunci când se va smeri, va înceta şi lupta: să doarmă şi să mănânce mai puțin, să se ferească de vorbirea deşartă, de judecată şi să nu iubească a se împodobi cu haine frumoase, să-şi păzească văzul şi auzul. Acestea toate sunt metode de protecție. Şi să nu lase gândurile să intre în inimă; iar atunci când acestea vor începe a veni, să se scoale şi să ceară ajutor de la Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 13)*

Nu ne putem lipsi de luptă, în care uneori biruim, iar alteori suntem biruiți. Cele ce nu țin de voia voastră, lăsați-le cum sunt, pentru că, dorind să le mențineți sau să le faceți după bunul plac, vă veți vătăma mai mult, adăugând rele peste rele. *(Cuviosul Lev, 251)*

Lupta cu patimile

Cel ce va birui o patimă va birui un demon şi, dacă va birui două patimi, doi demoni va distruge, iar dacă se va lepăda de zece sau mai multe patimi, atunci va bate o legiune întreagă de demoni şi se va desfăta de pacea sufletească... *(Cuviosul Antonie, 22, p. 78)*

O copilă curată nu poate vieţui fără lupta cu patimile. Însă trebuie să uşurezi această luptă, să dormi şi să mănânci mai puțin, să nu-i cicăleşti pe cei din jur, să nu uiți de Dumnezeu şi să ai gândul morții,

iar cel mai mult – să te smereşti, pentru că fără aceasta lupta cu patimile este grea. Iar păcătosului ce se pocăieşte îi este oricând cu putinţă să se mântuiască, pentru negrăita milostivire a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 108)*

Întrebare: „Poate oare un om împătimit să aibă rugăciunea inimii?"

Răspuns: „Poate, dar iată cum: în prima perioadă de acţiune a rugăciunii lui Iisus, patima biruieşte pe om, iar în cea de-a doua perioadă, oricât de puternică ar fi patima, omul o biruieşte. Patima rămâne înlăuntrul omului până la moarte, pe când nepătimirea poate fi doar relativă. Aceasta o putem vedea din faptul că mulţi nevoitori, precum Cuviosul Iacov, petrecându-şi viaţa întreagă în nevoinţe, alunecau în păcat. Cel ce se sileşte în nevoinţa rugăciunii, acela negreşit simte în sine mişcarea patimilor. Însă omul care a dobândit rugăciunea lăuntrică are patima ca un mort înlăuntrul său, ce nu-l mai poate tiraniza, şi, cu cât mai puternică este rugăciunea, cu cât se întăreşte mai mult în inima nevoitorului, cu atât mai puţin şi mai puţin acţionează patimile, de parcă ar dormi. Mortul stă întins – înseamnă că există şi n-a dispărut, pentru că-l vedem cu ochii noştri. Tot astfel, patima este ca un mort în cel ce petrece în nevoinţa rugăciunii şi a dobândit rugăciunea lăuntrică… " *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 126, din 26.10.1909)*

Sfinţii Părinţi ne învaţă: cu orice patimă să te lupţi, dar de curvie să te mântuieşti prin fugă. Da, iar noi suntem nevoiţi să fugim de (aproape) orice patimă. Fuga nu are aici un sens direct: că, dacă ai simţit lupta înlăuntrul tău, te-ai apucat şi ai fugit din mănăstire, nu! Fuga implică aici numele Domnului Iisus, rugăciunea lui Iisus, pentru că spus este: *stâncile scăpare iepurilor…* (Psalm 103: 18). Iepurii sunt toţi cei timizi, slabi, smeriţi, care nu pot lupta cu patimile prin propriile lor puteri… *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 166, din 06.08.1910)*

Întrebare: „Am citit la episcopul Teofan, în *Calea către mântuire,* că trebuie să găsim în noi patima de căpetenie. M-am tot gândit şi nu m-am putut opri asupra nici uneia dintre patimi".

Răspuns: „Trebuie să te rogi, ca Domnul să descopere această primă patimă; singur n-ai s-o găseşti. Şi este foarte important a o găsi, ca să ştii încotro să-ţi îndrepţi puterile, adică să ştii cu care patimă să lupţi mai întâi". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 167, din 19.09.1910)*

Nu deznădăjdui. Chiar dacă eşti luptată de patimi şi, după cum scrii, eşti la o vârstă înaintată, căci ai trecut de 20 de ani, totuşi să nu deznădăjduieşti. Patimile uneori ne mai luptă şi la 30, şi la 40, şi la 50, şi la 60, şi la 70 de ani. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 239)*

Păcat că ai trăit atâţia ani pe lume şi nu ţi-ai nimicit patimile! Şi pentru că veni vorba: ce ai mai putea face acum, la vârsta venerabilă de 25 de ani? Prin ce te-ai mai putea smeri? Şi acum iată, scotocind în acest bălegar puturos de patimi, nu vei putea ţine prea sus nasul. Şi mai ales cum ai putea să izbuteşti, măcar puţin să te mândreşti? *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 240)*

Faptul că doreşti să te izbăveşti complet de gânduri este mai mult decât prostie! Sfinţii nu îndrăzneau să zică aşa ceva! Mi-ai înşiruit o grămadă de patimi care te luptă, în timp ce eu am de vreo două, trei sau chiar zece ori mai multe decât tine - şi pe toate le rabd. Acelaşi lucru ţi-l doresc şi ţie! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 288)*

Sora T.G. a ajuns la o vârstă înaintată - este al 26-lea an de când trăieşte pe pământ — iar patimile tot n-au părăsit-o. Straniu lucru: o bătrâneţe atât de venerabilă — şi are patimi. Pesemne că ai auzit, dar n-ai înţeles cuvântul: „Căruntețele sunt înţelepciunea oamenilor şi vârsta bătrâneţilor, viaţă nespurcată". Uneori Dumnezeu dă repede nepătimirea celor deosebit de smeriţi, dar de obicei omul moare fiind încă luptat. Şi aceasta nu înseamnă că s-a pierdut, ci - precum a zis cineva - unul ca acesta este numărat în rândul mucenicilor. Doreşti să afli la ce vârstă te vor lăsa patimile? Odinioară s-a spus: *Nu este al vostru a şti anii sau vremile, care Tatăl le-au pus întru a Sa stăpânire* (Fapte 1: 7). *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 117-118)*

Nu te mai nelinişti de ceea ce se întâmplă în inimă. Numele lui Iisus îl tulbură pe vrăjmaşul sufletelor noastre care s-a cuibărit în inimă - pentru aceasta el îşi şi suceşte minţile, iar tu să faci ceea ce ţi s-a poruncit. Ţine minte că Iisus, Cel pe Care Îl chemi, este mai puternic decât vrăjmaşul. Să găseşti numaidecât cartea *Şapte cuvinte* de Marcu Ascetul şi s-o citeşti în toată vremea. Aşa să te ridici deasupra ei. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 145)*

Mai continui să lupţi cu pătimioarele tale? Luptă, luptă! Să-ţi fie de bine, ostaşule al lui Hristos! Să nu te laşi purtat de răutate şi de neputinţele trupeşti. Iar dacă vei avea ispită, să alergi la Doctor, strigând

împreună cu Sfânta Biserică, Maica noastră: „Doamne, numără-mă cu tâlharul, cu desfrânata şi cu vameşul (cu cei care se pocăiesc, desigur) şi mă mântuieşte". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 161)*

Te mâhneşti foarte că te biruiesc patimile şi că nu poţi să te împotriveşti lor. Trebuie să ne mâhnim, însă ar mai trebui să ştim că patimile se dezrădăcinează puţin câte puţin şi că trebuie să lucrăm multă vreme asupra noastră. Dar deocamdată să răbdăm şi să ne smerim. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 200)*

Să nu fugi de lupta cu vrăjmaşul. Mare, foarte mare este plata luptătorilor: Lumina veşnică, a bucuriei, vie, de viaţă dătătoare, care îi va veseli pentru toate aceste scârbe. Domnul a zis iubiţilor Săi: *În lume necaz veţi avea..., ci întristarea voastră întru bucurie se va întoarce... Şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi* (Ioan 16: 20, 22, 33). Înseamnă că această bucurie va fi veşnică. Iar scârbele se vor împrăştia, ca fumul şi ca praful. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 208)*

Trebuie să ştim care patimă ne tulbură mai mult, ca să luptăm mai întâi cu ea. Pentru aceasta trebuie în fiecare zi să ne cercetăm conştiinţa... *(Cuviosul Nicon, 8, p. 306)*

Trebuie ca toate cele rele, inclusiv patimile care ne luptă, să nu le socotim ale noastre, ci de la vrăjmaşul diavol. Este foarte important. Numai atunci vom putea birui patima, când n-o vom socoti a noastră. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 319-320)*

Biruinţa asupra patimilor se săvârşeşte prin puterea lui Dumnezeu. Puţinele noastre puteri nu sunt suficiente pentru aceasta. Trebuie să recunoaştem cu smerenie acest lucru şi să atragem prin smerenie milostivirea şi ajutorul lui Dumnezeu asupra noastră. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 371)*

Fiica Babilonului, ticăloasa! (...) Fericit este cel care va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră (Psalm 136: 8-9). După cum explică Sfinţii Părinţi, *prunci* aici sunt numite gândurile şi mişcările păcătoase. Anume acestea trebuie distruse şi zdrobite de Piatră din clipa în care apar, iau naştere, de la începutul apariţiei lor, cum s-ar zice - din pruncie, fără a le lăsa să crească, cât încă sunt mici şi nu s-au întărit. Iar Piatra este Hristos. Loveşte aceşti prunci babiloneni cu numele lui Iisus, distruge-i cu rugăciunea lui Iisus şi tot aşa prin toate mijloacele harului lui Hristos. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 195-196)*

Fără a vorbi amănunţit despre înrâurirea distrugătoare a patimilor ruşinoase - curvia -, care atât de uluitor şi urât fac omul să se asemene dobitoacelor, putem observa că absolut oricare patimă lipseşte omul de chipul lui omenesc, asemănându-l dobitocului şi fiarei. Priviţi, spre exemplu, ce fac mânia şi răutatea. Un om cuprins de răutate se face cu totul asemănător fiarei, ochii împrăştie scântei, faţa se schimonoseşte - astfel încât pare că este gata să-şi devoreze aproapele. Toate patimile în general: lăcomia pântecelui, bănuiala, iubirea de arginţi şi altele - transformă oamenii în dobitoace. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 207)*

Să ne dea Dumnezeu înţelepciune ca, neîndoindu-ne, să luptăm cu vrăjmaşul mântuirii noastre şi cu păcatul: fără înţelepciune de la Dumnezeu şi fără ajutorul Lui, biruinţa este cu neputinţă. Noi suntem neputincioşi şi slabi fără ajutorul Domnului, însă cu acest ajutor totul este posibil, precum a zis Apostolul: *Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă întăreşte* (Filip. 4: 13). *(Cuviosul Nicon, 20, p. 38)*

Mă întrebi cum să lupţi cu patimile? Aici ne aflăm în biserica luptătoare şi trebuie să avem neîncetat lupte, precum spune şi cuviosul Paisie Velicikovski: luptă trebuie să fie (neîncetat); mustrarea de sine şi smerenia, precum scriu Părinţii, sunt cele mai puternice arme împotriva oricărei patimi. *(Cuviosul Ilarion, 44)*

Citind scrierile Sfinţilor Părinţi, ai văzut că cel ce vrea să-şi curăţească inima de patimi trebuie să cheme în ajutor pe Dumnezeu. Aşa este. Însă nu vei putea să zici rugăciunea lui Iisus dacă nu vei alunga gândurile. Dumnezeu nu cere de la începători rugăciune neîmprăştiată, care se dobândeşte în timp îndelungat şi cu multă trudă. Aşa zic şi scrierile Sfinţilor Părinţi: „Dumnezeu dă rugăciunea celui ce se roagă", iar de rugat totuşi trebuie să ne rugăm, cu buzele şi cu mintea. *(Cuviosul Ilarion, 44)*

Orice valuri s-ar ridica asupra sufletului tău, să alergi întotdeauna la Hristos. El, Mântuitorul, va veni în ajutor şi va domoli valurile. Tu să crezi că Domnul înadins ţi-a pregătit aşa o viaţă spre tămăduire. Să n-o respingi şi să nu cauţi liniştea trupească şi pacea înşelătoare, pentru că la început trebuie mult să suferim şi să răbdăm. Iar dacă vei avea descoperire, atunci ea îţi va uşura cu mult lupta şi vei avea mai multă pace decât ai fi avut prin tine însăţi. *(Cuviosul Lev, 161)*

Dinafară ne vine război. Iar înăuntru avem unul dublu şi extrem de periculos. În acest fel de... luptă vă este foarte de trebuinţă silirea pentru dobândirea biruinţei: prin răbdare, mustrare de sine şi smerenie. *(Cuviosul Lev, 166)*

Să nu te mâhneşti peste măsură şi să nu deznădăjduieşti din cauză că au reînceput atacurile dinafara şi dinlăuntrul vostru, pentru că până acum acestea au zăcut ascunse. Dar îndată ce aţi făcut să lucreze partea voastră furioasă, dimpreună cu amărăciunea înverşunată, acestea s-au descoperit şi au turbat. Să alergăm însă la Dumnezeu prin Singura Întâistătătoare şi Păzitoare, prin Mijlocitoarea noastră a tuturor, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi Fecioara Maria, care, prin rugăciunile şi cererile ei atotputernice, va tămădui toate bolile noastre trupeşti şi sufleteşti! *(Cuviosul Lev, 191)*

Să nu ne mirăm de faptul că celelalte patimi, pe care mi le descrieţi, vă secătuiesc şi vă biruiesc, mai ales furia, pentru că uşor îi este omului să se vatăme, însă mult timp îi trebuie, silinţă şi muncă, pentru a se tămădui şi a dobândi deplină sănătate. Aşadar, mult preţuită fiică, nădăjduiesc, în bunătatea lui Dumnezeu, că, dacă veţi continua să aveţi ascultarea cuvenită şi supunere faţă de maica Varvara şi în tot chipul vă veţi strădui să descoperiţi faptele voastre şi toate gândurile care vă vin de la vrăjmaşul diavol, dacă vă veţi tăia voia în tot lucrul şi pentru nimic nu veţi crede gândului vostru, astfel vă veţi îndepărta de părerea de sine şi de judecare, ca de o otravă de moarte aducătoare, şi, cu împreună lucrarea şi ajutorul harului, vă veţi sili să vă îndreptaţi. De aceea voi zice cu îndrăzneală că Multmilostivul Dumnezeu nu numai că vă va tămădui de vătămare, ci are să vă dea şi daruri - smerenia, chibzuinţa! *(Cuviosul Lev, 120)*

Plictiseala pe care o simte soţia voastră... este, desigur, de la vrăjmaşul, pentru că ea se sileşte să împlinească sfatul ce i s-a dat spre mântuire, iar vrăjmaşul urăşte aceasta şi îi aduce plictiseală. Trebuie să răbdaţi şi să nu cedaţi, iar Dumnezeu va da ajutorul Său - plictiseala va dispărea. Şi mai trebuie să nu vă lăsaţi purtat de patima voastră de căpătâi, ci să-i arătaţi împotrivire, tăind încetişor acest obicei - şi astfel nu veţi fi dominat de el. *(Cuviosul Lev, 209)*

Războiul duhovnicesc este prezent oriunde. Nu sunteţi scutit de acesta, chiar dacă nu vedeţi săgeţile ce vin de la vrăjmaşi. Lucrurile despre care mi-aţi scris, adică melancolia şi celelalte, sunt din uneltirile

vrăjmaşului, însă noi, fără a avea lumina smereniei, luptăm cu el în starea în care suntem, ca şi cum am lupta noaptea împotriva duşmanilor într-un război adevărat. Iar atunci când ne vom smeri, Dumnezeu ne va dărui şi lumina cunoştinţei, şi atunci vom merge şi noi pe calea poruncilor Lui. *(Cuviosul Lev, 231)*

Legat de ispitele pe care le aveţi acasă şi care au fost îngăduite pentru istovirea trupului vostru, să alergaţi cu smerenie la Multmilostivul Dumnezeu, Singurul care poate să tămăduiască rănile şi patimile cele de netămăduit. Precum zice avva Appolo unui frate ce suferea din cauza războiului, „această patimă se tămăduieşte nu atât prin grija omenească, cât prin iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi milostenie"... *(Cuviosul Lev, 194)*

Ce să facă, atunci, cei pe care îi tulbură şi îi nelinişteşte oarecum fără voia lor neiubirea şi răutatea, invidia şi ura sau îi tulbură necredinţa?

În primul rând trebuie să atragem atenţia asupra cauzelor acestor patimi, împotriva cărora va trebui să folosim un leac pe măsură. Cauza necredinţei este iubirea slavei pământeşti, precum mărturiseşte Însuşi Domnul în Sfânta Evanghelie: *Cum puteţi voi să credeţi, slavă unul de la altul luând, şi pre slava cea de la Singur Dumnezeu nu o căutaţi?* (Ioan 5: 44). Iar invidia, răutatea şi ura vin din mândrie şi din lipsa de dragoste pentru aproapele. Tămăduirea acestor patimi stă mai întâi în recunoaşterea neputinţei proprii, cu smerenie şi sinceritate, înaintea lui Dumnezeu şi a părintelui duhovnic; apoi avem strădania în a urma Evanghelia - să nu acţionăm din atracţia acestor patimi, ci să facem cele potrivnice lor; al treilea leac ar fi căutarea slavei lui Dumnezeu şi de la Dumnezeu în toate; al patrulea - cerşirea cu smerenie a ajutorului de la Dumnezeu, fără a ne îndoi, ci crezând că ceea ce este cu neputinţă la oameni e cu putinţă la Dumnezeu. Al cincilea leac este prihănirea de sine, adică în orice situaţie neplăcută sau întristătoare să luăm vina asupra noastră şi să n-o dăm pe alţii, pentru că n-am ştiut să procedăm cum se cuvine şi am provocat aşa o neplăcere şi mâhnire, de care vrednici suntem, din îngăduinţa lui Dumnezeu, pentru nepăsarea şi trufia noastră, pentru păcatele noastre vechi şi noi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 37)*

Rugăciunea lui Iisus s-o zici împotriva ispitelor trupeşti, iar când eşti luptat de mânie să te rogi pentru cel din cauza căruia te mâhneşti. Mântuieşte, Doamne, şi miluieşte pe cutare, şi cu sfintele ei rugăciuni ajută mie, ticăloasei şi păcătoasei! *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 91)*

Sfântul Ioan Scărarul spune că, pentru cei ce au venit la mănăstire, prima şi cea mai mare ispită a vrăjmaşului este samavolnicia, încrederea în sine şi voia proprie. Fiecare din voi să ţină minte aceasta, lăsând pe ceilalţi să facă ce vor şi ce socotesc de cuviinţă, pentru că fiecare va răspunde pentru sine înaintea Domnului. În continuare, sfântul pune înainte trei patimi de căpetenie care îi războiesc pe cei ce se află în ascultare: lăcomia pântecelui, mânia şi pofta trupească. Ultimele două îşi iau putere de la prima, pofta trupească aprinzându-se din lăcomie şi odihna trupului, iar mânia - pentru lăcomie şi odihnă. Acest întreg sobor de răutăţi se naşte şi se întâmplă din iubirea de sine şi din aşezarea spre mândrie a sufletului. Pentru aceasta Domnul porunceşte în Evanghelie să ne lepădăm de noi înşine şi să ne smerim. Prin silirea sinelui şi prin smerenie vom atrage milostivirea şi ajutorul lui Dumnezeu, prin care omul are putere să se ferească de rău şi să facă binele. Dacă nu putem să postim urmând exemplul vechilor nevoitori, atunci măcar să ne silim cu smerenie şi prihănire de sine a ne abţine la timpul cuvenit şi cu măsură de la mâncare şi băutură. Tot astfel să facem cu somnul, cu discuţiile şi cu altele. În general, să ţinem minte cuvintele Apostolului: *De trăim cu Duhul, cu Duhul să şi umblăm. Să nu fim măreţi în deşert, unul pre altul întărâtând, unul altuia pizmuind* (Gal. 5: 25-26). Invidia este mai rea decât toate. Sfântul Isaac Sirul scrie că cel ce face loc invidiei înlăuntrul său dobândeşte împreună cu ea şi pe diavolul. Atunci când cineva îngăduie diavolului să se apropie de sufletul său, ce tulburare, agitare şi răzvrătire nu face acesta? Să ne izbăvească Domnul de asemenea patimă vătămătoare, la fel şi de judecarea altora, care ne face făţarnici înaintea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 99-100)*

Îmi descrii războiul puternic care te luptă de jumătate de an şi eşti nedumerită pentru ce ţi-a fost îngăduit. Mă întrebi dacă nu cumva L-ai mâniat şi acum pe Dumnezeu cu ceva, dacă nu cumva ai făcut vreun păcat de moarte? Chiar dacă n-ai păcătuit, trebuie să mai rabzi şi pentru păcatele mai vechi. Maria Egipteanca a luptat 17 ani cu patimile în pustie ca şi cu nişte fiare. Spui că probabil această cale este generală pentru toţi oamenii care au păcătuit mult. Într-adevăr, calea este una, însă pe această cale fiecare om resimte mai mult sau mai puţin un lucru sau altul, potrivit aşezării sale lăuntrice şi simţămintelor sale. Îţi voi da un exemplu. Pe un timp umed şi rece câţiva oameni merg pe acelaşi drum. Unul sănătos va îngheţa puţin, şi atât. Altul însă, cu sănătatea mai firavă, va răci, va face guturai, va începe să-l doară capul. Iar cel bolnăvicios se va îmbolnăvi cu totul de la ceea ce omului sănătos nu-i aduce nici o pagubă. Aşa să cugeţi

şi despre ceea ce ai întrebat: războiul care te încearcă (de exemplu ceea ce simţi când stai în biserică) este semnul unei adânci neputinţe. Această luptă devine mai uşoară prin smerenie şi se înteţeşte din înălţarea minţii şi mândrie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 94-95)*

Scrii că multă vreme nu ţi-a trecut prin minte şi n-ai avut dorinţa să o rogi pe Împărăteasa Cerească să mijlocească pentru tine în luptele tale, căci ţi se pare că a cere izbăvire din război înseamnă lepădare de crucea călugărească... De câte ori ţi-am scris ca în luptele tale să chemi în rugăciune pe Dumnezeu, să-L rogi să-ţi dea ajutorul Lui atotputernic şi mijlocirea Preasfintei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, iar tu zici că n-ai avut dorinţă s-o rogi pe Împărăteasa Cerului. Ţi se spune să te rogi pentru ajutor de la Dumnezeu, iar tu o ţii una şi bună cu izbăvirea de război. Nu izbăvire trebuie să ceri de la Dumnezeu, ci ajutor şi răbdare cu bărbăţie. Strigă către Dumnezeu şi Maica Domnului cu smerenie, cu conştiinţa adâncă a neputinţei tale, a putreziciunii celor dinăuntru ale tale, părăsind gândurile trufaşe despre păruta ta iubire de Dumnezeu, şi atunci Dumnezeu puternic va fi să-ţi dea ajutor şi uşurare, după măsura smereniei tale. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 96)*

În scrisoare... iarăşi întrebi de ce ţi-a fost lăsat un război atât de puternic, dacă este pentru păcate sau spre curăţire, şi altele, şi altele. Adică faci felurite şmecherii: vrei să primeşti acest război astfel încât să nu fii nevoită să te smereşti. Între timp, acesta ţi se lasă, printre altele, anume spre smerirea cugetării trufaşe; adică, în cuvinte mai simple, pentru mândrie şi păcate. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 98)*

Îţi exprimi în acelaşi timp dorinţa şi nedumerirea - de ce se întâmplă ca şi cum Dumnezeu nu aude rugăciunile tale legate de curăţirea de patimi. Pentru nedumerirea ta îţi voi aduce un exemplu. Primăvara, grădinarul mai întâi curăţă bine pământul de tot felul de ierburi rele şi apoi sădeşte plantele în pământ curat; dar buruienile iarăşi răsar şi grădinarul trebuie aproape toată vara să prăşească şi să curețe de câteva ori plantele de buruieni, până ce acestea se vor întări. Trupul nostru este făcut din acelaşi pământ şi, cât s-ar strădui omul să se curețe de patimi, acestea iarăşi pătrund înlăuntrul omului, ca şi buruienile. Şi iarăşi, dacă nu este bine îngrădită grădina, atunci caprele şi porcii vatămă plantele. Iar păsările pot zbura şi peste îngrăditură. Grădinarul trebuie să aibă grijă de toate acestea şi să protejeze plantele. Iar creştinul trebuie să păzească roadele duhovniceşti de păsările gândurilor, care uneori se transformă şi

în alte animale. Protopărintelui nostru i s-a spus: *Întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta, până când te vei întoarce în pământul din care ești luat* (Gen. 3: 19). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 116)*

Din mărturisirea ta văd că, vrând să împlinești sfaturile mele, ai luptă cu somnul și cu gândurile - Dumnezeu să-ți ajute în aceasta! Iar pentru ca să scapi de somnul mult, scrii că ai început să mănânci fără să te saturi și, ieșind de la masă foarte flămândă, te tulburi că nu ai binecuvântarea mea și totuși faci aceasta. Nu trebuie să fii flămândă, ci la prânz hrănește-te cu măsură. Nici cina nu este de lepădat, ci urmărește și în aceasta înfrânarea, și mănâncă mai puțin decât la prânz... Făcându-ți pravila de dimineață, ai simțit o deosebită frângere a inimii și sârguință, după care toată ziua ai fost luptată de gânduri de mânie și ținere de minte a răului. Să nu te tulburi din aceasta. Sfântul Isaac Sirul spune: „Dacă te rogi cum se cuvine, să aștepți să-ți vină ceea ce nu se cuvine". Așa ți s-a întâmplat și ție. *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Iubirea de frați

Să dea Dumnezeu minte și putere ca să purtăm poverile unii altora și prin aceasta să plinim legea lui Hristos, dragostea și pacea. Greșelile, încălcările și păcatele fraților, ale mele să fie. *(Cuviosul Moisi, 16, p. 44)*

Neputințele sufletești (ale fratelui) trebuie să le purtăm cu bucurie, fără mâhnire. Pentru că, dacă cineva este bolnav trupește, nu numai că nu ne supără, ci îl și slujim în tot chipul, atunci tot așa ar trebui să procedăm și în neputințele sufletești. *(Cuviosul Moisi, 16, p. 122)*

Experiența mi-a arătat următoarea regulă: dacă trebuie să mustri pe cineva sau să faci vreo observație cuiva, mai întâi să te rogi în inima ta lui Dumnezeu pentru omul acesta. Crezi uneori că acel frate nu va primi mustrarea, iar dacă mai întâi te vei ruga pentru el... Când colo, contrar așteptărilor tale, acesta mustrarea o va primi liniștit, iar uneori se va și îndrepta. *(Cuviosul Moisi, 16, p. 118)*

Dacă doriți să fiți întotdeauna pașnici, niciodată să nu vă despărțiți de cineva în nemulțumire, ci în tot chipul încercați să iertați pe toți din inimă și chiar să-i împăcați, ca să vă despărțiți în duh de pace, după care și voi înșivă vă veți desfăta de pace sufletească. *(Cuviosul Moisi, 16, pp. 120-121)*

Viața viitoare

Îmi scrii că acum, atât din cauza bolii tale, cât şi din cauza aşezării tale sufleteşti, deseori plângi şi mai ales rogi pe Dumnezeu să nu te lipsească în viața viitoare de vederea feței lui Hristos. Mai întrebi dacă nu cumva acest gând vine din mândrie. Nu. Numai că tu înțelegi greşit gândul acesta, pentru că toți cei miluiți de Domnul vor fi învredniciți de vederea lui Hristos; iar Împărăția Cerurilor nu este altceva decât a ne bucura de Hristos Mântuitorul, de vederea feței Lui. Dimpotrivă, cei lepădați dinaintea lui Hristos vor fi lipsiți şi de Împărăția Cerurilor, şi trimişi în muncă. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că a fi lepădat de la Hristos este mai înfricoşător decât gheena şi mai chinuitor decât orice chin. Cuviosul Teognost spune în ultimul capitol: „Dacă cineva nu crede că va ajunge vreodată unde este Sfânta Treime, acela măcar să încerce să nu se lipsească de vederea lui Hristos Cel întrupat". Iar Sfântul Ioan Scărarul scrie în Treapta 29, Capitolul 14, că cei ce vor dobândi nepătimirea vor fi acolo unde e Sfânta Treime. Cei ajunşi la măsura de mijloc vor avea diferite locaşuri. Cei ce vor primi iertarea păcatelor se vor învrednici să stea înlăuntrul ogrăzii raiului, iar ultimii nu trebuie să se lipsească de vederea lui Hristos. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 108-109)*

Întrebare: „Părinte, cred că este cu neputință ca cineva să simtă deplin fericirea în viața viitoare, ştiind că rudele apropiate se vor chinui în iad?"

Răspuns: „Nu, acolo nu vei mai avea o astfel de simțire. Atunci de toate vei uita. Este la fel ca la examen. Când te duci să răspunzi încă îți mai este frică şi îți vin o grămadă de gânduri, iar dacă ai ajuns – ai luat un bilet (să răspunzi) şi ai uitat de toate". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 102)*

Îți recunoşti vinovăția de a fi cârtit şi de a fi ajuns până la dorința de a te sinucide – ceea ce nu este lucru creştinesc. E ceva cu totul înfricoşător. Înseamnă că tu nu ai nici o idee despre ceea ce ne aşteaptă în viața viitoare. Suferința ta va trece, iar cea de dincolo, atât suferința, cât şi bucuria, nu va trece în vecii vecilor. Şi totul abia va începe: sau primăvara vieții şi veseliei, sau grozăviile morții şi chinurile. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 242)*

Credința

Credința are putere să-ți dăruiască liniște. Pentru credință și Avraam a fost lăudat: chiar dacă primise făgăduința despre seminția lui, totuși Dumnezeu îi poruncește să-I jertfească pe Isaac. Ce simțea oare inima lui de tată, mai ales pentru că avea un singur fiu!? Dar credința a depășit dragostea pentru fiul său prin supunerea voii sale lui Dumnezeu, iar care a fost sfârșitul, știm cu toții. Să ne dea Dumnezeu să găsim pacea în credință și cucernicie față de voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 465)*

În ultimul timp mulți hoți au apărut pe la noi. Nu dintr-aceia care bagă mâna în buzunar sau fură din case, nu! Ci aceștia mai noi sunt mult mai răi și mai periculoși. Sunt cei ce vi se înfățișează în costume, vă spun cuvinte înalte, iar până la urmă vă lipsesc de cel mai scump lucru - de credință. Și, după ce omul rămâne fără ea, întreabă pe învățătorii săi:

- Și cum să trăim acum?
- După mintea voastră, li se răspunde.

Însă mintea fără credință, după câte se știe, nu este întotdeauna un bun povățuitor, iar omul începe să-și urmeze dorințele trupești și cade din ce în ce mai jos.

Copilași, păstrați sfânta credință, pentru că este o comoară neprețuită cu care veți intra în Împărăție: că nu pentru puține ne silim, ci ca să câștigăm o Împărăție, și încă ce fel de Împărăție - cea Cerească! *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 66-67, din 04.08.1909)*

Fără a crede în ceva, nu putem face nimic. Priviți, de ce un om oarecare, fie chiar fratele vostru, dorește să se facă doctor? Pentru că acesta crede în medicină. Fiecare om de știință crede în știința sa. Și așa este peste tot și în toate. Tot astfel, pentru viața creștinească, e nevoie să credem în Dumnezeu, în Hristos, în Evanghelie. „Noi nu putem crede - spun unii - pentru că nu există dovezi despre aceasta. Știința este cu totul altceva - acolo totul este demonstrat". Bine, dar, înainte de a respinge ceva, obiectul trebuie cercetat, încercat. Credința noastră se bazează pe Evanghelie, așa că luați și încercați ce fel de învățătură este aceasta. Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune direct ca să ispitim „duhul". Iar acesta trebuie ispitit în practică. Trăiți puțin după învățătura evanghelică și aflați în fapt dacă este adevărat că sunt „fericiți cei săraci cu duhul", dacă sunt „fericiți cei blânzi" - ș.a.m.d. Dar, dacă nu le-ați încercat pe

acestea, atunci nici nu le puteți respinge, nu puteți susține că Evanghelia e o prostie, un fleac. Şi sunt mulți care zic aşa. Iar la Înfricoşata Judecată, aceşti oameni vor fi întrebați: „Ce, ați citit Sfânta Evanghelie?" Şi se vor auzi numaidecât trei feluri de răspunsuri: 1. Nu. 2. Oarecum. 3. Da, sigur, am citit, numai că n-am înțeles...

Despre primul răspuns se poate spune că singuri s-au făcut vinovați, pentru că nimeni nu le-a interzis să citească, dimpotrivă, chiar au fost rugați să o facă – iar acum să se învinovățească pe ei înşişi. Despre al doilea putem spune aproape acelaşi lucru. Dar iată că al treilea răspuns prezintă mai mult interes. Aceştia, ca şi cum merită o scuză, n-au putut înțelege Evanghelia, adică n-au putut să creadă. Totuşi chiar şi aceştia vor rămâne fără răspuns. „Vi s-au dat cheile înțelegerii ca să «ispitiți duhul». De ce n-ați vrut să ispitiți? Înseamnă că voi singuri sunteți de vină". Şi iată cum şi aceştia rămân fără răspuns. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 10-11, din 15-17.01.1908)*

Cândva a fost omul bogat, dar pe neaşteptate a sărăcit. E greu, dar se poate îndrepta. A fost sănătos, dar s-a îmbolnăvit – şi aceasta se îndreaptă, pentru că şi cu cel sărac, şi cu cel bolnav este Hristos. Însă, dacă vei pierde credința, să ştii că e mare nenorocire. Acest lucru este înfricoşător pentru că omul nu are nici un sprijin... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 90, din 20.12.1908)*

Acum a venit timpul ispitirii, ca să se vadă dacă suntem în credință. Credința o poate urma doar cel ce crede sincer şi fierbinte, pentru care Dumnezeu este mai de preț decât orice. Să păstreze credința poate doar cel ce se păzeşte de tot păcatul, după cuvântul Evangheliei: *că lumina a venit în lume, şi au iubit oamenii mai mult întunericul decât lumina, că erau faptele lor rele* (Ioan 3: 19). *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 265-266)*

Uneori Dumnezeu îngăduie ca omul să fie ca şi părăsit, şi totuşi păzeşte şi călăuzeşte sufletul spre mântuire. Această îngăduință a lui Dumnezeu poate cuprinde o întreagă obşte de credincioşi. Lucrarea noastră este să păzim cu smerenie credința în Hristos. Dacă e păstrată credința înseamnă că mai avem nădejde de mântuire. Credința trebuie să fie păzită, cu înfrânare, de la tot păcatul. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 377)*

Vă rog să duceți o viață în cucernicie, să urmați credința ortodoxă, ca nimeni şi nimic să nu vă poată rupe de ea, iar pentru aceasta este de neapărată trebuință să vă rugați, să cereți ajutorul lui Dumnezeu ca să păziți credința voastră neîntinată. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 190)*

Dacă cineva îți va zice: „Și credința voastră, și a noastră este de la Dumnezeu", tu, fiul meu, să răspunzi astfel: „Strâmbă-credință ce ești! Sau poate și pe Dumnezeu îl socotești împărțit între două credințe?! N-ai auzit ce zice Scriptura? *Un Dumnezeu, o credință, un botez* (Ef. 4: 5)". *(Cuviosul Anatolie, 2, p. 44)*

„I-am vorbit cândva părintelui (scrie fiica lui duhovnicească) despre o familie, zicându-i că-mi este foarte milă de ei toți - aceștia nu cred în nimic, nici în Dumnezeu, nici în viața de apoi. Îmi este milă mai ales pentru că, probabil, n-au ajuns așa din vina lor, ci au fost educați în necredință, sau au mai fost și alte pricini". Părintele a început să dea din cap și să zică mânios: „Cei fără Dumnezeu nu au nici o îndreptățire. Pentru că tuturor, absolut tuturor, chiar și păgânilor li se propovăduiește Evanghelia; și, în sfârșit, noi toți din fire primim încă de la naștere simțul cunoașterii lui Dumnezeu. Așadar, vina este doar a lor. Mă întrebi dacă poți să te rogi pentru aceștia. Desigur, putem să ne rugăm pentru toată lumea". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 102)*

„Unii - spunea starețul - se lepădau de credința în Dumnezeu imitând pe alții sau din prefăcută rușine. Și iată o întâmplare: cineva nu credea în Dumnezeu. Iar atunci când, în vremea războiului din Caucaz, a fost nevoit să lupte, în toiul bătăliei, când șuierau gloanțele pe lângă el, s-a aplecat, și-a cuprins calul și a început să spună neîncetat: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi!». Iar mai târziu, când, amintindu-și de aceasta, tovarășii îl luau în râs, el s-a lepădat de acele cuvinte". Apoi părintele a adăugat: „Da, fățărnicia este mai rea decât necredința". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, pp. 102-103)*

În Sfânta Evanghelie, Dumnezeu Însuși vorbește: *Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii* (Matei 10: 16). Înțelepciunea șarpelui constă, după tâlcuitori, în faptul că, atunci când bați un șarpe, acesta își ferește mai ales capul de la lovituri. Tot așa și creștinul, în necazuri și în situații dificile, trebuie să-și păzească mai ales credința. Înțelepciunea șarpelui mai înseamnă și aceasta: atunci când vrea să-și lepede pielea cea veche, se strecoară printr-o crăpătură strâmtă, deoarece altfel nu și-ar putea-o lepăda; așa și creștinul, dacă vrea să se despartă de omul cel vechi, trebuie să meargă pe calea cea îngustă, după învățătura evanghelică. Iar blândețea porumbelului înseamnă nerăutatea și iertarea în supărări sau necazuri și în altele de același fel. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 180)*

Femeia nu poate trăi fără credinţă. Aceasta, după o vremelnică necredinţă, sau se întoarce repede la credinţa în Dumnezeu, sau, tot atât de repede, începe să se strice. Altfel este bărbatul: el poate trăi şi fără credinţă. Se face stană de piatră, devine stâlp de sare - atât de mult se împietreşte, şi totuşi trăieşte. Iar femeia aşa nu poate... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 89, din 19.12.1908)*

Răsplata

Să-ţi aminteşti de patriarhul care, părăsindu-şi prestolul, muncea neştiut în rândul muncitorilor. Iar atunci când a fost istovit de greutatea muncilor şi s-a întâmplat să se îndoiască dacă va primi plată pentru acestea, văzu lângă sine mergând un tânăr preafrumos. Şi când l-a întrebat: „Ce faci aici?", tânărul a răspuns: „Număr toţi paşii tăi la muncă şi tot suspinul tău". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 303)*

L-am sfătuit să-ţi arate fabula „Libelula şi furnica"[1], de Crâlov. Să ştii că ţi se potriveşte. Şi aceea iubea săptămânile cu harţi şi nu avea la evlavie postul - dansa întruna. Nu-ţi spun acestea spre mustrare, ci pentru ca să ştii starea adevărată a lucrurilor şi la nevoie să rămâi cu capul pe umeri, adică să ţii minte că după îndulcire vine moleşeala, după veselia lumească, plictiseala, după îmbuibare - îngreuierea şi chiar boala, ce urmează ca umbra după trup.

Pe cât e de tare dintele, şi totuşi la iubitorii de dulciuri se şubrezeşte şi se risipeşte ca nisipul. De aceea Sfânta Biserică, învăţătoarea noastră, cântă: „Care desfătare lumească este lipsită de întristare? Care slavă rămâne pe pământ neschimbată? Toate sunt mai neputincioase decât umbra, toate mai înşelătoare decât visurile!" Iar scriitorul monden Crâlov nu a scris numai pentru mine şi tine „Libelula" sa, ci pentru lumea întreagă, adică având în vedere că cine-şi va dansa vara, aceluia greu îi va fi iarna. Cel ce nu vrea să-şi poarte de grijă în tinereţe, acela nici nu va avea ce aştepta atunci când îi vor slăbi puterile şi îl vor împresura neputinţele şi bolile. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 311)*

Sigur că atunci se vor tângui cei ce aici au fugit de scârbele care încununează dincolo pe cei ce le-au suferit, şi orice lacrimă, orice rană sufletească va străluci acolo mai mult decât preţiosul diamant; şi totuşi bucuria tuturor va fi atât de mare, încât, numai privindu-i pe cei de lângă

[1] Echivalentul fabulei „Greierele şi furnica", de A. Donici.

noi, ne vom umplea de mângâiere şi veselie. Într-atât de frumoşi vor fi dincolo cei ce au suferit aici. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 280)*

Acolo toate vor fi puse la vedere, totul va fi cântărit, la toate se va pune un preţ şi toate vor fi răsplătite însutit: şi bolile, şi răutăţile, şi neputinţele... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 51)*

Asta e, măicuţă, ne este greu să ne despărţim, fie şi pentru puţin, de cei apropiaţi ai noştri! Dar ce va fi cu cei ce la urmă vor sta de-a stânga Mântuitorului şi Dumnezeului lor, şi când, pentru veşnicie, pentru totdeauna şi fără nădejde, Bucuria noastră, Lumina noastră, Viaţa noastră - Mântuitorul nostru, învăluit în veşnica slavă, înconjurat de cete îngereşti nenumărate şi de sfinţi, va intra pe porţile raiului în Ierusalimul cel de Sus, iar aceştia vor privi atunci chipurile şi strălucirea celor mântuiţi şi vor merge în adâncuri, şi îi vor acoperi munţi prin care nu pătrunde vreodată nici o rază de soare, nici un sunet al Preadulcelui Iisus!... Să te gândeşti la asta! Dacă vei cugeta mai des la acestea, nu vei mai fi atât de nervoasă şi de capricioasă. Şi vei mai fi şi blândă cu surorile! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 69)*

Văd că te nevoieşti. După puterea ta de copil, munceşti, rabzi, suferi, dar totuşi te sileşti, şi de aceea crede că pentru toate vei primi răsplată de la Preadulcele Iisus. Şi chiar însutit o vei primi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 100)*

Iar despre faptul că te sperie proştii, zicându-ţi că atunci când vei creşte se vor înmulţi patimile, să ştii că nu este adevărat. Singur Dumnezeu rânduieşte cui să-i dea scârbe la începutul vieţii, cui la mijloc şi cui la sfârşit. Iar tu să munceşti şi să crezi Domnului, că El toate le vede. Şi îţi va răsplăti. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 101)*

Te-ai mâhnit pentru faptul că, la întoarcere din călătoria cu artosul, maica te-a primit cu răceală şi te-a certat pentru absenţa îndelungată, şi n-a luat în seamă munca ta şi a monahiei ce te-a însoţit. Nu ai pentru ce să te mâhneşti. Dacă n-ai primit răsplată de la maica egumenă pentru munca ta, atunci vei primi de la Dumnezeu. *(Cuviosul Ilarion, 52)*

Înfrânarea

Înfrânarea cu măsură este cea mai folositoare. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 8)*

Îmi scrii despre ceea ce se întâmplă pe-acolo pe la voi; de exemplu, despre pretenţiile legate de ceai. Este o zicală din bătrâni: spune-mi cine este prietenul tău şi îţi voi spune cine eşti tu. Dacă până şi alintata de N., cea de patruzeci de ani, cu sănătatea şubrezită, ca să nu rămână în urmă a băut în postul trecut ceai fără zahăr, atunci să nu vă fie de mirare că tinerele domnişoare de la ţară, care nu sunt obişnuite cu ceaiul, deloc nu l-au băut. E drept că ceaiul în mănăstire aduce nu puţină mângâiere celor ce s-au obişnuit cu el, dar şi multă pagubă celor ce nu beau înainte. Aceştia din urmă se împătimesc atât de mult din cauza lui, încât pierd orice măsură. Dar tuturor le este cunoscut că protopărinţii Adam şi Eva au fost izgoniţi din rai din pricina gustului şi a gustării. Pentru aceasta, Sfinţii Părinţi recomandă tuturor celor ce pornesc pe calea cuvioşiei să se înfrâneze în mâncare. Pentru ca interzicerea ceaiului să nu pară atât de grea celor neputincioşi, atunci celor ce le place să mănânce ciorbă să li se interzică pentru o vreme să o mănânce. Pare un lucru mic şi neînsemnat, dar în esenţă este de o mare importanţă. Prin această încercare, aparent nelalocul ei, se vădeşte tăierea voii şi ascultarea sinceră, mărturisită în Evanghelie prin cuvântul Domnului Însuşi: *Oricine voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie* (Matei 16: 24). A se lepăda de sine înseamnă a lepăda doririle voii sale şi ale gândurilor sale. A-şi lua crucea înseamnă a purta greutatea ascultării, pentru că Însuşi Hristos a fost ascultător până la moarte pe cruce.

Toate acestea ţi le scriu ca să confirm aspra, dar înţeleapta poruncă a celui ce a rânduit aşa. Avem o zicală rusească ce zice „despre aceasta ştie cel dintâi". Înfrânarea şi ascultarea a adus folos multor oameni, iar libertatea nesăbuită – unora mult rău, iar pe alţii i-a pierdut cu totul. Noi, însă, am hotărât să căutăm mântuirea, deci să ne ţinem de tot ceea ce ne duce către mântuire şi în tot chipul să ne îndepărtăm de ceea ce ne abate de la aceasta.

Eu am băut şi beau ceai ca bolnav, uneori la timpul nepotrivit, dar îmi pare foarte rău că înainte am mâncat şi am băut fără neapărată trebuinţă, atunci când aş fi putut să mă abţin pentru un mai mare folos sufletesc. Poate că nici n-aş mai fi fost astăzi atât de bolnav, pentru că de la aburul de la ceai deseori am răcit. Totuşi tu, N., să bei ceai, dar să pricepi lucrarea duhovnicească, iar celor tineri, mai ales celor simpli, mai cu folos le-ar fi să se înfrâneze, pentru mai multe pricini. Prima dintre

acestea ar fi intenția ca obștea să aibă un așezământ de reguli stricte, pentru că în multe chinovii pogorămintele au slujit ca motiv pentru o mulțime de slăbiciuni de neîngăduit.

Și eu sunt neputincios, și am o trăire slabă, dar încurajez viețuitorii spre nevoință, cu tărie și cumpătare. Domnul Însuși cheamă la odihna veșnică pe cei osteniți și împovărați. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 22-23)*

Îngerii cu păstorii slavoslovesc. Pentru ce niște simpli păstori s-au învrednicit de o asemenea cinste și slavă? Pentru curăția inimii lor și pentru felul lor simplu de viață, pe care Sfântul Ioan Gură de Aur îl compară, după asprime și lipsuri, cu cel al Înaintemergătorului. Aceștia mâncau doar pâine și beau apă de izvor de unde puteau. Iar în psalmi se spune: *Din pârâu pre cale va bea, pentru aceasta va înălța capul* (Psalm 109: 8). Iar cel ce se hrănește cu mâncăruri alese și bea băuturi scumpe nu-și poate înălța cugetul sus, ci hoinărește și se târăște jos pe pământ. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 22-23)*

Înălțarea (mândria)

Îmi scrii că te înalți atunci când te laudă cineva și ceri să te îndrum cum să scapi de aceasta. Despre asta avem multă învățătură în cuvântul lui Dumnezeu: *Că ce este întru oameni înălțat, urâciune este înaintea lui Dumnezeu* (Luca16: 15) și *că tot cel ce se înalță pre sine se va smeri; iar cel ce se smerește pre sine se va înălța* (Luca 18: 14). Ținând minte aceste cuvinte, doboară cugetele de laudă care îți apar. Și, îndată ce vei gândi despre tine însăți ceva înălțător, să știi că anume prin aceasta ai devenit mai prejos și mai rea decât alții, pe lângă alte neputințe și patimi pe care le ai. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 271)*

Înălțarea, adică mândria, este atât de păgubitoare, încât din înălțimea virtuților prăbușește în hăul patimilor și viciilor... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 481)*

Oștirea

Mi-ați scris că N. al vostru, văzând că citiți cartea Preasfințitului Teofan, arătând spre carte a zis cu iuțime: „Să încerce el să-mi demonstreze că Biserica are dreptate învoind uciderea în război, atunci

când Iisus Hristos a zis: *să nu ucizi*". Dar, în primul rând, înrolarea în oaste şi îndreptarea către locul operaţiunilor militare, pentru a ucide vrăjmaşii, este preocuparea conducerii de stat, şi nicidecum a Bisericii. Iar conducerea statului în asemenea cazuri poate nici să nu asculte de Biserică, mai ales dacă această putere se află în mâinile unei conduceri de altă credinţă, cum ar fi de exemplu în Turcia. Acolo, trimiţând ostaşii la luptă, sultanul nu numai că nu se pune de acord cu Biserica creştină, dar nici n-o bagă în seamă. Adică Biserica nu are aici nici un amestec. Totuşi, la noi, Biserica participă în operaţiunile militare. Dar cum? Dacă puterea de stat trimite ostaşii să pedepsească inamicii cei fără ruşine şi nesupuşi, atunci Sfânta Biserică, dimpotrivă, insuflă ostaşilor să nu-şi cruţe propria viaţă, ci să verse propriul sânge pentru credinţa lor Pravoslavnică, pentru puterea împăratului şi scumpa patrie. Aşa se şi roagă în sfintele biserici pentru ostaşii ucişi: „Pentru odihna sufletelor tuturor ostaşilor ortodocşi, care pentru credinţă, împărat şi ţară au căzut pe câmpurile de luptă". N. al vostru ar putea însă să obiecteze: „Dar totuşi Biserica nu interzice omorul duşmanilor în război". Dacă ea ar interzice acest lucru, atunci ar trebui să se confrunte cu puterea de stat, şi în acest caz unii soldaţi ar trece de partea Bisericii, iar alţii de partea conducerii statale, provocând în acest fel un măcel între ei, iar inamicii, aflând despre aceasta, ar invada cu uşurinţă patria noastră. Oare aşa ar fi mai bine? Şi dacă, adăugând la cele spuse, în mâinile celor ce ne-au înrobit ţara, de exemplu, ale chinezilor, primul ar fi nimerit al vostru N., iar aceştia ar fi început să-l fierăstruiască de viu, cum ar fi filosofat el despre război atunci? Ar fi fost interesant de ascultat.

În primul rând, cuvintelor *să nu ucizi*, pe care N. al vostru I le atribuie Domnului Iisus Hristos, vom răspunde că Domnul nici n-a lăsat o asemenea poruncă, ci a dat-o ca exemplu din Vechiul Testament: *aţi auzit ce s-a zis celor din vechime* (adică în Vechiul Testament): *să nu ucizi*. Iar adevărata poruncă a Domnului este următoarea: *Iar Eu zic vouă: că tot cel ce se mânie asupra fratelui său în deşert, vinovat va fi judecăţii* (Matei 5: 22). Vedeţi că Domnul interzice nu uciderea, care era oprită încă din Vechiul Testament, ci, ca Făcător al Legii, se străduieşte să dezrădăcineze din inima omului însăşi patima mâniei, de la care oamenii ajung uneori şi la ucidere.

Din aceasta, în al treilea rând, se poate vedea că Domnul, înfăţişând oamenilor porunca de a nu se mânia, nu se referea aici în nici un chip la război, pentru că El a venit pe pământ nu pentru a întemeia o împărăţie văzută şi nu pentru a scrie legi de stat, ci pentru a mântui pe oameni, şi pentru aceasta era Învăţător duhovnicesc şi preda oamenilor lecţii

duhovnicești, care se refereau și se referă și astăzi la fiecare persoană în parte. În limbajul nostru, simplu, se poate spune așa: când îndeplinim poruncile evanghelice, fiecare să se uite la sine; atunci și lucrarea va fi bună. Pentru aceasta și Domnul prevenea oamenii și chiar cu amenințare zicea: *nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7: 1), îndreptând pe cei ce-L vor urma spre a căuta mai mult la sine și la mântuirea lor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 203-204)*

Voința

Manifești dorința de a-ți tăia voia și a nu da crezare propriei rațiuni. Acesta este primul pas spre a bineplăcea lui Dumnezeu, însă trebuie să arăți aceasta în fapte, atunci când vei intra în lăcașul celor ce merg pe această cale. Dar până atunci ai și acum ocazia să arăți aceasta. Unu: reținerea ta în lume împotriva voii tale – iată un fel de a-ți tăia voia. Doi: respinge orice cuget, cuvânt sau faptă, potrivnică poruncilor lui Dumnezeu, care sunt și ele tăiere a voii, dar mai ales ridică-te împotriva cugetelor semețe, care pe tine te îndreptățesc, dar pe aproapele tău îl umilesc. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 183-184)*

Supunerea față de părinții trupești, prin tăierea voii, este trebuincioasă și spre folos, pentru că tu trebuie să te pregătești și să te obișnuiești cu aceasta din timp; acolo, adică la mănăstire, prima datorie este lepădarea de sine, lepădarea voii și a cugetelor, lucru la care ne și cheamă cuvintele Mântuitorului: *Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea sa* (Matei 16: 24). Iar lepădarea voii proprii și a cugetelor desemnează însăși crucea sau întristările ce ne slujesc spre mântuire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 181)*

Să nu te încrezi în sine și să nu urmezi cugetelor și voii tale este calea spre smerenie; fără aceasta, orice lucru bun am face, este neplăcut Domnului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 21)*

Trebuie să știi că această nevoință (călugăria) nu este lipsită de greutăți, căci Domnul a spus: *Oricine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine* (Matei 16: 24). Lepădarea de sine este, mai ales, a-ți lepăda voia și cugetele și a le supune păstorului și îndrumătorului tău spre mântuire. Prin aceasta, omul poate ajunge la smerenie și la slobozirea de patimile și mișcările păcătoase și, așa, cu ajutorul lui Dumnezeu, să primească mântuirea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 269)*

Uite-aşa este cu mult mai bine – când te supui şi te lepezi de voia ta. De vei face astfel şi pe viitor, bine îţi va fi şi vei avea bucurie în toate. *(Cuviosul Isaachie, 15, p. 80)*

Voia lui Dumnezeu

Eu nu închid ochii asupra celor ce se săvârşesc şi asupra celor ce vor fi... şi mă străduiesc să fiu pregătit pentru orice, ca să pot spune prin cuvintele Psalmistului: *Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat* (Psalm 118: 60). Nepătrunse sunt pentru noi căile Proniei lui Dumnezeu. Nu le putem înţelege. Pentru aceasta, cu toată smerenia, mă predau voii lui Dumnezeu. În predarea de sine şi a toate voii lui Dumnezeu găsesc pacea sufletului meu. Cred cu tărie că totul este în mâinile Domnului... Întrezăresc viaţa veacului ce va să fie... *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 262-263)*

Nu te îngriji prea mult pentru orânduirea vieţii tale. Ci doar să ai dorinţa neclintită după mântuire şi, încredinţând aceasta Domnului, aşteaptă ajutorul Lui până va veni vremea. *(Cuviosul Ambrozie, Partea I, p. 200)*

Te laşi în nădejdea sfatului şi a binecuvântării mele pentru căsătorie. Dar cine sunt eu şi ce reprezint? Îmi este necunoscut viitorul – dacă vei fi fericită în căsnicie sau nu. Pentru aceasta nu mă apuc să-ţi spun cu hotărâre, ci las aceasta în voia Domnului. Însă voia lui Dumnezeu nu limitează libertatea noastră, ci se săvârşeşte privind spre aceasta – către ce tinde. Există voie a Domnului după bunăvoinţă, şi există – ca îngăduinţă, iar ultima se săvârşeşte atunci când dorim să se întâmple neapărat într-un anume fel, aşa cum credem că va fi mai bine pentru noi. Iar când ne lăsăm în voia Domnului şi căutăm nu ceea ce dorim noi, ci ceea ce vrea El şi ne foloseşte nouă, atunci se săvârşeşte voia Lui cea după bunăvoinţă, folositoare şi mântuitoare pentru noi. În cazul voii lui Dumnezeu cea după îngăduinţă, scârbele şi întristările vor fi nelipsite de la noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 314)*

În lumea aceasta nimic nu e statornic. Priveşte afară: dimineaţa plouă, la amiază e senin, iar seara e frig. Ba e vânt, ba e vreme frumoasă, ba e furtună, ba e zăpuşeală. Aşa se întâmplă şi în viaţa noastră: fii gata întotdeauna să urmezi voia Domnului — fie că îţi place, fie că nu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 117)*

Se mai întâmplă și cazuri când nu poți să-ți urmezi voia și nici nu ai pe cine să întrebi. Ce e de făcut atunci? Trebuie să te gândești cum ar fi procedat Domnul, după blândețea Sa... Poruncile Domnului au fost și sunt întotdeauna temelia vieții... Lăsați-vă în voia Domnului. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 322-323)*

Dacă ne vom lăsa cu totul în voia lui Dumnezeu, atunci toate vor fi bune și pe cele neplăcute le vom primi ca pe ceva firesc. Orice ni se întâmplă, duce la mântuirea sufletelor noastre și ne descoperă multă înțelepciune și adâncime. *Celor ce iubesc pre Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine* (Rom. 8: 28). *(Cuviosul Nicon, 8, p. 325)*

Înainte de a face ceva, roagă-te și gândește-te dacă va fi un lucru cuminte și plăcut Domnului. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 371)*

Dorința sinceră de a sluji Domnului Dumnezeu și a ne lăsa pe noi înșine, pe toți și pe toate în voia Domnului, cea multmilostivă și desăvârșită, aduce pacea Domnului în inimă, chiar dacă avem de suferit felurite scârbe sufletești, venite dinafară și dinăuntru. „Roagă-te lui Dumnezeu să îndepărteze de la tine năpastele și în același timp leapădă-te de voia ta, ca de una păcătoasă și oarbă. Lasă-te pe sineți, sufletul și trupul tău, toate planurile tale prezente și viitoare, pe cei apropiați sufletului tău și rudele tale în voia lui Dumnezeu, cea preasfântă și preaînțeleaptă". Slavă lui Dumnezeu! Slavă lui Dumnezeu! Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Prin aceste minunate, sfinte cuvinte se îndepărtează gândurile întunecate și împovărarea. În sufletul omului vin pacea, mângâierea, bucuria. Facă-se voia Ta, Doamne! Slavă lui Dumnezeu pentru toate! *(Cuviosul Nicon, 8, p. 374)*

Roagă-te precum copiii, în simplitatea inimii, pentru nevoile și scârbele tale și lasă-te în voia lui Dumnezeu, pentru că Domnul zidește mântuirea noastră. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 377)*

Având credință în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, mă tem să-mi orânduiesc viața după mintea mea, pentru că am observat cum voia proprie a adus oamenilor greutăți și scârbe... Facă-se, dar, voia lui Dumnezeu, cea bună și desăvârșită! Îi predau voii Domnului pe toți și toată viața mea. Primind voia lui Dumnezeu, dobândesc pace inimii mele... *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 395-396)*

Doresc să mă las cu totul în voia lui Dumnezeu şi să nu-mi orânduiesc singur, după mintea mea, propria viaţă. Cred că Dumnezeu va trimite anume ceea ce îmi este de trebuinţă şi spre folos... *(Cuviosul Nicon, 8, p. 396)*

Trebuie să ne rugăm ca Dumnezeu să ne arate calea. (...) Să ne rugăm Domnului să ne mântuiască şi să ne ajute în necazuri şi nevoi. Alt liman şi altă nădejde nu văd. Planurile omeneşti sunt deşarte şi greşite. Atunci când trebuie să îndurăm vreo greutate şi ştim că nu este din voia noastră, simţim uşurare şi pace sufletească. Fie voia Domnului! Fie ca Dumnezeu să nu ruşineze credinţa noastră şi credincioşia voii Lui. Singura noastră nădejde e la Dumnezeu. Iată o temelie trainică. Toate celelalte sunt şubrede, mai ales în starea noastră. Niciodată nu ştii unde e mai bine, unde e mai rău şi ce te aşteaptă. Facă-se voia lui Dumnezeu! (...) Mi-a mai venit şi gândul că noi, călugării, care ne-am lepădat de lume, astăzi, fie şi fără voia noastră, ducem o viaţă retrasă de lume. Aşa a hotărât Domnul. Lucrarea noastră este a ne păzi credinţa şi a ne feri de orice păcat, iar toate celelalte să le lăsăm Domnului. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 410-411)*

Mândria omenească spune: noi vom face, noi vom dobândi, şi începem să construim turnul Babel. Cerem de la Dumnezeu raportul acţiunilor Sale, dorim să fim ocârmuitorii universului, visăm la prestoluri himerice - însă nimeni şi nimic nu se supun acesteia, şi neputinţa omului e demonstrată cu toată certitudinea de experienţa amară. Urmărind această experienţă din vechime şi până în zilele noastre, ajung la concluzia că neînţelese sunt pentru noi căile Proniei lui Dumnezeu - nu le putem înţelege. Pentru aceasta trebuie cu toată smerenia să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 180)*

Articolul episcopului Ignatie „Despre voia lui Dumnezeu" învaţă să ne supunem voii lui Dumnezeu. Fiecare credincios trebuie să ştie ce spune acest articol, indiferent dacă este monah sau mirean. Cu părere de rău, în mare parte vedem şi auzim înlăuntrul şi în jurul nostru un murmur, un refuz de a ne supune celor pe care ni le trimite Domnul, cerem să ni se facă dreptate, şi alte manifestări nebuneşti ale împotrivirii faţă de voia lui Dumnezeu. Cât de mare e neputinţa noastră! Cât de slabă e credinţa! Nu e treaba noastră să analizăm pentru ce şi de ce suportăm una sau alta: trebuie să ştim că aceasta este voia lui Dumnezeu, să ne smerim, iar a cere de la Dumnezeu, cum s-ar zice, raport - este nebunie curată şi mândrie. Aşadar, fiecare trebuie să ceară de la sine (adică să se silească spre lucrare) împlinirea poruncilor, iar toate câte ni le fac ceilalţi

oameni, tot ce ni se întâmplă fără concursul acestora - să socotim a fi dreapta judecată a lui Dumnezeu pentru folosul nostru, pentru mântuirea noastră şi să le răbdăm pe toate cu smerenie.

Aceasta va fi spre mântuirea sufletului şi va aduce pace inimilor noastre. Doamne! Facă-se voia Ta sfântă!

Voia lui Dumnezeu o pot înţelege doar cei ce-şi au viaţa curată. Ei primesc darul cugetării duhovniceşti, care este mai mare decât toate virtuţile. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 7-8)*

Urmărind evenimentele din propria viaţă şi din vieţile altor oameni, putem limpede observa concursul împrejurărilor. Nici un fel de precauţie şi acţiune n-au putut şi nici nu pot preîntâmpina cele ce se săvârşesc, pentru că acestea se întâmplă din judecata lui Dumnezeu. Nu avem pe cine să învinovăţim. Trebuie să ne smerim şi să răbdăm. Altfel vom păcătui împotriva Domnului. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 18-19)*

Prin toţi şi prin toate îţi vorbeşte voia lui Dumnezeu, oferindu-ţi din belşug posibilitatea de a înfăţişa, de a aduce mărturie, cu gândul, cu cuvântul sau cu lucrul, temeinicia râvnei tale către Lumina feţei lui Dumnezeu, şi nu încercarea de a-ţi schimba viaţa pentru folosul lucrării tale lăuntrice. Îndreaptă-te mai întâi prin rugăciune pe calea mântuirii, şi atunci vei deveni şi tu creştină, un exemplu de blândeţe şi tăcere, ce atrage şi pe alţii pe această cale. *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 89)*

Ar fi fost greu de trăit pe pământ dacă n-ar fi existat cineva care să ne ajute să ne descurcăm în viaţă...Pentru că deasupra noastră e Însuşi Dumnezeu Atotţiitorul, Dragostea Însăşi. (...) Încrede-te în voia lui Dumnezeu şi El nu te va ruşina. Încrede-te nu prin cuvinte, ci prin fapte. (...) De aceea a şi devenit viaţa grea, pentru că oamenii au încurcat-o prin judecăţile lor, pentru că, în loc să cheme în ajutor pe Dumnezeu, au început să se folosească şi să aibă încredere doar în raţiunea lor... Să nu te temi nici de necaz, nici de boli, nici de suferinţe, nici de orice fel de ispite - toate acestea sunt cercetări ale lui Dumnezeu, ţie spre folos... *(Cuviosul Anatolie, 2, p. 33)*

Trebuie să fim siguri că purtarea de grijă a lui Dumnezeu întotdeauna ne veghează şi le rânduieşte pe toate spre folosul nostru, chiar şi prin împrejurări neplăcute nouă... *(Cuviosul Lev, 182)*

Dorința voastră de a ști despre mine dacă mă îngrijorez, n-o pot satisface întru totul printr-un simplu răspuns: voi spune doar că în exterior nu se vădește prin nimic, iar înăuntru, chiar dacă se întâmplă ceva tainic, nu am cunoștință de aceasta, ci doar siguranța că nimic nu mi se poate întâmpla fără îngăduința lui Dumnezeu. Iar dacă El va voi să-mi trimită ceva pentru păcatele mele, acestea trebuie să le primesc cu umilință, pentru că nicăieri nu putem fugi de mâna Lui. *(Cuviosul Lev, 209)*

Acolo unde se va arăta voia lui Dumnezeu, nici cele mai puternice obstacole nu vor birui. *(Cuviosul Lev, 12, p. 33)*

Iar Milostivul Dumnezeu le împlinește și le transformă pe toate întru voia Lui și spre folosul nostru, chiar dacă o face la vedere prin mijloace și urmări neplăcute nouă. Noi cu ajutorul Multmilostivului Dumnezeu vom răbda și vom vedea... *(Cuviosul Lev, 12, p. 58)*

Hristos Mântuitorul nostru grăia despre Sine: *Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui celui ce M-a trimis* (Ioan 5: 30). Și având în vedere paharul amar al suferințelor, plecând genunchii la rugăciune, zicea: *Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta; însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu* (Matei 26: 39). Acestea să cugetați și voi, precum și Hristos Iisus. Luând aminte la El, Începătorul credinței, să alergăm prin răbdare spre nevoința ce ne stă înainte, întărindu-ne prin smerita rugăciune: după voia Ta, Doamne, așa să-mi fie mie! *(Cuviosul Moisi, 299)*

După simțământul dragostei creștine, care miluiește și se cucerește, nu poți rămâne neînduplecat de cei care o cer. Însă nu știu dacă îți va permite împrejurarea să împlinești cele dorite. Rămâne doar să spunem: după voia Ta, Doamne, fie așa, sau altfel. Toate câte ni se trimit trebuie primite ca din mâna lui Dumnezeu: scârbele, spre răbdare, cele plăcute – spre mulțămire. *(Cuviosul Moisi, 295)*

Adevărat este că nu noi dispunem de timp, ci timpul dispune de noi. Iar faptele trebuie să fie întemeiate pe adevăr, care neîncetat glăsuiește: dacă va voi Dumnezeu, vom face una sau alta după cerință. *(Cuviosul Moisi, 282)*

Oamenii din vechime, chiar dacă erau mai simpli, aveau niște proverbe înțelepte și bine întemeiate. Să nu trăiești cum vrei, ci cum vă da Domnul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 141)*

Dacă Dumnezeu va binevoi să-ţi hotărască soarta prin moarte sau prin viaţă, să laşi aceasta în purtarea Lui de grijă, dar în orice caz să te străduieşti să fii împăcat cu toţi şi cu toate. Domnul este Judecător nemitarnic. La vremea potrivită va judeca toate cu dreptate şi va răsplăti fiecăruia după faptele sale. Iar lucrarea noastră de căpătâi, până ne aflăm în viaţa aceasta, este să răbdăm toate, să ne smerim şi să cerem de la Domnul ajutor şi milostivire, şi atunci va fi bine. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 187-188)*

Multîndurata purtare de grijă a lui Dumnezeu întotdeauna chiverniseşte ceea ce ne este spre mai mult folos. Noi însă, din neştiinţă, deseori tindem către cele potrivnice. Ucigătorul încă de la începuturi ameninţa cu omorul, dar spus este că nu va veni ceasul acesta. Singurul Dumnezeu ştie cum i se va îngădui să înfăptuiască această fărădelege, sau dacă nu i se va îngădui. Mucenicii, lăsându-se în voia lui Dumnezeu, unii mureau cu sfârşit mucenicesc, alţii, din voia Domnului, pur şi simplu mureau în temniţă. Să ne lăsăm dar şi noi în voia lui Dumnezeu şi să ne încredem în multîndurata purtare de grijă a Lui, ca să rânduiască pentru noi cele bune şi mântuitoare, precum ştie şi precum va fi bineplăcut Lui. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 34)*

Scrii că maica stareţă ţi-a spus următoarele: „Nici tu nu ştii unde te călăuzeşte Domnul sau purtarea Lui de grijă". Nici n-ar trebui să cercetezi, ci să te predai în toate voii lui Dumnezeu - ca să chivernisească pentru noi aşa cum va fi plăcut Lui. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 66)*

Undeva se rugau pentru ploaie, iar în altă parte - să nu plouă; până la urmă a ieşit ceea ce a vrut Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 47)*

Copilaşule! Cucereşte-te voii lui Dumnezeu, şi vrăjmaşul ce te necăjeşte se va depărta de la tine... Stai în biserică unde îţi va fi cu putinţă şi lucrează rugăciunea inimii, ca vameşul, şi Dumnezeu îţi va ajuta ţie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 82)*

Legat de zvonurile cum că veţi fi transferat la altă mănăstire, încercaţi, în primul rând, să nu le daţi mare importanţă, căci deseori zvonurile se adeveresc a fi mincinoase. Iar în al doilea rând, în această problemă lăsaţi-vă mai mult în voia Domnului. Dacă Vlădica vă va

propune, atunci ați putea să-l rugați să vă lase la locul de mai înainte. Dacă însă, pe lângă propunere, va urma decizia Sfântului Sinod pentru transferarea voastră în altă mănăstire, atunci chiar și fără voie va trebui să vă strămutați. Dar facă-se voia sfântă a Domnului cu voi! Multîndurатul Dumnezeu știe ce este mai folositor pentru noi; așa va și face. *(Cuviosul Iosif, 91)*

Fie ca tot omul să fie nevinovat sau iertat nu doar înaintea stăpânitorilor, ci mai ales înaintea lui Dumnezeu Însuși, Care pe drepți îi iubește și pe păcătoși îi miluiește și nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu; și, cu desăvârșire, tuturor oamenilor le vrea mântuirea și să vină întru cunoștința adevărului. Tot așa să fim și noi de acord cu această dorință a Domnului.

Amintește-ți de cel care a zis: *Domnul este mie ajutor, și nu mă voi teme, ce-mi va face mie omul?* (Psalm 117: 6). Nădăjduind spre Dânsul, să nu te istovești. Mai mult decât atât, nu știu ce să-ți mai spun. Dumnezeu cel Multîndurat să te înțelepțească ca să faci în toate voia Lui cea bună, de bine dătătoare și desăvârșită. *(Cuviosul Moisi, 271)*

Legat de transferul la mănăstirea din Pskov, pe care îl așteptați, v-am mai scris să vă încredeți mai mult în voia Domnului. Căci pentru noi e bine și de folos doar ceea ce vine în acord cu voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 92)*

Trebuie să lăsăm totul în voia lui Dumnezeu - chiar și despărțirea noastră. Domnul ne înțelepțește ca să nu ne lipim de cele pământești, oricât de scumpe ni s-ar părea, ca să tindem către cele cerești, mântuindu-ne sufletele. Iar toate cele pământești prețuiește-le cu preț pământesc... Măcar de ne-am mântui sufletele, iar toate celelalte sunt deșertăciune. Aici totul este schimbător. Și gândurile noastre trebuie să fie la Dumnezeu și la viața viitoare. Iar cele pământești vor trece toate. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 378)*

Legat de părintele M., vă sfătuiesc să nu-l deranjați pe preasfințit. Lăsați ca prin el să se arate voia lui Dumnezeu. Pacea sufletească ne este dată prin smerenia inimii, iar prin satisfacerea mândriei, pacea este nestatornică. Lăsați-l să învețe să nu umble în voia inimii lui, ci, lepădând cugetele și voia sa, să-și dobândească pacea sufletului. *(Cuviosul Moisi, 288)*

Hoția

Acest rău - hoția - pare că nu va putea fi nimicit cu desăvârşire decât prin foc mistuitor. Şi totuşi conştiința nu se dă în lături de la a inventa şi a izvodi feluri prin care cei încredințați vouă de Dumnezeu ar putea fi opriți de la această răutate, oameni pentru care va trebui să răspundeți înaintea Domnului la vreme potrivită. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 95)*

Vrăjile

„Decât să mergem pentru vrăji, mai bine ar fi să ne încredințăm voii Domnului". Pe la vrăjitori merg oamenii cu îndoieli, care nu-şi pun nădejdea în mila şi ajutorul lui Dumnezeu, ci caută ajutor de la oameni sau nădăjduiesc în oarecare socoteli omeneşti şi nu în Dumnezeu, în ajutorul Lui atotputernic şi în pururi prezenta Lui purtare de grijă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 70)*

Educarea copiilor

Încă în Vechiul Testament s-a spus: *Mânie tatălui este fiul nebun şi durere celei ce l-a născut pre el* (Pilde 17: 25), adică fiul nepovățuit în frica lui Dumnezeu şi în legea Domnului. În zilele noastre mulți părinți îşi învață copiii o mulțime de lucruri, deseori netrebuincioase şi nefolositoare, şi nu se îngrijesc să-i învețe frica Domnului şi împlinirea poruncilor Lui, să respecte aşezămintele Celei Uneia Soborniceşti şi Apostoleşti Biserici, fapt pentru care copiii sunt în mare parte nesupuşi şi fără respect față de părinții lor, iar pentru sine şi pentru patrie netrebnici, şi uneori chiar vătămători. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 58)*

Vă împovărează grija cum să le dați copiilor voştri o educație creştinească şi această grijă o exprimați în felul următor: „În fiecare zi mă conving din experiență că nu am destulă tărie spre împlinirea datoriei după conştiință şi mă simt destul de incapabilă să construiesc sufletul omenesc după chipul şi asemănarea învățăturii Dumnezeieşti". Ultimul gând este exprimat cu multă putere şi se referă mai mult la sprijinul şi ajutorul lui Dumnezeu, iar pentru voi destul va fi dacă vă veți îngriji să

vă educați copiii în frica Domnului, dacă îi veți deprinde cu înțelegerea ortodoxă şi dacă prin povățuirea bineintenționată îi veți feri de noțiuni străine Bisericii Ortodoxe. Toate lucrurile bune pe care le veți semăna în sufletele copiilor voştri din copilărie vor putea răsări în inimile lor mai târziu, când vor ajunge la vârsta bărbăției, după încercările amare din şcoală şi cele ale vremurilor noastre, din cauza cărora deseori se frâng ramurile bunei educații creştineşti de acasă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 102)*

Îmi scrieți: „Mi-ar plăcea ca eu şi soțul meu să evităm acele neînțelegeri păgubitoare, legate de educarea copiilor, pe care le văd în multe căsnicii". Da, acest lucru este cu adevărat înțelept! Dar să vă certați din această cauză în prezența copiilor, ați observat şi voi, este nefolositor. De aceea, în cazul neînțelegerilor, mai bine evitați şi plecați, sau purtați-vă ca şi cum n-ați auzit bine, dar în nici un caz să nu vă contrați din cauza părerilor voastre diferite în prezența copiilor. Sfătuirea şi discuțiile despre aceasta trebuie să fie doar între voi doi şi cât se poate de calm - ca să fie valabile. Totuşi, dacă veți reuşi să plantați în inimile copiilor voştri frica lui Dumnezeu, atunci diferitele ciudățenii omeneşti nu-i vor putea influența atât de păgubitor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 103-104)*

Cuvintelor mele despre tineret, precum că ar fi greu de îndrumat, părintele le-a răspuns: „Nu e nici o pagubă dacă în secară creşte lobodă, ci mult mai rău este atunci când în câmp nu creşte nici una, nici alta". Şi a mai adăugat: „Dacă semeni secară, creşte lobodă; iar dacă semeni lobodă, creşte secară. *Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19) şi *cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). Iar tu să rabzi de la toți, totul să rabzi, şi de la copii să rabzi". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 49)*

Îmi scrieți că observați la fiul vostru un fel de secătuire sau prea puțină sensibilitate şi alte neajunsuri. Dar în copilărie nu toți au o sensibilitate adevărată, ci în parte ea se manifestă la o vârstă mai înaintată, atunci când omul va începe să înțeleagă mai mult şi va fi trecut prin unele încercări ale vieții. Totodată, prea multa sensibilitate interioară serveşte nevăzut ca motiv pentru o tainică înălțare şi judecare a celorlalți, iar insuficiența sensibilității şi secătuirea smereşte pe om involuntar, atunci când el va începe să priceapă aceasta. Pentru aceasta, să nu vă mâhniți prea mult din cauză că observați la fiul vostru acest neajuns. Cu timpul, poate că nelipsitele încercări ale vieții vor trezi simțământul potrivit şi în el, numai să aveți grijă să-i transmiteți după putință înțelegerea

sănătoasă a lucrurilor, conform învăţăturii Bisericii Ortodoxe. Îmi scrieţi că până acum v-aţi ocupat singuri de el şi aţi trecut împreună prin istoria Sfântă a Vechiului Testament şi mă întrebaţi cum şi ce să-l învăţaţi, şi pe cine să alegeţi pentru aceasta? Pentru că aţi trecut împreună prin Vechiul Testament, ar trebui tot voi să duceţi la capăt acest lucru, adică să treceţi la Noul Testament, şi abia mai târziu să începeţi cateheza. Vă temeţi că această cateheză seacă nu-i va adăuga din căldura râvnei. Cateheza nu adaugă aceasta nimănui, ci destul este copiilor să aibă înţelegerea corectă a dogmelor şi a altor lucruri din Biserica Ortodoxă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 110)*

Sunteţi nesigură în alegerea şi numirea părintelui duhovnicesc. Ca să nu vă mâhniţi duhovnicul, explicaţi-i dinainte singură tot ce socotiţi necesar şi folositor pentru fiul vostru, adăugând şi rugămintea de a împlini acestea, pentru că, după înţelegerea voastră, atmosfera de sfinţenie este necesară copilului în timpul spovedaniei, cu toate că, pentru cel ce a ajuns la înţelegere, această atmosferă nu are prea mare importanţă.

Înainte de spovedanie, ocupaţi-vă de fiul vostru şi pregătiţi-l pentru această taină, cum puteţi. Puneţi-l să citească înainte poruncile şi explicaţi-i-le. Iar legat de îndreptarea neajunsurilor lui în general, puteţi să-i vorbiţi uneori pe un ton glumeţ, zicându-i: „Doar eşti un tânăr cneaz - vezi, nu te fă de ruşine". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 111)*

Îmi scrieţi că sunteţi adânc încredinţată că pentru om nu există altă sursă de bunăstare pe pământ şi de fericire veşnică în cer, afară de Biserica lui Hristos, şi că tot ce este în afara ei este nimic; şi că aţi vrea să le transmiteţi această convingere copiilor voştri, pentru ca aceasta să fie viaţa lor de taină, însă vi se pare că nu aveţi chemare să-i învăţaţi şi că nu aveţi puterea necesară de convingere pentru aceste lucruri înalte. Ca mamă iubitoare, transmiteţi cum puteţi copiilor voştri cunoştinţele despre acestea. Nu vă poate înlocui nimeni în aceasta, pentru că mai întâi ar fi trebuit să explicaţi altora ceea ce credeţi şi doriţi, mai ales că ceilalţi nu ştiu cum sunt copiii voştri, aşezarea lor sufletească şi trebuinţele lor, şi mai ales pentru că cuvintele mamei pot avea mai multă influenţă asupra lor decât ale oricărui alt om. Învăţămintele altora acţionează asupra minţii, iar cele ale mamei - asupra inimii. Dacă însă credeţi că fiul vostru cunoaşte şi înţelege mult, dar simte puţin, atunci, repet, să nu vă mâhniţi nici din această pricină, ci rugaţi-vă lui Dumnezeu ca să rânduiască cele folositoare pentru fiul vostru, precum ştie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 111)*

Sunteți datori să învățați pe copiii voștri, de la care trebuie și voi să învățați, precum a zis Domnul Însuși: *Dacă nu vă veți face ca pruncii, nu veți intra întru Împărăția Cerurilor* (Matei 18: 3). Iar Sfântul Apostol Pavel a tâlcuit acestea în felul următor: *Nu fiți prunci cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci, iar cu mintea fiți desăvârșiți* (I Cor. 14: 20). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 196)*

Mă întrebi cum ai putea să-ți obișnuiești ucenița cu seriozitatea, însă și tu îți dai seama cât de grea este lucrarea pe care trebuie să o faci. Este greu mai ales să sfătuiești pe cineva de la distanță, pentru că nu știi cum vor fi primite cuvintele tale. Propune-i mai întâi să transforme ziua în zi, iar noaptea în noapte și, când vei izbândi aceasta, atunci te vei putea gândi și la altceva. În general să faci ce poți, potrivit situației, chemând ajutorul lui Dumnezeu și împreună lucrarea de sus, de la Domnul, Care vrea ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină. La momentul potrivit, poți să spui uceniței tale că ea, ca o creștină, ar trebui să citească, pe lângă reviste, și cărți duhovnicești și să nu creadă pe cuvânt orice gogomănie, la nimereală - cum ar fi, de exemplu, că poți să te naști din praf și că oamenii au fost mai întâi maimuțe. Iar adevărat este aceea că mulți oameni au început a imita maimuțele și a se coborî pe sine până la nivelul de maimuță. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 183)*

Pregătindu-vă copiii pentru viața în societate, v-ați îngrijit oare să puneți în inimile lor credința și frica lui Dumnezeu, care le-ar fi fost îndrumare pentru viitor? Rugați-vă Domnului să păzească inimile lor de pleava pe care o seamănă vrăjmașul printre grâne. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 151)*

Să dați copiilor o educație bună în ceea ce privește moralitatea și, atunci când vor fi vrednici și le va fi de folos, Dumnezeu puternic va fi să-i înstărească sau să le dăruiască cele trebuincioase și suficiente. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 155)*

Să ai strădania de a-ți educa copiii pravoslavnic-religios, în smerenie, de a semăna în inimile lor semințele virtuților, (...) iar ceea ce le vei sădi în copilărie va aduce roadă la timpul potrivit, chiar dacă se vor abate puțin în drumul lor. Lucrul acesta îl văd la mulți, chiar și la cei apropiați ai mei. Legat de teatru, îți spun că acum îi mai poți feri de acesta datorită vârstei lor fragede - pentru faptul că le este de neînțeles și nefolositor, iar frații, chiar dacă se mai duc, totuși sunt mai mărișori. Ai mai putea să găsești și alte pricini acum, însă mai târziu, când vor intra

în societate, nu-i vei mai putea opri de la aceasta, dar deocamdată să nu-i laşi să meargă pentru vârsta lor. Ar trebui ca ei să ia exemplu de la voi (părinţii), că nu mergeţi la asemenea spectacole ştiind că tocmai acestea încântă sensibilitatea, iar folos duhovnicesc nu aduc... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 448-449)*

Fiţi cu grijă cum procedaţi cu S.; Dumnezeu să vă dea înţelepciune, ca să nu fie nici prea dur, nici prea blând, ci să păstraţi îndeosebi calea de mijloc. O învăţaţi fabule, ceea ce nu e prea rău, numai că acolo virtutea este lăudată, viciul e judecat şi nimic mai mult decât atât, însă ar trebui propus ceva mai „tare": frica lui Dumnezeu, pentru că acesta este *începutul înţelepciunii* (Pilde 1: 7) şi *cu frica Domnului se fereşte fiecare de rău* (Pilde 15: 29). Trebuie să-i insuflaţi că Dumnezeu cunoaşte nu doar faptele şi cuvintele noastre, ci chiar şi gândurile, şi că pentru virtute încununează, iar pentru viciu pedepseşte. Această învăţătură o veţi găsi în multe cărţi creştine pentru copii. Nu i-ar strica să înveţe cateheză şi să vă îngrijiţi de moralitatea ei. Scriptura spune: *Se pleacă cugetul omului cu deadinsul spre rele din tinereţile lui* (adică de la căderea omului) (Gen. 8: 20), iar deprinderea cu virtutea uşurează acest lucru, pentru că şi deprinderea celor rele se împotriveşte virtuţilor. Iată de ce răul trebuie nimicit şi cultivată virtutea: *Fereşte-te de rău şi fă binele* (Psalm 33: 15). Şi voi mai spune ceva despre S.: trebuie ca ea să-şi observe viciile, să se smerească prin ele şi să se căiască de acestea. Nu am nimic împotriva fabulelor, doar că în acestea ea va vedea numai viciile străine şi le va lua în râs, iar pe sine se va socoti lipsită de vicii şi se va cuceri de îngâmfare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 261)*

Îmi scrii că N. e supărat pe tine din cauza că te porţi dur cu el, dar oare nu e vina ta aici, pentru că în copilărie şi tinereţe l-ai alintat, trecându-i cu vederea poznele, lucruri care s-au şi întărit în sufletul lui? Acestea să-ţi fie exemplu pentru ceilalţi copii: să nu-i laşi să-şi facă voia lor şi atunci ei se vor dezobişnui de acestea. Nu strică să te porţi cu severitate faţă de N., însă uneori e bine să faci pogorăminte şi să ierţi, mai ales atunci când recunoaşte, şi să-i insufli cât rău poate să-i aducă tovărăşia oamenilor cu purtări prea îndrăzneţe. Roagă-te Domnului să-l întărească în adevăr, în bine şi în înţelepciune. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 733)*

Iată o întrebare grea legată de copii: dacă atunci când se află în cercul rudelor şi prietenilor să fie lăsaţi să joace cărţi şi să danseze?

Care ar fi soluția – nu știu. E greu să te opui lucrurilor care au intrat în obișnuința cercurilor mondene. Pur și simplu trebuie să fii mărturisitor, răbdând reproșurile, luarea în râs și umilințele. Dar nici să fie lăsați din fragedă vârstă să joace cărți, pentru că, în timp, aceasta poate deveni obișnuință sau chiar patimă, la fel ca și dansurile, care au fost numite de un propovăduitor înțelept „artă a Irodiadei" și pe care lumea le socotește distracție nevinovată în societate, dar care în principiu sunt păcătoase. Pe cât este posibil, insuflați copiilor că pentru ei și una și alta sunt păgubitoare; pe de altă parte însă, ei, uitându-se la alți copii preocupați de asemenea distracții, sau îi vor invidia, sau îi vor judeca, iar pe sine se vor socoti mai buni decât aceia. Și aici e nevoie de înțelepciune, dar nu după mintea noastră, ci cu rugăciune către Domnul, ca să vă dea cuget cum să procedați în educarea copiilor și ca să-i păzească de influența duhului distrugător al relelor obișnuințe lumești. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 482-483)*

Îți propun sfatul meu: să ai pentru mama ta respect și dragoste. Mai ales pentru că te iubește și se îngrijește de tine cu grijă maternă, datoria firească și legea duhovnicească poruncesc să iubim părinții și să prețuim binecuvântarea lor, căci aceasta aduce copiilor tot binele, vremelnic și veșnic. Dacă mămica ta ar judeca ceva greșit, ar trebui ca tu să rabzi aceasta cu prihănire de sine, iar dacă nu te vei umili și vei primi în inimă întristare, îi vei reproșa fie și cu gândul, dacă nu cu cuvântul; atunci inima ta se va tulbura, adică vrăjmașul, șarpele cel vechi de zile, își va vărsa otrava și atunci se va arăta pe față tulburarea, vestitoarea chezășiei tale. Și atunci ea, neavând cunoștința lucrării duhovnicești, se va supăra și mai mult pe tine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 267)*

Socotiți că diareea cu sânge pe care o au copiii voștri este din cauză că în zilele de post le dați să mănânce mâncare de frupt; însă ei suferă aceasta din cauza păcatelor și neînfrânării părinților. Iar despre judecata folosirii mâncării de frupt, stareții gândesc așa: că un copil poate fi hrănit cu aceasta până la vârsta de trei ani, iar în cazul unor boli, chiar până la patru ani, iar eu sunt întru totul de acord cu această părere a lor. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 55)*

Îmi este neplăcut să aud că se zbenguie peste măsură. Să dea Domnul ca el să se asemene ca fire cu oița, și nu cu un ieduț! Oițele sunt liniștite, cuminți și ascultătoare, iar iezii sunt neastâmpărați, săltăreți, zgomotoși și mai și împung, de aceea nici nu plac nimănui. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 56-57)*

Socotiţi că fiului vostru îi este mai de folos să fie mereu în preajma voastră, dar cine ştie dacă este cu adevărat aşa? Chiar şi lângă voi, dacă Dumnezeu va îngădui, copilul poate să se strice, iar pe mâini străine - să se păstreze nevătămat. Însă oriunde s-ar afla copiii voştri, cu voi sau în altă parte, insuflaţi-le regulile creştine şi încredinţaţi-i lui Dumnezeu şi mijlocirii Maicii Domnului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 272-273)*

Învrăjbirea

Aţi căzut într-o ispită atât de cumplită, încât nu vreţi să puneţi capăt vrajbei voastre prin împăcare creştinească, chiar dacă omeneşte i-aţi şi răsplătit duşmanului vostru: pentru îndrăzneală l-aţi pălmuit, iar după aceea l-aţi bătut cum aţi putut, în plină întristare a inimii şi a orgoliului vostru rănit. S-ar fi părut că aceasta vă va fi destul. Dar n-a fost. Ba mai mult, aţi vrea să sfârşiţi această învrăjbire păgâneşte, după exemplul oamenilor necredincioşi, care nu cred nici în viaţa de apoi, nici în fericirea veşnică, nici în chinurile veşnice ale iadului - adică să sfârşiţi prin duel, acest nod infernal de ucideri sau mai degrabă împletire a uciderii cu sinuciderea, pentru că, de va şi rămâne cineva în viaţă, totuşi gândul lui era să omoare, iar pe sine să se supună de bună voie uciderii, murind dinainte sufleteşte. Credeţi că vă onorează acest lucru, fiind un vechi creştin, care atâţia ani a exersat faptele bunei cuviinţe şi a gustat din puterea de viaţă dătătoare a poruncilor lui Hristos, descoperite nouă prin Sfânta Evanghelie? Priviţi la Începătorul Credinţei şi la Pricinuitorul mântuirii noastre, la Fiul lui Dumnezeu, Împăratul îngerilor şi al Arhanghelilor, cum nu Şi-a întors faţa Sa de la scuipări şi lovituri şi a răbdat cu smerenie fiecare fel de defăimare şi umilire! Noi însă, aşa numiţii urmaşi ai Lui şi doritori să împărăţim cu El în slavă negrăită, nu vrem să ne smerim creştineşte chiar şi atunci când omeneşte am răsplătit îndoit duşmanului nostru pentru jignire. Ce exemplu veţi da prin aceasta tinerilor, încărunţit fiind, dacă nu veţi vrea să vă împăcaţi creştineşte în loc să mergeţi la duel? Să presupunem că el v-a chemat primul la luptă. Dar, precum se vede, acest om este puţin credincios sau mai rău decât atât. Este iresponsabil să urmezi celui ce vrea să se arunce în prăpastie şi care te îndeamnă şi pe tine să faci acelaşi lucru. Vă implor în numele Domnului nostru Iisus Hristos, Care S-a smerit până la moarte şi a primit tot felul de jigniri şi necinstiri pentru mântuirea noastră: primiţi şi voi cu dreaptă judecată, pentru mântuirea voastră, jignirea ce vi s-a adus, neamestecând aici pe nimeni, nefăcând aceasta pentru nimeni şi pentru

nimic. Bine este să ne jertfim sufletul pentru Domnul, pentru folosul aproapelui şi pentru propria mântuire. Şi nu numai că e rău, ci şi lipsit de orice judecată şi vrednic de milă a te jertfi pe sine pentru nimicirea celuilalt şi pentru distrugerea propriului suflet, care este veşnic, nesfârşit şi cu neputinţă de întors. Urmaţi Răscumpărătorului nostru, Care se ruga Tatălui Său pentru cei ce L-au răstignit: *Iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Luca 23: 34). Acelaşi lucru se poate spune şi despre duşmanul vostru: că nu ştie ce face, chemându-vă să vă omorâţi între voi. Rugaţi-vă cu smerenie şi cu sinceritate Domnului, ca să ierte greşeala voastră şi neştiinţa lui. Cred că nu cu mult timp înainte de această ispită aţi citit Sfânta Evanghelie, unde în mai multe locuri se spune despre iertarea supărărilor şi despre dragostea pentru vrăjmaşi. Fiţi următor adevărat al Evangheliei, zdrobind prin smerenie şi credinţă uneltirile vrăjmaşului nevăzut (iar nu pe cel cu care v-aţi învrăjbit), care caută să vă distrugă pe amândoi prin vrajbă şi mai ales prin stăruirea în neîmpăcare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 112-113)*

Cinstiţi părinţi şi fraţi, cu Făcătoarea de viaţă Cruce în mână vă rog şi vă implor să încetaţi orice fel de neplăceri dintre voi. Neplăcerile, ca să nu spunem învrăjbirile, cresc din ce în ce mai mult. Dacă în lume se întâmplă aşa, atunci să nu ne fie nouă acestea în mănăstire. Prima poruncă este dragostea. Apostolul Pavel a spus: *De aş grăi în limbile omeneşti şi îngereşti, iar dragoste nu am, făcutu-m-am chimval răsunător* (I Cor. 13: 1). Dragostea este mai presus de toate. Am hotărât să vă amintesc despre aceasta în ziua pomenirii Sfântului Ioan Evanghelistul, apostolul Dragostei... Nu vă opriţi doar la faptele dinafară. Şi ele sunt trebuincioase, însă principalul este dezrădăcinarea patimilor din inimă, mai ales a răutăţii... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 167, din 26.09.1910)*

Cei ce se mânie asupra noastră ne învaţă să ne ispitim pe noi înşine – dacă suntem cu adevărat creştini, dacă iubim pe vrăjmaşii noştri - şi să cunoaştem în acestea neputinţa noastră. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 184)*

Uneltirile vrăjmaşului

M-am minunat de viclenia vrăjmaşului, care v-a tulburat prin dezvinovăţiri ieftine. Vedeţi ce putere şi stăpânire mare are acolo unde inima naşte dezvinovăţire? Să vă fie aceasta lecţie pentru viitor şi Domnul să vă ierte şi să vă ajute ca de acum înainte să zdrobiţi uneltirile lui prin

puterea smereniei, spre care caută Dumnezeu. Numai câte săgeți de gând și de cuvânt n-au zburat din inimile voastre – și toate au fost îndreptate spre distrugerea voastră, iar nu pentru nimicirea dușmanului... În acest caz nu dezvinovățesc pe niciuna: amândouă sunteți de vină, iar dacă vreuna dintre voi ar fi primit cu mustrare de sine, atunci sigur că cealaltă ar fi avut o vină mai mare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 191-192)*

Vezi cum vrăjmașul te amăgește prin părelnicele tale virtuți, ca să te arunce cu totul în înșelare și să-ți întunece mintea? Iar tu, nepriceputa, te bucuri, crezând că ai și biruit. Cum adică, fără să fi fost la luptă, te și gândești deja la biruință? Sfinții Părinți, prin multe lupte biruindu-și patimile, s-au desăvârșit prin smerenie și chiar în biruință își cunoșteau neputința, nepunând pe seama lor îndreptarea, ci a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 191-192)*

Încă înainte de călătoria ta [la Pustia Optinei], vrăjmașul cel urâtor al binelui se străduia să te tulbure și să nu te lase să pleci într-acolo, știind că i se vor descoperi înșelăciunile și uneltirile prin deplina ta sinceritate și că pe viitor nu-i va mai sta în putere să-ți provoace asemenea tulburări. Aici, din mila lui Dumnezeu, ai aflat pacea conștiinței tale prin credință, dar, îndată ce ai plecat, a început din nou să te tulbure și prin aceasta ți-a pricinuit și boli, ca să te facă să cârtești și să-ți pară rău. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 584-585)*

Vrăjmașii se silesc să ne arunce de pe temelia cea bună a ascultării și să ne facă să gândim și să ne conducem după mintea noastră, din cauza relei voințe ce o au, pentru ca mai târziu să gustăm din fructele lor amare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 242)*

Vrăjmașul a găsit coarda sensibilă care te tulbură, iar tu, cunoscându-ți boala, străduiește-te să o vindeci prin mustrare de sine, smerenie și sinceritate, și gândește-te ce urmări nefaste poți suferi dacă te va subjuga această patimă? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 277)*

Noi suntem ostași ai duhului și avem vrăjmași nevăzuți de neînduplecat, mereu treji, înrăiți, străduindu-se să pustiască cetatea sufletului nostru; pentru aceasta, nici noi nu trebuie să continuăm să viețuim în lene și toropeala păcatelor, ci, chemând în ajutor pe Dumnezeu, să ne împotrivim dușmanului nostru. El are putere asupra noastră numai atunci când gândim despre noi înșine cu mândrie și încredere, iar dacă

ne purtăm în toată vremea cu dreaptă judecată, atunci toată puterea şi cursele vrăjmaşilor se risipesc. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 527)*

Vrăjmaşii noştri de căpetenie sunt dracii, care ne luptă prin patimile noastre; împotriva tuturor uneltirilor, săgeţilor şi mrejelor acestora, principala armă este smerenia. Din cauză că sunt mândri, răpun pe cei ce gândesc cu mândrie să se bată cu ei, dar nu pot rezista smereniei. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 143-144)*

Mrejele vrăjmaşului sunt subţiri şi nu pot fi descoperite cu uşurinţă, ci doar smerenia le poate ocoli. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 97)*

Vrăjmaşul îţi aduce gânduri împotriva surorii cu scopul să aducă între voi tulburare, dar tu, prin mustrare de sine şi voind împăcarea, să îi zădărniceşti uneltirile. Ştiut lucru e, precum v-am mai scris, că vrăjmaşul nu încetează să vă aducă tulburare amândurora, arătând uneia neputinţele celeilalte, iar nu pe ale sale, ca să creadă fiecare în parte că are dreptate. Tu ştii că doar smerenia poate surpa toate puterile vrăjmaşului, iar dacă vă veţi încrede în dreptatea voastră, nu veţi putea dobândi pacea. Şi dacă e aşa, atunci care e rostul acestei dreptăţi? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 508-509)*

În Evanghelie se spune: *Rugaţi-vă pentru vrăjmaşii voştri* (Matei 5: 44). Şi, cu adevărat, vrăjmaşii, vrând să ne tulbure şi să ne facă vreo răutate, o fac mai ales din reaua voinţă pe care o au faţă de noi; însă, în mare măsură, prin răul lor, opresc un rău şi mai mare ce ar fi putut să ni se întâmple. Iată de ce ei sunt adevăraţii noştri binefăcători, pentru care trebuie să ne rugăm. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 167, din 19.09.1910)*

Vrăjmaşi văzuţi n-ar trebui să ai; împotriva lor există o singură armă - rugăciunea pentru ei, iar din cei nevăzuţi ai avut şi vei avea întotdeauna o mulţime... *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 33, din 04.01.1909)*

Toată această putere tenebroasă nu înseamnă nimic şi nu vă va face nimic, ci doar vă sperie, ca pe copiii cei mici. Dacă o legiune întreagă nu îndrăznea să se atingă de un porc, credeţi că se vor atinge de voi, surorile afierosite Domnului? *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 260-261)*

Vezi şi tu că vrăjmaşul te sperie de ani în şir, însă până acum n-a făcut nimic. Şi nici nu poate să facă ceva, pentru că tu nu trăieşti după mintea

ta, ci eşti sub acoperământul Maicii stareţe şi al cucernicelor surori. Uite ce a spus despre tine Părintele Ambrozie: „Nu merită să ne descurajăm, ci trebuie să avem nădejde în mila lui Dumnezeu". Vrăjmaşul ne aduce doar cugete, dar nu poate face nimic fără îngăduinţa lui Dumnezeu şi fără ca noi să fim de acord cu el. Nici tu să nu te învoieşti şi atunci nici el nu-ţi va face nimic. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 86)*

Te îndemn să-ţi aminteşti acea clipă când cuvioasa, aflându-se între cer şi pământ, privea îngrozită la un şarpe înfricoşător, care voia îndată să o înghită. Acum acest lucru este în mâinile noastre: putem să agonisim putere de sus şi să nu ne temem de el. Să începem să ne smerim şi puterea noastră asupra acestui şarpe va fi neîndoielnică. Lucrarea mântuirii stă în voinţa noastră. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 107)*

Diavolul este foarte înrăit pentru că ai reuşit să fugi din ghearele lui. El voia să se răfuiască cu tine tot aşa cum s-a răfuit şi cu rudele tale. Iar acum este invidios şi îi mai este ruşine şi de demonii lui pentru că i-a scăpat prada şi pentru că l-a păcălit o fetişcană tinerică. Toate acestea îl irită şi el se luptă cu tine, înseteazã să te înghită, dar nu va reuşi. Pentru că Însuşi Dumnezeu a spus: *Căci mai mare este Cela ce este întru voi, decât cela ce este în lume* (I Ioan 4: 4). Adică Iisus, biruitorul iadului şi al diavolului, este mai mare decât stăpânitorul lumii acesteia. *Cei ce se nădăjduiesc întru Domnul ca muntele Sionului; nu se va clăti în veac* (Psalm 124: 1). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 167)*

Scârbele tale nu sunt atât de mari pe cât ţi le arată vrăjmaşul. Acasă ai fi păţit cu mult mai multe, însă pentru acelea vrăjmaşul nu te-ar fi tulburat într-o asemenea măsură; dar fiindcă pe acestea le porţi pentru Dumnezeul nostru, pentru Preadulcele nostru Iisus, iată că şi diavolul te chinuieşte. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 228)*

Legat de frica ta copilărească de a fi stăpânită de diavolul printr-o oarecare vrăjitoare, aceasta arată faptul că ceea ce ştii tu despre creştini, Dumnezeu şi diavol nu depăşeşte cunoştinţele unei babe de la ţară. Dacă n-au îndrăznit dracii să intre în porci fără îngăduinţa lui Iisus Hristos, atunci cum ar putea să intre în oameni? Şi mai ales în monahi? *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 296)*

Lucrul care acum te împovărează şi frica ce o simţi sunt nişte curse obişnuite ale diavolului: ca să tulbure pe om şi să-l îndepărteze de lucrare, dar toate acestea vor trece. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 302)*

La întrebarea ta, dacă poate vrăjmaşul să ia chipul Stăpânei noastre şi să se arate celor înşelaţi? Poate. *(Cuviosul Ilarion, 48)*

Faptul că aţi dormit toată Utrenia a fost de la vrăjmaşul tuturor, pentru că el este urâtorul neamului nostru creştinesc... *(Cuviosul Lev, 258)*

Întrebare: „Părinte, pe unii fraţi îi văd într-un fel, pe alţii în alt fel..."

Răspuns: „Ei, poftim! - aşa face diavolul întotdeauna. Uneori ne arată privirea fratelui cu totul diferită de cum este în realitate. Ţie ţi se pare că fratele te-a privit cu răutate, umilitor pentru tine, însă în realitate nu este nicidecum aşa. Tot astfel ne poate prezenta orice alt lucru. Uite ce s-a întâmplat odată. Am avut aici un ieromonah, părintele Benedict, şi un monah, părintele Arsenie, monah cu viaţă îmbunătăţită. Aproape că nu ieşea din chilie din cauza bolii sale; ducea o viaţă deosebită. Odată părintele Benedict mergea spre chilia lui, iar lângă prispa părintelui Anatolie vede că stă părintele Arsenie, cu o privire răutăcioasă, învrăjbită, fără să ceară binecuvântare. Părintele Benedict l-a privit şi a trecut pe-alături foarte mirându-se. Şi aşa mergând, dă să ocolească biserica şi, când colo, îl vede ieşindu-i în întâmpinare, din direcţie diametral opusă, pe părintele Arsenie. Cu faţa radiind de bucurie venea să ia blagoslovenie. Părintele Benedict, şi mai mult mirându-se, l-a întrebat: „Unde ai fost?" „La părintele Timon". „Cum dar?! Abia te-am văzut lângă prispa părintelui Anatolie". „Ţi s-a părut. Vezi preabine de unde vin". Atunci părintele Benedict a mers pentru limpezirea acestei probleme la părintele Anatolie. „Şi ce ţi se pare aici de mirare? Mai eşti şi ieromonah, da' nu ştii atâta lucru? E clar că acela a fost un drac în chipul părintelui Arsenie"... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 21, din 06.02.1908)*

Păianjenul cel leneş stă într-un singur loc, sloboade un firişor şi aşteaptă: îndată ce se prinde vreo muscă, îi şi ia capul, iar musca tot mai bâzâie... Aşa şi vrăjmaşul îşi întinde mereu mrejele: cum se prinde cineva în ele, îndată îi ia capul... Vezi, nu fi muscă, pentru că vei bâzâi şi tu la fel! *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 108)*

Întrebare: „Ce înseamnă cuvintele: *De se va sui preste tine duhul celui puternic, să nu laşi locul tău* (Eccl. 10: 4)?"

Răspuns: „Cuvântul *puternic* se referă la ispititor, la vrăjmaşul sufletelor noastre, care pentru că omul n-a ascultat porunca lui Dumnezeu, ci insuflarea lui cea rea, s-a făcut stăpânitor al lumii şi

stăpânitor ce domneşte prin ascultarea omenească faţă de el. Acesta, precum i-a ispitit pe Adam şi Eva printr-un motiv bine întemeiat, aşa şi acum ispiteşte pe mulţi în acelaşi fel. Dacă nu reuşeşte să ispitească pe cineva prin insuflările sale, atunci se străduieşte să-l tulbure şi să-l ducă în ispită prin prieteni şi cunoscuţi, aducându-i motive întemeiate. Ia aminte la aceasta şi străduieşte-te să nu le uiţi. La fel să ţii minte şi cele spuse de bătrâni: «Şezi în chilia ta şi chilia te va învăţa toate». Aceasta ţi se potriveşte mai ales pentru că te preocupă călugăria cea dinăuntru, pentru că nu te pricepi prea bine la cea dinafară din cauza trupului firav şi a creşterii gingaşe. Şi Dumnezeu priveşte mai mult la inimă decât la faţă sau la lucrarea exterioară, chiar dacă trupurilor sănătoase aceasta li se cuvine. De altfel şi celor cu sănătatea şubredă, dar care se nevoiesc după cuvântul evanghelic, lucrarea dinafară le aduce mult folos, dacă se face fără cârtire. Dar este nevoie şi mult folositor să ne şi smerim, atât cei tari, cât şi cei slabi. Smerenia poate înlocui nevoinţele exterioare. Iar fără smerenie, chiar şi nevoinţele mari nu pot aduce folos". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 69)*

Tămăduirea sufletului

Atunci când asupra lui cade vreo vinovăţie întemeiată, precum îmi explicaţi, Dumnezeu să-l judece, şi nici eu nu port grija apărării lui de va fi mustrat. Însă voiesc ca el să-şi tămăduiască conştiinţa – iată în ce scop i-am citit scrierea voastră, ca pe un medicament curăţitor, iar el, chiar fără să vrea, l-a înghiţit până la ultima picătură şi îndeajuns strâmbându-se a tresărit, văitându-se că este prea nesuferit, iar eu lăudam (medicamentul) zicând că este mult folositor. De obicei, medicamentele nu ni se dau după gustul nostru, ci sunt nesuferite, şi cu toate acestea noi le luăm, fără să căutăm la fireasca respingere, ca pe ceva tămăduitor şi izbăvitor de boală; şi câte prostii nu luăm de bunăvoie pentru sănătatea trupească, iar pentru suflet n-ar trebui oare să luăm aceleaşi lucruri ca să vindecăm boala de căpetenie a mândriei noastre? *(Cuviosul Moisi, 334)*

Timpul

Celceareuşitsă-şiaprindăcandela,acelaşidănţuieştecuPreadulcele şi Multrâvnitul său Mire în veselia neîncetată a celor ce prăznuiesc. Iar candela înseamnă rugăciunea. Inima este fitilul, rugăciunea este focul,

iar bucuria negrăită în inima rugătoare este suflarea Duhului Sfânt sau desfătarea în cămara de nuntă cu Mirele cel Ceresc. Pentru aceasta vă preîntâmpin şi vă rog: nu dormiţi, nu pierdeţi timpul cu râsete şi glume, timpul nu se mai întoarce; toate aceste bucurii vremelnice se vor preface în cărbune arzător, în putoare nesuferită, în întunecime neînchipuită, şi nu vom avea unde să fugim. De aceea Domnul a spus iubiţilor Săi: *Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită...* (Matei 26: 41). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 246)*

Iertarea

Vă rog să judecaţi această încălcare potrivit acelui manifest multmilostiv, care s-a vestit deseori în zilele acestea sfinte în biserică: *Să iertăm toate pentru Înviere. (Cuviosul Antonie, 22, p. 10)*

Semeaţa cugetare

Legat de cugetele semeţe - teme-te de ele ca de foc. *Necurat este înaintea lui Dumnezeu tot cel cu inima înaltă* (Pilde 16: 6). Înaintea Lui, a Celui Curat şi Sfânt, „nici cerul nu este curat". Şi ce este toată dreptatea noastră? Proorocul Isaia încă demult a zis: *şi ca o cârpă lepădată toată dreptatea noastră* (Is. 64: 6). Mă întrebi cum să nu te abaţi de la această cale? Nu asculta ce zic eu, stricatul, ci ascultă cuvintele Adevărului celui Veşnic, ale lui Iisus: *Nimeni (...), căutând înapoi, nu este potrivit pentru Împărăţia lui Dumnezeu* (Luca 9: 62). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 61)*

Ghicitul

Vă sfătuiesc de la bun început să nu mergeţi la ghicitoare, ca să nu vă supuneţi mai târziu unei epitimii de şase ani şi îndepărtării de la împărtăşirea cu Sfintele Taine, precum este scris în regulile Pidalionului. În vieţile sfinţilor nicăieri nu vedem ca aceştia să ghicească pentru a afla diferite furturi şi incendii. Din viaţa Sfântului Nichita se vede că acestea se fac din ispita potrivnicului, ce are scopurile lui răutăcioase. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 91-92)*

Nu se cade să căutăm răspunsuri la nedumeririle noastre prin bilețele şi tot felul de alte lucruri, ci să le lepădăm. Acestea sunt superstiții şi seamănă mai mult cu vrăjitoria, pe care Biserica noastră o interzice şi pentru care îndepărtează de la împărtăşirea cu Sfintele Taine pe şapte ani. *(Cuviosul Ilarion, 48)*

Hipnoza

Zicea părintele şi de înfricoşătoarea putere a hipnozei. E cu adevărat o putere înfricoşătoare. De obicei, aceasta este folosită de vrăjitori, fermecători şi alți oameni răi pentru înfăptuirea răului. Spre exemplu, poruncesc omului să se sinucidă şi el aşa face. Aproape unica, dacă nu chiar singura putere, împotriva ei este rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 114, din 27.05.1909)*

Mânia

Cunoaşteți şi rădăcina mâniei şi furiei: aceasta este mândria. Smulgeți-o prin opusul ei, care este smerenia, cu ajutorul lui Dumnezeu, Care caută la cei smeriți. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 48)*

Din scrisoarea ta văd că ți-ai liniştit conştiința şi că te fereşti de a nu fi împăcat cu ceilalți, însă deseori te aprinzi spre mânie, ceea ce este contrar intenției tale celei dintâi. Din aceasta se vede că, fugind de viciu, laşi să pătrundă înlăuntrul tău părerea de sine, pentru că mânia izvodeşte din mândrie şi, unde este cădere, acolo a lucrat mai întâi mândria. Dar dacă vom avea în minte smerenia lui Hristos şi dacă noi înşine ne vom smeri, atunci mânia se va stinge. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 640)*

Vă plângeți iarăşi de accese de mânie. Să nu vă tulburați prea mult din cauza aceasta, ci, cunoscând că aveți în voi chezăşia acestei patimi înfricoşătoare, îngrijiți-vă de tămăduirea ei, cu ajutorul lui Dumnezeu. Însă ea nu poate fi tămăduită fără ca cineva să v-o arate, şi iată că vă este arătată prin copii, cu purtarea de grijă a Domnului, ca să vă îngrijiți de tămăduirea ei. *Tulburatu-m-am şi n-am grăit* (Psalm 76: 5) - scrie David. Şi ar mai trebui să vă şi prihăniți, iar atunci când va trece tulburarea patimii, le veți putea vorbi mai cu blândețe şi aceasta va avea o influență şi mai mare asupra lor, iar vouă are să vă folosească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 670)*

Te tulburi, iar în suflet fierbe mânia împotriva celorlalţi. Aceasta este din cauza iubirii de sine şi semeţiei. Încearcă să te socoteşti întotdeauna înaintea Domnului mai rău şi mai păcătos decât toţi pământenii şi în acelaşi timp roagă-te: „Doamne, miluieşte-ne pe noi, păcătoşii", avându-te în vedere şi pe tine, şi pe cei asupra cărora te mânii. *(Cuviosul Iosif, 97)*

Vezi să nu înnebuneşti de mândrie şi mânie... Mai bine, cu mila Domnului, rabdă creştineşte şi călugăreşte, arată fetiţelor un bun exemplu, iubeşte vrăjmaşii, şi Dumnezeu ne va iubi şi pe noi păcătoşii! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 219)*

Cunoscut este de unde provine mânia. Câinele, atunci când nu i se dă sau i se ia bucata de carne, rupe şi latră. Înseamnă că şi noi, eu şi cu tine, iubim... voişoara noastră. Şi dacă cineva ne împiedică să o împlinim spre pofta noastră sau nu ne lasă în pace, atunci noi, mai ales eu, lătrăm şi, mai degrabă, îl muşcăm pe fratele (iar sora pe soră). Să ne aţintim, dar, privirea asupra adevăratei pricini a răului şi să-i cunoaştem lucrarea. Să alergăm spre tămăduire. Sau măcar să ne ruşinăm şi să fugim către nelegiuitul cel înţelept - vameşul (pe care Domnul l-a lăudat). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 284)*

Te plângi că te luptă patimile: cârtirea şi mânia! Ce e de făcut cu tine?... Unde să fugim de noi înşine? Rabdă, T., şi Domnul va ajuta. Dar să ştii că aceste patimi, adică mânia şi cârtirea, sunt curat diavoleşti. Sfântul Isaac Sirul spune că pe cel păcătos Dumnezeu îl va milui dacă se va căi, iar pe cel cârtitor nu-l va ierta până nu-l va pedepsi. Pentru aceasta, din toate puterile, smereşte-te. Iar dacă vei păcătui din neputinţă omenească, cât mai repede ruşinează-te şi cere iertare de la Domnul. Iar faptul că ceilalţi sunt aspri cu tine să nu te tulbure. Asprimea pe mulţi i-a mântuit, iar pogorământul pe mulţi i-a pierdut. Şi Sfântul Ioan Gură de Aur zice că mare parte din cei ce se mântuiesc se mântuiesc prin frica de gheenă. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 116-117)*

Pentru faptul că eşti atât de rea, sigur că nu te voi lăuda, dar îţi voi spune în secret că cel rău nu se căieşte şi nu se prihăneşte, iar tu suferi pentru aceasta, şi acest fel de suferinţă este un semn bun - un semn că este putinţă de tămăduire. Numai să rabzi un pic. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 127)*

Iar acum îţi voi zice: e păcat să te mânii pe G. sau pe oricine altcineva. E scris negru pe alb: *Tot cel ce urăşte pre fratele său, ucigător de*

oameni este (I Ioan 3: 15). Smereşte-te. Prihăneşte-te pe sine, nu pe ceilalţi. Pentru G. şi N. nu vei da răspuns, iar pentru tine însăţi neapărat vei răspunde. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 220)*

Unei monahii îi este nepotrivit să se mânie, şi nici să mânie pe alţii. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 375)*

Iar mai mult decât orice, va trebui să te fereşti de mânie, de cârtire, de jurământul stricător de suflet, de care să te izbăvească Domnul cel Atotputernic şi să-ţi lumineze mintea, sufletul şi inima spre deosebirea răului de bine şi a tuturor uneltirilor celui potrivnic. *(Cuviosul Lev, 240)*

Nimeni nu trebuie să-şi dezvinovăţească iuţimea prin oarecare boală - aceasta vine din mândrie. Iar *mânia omului,* după cuvântul Sfântului Apostol Iacov, *nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu* (Iac. 1: 20). Ca să nu te laşi purtat de iuţime şi mânie, nu trebuie să te grăbeşti. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 100)*

Obişnuieşte-te să nu spui nimic nici mamei, nici surorii tale, atunci când eşti indignată din cauza nedreptăţii lor. Depărtează-te şi, orice ţi-ar spune, taci. Ia Evanghelia şi citeşte, chiar dacă nu vei înţelege nimic în clipele acelea. Pune-ţi în minte să faci totul pentru Domnul şi fă cât poţi după putere. Însă te superi mai mult din cauză că nu faci după puterile tale. Ai luat multe asupra ta şi nu vei izbândi. Putere ai puţină, dar, de făcut, vrei să faci multe. Pentru aceasta şi ajungi la iuţime, gândind că ceilalţi nu apreciază munca şi jertfa ta. Mai bine lucrează după putere pentru Domnul şi nu te mâhni, atunci când oamenii nu apreciază. Ţine dar minte că nu pentru ei ai lucrat, ci pentru Domnul şi plata s-o aştepţi de la Domnul, iar nu de la oameni. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 14)*

Când vei începe să bombăneşti, ceartă-te şi zi: ce te-ai dezlănţuit, ticăloaso? Cine se teme de tine? *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 72)*

Îmi scrii că între tine şi N. s-a iscat o neînţelegere. Ţie ţi se pare că ea s-a schimbat mult şi nu mai e ca înainte, iar ei i se pare că tu ţi-ai schimbat atitudinea. Mai departe spui că, fie numai şi rareori, dar te găseşte câte-o indignare puternică şi iritare. Aceasta este o ispită pentru voi două de la vrăjmaşul, care nu rabdă când se sălăşluieşte pacea şi dragostea reciprocă, mai ales acolo unde oamenii se îngrijesc în special de nevoinţa rugăciunii. Anume atunci vrăjmaşul se străduieşte să aducă mânia din

ambele părţi, ca să-l facă pe om incapabil nu numai de rugăciune, ci şi de orice lucru bun. Aşadar, căutaţi la voi înşivă, chemând atotputernicul ajutor al lui Dumnezeu, întrarmaţi-vă împotriva uneltirilor vrăjmaşului, care caută să vă aducă pagubă sufletească, şi în tot chipul străduiţi-vă să evitaţi starea de mânie, amintindu-vă cuvintele Apostolului: *Pacea să urmaţi cu toţii şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul* (Evr.12: 14). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 20)*

Mai ales păzeşte-te de mânie, care nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu. Roagă-te şi reciteşte scrisorile mele în care ţi-a fost spus de atâtea ori: dacă nu împlinim poruncile lui Dumnezeu - iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc, binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă şi rugaţi-vă pentru cei ce vă năpăstuiesc şi vă gonesc –, atunci prin ce ne deosebim de păgâni, care iubesc doar pe cei ce îi iubesc pe dânşii! Dacă vrei să te mânii, atunci mânie-te pe incendiatorii cei nevăzuţi, de care ai fost înconjurată în vedenie. Aceştia se străduiesc pe toţi să-i încurce şi să-i zăpăcească aducând motive bine întemeiate, ca nişte lupi sălbatici şi înrăiţi, în piei de oaie. Pentru aceasta fii înţeleaptă, prudentă şi atentă, să nu te grăbeşti să te mâhneşti, ca să nu urmeze mânia păgubitoare de suflet, răzvrătirea şi altele... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 63)*

Iuţimea nu se îmblânzeşte prin post, ci prin smerenie, mustrare de sine şi conştiinţa faptului că suntem vrednici de o asemenea situaţie neplăcută. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 199)*

Starea de iuţime a duhului vine, în primul rând, din iubire de sine, pentru că nu ni se face după dorinţa noastră şi după felul nostru de a privi lucrurile, iar într-al doilea rând, din cauza necredinţei - chipurile pentru că împlinirea poruncilor lui Dumnezeu în locul cu pricina nu ne va aduce nici un folos. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 200)*

Dacă simţi că te-a învăluit mânia, păstrează tăcerea şi nu vorbi până în clipa când, prin rugăciune neîncetată şi prihănire de sine, se va linişti inima ta. *(Cuviosul Ilarion, 10, p. 181)*

Prigonirile

În vremurile noastre, oamenii veacului acestuia ne privesc pe noi, credincioşii, ca pe nişte nebuni şi proşti. Lor nu le place credinţa noastră ortodoxă, orânduirea noastră bisericească, regulile şi obiceiurile. Ei râd batjocoritor de tot ce este sfânt pentru noi. Deseori trebuie să ascult din partea credincioşilor, care sunt nevoiţi să trăiască în mijlocul lumii învrăjbite, cât de greu le este să suporte batjocurile şi glumele lor nesfârşite. Iar eu cred că această atitudine ar trebui primită ca o cinste. *De sunteţi ocărâţi pentru numele lui Hristos, fericiţi sunteţi; căci Duhul slavei şi al lui Dumnezeu preste voi odihneşte* (I Petru 4: 14). Dacă noi suntem luaţi în râs, dacă nu suntem iubiţi, înseamnă că nu suntem din lumea aceasta. Nu are rost să ne mâhnim şi să ne tulburăm din cauza acestor lucruri. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 330-331)*

Precum Hristos, mergând în Ierusalim, n-a fost primit de locuitorii acelei ţări, căci *faţa Lui era mergând spre Ierusalim* (Luca 9: 53), pentru că arăta a străin ce călătoreşte spre cetate, tot aşa fiecare nevoitor, rob al lui Hristos, nu este primit de oamenii acestei lumi, pentru că are aspectul unui om ce merge spre Ierusalimul Ceresc. Ei nu-l înţeleg şi nici nu-l pot înţelege. Nu înţeleg nevoinţa lui creştinească, sunt diferiţi de el. Li se pare nechibzuit, straniu. Şi felul de a gândi, de a simţi, de a înţelege, a dori, toată purtarea şi viaţa lui; chiar şi aspectul exterior al omului ce trăieşte pentru Dumnezeu nu este la fel cu cel al omului care trăieşte traiul acestei lumi. De aceea lumea, potrivnică lui Hristos, se ridică împotriva celor ce încearcă să vieţuiască creştineşte, îi goneşte, le poartă vrăjmăşie, nu-i primeşte în mijlocul ei. *Şi nu L-au primit pre Dânsul, că faţa Lui era mergând spre Ierusalim* (Luca 9: 53). *(Cuviosul Nicon, 8, p. 292)*

În viaţa noastră tristă de acum nu trebuie să plângem, nici să ne tânguim nemângâiaţi, chiar dacă ne răzleţesc şi ne despart şi ne silesc să părăsim sfintele locaşuri. Pentru că şi aici, ca şi în toate celelalte, este voia Domnului, Care îngăduie să suferim acestea pentru păcatele noastre, şi mai ales că scris este: *Fericiţi veţi fi când vă vor despărţi pre voi şi vă vor ocărî* (Luca 6: 22). *(Cuviosul Nicon, 6, p. 194)*

Doar sunt călugăr. Am depus votul să rabd orice răutate, mustrare, ponegrire şi gonire. Şi, dacă se întâmplă aceste lucruri, dacă le rabd, înseamnă că se cuvine să mă bucur pentru că se săvârşeşte în

faptă rânduiala tunderii şi să nu mă descurajez. Spus este: *Toată bucuria să socotiţi, fraţii mei, când în multe feluri de ispite cădeţi* (Iac. 1: 2). Îmi aduc aminte că pe când încă purtam numele Nicolae, părintele Varsanufie mi-a zis următoarele cuvinte ca şi rugăciune: „Doamne! Mântuieşte pe robul Tău acesta! Fii lui Ajutător! Apără-l când nu va avea nici casă, nici masă!" *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 275-276)*

Atunci vă vor da pre voi în necazuri, şi vă vor omorî pre voi, şi veţi fi urâţi de toate neamurile pentru numele Meu (Matei 24: 9). Acest cuvânt se referă la toţi creştinii, care au trăit în primele veacuri ale creştinătăţii şi vor trăi pe pământ în ultimele timpuri ale Bisericii lui Hristos. *(Cuviosul Varsanufie, 4, p. 15)*

Prigonirile şi asupririle ne sunt folositoare, căci ne întăresc în credinţă. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 318)*

Luaţi aminte, Colosseum-ul e dărâmat, dar nu este distrus. Colosseum-ul, dacă ţineţi minte, este teatrul unde păgânii se bucurau de chinurile creştinilor, unde sângele creştinilor-mucenici curgea şuvoi... Şi iadul e dărâmat, dar nu este distrus şi va veni timpul când el va da de ştire despre sine. La fel şi Colosseum-ul, poate că degrabă iarăşi va răsuna, va fi reînnoit, refăcut. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 115, din 27.05.1909)*

Mănăstirile vor fi foarte asuprite şi prigonite. (...) Adevăraţii creştini se vor adăposti în bisericuţe mici. (...) Să nu dea Domnul să ajungem la vremurile acelea. (...) Iar voi veţi ajunge acele timpuri, veţi fi în mănăstire, care îndeobşte vor fi sub prigoană, iar mai târziu şi în lipsuri. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 138, din 22.12.1909)*

Nouă... ne este greu să vedem şi să auzim despre cei ce suferă fără vină, însă Dumnezeu ştie mai bine decât noi cine şi ce are nevoie şi cât foc al ispitelor este de trebuinţă unui sau altui vas. Fiţi pe pace. *(Cuviosul Lev, 252)*

Nu te mira şi nu te înspăimânta. Apostolul scrie: *Şi toţi care voiesc cu bună credinţă a vieţui întru Hristos Iisus, goniţi vor fi* (II Tim. 3: 12), dacă nu de oameni, atunci de draci. Şi Domnul spune: *Vrăjmaşii omului, casnicii lui* (Matei 10: 36). Rabdă totul şi smereşte-te, şi atunci toate vor fi bune şi frumoase *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 75)*

Te referi mai ales la două persoane (...) care te necăjesc cel mai mult în calea ta din cauza zavistiei. Ce să facem dacă astfel se petrece încă de la începutul lumii şi va continua de-a lungul anilor? Unii se exprimă despre aceste greutăţi foarte simplu: Cain s-a născut înaintea lui Abel şi Isav înaintea lui Iacov. Dar cei ce ţin să facă binele izbândesc până la urmă, chiar dacă li se întâmplă să rabde multe de la cei ce se lipesc de rău. Dar iată ce mai spune Apostolul: *Toţi care voiesc cu bună credinţă a vieţui, goniţi vor fi* (II Tim. 3: 12). Astăzi nu mai avem Diocleţieni şi Maximieni, însă vrăjmaşul găseşte posibilităţi ca să-i necăjească pe cei binecredincioşi prin cei slabi şi nepăsători. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 103)*

Mândria

Totul... vine din mândrie. Aceasta este principala cauză a păcatelor, relelor şi necazurilor noastre. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 63-64)*

Pricina şi rădăcina tuturor ispitelor noastre este mândria, iar ramurile ei sunt înălţarea şi părerea de sine, purtarea fără ruşine cu oamenii, umilirea şi judecarea lor. Oricât ne-am strădui să lucrăm virtuţile, având-le pe acestea, care sunt încălcare şi împotrivire faţă de voia Domnului, ele nu pot aduce nici un folos. Învăţătura Lui sfântă şi însăşi viaţa sunt blândeţe şi smerenie, pe care ne-a şi poruncit să le învăţăm de la Dânsul, ca să dobândim pace sufletelor noastre (cf. Matei 11: 29). Cauza tuturor relelor noastre este mândria, iar mijlocitoarea tuturor bunătăţilor - smerenia! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 28)*

Mândria însă, ştim cu toţii, este patima cel mai mult urâtă de Dumnezeu, împotriva căruia trebuie să punem smerenia lui Hristos şi întotdeauna să ne socotim mai prejos decât orice făptură... Noi - spunând „Doamne, dă-mi smerenie" - trebuie să primim cu dragoste acele doctorii care ne sunt trimise de la Dumnezeu spre tămăduirea atât a mândriei, cât şi a celorlalte păcate, iar scârbele, batjocurile, mustrările şi supărările din partea celorlalţi, toate acestea ni se trimit prin purtarea de grijă a Domnului pentru încercarea şi îndreptarea noastră. Pentru aceasta, de trebuinţă este să ne silim a le purta pentru nimicirea mândriei şi pentru păcatele noastre. Atunci când, frângându-ni-se inima, vom descoperi toate stricăciunile noastre, fără să vrem nu vom mai răspunde îndărăt, pentru că aceasta este una dintre primele răutăţi, iar Scriptura numeşte *necurat* pe omul mândru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 179)*

Cleveteşti atunci când zici că te-ai născut având mândrie, pentru că aceasta nu vine de la fire. Dumnezeu nu te-a creat mândră, dar, din prea multă libertate, aceasta se transformă în obişnuinţă. Lasă aceasta în grija smereniei şi învaţă de la Domnul, că El e blând şi smerit cu inima, şi vei afla odihnă sufletului tău (cf. Matei 11: 29). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 529)*

Mai scrieţi că nu aflaţi înlăuntrul vostru orgoliu şi mândrie şi că aţi vrea să ştiţi semnele acestora. Însuşi faptul că nu vedeţi aceste patimi este semn că ele vă stăpânesc sufletul, învăluindu-l în întuneric şi în beznă, care atât în lucrurile văzute, cât şi în cele gândite, vă împiedică să vedeţi cele ce le aveţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 755)*

Întrebi nedumerit de ce Domnul nu-ţi trimite izbăvire grabnică din cele lumeşti şi singur răspunzi în numele meu: „pentru mândrie"; dar îndată te îndreptăţeşti: „Dumnezeul meu, oare înaintea Ta să mă mândresc?" ş.a.m.d. Nu ştiu să-ţi spun de ce Dumnezeu nu îngăduie ca dorinţa ta să se împlinească. Judecăţile Domnului sunt fără de număr şi nouă ne sunt necunoscute, însă din căderile tale se vede că ai mândrie, de care nici noi nu suntem străini, doar că o avem în măsuri diferite. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 252-253)*

Să ştii că, unde e cădere - fie şi numai cu gândul -, acolo a lucrat întâi mândria. Această hidră cu şapte capete s-o biruieşti cu ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 483)*

Unde nu este lumină, acolo e întuneric, iar unde nu este smerenie, acolo mândria acoperă cu întunecime toată aşezarea noastră. Din primele tale rânduri văd că eşti conştient de faptul că din pricina mândriei ţi se îngăduie căderi şi ispite. Şi aceasta este cu dreptate, lucru adeverit de Sfinţii Părinţi, care au parcurs şi ei această cale. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 232)*

Certurile şi controversele cu A. se întâmplă probabil din nimicuri şi izvodesc nu din altceva decât din mândrie. Calcă acest şarpe prin smerenie, prihănire de sine. Doar ai putinţa să nu-ţi urmezi mintea şi voia, iar acestea sunt cele mai la îndemână posibilităţi pentru izbăvirea de mândrie. Dacă ţi se va întâmpla să te superi pe A., să nu ai încredere în sine, să taci, să mergi şi să o întrebi pe maica N. dacă faci bine atunci când te iriţi - şi primeşte sfatul care te va tămădui. Dacă vei face aşa,

atunci vei scăpa şi de frică, pentru că aceasta vine din mândrie şi slavă deşartă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 470)*

Mândria îi lipseşte pe oameni cel mai mult de fapte bune şi de ajutorul lui Dumnezeu: unde nu este lumină, acolo e întuneric, iar unde nu este smerenie, acolo îşi face loc mândria... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 482-483)*

Trebuie să ne smerim în toate şi atunci ne va fi mai uşor să distrugem mrejele vrăjmaşului, pentru că mândria poate fi pricina unor lupte grele şi a înfrângerii noastre. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 185)*

Mai bine este să luptăm cu neputinţele noastre decât cu mândria, pentru că, văzându-le, ne prihănim şi ne smerim, iar dacă judecăm pe alţii, ne însoţim cu mândria. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 82)*

Împotriva mândriei să avem amintirea păcatelor noastre, amintirea smereniei lui Hristos, să ne socotim mai răi decât toţi şi să ţinem minte că *celor mândri Dumnezeu le stă împotrivă* (I Petru 5: 5). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 38)*

Să ştii că această lucrare nu este de o singură zi sau lună, ci de durată, şi e trebuincioasă bunăvoinţa, nevoinţa, munca şi ajutorul de la Dumnezeu pentru a stârpi această rădăcină aducătoare de moarte (mândria), iar atunci când aceasta va fi nimicită, toate ramurile patimilor se vor usca şi vor cădea... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 48)*

Îmi scrii că ceri de la egumenă învoire ca să locuieşti cu sora în aceeaşi chilie şi că obişnuieşti să judeci. Păi din cauza asta se vor pierde toată lucrarea şi nevoinţele. Cei mândri nu au loc în ceruri - ci în iad, cu diavolii. Gândeşte-te binişor la asta. Pentru judecare, mustrare, ţinere de minte a răului şi pentru mândrie, nimeni nu va fi moştenitor al Împărăţiei lui Dumnezeu, şi dacă unul ca acesta nu se va îndrepta, atunci nu va putea scăpa de gheena focului. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 270)*

O monahie mândră, fostă colectoare, nu vrea să primească cuvântul vostru? Dumnezeu cu dânsa. Sfântul Ioan Scărarul scrie că pe cei mândri doar Domnul e puternic să-i tămăduiască. De aceea, rugaţi-vă pentru ea, ca Dumnezeu Însuşi să-i dea înţelepciune cum ştie El şi s-o povăţuiască spre cele de folos şi mântuitoare. *(Cuviosul Iosif, 73)*

Piatra cea din capul unghiului a vieţuirii monahiceşti este smerenia. Smerenia şi ascultarea ajută la dobândirea feluritelor virtuţi, mai ales în legătură cu cele trupeşti, însă, dacă este mândrie, totul e zadarnic. Este la fel cum se distrug şi se nimicesc bancnotele de credit de cinci sute de ruble, aruncate în foc. Câtă vreme se află în afara focului, au o valoare foarte mare, dar, îndată ce nimeresc în foc, se transformă în scrum, care nimic nu preţuieşte. Şi încă, omul care are mari virtuţi, dar este mândru, se aseamănă cu o corabie imensă, plină cu lucruri preţioase, dar care nu intră în port, ci se îneacă în apele mării. Atât de mare şi distrugător e pe de o parte viciul mândriei, iar pe de altă parte, mântuitoare smerenia. *Şi spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit şi blând, şi care tremură de cuvintele Mele* (Is. 66: 2) – zice Domnul. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 3, din 11.01.1908)*

Nici nu putem să ne închipuim acel fel de mândrie cu care stau dracii înaintea lui Dumnezeu. Nici nu putem înţelege câtă ură au pentru Domnul... *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (I Petru 5: 5). De ce nu se spune că Dumnezeu se împotriveşte curvarilor, sau invidioşilor, sau altcuiva, ci zice că anume celor mândri? Pentru că aceasta este o însuşire demonică. Cel mândru, ca şi cum se înrudeşte cu dracul... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 65, din 21.08.1908)*

După mândrie, păşind pe urmele ei, întotdeauna vine curvia. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 75, din 26.10.1908)*

Pe lângă celelalte păcate ale tale, îţi aminteşti să scrii şi de mândria ta nemăsurată şi de orgoliu, pe care le socoteşti cauza tuturor scârbelor şi necazurilor tale sufleteşti şi trupeşti, pentru că Domnul celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har. Aducându-ţi aminte de mândria ta nemărginită, să nu te lauzi cu aceasta, ci s-o lepezi de pe umerii tăi ca pe o haină netrebuincioasă. Străduieşte-te să te îmbraci în haina smereniei, care va acoperi goliciunea ta sufletească şi va aduce bucurie şi veselie sufletului. *(Cuviosul Lev, 184)*

Pentru că ne simţim datori faţă de Dumnezeu, nu trebuie să fugim de mustrări şi jigniri, ci prin acestea ni se vor plăti datoriile şi cu aplicarea acestui pansament se va tămădui o boală gravă a sufletului – mândria –, cu ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Lev, 161)*

Se vede că mai ai în tine duhul mândriei, care se împotriveşte smereniei. Cel smerit, însă, orice ocară i s-ar întâmpla să primească, nu se tulbură, ci nu încetează a căuta mântuirea sufletului. *(Cuviosul Lev, 185)*

Fratele N. este într-o stare nesigură. Nu e de mirare, pentru că acum varsă afară „beţia" de mai înainte, pe care o lucra cu mândrie lumească printre acei „filozofi", despre care avem cuvânt al adevărului: *Zis-a cel nebun în inima sa: nu este Dumnezeu* (Psalm 13: 1). *(Cuviosul Moisi, 278)*

Este oare mândrie nobilă? Nicidecum, ci un singur fel de mândrie - cea drăcească. *(Cuviosul Iosif, 16, p. 155)*

Dacă nici cu sora ta după trup nu poţi să te împaci, atunci nici cu îngerul în rai se pare că nu te vei înţelege – din cauza mândriei. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 280)*

Pe cei mândri, Singur Dumnezeu îi tămăduieşte. Asta înseamnă că scârbele lăuntrice (prin care se tămăduieşte mândria) sunt trimise de la Dumnezeu, pentru că, de-ar veni de la oameni, cel mândru nu le-ar putea duce. Iar cel smerit le poartă pe toate de la oameni şi toată lumea zice: vrednic este de acestea. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 72)*

Din scrisoarea ta se vede că te predai bănuielii, pentru că spui că nimeni nu poate să te convingă. Nu este bun lucru! Pesemne vei zice: nici nu trebuie ca cineva să mă convingă de contrariu. Aceasta înseamnă că eşti prea sigură de negreşelnicia părerilor şi concluziilor tale. Iar aceasta e o trăsătură foarte rea, e semnul unei foarte mari mândrii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 88)*

Mă rogi să cer pentru tine de la Dumnezeu acel har prin care ai putea, în deplină cunoştinţă, să te socoteşti mai rea şi mai păcătoasă decât oricine din mănăstire, şi îndată continui să scrii că, dacă ţi se va da un ajutor de chilie, vei pleca şi că te-ai rugat Împărătesei Cereşti ca, dacă îi va fi bineplăcut să-ţi sfârşeşti zilele aici, să nu-ţi dea ajutor de chilie. Păi tu singură ai pus această condiţie, singură ai hotărât. Dacă vrei să te izbăveşti de mândrie şi părere de sine, ai nevoie în primul rând de supunere faţă de voia lui Dumnezeu. Dacă vrei ca totul să fie după voia Domnului, atunci rabdă totul şi nu inventa condiţii vrăjmăşeşti, nu te băga singură în plasa vrăjmaşului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 13)*

Scrii că uneori te neliniştesc mândria şi închipuirea de sine. Păzeşte-te de aceste patimi rele. Din exemplul dumnezeiescului prooroc David se vede că mândria şi părerea de sine sunt mai rele decât curvia şi uciderea. Cele din urmă l-au dus pe Prooroc la smerenie şi pocăinţă, iar cele dintâi l-au condus spre cădere, precum mărturiseşte în unul din psalmi: *Eu am zis, nu mă voi clătina în veac* (Psalm 29: 6). După cădere însă, spunea cu totul altceva: *Iar eu sunt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea norodului* (Psalm 21: 7). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 17-18)*

Mi-ai scris că uneori eşti împresurată de cugete de mândrie şi de părere de sine, însă în aceeaşi scrisoare, descriind starea ta sufletească, spui că eşti asemenea unei case dărâmate, fără ferestre şi uşi, ş.a.m.d. Anume despre aceasta să-ţi aminteşti atunci când îţi vor veni gândurile despre care mi-ai scris şi să zici: cea prădată şi pustiită nu are cu ce să se mândrească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 18)*

Larma vrăjmăşească continuă să te necăjească şi vrăjmaşii reuşesc în toate chipurile să-ţi rănească sufletul cu săgeţile mândriei şi trufiei. Iar tu, înţelegând înşelăciunea vrăjmaşului şi, împreună cu aceasta, paguba şi vătămarea acelor patimi, adică a mândriei şi trufiei, străduieşte-te să te smereşti înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor şi cu prihănire de sine spovedeşte neputinţa ta Domnului, ca să-ţi dea atotputernicul Său ajutor şi izbăvire. Căci aşa a grăit Însuşi Domnul: *Fără de Mine nu puteţi face nimic* (Ioan 15: 5). Şi prin Proorocul a glăsuit: *De n-ar păzi Domnul cetatea, în deşert ar priveghea cel ce o păzeşte* (Psalm 126: 2). Şi Sfântul Ioan Scărarul a zis, ca şi cum mândria şi trufia ar fi spus: „Dacă omul se va prihăni cu inima deschisă şi sincer înaintea feţei Domnului, atunci se va dispreţui, socotindu-se ca o pânză de păianjen". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 29)*

Te sfătuiesc să te cercetezi şi să cauţi la sine din toate punctele de vedere în lumina învăţăturii evanghelice, pentru că în tine se vădeşte nu puţină înfumurare. Şi ar mai trebui să ştii că *celor mândri Dumnezeu le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (I Petru 5: 5). Maica egumenă îţi interzice să dai sfaturi surorilor în orice fel de caz, iar tu supui judecăţii această oprelişte cu indignare înfumurată. Mai bine smereşte-te şi supune-te în simplitatea inimii acestei oprelişti a egumenei, că spus este: *Nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu; cel ce se împotriveşte stăpânirii, rânduielii lui Dumnezeu se împotriveşte* (Rom. 13: 1-2). Îţi voi mai aminti că

ai luat pedeapsă din destul pentru râvna ta nesocotită, de aceea trebuie să te smereşti şi să te supui voii Domnului, arătată prin gura celor mai mari. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 41-42)*

Recunoşti şi tu că deseori te lupţi cu gândurile trufaşe. Ai grijă de aceasta şi respinge cugetele de mândrie şi oricare alt cuget neplăcut lui Dumnezeu. Toţi sfinţii s-au socotit mai răi decât ceilalţi, pământ şi cenuşă, şi asta înseamnă că, dacă cineva cugetă lucruri înalte despre sine, acela nu urmează calea arătată de Sfinţii Părinţi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 139-140)*

Iar mândria este înfricoşătoare atunci când n-o observăm, iar dacă o vedem, dacă ne căim şi ne înfrângem inima, atunci Domnul n-o va socoti ca păcat. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 101)*

Spui că simţi greutate şi tulburare în suflet: aceasta nu este din altceva decât din aşezarea ta mândră. Domnul împăciuieşte şi mângâie pe cei smeriţi şi blânzi, iar cei mândri culeg roadele aşezării lor: supărare, tulburare, nelinişte şi altele, precum zice Sfântul Isaac Sirul. La mănăstire n-ai venit ca să te odihneşti, ci să lupţi împotriva patimilor şi a duhurilor celor rele, iar odihna va veni atunci când vom birui patimile şi ne vom smeri desăvârşit. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 299)*

Nu te căţăra îndată în cer, ci înaintează cu smerenie, pentru că mai rău decât orice păcat este atunci când te stăpâneşte mândria şi părerea de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 472)*

Scrii că ţi se pare că eşti în plus, cu toate că nu ţi-a spus-o nimeni. Şi mai întrebi de ce? Această problemă ţi-ar fi putut-o rezolva orice frate începător de-al nostru: „Pentru că nu eşti tu cea dintâi". Dacă ai fi avut simţământul smereniei creştineşti, niciodată n-ai fi gândit că ceilalţi sunt obligaţi să-şi amintească de tine, că meriţi să fii în rând cu ceilalţi, într-un cuvânt, că nu eşti în plus. În continuare, ceri sfat cum să te izbăveşti de aceasta şi că eşti fără răbdare şi înţepată. Despre felul cum să te izbăveşti, oarecând a vorbit Adevărul: *Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima, şi veţi afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 284)*

Mândria este prima treaptă a aşezării drăceşti. Însă Cel ce vrea ca tot omul să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină îngăduie diavolului şi oamenilor să ne smerească... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 72)*

Îi este greu celui mândru să-şi ceară iertare. Nici diavolul nu ştie şi nici nu-i place să-şi ceară iertare. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 92)*

Smereşte-te odată, că miroase a mândrie! Mă dispreţuiesc mai marii, mă dispreţuiesc toate surorile...! Dar oare ai ceva pentru care să te preţuiască? Dacă nu, atunci smereşte-te! Şi te vei mântui! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 115)*

Eşti mânioasă şi nesupusă - din mândrie. Roagă-te, rabdă, şi va trece. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 201)*

Tu crezi că ai mai multă ascultare decât toate, iar eu cred că ai mândrie mai multă decât toate. Pentru că altfel nu ţi-ar fi venit în cap un astfel de gând. Iar de faptul că îţi este greu - nu am nici o îndoială. Căci tuturor le este greu să-şi mântuiască sufletul. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 203)*

Dacă ţi se dezvăluie cu atâta putere mânia şi cârteala, să ştii că acesta este semnul unui suflet mândru. Smereşte-te, ceartă-te şi puternic este Dumnezeu să-ţi dea o mână de ajutor şi să te mângâie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 203)*

La întrebarea unui monah despre cum să biruiască mândria, stareţul spunea: „Pentru aceasta, e nevoie de luptă şi silire spre smerenie. Acest lucru nu vine îndată, ci cu timpul. Este ca şi cum am vărsa sânge. Roagă-L pe Dumnezeu. Treptat, te vei deprinde cu smerenia, iar mai târziu aceasta se va transforma în obişnuinţă". *(Cuviosul Isaachie, 15, p. 124)*

Mândria este felurită. Este mândrie lumească, adică filozofarea, şi mândrie duhovnicească, adică iubirea de sine. Cu adevărat oamenii îşi ies din minţi dacă se încred doar în mintea lor şi aşteaptă toate de la aceasta. Cum, dar, ar putea mintea noastră să se mai preocupe şi de ceea ce n-o priveşte, dacă este atât de netrebnică şi bolnavă? Cere de la ea doar ceea ce poate să dea, şi nu mai mult decât atât... Învăţătorul nostru este smerenia. Dumnezeu stă împotrivă celor mândri, iar celor smeriţi le dă har. Iar harul lui Dumnezeu înseamnă totul... Acolo vei afla întreaga înţelepciune. Mai bine smereşte-te şi spune-ţi: „Chiar dacă sunt un fìricel de praf, dar şi de mine are grijă Dumnezeu; facă-se cu mine voia Lui..." Şi dacă vei spune aceasta nu doar cu mintea, ci şi cu inima, şi cu îndrăzneală, aşa cum se potriveşte unui creştin adevărat, te vei încrede în Domnul având gândul nestrămutat de a te supune voii Lui

fără să cârteşti, indiferent de ceea ce va vrea ea. Atunci se vor împrăştia norii de deasupra ta şi va ieşi soarele, te va lumina şi te va încălzi, şi vei cunoaşte adevărata bucurie de la Domnul. Totul ţi se va părea limpede şi clar şi se vor sfârşi chinurile tale, iar sufletul îţi va fi uşor... *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 89)*

Era odată în mănăstire un monah care tot timpul zicea: „Vai, netrebnicul de mine!" Iată, însă, că într-o zi a intrat egumenul în trapeză şi văzându-l acolo l-a întrebat: „Pentru ce eşti aici împreună cu sfinţii părinţi?" Iar monahul i-a răspuns: „Pentru aceea că şi eu sunt sfânt părinte". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 49)*

Se zvonise despre un monah că este sfânt. Şi toţi îi spuneau în faţă acest lucru. Iar el se tot numea păcătos şi în acelaşi timp se pleca tuturor cu smerenie. Însă odată a zis cuiva din obişnuinţă: „Sunt păcătos", iar celălalt a răspuns: „Ştiu că eşti păcătos". Şi îndată a tresărit monahul nostru, zicând: „Cum? Oare ai auzit ceva despre mine?" *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, pp. 49-50)*

Primirea de străini

Despre vizitatori, oricine ar fi ei, străduieşte-te pe măsura puterilor şi posibilităţilor să-i primeşti cu bunăvoinţă. Iar uneori, când vei simţi neputinţa şi strâmtorarea duhului, sileşte-te pe unii să-i refuzi, mărturisindu-ţi neputinţa. *(Cuviosul Lev, 244)*

Statul

Cu privire la statele omeneşti, acestea nu au vreo legătură nici cu ierarhia cerească şi nici măcar cu cea pământească, pentru că Biserica cea Adevărată, Sobornicească nu se limitează la vreun stat, ci este răspândită în toată lumea, şi are ca membri pe creştinii cu adevărat credincioşi şi cuvioşi. Pentru Dumnezeu nu este important în ce stat vieţuieşte omul, ci ca acesta să fie un creştin credincios, adevărat şi dreptslăvitor. Unul care face voia Domnului este mai bineplăcut Lui decât o mie de necredincioşi, precum zice Sfântul Ioan Gură de Aur. E adevărat şi de netăgăduit faptul că nu numai lui Dumnezeu, ci şi tuturor dreptslăvitorilor le-ar plăcea

dacă statul ar spori în dreapta credință şi în adevăratele înțelesuri ale ei. Dar ce să facem, căci au venit vremuri când mulți se îngrijesc de cele trecătoare şi lasă singurul lucru care e de trebuință. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 76)*

Păcatul

Când mâniem pe Dumnezeu cu păcatele noastre, atunci şi lucrurile noastre dinafară sunt fără spor. Vă plângeți că nu vă merge târguiala. Chiar dacă aceasta este soarta aproape a tuturor în vremurile de acum, totuşi există oameni care sunt mulțumiți de situația pe care o au. Totul depinde de mâna lui Dumnezeu: *Şi de veți vrea şi mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca. Iar de nu veți vrea şi de nu mă veți asculta, sabia vă va mânca pre voi, că gura Domnului a grăit acestea* (Is. 1: 19-20). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 547)*

După neascultarea lui Adam, voia noastră se îndreaptă mai mult spre rău (păcat), iubirea de sine biruieşte voința cea bună şi dulceața patimilor încătuşează sufletul nostru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 26)*

Sunt păcate de moarte şi păcate care nu sunt de moarte: cele de moarte sunt cele pentru care, dacă nu te vei pocăi şi te va afla moartea, vei merge în iad; iar dacă te vei pocăi, atunci îndată ți se vor ierta. Se numeşte păcat de moarte pentru că din pricina lui moare sufletul şi poate să învieze doar prin pocăință. Păcatul pentru suflet este aşa cum e rana pentru trup. Sunt răni pe care le putem tămădui, care nu aduc moarte trupului, şi sunt răni de moarte. La fel şi păcatele. Păcatul de moarte omoară sufletul, îl face neputincios de fericirea duhovnicească. Dacă, de exemplu, am pune un orb într-un loc de unde se deschide o privelişte minunată şi l-am întreba: „Ce privelişte minunată, ce frumusețe, nu-i aşa?", atunci el ar răspunde cu siguranță că nu are ştiință de acestea pentru că nu are ochi, nu vede. Acelaşi lucru se poate spune despre neputința sufletului ucis de păcat pentru fericirea veşnică... *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 75-76, din 26.10.1908)*

Să privească la bărbați este păcat pentru monahie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 76)*

Când nu-ți vezi păcatele, te afli într-o aşezare diavolească, pentru că nici el (diavolul) nu-şi vede păcatele şi, niciodată căindu-se, nici

prihănindu-se, gândeşte că Dumnezeu e împătimit de om, pentru că îl iubeşte. Iar Dumnezeu pentru aceea şi iubeşte oamenii, că aceştia se căiesc şi se smeresc. Şi tu smereşte-te şi te căieşte pentru toate şi Dumnezeu te va mântui! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 143-144)*

Păcatul îşi lasă pecetea nu numai pe suflet, ci şi pe înfăţişarea omului, pe comportamentul şi aspectul lui. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 5)*

E greu să ne rupem de sub stăpânirea păcatului. Mântuitoare este frica morţii, iar milostivirea lui Dumnezeu dă vreme de pocăinţă, râvna trebuincioasă în lupta cu păcatul, chiar dacă acesta uneori şi biruieşte. De trebuinţă este să ne îndepărtăm de cele ce ne ispitesc şi îndeobşte de deşertăciuni. Scopul pentru care Dumnezeu îngăduie luptele este ca omul să dobândească smerenia şi să lepede părerea de sine. E de trebuinţă să respingem toată moleşeala şi să continuăm lupta cu păcatul. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 5)*

Neîmpăcarea duhului nostru nu vine nicidecum din cauza igrasiei din chiliuţa noastră, ci din îngrămădirea păcatelor, precum zice şi Sfântul Prooroc David: *Nu este pace în oasele mele de la faţa păcatelor mele* (Psalm 37: 4). *(Cuviosul Antonie, 22, p. 250)*

De ce păcătuiesc oamenii?... Sau pentru că nu ştiu ce trebuie să facă şi de ce trebuie să fugă, sau, dacă ştiu, uită, iar dacă nu uită, se lenevesc, cad în moleşeală. Pe de altă parte, pentru că oamenii sunt foarte leneşi spre a împlini faptele bunei cuviinţe, deseori uită de obligaţia lor principală - să slujească lui Dumnezeu, iar din lenevire şi uitare ajung la culmea nechibzuinţei sau neştiinţei. Aceştia sunt cei trei uriaşi - moleşeala sau lenevirea, uitarea şi neştiinţa - de care este legat tot neamul omenesc cu legături nedezlegate. Iar după acestea, vine nepăsarea, cu toată armata de patimi rele. Pentru aceasta şi noi ne rugăm Împărătesei Cereşti: Împărăteasa mea Preasfântă, Născătoare de Dumnezeu, cu sfintele şi atotputernicele Tale rugăciuni, îndepărtează de la mine, smeritul şi ticălosul robul Tău, mâhnirea, uitarea, nesocotinţa, nepăsarea şi toate cugetele cele spurcate, viclene şi hulitoare. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 105)*

Dumnezeu să-ţi ierte puţinătatea sufletului şi multe altele. Când cel bolnav se tămăduieşte desăvârşit de boala lui, atunci nu-şi mai aduce aminte cu neplăcere de boala pe care a avut-o. Tot aşa şi cel păcătos.

Dacă a primit iertarea păcatelor şi a moştenit Împărăţia Cerurilor, nu-şi mai aduce aminte acolo cu supărare de păcatele sale, ci dimpotrivă, cu mulţumire pentru milostivirea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 83)*

Îmi scrii că te temi că Dumnezeu nu-ţi va ierta păcatele. Să crezi neîndoielnic că ţi le va ierta - El, Cel ce a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi şi S-a răstignit de bunăvoie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 111)*

Îmi scrii că vrăjmaşul te atacă prin cugete de deznădejde, spunându-ţi că la vămi duşmanii vor fura sufletul tău şi îl vor duce în întuneric, astfel încât, din cauza acestor gânduri, nici nu te poţi ruga cu umilinţă şi a început să ţi se pară că pocăinţa ta e puţină în comparaţie cu păcatele tale, că totuşi pentru ele ar trebui să aduci „satisfacţie" pe măsura acelor păcate şi doar atunci vei primi iertare.

La toate acestea îţi voi spune că acest cuvânt, „satisfacţie", a trecut din biserica romano-catolică la cea ortodoxă, iar credinţa curat ortodoxă despre aceasta este următoarea: dacă creştinul a păcătuit, atunci, prin judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, pentru evitarea pedepsei veşnice, trebuie, pe lângă pocăinţă, să îndure vreo pedeapsă vremelnică, dar cu mult mai mică în comparaţie cu păcatele, sau vreo boală, sau vreo nenorocire oarecare, sau necinste. Iar pe celelalte le plineşte milostivirea lui Dumnezeu. Tâlharul cel înţelept a tâlhărit treizeci de ani, iar pedeapsa a purtat-o doar trei ore, spânzurat pe cruce, cu fluierele picioarelor zdrobite. E adevărat că a avut o pedeapsă grea, dar oare poate aceasta sluji drept satisfacţie pentru tâlhăriile de treizeci de ani? Gândeşte-te şi singură. În cartea lui Isaac Sirul, în Cuvântul 71, (...) se spune că unuia i se trimite boală pentru tot restul vieţii, iar altuia - înainte de moarte, una din cele mai grave boli. Însă aceasta nu poate sluji, mai ales în ultimul caz, drept satisfacţie deplină pentru păcate, ci este o mică pedeapsă. Din acest loc se vede că nevoinţele pocăinţei şi orice rea-pătimire poate servi doar ca mijloc de păzire şi respingere sau potolire a patimilor, iar nu ca „satisfacţie".

Să purtăm dar şi noi boala ce ni s-a trimis ca o pedeapsă mică, crezând şi nădăjduind să primim iertare pentru păcatele noastre prin milostivirea lui Dumnezeu, prin ceea ce a făcut Mântuitorului Hristos, Care a venit să cheme pe cei păcătoşi la pocăinţă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 111-112)*

În a doua scrisoare, ați descris un caz ce vi s-a întâmplat în Petersburg: o jumătate din modesta plăcintă ați mâncat-o miercuri din nesocotință, iar cealaltă jumătate ați mâncat-o chiar după ce v-ați venit în fire. Primul păcat poate fi trecut cu vederea, iar cel de-al doilea nu. Este ca şi cum cineva ar fugi din nesocotință spre prăpastie, iar la jumătatea drumului şi-ar reveni şi totuşi ar continua să fugă, neluând în seamă pericolul ce-l paşte. La noi în mănăstire a fost un asemenea caz. Un frate a găsit odată în zi de post în buzunarul său o fărâmă de plăcintă de dulce de mărimea unei nuci de cedru şi s-a gândit: ce mare scofală dacă voi mânca această firimitură?! Şi a mâncat-o. Însă conştiința îndată a început să-l mustre pentru păcatul făcut cu bună ştiință. L-a anunțat pe părintele Ambrozie despre acest lucru şi acela i-a fixat o epitimie - de 12 metanii. Jumătatea voastră de plăcintă nu este însă o firimitură, de aceea şi epitimia trebuie să vă fie un pic mai mărişoară. Când vă veți spovedi, să spuneți duhovnicului şi acest păcat şi rugați-l să vă dea o cât de mică epitimie pentru liniştirea conştiinței. Celelalte păcate, inclusiv nerespectarea postului în zi de luni - chiar dacă unii oameni nu țin post în această zi -, să le ziceți şi pe acestea la spovedanie, chiar dacă vor fi fără epitimie. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 276)*

Nimeni şi nimic nu poate vătăma pe om, dacă el singur nu se va vătăma. Şi, dimpotrivă, celui ce nu fuge de păcat, nici o mie de mijloace mântuitoare nu-i vor fi de ajutor. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 181)*

Darul iubirii

Dragostea găseşte şi aduce mângâiere chiar şi în scârbe, aşa cum i se întâmplă pătimitoarei noastre maici Tavita, pe care dragostea o mângâie şi o întăreşte în duh pe patul de moarte, precum se vede din rândurile pe care mi le-ați scris: este întotdeauna împăcată, bucuroasă şi, cu bunăvoința ei, vă aduce şi vouă tuturor mângâiere. Mulțumim lui Dumnezeu pentru această stare de har ce i s-a trimis, care este, cum s-ar zice, o pregustare a vieții fericite care o aşteaptă. *(Cuviosul Ilarion, 56)*

Darurile

Scrii cât de rău îţi pare că nu ai lacrimi pentru curăţirea păcatelor tale – lacrimile sunt dar de la Dumnezeu, care, ca toate darurile duhovniceşti, se nasc din smerenie, însă a căuta înainte de vreme daruri înalte, fără a te curăţa şi a te pregăti mai înainte pentru aceasta prin lucrare smerită, împlinind poruncile Dumnezeieşti ale lui Hristos şi purtând scârbele cu răbdare, nu numai că este nefolositor, ci chiar vătămător. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 140)*

Voi mai spune vouă să nu căutaţi daruri înalte, extazuri şi mângâieri duhovniceşti, pentru că acestea se dau pe măsura smereniei noastre. Şi oare cum am putea intra în Cortul Împărătesc şi să ne desfătăm la cina Lui, fiind îmbrăcaţi în haina murdară a patimilor? Să le curăţim pe acestea prin pocăinţă şi smerenie şi să lăsăm ca Dumnezeu, atunci când va binevoi, să ne conducă în Cortul Lui, iar noi să ne socotim nevrednici de aceasta. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 310)*

Chiar dacă aveţi uneori simţăminte mângâietoare şi lacrimi, totuşi nu trebuie să vă încredeţi în ele şi să le socotiţi drept ceva mare, ci mai ales să vă smeriţi, socotindu-vă nevrednică de astfel de daruri. Sfinţii Părinţi, cu cât mai înaltă le era viaţa, cu atât mai mult se umileau şi se smereau, iar smerenia încă şi mai mult atrăgea spre ei harul lui Dumnezeu şi darurile. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 148-149)*

Poate că vă tulburaţi pentru că nu găsiţi înlăuntrul vostru simţăminte de dragoste şi umilinţă în timpul rugăciunii. Acestea şi simţămintele asemenea lor sunt daruri sau răsplată, date de Domnul celor vrednici şi smeriţi. Însă noi vedem din exemple cum mulţi, primind daruri şi bucurându-se de ele din destul, au căzut apoi prin trufie sau, şi mai rău, amăgindu-se prin păruta lor îndreptare şi sfinţenie, s-au întunecat la minte şi au petrecut netămăduiţi în această amăgire. Trufia însă se furişează atât de încet, încât cu greu o putem observa, iar altora, dacă ar fi să li se dea acesta (darul) la timp nepotrivit, le-ar servi spre moarte, iar nu spre folos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 19-20)*

Fecioria

Cununa fecioriei este cea mai înaltă virtute creştinească. Ea este frumuseţea şi cununa Bisericii. Şi toate fecioarele sunt numite de Sfânta Biserică mirese ale lui Hristos. Sfântul Dimitrie al Rostovului aşa învaţă: „Lasă îngerul fără aripi – şi va fi ca o fecioară. Dă unei fecioare aripi – şi va fi înger". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 124)*

Taină străină văd şi preaslăvită: cer fiind peştera, scaun de Heruvimi, Fecioara. Şi toate fecioarele care rabdă de la demoni şi oameni pentru păzirea curăţiei lor, sunt asemenea Preasfintei Fecioare, slujind Preacuratului ei Fiu, Domnului Iisus Hristos, în loc de prestol. Pentru aceea şi vrăjmaşul urăşte atât de mult fecioarele şi în tot chipul caută să le întineze. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 239)*

Fecioria are mare însemnătate înaintea lui Dumnezeu. Sfânta Fecioară s-a învrednicit să fie Maica Fiului lui Dumnezeu mai presus de fire şi, rămânând pururi Fecioară, e numită Preasfântă. Totuşi nu toată fecioria este bună şi de lăudat, precum se vede din ceea ce a zis Domnul Însuşi în Evanghelie despre cele zece fecioare: *Cinci dintre ele erau înţelepte, iar cinci nebune* (Matei 25: 2), adică cele neînţelepte păstrau doar fecioria cea dinafară, iar pe dinăuntru se întinau prin cugete necurate şi mai erau biruite şi de alte patimi – iubire de arginţi şi trufie, zavistie şi ură, mânie şi ţinere de minte a răului şi îndeobşte de neînfrânare... Pentru acest fapt, Domnul îi şi ceartă pe unii ca aceştia în Evanghelie: *Amin zic vouă, că vameşii şi curvele,* care se pocăiesc, *merg mai înainte de voi întru Împărăţia lui Dumnezeu* (Matei 21: 31); iar cei ce sunt părelnici *fii ai Împărăţiei vor fi goniţi întru întunericul cel mai dinafară* (Matei 8: 12). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 22)*

Căsătoria (cu altcineva) nu se pedepseşte şi nu este păcat atâta timp cât fecioara nu este logodită cu mirele, dar, îndată ce a încheiat contractul, i se va socoti necinste să se dezică de promisiunea sa şi să încalce înţelegerea. Noi cu tine suntem de acum mirese, logodite Domnului Iisus, şi am depus votul păstrării fecioriei. Şi, dacă îl vom încălca, ne vom face vinovaţi, ca trădători şi desfrânaţi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 123)*

Ţi-am trimis cartea Sfântului Ioan Gură de Aur „Despre feciorie", dar se pare că n-ai primit-o. Cu toate acestea, prin nimic n-aş fi vrut să te mângâi mai mult, decât prin această carte. Mai ales pentru că şi eu însumi sunt copleşit până în adâncul sufletului de aceasta, ştiind cum mulţi dintre voi se chinuiesc din cauza nesiguranţei aşteptărilor şi speranţelor, nevăzând înaintea lor nimic altceva decât scârbe, muncă, suferinţă şi o răsplată nesigură în viitor. Iar aici sunt arătate clar, ca ziua, toate dezavantajele celor ce se căsătoresc şi, dimpotrivă, frumuseţea şi înălţimea fecioriei. Citeşte această carte cu atenţie şi dă şi altora să citească. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 182)*

Faptele bune

Faceţi binele, îndepărtându-vă de rău - mai întâi din frica lui Dumnezeu, iar mai târziu veţi ajunge şi la iubirea Domnului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 302)*

Trebuincios este să facem binele, dar să nu gândim că-l facem pe acesta îndeosebi cu puterile noastre. Întotdeauna vom găsi lipsuri şi nedesăvârşire în ceea ce lucrăm. Trebuie să învăţăm din experienţă că şi după o lucrare anevoioasă şi cu lepădare de sine putem să ne lipsim de plată, dacă ne-o atribuim nouă, şi nu numai atât, ci ne şi alegem cu o mulţime de patimi. Sfinţii Părinţi, în toată viaţa lor cea bineplăcută lui Dumnezeu, se socoteau pe sine mai prejos decât ceilalţi şi decât toată făptura, pentru că, din iscusinţă, şi-au cunoscut neputinţa şi, smerindu-se, au primit din belşug ajutorul lui Dumnezeu în lucrarea lor. Iar ţie, după ce ţi-ai pus nădejdea în tăierea voii tale, ţi s-a părut că te îndrepţi către virtute şi aşa faci de fiecare dată, crescând în sine fariseul lăuntric, ceea ce poate duce până la înşelare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 234)*

Virtuţile noastre sunt plăcute lui Dumnezeu atunci când se lucrează cu smerenie. Aceasta ne-a poruncit-o chiar El: *Aşa şi voi, când veţi face toate cele ce vi s-au poruncit vouă, ziceţi că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datori a face, am făcut* (Luca 17: 10). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 36-37)*

Să nu uitaţi de smerenie, pe care trebuie s-o însoţim cu tot lucrul bun şi fără de care nici o lucrare nu ne va aduce folos, ci mai mult ne va păgubi, şi aceasta o vedem asupra multora împlinindu-se. Chiar dacă postiţi, vă

rugați sau dați milostenie - fugiți de gândul că faceți ceva bun, pe care vrăjmașul se silește să-l aducă pentru a ne face să pierdem toate roadele și să îndepărteze sufletul de Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 692)*

Fapta cea bună nu este orice faptă bună, ci doar aceea care se face pentru Dumnezeu. Felul în care se înfățișează lucrarea nu este și conținutul ei, căci Dumnezeu cercetează inima. Cât de mult ar trebui să ne smerim, văzând cum fiecare lucru bun al nostru se împletește cu patima. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 8)*

Aici trebuie să cugetăm atât despre faptele cele bune și rele, cât și despre consecințele acestora. Cunoaștem din Sfânta Scriptură că n-am fost creați doar ca să mâncăm bine, să trăim în plăcerea noastră și să chefuim și să ne veselim până la nebunie. Suntem făcuți pentru a face binele, prin care dobândim, în această existență scurtă, viața veșnică și fericită, la care toți suntem chemați prin harul lui Dumnezeu. Astfel, veacul nostru de acum este un timp al neîncetatei lucrări trupești și sufletești, iar cel viitor - al răsplătirii pentru fapte. Însă trebuie să știm cu siguranță care fapte au puterea să ne aducă veșnicia fericită și care pe cea nefericită, pentru a ne feri de unele, iar de celelalte întotdeauna să ne ținem. Omul este îndoit - făcut din trup și suflet; și faptele lui sunt la fel - îndoite. Unul se numește omul cel dinafară, iar celălalt- cel dinlăuntru. Aceștia doi, uniți într-un singur ipostas al omului, sunt atât de diferiți, ca cerul cu pământul, și atât de potrivnici unul altuia, că, fără iluminare prin harul lui Hristos, nu este cu putință să te înțelegi singur pe sineți și să te conduci fără primejdie. Omul cel dinafară, care este trupul cel stricăcios, făcut de Dumnezeu ca să slujească sufletului, își cere drepturile sale, iar omul cel dinlăuntru - sufletul nemuritor -, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu pentru fapta cea bună, își cere și el lucrarea firească și drepturile. *(Cuviosul Moisi, 326)*

Lucrarea faptele noastre este numită „semănare", la fel - îndoită, una în omul cel dinafară, și alta, în omul cel dinlăuntru, și roadele acestora se văd la fel diferite. Cel ce va semăna în trup va secera din trup stricăciune, iar cel ce va semăna în duh va secera viață veșnică. Semănarea omului celui dinafară și secerișul în veacul de acum este de trei feluri: de desfrânare trupească, de desfrânare a ochilor și de mândrie lumească. Dacă omul cel lăuntric nu se învață din legea lui Dumnezeu și nu se hrănește, nici nu se întărește prin lectură și rugăciune, atunci este biruit de omul cel dinafară și lucrează pentru acesta. Din aceasta se văd faptele plăcute omului dinafară, dar urâte de Dumnezeu, cum ar

fi: mândria, iubirea de arginți, lăcomia pântecelui, împlinirea feluritelor pofte, vorba deşartă, râsul, chefuirea, beția, răutatea, viclenia, minciuna, zavistia, lenea şi altele. Iată plodul semănării în trup, iar trupul şi sângele nu pot moşteni Împărăția lui Dumnezeu. Dar dacă sufletul se învață din legea Domnului, iar trupul se supune cu umilință sufletului, atunci se văd alte fapte: dragostea pentru Dumnezeu şi aproapele, pacea cu toată lumea, blândețea, simplitatea, cucernicia, milostivirea către toți, modestia, înfrânarea, fecioria, nerăutatea şi altele. Şi aceste fapte sunt vlăstare ale Sfântului Duh şi se numesc semănare în suflet.

În veacul de acum faptele noastre sunt semănare, iar în cel viitor - secerare a celor semănate de noi. Fiecare, ceea ce va semăna aici, aceea va secera dincolo. Şi dacă cineva se va îngriji să-şi lucreze şi să-şi îngraşe pământul inimii şi să-l semene cu semințele secerişului veşnic, atunci poate avea nădejde că din ceea ce a semănat va afla şi secerişul odihnei sale veşnice şi desfătării. *Cei ce seamănă cu lacrimi* de pocăință *cu bucurie vor secera* (Psalm 125: 5) şi *atunci se vor sătura* (Psalm 16: 15), zice Proorocul, pentru că după lucrarea buneicuviințe urmează odihna fericită. Iar celui ce nu lucrează faptele buneicuviințe, odihna şi îndestularea îi sunt oprite. Că spus este: cel ce nu lucrează nici să nu mănânce. *(Cuviosul Moisi, 326)*

Dacă vreunul dintre frați, din micime sufletească şi puțină răbdare, se mâhnea pentru faptul că n-a fost degrabă înaintat pentru primirea mantiei sau pentru hirotonie în ierodiacon sau ieromonah, starețul obişnuia să spună în felul următor, pentru întărire: „Toate acestea, frate, vor veni cu timpul; toate ți se vor da, numai că nimeni nu ne va putea da faptele cele bune". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 100)*

Mă întrebi despre copila de şaisprezece ani ce a rămas orfană după moartea nepoatei maicii Tavita: dacă ar fi cazul s-o luați la voi, după sfatul d-nei Gubareva, sau să n-o luați? După părerea mea, trebuie s-o luați. Iar pentru că e orfană, Dumnezeu vă va binecuvânta şi vă va răsplăti purtarea de grijă. *(Cuviosul Ilarion, 28)*

Fapta cea bună nu se lucrează cu uşurință, ci totul - cu trudă şi răbdare. *(Cuviosul Moisi, 324)*

Lucrarea

Mulțumește Domnului că ți-a dăruit timp ca să te deprinzi cu învățătura Sfinților Părinți pentru zidirea sufletului tău. Este un timp pentru fiecare lucru: vreme de semănat și vreme de cules roadele (Eccl. 3: 2). Totuși nu trebuie să ne oprim doar la cercetarea Scripturilor, ci să ne îndreptăm și spre lucrare, iar dacă aceasta va fi puțină, din cauza neputinței sau nepurtării noastre de grijă, să ne pogorâm în adâncul smereniei, precum ne învață Sfântul Varsanufie, ca „să ne socotim mai prejos decât toată făptura". *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 71)*

Rodul lucrării celei bune este dragostea și smerenia, din care se nasc odihna și pacea conștiinței. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 114)*

Lucrarea trupească

Puținele voastre fapte, dimpreună cu toate neputințele pe care le aveți, sunt primite cu mult mai bine de Dumnezeu atunci când pentru ele aduceți pocăință și prihănire de sine, decât dacă ați săvârși mari nevoințe și munci, însă cu înălțare de minte și părere de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 183)*

Îmi scrii despre neizbândirile tale și nu vezi nădejde de mântuire în lucrarea ta. Slabă nădejde în faptele noastre. Chiar dacă le-am avea, însă fără dragoste și smerenie nu avem nici un folos din ele, iar smerenia - chiar și numai ea singură - ne poate mântui. De asta trebuie să ne îngrijim - ca să dobândim smerenia și să avem nădejde în răscumpărarea Mântuitorului nostru și în milostivirea Lui. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 498-499)*

Râvna ta nu este cu dreaptă judecată și obișnuiești să aștepți răsplată pentru nevoințele tale. Greșești. Milostivirea lui Dumnezeu se pogoară mai ales acolo unde este smerenie, iar lucrarea simplă nu va primi nici o răsplată. *Vezi smerenia mea și osteneala mea, și lasă toate păcatele mele* - grăiește Proorocul (Psalm 24: 18). Osteneala este semănătura noastră, însă trebuie să culegem și roadele: pacea, dragostea, blândețea, smerenia și altele. Totul se dobândește în timpul ascultărilor noastre, pentru că atunci se întâmplă să fim mustrați, necăjiți, se produc neînțelegeri și poticniri,

iar dacă le primim cu prihănire de sine, răbdare şi smerenie, atunci se înmoaie partea noastră de iubire de sine şi primim slobozenie de patimi - iubim nu numai pe cei apropiaţi, ci şi pe vrăjmaşi. Iată când vom avea folos din nevoinţele noastre! Iar dacă doar ne ostenim şi ne gândim să primim răsplată pentru osteneli, dar năravul nu ni-l schimbăm, ci facem altele mai rele - ajungem la iuţime şi la altele -, atunci ostenelile nu ne vor aduce nici un folos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 727-728)*

Banii

Dacă vei controla tu banii, iar nu banii te vor controla pe tine, atunci conştiinţa nu va putea să te mustre pentru faptul că ai bogăţie pieritoare. Iar felul în care trebuie să-i chiverniseşti, îl cunoşti, cred, şi singur. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 51)*

Despre banii de care mi-ai scris, să cumperi ceea ce e de trebuinţă, iar ce-ţi rămâne să-i dai. Tinerilor nu le sunt de folos banii. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 181)*

Legat de cheltuiala peste măsură, trebuie să fim, după măsura puterilor noastre..., cu cât mai multă atenţie, iar dinspre lipsuri - să nădăjduim şi să ne încredinţăm Domnului nostru Iisus Hristos, Purtătorul de grijă al tuturor, Chivernisitorului şi Răscumpărătorului nostru! *(Cuviosul Lev, 242)*

Dacă vei avea bani în plus, să dai milostenie. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Dacă cineva îţi cere să-i cumperi ceva, cumpără-i, până când se vor termina banii, şi apoi spune-i că nu mai ai bani. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Îndrăzneala (obrăznicia)

Faptul că ai vorbit cu îndrăzneală e jenant, totuşi nu e păcat de moarte. De o sută de ori de vei greşi şi de o sută de ori de te vei ridica, Dumnezeu întotdeauna te va primi şi te va ierta, şi nu va pomeni poticnirile tale, numai smereşte-te după putinţă. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 293)*

Fetițele cele îndrăznețe sunt numai zavistie, răutate, iuțime, mânie, curvie şi toate neorânduielile. Îndreptează-te, G., încă mai este timp. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 92)*

Dacă obişnuieşti să întrerupi discuțiile, înseamnă că ai obrăznicie. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 75)*

Diavolul

Mă mâhnesc în inima mea pentru că vă necăjeşte diavolul şi mă rog Domnului ca să nu vă dărâme săgețile aprinse ale aceluia. Acest distrugător de suflete se poate îndepărta de la noi numai prin post şi rugăciune, şi nu i se poate şterge mândria şi neruşinarea decât prin smerenie. Dar pentru că noi nu suntem puternici să ne luptăm cu el, Sfântul Ioan Damaschin ne învață să alergăm la Dumnezeu şi să zicem cu smerenie: din tinerețile mele, multe patimi se luptă cu mine, ci Însuți mă sprijineşte şi mă mântuieşte, Mântuitorul meu! Luați aminte că vă necăjeşte şi mai mult atunci când vă rugați şi postiți, dar să nu vă tulburați din aceasta, ci să înțelegeți şi mai mult neputința lui pentru faptul că atacă pe cineva mai slab. Pentru el este necinste, iar nu pentru noi. Mai mult, Sfinții Părinți au observat că, atunci când omul se pregăteşte să se împărtăşească cu Sfintele Taine sau aşteaptă vreo sărbătoare însemnată, atunci diavolul se sileşte din toate puterile să pricinuiască omului vreun necaz şi să-i tulbure sufletul, pentru ca ziua aceea să n-o petreacă bucurându-se de Domnul, ci în mâhnire drăcească. Cauzele pentru care ne atacă sunt multe, însă cea mai de seamă este judecarea aproapelui - un păcat care, pe lângă păcatul curviei şi altă ispită, nu pângăreşte atât trupul, cât mai ales sufletul, iar drept exemplu ne pot servi fecioarele nebune din Evanghelie, care toată viața lor au păzit fecioria şi au iubit curăția, dar fără milă judecau pe alți păcătoşi. Pentru aceasta nu s-au învrednicit să-L întâlnească pe Mirele cel Ceresc, Hristos, şi n-au fost lăsate să intre în Cămara Lui de Nuntă, chiar dacă au bătut multă vreme în uşa milostivirii Sale şi L-au rugat, dar au auzit acestea: „Nu vă cunosc". Pentru aceasta şi voi, iubiților, mai mult decât orice, păziți ochiul sufletului vostru de obrăznicie şi judecare a aproapelui şi veți câştiga curăția nu numai trupească, ci şi pe cea a inimii şi vă veți învrednici să vedeți pe Domnul, după făgăduința Lui cea nemincinoasă: *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu* (Matei 5: 8). *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 282-283)*

Jurnalul

În fiecare zi făceam însemnări în jurnalul meu şi îl reciteam în felul următor: spre exemplu, dacă era data de 20 august sau orice altă dată, luam toate jurnalele mele şi citeam ceea ce am gândit şi am simţit în acea vreme, la acea dată şi lună din ani diferiţi. Este mare lucru să te cercetezi în felul acesta... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 123, din 26.09.1909)*

Virtuţile

Crezi că virtuţile noastre neînsemnate sunt în stare să ne mântuiască? Aminteşte-ţi cuvintele Domnului: *Toată dreptatea omenească este ca o cârpă lepădată înaintea lui Dumnezeu* (Is. 64: 6). Mai bine caută milostivirea Stăpânului nostru, iar nu răsplată pentru nevoinţe. Aşa te vei mântui mai curând decât nevoitorii cei neînţelepţi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 44)*

Lucrează după putere şi nu pune singură preţ pe meritele tale, şi nu-ţi socoti virtuţile, ci vezi şi socoteşte neputinţele şi păcatele tale, şi Dumnezeu nu te va părăsi niciodată. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 44)*

Înseamnă că tot cel ce doreşte să ajungă în Împărăţia lui Dumnezeu nu trebuie, privind înapoi, să-şi amintească virtuţile sale cele înalte - mai ales gândurile - ci să se uite la nevoinţele şi slava sfinţilor: şi aşa va fi cu ei! Şi dacă-şi va vedea de neputinţele, păcatele şi de ieşirea sufletului său, precum şi de îngrozitoarele suferinţe de atunci, nu va greşi. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 61-62)*

Cred că nu ai virtuţile trebuincioase pentru mântuire: *smerenie* şi *răbdare;* învaţă-le pe acestea. Pentru că nemincinos este Dumnezeu, Care a zis: *căutaţi şi veţi afla; cereţi şi vi se va da vouă* (Matei 7: 7). Iar dacă ţi s-ar fi dat aceste bunuri, atunci nu le-ai mai fi căutat şi ai fi căzut în mândrie. Aşa că smereşte-te şi te roagă: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa. Şi-ţi este de ajuns. Toate cele de trebuinţă, la vremea lor, ţi le va da Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 144)*

Mă rog Domnului să întărească sufletul tău şi să pună în el credinţă, nădejde şi dragoste, care sunt cele mai mari şi de căpetenie virtuţi, pentru

că prin credință - credem, prin nădejde, nădăjduim, prin dragoste, iubim pe Dumnezeu, și acestea trei sunt deopotrivă necesare pentru mântuire, și fără ele nimeni nu se învrednicește de desfătarea vederii lui Dumnezeu și nimeni nu poate să se mântuiască. *(Cuviosul Lev, 185)*

Vă sfătuiesc să puneți cuvintele „înțelept, întreg, cuvios și drept" de rând cu cele patru virtuți duhovnicești de căpetenie, pentru lucrarea cărora, după cuvântul smeritului Nichita Stithatul, trebuie antrenate cele patru puteri de bază ale minții omenești - rațiunea, istețimea, pătrunderea și statornicia. Aceste virtuți: înțelepciunea, fecioria, bărbăția și dreptatea, sunt cele prin care omul trebuie să se îngrădească, pentru a lupta și a birui trei patimi de căpetenie: iubirea de desfătare, iubirea de mărire și iubirea de arginți. Pentru a lupta cu fiecare din aceste patimi, trebuie să avem și rațiune de Dumnezeu înțeleptită, și tărie a minții... Pentru înțelepciune este specific a avea nu doar istețime a minții, ci și înaintevedere și prudență și, împreună cu acestea, iscusință în ceea ce trebuie făcut. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 83-84)*

Datoriile

Datoriile trebuie plătite în primul rând pentru toate necesitățile mănăstirii legate de provizii și amenajarea chiliilor, iar mai târziu, după posibilități, și pentru unele servicii celor ce sunt în sărăcie. Alții pot răbda cu ușurință până le va plăti mănăstirea, iar unii chiar să lase pentru Domnul, deoarece ani în șir s-au folosit de mănăstire pentru vânzarea unor lucruri și mai ales că vei cumpăra tot de la ei pe viitor. (Cuviosul Moisi, 269)

Funcțiile

Trebuie să respectăm pe mai marii noștri și să fim înaintea lor cu ascultare și recunoștință, amintindu-ne cuvintele de învățătură ale Apostolului: Fiule, *rogu-te mai înainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțămite pentru toți oamenii,* adică *pentru împărați și pentru toți care sunt întru dregătorii* (I Tim. 2: 1-2). Pentru ce ar trebui să facem acest lucru? Pentru a petrece viață lină și fără gâlceavă, întru toată buna credință și curăție. Că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 104)*

Denunțările

Să nu vă tulburați pentru faptul că oamenii vă denunță, spunând că primiți pe cine nu trebuie. Doar pe fruntea fiecăruia nu scrie cine și cum este. *(Cuviosul Iosif, 71)*

Despre monahiile ambițioase, care inventează împotriva voastră denunțuri anonime, ați putea, rugându-vă cu râvnă Domnului și Împărătesei Cerești, să explicați amănunțit Vlădicăi și să spuneți că toate surorile sunt nemulțumite de ele și că-l rugați să le potolească. Și să mai adăugați că singuri nu sunteți în stare să faceți acest lucru. *(Cuviosul Iosif, 66)*

Prietenia

Orice prietenie care nu este întemeiată pe dragoste adevărată și smerenie, mai ales (prietenia) din patimă, este șubredă și se va surpa. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 139)*

Mă tem cel mai mult ca nu cumva să te rănești din pricina proastei tovărășii. Este rău cu adevărat acel tovarăș care caută femei și chefuri, pentru că vinul și femeile pe mulți i-au distrus: *La vin nu te face viteaz, că pre mulți i-a pierdut vinul* (Sirah 31: 29), zice Scriptura. Ferește-te de aceștia, pentru că obișnuințele păcătoase intră cu repeziciune înlăuntrul nostru, iar îndreptarea este anevoioasă. Puțini s-au slobozit desăvârșit de proastele obiceiuri, majoritatea petrecând în ele până la sfârșitul vieții lor, spre osândă veșnică, lucru de care să ne ferească Multmilostivul Dumnezeu. Nădăjduiesc să ai în tine duhul fricii de Dumnezeu, prin care să te ferești de păcat și să te îndrepți către virtute. *(Cuviosul Moisi, 326)*

Pentru că D.P. era aici, am discutat cu el despre folosul sufletesc. Din partea mea n-am încuviințat mesele lui de compania altora. Aceasta trebuie să te încredințeze și să-ți insufle faptul că asemenea prieteșuguri duc la tulburarea păcii în toată mănăstirea și nu întăresc viața celor ce se îngrijesc de relațiile separate, lucru care nu este încuviințat nici de Sfinții Părinți. Sfântul Vasilie cel Mare, în regulile viețuirii de obște, interzice prieteniile osebite. Domnul să ne înțelepțească pe toți spre bine și să îndrepteze viața noastră spre dobândirea Împărăției Cerurilor și să mântuiască sufletele noastre de atacurile vrăjmașilor. Să ne îndreptăm fiecare cu ajutorul lui Dumnezeu pe noi înșine și pe fiecare în ceea ce e de

trebuinţă, purtând cu mărinimie neputinţele celor neputincioşi şi nădăjduind în Domnul, Cel ce călăuzeşte paşii omului. *(Cuviosul Moisi, 290)*

Pentru a fi în pace, nu căuta prietenia nimănui! Şezi în chilia ta şi aceasta toate te va învăţa! Toate, adică toate cele bune. Iar chiliile străine întotdeauna ne învaţă tot răul. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 66)*

Prietenii

Îmi pare rău din suflet că tu şi A.M. nu mai aveţi aceleaşi legături ca înainte. Prietenii cei vechi, desigur, sunt ca şi haina cea veche, mai puţin arătoasă decât una nouă, însă trebuie să ne închipuim că odinioară şi aceasta ne-a odihnit şi ne-a încălzit. De aceea, să nu-i dispreţuim pe vechii noştri prieteni ca pe o haină învechită, pentru ca nu cumva să ne dispreţuiască şi pe noi cineva pentru vechimea noastră. *(Cuviosul Antonie, 22, 187, p. 241)*

Sfântul Duh

Vă doresc ca Duhul Sfânt Mângâietorul să vă fie bun îndrumător către toată virtutea, să vă întărească în răbdare, să vă mângâie în necazuri, să vă înţelepţească în nedumeriri, să vă păzească de căderile în păcat, să vă oprească limba de la vorbirea deşartă şi judecare, să vă înveţe frica Domnului, înfrânarea, smerenia, dragostea, trezvia, osârdia în rugăciune şi predarea în toate voii lui Dumnezeu, pentru că toate acestea le dă Duhul Sfânt, Căruia noi toţi trebuie cu umilinţă să ne rugăm şi să cerem: „Împărate Ceresc, Mângâietorule, Duhul adevărului, vino şi te sălăşluieşte întru noi", ş.a.m.d. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 8)*

Trebuie să rămânem în duh. Duhul dă viaţă, iar litera - mortifică. Dacă am vedea mănăstirea doar formal, nu numai că ne-ar fi greu să vieţuim aici, ci chiar îngrozitor. Rămâneţi în duh. Priviţi câtă necredinţă şi nihilism avem în seminarele şi academiile teologice, şi aceasta pentru că acolo e numai toceală, fără simţământ şi fără sens. Revoluţia din Rusia a pornit din seminar. Unui seminarist îi este straniu şi de neînţeles să meargă singur în biserică, să stea undeva într-o parte, să verse o lacrimă, să se umilească - este absurd pentru el. Unui elev de gimnaziu i se mai poate întâmpla, dar nu seminaristului. Litera omoară. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 14, din 22.01.1908)*

Convorbirile duhovniceşti

Despre ce obişnuiţi să discutaţi? Dacă despre lucruri duhovniceşti, atunci tânărul tânărului, „chiar dacă va revărsa un râu de învăţătură, nu-l va zidi, ci ambii se vor primejdui". Cu atât mai mult, dacă vorbiţi deşertăciuni şi judecaţi aproapele, ce fel de folos aţi putea să aveţi din aceasta? Ţie destul îţi este să stai de vorbă cu maicile tale şi atât. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 287)*

Războiul duhovnicesc

Cu adevărat, mare e lupta diavolului: are arcuri întinse, săgeţi aprinse, mulţime de mreje, curse fără număr şi arme, prin care caută în fel şi chip să vatăme sufletul omenesc, dar voi doriţi cu deplină siguranţă şi repeziciune să intraţi în oştile Împăratului Ceresc. Să nu vă fie frică de vrăjmaşi, care se împotrivesc la tot lucrul cel bun, ci ascultaţi mai bine cât de încurajatoare ne sunt exemplele Sfintei Scripturi. Cercetaţi luptătorii, împăraţii pământeşti şi trageţi o concluzie folositoare. Luptătorii pământeşti, având lângă ei ajutoare mai puternice şi mai iscusite decât cele vrăjmăşeşti, nu se înfricoşează cu nici un chip de potrivnicii lor. Astfel, dacă sunt convinşi că cei ce-i ajută sunt de nebiruit, atunci, uitând toată îngrozirea, merg pe câmpul de bătălie cu vitejie, luptă cu bărbăţie şi nu-şi părăsesc locul până nu biruiesc pe vrăjmaşi şi se încununează cu lauri. Iar noi, cei ce mergem pe calea virtuţilor, suntem călăuziţi de Însuşi Dumnezeu, Care ne promite să ne întărească în această nevoinţă până la sfârşitul veacului: *Şi iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului* (Matei 28: 20). Aşa şi voi, fără a vă înfricoşa de atacurile vrăjmaşilor, *luaţi scutul credinţei, prin care toate săgeţile aprinse ale vicleanului le veţi putea stinge, şi coiful mântuirii, şi sabia duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Ef. 6: 16-17). *(Cuviosul Lev, 159)*

Te rog şi te implor, priveghează cu smerenie, fii treaz şi te îmbărbătează, fereşte-te de vin, care înclină către trup şi sânge şi către toată mişcarea pătimaşă, fugi de norii ce se-adună deasupra ta şi de furtuna tulburărilor ce sfâşie mintea şi simţurile tale, vrând să afunde în mocirla patimilor buna ta voire! Însă chiar dacă vom gândi ceva şi ne vom poticni, şi vom găsi înlăuntrul nostru rana pricinuită de speculantul cel rău, să ne ridicăm şi iarăşi mai vârtos să alergăm cu pocăinţă şi umilinţă

către Cel ce dă viață celor morți și ridică pe cei căzuți și încununează pe cei ce sunt în suferință din cauza acestor chinuitori, dăruind slobozire și darul înțelepciunii în lupte. *(Cuviosul Lev, 187)*

Faptul că fratele A. iarăşi a venit la voi şi vă necăjeşte mă face să vă compătimesc. Dar, pentru că toate ne vin din Iconomie, trebuie ca toate acestea să le întoarcem spre folosul nostru. Ce folos ar avea ostaşul fără luptă? Unul ca acesta este neiscusit şi fără bărbăţie. Tot astfel, monahul nu-şi poate căli sufletul întru răbdare şi să fie încununat de Începătorul nevoinţelor. Să nu te împuţinezi cu duhul şi să nu lâncezeşti în împotriviri, ci adresează-te Domnului cu rugăminte smerită şi crede că vei primi ajutor. Am nădejde că Dumnezeu nu te va lăsa să fii ispitit mai mult decât poţi duce, ci împreună cu aceasta va aduce şi izbăvire, ca să poţi purta. *(Cuviosul Moisi, 325)*

Să nu te adânceşti în visuri, ci îndreptează-te prin nădejdea în atotputernicul har al lui Hristos. Să rămâi neclintit în gândul tău de a-ţi păzi simţămintele cele dinafară şi cele dinăuntru, iar dacă te vei poticni, să pui îndată început şi obiceiul de a lăsa pocăinţa pe a doua zi biruieşte-l seara prin cercetarea conştiinţei şi curăţirea ei prin recunoaştere sinceră înaintea lui Dumnezeu, zicând că ai păcătuit aşa şi aşa. Atunci când vei greşi în absenţa mea, să te foloseşti de mintea ta, să te adresezi Mântuitorului şi să te sfătuieşti cu oricine altcineva. *(Cuviosul Moisi, 263)*

Să nu vă mâniaţi că nu m-am hotărât să trec acum pe la voi. Sunt foarte îngrijorat că vă aflaţi înconjurat de lupi, însă mă feresc să mă apropii de ei pentru a-i alunga şi a vă slobozi, pentru că aceşti lupi ai voştri sunt ca şi turbaţi. Precum bine ştiţi, aceştia de multe ori m-au chinuit, înfigându-şi colţii până în adâncul inimii. Nici nu ştiu cum a mai rămas viaţă în mine. Duhul nădejdii în Dumnezeu a fost omorât în repetate rânduri şi nici acum nu ştiu dacă am viaţă în mine. Nu ştiu, pentru că n-o simt înlăuntrul meu, ci nădăjduiesc cu o nădejde comună, nu cu cea vie, ci cu una moartă. Lupii voştri sunt mai răi decât răpitorii din părţile noastre, foarte colţoşi şi nemiloşi. Aceştia de aici, chiar dacă sunt sălbatici, nu au atâta îndrăzneală, se tem de cuvântul omului şi de prezenţa lui. Ai voştri însă, cu cât mai tare îi alungi, cu atât mai rău te atacă, şi sunt atât de înrăiţi pe cel ce îi alungă, încât nici să se arate nu mai poate. Poate doar din ascunziş să-i săgeteze sau să-i împuşte, lucru de la care nu mă dau în lături şi poate că uneori voi apuca să nimeresc în vreunul din ei cu ajutorul lui Hristos. Dar, dacă aveţi nădejde, să-mi

dați de știre când și în ce parte a sufletului a apărut vreun lup și să-mi descrieți ce fel este, bătrân sau tânăr, unul sau doi sau o haită întreagă, să-mi scrieți! Eu cu adevărat doresc mântuirea voastră în Domnul și mă rog Lui din toată inima să vă izbăvească din gura leilor și de la coarnele taurilor. De lupii gândurilor nu este posibil să ne izbăvim decât prin ajutor de la Hristos - și, ca să-i alungăm, avem nevoie de harul Lui atotputernic, iar nu de ajutorul cel slab al oamenilor. Pentru aceasta trebuie să cădem la picioarele lui Iisus cu adâncă smerenie, să ne rugăm Lui pentru toate și să punem tot necazul înaintea Lui și să ne mai rugăm și Maicii Domnului și altor plăcuți ai Lui, cu mărturisirea sinceră a păcatelor noastre și a neputinței de a ne îndrepta. În acest chip, neîndoielnic, Domnul vă va ajuta și va împăca duhul vostru. *Învățați-vă*, a zis, *de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). Iată unde ne-a arătat Mântuitorul că vom găsi pacea sufletească. Căutați dar, pentru cuvântul Lui, și cu siguranță veți afla, pentru că Dumnezeu este credincios în toate cuvintele Sale. Cel ce umblă întru El nu poate umbla în întuneric. Nu vă împovărați zadarnic, căutând mângâiere și pace și mântuire, ci mai degrabă smerenie. Toate vă vor aduce numai întristare, neliniște și pagubă dacă nu vă veți apuca să lucrați smerenia lui Hristos. Fără aceasta, vă vor sfâșia lupii. Nici eu nu voi putea scăpa de ei, dacă nu mă voi socoti cel mai păcătos și cel mai de pe urmă. *(Cuviosul Moisi, 327)*

Sfântul Ioan Scărarul spune că toate gândurile nedescoperite părintelui duhovnic se transformă în fapte și că, dimpotrivă, rănile cele descoperite nu cresc, ci mai degrabă se tămăduiesc. Din experiență vedem că fără ajutorul lui Dumnezeu omul este foarte slab și neputincios în lupta duhovnicească. În această luptă, după cuvintele Cuviosului Marcu Ascetul, avem un singur ajutor, unul tainic, aflat în noi încă de la botez - pe Hristos, Care nu poate fi biruit. El va lupta împreună cu noi în această bătălie dacă nu numai că vom chema ajutorul Lui, ci vom și împlini, după putere, poruncile Lui de viață dătătoare. Lasă-te în mâna multmilostivirii Sale. Tot astfel aleargă la Stăpâna și Mijlocitoarea noastră Pururi Fecioara Maria, cântând deseori cântarea bisericească: „Nu avem alt ajutor, nici altă nădejde, numai pre Tine, Stăpână, Tu ne ajută, în Tine nădăjduim și cu Tine ne lăudăm, robii Tăi suntem și nu ne vom rușina". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 4)*

Să nesocotești înfricoșările vrăjmașului. De parcă acesta ar avea putere să-ți aducă un necaz atât de mare, încât ai fi în stare să te lepezi de Domnul Răstignit! Toate aceste împletiri ale vrăjmașului, chiar dacă

ar fi îngăduite să se întâmple, n-ar putea să se sfârşească decât prin nişte păreri absurde şi vorbe omeneşti neadevărate. Tu însă, de la bun început, ţine minte cuvântul Psalmistului: *Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat* (Psalm 18: 60). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 6)*

Scrii că uneori slăbeşti foarte mult, până la împuţinare sufletească sau chiar până la deznădejde. Să ştii că uneltirile de căpetenie ale vrăjmaşului sunt două: să-l lupte pe creştin cu înălţarea de sine şi părerea de sine sau cu împuţinarea sufletului şi deznădejde. Sfântul Ioan Scărarul scrie despre un nevoitor iscusit că destrăma uneltirile potrivnicilor cu ajutorul armelor pe care le foloseau aceştia. Când îl aduceau la deznădejde, atunci el îşi spunea sieşi, precum şi vrăjmaşilor: „Cum, adică până acum m-aţi lăudat şi m-aţi aruncat în părere de sine!" – destrămând prin aceasta intenţia lor cea rea. Iar dacă vrăjmaşii iarăşi încercau din altă parte să-l laude şi să-i dea motive pentru semeţie şi părere de sine, stareţul le zicea: „Cum aşa? Parcă nu demult mă aduceaţi în deznădejde; acestea două se contrazic unele pe altele!" Şi astfel acest nevoitor, cu ajutorul lui Dumnezeu, scăpa de uneltirile vrăjmaşului prin armele acestuia, folosindu-le la timpul potrivit una împotriva alteia. La fel, scrii că îţi vine uneori gândul să te ridici cu bărbăţie împotriva vrăjmaşilor şi mă întrebi dacă e cu dreptate acest lucru? Opusul bărbăţiei, puţinătatea sufletească, arată că nu e cu dreptate. Nu este în măsura noastră să ne ridicăm împotriva răutăţii viclenilor vrăjmaşi, ci mai cu seamă să alergăm totdeauna cu smerenie la ajutorul şi acoperământul dumnezeiesc, chemând pe Domnul Însuşi şi pe Preacurata Maica Sa, precum ne sfătuieşte să facem Sfântul Ioan Scărarul: „Cu numele lui Iisus să alungi pe cei potrivnici". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 8)*

Nu se cuvine să împlineşti prin nimic voia vrăjmaşilor sufleteşti ce te tulbură prin tot felul de închipuiri şi presupuneri, cărora te încrezi pe motiv că „ţi se pare". Toată lupta de gând sau năuceala ce te împresoară se întâmplă din cauza încrederii pe care o acorzi închipuirilor vrăjmaşului şi cărora le dai o oarecare importanţă sau credibilitate, sau cărora ai vrea să le prinzi sensul, în loc să le nesocoteşti şi să chemi în ajutor pe Dumnezeu. Dar adevărata pricină a luptei tale de gând este semeţia ta înaltă, care se vădeşte în toate câte le faci. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 9)*

Războinicii de gând pradă pe cel ce primeşte închipuirile cele rele, amestecându-şi împreună cu acestea voia sa. Închipuirile acestor

furi sunt fără rânduială şi nepotrivite cu lucrul, precum zice cuvântul Evangheliei: *Acela ce nu intră prin uşi în staulul oilor, ci sare pre aiurea, acela fur este şi tâlhar... Furul nu vine, fără numai să fure, şi să junghie, şi să piarză* (Ioan 10: 1, 10). Sfântul Avvă Dorotei, explicând uneltirile diavoleşti, scrie: el nu este nicicum neiscusit în făptuirea răului şi ştie că omul nu vrea să păcătuiască, pentru aceasta nici nu-i insuflă vreun păcat vădit şi nu-i spune: du-te şi curveşte sau du-te şi fură, ci găseşte în noi o părută dorinţă de bine sau o dezvinovăţire şi prin acestea, sub aspectul binelui, ne vatămă. Astfel, vrăjmaşul, prin insuflări bine intenţionate, a scos pe N. din mănăstire, pe tine te tulbură prin aceleaşi şi, în general, te încurcă prin dorinţele voinţei tale. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 16)*

Scrii că uneori te preocupă gândul cum Luceafărul din înger de lumină s-a preschimbat în satana. Ştii şi singură că din mândrie. Ţine minte, însă, că acum trebuie să te ţii mai cu tărie de rugăciune şi să nu te laşi pradă nici unui fel de gând, nici cugetelor ce vin din altă parte, chiar dacă ţi-ar părea că sunt bune. Rugăciunea cu smerenie este armă de neînvins împotriva vrăjmaşului, iar prin cugete nu-l vei putea birui. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 21)*

Scrii că vrăjmaşii sufletului au ridicat împotriva ta un război atât de puternic, încât te încurcă de obicei să săvârşeşti rugăciunea lăuntrică, producând lângă tine zgomot şi rumoare, ca şi cum ar juca hora, lucru pentru care mă întrebi pe mine, cel împuţinat la minte, ce şi cum să faci în asemenea caz? Trebuie să imiţi pe bineplăcuţii lui Dumnezeu, ceea ce făceau ei atunci. Citim în viaţa Sfântului Arsenie cel Mare că uneori, ridicându-se după săvârşirea rugăciunii lăuntrice, se ruga cu voce tare şi cu mâinile ridicate la cer, zicând: „Doamne, Dumnezeul meu! Nu mă lepăda pe mine, cel ce niciodată n-am făcut vreun bine înaintea Ta: ci ajută-mă şi învredniceşte-mă să pun început bun!" În această rugăciune scurtă, plăcutul Domnului exprimă, în primul rând, o adâncă smerenie şi prihănire de sine şi umilinţă. Apoi, rugăciunea arată că sfântul nu se ruga aşa fără pricină, ci probabil că din cauza vieţii aspre era luptat de gânduri de semeţie din partea vrăjmaşilor, care pe nimeni nu lasă în pace, ci îi luptă prin orice cu putinţă. Mai ales noi, neputincioşii, trebuie să ne îngrijim de cugetele înălţării de sine care sunt pentru noi cele mai primejdioase în lupta duhovnicească, precum ne explică nouă Cuviosul Marcu Ascetul: „Dacă am fi avut smerita cugetare, n-am fi avut trebuinţă de pedeapsă, pentru că toată răutatea şi grozăvia care ni se întâmplă ne vin din cauza înălţării de sine. Chiar şi apostolului, ca să nu se mândrească,

şi paza minţii? Pacea ta nu era nici o pază a minţii, ci o evidentă cursă a vrăjmaşului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 9)*

Viaţa duhovnicească

Voieşti să pui început bun spre îndreptarea vieţii tale, dar nu ştii cum. Se pare că am discutat de multe ori cu tine despre acestea, cum să ducem lupta cu patimile, care nu prin cuvinte trebuie împlinită, ci prin fapte. Dacă nu ne lasă în pace patimile noastre sau vreo întâmplare ni le descoperă, atunci neorânduiala dinlăuntrul nostru ne tulbură, iar dacă de fiecare dată te vei împotrivi şi nu vei face precum îţi cere patima, atunci acestea vor slăbi. Iar dacă vei fi biruită, ruşinează-te, ceartă-te şi te smereşte, socoteşte-te mai prejos decât toţi, ca una ce eşti biruită de patimi, nu învinui pe nimeni, ci pe tine însăţi, şi vei primi ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 470-471)*

Vi se pare că nu vă încredeţi în sine şi că vă socotiţi netrebnică şi altele, însă, cu toate acestea, vă sfătuim să nu credeţi acestor gânduri, deoarece nici noi nu vă credem, până când experienţa nu vă va învăţa acestea, atunci când vă veţi angaja în lupta vieţii duhovniceşti. Poate că veţi întâlni oameni ale căror vieţi vă vor părea nepotrivite cu scopul propus. Să nu vă ispitiţi întru acestea. Chiar dacă înaintaţi cu îndrăzneală, totuşi n-aţi ajuns să vă cunoaşteţi neputinţele, încă n-aţi întâlnit mulţimea de săgeţi aprinse ale vicleanului şi nu vi s-a întâmplat să le staţi împotrivă şi să vă cunoaşteţi puterile, încă n-aţi îndurat ocări, supărări, jigniri şi defăimări, ce trebuie negreşit să vă întâmpine spre ispitirea şi încercarea voastră, lucruri despre care trebuie să învăţaţi, se pare că, teoretic din scrierile Sfinţilor Părinţi... Acestea vi le scriem nu pentru a vă înfricoşa, ci pentru a vă pregăti şi a preîntâmpina părerea de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 684)*

Să nu crezi că vei putea deveni degrabă iscusit în viaţa duhovnicească; ea este arta artelor; nu doar teoria, ci şi practica este de trebuinţă, iar având-o pe aceasta se pot întâmpla multe căderi şi ridicări. Îmi scrii că te-a durut în adâncul inimii demascarea pe care ţi-am făcut-o, „aşa încât te-a lovit în moalele capului". Acest lucru trebuie să-ţi arate aşezarea ta neputincioasă, care se va îndrepta prin prihănire de sine şi smerenie. Dacă numai te voi mângâia pe căpuşor, ce folos vei avea din aceasta? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 223)*

Nouă amândurora ne stă înainte un alt fel de serviciu, nu unul civil, ci unul militar-duhovnicesc. *Căci nu ne este nouă lupta împotriva trupului şi a sângelui; ci împotriva începătoriilor şi a domniilor, şi a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăţii întru cele cereşti* (Ef. 6: 12). Sfântul Apostol Pavel îl sfătuieşte pe Timotei, zicând: *Tu dar pătimeşte ca un bun viteaz al lui Iisus Hristos* (II Tim. 2: 3). Aici e nevoie şi de suferinţă: războiul este aprig - nu se luptă trupul, ci sufletul, nu se luptă cu un om văzut, ci cu duhuri nevăzute... Şi, pe lângă aceasta, trebuie să avem adâncă smerenie, pentru că ne războim cu duhuri ale mândriei, cărora nu le este greu să supună pe cei mândri, iar celor smeriţi nici pentru o oră nu li se pot împotrivi. Smerenia surpă toate mrejele şi uneltirile vrăjmaşilor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 224-225)*

Au fost vremuri când am avut parte de amărăciuni, greutăţi şi nesiguranţă... Nu putem să ne lipsim de acestea. Dacă în războiul cel văzut mulţi sunt răniţi şi suferă boli, ce să mai zicem de cel duhovnicesc, unde primim multe răni de la duhurile răutăţii, mai ales atunci când nădăjduim în puterile noastre şi în mintea noastră. Din cauza aceasta suntem biruiţi, până când ne vom smeri, cunoscând neputinţa noastră... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 236)*

Celor ce vor să se mântuiască le stă înainte negreşit lupta cu vrăjmaşii sufletelor, care ne războiesc şi ne biruiesc prin patimile noastre. Acest lucru îl văd şi în aşezarea ta, pe care mi-ai descris-o. Zavistia şi ura, care te chinuiesc, nu sunt ceva nou apărut la tine, ci patimi ascunse tainic în inima ta, răscolite şi descoperite de o întâmplare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 238)*

În ispite împotriveşte-te cu smerenie, precum scriu şi spun Sfinţii Părinţi, iar dacă se întâmplă să cazi, ridică-te şi cunoaşte că pentru mândria ta te ispiteşti de acestea. Aleargă la prihănirea de sine şi la smerenie, iar nu afară din chilie. Dacă monahul nu va fi încercat prin diferite ispite şi scârbe, nu va putea cunoaşte neputinţa sa şi nu se va smeri. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pag 245)*

Scrii că vezi înlăuntrul tău patimi şi neputinţe sufleteşti pe care nu le văzusei înainte şi că nu te poţi slobozi şi desprinde de ele. Cel ce începe să meargă pe calea vieţii duhovniceşti, asupra aceluia şi războiul duhovnicesc se ridică mai nemilos şi, dacă nu putem să ieşim îndată biruitori, să nu ne mâhnim şi să nu ne necăjim, ci, văzând neputinţele

noastre, să ne smerim şi să aducem Domnului pocăinţă. Primejdios este atunci când îţi vei vedea îndreptările sau virtuţile, ceea ce este semn vădit de înşelare şi cădere de la Dumnezeu. Înaintea Lui mai plăcut este un păcătos cu pocăinţă, decât un drept cu mândrie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 171)*

Pentru că văd în tine multe schimbări de la viaţa duhovnicească spre cea trupească, voi scrie câte ceva împotriva acestui lucru. Ai avut pornire către viaţa duhovnicească, însă aceasta a fost una părută şi trufaşă. De aceea şi culegeai rodul amar al înşelării, îndulcindu-te părut cu viaţa cea sfântă şi cu mângâieri mincinoase, aparent duhovniceşti. Iar dacă ţi-a căzut vălul înşelării şi ai cunoscut starea păgubitoare în care te-ai aflat, atunci s-a ridicat război împotriva ta, prin care vrăjmaşul până acum nu te-a deranjat în nici un chip, iar tu din aceasta te încredeai în păruta-ţi sfinţenie, năzuind la mantie şi la zăvorâre. Toate acestea însă erau din trufie, ca să-ţi vezi părelnica sfinţenie, dar nu aveai nici urmă de smerenie, fără de care toate faptele noastre cele bune nu sunt plăcute înaintea lui Dumnezeu. În războiul ce s-a pornit acum asupra ta să nu deznădăjduieşti, ci, cunoscând că acesta ţi-a fost îngăduit pentru mândrie – şi că gândurile tale de acum sunt cu totul opuse celor de atunci –, smereşte-te, căieşte-te de râvna ta nechibzuită de mai înainte, socoteşte-te ultima dintre toţi, cere ajutor de la Dumnezeu şi Preacurata Maică a Domnului şi vei primi uşurare a luptei şi vei cunoaşte că prin puterile noastre nu putem face nici un lucru bun. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 135-136)*

Creştinul ce-şi petrece viaţa după poruncile lui Dumnezeu trebuie să fie încercat prin diferite ispite: pentru că 1) vrăjmaşul, zavistuind mântuirea noastră, se străduieşte prin tot felul de uneltiri să ne pună piedici în împlinirea voii lui Dumnezeu, pentru că 2) nu poate fi închegată şi adevărată virtutea, dacă nu va fi încercată prin obstacole opuse ei şi nu va rămâne neclintită. Iată de ce războiul duhovnicesc este prezent în viaţa noastră dintotdeauna. Avem înlăuntrul nostru multe patimi ascunse şi nu le putem cunoaşte, până când vreo întâmplare nu ni le va descoperi. Iar dacă ne vom vedea biruiţi prin ceva, neputincioşi fiind să ne împotrivim săgeţilor arzătoare ale vrăjmaşului, atunci vom cunoaşte neputinţa noastră, ne vom smeri şi nu vom mai nădăjdui pe viitor în puterile noastre, ci vom alerga la ajutorul Atotputernicului Dumnezeu, iar smerenia noastră ne va păzi şi va atrage ajutorul Lui. Dar dacă petrecem viaţa noastră cuviincios la arătare şi nu avem nici un fel de patimi, văzute sau ascunse, chiar dacă zicem şi gândim că suntem păcătoşi, ne înşelăm

şi, mângâindu-ne prin părelnica noastră virtute, cădem în înşelare şi mintea noastră orbeşte şi, uitând de noi înşine, îndrăznim să judecăm pe cei ce sunt biruiţi de patimi. Pentru aceasta Domnul îngăduie ca şi noi să simţim sălbăticia patimilor şi să fim biruiţi de ele, ca să ne smerim şi să ne socotim cu adevărat păcătoşi, având inima înfrântă şi smerită. Chiar dacă cineva lucrează virtutea şi chiar ajunge să simtă unele mângâieri duhovniceşti, însă nu are ispite, atunci i se deschide lui uşa spre mândrie, care ea singură, afară de celelalte patimi, este îndeajuns pentru pierzarea sufletească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 15-16)*

Viaţa duhovnicească nu stă numai în îndulcirea cu pacea şi mângâierea, ci şi în crucea duhovnicească, adică, atunci când suntem lipsiţi de mângâiere, să o purtăm cu seninătate... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 199)*

Atunci când primiţi mângâieri duhovniceşti, mulţumiţi lui Dumnezeu şi nu vă necăjiţi când vă sunt luate şi când întunericul ia în stăpânire sufletele voastre. Harul Domnului păstrează măsura, ca să nu vă mândriţi din cauza dobândirii acelor mângâieri; trimite umilinţă şi schimbare, dar nu ne părăseşte definitiv. Fiţi în pace, primiţi pe cea dintâi spre mângâiere, iar pe cea de-a doua - spre smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 188)*

Scrieţi că dorinţele cele bune nu se împlinesc întotdeauna. Să ştiţi că Domnul nu ne îndeplineşte toate dorinţele bune, ci numai cele ce slujesc spre folosul nostru sufletesc. Dacă noi, în educarea copiilor noştri, ştim să alegem învăţătura potrivită vârstei lor, cu atât mai mult ştie Domnul, Cunoscătorul inimilor, ce şi când ne este de folos. Precum există vârstă duhovnicească ce se socoteşte nu după măsura anilor, nici după lungimea bărbii, nici după riduri, sau precum uneori copiii de 15 ani învaţă de rând cu cei de 8 ani, tot astfel se întâmplă şi în cunoaşterea duhovnicească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 176)*

Este cu neputinţă să ne aflăm întotdeauna în aceeaşi stare, ci se cuvine să aşteptăm război dinafară sau dinlăuntrul nostru. Numai să nu dăm pricină prin semeaţă cugetare şi trufie, ci să lucrăm spre dobândirea cugetării celei smerite şi aşa săgeţile vrăjmaşului cu uşurinţă se vor risipi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 268)*

Viaţa duhovnicească nu stă numai în gustarea dulceţilor şi mângâierilor acesteia, ci mai mult în răbdarea cu bucurie atunci când ne

lipsim de ele şi în răbdarea altor necazuri. Din acestea se cunoaşte dragostea noastră pentru Dumnezeu - când le purtăm cu bucurie; cunoscând neputinţa şi sărăcia noastră, ne smerim prin acestea. Aminteşte-ţi de aşezarea ta de la început, când te îndulceai de mângâierile duhovniceşti. Ce ai dobândit? Dacă ai fost lipsită de ele - o adâncă pustiire şi era cât pe ce să cazi în deznădejde atunci când, mai târziu, au venit asupra ta valurile patimilor. Vezi cât de şubredă este această mângâiere ce nu aduce smerenie, ci doar încântă şi, dacă nu guşti şi din scârbe, primejduieşte pe cei ce o au. Dimpotrivă, crucea ne face părtaşi patimilor lui Hristos şi slavei Sale doar atunci când El va binevoi să ne dăruiască aceasta şi atunci când ne va fi de folos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 204)*

Întotdeauna se întâmplă, în viaţa duhovnicească, ca necazul să vină înaintea mângâierii, sau invers. Aceste schimbări nasc nădejdea şi smerenia. Doar că necazurile sunt diferite, lumeşti şi duhovniceşti, dar pentru tine este prea devreme să cunoşti acestea, iată de ce să primeşti ceea ce-ţi va trimite Dumnezeu cu mulţumire şi cu inimă neclintită: în mângâieri să nu te mândreşti, iar în scârbe să nu te împuţinezi cu duhul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 217-218)*

Vă este primejdios să intraţi în viaţa duhovnicească înainte de vreme, adică să cugetaţi despre lucruri înalte ale vederii duhovniceşti şi altele, ci trebuie să vă vedeţi păcatele şi să vă străduiţi a birui şi dezrădăcina patimile, căci aici stă scopul lucrării noastre, pentru că din curăţirea de patimi se va descoperi de la sine simţământul duhovnicesc, iar dragostea de Dumnezeu se manifestă în împlinirea poruncilor Lui: *Cela ce Mă iubeşte pre mine, acela păzeşte poruncile Mele* (Ioan 14: 21) - despre acestea ar trebui să vorbiţi în discuţiile voastre şi despre felul în care să vă smeriţi, fără de care totul este posomorât şi întunecos. Pentru Dumnezeu, vă rog, smeriţi-vă în toate şi aveţi pace între voi, şi atunci harul Domnului vă va acoperi de tot răul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 434)*

Îmi spui că nu mai ai râvna pe care ai avut-o la început. Râvnă ai avut, dar era una trufaşă, iată de ce s-a răcit. Ceea ce făceai atunci de bunăvoie şi cu uşurinţă faci acum silită şi împovărată şi, văzând în aceasta neputinţa ta, te smereşti fără voie, ceea ce e cu mult mai plăcut lui Dumnezeu, chiar dacă tu nu observi asta. Aşa se lucrează mântuirea noastră; nu putem înţelege că nu prin nevoinţe şi virtuţi înalte - în care gândim să ne punem nădejdea -, ci prin inima înfrântă şi smerită şi prin cunoştinţa sărăciei noastre. Când vom avea această aşezare, atunci şi

virtuțile vor fi statornice, întărite prin smerenie. Ai avut râvnă spre nevoințe, rugăciuni, post și altele, dar nu te-ai gândit oare că întunericul patimilor acoperă inima ta de la Soarele Dreptății? Trebuie să ducem luptă cu patimile: iubirea de sine, iubirea de mărire, pentru că de la acestea mulțime de patimi se ridică asupra noastră. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 724)*

Viața duhovnicească nu stă în a vedea îndreptările noastre, ci a ne vedea păcatele: prima duce la mândrie, iar ultima, la smerenie, de la care și virtuțile sunt statornice și nici nu ne semețim cugetul de la ele. Vrăjmașul ne războiește în diferite feluri: dacă nu ne poate atrage în păcate, ne insuflă gândul despre sporirea noastră și ne întunecă mintea, îndepărtându-ne de la Dumnezeu. Adevărata noastră cale este lepădarea voii și cugetelor noastre și neîncrederea în noi înșine... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 192)*

Săvârșind nevoința vieții voastre, v-ați îndreptat mai mult atenția și acțiunile către lucrarea dinafară: post, pravila de rugăciune și altele, iar spre lucrarea lăuntrică poate că prea puțin v-ați îndreptat privirea. Pentru aceasta, cred, nu aveți pace... Din nevoințele voastre exterioare ați avut nădejde și v-ați îndulcit cu acestea, însă vă lipseați de pace pentru că nu aveați smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 213)*

Nici în muntele acesta, nici în Ierusalim nu se vor închina Tatălui... *Închinătorii cei adevărați se vor închina Tatălui cu duhul și cu adevărul* (Ioan 4: 23). Iată care ar trebui să fie închinarea noastră! Spre aceasta să ne îndreptăm mintea și inima, și să crezi că vom dobândi milă și viață veșnică. Noi suntem oameni duhovnicești, pentru aceasta în duhul trebuie să umblăm - și aceasta este adevărata unitate creștinească, în Iisus Hristos, Domnul nostru, ce nu se va destrăma în veac. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 67)*

N.! Nu fi ca o muscă sâcâitoare, care uneori zboară de jur-împrejur, iar alteori mai și înțeapă, necăjind pe cei din jur, ci fii ca albina înțeleaptă, care primăvara își începe lucrul cu osârdie și spre toamnă termină fagurii cu miere, dulci - ca notele cântate cu măiestrie. De faguri te îndulcești, iar notele le asculți cu plăcere... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 40)*

Viața ta se aseamănă cu un șanț destul de adânc, care, atunci când plouă, se umple atât de mult, încât nu mai poți trece peste el, iar altădată se usucă într-atât, că nici picătură de apă nu curge prin el. Iar Sfinții Părinți laudă viața ce curge asemenea unui mic izvoraș, cu statornicie și nu seacă niciodată. Izvorașul acesta este întotdeauna foarte folositor: în

primul rând, îl poți trece cu ușurință, iar în al doilea, este plăcut și de folos tuturor trecătorilor pentru apa lui bună de băut, ce nu se tulbură niciodată, pentru felul domol în care curge. Ai fost întotdeauna îndreptată către împlinirea pravilei de rugăciune, iar pentru poruncile lui Dumnezeu, pe care El Însuși le-a numit mici, nu ți-a ajuns nici dorința, nici osârdia, nici silința, nici atenția, iar cele dintâi nu au trăinicie fără celelalte. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 75)*

Îmi descrii cât de neplăcută a fost călătoria ta cu trenul și în ce fel ai reușit să scapi de vorbăria sâcâitoare. Și iată că s-a împlinit cuvântul Apostolului: *De i se pare cuiva între voi că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă, ca să fie înțelept* (I Cor. 3: 18). Te neliniștește faptul că ai fost nevoită să folosești această metodă în biserica Cuviosului Serghie. Să știi că Domnul nu privește la acțiunile noastre dinafară, ci la intențiile noastre, de ce procedăm așa sau altfel, și dacă intenția noastră este bună, după Dumnezeu, atunci putem fi deplin liniștiți. Iată de ce nu se cuvine să judecăm pe ceilalți în orice împrejurare: noi vedem doar faptele exterioare, iar pornirile și intențiile ascunse, după care vor fi judecate aceste fapte, sunt cunoscute doar de Dumnezeu, Cunoscătorul inimilor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 133)*

În orice stare te vei afla, încearcă să rămâi în duh de pace și smerenie, nu judeca pe nimeni, nu necăji și silește-te ca, după porunca apostolului, cuvântul nostru să fie dres cu sare duhovnicească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 140)*

Te afli acum la mijloc, între lume și monahism. Iar măsura de mijloc este încuviințată oriunde și în orice, și ție, pentru felul în care ai crescut și pentru sănătatea șubredă, în multe ți se potrivește. Numai să te silești să viețuiești după poruncile Evangheliei Domnului și, înainte de toate, să nu judeci pe nimeni în nimic, ca să nu fii nici tu judecată. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 26)*

Faptul că nu ești așa cum ar trebui să fii nu e mare minunăție: ai venit să înveți viața duhovnicească. Chiar și un lucru simplu cum e alfabetul nu l-ai putut învăța, pesemne, de îndată, iar viața duhovnicească este o știință înaltă. N-o poți deprinde cu repeziciune. Chiar și cei mai mari plăcuți ai Domnului - Vasilie cel Mare, Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul, Tihon din Zadonsk și mulți, mulți alți părinți - n-au strălucit îndată. Învață-te. Rabdă și așteaptă milostivirea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 164)*

Maica duhovnicească

De maica (duhovnicească) nu te poți îndepărta în nici un fel, pentru că ești legată de ea prin tundere. Mergi la ea cu smerenie măcar uneori, oricum te-ar primi, și poți să-i explici la timpul potrivit că toți împreună ați cârtit (fără să spui cine), dar ai rămas vinovată doar tu, pentru că n-ai vrut să-i descoperi pe ceilalți. Dacă stareța te-ar întreba: cine?, tu să răspunzi cu smerenie că e târziu să spui acum și că aceasta nu va duce la ceva bun, ci va încurca și mai mult lucrurile și va strica pacea. Să zici că mai bine este să rămâi doar tu de vină, iar ceilalți să facă precum socotesc de cuviință. Du-te și întreabă. Va zice: fă cum știi – și tu să faci precum crezi. Dar totuși să întrebi. Poate că uneori îți va spune și direct cum să faci. Să știi că smerenia pe toate le biruiește și toate le îndreaptă, precum mărturisesc cu o gură părinții purtători de duh. Străduiește-te să ai frica Domnului și să le faci pe toate după conștiință. Atunci Dumnezeu va fi puternic să dea mărturie inimilor celor răzvrătiți. Poate că înaintea oamenilor suntem cumva îndreptățiți, dar, atunci când nu avem dreptate înaintea lui Dumnezeu, trebuie să răbdăm toate necazurile, lipsurile și prigonirile fără ca să ne îndreptățim, fără să învinuim pe careva dintre oameni pentru cele întâmplate nouă, ci să primim toate scârbele ca din mâna lui Dumnezeu pentru curățire de păcatele noastre, spre îndreptare și mai ales spre smerirea cugetului nostru semețit. De aceea îți spun să mergi la maica cu smerenie, măcar uneori, să-i vorbești cu smerenie despre toate câte ai de trebuință și să primești tot ce îți va zice cu smerenie. Smerenia și frica Domnului biruiesc orice neajunsuri, chiar mai mari decât cele înfățișate de tine. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 120)*

Corespondența duhovnicească

Socotesc că și pentru neputința mea, și pentru voi înșivă, mult mai bine va fi dacă îmi veți scrie mai rar, dar mai la subiect. (...) Destul vă este să-mi scrieți o scrisoare la două săptămâni, iar în restul timpului să vă faceți însemnări. Mai apoi, după ce le veți reciti, vedeți ce vă este mai de trebuință și scrieți-mi o dată la două săptămâni, mai pe scurt, dar mai cuprinzător. Căci se adună prea multe scrisori de-ale voastre; în fiecare din ele găsesc multe descrieri – ce simțiți și ce gândiți, iar ca să le adun, să le pun cap la cap și să răspund la fiecare dintre ele, nu-mi ajunge nici

puterea, nici timpul. Dar dacă veți scrie mai rar, mai pe scurt şi direct la subiect, atunci, vă repet, îmi va fi şi mie mai uşor, şi vouă mai bine. Scrisorile voastre trebuie să conțină două teme principale:

Să aduceți pocăință pentru ceea ce din neputință veți greşi călcând poruncile lui Dumnezeu sau pentru ceea ce veți fi lăsat la o parte din obişnuita pravilă.

Să întrebați - ce aveți nevoie.

Afară de aceste două teme mai pot fi, desigur, şi unele adăugiri. Numai vă rog să mă scutiți de descrierea diferitelor stări sufleteşti şi cugetări, care în fiecare zi sunt altfel şi schimbătoare ca timpul de afară. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 89)*

Te temi să recunoşti că întreții această corespondență. Scrie, de nimic îndoindu-te şi fără să-ți fie frică de ceva. Că nu-ți vor lua capul pentru asta. Dacă vor afla, poți să le spui direct: „Am neapărată nevoie de aceasta şi de susținere, şi nu fac nimic neduhovnicesc; cred că aceasta v-am demonstrat-o şi v-o demonstrez prin fapte". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 106)*

Să-mi scrieți simplu, în felul în care simțiți şi în care vorbiți. Nu vă voi cere socoteală pentru asta şi voi descifra oricum ați scrie. Nu trebuie să-mi dați explicații despre aşezarea voastră, despre respectul şi dragostea ce mi-o purtați, că şi aşa ştiu despre acestea. Cel mai mult să-mi scrieți despre voi înşivă, ce neputințe aveți, ce necazuri duhovniceşti, pentru ca şi eu să vă pot ajuta cu ceea ce pot, pentru folosul vostru sufletesc, iar nu pentru mângâiere deşartă. Nouă tuturor, neputincioşilor, nu ne este a vorbi despre nevoințe aspre şi virtuți înalte, ci mai mult despre neputințe şi viață plină de necazuri. *(Cuviosul Moisi, 330)*

Ai o întrebare pe care vrei să mi-o pui, însă nicidecum nu ştii cum. Dacă atunci când vrei să mi-o scrii ai o stare simplă şi liniştită a sufletului, atunci ai putea să scrii interogativ: poate avea oare omul vreo stare a sufletului de felul acesta sau acesta? Poate fi socotită printre cele bune sau rele? Din ce cauză este socotită ca fiind rea? Iar dacă dorința de a scrie este amestecată cu gândul că trebuie s-o faci forțat şi cu tulburare până la nelinişte, atunci mai bine să nu scrii, ci, în orice stare te vei afla, să alergi către poruncile Domnului şi să te păzeşti de mândrie şi de înşelarea vrăjmaşului, oricând şi în toate. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 24)*

Mă întrebi dacă nu este păcat să arăţi unele învăţăminte de-ale mele celor două monahii care ştiu despre corespondenţa ta şi te ajută să primeşti scrisorile. Citeşte din Varsanufie cel Mare, la răspunsul 254, care spune: „Nu arăta comorile tale Babilonenilor". *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Părintele duhovnicesc

Iar dacă cineva, încrezându-se în mintea sa, crede că nu are nevoie de îndrumător, unul ca acesta se va abate degrabă de la calea cea dreaptă. Pentru aceasta trebuie să rugăm cu lacrimi pe Dumnezeu să ne dăruiască un îndrumător sau o îndrumătoare nerătăcită, pentru că, pe măsura putreziciunii bolilor, avem nevoie de un doctor sau o doctoriţă cu experienţă şi iscusită în lucrarea binelui. Iată de ce acel bolnav trebuie să-şi caute nu atât un spital liniştit şi confortabil, cât un doctor iscusit. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 229)*

Părinţii nu se socotesc părinţi doar atunci când îşi mângâie odraslele pe cap şi le alintă, ci se numesc părinţi şi atunci când îi ceartă şi îi pedepsesc. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 62)*

Epitimia voastră n-a fost uşoară nici pentru mine. Pentru că şi doctorii, atunci când scot putreziciunea din organele celor bolnavi, din inimă suferă de milă, dar fac acest lucru pentru a salva pe om. Aşa am făcut şi eu, ca să salvez sufletul vostru. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 64)*

La fel ca şi doctorii trupeşti, cei duhovniceşti nu procedează toţi în acelaşi fel. Unii permit orice bolnavului, să bea şi să mănânce, iar alţii recomandă să se respecte o dietă strictă. Tot aşa şi părinţii duhovniceşti: unii toate le iartă şi le dezleagă, iar alţii pentru toate pedepsesc şi leagă, însă toţi au acelaşi scop, ca să tămăduiască. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 83)*

Părintele duhovnicesc este ca un stâlp ce arată calea, dar trebuie să mergi de unul singur. Dacă duhovnicul va arăta, iar ucenicul său nu se va mişca, atunci nu va ajunge nicăieri, ci aşa va putrezi lângă acel stâlp. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 328)*

Apostolul Pavel scrie ucenicilor săi: *Care este cel ce mă veseleşte pre mine, fără numai cel ce se întristează cu mine ?* (II Cor. 2: 2). Iar tu se pare că nu-ţi iubeşti prea mult părintele duhovnicesc, dacă într-atât te-ai mâhnit, încât te-ai împuţinat cu duhul şi te-ai îmbolnăvit. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 60)*

Domnul Iisus Hristos, rugându-Se în grădina Ghetsimani, este într-o oarecare măsură chip oricărui părinte duhovnicesc în raportul lui cu fiii săi duhovniceşti, pentru că ia asupra sa păcatele lor. Cât de mare este lucrarea aceasta şi cât de mult suferă din cauza ei! *(Cuviosul Nicon, 8, p. 317)*

Sfântul Apostol Pavel spune: *Pacea să urmaţi cu toţii şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pre Domnul* (Evr. 12: 14). Şi iarăşi: *Mi s-a arătat mie pentru voi, fraţii mei, că pricini sunt între voi. Şi zic acestea, că fiecare din voi zice: eu sunt al lui Pavel; iar eu sunt al lui Apolo; iar eu sunt al lui Chifa; iar eu al lui Hristos. Au doară s-au împărţit Hristos? Au Pavel s-a răstignit pentru voi? Sau întru numele lui Pavel v-aţi botezat?* (I Cor. 1: 11-13). Prin aceste cuvinte, Apostolul Pavel mustră atât pe cei ce resping relaţia duhovnicească cu un îndrumător şi vor să se raporteze direct la Hristos, cât şi pe cei ce în relaţia lor duhovnicească se împart în grupuri, stricând prin aceasta pacea între ei şi unitatea sufletească şi de cuget, predanisită de Domnul Însuşi apostolilor, care, înlăturând cârteala tuturor, atât a celor ce se împărţeau, cât şi a celor ce nu se împărţeau, şi preîntâmpinând paguba sufletească ce venea din acestea, îndreptau pe toţi către dragostea unora faţă de alţii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 14)*

Pe părintele nostru duhovnicesc se cade să-l ascultăm de la primul cuvânt auzit, fără să-i impunem să repete de mai multe ori cele spuse înainte. Mi-aş fi dorit ca voi, fiii mei duhovniceşti, să aveţi către mine inimile deschise, după conştiinţă. Dacă aţi şti ce relaţii erau între mine şi stareţul meu, părintele Varsanufie! Dacă se întâmpla să zică: „Să faceţi aşa, părinte Nicolae", nu mai trebuia să repete a doua oară. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 325)*

Pentru ce avem nevoie de părinte duhovnicesc? Pentru ca prin ajutorul lui să păşim nerătăciţi şi să ajungem în Împărăţia Cerurilor, iar pentru aceasta trebuie, mai ales, să împlinim cu fapta poveţele, sfaturile şi îndrumările duhovnicului, petrecându-ne viaţa în bună cuviinţă.

Au fost cazuri când unii aveau putinţa să meargă des la stareţ, iar alţii şedeau tot timpul lângă el, îi ascultau îndrumările în toată vremea, chiar vieţuiau împreună, şi au rămas neroditori. Iar alţii rareori aveau posibilitatea să-l viziteze şi să audă vreo scurtă îndrumare, însă au adus mult rod...

Astfel, puterea noastră nu stă în a merge cât mai des la părintele duhovnicesc, ci în a împlini îndrumările lui, ca să nu rămânem neroditori. Şi eu vă rog, siliţi-vă, ca să nu se piardă puţina mea trudă. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 188-189)*

Pentru a contrazice felul de viață nepotrivit pe care îl duce sărmana soră Eufrosinia, putem folosi Sfânta Evanghelie și cele întărite de Sfinții Părinți: *Oricine nu-și leapădă averile sale și nu urăște pre tatăl său și pre mama sa, încă și pre sufletul său, și nu-și poartă crucea sa și vine după Mine, nu poate fi ucenic al Meu* (Luca 14: 26-27). Iar ce înseamnă lepădare de sine a fost limpede tâlcuit de toți sfinții - adică să-ți lepezi voia ta și toată dorința ta și să te predai în nevoința ascultării, ceea ce înseamnă împlinirea poruncii mântuitoare. Însă este de neînțeles cui anume se supune sora Eufrosinia, chiar dacă scrie că îi este drag să viețuiască împreună cu cei duhovnicești, mai ales că nu știm în ce fel de duh sunt aceștia. Iar dacă va spune că s-a lăsat întru totul călăuzită de părintele Meletie și că își taie toată voia sa înaintea acestuia, îi vom spune că acest lucru este cu neputință să-l înfăptuiască în întregime. În primul rând din cauza felului de a gândi - ne împiedică diferențele dintre felul de a gândi al femeii și cel al bărbatului; în al doilea rând, faptul că nu viețuiesc unul lângă altul nu-i permite să-și mărturisească tot timpul gândurile și să primească sfaturile trebuincioase (...) și, al treilea motiv, chiar dacă părintele are o viață îmbunătățită, totuși este pustnic și există diferențe între felurile noastre de viețuire, și, pentru că n-a dobândit iscusință în viețuirea în supunere, nu poate să ne folosească din experiența lui. Într-un cuvânt, am putea să ne folosim doar dacă am privi la viața lui de trezvie, însă nu ne-ar fi de folos sfaturile acestuia pentru că este neiscusit, chiar dacă este sfânt. În unele cazuri ne putem folosi, dar nu tot timpul. Despre aceasta Sfântul Isaac Sirul scrie astfel: „Mai bine întreabă un neînvățat ajuns la iscusință, decât pe unul învățat din cele citite sau din auzite" și altele. Dar nouă ne este destul să aducem înainte, drept dovadă, experiența noastră și felul ei dulceag de a scrie. Ea spune că timp de șase săptămâni, viețuind în casa ei, s-a îndulcit neîncetat de învățăturile pline de duh ale Sfântului stareț Meletie. A avut destul timp ca să discute despre cele trebuincioase și, mai ales, despre grija în purtarea cu tinerii. *(Cuviosul Lev, 196)*

Vă neliniștiți și vă necăjiți cel mai mult pentru faptul că vă îngrijiți să faceți voia povățuitorilor voștri mai mult decât cea a lui Dumnezeu, că gândul la fiecare păcat pe care trebuie să mi-l mărturisiți vă încătușează mai mult decât frica de a mânia pe Domnul și mai scrieți că în dorința de a plăcea lui Dumnezeu se strecoară dorința de a avea vreun om ca martor. Aceste cugete vă conduc la închipuirea de sine. Oare nu din cauza fricii de Dumnezeu vă căiți înaintea Lui de păcate, având ca martor pe slujitorul Domnului, căruia îi sunt încredințate cheile de a lega și dezlega?

Aceasta nu este atât pentru a plăcea omului, cât lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Scărarul scrie în Treapta a 4-a: „Sufletul ce cugetă la mărturisirea păcatelor sale se opreşte de aceasta ca şi cu un frâu de la fărădelege, pentru că noi repetăm ca într-o întunecare şi de atunci înainte fără de ruşine nelegiuirile noastre nespovedite. Rana scoasă la iveală nu se face mai mare, ci se tămăduieşte". Această părere este diferită de a voastră.

De aceea, chiar dacă vi se pare că vă temeţi să spovediţi păcatele voastre unui om, totuşi vă opriţi pe sine de la acestea, vă curăţiţi prin aceasta de patimi şi păcate şi nu aveţi de pierdut nimic din aceasta, ci dobândiţi bunăcuviinţă şi pace a conştiinţei. Cu mai multă smerenie şi, prin urmare, mai de nădejde ar fi să nu gândiţi că prin ostenelile voastre, ci pentru rugăciunile altuia, aţi primit acestea; iar mulţi din cei ce au păşit pe căi înalte au căzut cu cădere mare. Gândiţi-vă, oare pentru frica mea vă opriţi de la păcate? Nu sunt cunoscător al inimilor. Chiar dacă ascundeţi ceva, nu trebuie să vă fie frică de mine. Din acestea să cunoaşteţi că frica Domnului vă face să vă mărturisiţi păcatele şi, prin urmare, să vă feriţi de ele, iar nu frica de mine. *(Cuviosul Lev, 124)*

Am observat o mare lipsă în mănăstirea S., pentru că cei ce vin ca să rămână acolo sunt lăsaţi fără ocârmuire duhovnicească, de capul lor, fapt pentru care năzuiesc către lucruri prea mari şi cad în înşelare sau se coboară mai jos decât se cuvine şi sunt biruiţi de patimi. Oare nu pentru aceasta mulţi au ieşit dintre voi, purtându-se după mintea lor şi biruindu-se de patima slavei deşarte, a dorinţei de putere, a iubirii de arginţi, pe care atunci când n-au putut să şi le împlinească, au plecat să caute slavă? Ai citit destule cărţi duhovniceşti şi poţi înţelege cât de necesară este ocârmuirea duhovnicească, mai ales pentru începători. N-ar trebui să ne supunem doar trupeşte, ci şi cu duhul, şi să dezvăluim toate cele ale inimii noastre unui părinte duhovnicesc cu experienţă, care a parcurs această cale. *(Cuviosul Moisi, 329)*

Te sfătuiesc să ţii seama de acest lucru important şi, pentru că ţie unuia nu-ţi va fi cu putinţă şi nici nu vei avea destul timp să ocârmuieşti pe toţi duhovniceşte, să alegi pentru aceasta nişte părinţi duhovniceşti pe care îi cunoşti, cu experienţă de viaţă şi cuget duhovnicesc, şi să le încredinţezi fraţia spre povăţuire, insuflând unora şi altora nevoia unei astfel de vieţuiri, arătându-le învăţăturile sus pomenite ale Părinţilor, spre întărirea hotărârii tale. Iar Multmilostivul Dumnezeu, Care tânjeşte după mântuirea noastră, va trimite ajutorul Lui de sus pentru voirea ta cea bună şi pentru strădania ta, lucrată spre mântuirea fraţilor, şi o va

încununa prin buna orânduire a mănăstirii voastre, cea dinăuntru şi cea dinafară, iar vicleniile şi săgeţile vrăjmaşului le va zdrobi şi de nimic le va face. *(Cuviosul Moisi, 329)*

Dacă povăţuitorii voştri sunt ei înşişi slabi şi neîndemânatici, şi slab îi ocârmuiesc pe copiii lor duhovniceşti, străduiţi-vă să fiţi tari; aveţi frica Domnului şi păziţi conştiinţa voastră în toată lucrarea şi faptele voastre, dar cel mai mult smeriţi-vă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 23)*

Dacă povăţuitorul ne aminteşte cu orice prilej şi în tot ceasul neajunsurile noastre, ne sfătuieşte cu compătimire şi ne cheamă să ne păzim de răutate, atunci vrăjmaşul diavol cel uneltitor de rele şi urâtor de oameni deseori înfăţişează, celor ce i se supun în cuget, neputinţele lui omeneşti şi ne insuflă dispreţ, ca să pierdem încrederea în el şi să primim cu răceală învăţătura lui cea ziditoare. Prin aceasta ne lipsim de folos. Pentru aceasta sfântul şi de duh purtătorul părinte Simeon Noul Teolog ne sfătuieşte să nu intrăm prea des în chilia povăţuitorului nostru din grijă, ca să nu cădem în dispreţ şi îndrăzneală. *(Cuviosul Lev, 12, p. 347)*

Ai vrea să te mântuieşti, căci pentru aceasta ai părăsit ţara ta şi toate cele dragi ţie. Şi eu doresc, şi doresc foarte ca să te mântuieşti şi să te prefaci încet în înger! Dacă vei dobândi aceasta cu timpul, aici va fi toată fericirea ta, toate bucuriile tale, toată viaţa. Şi mie îmi va fi spre bucurie că D. cea prostuţă este atât de fericită! Atât de minunată! Mireasa Dumnezeului meu şi a Domnului Iisus Hristos! Şi aceasta mi-a fost mie fiică! Şi atunci când te voi înfăţişa adevăratului nostru Mire, se va împlini asupra mea cuvântul pe care nu demult l-am citit la Liturghie: *Cel ce are mireasă, mire este; iar prietenul mirelui care stă şi-l ascultă pre el, cu bucurie se bucură de glasul mirelui; deci această bucurie a mea s-a umplut* (Ioan 3: 29). Iar tu gândeşti copilăreşte. Vezi bine, vrea să stea mai aproape de stareţul ei! Oare nu ştii că duhul este mai mare decât trupul, şi mai credincios stareţului este cel credincios cu duhul, iar nu cu trupul? Iuda a fost trupeşte cel mai aproape de Domnul şi n-a văzut viaţa veşnică, iar Avgar n-a văzut pe Domnul niciodată, însă era credincios Acestuia cu tot sufletul şi chema pe Domnul să rămână la el, promiţându-I toate câte va avea nevoie. Dar Domnul, chiar dacă iubea foarte mult pe Avgar, n-a venit la el. De ce? Ca să împlinească voia Tatălui Său Ceresc. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 79-80)*

La stareț (duhovnic) venim să tăiem voia noastră cea rea și să aflăm voia Domnului. Pentru întrebarea ta smerită, Domnul va descoperi părintelui tău voia Sa. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 331)*

Am auzit zvonuri cum că fiii mei duhovnicești sunt neîmpăcați. Vrăjmașul neamului omenesc insuflă unora gândul că pentru cele ce ni s-au întâmplat poartă vina m.I. și m.A., și aceștia, primind acest gând, nu numai că îl cred, ci spun și altora despre aceasta. Ca părinte duhovnicesc interzic să se vorbească în felul acesta și în caz că insistă le voi pune epitimie. Să știe toată lumea că aceasta este voia Domnului, înaintea căreia trebuie să ne smerim și să ne umilim. Slavă lui Dumnezeu pentru toate! (...) Mă doare inima pentru voi toți, copiii mei duhovnicești. (...) Iar eu credeam că nenorocirea va uni pe toți în iubirea Domnului. (...) Dumnezeu este Dragoste. Și orice răutate, indiferent de pricina prin care se acoperă, este urâtă Lui. Îmi este urâtă și mie. (...) Vă mai rog încă o dată să încetați orice presupunere omenească, ce este prin urmare greșită, despre cauzele întristării noastre. (...) Vă rog și vă implor să vă veniți în fire. (...) Dacă ne vom smeri și vom răbda despărțirea noastră, vom putea primi un mare folos, iar prin cârtire și respingere nechibzuită a voii lui Dumnezeu aducem pagubă sufletului. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 359-360)*

Chiar dacă suntem cu trupul despărțiți, în duh suntem întotdeauna împreună. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 370)*

Străduiți-vă să curățiți inimile voastre. Pentru aceasta este necesară, precum v-am spus nu o dată, afară de rugăciunea lui Iisus, amintirea Domnului, o mărturisire amănunțită și sinceră. Iar eu trebuie să spun cu amărăciune că unii dintre voi nu numai că nu descoperă neajunsurile lor, ci chiar îmi spun minciuni, mie, părintelui lor duhovnicesc; mă mint... Înaintea duhovnicului trebuie să fim deschiși și sinceri, iar nu vicleni. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 196)*

Întrebare: „Cum să cerem iertare? E destul oare să spunem simplu: *Iertați-mă*?"

Răspuns: „Trebuie să spunem *Iertați-mă* și să așteptăm până când părintele duhovnicesc ne va spune tot ce are de spus. Să nu ne grăbim să-i facem închinăciune ca și cum am vrea să-l oprim să ne mustre, ci să ascultăm totul cu atenție". *(Cuviosul Nicon, 6, p. 275)*

Dumnezeu voieşte ca oamenii să fie învăţaţi de către oameni. De fapt, fiecare călugăr trebuie singur, cu lepădare de sine, să înceapă nevoinţa şi singur să se silească în durerea inimii sale spre lupta cu patimile. Însă dacă nu se va nevoi în felul acesta, atunci nici un fel de stareţ nu-l va putea ajuta. Un bineplăcut al Domnului a zis: „Stareţul se roagă pentru acesta (ucenic) şi cu lacrimi pământul udă, iar acela zburdă". *(Cuviosul Nicon, 20, p. 30)*

Adevărata negrijă vine din deplina ascultare, din încrederea în părintele duhovnicesc. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 308)*

Să nu te mâhneşti, fiică, pentru aceea că din cauza ruşinii nu poţi spune limpede, înaintea netrebniciei mele, tot ceea ce simţi, ci rabdă puţin şi va veni timpul când toate doririle tale vor fi răsplătite, şi Multmilostivul şi Atotdarnicul Dumnezeu te va mângâia cu mângâiere negrăită. *(Cuviosul Lev, 132)*

Îmi scrieţi că sunteţi lipsită de prezenţa noastră şi de învăţăturile noastre folositoare de suflet, dar, o, fiica mea duhovnicească, nu te întrista şi nu te împuţina cu sufletul pentru aceasta. Multmilostivul Dumnezeu este întotdeauna puternic să ne trimită nevăzut şi ireversibil, după dorinţa noastră cea bună, posibilităţi şi exemple de mântuire, şi nişte stareţi atât de iscusiţi, prin care să ne mângâie şi să ne ocârmuiască spre zidire sufletească, numai să nu slăbim în hotărârea noastră şi să ne rugăm Domnului cu nădejde şi stăruinţă. Iar eu, ticălosul, chiar dacă sunt despărţit de voi cu trupul pentru nedestoinicia mea, cu sufletul sunt nedespărţit de voi şi, prin aceste rânduri nemeşteşugite, vorbesc cu voi ca şi cum am fi faţă către faţă... *(Cuviosul Lev, 187)*

Fără de susţinere, adică îndrumarea duhovnicească a unui stareţ, nu vei putea vieţui în mănăstire. Tu, de exemplu, ai povestit altora despre mine: orice lucru ţi-aş spune, altora să nu-l vorbeşti. Iar dacă vei face după mintea ta, să nu mai vii pe la mine. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 2)*

Întrebare: „Cât mi-aş dori să locuiesc mai aproape de sfinţia voastră!"

Răspuns: „Ba nu, mai bine mai departe, pentru că vei începe să-l judeci pe stareţ că nu face precum crezi tu". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 15)*

Atunci când stareţul nu te primeşte mult timp şi vei începe să te mâhneşti, acesta va zice: „Ca să te primesc, trebuie să fii mai cu evlavie". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 32)*

Întrebare: „M-aş mulţumi cu toate, numai că sfinţia voastră sunteţi departe de mine".

Răspuns: „Cei mai apropiaţi ai mei mi s-au făcut străini. Mai răruţ - mai drăguţ; mai aproape - mai străin". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 60)*

(...) Mâhnit de neascultarea unor surori din mănăstire, stareţul zicea cu durere: „Iată că Dumnezeu a luat de la mine putinţa să aud şi să vorbesc, ca să nu aud cum cereţi binecuvântare să trăiţi după voia voastră, şi să nu vorbesc, pentru că nu ascultaţi". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 125)*

A ne imagina chipul părintelui duhovnicesc, când ne aflăm în biserică şi la rugăciunea de chilie, nu numai că nu este potrivit, ci şi împotriva oricărei rânduieli şi păgubitor pentru suflet. Este pur şi simplu o ispită plauzibilă a vrăjmaşului, de care trebuie să fugim în tot chipul. Cea dintâi şi principala poruncă evanghelică este: *Să iubeşti pre Domnul Dumnezeu din toată inima, şi sufletul, şi cugetul tău* (Luca 10: 27), de care trebuie să ne şi ţinem. Iar despre părinţii duhovniceşti, porunca este alta. Pentru că veghează sufletele noastre, trebuie să ne supunem lor, iar nu să ni-i închipuim în timpul rugăciunii. Acest lucru nu numai că nu este de trebuinţă, ci e şi vătămător, mai ales pentru cei ce încă nu s-au slobozit de simţămintele pământeşti ale omului stricăcios. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 86-87)*

Decât să vii la noi, mai bine rămâi acasă şi îngrijeşte-te de acele neputinţe sufleteşti despre care mi-ai scris, rugându-te cu credinţă şi smerenie Doctorului sufletelor şi trupurilor, ca să tămăduiască neputinţele noastre văzute şi nevăzute - El Singur are puterea să tămăduiască patimile noastre ascunse -, pentru că urâtorul binelui a aruncat mreje ascunse pe calea lucrării duhovniceşti, ca să aducă vătămare sufletului în loc de folos. Dar fie ca Atotştiutorul şi Atotputernicul Dumnezeu să zădărnicească toate acestea printr-un singur semn al mâinii Sale. De altfel, noi înşine, înţelegând uneltirile vrăjmaşului, să respingem cele vătămătoare sufletelor noastre şi să păstrăm cele ce ne folosesc. Putem să ne amintim de părintele nostru duhovnicesc, numai nu în biserică

sau la pravila de rugăciune, atunci când întreaga minte trebuie să fie îndreptată către Unul Dumnezeu. Dar şi în altă vreme această amintire, dimpreună cu chemarea lui Dumnezeu şi a ajutorului cel puternic al Lui şi a milostivirii Sale, trebuie să curăţească de amestecul nefolositor şi să ne izbăvească de acesta. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 87)*

Chiar dacă O. vorbeşte adevărat despre părintele tău duhovnicesc, precum că este om cu multe păcate, totuşi nu trebuie să asculţi toate acestea şi să taci. Teodor al Edessei scrie: „Pe tot cel ce huleşte împotriva părintelui tău duhovnicesc să-l mustri", adică oricui face aşa să-i îngrădeşti buzele. Să vorbească astfel unde vrea şi cu cine vrea, însă tu să nu permiţi astfel de vorbe de faţă cu tine, repetându-i: „Vorbiţi aşa oriunde doriţi, dar înaintea mea este necuviincios să ziceţi asemenea lucruri, şi pentru aceasta nu veţi putea scăpa fără vătămare sufletească şi răspundere pentru sufletul vostru". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 46-47)*

Îmi tot repeţi aceeaşi neghiobie, precum că nu-mi este milă de tine. Dacă ar fi aşa, atunci de ce te-aş mai fi certat de atâtea ori? *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 73)*

Îmi scrii: „Iertaţi-mă că nu vă scriu nimic îmbucurător: doar păcate şi neputinţe; niciodată nu vă mângâi prin oarecare îndreptare". Să-mi scrii despre neputinţele tale - prin acestea cel mai mult mă vei mângâia. Oarecare îndreptări înalte nu sunt la măsura ta; dar pocăinţa este mai mare decât toate şi mai trebuincioasă decât toate pentru orice om, şi mai mângâietoare pentru alţii, decât a povesti despre părutele tale virtuţi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 94)*

Îţi voi mai spune încă - să fii cu sinceritate. Cum suferi tu acolo şi mie nu-mi scrii, pentru că „te temi să superi pe Dumnezeu"? Dar, măicuţa mea, dacă vei supăra pe Dumnezeu şi te vei căi înaintea duhovnicului, atunci El, adică Dumnezeu, va lua şi va ierta greşeala şi supărarea pe care ai pricinuit-o Lui. Pentru că, vezi bine, tu suferi şi nu te căieşti, iar capătul acestor suferinţe iese tot atât de stricăcios. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 272)*

Faptul că diavolul te sperie şi te opreşte să-mi descoperi neputinţele şi cugetele tale nu este o noutate. Ţi-am mai arătat Capitolul 43 din Teodor al Edessei. Demonii scrâşnesc din dinţi cu străşnicie asupra celor ce vieţuiesc sub îndrumarea părintelui lor. Iar tu să-mi scrii, nădăjduind în Dumnezeu. Şi te vei mântui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 170)*

Îți mai amintesc despre părintele duhovnicesc. Trebuie de acum să alegi cu hotărâre şi să nu te muți de la unul la altul. Taina pocăinței are puterea ei, iar sfatul este cu totul altceva. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, pp. 297-298)*

M. se teme ca nu cumva cineva s-o îndepărteze de mine. Pe cel sătul îl poți îndepărta cu uşurință de la hrană, iar pe cel flămând - cu mult mai greu. Câtă vreme vei fi cu băgare de seamă şi atentă, şi nu vei pierde dragostea şi credincioşia ta, nimeni nu te va putea îndepărta de mine. Mai ales dacă-ți vei ține promisiunea, care mă bucură atât de mult: „Să nu faci nimic după voia ta". Aşa nimeni nu ne va despărți unul de altul. Citeşte în cartea Avvei Dorotei povestirea despre tânărul Dositei. O aşa credincioşie nici omul nu e în putere s-o biruiască, nici vrăjmaşul sufletelor. De ce? Pentru că Domnul a spus: *Unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Matei 18: 20). Iar dacă între noi se află Dumnezeu, cine este împotriva noastră? *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 205)*

Am ajuns şi eu până la urmă zilele când chiar şi M. a început să fugă de mine! Poftim - credincioşie! Poftim - statornicie! Se leapădă de mine chiar şi cea pentru care rabd defăimare, cum că o alint peste măsură! Unde să caut acum dreptate, nu mă duce mintea! Nici nu mai ştiu din ce parte să mă apropii de tine. Eşti supărată. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 207)*

Relațiile duhovniceşti

Străduieşte-te să ai ură sfântă mai ales pentru cei ce se lipesc prea mult de tine, ca să-i respingi şi ei să caute doar cele duhovniceşti, iar nu petrecere deşartă a timpului. Fii mai serioasă şi mai dură cu odraslele tale duhovniceşti, ca să nu-şi permită să te aibă ca pe una de seama lor sau să-ți facă declarații de dragoste. Şi noi i-am iubit pe părinții noştri duhovniceşti şi stareți, dar niciodată nu îndrăzneam să le spunem despre aceasta. Dacă iubesc, atunci să se roage lui Dumnezeu şi să asculte, iar nu să se țină de amabilități. *(Cuviosul Iosif, 113)*

Bucuria duhovnicească

Dăruieşte, Doamne, ca în bucurie duhovnicească şi sănătate trupească, dimpreună cu toți frații, să petrecem timpul prielnic şi mântuitor al anului celui nou. Dacă *prin multe scârbe se cuvine să intrăm în Împărăția*

Cerurilor (Fapte 14: 22), atunci cu dreptate este să avem parte de toată bucuria, deoarece acum cădem în felurite ispite. *(Cuviosul Moisi, 291)*

Cugetul duhovnicesc

Mă rog lui Dumnezeu să vă dea cuget adevărat ca toate întâlnirile să le îndreptați spre folos şi să nu vă mâhniți pentru nimic şi să nu vă împuținați cu duhul, pentru că nu este de mirare dacă cineva este nemulțămit de una, altul - de alta, căci noi toți avem necazuri. Însă este de trebuință ca pe noi înşine şi pe aproapele nostru să-l susținem prin orice mijloace şi să-l liniştim, iar mijlocul cel dintâi este rugăciunea smerită către Domnul şi încredințarea neputințelor noastre şi ale aproapelui nostru ajutorului celui atotputernic şi mântuitor al lui Dumnezeu. Ceea ce nu ne este cu putință nouă a îndrepta, cu siguranță este cu putință Domnului, prin Care viețuim şi ne mişcăm. Roagă-te pentru toate şi poartă totul cu răbdare. *(Cuviosul Moisi, 267)*

Înrudirea duhovnicească

Chiar dacă nu descriem pe hârtie unul altuia amănunțit evenimentele din viața noastră şi suntem lipsiți de întâlnirea față către față din cauza depărtării, totuşi, prin milostivirea Domnului, fiind trupeşte despărțiți, cu duhul şi prin dragoste duhovnicească avem întotdeauna simțământul unirii, folosul împărtăşirii şi dorința curată de a ne vedea, precum şi setea de a auzi unul despre celălalt, care este mai mare decât cea de a-ți vedea propriul copil. Aceasta este acțiunea calităților înrudirii duhovniceşti. *(Cuviosul Lev, 239)*

Îndrumarea duhovnicească

Scrieți că nu găsiți atâta folos la părinții moscoviți, pe cât îl simțiți de la pustnici. Aceasta poate fi din cauză că nici proorocii nu au parte de cinste şi încredere în patria lor. Iată de ce nu ei sunt de vină, ci cei care caută folos fără credință. Sunt oameni smeriți care de la orice părinte deprind ceva folositor; şi, tot astfel, sunt oameni fără smerenie, care nu numai față de cei vii, ci chiar şi față de cei răposați, adică Părinți canonizați de Sfânta Biserică, nu au încredere deplină. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 241)*

Dacă vi s-a întâmplat vreo ispită împotriva maicii voastre evanghelice (la călugărie, monahia primeşte o povăţuitoare, numită maică Evanghelică, pentru că tunderea se săvârşeşte înaintea Evangheliei şi Crucii), vă spun că aceasta este cea mai grea ispită, mai mare decât care nu există! De vină este nerăbdarea voastră şi neiscusinţa în purtare. Dacă v-aţi fi învăţat să vedeţi în chipul maicii voastre chipul lui Hristos, atunci aţi fi avut evlavie faţă de ea, aţi fi iubit-o şi v-aţi fi supus ei în toate, iar fără acest simţământ, obişnuiţi să mergeţi la ea fără să vă gândiţi dacă e vremea potrivită să vă duceţi. Nu cumva se odihneşte? Nu cumva se roagă? Nu cumva citeşte? Nu cumva este preocupată de vreo lucrare în folosul mănăstirii? Şi dacă maica vă spune: „Vino, sufleţel, puţin mai târziu, nu am timp să vorbesc acum cu tine!", atunci, încruntându-vă, plecaţi nemulţămită la chilia voastră, unde vă apucaţi de scris şi înşiruiţi două sau trei pagini de diferite explicaţii, în duh de cârteală şi de nemulţămire pentru tot felul de lucruri, şi o rugaţi pe maica să citească toate acestea şi să vă liniştească. Această explicare a voastră seamănă mai mult a obrăznicie, decât cu smerenia lui Hristos, şi dacă acest lucru va continua astfel, atunci sufletul vostru niciodată nu va putea fi împăcat, iar voi, vieţuind într-un port liniştit, veţi fi ca şi în mijlocul mării învolburate şi veţi fi mereu luptată şi înecată de lacrimi. Dumnezeu să vă păzească de aceasta şi să vă ajute să puneţi început bun. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 246-247)*

Să nu căutaţi nimic altceva decât Împărăţia lui Dumnezeu, iar toate celelalte vi le va da maica voastră duhovnicească, fără să-i cereţi, ca una ce are un cuvânt de spus - adică să dea răspuns pentru voi înaintea lui Hristos Dumnezeu Însuşi -, pentru că sufletul ei este legat de al vostru prin dragoste sfântă. Aceasta mai mult se îngrijeşte de cele folositoare şi mântuitoare pentru voi, decât o faceţi voi înşivă. Să credeţi aceasta fără nici o îndoială. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 268)*

Întrebare: „Cum să conducă sfinţia sa (stareţul pustiei lui Tihon din Caluga, părintele egumen Gherontie) şi să îndrume oile cuvântătoare, încredinţate lui de Dumnezeu?"

Răspuns: „După măsura credinţei voastre, vă sfătuiesc să vă predaţi pe voi înşivă şi pe cei ce vă înconjoară Atotputernicului Dumnezeu şi voii Lui multmilostive, pentru că Însuşi Mântuitorul a spus în Sfânta Evanghelie: *fără de Mine nu puteţi face nimic* (Ioan 15: 5). (...) La fel, vă rog şi vă implor, precum vă sfătuiam şi înainte, să nu fiţi un chinuitor subtil, ci să faceţi totul cu măsură. Iar cele ce va trebui să fie îndreptate, să le înfăptuiţi cu chibzuinţă şi îndelungă răbdare". *(Cuviosul Lev, 12, p. 78)*

Dacă cineva caută mântuirea cu sinceritate şi din tot sufletul, pe acela Dumnezeu îl va îndruma către un adevărat povăţuitor... Nu vă faceţi griji - cei ce se aseamănă întotdeauna se vor găsi unii pe alţii. *(Cuviosul Lev, 12, p. 63)*

Dacă nu poţi avea o relaţie duhovnicească deplină, atunci ţine-te de împlinirea poruncilor evanghelice ale lui Hristos, şi aceasta îţi va fi îndeajuns. Şi să te mai ţii de sfatul Sfântului Varsanufie cel Mare: „Cel ce îşi leapădă voia sa, în orice loc dobândeşte pacea". În sfârşit, ţine-te de cuvântul vechi bisericesc: cel ce se mântuieşte, mântuiască-şi sufletul. Cercetează-te pe sine însăţi şi destul îţi este. Iar alţii - cum doresc. Lucrurile care nu depind de tine lasă-le în voia fiecăruia şi totodată în judecata lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 185)*

Chiar dacă vrăjmaşul îţi spune oarecum adevărul, cum că n-aş avea cunoştinţă din experienţă, ci explic lucrurile doar din ceea ce am citit în cărţi duhovniceşti, totuşi trebuie să respingi acest părelnic adevăr drăcesc, în primul rând, pentru că Domnul Însuşi ne-a predanisit să cercetăm Scripturile, grăind în Evanghelie aşa: *Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică* (Ioan 5: 39). Şi Cuviosul Nil Sorski ne sfătuieşte să nu facem nimic din cele despre care nu găsim mărturie în Sfânta Scriptură, nici în scrierile Sfinţilor Părinţi, chiar dacă ni se pare că e ceva foarte folositor. În al doilea rând, trebuie să respingem „adevărurile" drăceşti pentru că acestea sunt mai vătămătoare decât însăşi minciuna, la fel ca şi cea mai bună băutură - dacă este amestecată cu otravă, se face mai rea decât apa stricată. Dracul, chiar dacă ne insuflă ceva verosimil, o face cu viclenie, ca să tulbure şi să încurce pe omul-creştin, şi aceasta este întotdeauna amestecată cu otrava răutăţii şi zavistiei. Din această cauză şi apostolul Pavel a respins cuvintele părut-adevărate ale duhului ispititor, precum se zice în Fapte. În al treilea rând, trebuie să respingem insuflările drăceşti legate de relaţia duhovnicească, pentru că nimic nu alungă gândurile drăceşti mai bine decât spovedirea lor părintelui duhovnicesc. Iar despre faptul că cei mai răi îi îndreaptă uneori pe cei mai buni decât ei înşişi, vedem un exemplu în Proloage, cum un simplu diacon îndrepta greşelile din neştiinţă ale unui preot cu atâta sfinţenie, încât, în timpul slujirii, pentru curăţia ce o avea, i se arăta îngerul Domnului. Cu adevărat, n-ar fi trebuit ca eu să învăţ pe cei mai buni decât mine din cauza netrebniciei mele duhovniceşti, însă îmi este milă de tine atunci când văd cum vrăjmaşul te necăjeşte atât de mult prin uneltirile lui cele rele şi prin această milă mă biruiesc şi mă conving

singur pe mine însumi să-ţi explic nişte lucruri care sunt mai presus de mine. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 17)*

Domniţei despre care mă întrebi, cel mai bine ar fi să-i citeşti din cărţile Părinţilor şi mai puţin să-i vorbeşti. La început poţi să-i dai să citească din Avva Dorotei, iar mai apoi din Marcu Ascetul. Iar de primit, poţi s-o primeşti cu condiţie, numai să nu-i spui: doar dacă te va asculta. Ci spune aşa: dacă vrea să primească învăţătura Sfinţilor Părinţi, atunci poate veni, iar dacă nu va voi să primească învăţătura Părinţilor şi va continua să se certe cu tine, să nu vină, pentru că asemenea certuri deşarte îţi fură şi ţie zadarnic din timp şi te mâhnesc, iar pentru dânsa sunt nefolositoare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 27-28)*

Iarăşi despre domniţa care vine pe la tine. În purtarea către dânsa, ţine-te de încercatul sfat al Sfinţilor Părinţi: celui ce se îneacă nu-i întinde mâna, ci doar toiagul tău; dacă vei avea putere să-l scoţi din adâncime, foarte bine, iar dacă nu-ţi ajung puterile, atunci lasă toiagul tău în mâinile lui, iar tu păzeşte-te de înecare. Înţelege ceea ce s-a zis. Dacă din discuţia cu dânsa te mâhneşti, atunci, cât poţi, îndepărtează-te, abţinându-te în orice chip de la vorba certăreaţă. Cel ce nu vrea să asculte cuvintele Sfintei Scripturi, acela nu poate fi convins prin certuri, ci mai mult te vei vătăma şi te vei mâhni. Apostolul spune: *Iar de se vede că este cineva prigonitor, noi obicei ca acesta nu avem, nici bisericile lui Dumnezeu* (I Cor.11: 16). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 28)*

Mai degrabă, gelozia trufaşă s-a cuibărit în sufletul ei - pentru că ar dori să te ocupi mai mult de ea, decât de celelalte. Această prostie se întâlneşte cel mai des. Iar tu încearcă să nu iei în seamă aceste lucruri; ajutorul necesar să-l primeşti, iar celorlalte fapte să nu le dai nici o atenţie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 84)*

Pentru ce să te mai sfătuiesc, dacă şi aşa ai o mulţime de sfătuitori? Mă întrebi despre mărunţişuri, iar lucrurile importante le ascunzi şi singură hotărăşti ce să faci, aşa că mie îmi rămâne doar să te încuviinţez. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 99)*

Mă întrebi dacă ar fi bine să vieţuieşti alături de o monahie bătrână, ca s-o întrebi ce şi cum să faci şi să citiţi împreună pravila de rugăciune - crezând că atunci te vei linişti. Te înşeli. Căile oamenilor sunt diferite şi dacă mereu vom privi la ceilalţi, cum trăiesc, şi le vom urma, atunci se va petrece o mare încurcătură care va duce la judecare. Însă fiecare trebuie

să întrebe despre sine pe părintele său duhovnicesc, de care ține, și să procedeze precum îi va spune. Monahia cu care ai fi vrut să viețuiești nu mă cunoaște, iar tu țineai și ții de netrebnicia mea: și atunci, ce ar fi ieșit din împreună-viețuirea voastră? Aceea te-ar fi zăpăcit, iar tu ai fi necăjit-o. Petrecerea cu alții nu ne trebuiește pentru ca să ne sfătuim cu toți și să urmăm tuturor, ci pentru ca în relațiile cu ei să cunoaștem neputințele noastre sufletești și să ne smerim înaintea aproapelui. Iar acest lucru poți să-l faci fără să viețuiești cu stareța; și așa poți, din diferite situații și prin diferiți oameni, să-ți cunoști neputințele și să înveți blândețea, smerenia și răbdarea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 101)*

Scrisorile tale le-am primit și, după ce am citit-o pe ultima din ele, mult m-am mirat de tine. Tu însăți ești foarte hotărâtă să nu primești propunerea din partea lui G., scriind că în casa ei nimeni nu și-a putut păstra sănătatea, că acolo prezența ta este zadarnică și că nu ai nici putere, nici răbdare să viețuiești cu ea. Totodată îi răspundeai acesteia că nu poți fi de acord cu propunerea ei până nu te vei sfătui cu mine sau nu vei primi binecuvântare pentru aceasta. Să te binecuvântez să mergi la G. nu pot, pentru că nici tu nu dorești acest lucru, iar să spun că nu binecuvântez înseamnă să iau asupra mea neplăcerea ei pentru refuzul tău, în timp ce aceasta este voia ta. Înseamnă că te-ai referit la binecuvântarea mea numai ca să te scuzi? Oare pentru așa ceva există relația duhovnicească? Dacă ar fi așa, atunci relația duhovnicească ar fi o întreagă încurcătură și vrednică de mustrare. Pentru aceasta te mustru, ca să nu mai faci pe viitor asemenea lucruri. Dacă nu vrei să faci ceva, găsește-ți propriile scuze, fără să te referi la binecuvântarea altcuiva, care se cere atunci când cineva nu este hotărât pentru ceva sau este nedumerit și vrea un sfat, cum să procedeze. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 181-182)*

Cinul preoțesc

Între altele mi-am amintit să-ți spun să nu-ți umilești prea mult cinul înaintea fraților, pentru că acesta trebuie să fie respectat prin ascultarea ce i se cuvine și prin supunere față de puterea încredințată ție de Începătorul Preoției. *(Cuviosul Moisi, 269)*

Cum se poate să râzi de un preot? Și ce dacă slujește rău? Oricum are harul asupra lui. Își poartă cinul. Nu se poate, nu se poate să râdem! *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 92)*

Sfaturile duhovniceşti

Dacă surorile vin şi întreabă ceva, atunci nu trebuie să refuzi a le da un sfat trebuincios. Ci mai degrabă insuflă-le să aibă ascultare, smerenie şi tăierea voii sale. Iar fără aceste virtuţi nicicum nu se vor mântui. Să nu le sfătuieşti în nici un chip să se roage mult sau să postească mai mult decât alţii, ci să se ţină ca toţi ceilalţi. Samavolnicia şi nevoinţele fără măsură aduc doar tulburare şi vătămare, iar nu folos. Să nu le chemi la tine pentru sfat sau învăţătură, iar dacă cineva întreabă, să nu refuzi. *(Cuviosul Iosif, 99)*

Omul duhovnicesc

Omul duhovnicesc îl înţelege îndată pe cel asemenea lui, la fel pe cel sufletesc şi pe cel trupesc. Precum omul cel învăţat îl înţelege pe cel ce are aceeaşi învăţătură cu dânsul, dar îl înţelege totodată şi pe cel neînvăţat şi neştiutor. Oricât s-ar strădui acesta din urmă să-şi ascundă insuficienţa în educaţia sa şi ignoranţa, totuşi uneori un singur cuvânt îi este de ajuns ca să se descopere înaintea lui şi acela să râdă de el. Altul, chiar dacă a citit mult, însă fără un îndrumător şi fără un sistem bine cugetat, cum ar fi în instituţiile de învăţământ, mai mult se strică la minte şi la inimă. Un om învăţat cum se cuvine îl va aprecia dintr-o privire şi pe un tobă de carte ca acesta. Tot astfel, omul duhovnicesc înţelege şi apreciază pe cel ce a învăţat doar creştinismul teoretic, însă fără să pătrundă adevărurile duhovniceşti ale acestuia. *(Cuviosul Varsanufie, 4, p. 13)*

Sufletul

Sufletul este mai mare decât trupul: trupul ne doare puţin şi trece, iar durerea sufletească se continuă în veşnicie. Izbăveşte-ne, Doamne, de boala aceasta şi ne dăruieşte vindecare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 441-442)*

Dacă trupul nu rabdă postul şi munca, atunci îndreaptă-ţi atenţia către suflet, adică spre inimă şi minte. Deprinde-le cu rugăciunea lui Iisus şi aşa vei dobândi mai mult decât cei ce se ostenesc trupeşte. Principalul este să te ţii de rugăciunea lui Iisus, uneori cu buzele, alteori cu mintea. Cu timpul vei îndrăgi aceasta, chiar dacă la început îţi va fi şi greu uneori. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 261-262)*

Întru răbdarea voastră veți câştiga sufletele voastre (Luca 21: 19). De aceea nu slăbi, nu te mâhni, atunci când ți se oferă prilejul să-ți dobândeşti sufletul. A dobândi sufletul înseamnă să-i dai acea însemnătate şi acel loc care îi este gătit de Domnul - adică să fie împărătesc, dumnezeiesc, cuvios, sfânt. Iar a cădea dintru acestea înseamnă a-ți pierde sufletul. *Că ce folos este omului de ar dobândi lumea toată, iar sufletul său îşi va pierde?* (Matei 16: 26). Pentru aceasta, să ai întotdeauna înainte folosul sufletului tău, şi, după aceea, folosul trupului, comoditatea, liniştea şi, mai ales, alinarea care vine cu timpul. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 266)*

Legat de îmbrăcăminte, (...) ți-am mai spus. (...) De altfel, aceste lucruri nu au importanță, ci este important ceea ce împodobeşte biserica cea dinlăuntru! Însă înainte să împodobim, noi, pătimaşii, ar trebui mai întâi să curățim. Iar arma de curățire pentru noi este una singură accesibilă: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 48)*

Pentru scrin şi alte mărunțişuri, să nu te mâhneşti. Păzeşte „biserica" ta - care este mai de preț decât cerul şi pământul, decât soarele şi stelele şi decât toată lumea cea văzută, oricât de minunată ar fi, iar tu nicidecum nu pricepi aceasta. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 82)*

Inima nu e o aşchie, nici sufletul omenesc, un lucru ieftin, ci este mai de preț decât toată lumea. Toate comorile globului pământesc şi tot universul nu prețuiesc atât cât prețuieşte un suflet de creştin. Aşa învață Sfinții Părinți. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 319)*

Sufletul omenesc ascunde în adâncimea lui multe bunătăți. Trebuiesc doar găsite. *(Cuviosul Lev, 12, p. 60)*

Precum trupul nostru are tot felul de neputințe, aşa şi sufletul. Este orbire trupească şi este orbire sufletească. Pe lângă acestea, unii mai au şi un fel de apă tulbure în ochi şi, chiar dacă privesc, nu pot vedea nimic. Asemenea acesteia, apă tulbure pot avea şi ochii cei sufleteşti, din cauza căreia nici aceştia nu pot să vadă nimic. Iar dacă omul va ajunge în adâncul răutăților, nu poate să vadă aceasta şi nu se îngrijeşte de mântuirea sufletului său. Pentru aceea Sfinții Părinți au rânduit ca în fiecare zi să rugăm pe Hristos Mântuitorul nostru, strigând către Dânsul: „Luminează ochii mei, Hristoase Dumnezeule, ca nu cumva să adorm întru moarte, ca nu cumva să zică vrăjmaşul meu, întăritu-m-am asupra lui". *(Cuviosul Antonie, 22, p. 148)*

Nebunia

Îmi scrii despre fratele tău, care suferă de boala suspiciunii, zicând că poliția secretă îl urmărește peste tot și prin toți, astfel încât îi bănuiește pe cei mai apropiați ai săi de toate răutățile și de colaborare cu poliția secretă. Această boală sufletească i-a apărut în urma faptului că i-a fost rușine sau pur și simplu n-a vrut să se căiască la timp de micile lui păcate copilărești, socotindu-le puțin importante. Însă conștiința - judecătorul nemitarnic -, prin mustrările ei, îi amintea de trebuința pocăinței, insuflându-i că nu are dreptate, ci este vinovat; iar el, în loc de pocăință, a transformat insuflările conștiinței în urmărirea poliției. Iar necredința ce i s-a adăugat și îndepărtarea îndelungată de la împărtășirea cu Sfintele Taine a sporit și mai mult boala lui sufletească - a bănuielii neîntemeiate.

Îți este frică să nu se întunece la minte. Dar, din toate răutățile, aceasta este cea mai mică. În această situație, la urma urmei, îi va fi păzită măcar viața, în cazul în care se va afla într-o instituție pentru cei bolnavi mintal, pentru că omul în asemenea stare nu mai răspunde de ceea ce face. De la sine înțeles, nu poate să nu răspundă pentru faptele de mai înainte.

Ar fi fost minunat dacă ai fi reușit să-l duci pe fratele tău la Cuviosul Serghie și în peșteri să faci o slujbă înaintea icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, numită „a Cernigovului", pregătind mai înainte un duhovnic bun pentru fratele tău, pentru că, după slujbă, cei cu mintea bolnavă își reveneau înaintea icoanei și se spovedeau și prin aceasta se tămăduiau. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 107)*

Evanghelia

Pentru a împlini poruncile lui Hristos, trebuie să le cunoaștem. Acestea sunt arătate în Evanghelie. Citiți Sfânta Evanghelie, pătrundeți-vă de duhul ei, faceți din ea o regulă a vieții voastre, o carte de căpătâi. În orice faptă și problemă de viață, procedați conform învățăturii Evangheliei. Aceasta este singura lumină a vieții noastre. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 289)*

Când încă eram ierodiacon, îmi plăcea foarte mult să citesc Evanghelia. Mă minunam de orice cuvânt!... Ce cuvinte minunate are

Evanghelia... Dacă am lua orice altă carte, fie şi scrisă de cel mai bun dintre scriitori, şi am citi-o de mai multe ori, ne-am putea plictisi. Iar Evanghelia, cu cât o citeşti mai mult, cu atât mai multă mângâiere primeşti şi tot felul de bunătăţi. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 315)*

Fiecare pildă evanghelică are întotdeauna două înţelesuri, două sensuri: unul dinafară, înţeles de toată lumea, iar altul – lăuntric, adânc, tainic, neînţeles de toţi. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 214)*

M-a mâhnit foarte mult nechibzuita ta cugetare legată de Evanghelie, cum că în învăţătura acesteia ar putea să fie spus şi ceva greşit. Cauza pentru care gândeşti aşa este cererea ce nu ţi s-a îndeplinit de mai mult timp încoace, contrar celor spuse în Evanghelie: cereţi şi vi se va da vouă. De aceea eşti proasta proastelor şi părerea ta nechibzuită nu este altceva decât înşelarea înşelărilor drăceşti; iar începutul acesteia a fost însăşi mândria ta, care, chiar dacă s-a ascuns o vreme sub acoperământul smereniei de suprafaţă, totuşi, până la urmă, şi-a arătat adevărata faţă. Gândeşte-te singură. Cât de mare e mândria: dacă cererea noastră nu ni se îndeplineşte, înseamnă că, în învăţătura evanghelică, poate că ceva nu e cum se cuvine. Aceasta mă mâhneşte cu atât mai mult cu cât, dacă îmi aduc bine aminte, ţi-am mai scris despre aceasta de la Sfântul Ioan Scărarul, Treapta 26, Cuvântul 60, unde sfântul zice: „Toţi cei care cer ceva de la Dumnezeu şi nu primesc, cu siguranţă nu pot primi pentru una din aceste cauze: fie pentru că au cerut înainte de vreme, fie din cauza nevredniciei şi trufiei, sau pentru că, după ce ar fi primit, s-ar fi mândrit, sau pentru că, după ce li s-ar fi îndeplinit cerinţa, aceştia ar fi căzut în moleşeală"... Smereşte-te, lasă nebuniile, iar pentru acest păcat să faci timp de 40 de zile câte 15 metanii, însoţite de rugăciunea: „Doamne, iartă-mi nebunia şi păcatul meu!" *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 40-41)*

Te sfătuiesc să citeşti mai des şi mai mult timp din Evanghelie, mai ales cea de la Ioan. Să citeşti aşa, ca să audă doar urechile tale: chiar dacă înţelegi sau nu, oricum să citeşti. Cuvântul plin de har al Evangheliei are puterea să alunge plictiseala şi tristeţea şi te va linişti, numai să citeşti din ea cât mai mult şi cât mai multă vreme, socotind această ispită ca o îngăduinţă a lui Dumnezeu spre încercarea ta şi spre descoperirea stării tale lăuntrice, ca să te îngrijeşti de vindecarea ascunsei boli sufleteşti prin medicamentul din Evanghelie, propus de Domnul Însuşi, Care grăieşte astfel: *Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima, şi veţi afla pace*

sufletelor voastre (Matei 11: 29). Domnul grăieşte şi prin Apostol, zicând: *A mea este izbânda...* (Rom. 12: 19) - adică lasă totul în voia Domnului şi Domnul va răsplăti într-un fel în care tu nu ai putere să răsplăteşti, chiar dacă ai vrea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 86-87)*

Euharistia

Voi zidi Biserica Mea, şi porţile iadului nu o vor birui pre dânsa (Matei 16: 18), se zice în Evanghelie. Apostolul spune că frângerea pâinii, adică Taina Euharistiei, se va înfăptui până la a Doua Venire a Domnului. Cuviosul Efrem Sirul zice că va veni timpul când Jertfa cea Nesângeroasă va înceta. Aici se pare că avem o contradicţie. Cu toate acestea nu este aşa, ci trebuie să înţelegem în felul următor: slujirea în biserică nu se va săvârşi în mod deschis, dar însăşi Taina Euharistiei va continua până la a Doua Venire a Mântuitorului. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 318)*

Epitimia

Tebuie să luăm pedeapsă pentru păcate aici, pe pământ... Mulţi spun - pentru ce să fim pedepsiţi? Domnul este milostiv, l-a iertat şi pe tâlharul ce s-a pocăit, şi l-a primit îndată cu Sine în rai. Sfinţii însă spun altceva: tâlharul şi-a luat pedeapsa de mai înainte, fiind spânzurat pe cuce, şi i-au mai fost zdrobite şi fluierele picioarelor. Înseamnă că moartea i-a fost în chinuri şi a primit pedeapsă pentru păcatele sale. La fel şi ţie, ca pedeapsă, îţi dau pentru un an o epitimie de doisprezece metanii pe zi, pentru toată viaţa ta din trecut, ca acolo, în viaţa viitoare, să nu te mai pedepsească nimeni. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 9)*

Îmi pare foarte rău pentru aşezarea ta sufletească, însă ţi-am spus nu o dată şi mi se pare că ţi-am şi scris că acest lucru era de aşteptat. Aceasta este o epitimie duhovnicească şi nu numai ţie ţi-a fost dată, ci legea duhovnicească a pus-o la temelia tuturor regulilor pentru cei ce păcătuiesc, căci din noi, cei cu adevărat păcătoşi, Milostivul Dumnezeu a judecat să facă îngeri. Pentru aceasta rabdă, crezând cu sinceritate şi neîndoielnic că, pentru toată suferinţa (chiar dacă „ne-o facem cu mâna noastră"), ni se răsplăteşte însutit. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 302-303)*

Epitimia nu putem să n-o îndeplinim. Nici arhiereul însuşi nu ne poate dezlega de aceasta. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 164)*

Pentru neluarea în seamă şi neîndeplinirea regulilor monahale, să iei asupra ta următoarea epitimie: să nu judeci pe nimeni, să ierţi pe toţi şi să te socoteşti în sufletul tău mai prejos decât toţi de pe pământul acesta. Prin aceasta, tot ce ai trecut cu vederea poate fi iertat şi pot fi şterse o mulţime de păcate. Această epitimie uşoară este folositoare tuturor. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 283)*

Metaniile trecute cu vederea poţi să le faci şi în alte zile sau ore, şi chiar peste un an. Trebuie să-i spui duhovnicului când le vei face sau că le faci. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 186)*

Erezia

Fiul meu, să ştii că, în zilele din urmă, precum zice Apostolul, vor veni vremuri grele. Şi aşa, din cauza împuţinării bunei cuviinţe, în biserică vor apărea erezii şi dezbinări, şi nu vor fi atunci, după cum au prezis Sfinţii Părinţi, oameni cu experienţă şi iscusiţi în viaţa duhovnicească nici pe prestolurile arhiereşti, nici în mănăstiri. De aceea ereziile se vor răspândi pretutindeni şi pe mulţi vor amăgi. Vrăjmaşul neamului omenesc va lucra cu viclenie, ca să atragă în erezie, dacă este cu putinţă, şi pe cei aleşi. El nu va respinge cu grosolănie dogma Sfintei Treimi, cea despre Dumnezeirea lui Iisus Hristos, despre Născătoarea de Dumnezeu, ci pe neobservate va începe să strâmbe predanisirile Sfinţilor Părinţi, primite de la Duhul Sfânt - învăţătura Bisericii înseşi. Uneltirile vrăjmaşului şi rânduielile lui vor fi observate doar de puţini, de cei mai iscusiţi în viaţa duhovnicească. Ereticii vor prinde putere asupra Bisericii, vor pune peste tot slujitori de-ai lor şi buna cuviinţă va fi nesocotită. Dar Dumnezeu nu va lăsa pe robii Săi fără apărare şi în neştiinţă. El a spus: *După roadele lor îi veţi cunoaşte* (Matei 7: 16). La fel şi tu, după roadele lor, adică după faptele ereticilor, să te străduieşti a-i deosebi pe aceştia de păstorii cei adevăraţi. Aceştia sunt hoţi duhovniceşti, care fură turma duhovnicească, şi *nu intră prin uşi în staulul oilor, ci sar pre aiurea* (Ioan 10: 1), precum a zis Domnul, adică intră pe căi fără de lege, nimicind prin silnicie rânduielile lui Dumnezeu. Domnul îi numeşte pe aceştia tâlhari...

Monahii vor suferi o mare prigoană de la eretici şi atunci viaţa monahicească va fi pângărită. Se vor împuţina mănăstirile şi călugării; cei care vor rămâne vor fi asupriţi. Aceşti urâtori ai vieţii monahiceşti, ce poartă doar la suprafaţă chipul cuvioşiei, se vor sili să atragă călugării de partea lor, promiţându-le ocrotire şi bunătăţi vremelnice, iar cei ce nu se vor supune vor fi ameninţaţi cu izgonirea. Din cauza acestor ameninţări, cei slabi cu duhul vor fi foarte umiliţi. Dacă vei ajunge aceste timpuri, fiul meu, bucură-te, pentru că atunci celor credincioşi, care nu vor dori alte bunătăţi, le vor fi gătite cununi doar pentru răbdarea în credinţă, după cuvântul Domnului: *Tot cela ce va mărturisi pre Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi şi Eu pre dânsul înaintea Tatălui Meu, Carele este în ceruri* (Matei 10: 32).

(...) Dimpreună cu erezia va intra în mănăstire şi dracul, şi atunci aceasta nu va mai fi sfântă mănăstire, ci simple ziduri.

(...) Să nu vă fie frică de scârbe, ci de obrăznicia ereticilor, ce se înverşunează să despartă pe om de Hristos, fapt pentru care Hristos a poruncit să-i socotim drept păgâni şi vameşi.

Aşadar, fiul meu, întăreşte-te prin harul lui Iisus Hristos. Cu bucurie grăbeşte-te spre nevoinţele mărturisirii dreptei credinţe şi rabdă suferinţele, ca un bun ostaş al lui Iisus Hristos, Care a zis: *Fii credincios până la moarte şi îţi voi da cununa vieţii* (Apoc. 2: 10). Căci Lui, dimpreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, I se cuvine slava şi puterea în vecii vecilor. Amin. *(Cuviosul Anatolie, 2, p. 44)*

Îmi scrieţi despre al vostru N. la care vieţuiţi, numindu-l ideal al moralităţii în toate privinţele, dar adăugând că acesta crede „în felul său" - la nimereală. Dar această credinţă originală nu este nicicum semnul unui om ideal moraliceşte. Dimpotrivă, astfel de oameni au fost şi sunt dintotdeauna numiţi eretici... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 200)*

Jertfa

Femeia pomenită în Evanghelie, care a cumpărat un alabastru cu mir de mult preţ, din multă osârdie şi dragoste a început să-l toarne pe capul lui Hristos Mântuitorul. Dar ucenicii Lui, văzând acestea, au început să cârtească şi au socotit acest lucru drept unul neplăcut lui Dumnezeu şi păgubitor, adică deşert, spunând următoarele: *Pentru ce se făcu această pagubă cu mirul?* (Marcu 14: 4). Mai bine era dacă se vindea şi banii se împărţeau săracilor. Însă Mântuitorul nu i-a lăudat pentru aceasta, ci a zis: *Lăsaţi-o pre dânsa, că bun lucru a făcut cu Mine; pre săraci pururea îi aveţi cu voi, dar pre Mine nu Mă aveţi pururea* (Marcu 14: 6-7; Ioan

12: 8). Prin acest exemplu, Mântuitorul ne învață că tot lucrul cel bun, ce se referă nemijlocit la cinstirea lui Dumnezeu Însuşi şi la proslăvirea Lui, trebuie făcut în primul rând, iar grija pentru cei săraci să fie lăsată pentru o vreme. Pentru aceasta, dacă cineva se îngrijeşte mai mult de împodobirea celor sfinte, acela nu numai că nu pierde nimic, ci mai mult dobândeşte, iar exemplu ne poate servi Cuviosul Erasm de la Pecerska... Un lucru plăcut lui Dumnezeu este şi construirea sfintelor biserici. Despre folosul acestuia însăşi Maica Domnului, arătându-se, i-a descoperit unui bineplăcut al său că, dacă cineva va aduce măcar o cărămidă pentru zidirea bisericii lui Dumnezeu, acela nu numai că nu-şi va pierde plata sa, ci o va dobândi şi pe ea ca rugătoare pentru sine. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 219-220)*

Despre banii pe care dânsa îi ia în taină... şi îi foloseşte, chipurile, pentru lucruri folositoare, dar provoacă învrăjbire în familie, judecați şi singuri - oare această jertfă poate fi plăcută lui Dumnezeu? Chiar Mântuitorul ne spune în Evanghelie: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Matei 12: 7), milă, adică dragoste şi înțelegere în Duhul Sfânt. *(Cuviosul Lev, 216)*

O monahie a povestit stareţului că a visat icoana Maicii Domnului şi a auzit de la ea cuvintele: „Adu jertfă". Părintele a întrebat: „Şi ce ai făcut, ai adus jertfă?" Iar aceasta a răspuns: „Ce aş putea să aduc? Nu am nimic". Atunci părintele a zis: „În psalmi scris este: *Jertfa laudei Mă va proslăvi* (Psalm 49: 23)". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 107)*

Viața în oraş

Eu, pentru că am simțit plictiseala de aici şi povara sufletească, mă gândesc: măcar dacă n-aş mai merge la Moscova vreodată! Şi cum aş mai pleca de-aici! Cei ce s-au născut în acest oraş tânjesc după el. N.A. zice: „Ia-mă cu tine la pustie, m-am săturat de forfota moscovită". „Nu, îi spun, sunt puternice legăturile voastre, cele cu care sunteți încătuşați". Pe O.P. nu îl cunosc personal, dar ştiu din auzite că este un rob credincios al Domnului, însă legat de viețuirea împreună cu noi nu pot să spun nimic cu siguranță. Nu poți cunoaşte într-o oră ce folos sufletesc vom avea noi din partea lui şi ce folos sufletesc va avea el din partea noastră. M-aş putea învoi să vină până la mine, cu binecuvântarea stareţului meu, dar nu pentru multă vreme. Nu-l cunosc cât de modest este. Dacă el caută viață retrasă pentru rugăciune, atunci trebuie, în primul rând, să iubească

tăcerea şi să arate acest lucru în fapte. *Nu din cuvintele lor*, zice Mântuitorul, *îi veţi cunoaşte, ci din roadă* (Matei 7: 20). *(Cuviosul Moisi, 265)*

Viaţa veşnică

Diferită este aşezarea sufletească a oamenilor şi tot atât de diferită va fi slava pe care o vor moşteni în viaţa veşnică. Apostolul Pavel scrie: alta *este slava soarelui, şi alta slava stelelor...* (I Cor. 15: 41). Chiar şi îngerii nu sunt în aceeaşi treaptă şi slavă la Dumnezeu. Cel mai aproape de prestolul lui Dumnezeu sunt înflăcăraţii Serafimi, apoi Heruvimii, apoi Scaunele, Domniile, Puterile, Stăpâniile, Începătoriile, Arhanghelii, îngerii. Iar aceste nouă cete îngereşti se desăvârşesc în fiecare secundă. La fel şi sufletele omeneşti, în dependenţă de felul în care au fost pregătite pe pământ, nu rămân în aceeaşi stare, ci trec dintr-un locaş în altul. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 65, din 02.08.1909)*

Şi noi Îl vom vedea pe Dânsul faţă către faţă. Şi vom veni la El nu ca păcătoşi, ca robi netrebnici, ci ca prieteni: *Ai mei ucenici sunteţi, de veţi avea dragoste între voi* (Ioan 13: 35), precum copiii: *Şi voi fi vouă Tată, şi voi veţi fi Mie fii şi fete, zice Domnul Atotţiitorul* (II Cor. 6: 18). Şi mai mult decât atât: *Părinte Sfinte, păzeşte-i pre dânşii întru numele Tău, pre care ai dat Mie, ca să fie una, precum şi Noi* (Ioan 17: 11). Iată ce viaţă înaltă, şi înfricoşată, şi de nepătruns ne aşteaptă! Cugetă la acestea mai ales în zilele de Paşti şi mulţumeşte Mântuitorului şi Mirelui nostru Iisus Hristos. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 73)*

Cel dintâi lucru pe care ţi-l doresc este să păşeşti în acea vară unde nu există iarnă, unde soarele niciodată nu apune. Iar Soarele acelei veri este Iisus, Care străluceşte veşnic prin slava Tatălui Său - Dumnezeu. Acolo nu vor fi nici scârbe, nici boli, nici întuneric, nici chiar umbră, ci totul va fi lumină, bucurie, pace, care întrec toată mintea şi bucuria de negrăit. Şi se vor deschide pentru acea vară porţile Ierusalimului Ceresc şi nu se vor mai închide niciodată. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 120)*

Viaţa pământească

Ierusalimul, în sensul duhovnicesc al cuvântului, înseamnă Împărăţia Cerurilor. Suirea în Ierusalim este viaţa pământească a fiecărui om credincios care îşi lucrează mântuirea. Acest lucru este înfăţişat cu duioşie în stihira din Lunea cea Mare a Patimilor: „Mergând Domnul

spre patima cea de bunăvoie, a zis apostolilor pe cale: iată ne suim în Ierusalim şi se va da Fiul Omului precum scrie pentru Dânsul. Veniţi dar şi voi cu gânduri curate, să mergem împreună cu Dânsul, şi împreună să ne răstignim, şi să ne omorâm pentru Dânsul dinspre desfătările lumeşti, ca să şi vieţuim împreună cu Dânsul şi să-L auzim pre El zicând: de acum nu Mă voi mai sui în Ierusalimul cel pământesc, ca să pătimesc, ci Mă voi sui la Tatăl Meu şi Tatăl vostru şi la Dumnezeul Meu şi Dumnezeul vostru, şi împreună vă voi înălţa pre voi la Ierusalimul cel de sus, întru Împărăţia Cerurilor". Celui ce se mântuieşte în Domnul îi sunt neapărat puse înainte trepte pentru urcarea în Ierusalimul Ceresc. Pe calea vieţii îl întâmpină neocolit scârbe şi ispite, pentru care trebuie să fie pregătit. Neputinţa noastră omenească nu le vrea, uitând deseori că acestea sunt inevitabile şi doreşte doar fericirea pământească. Vedeţi bine că şi Sfinţii Apostoli, până a primi darul Duhului Sfânt şi darul înţelegerii Scripturilor, nu erau străini de dorinţa slavei şi a fericirii vremelnice, precum ne arată şi Evanghelia. Auzind cuvintele lui Hristos despre scârbele ce se apropiau şi despre moarte, fiii lui Zevedeu Îl roagă să le dea vrednicii în împărăţia Lui, pe care o socoteau vremelnică şi pe care atunci o aşteptau. Însă, în locul acestora, Hristos a promis că prietenii Lui vor gusta din potirul morţii. Pentru aceasta, dacă privim viaţa noastră plină de scârbe, de nădejdi şi de dorinţe neîmplinite, să nu ne mâhnim. Aşa trebuie să fie... Viaţa creştinului trebuie să fie asemenea vieţii lui Hristos, precum ne grăieşte şi Apostolul Petru: *Hristos a pătimit pentru noi, nouă lăsându-ne pildă, ca să urmăm urmelor Lui* (I Petru 2: 21). *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 287-289)*

Greşesc cei ce aşteaptă linişte în viaţă şi caută comodităţi, căci pentru mântuire sunt necesare scârbele, lipsurile şi greutăţile. Dacă viaţa este atât de schimbătoare, atât de grabnic trecătoare, atunci pentru ce să ne mai lipim de ea? *(Cuviosul Nicon, 20, p. 5)*

Frumoasă este şi natura noastră nordică... Însă lumea ce ne înconjoară este doar o palidă asemănare a lumii care a fost cândva, până la cădere. Există lumea Cerească, despre frumuseţile căreia nu avem nici o idee, iar a o înţelege şi a se desfăta de aceasta le este dat doar oamenilor sfinţi. Această lume a rămas nestricată, însă lumea pământească s-a schimbat brusc după cădere. Este ca şi cum cineva ar fi luat cea mai bună cântare, de exemplu a lui Beethoven, şi ar fi despărţit-o pe tonalităţi, ratând astfel impresia unui tot întreg. Sau o pictură, de exemplu rafaelită, ar fi luat-o şi ar fi sfâşiat-o în mici bucăţele, după care ar fi privit fiecare bucăţică în parte. Ce ar mai fi putut vedea atunci? Vreun degeţel sau,

pe o altă bucățică de pânză, vreo parte din îmbrăcăminte ș.a.m.d., însă impresia de măreție, dată de această pictură, sigur că nu-i va mai reuși. Sfărâmați o statuie minunată în bucăți - și impresia frumuseții nu va mai fi. La fel și lumea de astăzi. Unii nevoitori chiar își întorceau fețele de la aceasta. Cunoaștem că unul din ei și-a astupat cu o icoană unicul geam din chilie, de unde se putea vedea o priveliște minunată. Cineva l-a întrebat:

- Cum așa, părinte, nici măcar nu vrei să arunci o privire, iar noi nu ne mai putem sătura să admirăm cerul, munții, marea Egee și insulele ei?

- Nu puteți înțelege pentru ce am astupat geamul. Nu am nici o dorință să contemplu frumusețile lumii acesteia - a răspuns nevoitorul.

Făcuse acest lucru pentru că voia să contemple frumusețea lumii celei de Sus și nu dorea să-și sustragă atenția de la aceasta. Cu adevărat, cel ce a cunoscut fericirea cea înaltă, acela este nesimțitor pentru mângâierile pământești. Dar, pentru această cunoaștere, trebuie să avem un suflet înalt. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 128, din 13.04.1911)*

Pământul este locul pribegiei, al exilului. Pentru crime, oamenii sunt condamnați la ocnă, unii pentru doisprezece, alții pentru cincisprezece ani, iar unii - pentru toată viața, până la moarte. Așa și noi, ne-am făcut vinovați, am păcătuit înaintea Domnului și suntem osândiți la pribegie, la ocnă. Însă Domnul este atât de plin de iubire, că și în acest loc al pribegiei noastre ne-a lăsat o mulțime de frumuseți, multă bucurie și mângâiere, lucruri care sunt înțelese mai ales de acele firi care sunt înzestrate cu sensibilitate artistică. Aceste frumuseți ale lumii prezente sunt doar o aluzie la frumusețea pe care a avut-o lumea mai întâi creată, pe care au văzut-o Adam și Eva. Acea frumusețe a fost distrusă de păcatul primilor oameni. Căderea acestora a distrus frumusețea lumii lui Dumnezeu, iar nouă ne-au rămas niște cioburi ale ei, după care putem judeca cât de minunat a fost totul înainte de cădere. Dar va veni timpul apocalipsei și totul va arde în foc. Se va aprinde pământul, și soarele, și luna - totul va arde, totul va dispărea și se va ridica o nouă lume, mult mai minunată decât cea pe care au văzut-o primii oameni. Și va fi atunci viață veșnică, plină de bucurie și fericire în Hristos. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 142, din 30.07.1911)*

Noi trăim în valea plângerii. Pentru aceasta și suntem nevoiți să ne petrecem timpul uneori săltând, alteori plângând. Măcar să ne mângâiem cu gândul că această vale a plângerii este vremelnică. Totul va trece în iureș, se va topi ca o umbră, ca un ecou și va veni veșnicia statornică,

neschimbătoare, nesfârşită şi, o, dacă ar fi pentru noi fericită, luminoasă! Să avem nădejde că Domnul, în nemărginita Lui milostivire, nu ne va lipsi de această bunătate. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 169)*

Lumea înconjurătoare acţionează binefăcător asupra omului cu frumuseţile ei, iar sufletul putincios să se desfăteze de frumuseţea lumii este un suflet înalt. Însă omul care a ajuns la desăvârşire contemplă în sufletul său o frumuseţe înaintea căreia lumea cea văzută nimic nu înseamnă. Domnul a spus despre sufletul omenesc care iubeşte pe Dumnezeu: *La el vom veni şi locaş la dânsul vom face* (Ioan 14: 23). Este de neconceput cum într-o inimă mică încape Însuşi Domnul, iar unde este El, acolo este şi raiul, şi Împărăţia lui Dumnezeu. *Împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este* (Luca 17: 21). *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 92, din 27.12.1909)*

Trebuie să ştim că de fapt doar în Împărăţia Cerească va fi pace desăvârşită. Iar *în lume,* a zis Domnul, *scârbe veţi avea* (Ioan 16: 33). Chiar şi oamenii spun: e bine acolo unde nu suntem. Pentru aceasta sfârşesc întotdeauna zicând: oricât ai măsura, tot iese clin. De aceea, de nevoie, se iscusesc să unească clinii şi să-i coasă, ca să le iasă un patrulater. Viaţa pământească este numită nu fără motiv o „vale a plângerii". Plâng subalternii şi săracii, suspină conducătorii şi bogaţii. Nu este om pe pământ care să nu aibă scârbe şi întristări. Cercetând toate acestea, să ne îndreptăm mintea şi inima către multîndurata Pronie a lui Dumnezeu, care până acum ne-a hrănit şi ne-a dat toate cele de trebuinţă. Să punem toată întristarea noastră înaintea Domnului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 198)*

Vieţuirea călugărească şi vieţuirea în lume

Toate felurile de vieţuire au crucea lor şi mângâierile lor, lucru care vă este binecunoscut, însă dacă vă veţi închipui că viaţa de familie are doar bucurii şi, dimpotrivă, că vieţuirea călugărească e plină numai de greutăţi şi cruci, atunci - de la sine înţeles - voia trupului va depăşi pe cea a duhului. Totuşi, dacă vă veţi imagina şi greutăţile vieţii de familie, şi, în acelaşi timp, negrija pentru problemele vieţii de fiecare zi a vieţii călugăreşti, precum şi pacea conştiinţei dobândită din neînsemnatele jertfiri de sine, atunci cu siguranţă veţi alege vieţuirea monahicească. Sfântul Apostol Pavel nu opreşte căsătoria, ci preferă mai degrabă viaţa de celibat, iar acelora le zice: *Necaz în trup vor avea unii ca aceştia* (I Cor. 7: 28). Vă este cunoscut chipul vieţuirii deşarte lumeşti, în care trebuie să te

supui tuturor formalităților. Cercetați-vă bine și vedeți dacă sunteți în stare de așa ceva. Vă place să studiați cuvântul lui Dumnezeu și învățăturile Sfinților Părinți, dar veți avea oare această posibilitate viețuind în lume? În general, atunci când veți vrea să trăiți în bună cuviință, nu veți putea evita lucrul despre care zice Sfântul Apostol: *toți care voiesc cu bună credință a viețui întru Hristos Iisus, goniți vor fi* (II Tim. 3: 12). Nici măcar nu se știe dacă vei alege o partidă bună. (...) Prin ceea ce vă spun nu vă îndepărtez de viața mondenă și nici nu vă atrag către cea călugărească. Fără chemare de la Dumnezeu, este cu neputință să disprețuim lumea și plăcerile ei. Așteptați și vedeți ce va rândui Dumnezeu pentru voi. Cu siguranță, ceea ce va rândui va fi cel mai bine, mai ales dacă ne supunem întru totul voii Lui celei sfinte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 49-50)*

Ei (cei din lume) nu înțeleg felul de viețuire duhovnicească, crezând că și acolo (în lume) pot să se roage, și așa mai departe, însă acum ai gustat, în parte, și din primul și din al doilea fel de viețuire și ai găsit că aici este adevărata școală și că este cu neputință să fii înșelat de falsele virtuți, pentru că îndată ți se va arăta cât de departe ești de viața cea adevărată. Iar acolo poți afla doar lauda oamenilor și a dracilor; încă și părerea de sine se va adăuga cu dibăcie părelnicelor virtuți și, dacă ai mai fi rămas să viețuiești acasă, n-ar fi fost lucru de mirare să ajungi la casa de nebuni. Unii mireni zic despre aceștia că „au citit prea mult", dar mai corect ar fi de zis că „au căzut în înșelare". *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 218-219)*

Drumul vieții

Slavă lui Dumnezeu că ai fost în biserică măcar cu trupul, că măcar ai dorit să chemi pe Dumnezeu. Toată viața curge în deșertăciuni. Mintea petrece în gânduri deșarte și printre ispite. Treptat, mintea atât de mult se va obișnui să-și amintească de Dumnezeu, că, în forfota și grijile lumești, fără să gândească, va gândi, fără să-și amintească, își va aminti de El. Măcar dacă ar merge fără să se oprească. Dacă încă mai ai în tine această dorință de înaintare, să nu-ți fie frică, căci corăbioara ta este întreagă și își săvârșește călătoria pe marea vieții, sub acoperământul crucii, și nu trebuie să te temi de furtunile ce s-ar putea dezlănțui. Nici o călătorie nu scapă de timpul ploios, cu atât mai mult calea vieții noastre. Însă furtunile ce se abat pe această cale nu-i înspăimântă pe cei ce pășesc sub acoperământul mântuitoarei rugăciuni: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul

lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa", – nu-i înfricoşează. Măcar de n-am cădea în melancolie, căci melancolia naşte deznădejdea, iar deznădejdea este păcat de moarte.

Chiar dacă ţi se va întâmpla să păcătuieşti, crede în milostivirea lui Dumnezeu, adu pocăinţă şi mergi înainte fără să te tulburi. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 61, din 15.06.1909)*

Viaţa fiecărui om, mai ales a monahului, se desfăşoară după un oarecare plan de taină; totul în viaţă are un scop şi o înţelepciune. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 111, din 04.04.1909)*

Nu te mâhni că nu ai hamuri din curele, căci, dacă se rup cele din coajă de tei, le legi şi poţi s-o iei la fugă. La întrebarea: „Ce înseamnă cuvintele acestea, părinte?", stareţul a răspuns: „Mergea odată un boier bogat în troica lui. Avea şi caii foarte buni, şi hamurile din curele. Mergea şi un sărac. Avea şi calul slab, şi hamurile din coajă de tei. Amândoi au căzut într-o groapă şi li s-au rupt hamurile. Slobozindu-se oarecum din acea groapă, săracul şi-a înnodat hamurile de coajă şi a plecat în treaba lui, iar cel bogat a rămas pe loc, căci hamurile de curele trebuiau cusute". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 56)*

Toată viaţa (...) este o taină minunată, cunoscută doar de Dumnezeu. În viaţă nu există înlănţuire de evenimente întâmplătoare – totul este proniator. Noi nu înţelegem însemnătatea uneia sau alteia dintre întâmplări. Avem înaintea noastră o mulţime de cufăraşe, iar cheile lipsesc. Au fost (...) oameni cărora li s-au descoperit acestea... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 74, din 22.10.1908)*

Întrebare: „Cum să trăim?"

Răspuns: „Să trăim – să nu ne tânguim, pe nimeni să nu osândim, pe nimeni să nu necăjim, cu tot respectul pentru toţi". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 97)*

Întrebare: „Cum să trăim?"

Răspuns: „Trebuie să trăim fără făţărnicie şi să ne purtăm fără obrăznicie, atunci lucrarea noastră va fi adevărată, pentru că altfel nu vom putea ieşi basma curată". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 97)*

Se poate vieţui şi în lume, numai nu în bătaia tuturor vânturilor, ci în linişte. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 97)*

Trebuie să vieţuim pe pământ aşa cum o roată se învârteşte - căci aceasta se atinge de pământ foarte puţin, doar cu un punct, iar cu celelalte să îndreaptă mereu în sus; iar noi, dacă apucăm să ne lipim de pământ, nu ne mai putem dezlipi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 97)*

Pentru rânduirea vieţii tale, să faci dimineaţa şi seara câte şase metanii, adică trei Sfântului Nicolae şi trei Cuvioasei Eufrosinia, cu rugăciune către Sfântul Nicolae, zicând: „Roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, păcătoasa, şi rânduieşte-mi viaţa după voia Domnului, spre mântuire!" *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 316-317)*

Grija pentru cei apropiaţi

Nu se cuvine să purtăm o atât de mare grijă pentru soarta rudelor noastre, ci mai curând, întru răbdarea sufletului nostru, să lăsăm totul în grija Domnului, mai ales pentru că această legătură este catastrofală pentru inimă şi străină credincioşiei Celui Preaînalt - pentru că toate evenimentele nu sunt oarbe, ci rânduite de pronia Cârmuitorului tuturor. Oricât am fi de sensibili, totuşi niciodată n-am putea să-i compătimim atât cât o face Ziditorul nostru şi, cu cât suntem mai sensibili pentru vreun lucru, cu atât suntem mai orbi în părerea noastră despre acesta... Mai ales pentru aceasta ar trebui cu sfinţenie să ne încredinţăm pe noi înşine şi pe cei apropiaţi ai noştri proniei Tatălui Ceresc, să fim cât mai moderaţi, să nu lăsăm inima să se întristeze peste măsură şi fără chibzuinţă. Şi mai gândeşte-te la un lucru: orice ar crede despre sine fraţii tăi şi oricât de îndărătnic ar fi tatăl tău, totuşi fraţii sunt cu mult mai îndatoraţi tatălui, decât invers... Nici n-ar mai trebui să petreci în mijlocul lor, căci ai făgăduit o lepădare de sine mai vrednică de chemarea Domnului. Pentru dânşii, compătimindu-i după putere, să zici în sufletul tău: „Fie voia Domnului" şi să aşezi toate întristările tale înaintea lui Dumnezeu, iar tu sileşte-te să te îndreptezi în Domnul. *(Cuviosul Lev, 169)*

Grijile

Vă plângeţi de grijile ce le aveţi şi vă pare rău pentru împrăştierea vieţii voastre. Totuşi, vă cunoaşteţi datoria şi pentru ce am fost creaţi, aşa că bine ar fi şi în mijlocul împrăştierii să ţineţi minte aceasta, pentru ca şi

din lucrările de zi cu zi să se arate dorința voastră de a împlini voia lui Dumnezeu, care, cu ajutorul Lui poate fi împlinită şi în fapte. Este totuşi cu neputință să rămâneți într-o totală inactivitate fizică, pentru că atunci patimile vă vor asalta mai mult. *(Cuviosul Macarie, Vol. 1, p. 64)*

Nu este rău să învățați, ca să cunoaşteți cele ale gospodăririi. Nu sunteți alcătuit doar din suflet, ci şi din trup, iar trupul este trebuincios pentru mântuirea sufletului. Pentru aceasta trebuie să ne îngrijim şi de trup. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 64)*

Zavistia

Zavistia vine din mândrie şi, totodată, din indiferența de a împlini cele trebuincioase. Cain nu s-a îngrijit să aducă lui Dumnezeu o jertfă aleasă, iar când Dumnezeu, pentru această lipsă de grijă, a respins jertfa lui, iar pe cea osârdnică şi aleasă a lui Abel a primit-o, atunci acesta, cuprins de zavistie, a hotărât să ucidă şi l-a ucis pe dreptul Abel. Cel mai bine este să ne silim să dezrădăcinăm zavistia încă de la început, prin rugăciune şi spovedanie smerită şi prin tăcere binechibzuită. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 28)*

La început zavistia se face observată prin gelozie nepotrivită şi concurență, iar mai apoi prin râvna cu ciudă şi prin mustrare a celui pe care-l zavistuim. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 29)*

Mă întrebi despre patima zavistiei ce s-a cuibărit în tine şi te temi că va rămâne aşa până la moarte, şi eşti nedumerită cum ar putea veni aceasta din mândrie? Gândeşte-te, oare nu din iubire de sine şi de slavă deşartă o ai pe aceasta? Ştim încă de la Sfinții Părinții: „Cel iubitor de sine nu poate fi şi iubitor de frați". Dacă te-ai fi îngrijit să dobândeşti smerenia, şi - nu mai zic - dacă ai fi avut smerenie, atunci l-ai fi ales pe aproapele şi tot binele acestuia, iar nu pe sine. Ce îl frământă pe cel ce zavistuieşte? Bunăstarea sau faptul că este preferat aproapele; chiar dacă şi el are aceleaşi bunătăți, iar uneori este el cel ales, totuşi îi este ciudă pentru ceea ce are cel de lângă dânsul. Iar unde este dragoste şi smerenie, acolo dispar toate şerpuirile zavistiei. Nu te tulbura că patima te necăjeşte, ci sileşte-te să te împotriveşti acesteia prin prihănire de sine, smerenie şi dragoste. Când este zavistie, atunci în mod evident dragostea şi smerenia sunt scoase afară, iar fără acestea, virtuțile nimic nu înseamnă. Nu te întrista şi nu gândi că până la moarte va rămâne cu

tine această patimă. Cu cât se va împuţina iubirea de sine şi se va înmulţi dragostea şi smerenia, cu atât mai degrabă vei primi slobozire şi de la aceasta. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 277-278)*

Aflându-te în biserică şi simţind pace şi linişte, te-ai mângâiat prin acestea, după care a început să te lupte patima zavistiei din cauza că a fost preferată N. Şi te-a acoperit întunericul. Din aceasta trebuie să cunoşti că nu se cuvine să gândim în nici un fel despre noi înşine, chiar dacă ne-am învrednici de mari virtuţi, pentru că oricum încă mai găzduim o puzderie de patimi înlăuntrul nostru... Iar cât de amară este zavistia, e greu chiar şi a spune, şi această patimă nu vine dinafară, ci din aşezarea noastră lăuntrică; cel ce dobândeşte zavistia dobândeşte pe diavolul, iar diavolul este întuneric şi tulburare; iar unde este har, acolo este lumină şi pace. Luptă-te împotriva acestei patimi şi nu crede că oamenii îţi dau prilej pentru aceasta, pentru că aceste întâmplări, cu ştiinţa lui Dumnezeu îngăduite pentru tămăduirea ta, doar îţi arată că patima stătea până acum pitită, iar acum a început să se mişte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 316)*

Îmi descrii indiferenţa şi neîmpăcarea ce o simţi pentru cea cu care stai în chilie, din cauză că împarte cu simplitate lucruri surorilor. Ia cercetează-ţi inima şi vezi, oare nu din zavistie se tulbură? Desigur, ai putea să-i spui despre aceasta, dar pentru ce te mânii din cauza bunătăţii ei? Cel ce-şi aduce aminte de moarte şi se teme de chinurile veşnice, acela în tot chipul se sileşte să se îndrepteze şi mai mult se cercetează.

Domnul a zis: *Dacă voi nu veţi ierta fiecare fratelui său greşalele lor, aşa şi Tatăl vostru cel Ceresc va face vouă* (Matei 18: 35). *(Cuviosul Iosif, 11, p. 278)*

Patima zavistiei nu lasă pe cel ce o are să se bucure de nici o sărbătoare şi nici atunci când are vreo ocazie fericită. Întotdeauna roade ca un vierme sufletul şi inima prin tristeţea ei întunecoasă, pentru că cel zavistnic socoteşte bunăstarea şi succesele aproapelui drept o nefericire pentru dânsul, iar dacă cineva este preferat în locul lui, atunci primeşte acest lucru ca o nedreptate. Odată, un împărat grec a voit să afle care din cei doi este mai rău, iubitorul de arginţi sau zavistnicul, şi le-a spus: „Cereţi de la mine fiecare ce voieşte, dar să ştiţi că cel de-al doilea va primi de două ori mai mult decât cel dintâi". Iubitorul de arginţi şi zavistnicul multă vreme au ezitat, nevrând să ceară fiecare cel dintâi, pentru ca să primească îndoit după aceea. În sfârşit, împăratul a zis celui zavistnic să ceară primul. Acesta, fiind cuprins de neiubire pentru aproapele, în loc

de cerere a recurs la răutate şi a zis împăratului: „Stăpâne! Porunceşte să mi se scoată un ochi". Iar împăratul, mirat, l-a întrebat pentru ce a avut această dorinţă? La care zavistnicul a răspuns: „Pentru ca tu, stăpâne, să porunceşti ca tovarăşului meu să i se scoată ambii ochi".

Iată cât de răufăcătoare şi păgubitoare pentru suflet este patima zavistiei, şi mai este şi răuvoitoare. Zavistnicul este gata să primească orice pagubă, numai ca aproapele să se păgubească îndoit. Am arătat aici treapta cea mai avansată a zavistiei. Însă zavistia, la fel ca şi alte patimi, are diferite măsuri şi stări, de aceea trebuie să ne străduim să o strivim şi să o dezrădăcinăm îndată ce o simţim, rugându-ne Atotputernicului Cunoscător al inimilor, Dumnezeu, prin cuvintele psalmilor: *De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă şi de cele străine iartă* pe roaba Ta sau *pe robul Tău* (Psalm 18: 13-14). Apoi trebuie cu smerenie să mărturisim această neputinţă înaintea duhovnicului. Iar al treilea remediu este să nu zicem nimic urâcios despre acel om pe care-l zavistuim. Făcând în felul acesta, putem cu ajutorul lui Dumnezeu să ne tămăduim de neputinţa zavistiei, chiar dacă nu atât de curând. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 27-28)*

Dacă vrei să te izbăveşti şi de zavistie şi de gelozia păgubitoare de suflet, să faci acelaşi lucru, rugându-te: *De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă, Doamne* (Psalm 18: 13), şi cugetând că cele duhovniceşti nu se sfârşesc niciodată - ale tale nimeni nu le va fura şi nici tu nu le vei putea fura pe ale altcuiva, ci vor ajunge tuturor şi nu se vor împuţina. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 87-88)*

Nu te împaci cu sora ta de chilie, m.I. Este clar că din zavistie nu te împaci. Aşa ceva - zavistia - n-ar trebui să fie. Maica egumenă o preţuieşte pe m.I., iar pe tine acest lucru te întărâtă; nu trebuie să te fuduleşti înaintea altora. În ochii lui Dumnezeu poate că ea este mai de preţ decât tine. Rugaţi-vă una pentru alta, ca să vă tămăduiţi. *(Cuviosul Iosif, 100)*

Copiii vrăjiţi

Am auzit că au fost cazuri când părinţii îşi blestemau sau îşi vrăjeau copiii, iar aceştia îndată se făceau nevăzuţi - îi purta dracul. Am auzit la fel de un caz când unul din aceşti copii a fost adus de drac înapoi şi povestea despre sine că împlinea tot ceea ce i se poruncea să facă spre răul oamenilor: „Atunci eu îi vedeam pe toţi, iar pe mine şi pe dracii ce erau alături, nimeni nu ne vedea" - povestea acesta, iar eu la început mă miram foarte de cele povestite. *(Cuviosul Varsanufie, 4, p. 15)*

Poruncile lui Dumnezeu

După botez, este de neapărată trebuinţă lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, prin care se păzeşte harul primit în timpul acestuia şi care, pe măsură ce înaintăm în lucrarea poruncilor, se înmulţeşte. Iar dacă le călcăm, reînnoim şi dobândim iarăşi harul prin pocăinţă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 5)*

A trăi după poruncile lui Hristos este datoria tuturor creştinilor ortodocşi şi prin nimic nu ne putem dezvinovăţi înaintea lui Dumnezeu pentru neîmplinirea lor, decât prin nepreţuita Lui răscumpărare, prin recunoaşterea sinceră a fărădelegilor noastre şi prin pocăinţă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 148)*

Pentru împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, trebuie să avem smerenie şi, dacă puterea poruncilor va slăbi în noi, atunci smerenia ne va fi mijlocitoare. Iar dacă vom lucra poruncile lui Dumnezeu şi vom dori să ne încredinţăm de mântuirea noastră - adică să ne vedem mântuirea pur şi simplu ca în palmă -, atunci să ştim că ne înşelăm. Trebuie să lucrăm virtuţile, dar să nu vedem acest lucru, ci să punem îndreptările noastre pe seama lui Dumnezeu şi a ajutorului Lui, şi să ne smerim cu adevărat, fără făţărnicie. Porunca Domnului glăsuieşte: *Aşa şi voi, când veţi face toate cele ce vi s-au poruncit vouă, ziceţi că slugi netrebnice suntem; că, ce am fost datori a face, am făcut* (Luca 17: 10). Fariseul îşi vedea faptele sale cele bune şi mulţumea lui Dumnezeu, însă nu s-a îndreptat aşa cum a făcut-o smeritul vameş, care şi-a recunoscut păcătoşenia şi a cerut lui Dumnezeu să-i fie milostiv lui, păcătosului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 402)*

Străduieşte-te ca prin lucrarea poruncilor lui Dumnezeu să fii bineplăcută Lui, numai ai grijă ca toate acestea să fie îmbibate de smerenie, pentru că fără smerenie nu vor putea folosi.

Dragostea lui Dumnezeu stă în împlinirea poruncilor Lui, iar nu în ceea ce crezi tu - în răpirea minţii, care nu este deloc pe măsura ta. Mai bine ar fi, văzându-ţi neputinţa, să te smereşti şi să te socoteşti mai prejos decât toţi şi cu nici un chip să nu-ţi pui nădejdea în sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 130)*

Poruncile lui Dumnezeu trebuie împlinite oriunde cu smerenie, pentru că de la ele se naşte rodul cel duhovnicesc: dragostea, bucuria,

pacea, îndelunga răbdare, credința, blândețea, înfrânarea și altele: căci prin împlinirea poruncilor se arată dragostea Domnului, după nemincinosul Lui cuvânt: *Cela ce păzește poruncile Mele, acela este care Mă iubește pre Mine* (Ioan 14: 21). Iar poruncile Lui stau în dragostea pentru El și pentru aproapele. Și dacă gândim să împlinim doar dragostea pentru Dânsul prin săvârșirea pravilei și prin rugăciuni, iar de cealaltă - ce ține de aproapele - nu ne îngrijim, atunci nici pe cea dintâi n-o făptuim, pentru că acestea două sunt strâns unite între ele și una fără alta nu se pot face, după cuvântul Sfântului Apostol Ioan: *De va zice cineva: iubesc pre Dumnezeu, iar pre fratele său urăște, mincinos este...* (I Ioan 4: 20). La fel spune și Domnul: *Nu tot cel ce îmi zice Mie: Doamne! Doamne! va intra întru Împărăția Cerurilor, ci acela ce face voia Tatălui Meu, Carele este în ceruri* (Matei 7: 21). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 16-17)*

Mă întrebați cum să le faceți pe toate necăutând la voia proprie și cum să recunoașteți și să vedeți voia lui Dumnezeu? Voia Domnului se vede în poruncile Lui, pe care noi trebuie să ne străduim a le împlini în purtarea noastră față de aproapele, iar în cazul neîmplinirii și încălcării, să aducem pocăință. Voia noastră este răzvrătită și este de trebuință o permanentă silire către împlinirea voii Lui, și mai trebuie să cerem și ajutor de la Dânsul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, pp. 182-183)*

Fiecărui om îi este dată rațiunea, voia liberă și, pentru încercarea acestora, legea. Împlinirea poruncilor lui Dumnezeu aduce omului mântuirea în orice este acesta chemat. Însă, dacă găsim în vreuna din chemările noastre piedică pentru păzirea curăției sau moralității și în general pentru lucrarea poruncilor Domnului, atunci nu este sub nici o formă interzis să căutăm a fugi de ceea ce ne vatămă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 342-343)*

Domnul ne-a dăruit poruncile Lui și ne-a poruncit să le împlinim; atunci când vom petrece viața noastră potrivit acestora, vom primi bunătățile Domnului aici și în viața viitoare, iar dacă ne vom arăta călcători ai poruncilor Lui, atunci nu numai că aici vom fi pedepsiți, ci, dacă nu ne vom pocăi, nu vom scăpa nici de pedeapsa veacului ce va să vină. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 100-101)*

Filosoful englez Darwin a creat un întreg sistem, după care toată viața este o luptă pentru existență, lupta celor puternici cu cei slabi, în care cei biruiți sunt sortiți morții, iar biruitorii triumfează. Acesta este

începutul filosofiei animale, iar cei ce au crezut în ea nu se sinchisesc că omoară un om, că umilesc o femeie, că fură de la cel mai apropiat prieten – şi toate acestea le fac cu seninătate, în deplină convingere că au dreptul să făptuiască toate aceste fărădelegi. Iar începutul acestora este, iarăşi, cugetul căruia au crezut oamenii, gândul că nu există nimic interzis, că poruncile lui Dumnezeu nu sunt de neapărată trebuinţă, iar rânduielile bisericeşti sunt stânjenitoare. Nu se poate să ne încredem în aceste cugete. Trebuie o dată şi pentru totdeauna să ne supunem cerinţelor Bisericii, oricât de stânjenitoare ar fi. Şi nici nu sunt atât de grele! Ce poate să ceară Biserica? Roagă-te; când e de trebuinţă, posteşte. Acestea trebuiesc împlinite. Despre poruncile Sale, Domnul spune că nu sunt împovărătoare. Care sunt aceste porunci? *Fericiţi cei milostivi...* (Matei 5: 7) – să zicem că aceasta o mai împlinim cât de cât: dacă ni se înmoaie inima, dăm şi noi milostenie, ajutăm oamenilor săraci. *Fericiţi cei blânzi...* (Matei 5: 5) – iar aici stă un zid foarte înalt, iritarea noastră, care ne împiedică să fim blânzi. *Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pre voi...* (Matei 5: 11) – şi aici, în iubirea noastră de sine şi în mândrie, avem un zăgaz de netrecut pentru împlinirea acestei porunci. Milostenie mai facem, chiar am putea să biruim şi întărâtarea noastră, dar să purtăm ocările şi încă să mai şi răsplătim cu bine pentru ele – aceasta este cu totul imposibil pentru noi. Şi iată că aceasta ne îngrădeşte şi ne desparte de Dumnezeu şi nici nu ne străduim să trecem peste aceasta – iar de trecut, trebuie să trecem. Unde să găsim puteri pentru asta? În rugăciune. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 233-234)*

Şi Dumnezeu te va iubi pe tine. Pentru că El Singur spune: *Cela ce păzeşte poruncile Mele, şi Eu îl voi iubi pre el şi Mă voi arăta lui* (Ioan 14: 21). *Eu şi Tatăl Meu la el vom veni şi lăcaş la dânsul vom face* (Ioan 14: 23). Înseamnă că aşa vor şi locui la tine în inimă. Iar acestea ţi le doresc ţie, O., mai mult decât orice pe lumea aceasta. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 249-250)*

Legea Dumnezeului lui în inima lui şi nu se vor poticni paşii lui (Psalm 36: 31). Cum să facem ca legea lui Dumnezeu să fie în inimă? Înainte de toate, trebuie s-o ţinem minte. Iar ca s-o ţinem minte, trebuie să o cunoaştem sau din cele ce auzim, sau din cele ce citim. Şi, ca s-o aflăm, trebuie să dorim şi să tindem către cunoaşterea legii Domnului. Însă nu este de ajuns numai să ştim şi să ţinem minte legea lui Dumnezeu, căci dacă o cunoaştem doar cu mintea, aceasta va fi lipsită de viaţă. Doar primirea ei din inimă o umple. Iar inimile tuturor sunt stricate şi pentru aceasta este de trebuinţă să ne silim să primim legea. *Împărăţia*

cerurilor se sileşte şi doar silitorii o răpesc pre ea (Matei 11: 12). Trebuie să ne străduim ca toată viaţa noastră, în întregime, şi nu doar în anumite ore şi zile rânduite, să fie construită după legea Domnului. Trebuie ca toată activitatea noastră s-o rânduim aşa, ca să fie conform voii lui Dumnezeu. Numai în aceste condiţii inima noastră va fi curată, şi doar *cei curaţi cu inima vor vedea pre Dumnezeu* (Matei 5: 8). *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 327-328)*

Fericiţi cei săraci cu duhul, că acelora este Împărăţia Cerurilor (Matei 5: 3). Aceste cuvinte trebuie înţelese în felul următor: fericiţi cei smeriţi, care îşi recunosc păcătoşenia şi nevrednicia. Din prima poruncă reiese cea de-a doua: *Fericiţi cei ce plâng* (Matei 5: 4). Cel ce se socoteşte a fi un nevrednic păcătos, acela îşi plânge păcatele sale. Iar cel ce-şi recunoaşte nedestoinicia şi îşi plânge păcatele nu poate fi supus mâniei, ci va fi blând, după exemplul Mântuitorului, Care a zis: *Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima* (Matei 11: 29). Cei ce împlinesc a treia poruncă, despre nemâniere şi blândeţe, vor dori din toată inima împlinirea dreptăţii lui Dumnezeu şi astfel vor făptui a patra poruncă: *Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetoşează de dreptate* (Matei 5: 6). Prin împlinirea tuturor poruncilor, inima omului se face curată. *Fericiţi cei curaţi cu inima* (Matei 5: 8). Lucrarea poruncilor umple sufletul de dragoste pentru Domnul. Nici un fel de chinuri, suferite pentru Domnul, nu sunt împovărătoare. *Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pre voi şi vă vor goni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind pentru Mine. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri. Aşa au gonit pre proorocii cei mai înainte de voi* (Matei 5: 11-12). *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 329-330)*

Cea mai mare parte a păcatelor noastre sunt din cauză că uităm poruncile lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 334)*

Silirea noastră spre păzirea poruncilor lui Dumnezeu este de neapărată trebuinţă. Iar ajutorul lui Dumnezeu este întotdeauna cu noi. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 375)*

Lucrarea sufletului cea mântuitoare stă în însuşirea sfintei învăţături evanghelice de către minte şi inimă. Cu mare regret, deseori oamenii (atât călugării, cât şi mirenii ce se socotesc a fi creştini), cărora le place să citească Sfânta Evanghelie, să meargă la biserică şi, în general, cei ce ţin de Sfânta Biserică Ortodoxă sau care se socotesc a fi ca atare, nu vor sau nu se silesc să se alinieze, în toate întrebările şi problemele vieţii, poruncilor Evanghelice, cunoscându-le - de parcă acestea, adică

poruncile, sunt lăsate pentru toți, afară de dânşii. De exemplu, este bine cunoscut că Evanghelia cere ca noi să ne iertăm greşalele unii altora. Însă noi nu vrem să iertăm, ci găsim cuviincios într-un fel sau altul să răsplătim celui ce ne-a greşit şi astfel ne lepădăm de învățătura lui Hristos, dacă nu prin cuvânt, atunci cu inima.

Ce nebunie! Cuviosul Marcu Ascetul scrie: „Domnul este ascuns în poruncile Sale şi Se dobândeşte de cei ce-L caută, pe măsura împlinirii poruncilor Lui de către aceştia" (*Legea duhului, cap. 190*). Aceste cuvinte au un înțeles foarte adânc. Să-L găsească pe Domnul poate doar cel ce, în viața lui personală, împlineşte poruncile lui Hristos. Iar dacă pentru cineva voia sa - „să fie aşa cum vreau eu" - este mai scumpă decât învățătura lui Hristos, atunci mai bine ar fi să tac... Fiecare va secera ceea ce a semănat.

Nu este de ajuns să cunoaştem Sfânta Evanghelie, ci să şi viețuim potrivit acesteia, căci altfel nu putem fi creştini, cu atât mai mult monahi. Omului îi este necesar să înceapă singur, personal, o viață nouă, după judecata Sfintei Evanghelii şi a Sfintei Biserici a lui Hristos - atât prin faptele exterioare, cât şi în suflet. Numai nevoința personală de curățire a inimii de patimi, după poruncile lui Hristos, poate să limpezească această întrebare. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 2-3)*

Legea Dumnezeului lui în inima lui şi nu se vor poticni paşii lui (Psalm 36: 31). Când omul, cum s-ar zice, va pune legea lui Dumnezeu, sfintele Lui porunci, în inima sa, le va iubi, atunci va urî păcatul, se va aprinde de dorința vieții în Domnul şi se va opri de la tot păcatul. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 201)*

Întrebare: „Mă mustru... pentru că nu fac asupră-mi eforturi foarte mari, până la moarte".

Răspuns: „O încordare prea mare este vătămătoare. Ai putea să-ți pierzi puterile fără rost şi să slăbeşti. Trebuie să te îngrădeşti cu zalele de fier ale poruncilor. Fiecare mişcare a ta s-o faci doar după ce vei verifica dacă aceasta este potrivit poruncilor şi Sfintei Scripturi. Chiar şi cuvintele trebuie pronunțate după ce te vei ruga şi le vei confrunta cu Scriptura". *(Cuviosul Nicon, 6, p. 229)*

Păcatul, ascuns sub masca binelui, se furişează şi vatămă sufletele celor ce nu se cercetează în lumina Evangheliei. Binele Evangheliei cere lepădare de sine, „lepădarea voii şi rațiunii proprii". *(Cuviosul Nicon, 20, p. 8)*

Doreşti să împlineşti voia şi poruncile lui Dumnezeu, iar în fapte vezi că această împlinire este mult prea departe de ceea ce ţi-ai dorit. Mă întrebi dacă este cu putinţă să dobândeşti libertate duhovnicească, sau acest lucru nu este dat tuturor? Celui ce caută, i se va da - „căutaţi şi veţi afla" -, precum văduva din Evanghelie căuta să fie apărată de cel ce a nedreptăţit-o, aşa şi noi trebuie să cerem. *(Cuviosul Ilarion, 45)*

Faceţi bine aproapelui - amintea mereu stareţul -, faceţi cele dinafară, iar când acestea vor fi în ordine, atunci şi cele dinlăuntru se vor pune în rânduială. Însă, făcând binele, să nu vă mândriţi, ci mulţumiţi Domnului zicând: „Cu binecuvântarea Ta, Doamne, am săvârşit aceasta". Ţineţi minte predanisirea: *Fără Mine nu puteţi face nimic* (Ioan 15: 5). *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 81)*

Ca să nu pierdem harul Domnului, să stăruim mai mult în dobândirea aducerii aminte de Dumnezeu. Trebuie să urmăm cuvântul Lui, adică poruncile, precum El Însuşi a spus: *Cela ce păzeşte poruncile Mele, acela este care Mă iubeşte pre Mine* (Ioan 14: 21). Tot aşa se dobândeşte şi slujirea sinceră a lui Dumnezeu din toată inima. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 178)*

Trebuie să ne iubim aproapele, să-l iubim cu adevărat, iar nu din calcule. Dragostea este lucrul cel mai frumos, cel mai sfânt. Este o adevărată minune! Dar oamenii au denaturat-o, iar ea trebuie să fie precum o avea Hristos atunci când a suferit pentru noi. *(Cuviosul Nectarie, 13, 79)*

Lucrarea poruncilor Domnului viază sufletul şi chiar şi trupul din plin ţi-l împacă şi ţi-l linişteşte. *(Cuviosul Lev, 12, p. 349)*

Multînduratul Dumnezeu, după judecăţile pe care le ştie, să ne dea înţelepciune şi să ne îndrepteze pe calea păzirii poruncilor Lui dumnezeieşti, prin care se dobândeşte viaţa veşnică şi veşnica fericire, unde îl va aşeza pe fiecare din noi purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi despre care spun psalmii: *În tot locul stăpânirii Lui, binecuvântează, suflete al meu, pre Domnul* (Psalm 102: 22). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 29)*

Pace este multă celor ce iubesc legea Ta şi nu este lor sminteală (Psalm 118: 165). Altă cale pentru dobândirea aşezării paşnice a sufletului, afară de împlinirea poruncilor Evanghelice ale lui Dumnezeu, este cu neputinţă de inventat. Iar poruncile Evanghelice ne cer, în primul rând, răbdare cu smerenie şi purtarea tuturor ispitelor, precum s-a şi scris:

Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre (Luca 21: 19) şi *cela ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22), ca să nu judecăm pe nimeni, ci să-i lăsăm pe toți judecății lui Dumnezeu şi voii lor personale. Pentru că unul singur este Judecătorul celor vii şi al celor morți, înaintea Căruia fiecare dintre noi, din faptele sale, se va proslăvi sau se va ruşina. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 36)*

Încerc să vă conving să credeți (...) cuvântului evanghelic al Domnului Însuşi, Care grăieşte: *De voieşti să intri în viață, păzeşte poruncile* (Matei 19: 17). Şi iarăşi: *Nu tot cel ce îmi zice Mie: Doamne! Doamne! va intra întru Împărăția Cerurilor, ci acela ce face voia Tatălui Meu* (Matei 7: 21). Pătrunde cu mintea aceste cuvinte şi nu crede că te vei mântui doar dacă vei face pravila de chilie, dar nu vei împlini poruncile lui Dumnezeu, dintre care cea de căpătâi este aceasta: *Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău, şi atunci vei vedea să scoți stercul din ochiul fratelui tău...* (Matei 7: 5). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 72-73)*

Mi-ai scris că ai auzit o voce lăuntrică ce ți-a zis: „Linişteşte-te în Domnul". Mă întrebi ce ar putea însemna aceste cuvinte. În primul rând cred că înseamnă că cel ce voieşte să aibă pace în Domnul trebuie să se străduiască să împlinească toate poruncile Lui, precum a zis Sfântul Prooroc David: *Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât* (Psalm 118: 128).

Făcând astfel, celui ce vrea să se liniştească în Domnul i se cade să se silească spre iubirea vrăjmaşilor, să binecuvânteze pe cei ce-l blesteamă, să facă bine celor ce-l urăsc şi să se roage pentru cei ce-l necăjesc şi îl gonesc. Dacă nu ne vom sili către aceasta, atunci nu vom putea avea pace desăvârşită în Dumnezeu. Şi, cu cât ne vom îngădui să ne dezvinovățim şi să învinuim pe ceilalți, pe atât ne vom lipsi de pacea sufletească, după cum se zice şi în psalmi: *Pace este multă celor ce iubesc legea Ta şi nu este lor sminteală* (Psalm 118: 165). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 66)*

Al vostru N. găseşte că învățătura lui Hristos nu este nici pe departe perfectă. Această învățătură li se pare astfel oamenilor necredincioşi şi – pentru aceasta – nepăsători în împlinirea poruncilor de viață dătătoare ale lui Hristos. Iar cel ce în simplitatea inimii crede şi, după putere şi posibilitate, se străduieşte să-şi îndrepteze viața după legea lui Hristos, acela prin propria experiență se convinge că niciodată n-a fost şi nici nu poate să fie o învățătură mai perfectă decât aceasta.

Cauza imperfecțiunii lui Hristos, N. al vostru o socotește a fi promisiunea Domnului de a răsplăti celor ce vor împlini poruncile Lui. Dar această răsplată nu este una oarecare, de exemplu: pentru că a săpat o groapă, unui țăran îi dai o rublă. Nu. La Domnul însăși împlinirea poruncilor slujește omului drept răsplată, pentru că ea concordă cu conștiința lui, motiv pentru care în sufletul omului se statornicește împăcarea cu Dumnezeu, cu aproapele și cu sine însuși. De aceea, un astfel de om este întotdeauna plin de pace. Aceasta și este răsplata lui de aici, care va trece cu dânsul și în veșnicie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 204-205)*

Al vostru N. socotește că promisiunea Domnului de a răsplăti pentru împlinirea poruncilor Lui este semnul unei înțelepciuni adânci a Mântuitorului și găsește că, chipurile, doar în acest mod învățătura Lui a putut să se răspândească atât de repede. Însă doar promisiunea răsplății n-ar fi fost în stare să facă acest lucru. Pentru că și în mahomedanism și în alte religii, în care oamenii cred în viața după moarte, sunt promise răsplăți la ieșirea din viață. Iar la răspândirea adevăratei religii creștinești a contribuit, mai ales, influența binefăcătoare a învățăturii lui Hristos asupra celor ce i-au urmat. Această influență o poate simți și astăzi fiecare din cei ce cred cu adevărat în Domnul Iisus Hristos și care își îndreptează viața după poruncile Lui de viață dătătoare. Din cele spuse mai sus, un astfel de om se desfătează încă de pe pământ cu pacea cerească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 205)*

Întrebare: „Cum să înțelegem cuvintele Scripturii: *Fiți înțelepți ca șerpii* (Matei 10: 16)?"

Răspuns: „Șarpele, atunci când trebuie să-și schimbe pielea cea veche pe una nouă, trece printr-un loc foarte strâmt, foarte îngust, și astfel îi este ușor să lase pielea sa cea dintâi: tot așa și omul, voind să-și lepede stricăciunea, trebuie să meargă pe calea cea strâmtă a împlinirii poruncilor Evanghelice..." *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, pp. 101-102)*

Copilașul meu duhovnicesc! Îmi scrii că, în timpul de față, în sufletul tău domnesc trei simțăminte: dorința crescândă de a avea o viață creștinească îmbunătățită și adevărată și dragostea de Dumnezeu, precum și atracția deasă către rugăciunea lăuntrică, din care desigur că vine dragostea și dorința călugăriei celei dinlăuntru, pentru că cea dinafară îți este încă inaccesibilă din cauza diferitor obstacole sufletești. În această situați, ține-te mai cu asprime și mai cu putere de învățătura

evanghelică... Celor spuse mai sus adaug cuvintele psalmilor, grăite de Duhul Sfânt prin proorocul David: *Nădăjduieşte spre Domnul şi fă bunătate şi locuieşte pământul şi te vei paşte întru bogăţia lui. Desfătează-te în Domnul şi-ţi va da ţie cererile inimii tale. Descoperă spre Domnul calea ta şi nădăjduieşte întru Dânsul şi El va face. Şi va scoate ca lumina dreptatea ta şi judecata ta ca miazăzi. Supune-te Domnului şi-L roagă pe Dânsul...* (Psalm 36: 3-7). Cuvintele psalmului: *Locuieşte pământul şi te vei paşte întru bogăţia lui,* raportate la tine pot însemna că tu, prin îndreptările tale, ai ajutat surorilor ce s-au adunat să se stabilească acolo unde locuiţi. *Supune-te Domnului şi-L roagă pe Dânsul* înseamnă: în tot chipul străduieşte-te să vieţuieşti după poruncile Evangheliei lui Dumnezeu şi roagă-te cât mai mult şi cere Domnului să te ajute în aceasta. *Desfătează-te în Domnul* înseamnă: să nu cauţi în nimic mai multă mângâiere decât în legea Domnului şi în a plăcea Lui. Nu în zadar se spune în Scriptură: *Pace este multă celor ce iubesc legea Ta şi nu este lor sminteală* (Psalm 118: 165). Însă cele mai de căpetenie şi mai importante porunci din legea evanghelică sunt trei: nu judecaţi şi nu veţi fi judecaţi; nu osândiţi şi nu veţi fi osândiţi; iertaţi şi vi se va ierta vouă. Dacă mai înainte de toate ne vom ţine de împlinirea acestor porunci, atunci ne va fi uşor să le împlinim şi pe celelalte. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 27)*

Unii, văzând că Domnul nu le dă, vreme îndelungată, felul de viaţă ce şi-l doresc, prin care nădăjduiesc să dobândească folos sufletului şi pace inimii lor neliniştite, devin nepăsători şi se molipsesc de gândul mincinos, insuflat de vrăjmaşul, precum că se vor sili către virtute atunci când le va fi cu putinţă (de exemplu, când se vor învrednici de călugărie sau de viaţă pustnicească, sau când nu vor mai avea anumite responsabilităţi, şi aşa mai departe), iar acum acest lucru le este cu neputinţă de săvârşit.

Aceştia să ştie că viaţa noastră se rânduieşte nu după cum ne place, ci prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, că pacea se dobândeşte prin tăierea voii proprii, că niciodată nu e cu putinţă de găsit o înlănţuire perfectă a evenimentelor, că Domnul niciodată nu cere de la noi ceva imposibil de făcut şi că împlinirea după putere a poruncilor lui Dumnezeu este cu putinţă oriunde şi oricând. Pentru că ne silim după putere spre bunăcuviinţă în locul şi situaţia rânduită, Dumnezeu, văzând că omul este pregătit, împlineşte dorinţa lui cea bună... *(Cuviosul Nicon, 20, p. 6)*

Predanisirile stareților

1) Să aveți lepădarea voii și cugetului vostru.
2) Cu oricine vă veți întâlni și în orice loc vă veți afla, să vă socotiți mai prejos decât acesta.
3) Pomenirea morții să o pecetluiți cât mai adânc în inimă.
4) Prihănirea de sine.
5) Să aveți întotdeauna rugăciunea cu smerenie.
6) Dacă se va întâmpla să vă mustre cineva, să primiți mustrarea cu bucurie, ca pe un leac pentru suflet.
7) Ceea ce vi se va spune [de duhovnic], să împliniți cu exactitate.
8) Dacă din uitare sau din obișnuință se va întâmpla să păcătuiți, spovediți acestea cu sinceritate, așa cum a fost, fără viclenie. *(Cuviosul Antonie, 17, p. 198)*

Să păstrați între voi tăcerea. Afară de cele trebuincioase, nimic străin să nu vorbiți, ca să aveți mintea voastră curată la rugăciune. Mustrați-vă și vă prihăniți în cugetul vostru și socotiți-vă mai prejos decât toți și Dumnezeu va căuta la smerenia voastră și vă va acoperi de toate ispitele. *(Cuviosul Moisi, 16, p. 234)*

Predanisiri surorilor începătoare

1. Nu vă lăsați robite de lene și moleșeală, ci prin scurta rugăciune - Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătoasa - să le stați împotrivă.
2. De trebuință este să vedeți chipul lui Dumnezeu în chipul stareței voastre, să-i fiți credincioase și să aveți încredere în ea și, dacă ea însăși va descoperi toate slăbiciunile voastre înaintea altora sau va porunci vouă să faceți acest lucru, atunci chiar și numai pentru aceasta vă va mântui Dumnezeu.
3. Mândria iubește să aibă prioritate înaintea tuturor, iar smerenia nu se compară cu nimeni, ci se socotește mai prejos decât toți.
4. Atunci când vă predați cu totul lui Dumnezeu, nu se cuvine să purtați grija hainelor și să vă legați inima de ele.
5. La trapeză trebuie să veniți întotdeauna, în afara cazului de neputință, când, cu blagoslovenie, puteți mânca și la chilie.

6. (*Despre purtarea cu surorile*) – să le purtați respect și dragoste în Domnul, păzindu-vă de vorba deșartă și hulire.

7. (*Despre ocări*) Toate acestea pot să se întâmple, însă nu trebuie să vă răzvrătiți, arătând că primiți cu răutate ocările lor. Pentru cei mândri, ocara este ca un cuțit în inimă, iar pentru cei smeriți – o comoară neprețuită.

8. (*Despre convorbirile nefolositoare*) Să urmați exemplul Sfântului Prooroc David: *Iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și deschide gura sa* (Psalm 37: 14).

9. Un singur Dumnezeu lucrează în toți duhovnicii și în toate starețele și, după măsura credinței ce o aveți față de ei, veți primi răspunsuri de la dânșii.

10. Ceea ce se va întâmpla contrar voii voastre va fi de mare folos sufletelor voastre.

În astfel de cazuri trebuie să spuneți: bine este mie, Doamne, că m-ai smerit pe mine, cea păcătoasă și plină de mândrie.

11. (*Despre împreună-viețuitoare*) Să fiți cu dragoste sinceră către ea, nu ca pentru una mai mare decât voi, ci ca și pentru mama voastră, și ceea ce vă va zice să nu faceți – să nu faceți.

12. Toate ale voastre trebuie să le lăsați fără tulburare pentru sfânta ascultare, pentru că aceasta este mai mare decât pravila voastră, decât postul și rugăciunea.

13. Fiică, dacă ai început a lucra Domnului Dumnezeu, atunci gătește-ți sufletul în ispite, ținând minte cuvântul Apostolului care zice: *Iar care sunt ai lui Hristos, trupul și-au răstignit împreună cu patimile și cu poftele* (Gal. 5: 24). *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 262-264)*

Dangătul clopotelor

Știți ce reprezintă dangătul? Glasul Arhanghelului, care va răsuna la sfârșitul lumii. Despre acest sfârșit ne și amintește clopotul. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 143, din 30.07.1911)*

Scrii că toate obiectele de biserică și clopotele pentru mănăstirea voastră au fost cumpărate la Moscova. Pentru început va fi bun și dangătul cel din 50 de pudzi, numai că nu cred ca sunetul clopotelor direct cumpărate să fie reușit, pentru că acestea sunt turnate în marea lor majoritate din clopote vechi. Un astfel de dangăt sună stricat. Iar cel ce vrea să aibă un clopot bun trebuie singur să cumpere aramă bună și

cositor, la proporția cuvenită, și să dea comandă să fie turnat la fabrică. Dangătul unui astfel de clopot va fi curat și puternic. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 129)*

Sănătatea

Nu vă lăudați cu sănătatea voastră — nici cu cea duhovnicească, nici cu cea trupească; vă este cunoscut că acestea din urmă pornesc de la cele dintâi. Pentru aceasta trebuie să ne îngrijim mai mult de tămăduirea acestora - adică a rănilor sufletești, ca să ne arătăm în veacul viitor întregi, căci chiar dacă trupul mai bolește; acesta este vremelnic și va putrezi cu totul, iar sufletul este veșnic și nemuritor! Mai ales acum, în vremea postului, grijește-te de tămăduirea lui. Doctorul este întotdeauna gata să ne dea leacul, însă faptele depind de noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 344)*

Cucernica voastră bunică, anume pentru faptul că era cucernică, că se ruga mult și ținea toate posturile și zilele de post din săptămână, rareori se îmbolnăvea și a trăit aproape o sută de ani. Iar copiii ei, la fel și unii nepoței, fără prea multe mustrări de cuget încalcă posturile, însă aproape fără încetare bolesc și mor cu zile. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 161)*

Având sănătatea șubredă, de trebuință este să ne îngrijim mai mult de așezarea sufletească și să privim moartea ca pe o odihnă de la munci. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 128)*

Atunci când m-ați vizitat, n-am observat că ați avea vreo boală gravă, însă poate că vi s-a șubrezit sănătatea din cauza nesfârșitelor tratamente pe care le faceți și prin care, uneori, un doctor neiscusit poate doborî și un om sănătos. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 49)*

Am venit la mănăstire să căutăm Împărăția lui Dumnezeu și nu sănătatea trupului. Iar cel ce are nevoie de sănătate, i se va adăuga lui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 141)*

Tu, M., păzește-ți sănătatea și nu lăsa să se ajungă până la tulburare nervoasă. Dacă te vei socoti vinovată, așa cum ți-am înfățișat mai înainte, atunci smerenia va domni în sufletul tău, iar dacă vei socoti ca pricină firea, atunci se poate ca boala să sporească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 73)*

Sănătatea este cel mai de preț lucru pentru voi, iar de aceasta este întotdeauna legată şi buna aşezare sufletească, ce poate să vă aducă odihnă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 70)*

Răul

Îmi scrieți următoarele: în Evanghelie este spus că la sfârşitul lumii răul va birui binele. În Evanghelie nu se spune nimic de felul acesta, ci doar că, *atunci când va veni Fiul Omului, oare va afla credința pre pământ?* (Luca 18: 8) şi că *pentru înmulțirea fărădelegii va răci dragostea multora* (Matei 24: 12). Iar Sfântul Apostol Pavel zice că înaintea celei de a Doua Veniri a Mântuitorului *se va arăta omul păcatului, fiul pieirii, potrivnicul şi care se va înălța mai presus de tot cel ce se zice Dumnezeu* (II Tes. 2: 3-4), adică antihristul. Însă tot aici se spune că *Domnul îl va omorî cu duhul gurii Sale şi îl va pierde cu arătarea venirii Sale* (II Tes. 2: 8). Prin urmare, unde vedeți aici biruință a răului asupra binelui? Şi, în general, orice biruință a răului asupra binelui este întotdeauna doar părută, vremelnică. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 97)*

Omul a fost creat de Dumnezeu bun şi neprihănit. După căderea lui Adam, în firea omului a pătruns păcatul, a intrat răul. Ca să-l izbăvească pe om de acest rău, după judecățile lui Dumnezeu, a fost de trebuință ca Domnul - a doua Față a Sfintei Treimi - să Se facă Om şi să răscumpere omul din răul pe care l-a suferit. Răscumpărarea oamenilor s-a înfăptuit de Domnul nostru Iisus Hristos pe Golgota, pe Cruce, prin patima Lui, prin moarte şi Înviere. În aceasta trebuie să credem. Aceasta este temelia credinței noastre. Afară de aceasta, Hristos a dat oamenilor poruncile Sale, care învață omul cum trebuie să trăiască pentru a fi urmaşul şi ucenicul Lui, pentru a lucra voia Lui spre veşnica mântuire a sufletului. Cel ce primeşte cu inima sa pe Hristos-Răscumpărătorul şi sfintele legi evangheliceşti şi va trăi după acestea, acela se face pe sine creştin, iar cel ce le respinge sau rămâne nepăsător față de acestea, acela rămâne doar cu firea lui căzută, în care binele este dintru început amestecat cu răul. Un astfel de om nu poate fi numit creştin, pentru că este străin vieții creştineşti şi mântuirii lui Hristos. Prin masca binelui, rămasă în firea cea căzută, vrăjmaşul se sileşte să-i tragă pe toți de la Hristos, dovedind cu răutate şi viclenie că binele firii căzute este singurul fel de bine - deoarece aşa şi pare să fie în ochii celui ce nu cunoaşte învățătura lui Hristos. Cel ce, necăutând la toate ispitirile vrăjmaşului, se va ține de învățătura evanghelică, acela trebuie

neapărat să treacă prin războiul dinlăuntrul său.

Firea cea căzută se iubeşte pe sine şi iubeşte lumea aceasta, iar Evanghelia cere lepădare de sine şi dragoste pentru Dumnezeu. De aceea, acestea două nu se pot împăca între ele niciodată. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 8-9)*

Ţinerea de minte a răului

Ce fel de părere greşită ai tu despre una din surori, de, atunci când vine spre voi şi auzi glasul ei, fără să vrei te străpunge la inimă şi te gândeşti că, negreşit, vine cu rea intenţie? Cum, însă, nu vezi că aceasta ţi se întâmplă din cauza aşezării tale, impregnate de ţinerea de minte a răului ce-i porţi? Să ştii că acestea vrăjmaşul ţi le insuflă pentru ca şi mai mult să-ţi întărească această amintire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 511)*

Scrii că atunci când ţi se întâmplă să fii ocărâtă şi mustrată, chiar dacă în acel moment nu poţi, totuşi mai târziu se aprinde scânteia [mâniei] şi te răzbuni negreşit prin ceva, satisfăcându-ţi patima ţinerii de minte a răului - ca şi cum ţi-ai potoli foamea prin oarece mâncare. O! Ai ajuns într-o stare dezastruoasă. Aceasta înseamnă că răul ţi-a intrat în obişnuinţă şi că trebuie cât mai repede să începi nevoinţa împotriva acestuia, ca să primeşti vindecare cu ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 146)*

Te-ai speriat de cerul înroşit, iar să ţii minte răul nu-ţi este frică. Nu acesta este cerul nostru, ci cerul cerurilor, mai presus de ceruri! Acolo unde este Însuşi Dumnezeu, Dragostea şi Bucuria cea Veşnică! Lumina cea Veşnică! Iar cerul acesta va arde. Şi toate stihiile se vor aprinde. Iar locul nostru este în ceruri. Rabdă, smereşte-te şi vei fi acolo. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 82-83)*

Dacă vezi că gândurile cele rele lucrează tainic în tine, oprindu-te, roagă-te lui Dumnezeu pentru cei ce te-au necăjit şi cere milostivire pentru rugăciunile lor. Încearcă întotdeauna să te găseşti vinovată de ceva. Dacă de data aceasta n-ai dat vreun prilej, înseamnă că ţi s-a trimis ocară pentru păcatele cele din trecut şi ca să ţi se vădească aşezarea cea rea... *(Cuviosul Lev, 161)*

Vorbirea de rău

Dacă vei spune ceva rău despre vreun frate sau vreo soră, chiar dacă acesta ar fi adevărul, vei pricinui o rană de nevindecat sufletului tău. Să vorbeşti altora despre păcatele fraţilor poţi doar atunci când ai în inima ta un singur scop - folosul sufletesc al celui ce a păcătuit. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 334)*

Egumenia

Cinul de egumen sau egumenă vine de la cuvântul *hegemon*, adică simplu conducător, iar pentru a-i deosebi de conducătorii simpli, cei duhovniceşti sunt numiţi egumeni sau egumene. Pentru aceasta, şi conducerea lor nu trebuie să fie una obişnuită, ci una duhovnicească, în acord cu spusele Sfântului Apostol Pavel, care zice: *De trăim cu Duhul, cu Duhul să şi umblăm* (Gal. 5: 25). *Să nu fim măreţi în deşert, unul pre altul întărâtând, unul altuia pizmuind* (Gal. 5: 26). Şi încă: *Voi, cei duhovniceşti, îndreptaţi pre unul ca acela cu duhul blândeţelor; păzindu-te pre tine, ca să nu cazi şi tu în ispită* (Gal. 6: 1). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 190)*

Te blagoslovesc să fii egumenă (...) peste tine însăţi şi peste proastele tale obiceiuri. Iar pentru celelalte nu pot să-ţi dau binecuvântare, pentru că această începătură [pentru tine] nu numai că nu poate fi folositoare, ci poate să fie chiar primejdioasă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 65)*

Legat de egumenie, despre care prezicea Ivanuşca, lasă-te în voia lui Dumnezeu şi crede că Domnul nimănui nu trimite ispite peste puteri şi, dacă rânduieşte pe cineva într-o slujire oarecare, atunci este gata în acelaşi timp să trimită şi ajutorul Său atotputernic celor care-l cer cu credinţă şi osârdie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 122)*

Am simţit compătimire nu pentru trecerea Maicii la cele veşnice, pentru că sunt convins că ea a fost luată de la noi întru odihnă! Ci vă compătimesc pe voi, cei rămaşi orfani şi care încă nu v-aţi format năravul prin ascultare; dar încă aceea ştiu că Domnul cel Multmilostiv a lămurit în Scriptura Lui cea Dumnezeiască că nu vrea moarte păcătosului, ci ca să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină. Pentru aceasta şi trebuie să cugetăm că, dacă Dumnezeu ar fi hotărât că, după înclinarea

noastră, am fi putut avea folos desăvârşit din partea pururi pomenitei maici Varvara, atunci în tot chipul ar fi făcut să o mai lase printre noi. Dar pesemne că – trebuie spus cu sinceritate – ne-am arătat nevrednici de o astfel de maică, îngăduitoare cu neputinţele noastre, pe care n-am ştiut s-o preţuim pentru grija ce ne-o purta în timpul împreună-vieţuirii noastre, ci de multe ori, din întunecarea vrăjmaşului, cârteam şi o vorbeam fără ruşine, ba chiar o şi osândeam în cugetul nostru pentru neputinţa ei de a sluji, din cauza bolii chinuitoare. Şi pentru că noi, dar mai ales voi, sunteţi acum în mai mare măsură să cercetaţi în adevăr ce experienţă aţi dobândit şi care au fost simţămintele pe care le-aţi avut în timpul cât era în viaţă maica şi cele pe care le aveţi acum, iar dacă Multmilostivul Dumnezeu va mai rândui vouă să vă lipiţi duhovniceşte de vreo stareţă, atunci, iscusindu-vă, veţi şti mai bine cum să preţuiţi şi ce evlavie să aveţi către îndrumătoarea voastră şi aşa, prin milostivirea Domnului, veţi propăşi. *(Cuviosul Lev, 188)*

Iar despre alegerea egumenei, atunci când va trebui să se întâmple, vezi, preacinstită maică, să nu alegi pe cineva după dorinţa ta, chiar dacă ţi-ar părea vrednică şi plină de virtuţi, ci încrede-te în voia arhipăstorului. Iar dacă vei face câtuşi de puţin după dorinţa ta, atunci nu vei scăpa de ispite, căci toate acestea şi mai mult decât acestea le-am gustat din experienţă, iar cea care va face alegerea nepotrivită va trebui să guste prima din potirul cu ispite şi ocări. Iar dacă fără de veste vor hotărî să te aleagă chiar pe tine, atunci în tot chipul străduieşte-te să refuzi jugul acesta înalt. Şi, dacă te vor convinge din forţare, atunci Atotputernicul Dumnezeu are putinţă să-ţi ajute a purta şi această povară. Iar dacă cineva va avea vreodată o astfel de dorinţă şi se va desfăta întru aceasta, atunci, unui astfel de om, Dumnezeu puţin ajutor îi va da. (...) Şi să vă mai păziţi ca vreodată să vorbiţi cu obrăznicie maicii stareţe. *(Cuviosul Lev, 148)*

Despre faptul că vrăjmaşul vă strecoară în minte cugete rele şi vătămătoare de suflet, cum că stareţa voastră este de acum egumenă şi că multă deşertăciune este în a umbla pe la chiliile egumenilor şi puţină pace (...), să ştiţi, fiica mea, că aceste gânduri provin dintr-o inimă nesocotită, din închipuiri samavolnice şi mândrie vădită. Cred că aţi uitat că maica noastră, şi mai ales a voastră, nici nu voia să audă de egumenie. Însă atunci când Multmilostivul Dumnezeu a ales-o pentru această sarcină grea şi pentru că este aleasă prin purtarea de grijă a Domnului, acest lucru nu i s-a făcut nicidecum spre pierzania sufletului, ci puternic este Dumnezeu să o mântuiască şi pe ea, şi pe toate surorile ce ascultă de dânsa

cu bunăvoință și dragoste. (...) De aceea este de trebuință ca și voi, după putere, să-i dați ajutor în toate. Iar despre relațiile pe care le are cu unii sau alții, nu vă este de trebuință să fiți curioase și să pătrundeți în acestea, ci, dacă din întâmplare veți ajunge să aflați ceva, trebuie să păstrați tăcerea și să nu vorbiți cu nimeni despre aceasta. Același lucru să-l faceți dacă maica însăși va găsi de cuviință să vă descopere ceva pentru a vă sfătui ş.a.m.d. Iar atunci când sunteți luptată până la extenuare, astfel încât vi se arată și în închipuiri, cu ajutorul lui Dumnezeu rugați-vă și luați măsuri, sau găsiți timpul cuvenit, când maica are mai puțini vizitatori, și rugați-o să binevoiască a vă anunța când va fi mai puțin ocupată, iar Milostivul Dumnezeu puternic este să-i descopere cele legate de voi, iar pe voi să vă tămăduiască și să vă mângâie.

Şi iarăşi, precum vedeți și singuri, Dumnezeu vă cercetează mai ales în timpul unei nevoi atât de mari (adică atunci când Maica nu reușește să se ocupe de voi), astfel încât simțiți uneori multă bucurie în inimă, cu încredere și nădejde în Domnul..., după care simțiți o vădită ușurare a conștiinței, ca și cum ați fi vorbit cu Maica! Şi se mai întâmplă așa, atunci când vărsați puține lacrimi deosebi, și n-ar trebui nicidecum să vă îndoiți de acest lucru, pentru că scris este de către mulți sfinți că Domnul, prin harul Său cel nevăzut, tămăduiește, mângâie și luminează pe cei ce de bunăvoie și cu simplitate caută îndrumare și din oarecare pricini n-o primesc sau nu au ajutor omenesc (adică din partea starețului sau stareței). *(Cuviosul Lev, 194)*

Iar tu, soră și maică, să urmezi calea ce îți stă înainte fără să privești îndărăt, chiar dacă vei întâmpina necazuri, piedici și tot felul de greutăți. În situații grele, ca să te întărești, repetă totdeauna cuvântul Mântuitorului Însuși, Care zice: *Cel ce nu va lua crucea sa și să vie după Mine, nu este Mie vrednic* (Matei 10: 38); *cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 24: 13). Crucea ta, în lumina Evangheliei, este răspunderea ce ți s-a dat prin purtarea de grijă a Domnului ca să te îngrijești de așezarea obștii X și de surorile ce viețuiesc în ea. Şi pentru că această lucrare se face cu multă trudă și nu poate fi săvârșită fără suferința trupului și a sufletului, pentru aceasta îți scriu în felul acesta, ca să te îmbărbătezi în duh și să te înflăcărezi a face cu râvnă lucrarea ta. Nu o dată ți-am scris și acum îți voi repeta cuvântul Apostolului, că *fiecare va lua plata sa după osteneala sa* (I Cor. 3: 8). Mai mare trudă nici nu poate fi, decât să-ți pui sufletul pentru aproapele tău, lucru prin care se și demonstrează marea dragoste pentru oameni, fără de care, chiar dacă cineva și-ar da trupul ca să fie ars, nu-i va folosi la nimic. Iar dragostea acoperă mulțime de păcate, ale noastre și ale altora. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 137)*

Scrii că (...) pentru a intra în voie maicii egumene şi, chipurile, spre mângâierea ei, judeci şi osândeşti pe cei cu care maica ar fi avut neînţelegeri. Dar în Evanghelie este scris: *Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7: 1). Şi iarăşi: *Cu ce măsură veţi măsura, se va măsura vouă* (Matei 7: 2). De aceea, păzeşte-te să judeci sau să osândeşti pe oricine ar fi şi, în discuţiile cu maica egumenă, fii cu grijă: arată-i bunăvoinţă, cum că o compătimeşti pentru viaţa ei plină de greutăţi, iar despre alţii poţi uneori să nu spui nimic sau să zici: „despre aceasta nici nu ştiu ce să spun" sau să te exprimi aşa, ca să fie pentru toţi cuminte, iar pentru tine fără vătămare. Gândeşte-te singură şi inventează ce şi când să răspunzi maicii egumene, ca să n-o jigneşti şi nici tu să nu păcătuieşti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 99-100)*

Nu te grăbi să te însingurezi, ci mai întâi îngrijeşte-te de mănăstire şi de surori, pe care a le părăsi cu totul - frică mare este, iar a le purta de grijă este semnul adevăratei iubiri despre care Apostolul scrie în felul următor: *Şi de aş da trupul meu să-l arză, şi dragoste nu am, nici un folos nu-mi este. Dragostea îndelung rabdă, se milostiveşte, nu caută ale sale* (I Cor. 13: 3-5). Dacă Fiul lui Dumnezeu a fost ascultător până la moarte pe cruce, atunci ce vom zice despre noi înşine atunci când ne va veni gândul tulburător de însingurare şi de lepădare a grijii pentru mănăstire şi surori. Repet: a lepăda toate acestea este frică mare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 152)*

Te miră neaşezarea maicii egumene. Pesemne, îi este milă de tine, iar dacă se întâmplă să audă că alţii te compătimesc, este nemulţumită. Te miluieşte pentru că are nevoie de tine în funcţia de contabil, iar nemulţumirea o are din neputinţa omenească a întâi-stătătorului, mai ales din neputinţa preferinţelor. Această meteahnă este atât de subţire şi de adâncă, încât nu i-ar putea tulbura decât pe cei despătimiţi şi desăvârşiţi şi pe cei ce s-au predat adevăratei smerenii, iar pe ceilalţi îi necăjeşte într-o măsură mai mică sau mai mare atunci când se iveşte prilejul sau vinovăţia preferinţei. Bineînţeles, atunci când te paşte moartea, nu-ţi mai arde de preferinţe. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 114)*

Spui că te-ai rugat Împărătesei Cerurilor ca, dacă va binevoi să te aşeze pe calea înfricoşată (a egumeniei), să facă aşa ca schimbarea aceasta să se petreacă în timpul vieţii mele şi tu să poţi să te conduci de învăţămintele ce ţi le voi da. Nu trebuie să te rogi pentru nimic de felul acesta, ci pentru lăsarea păcatelor tale. Gândeşte-te cum să-ţi mântuieşti sufletul tău. *(Cuviosul Ilarion, 10, p. 206)*

Nu trebuie să ziceți nimănui cum vă mângâie maica egumenă, pentru că veți stârni zavistie. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Să mustri (...) fără să dai hrană iubirii de sine, cugetând dacă tu însuți ai fi putut duce ceea ce ai cerut de la altul. Trebuie să știi când poți să mustri și când este mai bine să taci. *(Cuviosul Ilarion, 10, p. 181)*

Întrebi dacă să primești surorile după tundere. Să le spui așa: dacă nu vă este frică de necazuri, voi fi de acord, dar vă spun dinainte că vă vor bănui de clevetire și vă vor urî. De exemplu, am primit pe cineva cu bucurie, iar acum toți o prigonesc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 87)*

Ierusalimul

Odată o cucoană cerea binecuvântare pentru o călătorie la Ierusalim.

- La Ierusalim? – a întrebat părintele. Care din ele, cel Vechi sau cel Nou?

- Cel Vechi. Că doar câte Ierusalimuri avem?

- Două.

- Nu, nu două. Unul Vechi, în Palestina, altul Nou, nu departe de Moscova, iar al treilea care este? Ierusalimul cel de Sus, din cer, și mai este al patrulea – cel din inimă. Pe acesta trebuie să-l găsim și într-acolo să ne îndreptăm. Dumnezeu să vă binecuvinteze, pe voi și pe toți ceilalți! *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 29, din 04.01.1909)*

Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime! Că slava Domnului peste tine a răsărit. Dar de unde a luat noul Ierusalim slava cea nouă? Din patimile Domnului. El a împodobit acest nou oraș cu sudoarea Sa din Ghetsimani, cu sângele Său de pe Golgota. Și a răsărit Sionul cel minunat! Pentru aceasta, Sfânta Biserică îi cheamă acum pe toți credincioșii să iasă în întâmpinarea Mirelui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 133)*

Editarea cărților

Dacă pentru un pahar de apă rece omul nu se lipsește de plată de la Domnul, cu atât mai mult voi, pentru participarea la această faptă bună, vă veți învrednici de mare milă de la Dumnezeu, căci lectura cărților

Sfinților Părinți este băutură vie, nestricăcioasă, ce dă înțelepciune și mântuiește pe om. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 419)*

Cândva cineva va citi o carte sau alta, iar folosul sufletesc al unui om va răsplăti toate ostenelile noastre. Lucrarea noastră este să semănăm. Dumnezeu va da, vor fi cândva și roade. *(Cuviosul Moisi, 16, p. 167)*

Chiar dacă Dumnezeu a rânduit ca prin mănăstirea noastră să apară la lumina zilei lucrările fericitului stareț Paisie – cărțile de suflet ziditoare ale Sfinților Părinți, traduse de el –, totuși nu îndrăznim să ni le atribuim pe acestea nouă, căci știți cine și în ce fel se nevoiește în această lucrare - noi servim drept armă neînsemnată la aceasta. Chiar și inscripția: *Editura Pustiei Optina* ne umple de rușine și frică, mai ales dacă ne uităm la netrebnicia noastră sufletească, în timp ce unii, văzând editura, ne consideră importanți pe noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, pp. 242-243)*

Icoanele

Să nu te îngrijești de veșmânt; m-am răzgândit, am hotărât că mai bine este acum să nu facem veșmânt pentru icoana Maicii Domnului din Caluga. În primul rând, avem bani puțini. În al doilea rând, mi-am amintit cuvintele răposatului mitropolit Filaret, care nu sfătuia să se facă veșminte la icoane, pentru că se apropie timpul când oameni rău intenționați vor scoate aceste veșminte de pe ele. De aceea am hotărât să fac un chivot pentru această icoană în loc de veșmânt, pentru ca icoana să se vadă mai bine și să fie mai la îndemână a o săruta. Iar despre comanda veșmântului, repet, să lepezi toată grija, doar dacă va voi cineva din osârdie să-l facă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 207)*

Iscusința de a învăța

Văd că de pe acum ai suferit neplăceri din partea băștinașilor nemulțumiți. Despre aceștia se poate spune că: „de la noi au ieșit, dar nu erau de-ai noștri". Sunt încredințat că te afli într-o Instituție a credinței și, fiind în postul de contabil, ai suferit încercări spre ispitire. Totuși, acestea au trecut, iar ție ți-a rămas prin iconomia și grija Domnului iscusința învățăturii; și acum le-a fost îngăduit celor ce te urăsc să se

ridice împotriva ta, ca să fii încercat şi să înveţi răbdarea, simplitatea, nerăutatea şi smerenia - virtuţi ce va trebui să-i înveţi şi pe fraţii tăi, căci trebuie să lucrăm şi să învăţăm. Iar aceia vor reuşi să facă doar ceea ce le va fi îngăduit de la Dumnezeu. *(Cuviosul Moisi, 329)*

Arta

Operele artei plastice desfătează nu numai prin frumuseţea lor exterioară, ci mai ales prin frumuseţea conţinutului, frumuseţea contemplativă, ideatică. De unde avem aceste manifestări ale sufletului? Sunt nişte oaspeţi din alt domeniu, din domeniul duhului. Duhul, cunoscător de Dumnezeu, pricepe în mod firesc frumuseţea Domnului şi caută să se desfăteze doar prin aceasta. Chiar dacă nu poate arăta cu siguranţă ce reprezintă această frumuseţe, dar purtând în sine tainic semnele ei, poate arăta cu certitudine ceea ce această frumuseţe nu reprezintă, exprimând acest lucru prin faptul că nu se mulţumeşte cu nimic din cele create.

A contempla, a gusta şi a ne desfăta de frumuseţea lui Dumnezeu - este o necesitate a duhului, este viaţa lui şi viaţa edenică. Primind cunoştinţă despre această frumuseţe prin unirea cu duhul, sufletul rămâne cucerit de ea, şi, cunoscând-o la măsura lui, de bucurie tăbară asupra acelui lucru care, în închipuirea sufletului, se arată ca o reflectare a acelei frumuseţi (diletanţii), sau inventează singur şi izvodeşte lucruri prin care o parte a acelei frumuseţi va fi reflectată aşa cum a fost închipuită (pictorii şi artiştii).

Iată de unde vin aceşti oaspeţi, dulci, rupţi de orice sensibilitate pătimaşă, ce înalţă sufletul până la duh şi-l înduhovnicesc! Voi atrage atenţia şi asupra faptului că dintre operele de artă le-am introdus în această categorie doar pe cele al căror conţinut este frumuseţea lucrurilor nevăzute dumnezeieşti, iar nu pe cele care, chiar dacă sunt frumoase, reprezintă totuşi acelaşi fel de viaţă obişnuit, sufletesc-trupesc, sau aceleaşi obiecte uzuale, ce constituie mediul obişnuit al vieţii cotidiene. Sufletul, îndrumat de duhul, nu caută doar frumuseţe exterioară, ci reprezentarea în formele frumoase a minunatei lumi nevăzute, spre care o atrage duhul prin înrâurirea lui. *(Cuviosul Varsanufie, 4, p. 18)*

Unii spun că ştiinţele şi artele, mai ales muzica, renasc pe om, aducându-i o înaltă desfătare estetică. Dar acest lucru nu este adevărat. Sub influenţa artei: a muzicii, a cântării şi a altor feluri de artă, omul

într-adevăr simte o mare desfătare, însă aceasta este neputincioasă să-l renască. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 279, din 30.12.1912)*

Poeţii şi pictorii care obişnuiau să se mulţumească doar cu încântările artei se aseamănă oamenilor care au ajuns până la coloanele palatului Împărătesc, dar care n-au intrat înăuntru, chiar dacă li s-a propus. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 287, din 06.01.1913)*

Pictorii au avut întotdeauna în suflet o zvâcnire de ascetism şi, cu cât este mai mare pictorul, cu atât mai puternic arde în el luminiţa misticismului religios. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 224)*

Ispitele

La începutul chemării către viaţa duhovnicească, Domnul ne cercetează cu harul Său şi cu diferite mângâieri, dar după aceea ni le ia pe acestea şi ne aruncă în focul feluritelor ispite şi necazuri pentru ca alcătuirea noastră iubitoare de sine şi de slavă să fie întru totul mistuită de focul ispitelor şi să nu ne punem nădejdea în noi înşine şi în faptele noastre, ci în mila şi în iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Smerenia este foarte importantă! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 486)*

Fiecăruia îi este necesar focul ispitelor pentru încercare şi învăţarea răbdării. Să priveşti lucrurile din punctul acesta de vedere, că Pronia lui Dumnezeu se îngrijeşte de mântuirea noastră: unul are nevoie de mai multe, iar altul de mai puţine prilejuri pentru răbdare şi învăţare, iar altuia încă nu i-a venit vremea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 307)*

Socotesc că este necesar să vă avertizez să nu vă speriaţi de ispitele pe care Dumnezeu va voi să vi le trimită pentru cunoaşterea neputinţelor frăţiei voastre şi pentru smerenie. Îmi aduc aminte că aţi spus că vă temeţi de ispite, dar fără ispite nici mântuirea nu se săvârşeşte: „bărbatul neîncercat este nepriceput" şi „orice faptă bună ori este precedată, ori este urmată de ispită", iar fără aceasta nici lucrul nu poate fi trainic. V-am dat să citiţi o cărticică adresată unui monah începător; aţi văzut acolo că ispitele sunt necesare şi, când ele vă împresoară, să nu vă tulburaţi chiar dacă veţi primi o mie de lovituri pe zi; cine nu are ispite, acela este lipsit şi de daruri duhovniceşti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 503)*

Eşti istovit trupeşte, dar nici sufleteşte nu ai cu ce să te lauzi şi spui că nu faci negustorie duhovnicească, iar eu, dimpotrivă, îţi spun că faci, dar te târguieşti prost şi câştigi puţin din pricina neatenţiei tale: fiecare necaz, fiecare ocară din partea cuiva, fiecare umilinţă, mustrare, dispreţ şi cele asemenea lor sunt nişte mărfuri, iar perindarea multor întâmplări din acestea - sunt un târg şi a ne târgui şi a obţine câştig pe ele stă în putinţa fiecăruia: a îndura cu mustrare de sine şi cu smerenie şi a dobândi din aceasta vindecare sufletească de patimi; mulţi dobândesc, dar mulţi trec pe lângă ele şi rămân nu numai fără câştig, dar chiar şi în pagubă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 494-495)*

În ceasurile în care eşti cercetat prin necazuri sufleteşti, te descurajezi. Pentru aceasta, sincer îmi pare rău! Oare nu este liber Domnul să încerce dragostea şi credinţa noastră către El prin îndepărtarea mângâierilor şi prin trimiterea greutăţilor şi a întunericului ca noi şi în această stare să fim tari în credinţa şi nădejdea faţă de El? Pe măsura răbdării şi a smereniei noastre ni se înmulţeşte şi dragostea către El. Spune-ţi în sinea ta: *Dacă am primit de la Dumnezeu cele bune, nu vom primi oare şi pe cele rele?* (Iov 2: 10). Aminteşte-ţi cuvintele Proorocului David: *Iar eu am zis întru îndestularea mea: „Nu mă voi clătina în veac!"* (Psalm 29: 6); poate că şi tu te-ai gândit să rămâi pentru totdeauna întru îndestularea, nu neapărat a darurilor înalte, dar cel puţin a liniştii, chiar închipuite. Totuşi el spune mai departe: *dar când ţi-ai întors faţa Ta, eu m-am tulburat* (Psalm 29: 7). Se pare că acelaşi lucru ţi s-a întâmplat şi ţie. Însă el nu s-a descurajat, ci s-a rugat lui Dumnezeu şi a fost auzit. Nici tu să nu te descurajezi şi vei vedea negura şi întunericul acesta alungate de lumina milostivirii lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 101)*

Încercarea, însă, trebuie să existe în toate, căci fără ea nici nu te cunoşti pe tine însuţi şi nici nu înveţi lupta duhovnicească. Ţine minte că orice gând bun este adus de har şi, dimpotrivă, orice gând viclean este îngăduit pentru încercare. Însă tu eşti încă pruncă în înţelegerea acestui lucru, de aceea trebuie să-i mărturiseşti totul Maicii Domnului şi să nu te încrezi în raţiunea ta, să calci în picioare voia ta, să ai mustrare de sine şi să dobândeşti smerenie şi dragoste. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 343)*

Dacă nu ar fi ispite, nimeni nu s-ar mântui, spune avva Evagrie. Şi ceilalţi Părinţi spun acelaşi lucru — că prin ispite ajungem la cunoştinţa adevărului. Iar Sfântul Petru Damaschin spune: „Smerenia este rodul înţelepciunii, iar înţelepciunea este rodul ispitelor". Aşadar,

nu trebuie să ne temem de ispite, ci să cutezăm asupra lor... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 303)*

Dumnezeu nu ne trimite ispite peste măsură, ci (numai) pentru mândrie, pentru îngâmfare şi pentru cârtire, prin care noi înşine ne îngreuiem necazurile. Fereşte-te să cârteşti şi să cazi în deznădejde: mărimea de suflet şi răbdarea uşurează necazurile, iar micimea de suflet şi cârtirea le înmulţesc şi le îngreuiază. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 92)*

Dumnezeu nu trimite ispite peste măsură şi, când le trimite, tocmai spre folosul sufletelor noastre face acest lucru. Iar noi, deseori neînţelegând acest lucru, ne descurajăm şi gândim că, dacă aceasta nu s-ar întâmpla, am putea să facem mai mult pe plac lui Dumnezeu, dar ne înşelăm. Căci, atunci când noi, făcând ceva bun, credem că suntem bineplăcuţi lui Dumnezeu, ne înşelăm cu această părere şi mai mult Îl mâniem pe Dumnezeu şi se întâmplă ca, pe lângă toate strădaniile noastre de a-I bineplăcea Lui, să ni se ia puterile din pricina mai sus amintită sau să ne cerceteze Domnul prin boală, sau să îngăduie să se înmulţească neputinţele noastre sufleteşti, ca să nu ne punem nădejdea în ele, ci în Dumnezeu, iar acest lucru se întâmplă foarte des, că suferim ori din pricina părerii despre îndreptarea noastră, ori din pricina nepăsării. Aceste două lucruri contradictorii, deşi sunt vătămătoare, totuşi din ultimul poţi ieşi mai repede, poţi veni în simţire şi, căindu-te pentru păcatele tale şi smerindu-te, te poţi învrednici de mila lui Dumnezeu, dar celui înşelat de propria părere i se întunecă şi îi orbesc ochii sufleteşti şi nu se poate întoarce degrabă la smerenie şi la pocăinţă decât dacă mila deosebită a lui Dumnezeu îngăduie să cadă în ispită. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 708-709)*

Să nu te lauzi dacă primeşti mângâieri de la Domnul cel Preamilosârd, mângâieri despre care îmi scrii des şi (...) că I-ai mulţumit lui Dumnezeu, Care te-a învrednicit să fii în mănăstire şi să ai parte de desfătarea duhovnicească, ce nu se compară cu nimic. Se vede că, deşi subtil, totuşi te-ai înălţat cu mintea, având părere bună despre sine şi de aceea ţi s-a îngăduit o asemenea ispită. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 469)*

Darurile fără ispite sunt foarte primejdioase; vrăjmaşul ne poate înşela cu sfinţenia, dar ispitele ne smeresc. Facă-se, dar, voia Domnului. De ispite nu trebuie să ne speriem, dar nici să intrăm singuri în ele, ci, pe care ni le trimite Dumnezeu, să le primim cu mulţumire; în cruce se vede

dragostea lui Dumnezeu, nu în dulceața mângâierii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 75)*

În ispitele tale să apelezi la mustrarea de sine și la rugăciunea smerită: „Să fii – după cuvântul Sfântului Isaac – în rugăciunea ta ca gunoiul și ca pulberea pământului" (Cuvântul 49), și cred că Domnul nu va urgisi inima ta înfrântă, ci îți va trimite harul Său în ajutor și îți va ușura luptele, îngăduite de Pronia Lui spre învățătura noastră. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 144)*

De acum înainte, orice lucru potrivnic ți s-ar întâmpla spre ispita ta, trebuie să-l primești, pentru că el slujește la mântuirea ta; prin ispite ajungem la adevărata înțelepciune, iar de la înțelepciune la smerenie, care ne este mai necesară decât orice la mântuire... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 155)*

În multele învățături ale Părinților vedem că nu putem ajunge la cunoașterea neputințelor noastre și la smerenie dacă nu ne este îngăduit să fim ispitiți de neputințele sufletești și trupești. Pătrundeți în faptele voastre și veți vedea că în întâmplările care v-au tulburat nici urmă de smerenie n-a existat, ci numai îndreptățire de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 394-395)*

Praznicul cel luminos l-ați întâmpinat în bunăstare și cu pace – slavă lui Dumnezeu! Dar după aceea ați întâmpinat boli și necazuri; aceasta și trebuie să se întâmple ca să nu ne trufim: mângâierile duhovnicești primite să fie curățite de focul ispitelor, care ne aduce smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 422)*

Tu ai nevoie de tovărășie, dar și aici de-a lungul timpului poți întâlni ispite, pentru că este nevoie ca prin purtarea aproapelui să-ți cunoști neputința ta și să te smerești, iar smerenia ne este foarte necesară, căci ea îi ajută și pe cei care se luptă cu vrăjmașul din casă și, când sunt biruiți de el, este clar că a triumfat mândria; totuși, lupta aceasta, pe cât este de firească, pe atât este de necesară. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 525)*

Tânără nevoitoare! Nu te întrista când ți se întâmplă anumite zdruncinări: acest lucru este necesar în deprinderea vieții duhovnicești; străduiește-te să găsești în tine vina și nu învinui pe nimeni dintre cei apropiați. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 485)*

Slavă lui Dumnezeu că ispita dintre voi a trecut, dar trebuie să luați aminte la puterea patimilor din voi, care prin acțiunea sau prin îndemnul vrăjmaşului se împotriveşte voii lui Dumnezeu şi roade grumazul vostru sufletesc, alungă pacea şi câte mai poate face... Dumnezeu a sădit în noi dragostea şi din ea se naşte pacea mult dorită, iar vrăjmaşul, dimpotrivă, seamănă vrăjmăşie şi tulburare pentru cele mai mici fleacuri: „Nu a vorbit cum trebuie! Nu s-a uitat cum se cuvine!" - şi chiar şi tonul şi sunetul cuvintelor sunt puse în cântar şi măsurate. Amândurora vă scriu acest lucru şi înainte v-am scris multe - unde sunt dragoste şi smerenie şi mustrare de sine, acolo nu ar trebui să fie aşa. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 61-62)*

Ați dori să ştiți de ce vă este îngăduită o ispită atât de grea, dar v-am scris deja că judecățile lui Dumnezeu nu sunt ştiute nici de îngerii Lui, cu atât mai puțin de noi, oamenii păcătoşi, adică ispita aceea s-a întâmplat fie pentru păcatele făcute, fie ca prevenire pentru păcatele viitoare, fie ca pe aur, aşa vă încearcă Dumnezeu, ca să vă facă vrednic de El. Ştiți, probabil, istoria dreptului şi mult-pătimitorului Iov, care într-un timp scurt a îndurat atâtea încercări cumplite nu pentru păcate; şi pentru toate acestea L-a binecuvântat pe Dumnezeu şi, după ce s-a liniştit, a zis: *Dacă am primit de la Dumnezeu cele bune, nu vom primi oare şi pe cele rele?* (Iov 2: 10). Şi cum dreptul acesta, fiindcă a fost încercat mult, a primit de la Domnul Dumnezeu mare har să-i ajute pe cei încercați, de aceea vă şi sfătuiesc să vă îndreptați către el cu rugăciune fierbinte şi cu smerenie să cereți mijlocirea lui înaintea lui Dumnezeu pentru izbăvirea voastră de ispite şi nenorociri şi nădăjduiesc că, pentru sfintele şi atotputernicele lui rugăciuni, Domnul vă va bucura prin milostivirea Sa. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 5)*

Eşti nedumerit şi te întrebi de ce ți s-a întâmplat o ispită atât de grea. Scriptura spune: *Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ți sufletul tău spre ispită* (Sirah 2: 1) şi Sfinții Părinți scriu că faptele bune sunt precedate sau urmate de ispită, chiar şi în rugăciune se întâmplă acest lucru: „Dacă faci rugăciunea aşa cum trebuie, aşteaptă de la ea ceea ce nu trebuie". Iar hula aceasta ți s-a întâmplat pentru că te-ai apucat cu durere de inimă: ea nu numai că huleşte împotriva stareţului, dar şi împotriva Sfintei Treimi şi a tuturor tainelor huleşte şi numai aceia care nu o ascultă se izbăvesc de cursele acestea ale ei. Iar principalul este că pricina ispitei tale a fost invidia diavolească, pentru a te abate de la calea stărețească, ce îți este mai grea decât toate virtuțile. Nu te tulbura din pricina acestei ispite, ea va trece cu totul. Dumnezeu să te ierte şi să te dezlege de toate ispitele gândurilor tale. *(Cuviosul Ilarion, 46)*

Vă rog să nu vă întristaţi şi să nu vă miraţi că vi s-a întâmplat această ispită din lucrarea vrăjmaşului celui urzitor de rele, căci ea a fost îngăduită pentru încercare şi pentru cunoaşterea neputinţelor sfinţiei voastre şi ca să nu vă mândriţi şi să nu vă încredeţi în sfinţia voastră, ci să vă smeriţi şi să vă lăsaţi în mâna cea tare a lui Dumnezeu şi să vă spovediţi mai des gândurile la Maica Stareţă... În ispite, totuşi, să aveţi inima bună şi Domnul nu vă va lăsa. *(Cuviosul Lev, 148)*

Îmi scrieţi despre gândul care vă vine, că oamenii datorită necazurilor devin înţelepţi, şi, într-adevăr, aşa este, ispitele, trimise nouă de Dumnezeu, sunt foarte folositoare. Datorită lor ne cunoaştem neputinţa şi putem judeca sănătos cu privire la aproapele şi putem vedea cât de puţină este credinţa noastră, că ne bucurăm numai atunci când primim lucruri bune, iar când acestea ni se iau, cădem în deznădejde. Dar să vă ajute Domnul să primiţi cu duh smerit şi cu inimă recunoscătoare de la El toate cercetările, iar El va putea şi mai mult să răsplătească starea dumneavoastră şi să pună în ordine treburile dumneavoastră negustoreşti. *(Cuviosul Lev, 211)*

Practica, adică cuvântul lui Dumnezeu, spune: *Dă sânge şi primeşte Duh,* dar ştiinţa noastră face pe deşteapta - nu poţi prinde Duhul, zice ea, aşa încât să nu strici sângele. Şi nu Îl prinde. Însă veşnica înţelepciune caută şi aleargă nu după fantezii, ci după adevăr. Şi, iată, se trimite o lovitură! Mustră-l pe cel înţelept şi el se va face şi mai înţelept. Iar bărbatul neîncercat este nepriceput. De aceea şi învaţă Apostolul: *Încercarea credinţei voastre lucrează răbdarea; iar răbdarea să-şi aibă lucrul ei desăvârşit* (Iac. 1: 3-4). Noi, însă, vrem să ocolim cumva ispita şi răbdarea şi să ajungem pricepuţi. Dar acest lucru nu se poate! Dă sânge, spune practica!... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 139)*

Când vă aflaţi în stare bună, de seninătate, să aşteptaţi furtuna... Aşa se întâmplă aproape întotdeauna. (...) Într-adevăr, orice faptă bună ori este precedată, ori este urmată de ispită. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 87, din 09.12.1908)*

Anii aceştia - ispita aceasta este una dintre verigile lanţului de ispite pe care le vei avea. Şi doar vor fi înlocuite aceste verigi. Totuşi ele au o singură rădăcină: „Eu (adică N.) sunt foarte deşteaptă şi ştiu totul". Prin urmare, dacă te smereşti şi îţi înţelegi neputinţa, toate ispitele tale cu tot lanţul lor vor zbura de la tine. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 73)*

Când te rogi cu osârdie, să fii atent că vei avea ispite. Aceasta li se întâmplă tuturor. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

Spuneţi-i că în ispite are nevoie de răbdare şi de conştiinţa propriilor neputinţe, de recunoaşterea propriilor păcate şi de mustrarea de sine, iar Dumnezeu va vedea şi îi va împăca pe cei ce o vrăjmăşesc. Dar, dacă va întâmpina ispitele cârtind şi pomenind răul, mai mult se vor ridica asupra ei prigoanele şi necazurile. *(Cuviosul Lev, 202)*

Orice suflet care tinde către o viaţă nouă, către viaţa în Hristos, simte prigoana din afară din partea lumii şi duce luptă mare cu vrăjmaşii lăuntrici. Aceste ispite sunt inevitabile, după cuvântul Mântuitorului: *Dacă M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni* (Ioan 15: 20). Dar tot aici Domnul ne mângâie: *Dacă au păzit cuvântul Meu, şi pe al vostru îl vor păzi* (Ioan 15: 20).

Însă, faţă de aceste ispite trebuie să ne purtăm diferit: cu vrăjmaşul din lăuntru să luptăm cu încăpăţânare, biruindu-l cu ajutorul harului lui Dumnezeu, iar pe vrăjmaşul din afară - să-l iertăm. De această luptă nu trebuie să ne temem. Domnul ne întăreşte în timpul ei şi ne dăruieşte asemenea bucurii nespuse, încât, în comparaţie cu o singură clipă a lor, toate bucuriile pământeşti sunt nimic. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 84, din 27.12.1909)*

Te nelinişteşc ispitele. Fără acestea nu se poate. Cea care nu îndură ispitele din partea surorilor, aceea va trebui să îndure din partea diavolilor. Citeşte despre acestea la Sfântul Ioan Scărarul. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 266)*

Pentru cine este uşoară povara ispitelor? Cât de mare este înaintea lui Dumnezeu Sfântul Isaac Sirul, care spune: „Pentru cine nu este greu momentul acela în care omul este adăpat cu otrava ispitelor?” De aceea şi tu: să bei, să bei şi să taci! Va trece! Ei, va trece şi nu-ţi vei mai aduce aminte! Iar rodul acestor dureri va creşte, se va coace şi se va face frumos. Şi cât de dulce va fi el! Cât de aromat! Cum va străluci în toate culorile curcubeului, cu toate minunăţiile pietrelor preţioase! Fiecare picătură de sudoare, fiecare suspin va fi răsplătit de o mie de ori de Bunul Iisus, Începătorul nevoinţelor noastre. Rabdă întru Domnul, îmbărbătează-te. Să se întărească inima ta! Să te mântuieşti... *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 66-67)*

Te plângi din pricina ispitelor şi crezi că eu nu văd cât de greu îţi este să lupţi cu patimile. Văd, măicuţă N., văd. Ai împlinit deja 23 de ani, iar ispitele tot nu te părăsesc - desigur, este greu! Uite, măicuţă,

eu sunt în mănăstire de 23 de ani şi, cu toate acestea, trudesc sub jugul faraonului. Ce să fac - să strig: ajutor! Nu, drăguţă, aşa nu dobândeşti nimic... Să ne mustrăm pe noi înşine, aşa cum a făcut vameşul cel păcătos, care a ieşit din templu mai îndreptat decât fariseul cel drept. Totuşi, toate păcatele tale sunt păcatele unei surori, iar o soră ajunge să deprindă viaţa duhovnicească, ceea ce este de mirare, dacă mai şi greşeşte. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 70)*

Să ne smerim, să cerem ajutor lui Dumnezeu. El îi poate ajuta pe cei ispitiţi, căci şi El Însuşi a fost ispitit. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 103-104)*

Greutatea pe care o simţi în biserică le este îngăduită uneori şi sfinţilor. Iar noi nu suntem încă sfinţi. Rabdă. Mustră-te pe tine însăţi - şi-ţi va fi bine. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 83)*

În deplină sănătate, mai ales tinerilor, câte şi mai câte fleacuri nu le vin în minte. Vrăjmaşul, ca să-i scoată din mănăstire, le făgăduieşte aproape toată împărăţia pământească şi toate bunătăţile şi toate bucuriile şi este greu a scrie tot ceea ce le făgăduieşte el. Iar, în realitate, dacă îl ascultă, îi răsplăteşte cu cele opuse. Sfântul Dimitrie al Rostovului scrie că lumea îţi făgăduieşte aurul, dar îţi dăruieşte praful. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 32)*

Pentru faptul că ţi s-a îngreuiat viaţa, nu te întrista, nu deznădăjdui şi nu te tulbura! Este cu neputinţă ca tânărul să traverseze marea furtunoasă a patimilor fără frământări şi frica ce în fiecare ceas îl ameninţă cu pieirea. Însă toate acestea sunt vremelnice: furtuna se va potoli şi va străluci un soare frumos şi vom ajunge pe insula cea liniştită, plăcută şi veşnic verde. Trebuie numai să răbdăm! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 188)*

Trebuie numai să nu te descurajezi. Căci fără ispite nu poţi trăi: *Cine este omul, ca să trăiască şi să nu vadă moartea* (Psalm 88: 47), adică ispitele? Ispita le este dragă celor care lucrează răbdarea, iar răbdarea este o artă. Dacă nu ar exista ispitele, noi am rămâne nişte neghiobi ignoranţi. Să ne învinuim, aşadar, în necazurile noastre pe noi înşine, nu pe ceilalţi... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 137)*

Îmi spuneţi, vă plângeţi, că nu credeţi că aceste încercări, pe care în parte mi le descrieţi, sunt fără îngăduinţa lui Dumnezeu: într-adevăr, trebuie să-I mulţumim Domnului celui Preamilosârd, Care rânduieşte totul cu înţelepciune pentru noi, sărmanii, şi tămăduieşte sufletele noastre, care suferă de slavă deşartă şi de mândrie! Spre întărire şi

mângâiere îl aduc aici pe Sfântul Isaac Sirul, care în Cuvântul 35 spune: „Calea lui Dumnezeu este Cruce zilnică, fiindcă nimeni nu intră în cer cu slăbiciune. Şi calea aceasta numai Domnul ştie când se sfârşeşte. Căci cel ce se predă cu toată inima Lui, Dumnezeu niciodată nu voieşte să fie fără întristare. Şi aceasta este voia Domnului: să te îngrijeşti de adevăr", iar în Cuvântul 37 spune: „Fiecărui om îi este de folos ispita. Căci dacă lui Pavel (apostolul) i-a fost de folos ispita, toate gurile să se închidă şi toată lumea să se supună lui Dumnezeu". Aşadar, citind aceste cuvinte ale bărbatului celui inspirat de Dumnezeu, cuvinte care ne îndeamnă la mărinimie şi răbdare cu bărbăţie, sunteţi obligată nu numai să nu vă descurajaţi, ci să-I mulţumiţi Atotmilostivului Dumnezeu pentru toate necazurile şi neplăcerile care vin şi cu nădejde să-I cereţi Domnului răbdare şi să rostiţi cuvintele Sfântului Prooroc Isaia: *Către Tine am strigat în scârba noastră, când Tu ne pedepseai* (Is. 26: 16). *(Cuviosul Lev, 122)*

Am primit scrisoarea ta, din care se vede că la voi continuă neorânduiala, dar ce să faci – fii mărinimos, arată din partea ta îngăduinţă, pe cât este cu putinţă, ca să nu se strecoare în tine pomenirea răului, care este atotpierzătoare şi prin toate mijloacele îngrijeşte-te să biruieşti, după porunca Domnului, răul cu binele... Rabdă puţin şi va fi spre folosul sufletului tău. *(Cuviosul Lev, 127)*

Aţi ghicit că neorânduiala dumneavoastră sufletească a venit în urma îndepărtării de împărtăşania cu Sfintele şi de viaţă făcătoarele Taine ale Trupului şi Sângelui lui Hristos. Şi acest lucru, indiscutabil, se poate întâmpla, dar pricinile sunt, de asemenea, nepăsarea noastră şi lipsa de pregătire pentru ispite. *(Cuviosul Lev, 12, v. 361)*

Ispitele care vin peste noi sunt folositoare din toate punctele de vedere, în primul rând, pentru că, vrem nu vrem, ne împing să alergăm cu smerenie la acoperământul şi ajutorul lui Dumnezeu, cerându-I ocrotire, în al doilea rând, ne încurajează, că, deşi suntem cei mai neînsemnaţi şi mai slabi dintre făpturile întregii creaţii, avem necazuri ca unii care trăiesc după Dumnezeu şi ies biruitori în ispite şi se mântuiesc, căci, deşi pentru păcatele noastre sunt îngăduite necazurile, de asemenea spre curăţire şi smerenie, totuşi, ne întărim cu nădejdea şi nu cădem în pierzătoarea deznădejde... *(Cuviosul Lev, 12, pp. 352-353)*

Oriunde ai locui, nicăieri nu poţi trăi fără ispite, care vin fie prin diavoli, fie prin oameni, fie de la propriile obiceiuri, fie de la iubirea de

sine, care încă nu s-a stins. Nu fără motiv se spune în Sfânta Evanghelie: *Împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea* (Matei 11: 12). Şi mai mult: *Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19), şi: *Cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). Ştiu că în N. există ceva ce trebuie să rabzi... Fii înțeleaptă şi străduieşte-te să rabzi gesturile tăioase şi necuviincioase şi vei dobândi folos sufletesc şi duhovnicesc. În asemenea situații să-ți aminteşti că „omul neîncercat este nepriceput". Şi mai mult: „Ca pe aur în topitoare, aşa i-a lămurit, şi ca pe o jertfă de ardere întreagă i-a primit". Ispitele diavoleşti se manifestă prin diferite tulburări şi nedumeriri, însă pe toate trebuie să le biruieşti cu credință şi cu bună nădejde. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 29-30)*

Contrar celorlalte păreri, să ai şi să ții în minte cuvântul Evangheliei: *Dacă această hotărâre sau lucrul acesta este de la oameni, se va nimici; iar dacă este de la Dumnezeu, nu veți putea să-l nimiciți* (Fapte 5: 38-39). Tu însăți vezi că lucrul obştesc nu se nimiceşte, ci, chiar dacă cu osteneală şi cu diferite piedici, încetul cu încetul se construieşte, întărind cuvântul patristic: „Fiecare faptă bună ori este precedată, ori este urmată de o ispită dureroasă". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 32)*

Libertatea ființelor raționale întotdeauna a fost ispitită şi va fi ispitită până când se va întări în bine. Pentru că, fără ispite, binele nu este puternic. Fiecare creştin trebuie să fie ispitit prin ceva: unul prin sărăcie, altul prin boală, altul prin felurite gânduri rele, altul printr-o oarecare nenorocire sau umilință, iar altul prin diferite neînțelegeri. Şi astfel se încearcă tăria credinței, şi a nădejdii, şi a dragostei de Dumnezeu, adică se vede spre ce este omul aplecat mai mult, de ce se alipeşte mai mult, dacă năzuieşte spre cele de sus sau dacă este încă pironit spre cele pământeşti, pentru ca omul-creştin, prin asemenea încercări, să vadă singur în ce stare şi dispoziție se află şi, vrând nevrând, să se smerească. Pentru că, fără smerenie, toate lucrurile noastre sunt deşarte, după cum afirmă într-un glas de Dumnezeu purtătorii Părinți. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 40)*

Aşa cum creştinul singur nu poate fugi de ispite şi nu poate trăi fără încercări, aşa se întâmplă şi cu obştile mănăstireşti, nu numai cu cele noi, ci şi cu cele vechi. Dumnezeu i-a dat omului libertate şi rațiune şi legea descoperirii şi libertatea aceasta este pusă la încercare să se vadă cum o întrebuințează omul. Şi libertatea îngerilor a fost încercată... Şi, dacă libertatea celor din cer a fost încercată, cu atât mai mult sunt încercate libertatea şi libera voință a celor de pe pământ. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 40-41)*

Îmi scrii despre neorânduiala lui N. Ce să faci? Este nedreaptă, pentru că se îngrijeşte prea mult de cele exterioare. Însă, când omul se află în ispită, trebuie să-l rabzi, aşa cum te îndeamnă şi cugetul tău cel bun. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 31-32)*

Nu ţin minte să fi văzut pe cineva care să nu aibă vreo nedumerire sau neînţelegere, pentru că vrăjmaşul îi ispiteşte pe toţi şi nu voieşte să lase pe nimeni în pace. Cuviosul Macarie Egipteanul scrie că Domnul îi îngăduie vrăjmaşului celui viclean să-i ispitească pe creştini ca aceştia să nu cadă în nepăsare, ci să se străduiască să trăiască cu atenţie şi cu grijă. În al doilea rând, ca prin ispite să se smerească şi să nu se trufească, căci, fără lupta şi ispita vrăjmaşului, oamenii cad uşor în nepăsare şi mândrie. În al treilea rând, prin ispite, oamenii devin mai pricepuţi şi mai puternici. Dar mai întâi de toate Domnul îngăduie ispitele ca să-i separe pe iubitorii de Dumnezeu de iubitorii de lume, pe iubitorii de plăceri de cei înfrânaţi şi curaţi, după cum se spune în Evanghelie: *Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie* (Matei 10: 34). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 48)*

Dacă te gândeşti vreodată, acum mai ales, ai nevoie să înveţi cuvântul evanghelic al Domnului: *Fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii* (Matei 10: 16). După înţelesul dumnezeieştilor tâlcuitori, înţelepciunea şarpelui constă în faptul că, atunci când trupul lui este lovit, el se străduieşte prin toate mijloacele să-şi ascundă capul. Aşa şi fiecare creştin, când îi vin lovituri dureroase dintr-o parte, trebuie să-şi păzească neapărat capul lui cel duhovnicesc, adică credinţa în Domnul şi în învăţătura Evangheliei Lui, care le vesteşte calea strâmtă şi dureroasă tuturor celor ce voiesc să se mântuiască. Însă această strâmtorare şi durerea sunt grabnic trecătoare, iar răsplata pentru ele în viaţa viitoare este nesfârşită şi prin desfătarea raiului, şi prin negrăită bucurie, potrivit cu cele spuse: *Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor. 2: 9). Toate acestea trebuie să le păzeşti neîncetat în minte, în inimă şi în cuget, ca să fii în stare lupta cea înţeleaptă cu patimile şi cu necazurile din afară să o îmbini cu nevinovăţia porumbeilor, repetându-ţi aceleaşi cuvinte pe care le-a grăit în asemenea situaţii Mântuitorul nostru şi Izbăvitorul către Dumnezeu Tatăl: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Luca 23, 34). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 59-60)*

Ispita este un lucru bun şi cel mai folositor. Pe cei ce se aflau în ispită, Apostolul îi lăuda, zicând: *Au fost ucişi cu pietre, au fost puşi la cazne, au fost tăiaţi cu fierăstrăul, au murit ucişi cu sabia, au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi* (Evr. 11: 37). În încheiere adaugă: *Ei, de care lumea nu era vrednică* (Evr. 11: 38). Dacă nici aceia nu au fugit de ispitele dureroase, pentru folosul lor sufletesc, noi, neputincioşii, nicidecum nu trebuie să ne lepădăm şi să fugim de ispitele folositoare sufletului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 62)*

Îmbărbătează-te în Domnul şi să se întărească inima ta în ispitele care lovesc obştea voastră.

Citim în psalmi: *Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc* (Psalm 118: 165). Ştiu că din toată inima ta iubeşti legea lui Dumnezeu. De aceea, întăreşte-te şi îmbărbătează-te împotriva smintelilor care au loc în mănăstire. Este adevărat că nu este uşor să înduri o asemenea ispită, precum spune şi Sfântul Apostol Pavel: *Cine se sminteşte şi eu să nu ard?* (II Cor. 11: 29). Deşi este greu să rabzi asemenea împrejurări, totuşi nu trebuie în nici un caz să te descurajezi... Dar aud că într-atât te-ai lăsat şi te laşi cuprinsă de tristeţe, încât timp de câteva zile nu ai mâncat deloc, astfel că şi stomacul a început să ţi se usuce. Este neînţelept şi nepotrivit cu voia lui Dumnezeu să te laşi cuprinsă de tristeţe peste măsură când avem porunca apostolească: *Mare bucurie să socotiţi, fraţii mei, când cădeţi în felurite ispite* (Iac. 1: 2), precum scrie Sfântul Iacov, fratele Domnului. Acelaşi lucru îl spune şi Apostolul Pavel: *Bucuraţi-vă pururea. Rugaţi-vă neîncetat. Daţi mulţumire pentru toate* (I Tes. 5: 16-18). Căci aceasta este voia lui Dumnezeu. Şi noi trebuie să respectăm voia lui Dumnezeu, iar cele potrivnice să le lepădăm şi să nu ne lăsăm în voia lor. Îngerul pocăinţei i-a spus Sfântului Ermie că tristeţea Îl supără pe Duhul Sfânt şi că nu li se potriveşte robilor lui Dumnezeu, adică tristeţea peste măsură. Iar tu deja te-ai umplut de tristeţe, este vremea să renunţi la ea şi să îmbrăţişezi buna nădejde. Şi simpla experienţă arată că, după o furtună puternică, pe mare urmează o linişte profundă. Să avem nădejde şi să aşteptăm şi noi acelaşi lucru. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 155-156)*

De mult ţi-ai tot dorit necazuri, batjocuri şi umiliri din partea oamenilor într-un loc îndepărtat, în care gândul nu încetează să te atragă prin diferite închipuiri. Dar, în locul acestui lucru, îţi este îngăduit să înduri supărări şi ispite din partea diavolilor în însuşi locul, în care trăieşti. Cred că ţi s-a întâmplat aceasta, pentru că ai lucrat împotriva celor spuse în Rugăciunea Domnească, în care, în primul rând, ne rugăm aşa: „facă-

se voia Ta", iar apoi, la sfârşit, „nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean". Nu ştiu dacă ai înţeles sensul acestor cuvinte. Sfântul Isaac Sirul, în Cuvântul al 5-lea, le explică astfel. Necazurile văzute, care vin de la oameni, de la împrejurări şi de la bolile trupului, trebuie să le îndurăm şi să le răbdăm cu smerenie şi mulţumire, supunându-ne voii celei atotsfinte a lui Dumnezeu. Iar faţă de ispitele sufleteşti, trebuie să ne rugăm Domnului, „ca să nu cădem în ele". Să ne rugăm, spune acest sfânt, să nu intrăm în ispita cu privire la credinţă. Să ne rugăm să nu intri în părerea minţii tale, în ispite cu diavolul hulei şi al mândriei. Să ne rugăm să nu intri cu îngăduinţa lui Dumnezeu în ispita vădită a diavolului, pentru gândurile rele, pe care le-ai gândit în mintea ta şi pentru care ţi se şi îngăduie (să intri în această ispită). Să ne rugăm să nu plece de la tine îngerul curăţiei tale, să nu fie alungat de lupta înflăcărată a păcatului şi să nu te desparţi de el (de înger). Să ne rugăm să nu intri în ispita enervării faţă de cineva sau în ispita făţărniciei şi a îndoielii, care duc sufletul la mare îngreuiere. Iar ispitele trupeşti pregăteşte-te să le rabzi cu tot sufletul şi cu toate puterile tale să treci prin ele şi ochii tăi să-i umpli de lacrimi, ca să nu plece de la tine îngerul păzitor. Căci fără aceste ispite Pronia lui Dumnezeu nu se vede şi nici îndrăzneala către Dumnezeu nu se poate dobândi, nici înţelepciunea duhului nu se poate deprinde, nici dorirea dumnezeiască în sufletul tău nu se poate întări. Şi mai adaugă acest sfânt, grăind: „Şi mai mult să ne rugăm să nu intri în ispita vădită a diavolului pentru îngâmfarea ta, ci să-L iubeşti pe Dumnezeu, ca puterea Lui să-ţi vină degrabă în ajutor şi să-i biruiască cu tine pe vrăjmaşii Săi, ca să se încerce dragostea ta către Dumnezeu şi să se proslăvească puterea Lui prin răbdarea ta". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 5)*

Odihna ne este făgăduită în veacul viitor, dar aici, pe pământ, osteneală şi ispite. *Fericit este bărbatul care rabdă ispita* (Iac. 1: 12). *(Cuviosul Moise, 16, p. 239)*

Judecând după ispitele dumneavoastră de acum, presupun că nu fără voia lui Dumnezeu vă sunt ele îngăduite spre smerenie şi, pentru că nu aveaţi nici o ispită şi nici o supărare din afară, această cruce duhovnicească vă este îngăduită spre izbânda sufletească... Smeriţi-vă şi lăsaţi-vă în voia lui Dumnezeu. El nu trimite ispite peste măsură. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 57)*

Pentru faptul că nu au milă de tine, nu te tulbura. Din această parte ți-a venit ispita. Dar ceea ce a venit va şi pleca. Numai să faci ceea ce trebuie, să nu o ocoleşti. Vezi că şi cei apropiați s-au schimbat. Când trebuie să-l smereşti pe om, nu numai egumena, surorile, străinii şi apropiații, ci, după cuvântul Sfântului Isaac Sirul, chiar întreaga făptură se ridică împotriva acelui om. Dar tu zici că eşti mai rea decât toți – şi leneşă, şi molatică; iată, au început să te smerească cu fapta. Smerita ta înțelepciune a fost aparentă şi strălucirea ei s-a dus. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 298-299)*

Smereşte-te, mustră-te pentru neputințe şi grăbeşte-te să ceri ajutor lui Dumnezeu. Dumnezeu niciodată nu-i lasă pe cei ce aleargă la El, dându-le putere în ispite, mai ales pe tânăra Lui nevoitoare. Căci El, Iubitorul de oameni, vede şi ştie foarte bine că pentru El, Cel Atotsfânt, rabzi din partea diavolului atacurile patimilor ruşinoase, dar aşteaptă să vadă voința noastră şi ne chinuie. Dar pentru ce? Pentru ca noi, în primul rând, să ne cunoaştem neputința şi să ne smerim, în al doilea rând, pentru ca, văzând neputincioşia noastră şi atacurile vrăjmaşului, să ne îndreptăm către Dumnezeu, Ajutătorul în necazuri, iar în al treilea rând şi cel mai important, ca noi, trecând prin foc şi apă, să devenim iscusiți. Căci bărbatul neispitit este neiscusit, după cuvântul lui Dumnezeu (cf. Iac. 1: 12). Iar pe tine, Dumnezeu voieşte să te facă iscusită şi îngăduie ca Maica Stareță să te curățească şi din când în când să te tăbăcească. Da, D., acest lucru este foarte folositor. Şi împotriva patimii desfrâului ajută foarte mult. Sfântul Nil Sinaitul scrie: „Nu-i alunga pe tăbăcari, căci, chiar dacă bat şi calcă în picioare şi întind şi trag, totuşi, făcând acestea, haina ta va fi minunată. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 97)*

Multe furtuni şi uragane zguduie atmosfera şi produc diferite catastrofe, iar Sfântul împărat David din toate scoate laude pentru Dumnezeu. Şi acțiunile duhurilor răutății de sub cer, asemenea furtunilor, zguduie sufletele şi inimile oamenilor, ce trăiesc pe pământ. Ce putem face noi, neputincioşii, acum? Singurul mijloc mai apropiat şi mai sigur este să ridicăm mâinile către Domnul Dumnezeu, cum a făcut Moise în pustiul în care se năpustise asupra lui puterea vrăjmaşă a lui Amalec. Împreună cu Dumnezeul cel Preaînalt vom birui zidul ispitelor. Cu noi este Dumnezeu. Şi nu trebuie să ne temem prea mult. *(Cuviosul Moise, 316)*

Spovedania

Cu privire la spovedania ta zilnică, îmi scrii că simţi în tine o mare schimbare şi, de asemenea, simţi un mare folos scriind despre tine în fiecare zi. Şi în inimă ţi-e uşor şi bine şi îmi ceri să-ţi explic nedumerirea şi să-ţi spun de ce ţi se întâmplă aşa. Aici lucrează Taina mărturisirii sau a spovedaniei, pe care o scrii, dând lămuriri despre tine. Şi tu însăţi, în practică, vezi că plictiseala cumplită care te chinuie, după ce o scrii, te părăseşte. Şi aşa se întâmplă totdeauna datorită mărturisirii. *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Pentru căinţa ta să te ierte Domnul, şi eu, nevrednicul, te iert şi te dezleg, dar aceasta, numai ca o scurtă mângâiere pentru tine, totuşi, trebuie neapărat să spui duhovnicului, chiar dacă nu în amănunt, dar cu sinceritate, căci atunci se împlineşte rânduiala şi duhovnicul îţi citeşte rugăciunea de dezlegare. *(Cuviosul Lev, 167)*

Voiţi să-mi mărturisiţi cu sinceritate căderile dinainte, pe care, deşi le-aţi spovedit la duhovnici, totuşi povara greutăţilor nu se uşurează din conştiinţă, ci vă îngreuiază şi vă tulbură, adică nu sunteţi mulţumit şi probabil că duhovnicii la care v-aţi spovedit nu sunt aşa de iscusiţi, de aceea Sfinţii Părinţi purtători de Duh au rânduit pentru cei ce sunt la început şi doresc să primească chipul cel îngeresc să-şi spovedească din tinereţe toate greşelile lor şi astfel, curăţindu-şi conştiinţa şi sufletul, să pună temelie nouă, adică curăţindu-se şi uşurându-se de povara cea grea... Aşa că eu, mult-păcătosul, sfătuiesc şi dragostea frăţiei voastre să ceară şi să se roage Domnului şi Dumnezeului celui Preamilosârd să vă trimită prin purtarea Lui de grijă un asemenea părinte purtător de duh, căruia să-i puteţi spovedi toate greşelile din tinereţe până la vârsta aceasta şi care să vă poată insufla şi explica importanţa lor, şi, deşi acum nu suntem în stare să ne împlinim canonul, totuşi prin pocăinţa cuvenită şi prin lacrimi îl împlinim, pentru ele şi Îl înduplecăm pe Domnul cel Preamilosârd să ne uşureze greutatea poverii şi să ne dăruiască vioiciune şi putere să luptăm împotriva vrăjmaşului tuturor, diavolul, şi, când Domnul, după credinţa şi râvna frăţiei voastre, vă va învrednici de un asemenea duhovnic şi veţi face aşa cum v-am spus mai sus, atunci veţi vedea înlăuntrul sufletului pacea şi bucuria inimii şi înduioşarea, care vă vor adăpa şi vă vor mângâia cu mângâiere nespusă. *(Cuviosul Lev, 145)*

Când ne apropiem de Taina spovedaniei, trebuie să ne înfăţişăm cu frică, cu smerenie şi cu nădejde. Cu frică – aşa ca înaintea lui Dumnezeu, mâniat de cel păcătos. Cu smerenie – având conştiinţa propriei păcătoşenii. Cu nădejde – căci ne apropiem de Tatăl cel iubitor de fii, Care L-a trimis pentru răscumpărarea noastră pe Fiul Său, Cel ce a luat păcatele noastre, le-a ţintuit pe cruce şi le-a spălat cu preacuratul Său sânge.

În cazul tulburării şi uitării păcatelor, putem, mergând la spovedanie, să le scriem pentru a ni le aduce aminte şi, când le uităm, cu îngăduinţa duhovnicului să ne uităm pe hârtie şi să le explicăm. Asemenea exemple întâlnim şi în vieţile şi învăţăturile Sfinţilor Părinţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 326-327, 328)*

Eu nu am dreptul să dezleg de păcate în scris, prin corespondenţă, în altă eparhie; pentru aceasta există reguli bisericeşti. Ce treabă ai tu cu faptul că duhovnicul tău, neînţelegând viaţa duhovnicească, te ocărăşte; tu vii cu căinţă la Domnul şi ea trebuie să fie smerită şi într-o asemenea stare trebuie să primeşti şi mustrări: evident că Domnul îngăduie aceasta. De unde să luăm duhovnici după placul nostru? Dar, oricum ar fi ei, lor le sunt încredinţate cheile să lege şi să dezlege şi să fie slujitorii celorlalte taine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 81)*

La spovedanie trebuie să explici toate păcatele tale, în afară de cazul în care le uiţi, nu să le spui superficial, căci păcatul nespovedit nu se dezleagă, decât dacă din uitare nu-l spui. După spovedanie trebuie să te păzeşti de faptele păcătoase. Dar, chiar dacă se întâmplă să te superi pe cineva sau să mustri pe cineva: împăcându-te cu cel, pe care te-ai supărat, fii liniştit, iar pentru mustrare, să te mustri pe tine însuţi, ca să nu-l tulburi pe stareţ, dar, dacă găseşti un moment potrivit să-l vezi, atunci, după măsura păcatului şi simţul conştiinţei, îi poţi povesti pe scurt; poţi scrie păcatele tale ţinând cont de spovedania noastră, căci de-a lungul timpului, după spovedanie, greşim mult şi uităm; cel mai important, în spovedanie trebuie să avem inima înfrântă şi smerită, pe care Dumnezeu nu o va urgisi, şi în fiecare zi trebuie să ne cercetăm şi să ne mustrăm pe noi înşine, iar pentru cele săvârşite să aducem înaintea lui Dumnezeu pocăinţă, ceea ce citim în rugăciunea a treia dinainte de culcare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 174-175)*

Este folositor a spovedi totul cu mustrare de sine, iar dacă spovedeşti cu supărare pe ceilalţi, ce folos poţi avea, chiar dacă dai depline explicaţii? *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 82)*

Te înşeli singură, multe păcate sunt pe care nu le-ai făcut: ucidere, desfrâu, furt de lucruri bisericeşti, incendiere, otrăvire şi multe altele legate de ele; este uşor să spui: „am făcut toate păcatele" sau, aşa cum îmi scrii: „nu există nici un păcat pe care să nu-l fi făcut", dar să spui fiecare păcat, după cum se vede, îţi este ruşine şi din această pricină nu ţi se iartă păcatele: căci, după cuvântul Sfântului Grigorie, ruşinea de aici este partea chinului de dincolo. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 305)*

Dezvăluind înaintea duhovnicului conştiinţa ta, fie aşa, fie după hârtie, nu trebuie să te mai tulburi pentru faptul că nu ai spus tot - aceasta este de la vrăjmaşul; ci trebuie să te linişteşti, ţinând cont de intenţia ta de a nu tăinui nimic şi de mila lui Dumnezeu, iar tulburarea să o lepezi. Tot aşa şi cu privire la metanii: când împlineşti numărul rânduit, nu trebuie să te gândeşti că nu l-ai împlinit - şi aceasta este de la vrăjmaşul şi ambele extreme sunt de la el, adică şi tulburarea şi părerea sau suficienţa de sine; trebuie să ţii calea de mijloc cu smerenie şi nădejde în mila lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 769)*

La întrebarea ta — dacă să mai spovedeşti păcatul pe care l-ai mai spovedit şi înainte — îţi răspund: dacă nu l-ai mai făcut, nu trebuie să-l spui duhovnicului, dar trebuie să-ţi simţi păcătoşenia; amintirea păcatelor noastre ne duce la smerenie. După spovedanie, pregătindu-te să te împărtăşeşti cu Sfintele Taine, te afli în tulburare, gândindu-te că parcă nu ai spovedit toate păcatele. Alungă acest gând vrăjmaş prin credinţă şi smerenie şi cu nădejde în mila lui Dumnezeu linişteşte-te. Iar faptul că ţi se pare că păcătuieşti iarăşi destul de mult şi de aceea nu eşti vrednică să te apropii de Sfintele Taine ţi se întâmplă deoarece crezi că te apropii fără păcate, iar vrăjmaşul are putere să-ţi provoace tulburare, dar, dacă te vei apropia cu sentimentul păcătoşeniei tale şi cu nădejde în nespusa milă a lui Dumnezeu - căci El a luat asupra Sa păcatele întregii lumi -, te vei linişti. Crezi că, dacă te-ai spovedit, ai devenit fără de păcat? Dar tulburarea de aceea te şi nelinişteşte, pentru că nu-ţi pui nădejdea în mila lui Dumnezeu, fără de care nimic al nostru nu ne poate mântui. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 497-498)*

Să te temi de ruşine în timpul spovedaniei - aceasta vine din mândrie; destăinuindu-te înaintea lui Dumnezeu, dobândeşti linişte şi iertare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 525)*

La întrebarea ta despre spovedanie, îţi spun: Sfinţii Părinţi nu sfătuiesc să explicăm senzualitatea păcatelor în amănunt, ca nu cumva, prin pomenirea amănuntelor, să ne întinăm simţurile, ci să spunem simplu chipul păcatului, iar celelalte păcate care provoacă ruşine iubirii de sine trebuie să le spunem în amănunt, cu învinuire de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 166-167)*

La spovedania prin corespondenţă nu pot dezlega păcatele: pentru aceasta există reguli bisericeşti. Nici chiar dacă aş merge în altă eparhie, nu ar trebui să primesc la spovedanie. Tu, scriindu-mi neputinţele tale, poate că ai dobândit uşurarea conştiinţei cu mila lui Dumnezeu, însă eu nu am puterea să dezleg prin corespondenţă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 115)*

Când părintele duhovnic, prin puterea dată lui de Dumnezeu, vă spune: „te iert şi te dezleg de toate păcatele tale", aceste cuvinte trebuie să le luaţi aşa ca şi cum prin limba lui le rosteşte Însuşi Iisus Hristos şi chiar în acea clipă dezlegarea făcută este confirmată în cer de Dumnezeu Tatăl şi de Sfântul Duh. Vedeţi cât de milostiv este Dumnezeu faţă de păcătoşii care se căiesc!... Prin acest cuvânt al părintelui duhovnic se dezleagă nu numai păcatele spovedite verbal, ci şi cele nespovedite din uitare sau din neştiinţă. Părintele duhovnic nu poate dezlega numai acele păcate pe care păcătosul cu intenţie le tăinuieşte, de ruşine şi de frică, păcate pe care nici Dumnezeu Însuşi nu le iartă. Însă păcatele dumneavoastră toate sunt iertate şi dezlegate şi, chiar dacă la vremea sa şi moartea ar veni, cu deplină credinţă şi nădejde în mila lui Dumnezeu să fiţi împăcat în duhul dumneavoastră, căci păcatele tinereţii - ale neştiinţei dumneavoastră - nu vor fi pomenite înaintea lui Dumnezeu, lucru de care vă încredinţez cu numele Lui cel sfânt. Iar îndoiala ce o aveţi cu privire la dezlegarea păcatelor dumneavoastră, este lucrarea duhului potrivnic, foarte primejdioasă, în care nicidecum nu trebuie să vă încredeţi. Chiar dacă noi prin păcatele noastre i-am întrece pe toţi păcătoşii din veac, nici atunci nu ar trebui să deznădăjduim faţă de mila lui Dumnezeu, căci El pentru aceasta L-a trimis pe Fiul Său Cel Unul-Născut din cer în lume, ca să-i mântuiască pe păcătoşi: pe noi, prea mult păcătoşii, după mare mila Sa ne mântuieşte şi moştenitori ai Împărăţiei Sale ne face. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 236-237)*

Spovedania este judecata duhovnicească. Duhovnicul este judecătorul, iar cel ce-şi spovedeşte păcatele sale este criminalul. Şi, ca un criminal căit, se cuvine să aibă nu numai căinţă sufletească pentru

răul săvârşit, ci şi trupeşte să-şi exprime vinovăţia, căci sufletul şi trupul omului sunt nedespărţite. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 300)*

Socotesc necesar să vă amintesc că eu întotdeauna am acordat atenţie deosebită spovedaniei sincere. Sfinţii Părinţi şi episcopul Ignatie Brianceaninov arată că patimile şi obiceiurile păcătoase nu se pot vindeca fără spovedanie. Nici o vindecare nu va fi deplină sau suficientă fără spovedanie, dar, cu ajutorul spovedaniei, patimile se dezrădăcinează uşor. De aceea vă rog să acordaţi întotdeauna o deosebită atenţie spovedaniei, întotdeauna să vă pregătiţi cu grijă pentru ea şi să spovediţi cu sinceritate toate greşelile voastre. Şi eu m-am străduit întotdeauna să spovedesc fără grabă şi cu atenţie pe fiecare dintre voi şi am întrebat în amănunt, ca să nu rămână nimic pe conştiinţă. Iar dacă cineva, din nesăbuinţă, nu a spovedit totul cu sinceritate, să spovedească, să-i fie conştiinţa curată.

De duhovnic nu are rost să ne temem şi nici să ne ruşinăm de el nu trebuie. Duhovnicul ştie tot, ştie toate păcatele, deoarece la el nu numai unul, ci sute de suflete se spovedesc şi pe el nu-l uimeşti cu nici un păcat, oricât de mare ar fi păcatul şi oricât de greu. Dimpotrivă, fiecare păcat greu spovedit stârneşte în mine o deosebită grijă pentru suflet şi eu niciodată nu mi-am schimbat şi nu-mi pot schimba atitudinea faţă de suflet, oricare ar fi greşelile spovedite de el, ci, dimpotrivă, mai mult mă doare pentru el şi mă frământ şi mă îngrijesc de vindecarea şi mântuirea lui. De aceea, străduiţi-vă să nu ascundeţi nimic, străduiţi-vă să vă spovediţi curat. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 189)*

Necesitatea spovedaniei amănunţite este adeverită nu numai de trăirile lăuntrice ale omului, dar şi de însăşi rânduiala spovedaniei, expusă în Molitfelnicul bisericesc.

Să fac o asemenea observaţie m-a îndemnat faptul că unii, ruşinându-se de duhovnic, din diferite motive caută mijloace de a nu spune la spovedanie totul în amănunt, vorbind în termeni generali sau aşa încât duhovnicul să nu poată înţelege clar ceea ce au făcut sau chiar tăinuind întru totul, crezând că-şi vor putea linişti conştiinţa prin diferite păreri pe care şi le fac în sufletul lor. Atunci vrăjmaşul mântuirii noastre ştie să le amintească într-un chip pervertit cuvintele Sfinţilor Părinţi şi chiar ale Sfintei Scripturi, ca să nu-l lase pe om, la spovedania cea mântuitoare şi necesară dinaintea duhovnicului, să spună păcatele aşa cum au fost făcute. Dar, dacă conştiinţa omului nu s-a pierdut, ea nu îi dă pace până când acesta nu spune la spovedanie totul în amănunt. Nu trebuie să spună amănuntele de prisos, care nu lămuresc esenţa lucrurilor, ci doar

să le schițeze frumos. Descrierea amănunțită a păcatului nu este străină de desfătarea cu amintirea păcatului; mai ales când e vorba de faptele desfrânate, Părinții nu ne sfătuiesc să îngăduim ca inima, care iubește încă păcatul, să zăbovească și să se desfăteze cu el. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 17)*

Mulți caută, ca pe ceva necesar, un duhovnic cu viață înaltă și, negăsindu-l, se mâhnesc și de aceea cât mai rar, parcă fără chef, merg la spovedanie. Aceasta este o mare greșeală. Trebuie să credem în însăși Taina Spovedaniei, în puterea ei, nu în săvârșitorul tainei. Trebuie numai ca duhovnicul să fie ortodox și după lege. Nu trebuie să dăm mare importanță calităților personale ale duhovnicului, ci trebuie să credem și să știm că Domnul, Care lucrează în fiecare taină prin harul Său, lucrează în atotputernicia Sa independent de aceste calități. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 28)*

Este foarte prețios să ai un duhovnic evlavios, cu care să te poți sfătui și să poți lămuri unele sau altele dintre problemele vieții duhovnicești și să discuți pur și simplu, ca prin discuții duhovnicești să-ți încălzești inima rece și să dobândești întărire duhovnicească în necazurile care te împresoară. Dar, dacă nu putem găsi dintr-odată un asemenea duhovnic, este foarte neînțelept să nu mergem la spovedanie. Este la fel ca atunci când cineva, neavând o mătură bună pentru a face curat în casa sa, nu va face curat deloc. Dacă nu ai o mătură bună, ia-o pe cea pe care o ai, numai să fie curat în casă. Sau, neavând lemne bune de foc, nu va face deloc cald în casă și va îngheța.

Alții vor să facă din fiecare spovedanie o discuție duhovnicească. Poate că este bine și chiar necesar uneori, dar nu întotdeauna există această posibilitate, din pricina timpului și din alte motive. În esența lor, aceste două lucruri sunt diferite. Odată doi tineri au mers la spovedanie la un duhovnic cu care până la spovedanie avuseseră nenumărate discuții. În discuțiile lor, desigur, își expuseseră diferite păreri, poate, în dezacord unul cu altul și, în general, ca în orice discuție, au existat și cuvinte de prisos și abateri de la subiectul duhovnicesc. După spovedanie, acești tineri, în discuția lor, au făcut referiri la felul în care i-a spovedit acel duhovnic. Unul a spus: „În timpul spovedaniei, când îmi permiteam să spun ceva, cerând oarecum explicație sau nefiind de acord cu observațiile duhovnicului, el mă întrerupea cu asprime și cu autoritate, spunând: «Dacă ai venit la spovedanie, căiește-te cu smerenie, aici nu avem timp să judecăm». Acest lucru mi-a provocat o impresie proastă. Mi-a vorbit cu autoritate".

Trebuie să specific că timp era destul şi nu se poate presupune că duhovnicul nu a avut ce să spună - este clar că acesta era punctul lui de vedere în privinţa spovedaniei. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 28-30)*

Cine îşi mărturiseşte întru simplitatea inimii greşelile, cu duhul înfrânt şi smerit, cu dorinţa de a se îndrepta, acela va dobândi iertarea păcatelor şi pacea conştiinţei sale prin puterea harului lui Dumnezeu, care lucrează în Taina Spovedaniei. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 30)*

Din amintirile unei fiice duhovniceşti: după câte ştiu eu, am făcut toate păcatele. Stareţul m-a întrebat: „Dar un cal ai furat?" I-am răspuns: „Nu". „Păi, vezi, nu ai făcut toate păcatele" - a spus stareţul, zâmbind. La cuvintele mele, că nu ştiu deloc să mă spovedesc, batiuşka mi-a spus: „Din spovedanie vei ieşi ca o sfântă". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 25)*

Pentru faptul că eşti atras de unele lucruri datorită neputinţelor, nu te descuraja şi nu te tulbura, ci străduieşte-te să îndrepţi acest lucru prin mustrare de sine şi prin spovedanie mai întâi înaintea Văzătorului de inimi Dumnezeu, iar din când în când şi înaintea părintelui duhovnic. Atracţiile pe care le ai să te înveţe să fii prudent şi să te păzeşti, prin frica de Dumnezeu. Lasă-te în voia lui Dumnezeu şi aşteaptă cu răbdare hotărârea cu privire la soarta ta. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 77)*

Îndreptarea

Îmi scrieţi că încă sunteţi nemulţumit de sine: nu izbutiţi deloc să vă îndreptaţi, mai aveţi ieşiri; noi nu ne putem îndrepta când voim să vedem că ne-am îndreptat; acest lucru ne satisface iubirea de sine şi ne duce la mândrie, iar din mândrie vin şi căderile. Trebuie să vedem greşelile noastre, adică să le ţinem minte şi pe cele dinainte şi pe cele prezente, chiar dacă sunt mici. Sfântul Proroc, în rugăciunea sa către Dumnezeu, a strigat: *Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea* (Psalm 50: 4). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 690)*

Pe cât pot să-mi dau seama, vrăjmaşul te luptă ca să te despartă de locul în care poţi avea izbândă; dar tu voieşti izbânda să o vezi în tine. Îţi va fi, oare, de folos acest lucru? Nu ar trebui mai bine să-ţi vezi neputinţele şi patimile şi prin ele să te smereşti? Şi Sfinţii Părinţi, cu cât erau mai aproape de Dumnezeu, cu atât mai mult se smereau, ţintind spre culmea desăvârşirii şi se vedeau sub toată făptura. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 80)*

Păi, aşa şi trebuie, să uităm trecutul. Odată cu anul nou, să începem să trăim după Evanghelie, monahiceşte. Pentru că ai fost leneşă, Dumnezeu te va ierta, căci te-ai pocăit şi te-ai mustrat şi te-ai umilit pe tine însăţi. Însă acum trebuie să punem început. Să pregătim măcar puţin câte puţin cămara [destinată] Mirelui nostru. El nu este pretenţios, este modest şi îndelung-răbdător: până când vom coase şi vom înfrumuseţa veşmântul pentru întâmpinarea Lui, El va aştepta şi va bate la uşa inimii noastre, ca să-I deschidem Lui, Celui Sfânt şi Curat, cămăruţa inimii noastre. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 62)*

Numai să ţii minte, să nu uiţi că abia-abia ai scăpat din mâinile diavolilor; puteai şi să nu scapi. Ia aminte la tine. Este vremea să te ocupi de tine însăţi, să-ţi înfrânezi limba şi firea. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 128)*

Să ne smerim! Şi aşa ne vom mântui! (...) De pierit, nu vei pieri. Numai că suferi acum pentru îndărătnicie şi iubirea de sine. Dar Dumnezeu te va ajuta şi totul se va aranja. Căci noi am venit aici să deprindem viaţa duhovnicească: ce este de mirare dacă greşim? Ne îndreptăm! Ne îndreaptă Însuşi Dumnezeu! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 121)*

Cred că te vei strădui să împlineşti toate acestea. Adică de mâine vei trăi monahiceşte şi vei aduce mulţumire lui Dumnezeu, săvârşind totdeauna rugăciunea lui Iisus, nu vei cârti, nu vei stârni certuri şi te vei socoti rea, netrebnică pentru a fi înaintea lui Dumnezeu bună şi cu timpul vei deveni sfântă, logodnică vrednică de Mirele Ceresc Hristos. Aşa îmi vei aduce bucurie şi mie şi ţie! Să te mântuieşti! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 211)*

Văd părerea ta de rău pentru neputinţele şi lipsurile tale sufleteşti şi îmi păstrez buna nădejde. Pentru că, cine ia aminte la sine şi îşi deplânge viaţa sa slabă şi caută ajutor la Dumnezeu, acela, fără să vrea, merge pe calea vameşului lăudat în Evanghelie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 236)*

Primeşte în inima ta sfatul meu sincer: mustră-te pe tine însăţi şi străduieşte-te să te îndrepţi. Şi nu ne putem îndrepta dacă nu începem să ne mustrăm pe noi înşine (nu pe ceilalţi) şi să ascultăm după putere de cei mai mari. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 249)*

Cu toate acestea, se vede că nu ştii ce spune Sfântul Ioan Gură de Aur: că cele pământeşti de aici, care sunt uşor de îndurat, nici nu se pot compara cu cele de dincolo, care sunt greu de îndurat. Să te mântuieşti!

Pace ție! Iar pentru toate păcatele spovedite și neputințele tale să te ierte Domnul. Și să te ajute Preamilostivul nostru Mântuitor și Preacurata Lui Maică să-ți aducă îndreptarea. Iar îndreptarea noastră este smerenia, adică conștiința neputințelor noastre. Și să ții minte cuvântul că Dumnezeu îl iubește mai mult pe păcătosul care se căiește și se smerește decât pe dreptul care își vede dreptatea. Tu te căiești înaintea mea și a lui Dumnezeu și te umilești pe tine și ți-e rușine cu neputințele tale, iar Domnul te va milui și te va mântui. Și vei vedea Ierusalimul cel frumos! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 252)*

Măicuța mea, soră E. Ești deznădăjduită că nu te îndrepți și te întrebi: ce mai trebuie să fac? *Umilit am fost și m-am izbăvit* (Psalm 114: 6) - a spus David. Hai să facem și noi așa și ne vom mântui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 288)*

Pentru că ai căzut prea mult, nu te întrista. Tot nu ești mai jos decât Iona proorocul. Și, dacă la fel ca el vei striga către Domnul, El te va auzi. Și va izbi chitul tristeții tale de piatra cea tare a nădejdii și vei fi ca noul Petru, recunoscându-ți neputința ta și îngăduind neputințele celorlalți. Fii, dar, împăcată! Ridică-te, apucă-te de lucru, du-ți amarul după putere și, pășind încet dar cu smerenie, te vei afla cu cei dintâi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 289)*

Chiar dacă ai părăsit viața duhovnicească, nici de acest lucru nu trebuie să te sperii, ci să ne străduim să ne îndreptăm, iar dacă nu putem, să ne străduim să ne mustrăm pe noi înșine și să ne smerim. Eu însumi trăiesc neîndreptat, dar ce să fac, să mă vait? Niciodată! Până la ultima suflare să nu-ți pierzi nădejdea în îndreptare și în mântuire! Tâlharul de pe cruce ne este nouă, păcătoșilor, chezășie și îndemn! Închipuie-ți: acești mari plăcuți ai lui Dumnezeu - Noe, Avraam, Daniil, Moise, regele David și marea mulțime a celorlalți drepți - erau încă în iad, iar tâlharul era deja în rai! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 317)*

Dumnezeu să te ierte pentru tot ce ai făcut. Dar te va ierta cu nădejdea îndreptării; ți-am mai spus și îți repet: nu fi mincinoasă și vicleană. Te vei căi, dar va fi târziu. *Că cei ce viclenesc de tot vor pieri* (Psalm 36: 9), scrie cuvântul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 324-325)*

Odată starețul a ieșit să dea binecuvântare și a spus: „Un gospodar avea niște gâște și le alinta: gu-si, gu-si, și ele tot alintate au rămas. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 108)*

Cine are inima rea nu trebuie să deznădăjduiască, pentru că omul cu ajutorul lui Dumnezeu îşi poate îndrepta inima sa. Trebuie numai să se urmărească cu atenţie pe sine şi să nu scape ocazia să fie de folos aproapelui, să se mărturisească des la stareţ şi să facă milostenie după putere. Acestea, desigur, nu se pot face dintr-odată, însă Domnul îndelung rabdă. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 101)*

Arătaţi-vă puterea şi atunci grija mea se va adeveri. Când lăsaţi în grija mea îndreptarea voastră, amintiţi-vă avertismentul pe care vi l-am spus şi ascultaţi-l, căci, fără voi, eu nu vă pot ajuta, dar mai ales fără ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 592)*

Trebuie şi din partea ta să existe bunăvoinţă şi strădanie spre mai bine... Îmi pare sincer rău pentru slăbiciunea ta, căreia de bunăvoie te-ai înrobit. Te plângi că ea te-a biruit şi îmi ceri să mă rog Domnului ca El să-ţi trimită tăria pentru înfrângerea acestei patimi... Pe cât pot, cu smerenie Îl rog pe Domnul să-ţi dea ajutor să scapi de această nenorocită patimă, dar noi avem voinţă liberă şi trebuie ca tu, plecându-ţi voinţa ta, să adaugi la ea strădania, ca să te împotriveşti acestui obicei dăunător: cere-I lui Dumnezeu ajutor şi căieşte-te pentru păcatele tale, smereşte-ţi cugetul tău şi Dumnezeu îţi va trimite ajutorul Său, căci El caută la cei smeriţi, iar celor mândri le stă împotrivă... La Dumnezeu totul este cu putinţă, însă trebuie şi din partea noastră să existe străduinţă... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 407, 408)*

Pentru ca omul să se îndrepte pe sine nu trebuie forţat dintr-odată, ci aşa cum tragi şlepul: tragi, tragi înainte, mai dai înapoi! Nu dintr-odată, ci câte puţin. Ştii ce este catargul la corabie? Este un stâlp, de care sunt legate toate pânzele corăbiei şi, când tragi de ele, tragi încet, iar dacă tragi dintr-odată, strici totul din pricina zdruncinăturii. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 101)*

Încercările

Oricât de grele ar fi supărările, ele sunt asemenea unei scântei mici, adică, dacă o stropeşti cu apă, o stingi. Dar, dacă această scânteie mică o vei aţâţa, se va preface în flacără şi va mistui toată bunăstarea lăuntrică a omului, iar această aţâţare ia naştere din multele gânduri, ca de exemplu: „Inima îmi stă sub o cruce grea; viaţa monahală este cu adevărat amară: toată inima mi-e sfâşiată”. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 335)*

Vremea e aspră, plouă, bate vântul şi e frig, astfel că trebuie să apelăm şi la şubă, şi la sobă. Dar nu întotdeauna aerul cald şi vremea senină sunt de folos. Ele aduc în plante viermi şi alte gângănii, care dăunează roadelor bune. Aşa se întâmplă şi în alcătuirea noastră duhovnicească: lucrarea harului, pacea, calmul şi liniştea din partea patimilor, dacă sunt cu noi tot timpul, este primejdios, deoarece putem ajunge la îngâmfare şi putem pierde ocrotirea lui Dumnezeu şi nu vom mai fi iscusiţi în lupta cu patimile şi ne vom abate de la calea cea strâmtă. De aceea, Dumnezeu ne încearcă prin lucruri potrivnice, ca să ne cunoaştem neputinţa, să ne deprindem cu răbdarea şi smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 298-299)*

Cei ce doresc să se mântuiască trebuie să ţină totdeauna minte cuvintele Cuviosului Petru Damaschin: mântuirea se săvârşeşte prin frică şi nădejde. Iar a-ţi vedea mântuirea ta limpede ca în palmă este o dorinţă şi o părere greşită. Dacă în natura văzută se fac neîncetate schimbări: ba este vreme liniştită, ba este vânt şi furtună, ba este vreme senină, ba plouă, iar uneori este un ger năprasnic sau grindină şi altele asemenea, cu atât mai mult în viaţa duhovnicească există schimbări neaşteptate. Cuviosul Isaac Sirul scrie că dragostea creştinului faţă de Dumnezeu este încercată în fiecare ceas prin diferite schimbări, favorabile şi nefavorabile, îmbucurătoare şi triste. Iar a-ţi dori să fii totdeauna în stare neschimbată este calea lupilor celor spirituali, care prin propuneri frumoase îi şi duc pe unii ca aceştia la pieire, de care să ne izbăvească Domnul cel Atotbun. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 56)*

Învăţăturile de folos curg asupra noastră din toate părţile. Rămâne numai să nu le respingem, ci să le primim cu blândeţe sau cel puţin să le îndurăm. Dacă suntem bolnavi trupeşte, Sfântul Apostol Pavel ne încurajează, zicând: *chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi* (II Cor. 4: 16). Dacă suntem ponegriţi şi învinuiţi pentru ceva anume, să ne amintim în momentele acelea cuvântul evanghelic al Domnului: *Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri,* şi este plată veşnică (cf. Matei 5: 11-12). Pe pământ, însă, totul este vremelnic, de scurtă durată şi grabnic trecător. Toate trec repede, atât cele plăcute şi îmbucurătoare, cât şi cele neplăcute şi dureroase.

Dacă noi ne-am ales calea bunei credinţe, trebuie să ţinem minte şi să nu uităm cuvântul Apostolului: *Toţi care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniţi* (II Tim. 3: 12). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 158)*

Străduieşte-te să nu pui prea mult la inimă întâmplările tale de aici, ci să trăieşti aşa cum de nevoie sau de voie merg unii prin pădure: dacă întâlnesc un copac strâmb, se apleacă sau îl ocolesc, iar dacă vreo creangă rebelă îi atinge în ceafă, nu dau mare importanță acestui lucru. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 178)*

Îmi scrii că până acum încă nu ai avut în mână nimic bun. Dar nu te nelinişti pentru aceasta şi nu te îndoi, ci pune-ți nădejdea în Pronia lui Dumnezeu, având încredere că Domnul poate duce totul la bun sfârşit, numai să te străduieşti ca în timpul acestei ierni să înduri cu blândețe greutățile şi neplăcerile care-ți vin, pomenind tot timpul spre întărirea ta cuvântul Evangheliei: *Strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viață* (Matei 7: 14). Dacă vei judeca cu înțelepciune şi vei avea răbdare, iarna aceasta, încetul cu încetul, fără să observi parcă, va trece. Când vremea rea şi greutățile trec, omul nu-şi mai aduce aminte de ele. Totuşi, toată viața omului, oriunde ar trăi el, nu este altceva decât o încercare. Ia seama la întâmplările tale şi la întâmplările celor din jur şi atunci lucrul acesta ți se va lămuri. Tuturor celor ce doresc să se mântuiască, li se spune pe scurt: *Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19). Şi multe necazuri îndură şi cei care nu caută mântuirea, dacă nu mai multe decât primii! Înțelepteşte-te spre mântuire! *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 178)*

Adevărul

Slavă lui Dumnezeu că ai cunoscut sau cunoşti adevărul, dar unde se află el? Domnul a spus: *Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața* (Ioan 14: 6), deoarece El a întemeiat Biserica şi El Însuşi este temelia şi capul ei şi de aceea Sfântul Apostol scrie: Biserica este stâlpul şi temelia adevărului (cf. I Tim. 3: 15). Iată unde trebuie să căutăm adevărul: în învățătura Bisericii lui Hristos, celei Ortodoxe, Sfinte, Soborniceşti şi Apostoleşti, să o cinstim cu sfințenie şi să ne supunem rânduielilor ei, căci Domnul a poruncit cu tărie: *De nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân şi vameş* (Matei 18: 17), iar învățătura Bisericii toată este întemeiată pe cuvântul lui Dumnezeu, care se află în Sfânta Scriptură, şi Însuşi Duhul Sfânt a lucrat prin Sfinții Părinți, care au pus rânduielile, legile şi regulile Bisericii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 343-344)*

Mai bine să suferi pentru adevăr bucurându-te decât să-ți strâmbi sufletul făcându-le oamenilor pe plac. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 19)*

Vistieria

De vistierie să nu te îngrijeşti prea mult. Este ceva pur administrativ, iar vreun folos substanţial nu am văzut în tot timpul conducerii mele. Nu numai că se adăugau chinurile din partea administratorilor, dar se făceau şi cheltuieli şi gălăgie prea mare. Trece-i în memorie pe toţi administratorii care au fost în timpul meu şi vezi dacă am primit cu adevărat vreun ajutor e la ei. La dispoziţia vlădicăi am pus un om, deşi nu era în vârstă, dar era de nădejde şi avea purtare bună, era capabil şi nu era lacom şi era conştiincios în îndeplinirea sarcinilor. Trebuia să fie un om bun şi sincer, nu cu toane şi viclean. Dar cel mai important lucru era să lucreze el însuşi în toate părţile cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu dreaptă socoteală să le dea celorlalţi sarcini, după puterea fiecăruia. O.S. este vistiernicul de acum şi economul, nu cu numele, ci cu fapta, cu el poţi chibzui şi lucra. La început l-am avut pe Isachie, pe care îl ştii şi cu care făceam toate treburile. De îndatorirea de vistiernic nu trebuie să te temi. Deşi este mare, totuşi, după orar, la 10 ani poţi plăti, şi acest lucru trebuie să-l împlineşti neapărat, iar celelalte îndatoriri şi lucrări să le faci după posibilitate. *(Cuviosul Moise, 321)*

Dacă maica egumenă va voi să te aleagă în funcţia de vistiernic al mănăstirii, te sfătuiesc să nu refuzi această ascultare, căci inima egumenei o stăpâneşte Dumnezeu, ci să o primeşti şi să o împlineşti cu frică de Dumnezeu, în scopul cel bun al dragostei pentru aproapele şi pentru mântuirea lui, fără a te teme de necazuri, căci ele sunt roadele propriilor noastre patimi şi sunt îngăduite de pronia lui Dumnezeu spre folosul nostru ca noi să cunoaştem astfel structura noastră şi să ne îngrijim de vindecarea ei prin poruncile lui Dumnezeu, care se extind chiar până la iubirea vrăjmaşilor. *(Cuviosul Ilarion, 40)*

Eşti împovărată cu îndatorirea de vistiernic, crezându-te incapabilă. Maica egumenă nu te pedepseşte. Prin urmare, nici să te tulburi nu trebuie şi nici să gândeşti că eşti incapabilă. *(Cuviosul Iosif, 97)*

Mă bucur de pace cu părintele vistiernic, căruia nu puţine îndemnuri i-am făcut către acest lucru. Şi în ce constă cel mai mult îndatorirea lui? Nu în socotirea banilor, ci în zidirea duhovnicească a fraţilor prin purtarea exemplară şi prin sfatul în vederea păcii şi a împlinirii voii egumenului, potrivit cu folosul obştesc. *(Cuviosul Moise, 279)*

Te tulbură gândul că, dacă vei primi ascultarea de vistiernic fără ezitare, maica I. să nu creadă cumva că îți dorești această funcție. Știi cât de importantă este această ascultare, de aceea explică-i neputințele și nevrednicia ta. Sfinții plăcuți lui Dumnezeu, când erau aleși în ranguri înalte, se smereau și se socoteau nevrednici de ele; așa să faci și tu, iar dacă toate explicațiile tale nu vor avea răsunet, atunci va trebui să accepți: nu trebuie să te împotrivești. Dar cum să păstrezi mereu aceeași atitudine față de toate cele plăcute lui Dumnezeu? Trebuie să te silești mereu; Dumnezeu te va ajuta, te vei obișnui și te vei întări în virtuți. *(Cuviosul Ilarion, 41)*

Chilia

Mă mir că vă place mai mult să stați în mănăstirea noastră decât în a frăției voastre și la noi sunteți mai veselă, mai liniștită și mai sănătoasă decât în mănăstirea frăției voastre. Socotesc că aceasta este ispita vrăjmașului, care îl trage pe om de la folosul cel adevărat la cel închipuit. Sfântul Ioan Gură de Aur nu încurajează ca cineva, chiar și în mănăstirea lui viețuind, să iasă des și fără nevoie din chilie, zicând așa: „Găina, dacă iese des din cuibul unde clocește, scoate pui prăpădiți; așa și călugărul, ieșind des din chilia sa, devine neroditor". Iar Sfântul Isaac Sirul spune: „Dacă cineva iubește convorbirea cu Hristos, acela iubește singurătatea". Pe lângă acestea vă spun și despre mine însumi că, deși sunt om mult păcătos și împrăștiat, totuși îmi iubesc foarte mult chilia mea și, când rămân singur în ea, în sufletul meu e sărbătoare. De aceea, să vă dea Domnul și frăției voastre râvna de a căuta înlăuntrul chiliei voastre Împărăția Cerurilor și, dacă o veți găsi, atunci și frăția voastră veți putea spune: bine este să fiu eu aici (cf. Matei 17: 4). *(Cuviosul Antonie, 22, p. 292)*

Bine faci că stai acasă. Sfântul Arsenie cel Mare învăța: „Stai în chilia ta și ea te va învăța tot [ce este bun]". Stai cu Dumnezeu și Însuși Iisus va veni la tine. Numai să faci rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoasa". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 331)*

Am primit scrisoarea ta în care îmi povestești durerile și neliniștile tale față de anumite surori. Te compătimesc foarte mult. Dar pentru mutarea din chilie nu te întrista. Să știi că așa trebuie, ca să înduri aceasta și să te smerești înaintea lui Dumnezeu, că va fi de folos sufletului tău. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 191)*

Ține minte cuvântul lui Dumnezeu: locuința noastră este în ceruri. Iar aceste chilii abat mult şi des mintea şi inima de la locaşurile cereşti, aduc multe griji şi tulburări nefolositoare sufletului. De aceea a spus Domnul: *Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele?* (Matei 6: 26). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 255)*

Dacă după priveghere vine cineva la tine în chilie, scoală-te, aprinde lumânarea şi zi: „Soră Varvara, hai să facem rugăciunile de seară" - şi faceți pe rând. Astfel dezvățați umblatul prin chilii. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 68)*

Când se bat clopotele pentru „Cu vrednicie..." (dacă te afli în chilie), trebuie să te ridici şi să faci trei metanii pentru Sfânta Treime: „Cu vrednicie şi cu dreptate este a ne închina Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh". Să ceri ocrotirea Împărătesei Cereşti şi să zici: „Vrednică eşti cu adevărat..." Iar dacă va fi cineva străin (în chilia ta), atunci doar să te închini. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Nu umbla prin chilii şi nu invita oaspeți la tine. Iar dacă în chilie ți-e duhul strâmtorat, ieşi în cămară să te aeriseşti. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Cu privire la chilie: să ai sau să nu ai aşa ceva – gândurile acestea care te frământă, socoteşte-le ispita cumplită a vrăjmaşului, care vrea să te tulbure şi să te abată de la lucrarea cea adevărată. Facă-se voia lui Dumnezeu şi, dacă îți va fi de folos să ai chilia ta, Domnul va putea orândui acest lucru, dar, dacă nu-ți va fi de folos, nu trebuie să te zbați. Atotştiutorul Dumnezeu ştie mai bine decât noi ce ne este de folos şi ne va orândui cele de folos. Noi, însă, la rândul nostru, trebuie să ținem bine minte cuvântul Apostolului: *Şi ştim că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu* (Rom. 8: 28). Şi trebuie să te străduieşti în orice situație şi loc şi în orice împrejurări să urmezi binele şi înainte de toate buna nădejde, crezând cuvântul Sfântului Ioan Scărarul că uneori Dumnezeu şi prin întâmplări potrivnice lucrează spre binele omului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 32)*

Dacă îți este foarte greu să locuieşti în noua chilie din pricina celor ce locuiesc în apropiere şi fac gălăgie, rugându-te lui Dumnezeu, îi poți cere maicii egumene o chilie mai liniştită. Dacă îți dă, bine, iar dacă nu-ți dă, străduieşte-te să rabzi, smerindu-te şi socotindu-te nevrednică de

o chilie mai bună. În acelaşi timp să-ţi aminteşti că Lot, când trăia în Sodoma cu lume multă, era drept, iar în Ţoar, fiind departe de toţi, a păcătuit cumplit. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 52)*

Pravila de chilie

Îmi cereţi pravilă de rugăciune. Să citiţi în fiecare zi rugăciunile de dimineaţă şi de seară după cartea de rugăciuni (...) cu atenţie, pătrunzând sensul fiecărui cuvânt şi adâncindu-vă în el. Metaniile să le folosiţi în biserică, iar din când în când şi acasă, la începutul stării vrăjmaşe a gândurilor şi simţămintelor. Să citiţi în fiecare zi câte un capitol din Evanghelie şi din Epistolele Apostoleşti şi din Faptele Apostolilor. Iar dacă doriţi convorbiri mai apropiate cu Domnul, citiţi o catismă sau acatistul Preadulcelui Iisus, al Maicii Domnului. *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 90)*

Oricât de ocupat ar fi omul chiar şi cu cele mai duhovniceşti lucruri, chiar şi cu ascultarea, el trebuie totuşi să aibă tot timpul o pravilă de rugăciune (pentru chilie sau acasă) care să-i fie cu putinţă în starea lui obişnuită. Încălcarea pravilei este văzută şi ca neputinţă. Ea se face cu binecuvântare atunci când omul, din motive independente de el, iese din rânduiala obişnuită pentru vreo nevoie urgentă sau ascultare neaşteptată. *Iar dacă preoţia s-a schimbat, urmează numaidecât şi schimbarea Legii* (Evr. 7: 12), spune Apostolul. Iar când nevoia aceasta va trece, să te întorci iarăşi la pravila ta. Aici trebuie să avem în vedere situaţia omului, îndatoririle lui, timpul lui liber, dependenţa lui de mediul înconjurător. *(Cuviosul Nicon, 21, pp. 29-30)*

Pravila de rugăciune mai bine să fie mică, dar împlinită neîntrerupt şi cu atenţie... Cincisutimea mai bine să o săvârşeşti singură. Uniformitatea rostirii cuvintelor este foarte importantă pentru cei ce fac rugăciunea lui Iisus. Nu li se împrăştie mintea. Se concentrează! *(Cuviosul Nicon, 8, p. 306)*

Îmi scrii că au fost trei privegheri la rând şi în acele zile ţi-ai făcut şi pravila de chilie şi ai obosit foarte mult. Este un lucru firesc. Însă răposaţii noştri stareţi, în zilele cu priveghere, datorită greutăţii slujbei, renunţau la pravila de chilie. Poţi face şi tu la fel. *(Cuviosul Iosif, 97)*

Acum, chiar dacă nu mai sunt mănăstiri, pravila de chilie nu şi-a pierdut necesitatea. Ea este necesară pentru menţinerea stării de

rugăciune şi, în general, a stării călugăreşti. Fără rugăciune nu există monahism. Iar monahismul pentru monahi este legământul lor. De legământ nu te poţi dezice. Nu numai monahul, ci şi mireanul care este aplecat spre monahism şi de aceea este apropiat, parcă înrudit în duh cu monahismul, văd în practică cât de preţioasă este săvârşirea pravilei de rugăciune de acasă. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 22-23)*

Părinţii noştri cei purtători de Dumnezeu au orânduit şi pravila de chilie, împotriva puterii şi posibilităţii şi voinţei fiecăruia şi aveau: unii mai multă, alţii mai puţină, alţii şi mai puţină, după măsura puterilor lor şi după chibzuiala îndrumătorilor lor... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 11)*

Referitor la pravila de chilie. Ai o oarecare neregularitate - ţi-ai luat o pravilă foarte mare, dar ai ajuns să faci numai rugăciunile de seară. După părerea mea, ar fi mai bine să faci aşa: rugăciunile de seară să rămână pravila ta neîntreruptă. Iar dacă în altă zi împrejurările îţi permit, ai putea să mai adaugi ceva la ele, ori un acatist, ori altceva. *(Cuviosul Iosif, 104)*

M-ai întrebat: când nu eşti la slujba bisericească, ce trebuie să citeşti acasă? Când nu eşti la Utrenie, pravila de chilie este următoarea: rugăciunile de dimineaţă, cei doisprezece psalmi, acatistul zilei, canonul pe glasul săptămânii şi al Maicii Domnului de la Pavecerniţă şi Ceasul întâi. Iar când nu mergi la Liturghie, trebuie să citeşti Ceasurile al 3-lea şi al 6-lea. În locul vecerniei, când nu eşti la biserică, Ceasul al 9-lea, cei 12 psalmi, canonul îngerului păzitor (iar dacă dimineaţa nu citeşti acatistul, poţi să-l citeşti aici), Pavecerniţa mică, rugăciunile de seară, două capitole din Apostol şi unul din Evanghelie şi „Stăpâne mult milostive", „Slăbeşte, lasă, iartă...", „Pe cei ce ne urăsc pe noi..." şi „Pomelnicul zilnic". În timpul în care citeşti catisma, poţi pomeni la o slavă - pentru sănătate, iar la alta, pentru veşnica odihnă pe cine doreşti. *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Dacă ai timp pentru pravila de chilie, foloseşte-l pe măsură, ţinând cont şi de lectură. Dar, când o altă îndeletnicire nu îţi îngăduie să te ocupi prea mult cu acestea, lasă-le şi împlineşte-ţi ascultarea liniştit. Osteneşte-te după puteri, nu mai presus de ele, ca nu cumva din pricina lipsei măsurii să te întristezi. În cuvinte să fii precaut şi să-i previi şi pe fraţi. Dacă ai parte de mângâieri, cu blagoslovenia stareţului, foloseşte-le spre slava lui Dumnezeu. Împotrivirile şi lipsurile rabdă-le pentru Dumnezeu. *(Cuviosul Moise, 266)*

Îmi ceri pravilă de rugăciune. Cum să-ți dau? Doar ești bolnavă. Dacă îți dau o pravilă, nu o vei putea împlini și te vei tulbura. După părerea mea, va fi de ajuns din partea ta dacă vei merge fără întrerupere la toate slujbele bisericești. Poftim, adaugă la aceasta și pravilă de chilie, adică cincisutimea. Și cum să săvârșești această pravilă, întreab-o pe maica vistiernică Magdalena. Iar în privința timpului, să o faci când îți este mai ușor. Dacă îți este greu să faci metanii mari, fă în locul lor metanii mici. Iar datorită bolii, în caz de nevoie poți săvârși această pravilă și fără metanii, chiar șezând și chiar și culcată stând. Numai să rostești rugăciunile cu atenție și cu râvnă. *(Cuviosul Iosif, 11, pp. 250-251)*

Rugăciunile sau pravila, când le săvârșești, mulțumește lui Dumnezeu, iar când nu le săvârșești, mustră-te pe tine însăți. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 98)*

O anumită pravilă nu poate fi de folos pentru toți, deoarece schimnicii nu sunt la fel și au putere trupească diferită și nu au același mod de gândire și îndrumarea lor duhovnicească diferă. Fiecare dintre ei trebuie să țină cont de puterile sale trupești și sufletești și după măsura lor să tindă către lucrarea duhovnicească, exterioară și lăuntrică, ținând minte totdeauna că cele exterioare și văzute sunt numai ca frunzele, iar cele lăuntrice sunt ca roadele și că virtuțile trupești sunt numai uneltele celor sufletești. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 115-116)*

Principalul este să ai în vedere să împlinești pravila cu smerenie și să nu gândești în sinea ta: „Îmi împlinesc pravila, și gata". Ți-am scris că, dacă îți vei împlini pravila, dar nu te vei sili spre răbdare, smerenie, dragoste, ascultare și celelalte virtuți, pravila singură nu îți va aduce nici un folos. Pentru aceasta și este pravila, ca noi, îndeletnicindu-ne cu ea, să avem mai puțină trândăvie și mai puține înclinații spre păcat și să ne rugăm să se îndrepteze viața noastră după poruncile lui Dumnezeu, căci, fără dragoste și smerenie, nici o faptă a noastră și nici o nevoință nu sunt plăcute lui Dumnezeu. Având îngăduință față de răceala ta, te sfătuiesc, în afară de pravila bisericească, să citești în chilie câte o catismă și, dacă nu poți merge la biserică la canoane și acatist, le poți citi pe cele care se citesc în biserică după rânduiala mănăstirii tale, apoi pravila cincisutimii după metanier, despre care ai auzit la noi, două capitole din Apostol și un capitol din Evanghelie. Și toată pravila să o săvârșești fără îngâmfare, cu inima înfrântă și smerită. Restul timpului liber să-l întrebuințezi pentru citirea cărților patristice și pentru rucodelie. Iar în relația cu aproapele,

să recunoşti lucrarea patimilor tale, să lupţi împotriva lor şi, văzându-ţi neputinţa ta, să te smereşti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 89-90)*

Iar cu privire la N. v-am scris că nu pot da pravilă nimănui, eu însumi zac în lene. (...) Dacă ne vom pune nădejdea în pravila noastră, iar viaţa duhovnicească nu se va îndrepta, adică smerenia, blândeţea, dragostea, răbdarea şi mărinimia, atunci nici o pravilă nu ne va fi de folos. Dar, pentru aceasta, la pravilă nu renunţ, ci mai multă importanţă îi dau... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 470)*

Nu te întrista pentru faptul că nu îţi împlineşti acum posturile şi acatistele din timpul nopţii, ci ia seama la folosul pe care l-ai dobândit din ele; folosul lor se vede atunci când ni se înmoaie firea, când se nimicesc mândria şi iubirea de sine şi ducem luptă cu celelalte patimi, când, văzându-ne neputinţa noastră, ne însuşim smerenia. Dar tu te mângâiai numai prin faptul că posteai şi te rugai şi te întăreai prin lauda de sine şi lauda oamenilor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 156)*

Pravila trebuie s-o împlinim la vremea ei, iar dacă dintr-un anume motiv nu o împlinim, trebuie să facem pocăinţă şi să dobândim smerenie, iar dacă nici în ziua următoare nu o împlinim, înseamnă că nu vrem să ne recunoaştem neputinţa şi să ne smerim, ci să fim netrebnici înaintea lui Dumnezeu şi credem că prin aceasta ne vom linişti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 256)*

În vremurile deşarte, pe care le trăiţi acum, dacă se întâmplă să nu vă împliniţi pravila, nu vă tulburaţi, ci înlocuiţi-o cu smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 16)*

Să vă străduiţi să vă împliniţi pravila, citind Psaltirea cu voce tare, canoanele rânduite şi rugăciunile cu metanierul şi toate acestea să le faceţi cu cea mai mare smerenie şi mustrare de sine, nu ca ceva bun făcând, ci cele cuvenite împlinind, iar mintea să o înălţaţi la cer nicidecum nu vă sfătuiesc; aşa cum şi personal v-am spus şi nu o dată v-am scris, aşa şi acum vă repet: aceasta este adevărată înşelare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 158)*

Citirea pravilei: trebuie să citeşti cu smerenie şi cu frică de Dumnezeu, nu pentru ca oamenii să te laude, ci să ia aminte la cele citite şi, dacă vreodată eşti atras şi primeşti lauda, îndată să te mustri pe tine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 45)*

Mai bine este să nu renunţi la puţin, decât să te apuci să faci mult. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 421)*

Pravila de chilie trebuie împlinită, dar cu chibzuială, adică nu după bunul plac, ci după sfatul părintelui duhovnic, dar nu trebuie să ne punem nădejdea numai în pravilă, ci mai mult să ne lăsăm în toate conduşi de smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 152)*

Domnul nu cere pravile, cu atât mai puţin de la cei bolnavi şi slabi, dar smerenia este necesară totdeauna, ea împlineşte şi lipsa pravilei. Smerenia constă în a te socoti mai rău decât toţi, a nu osândi pe nimeni, a nu cârti şi celelalte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 465-466)*

Te împovărezi cu munca, aşa încât renunţi şi la pravilă şi la lectură: tu singură eşti vinovată pentru acest lucru; chiar dacă munceşti în casa lui Dumnezeu, totuşi trebuie să faci aceasta cu chibzuială şi cu măsură, doar nu munceşti la normă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 248)*

Mă întrebaţi despre pravila făcută cu metanierul: când cineva se aşază s-o facă şi o termină, ar putea s-o înceapă din nou? Aceasta este de prisos; să termine ceea ce a început. De ce să ne apucăm de mai mult? Dacă nu aţi terminat puţinul, pe care l-aţi început, aşezaţi-vă să-l terminaţi şi fiţi liniştit, iar dacă veţi începe din nou, va apărea cârtirea; mai bine nu o împliniţi - vă veţi tulbura. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 13)*

Poate că pravila aceasta vi se pare mică, dar eu cred că Domnul va primi voinţa dumneavoastră dacă o veţi împlini cu chibzuială: nu cantitatea împlinind-o, ci calitatea urmărind-o, respingând îngâmfarea, care se strecoară de la vrăjmaşul, şi prin toate mijloacele urmărind să vă vedeţi netrebnicia şi nimicnicia în împlinirea poruncilor lui Hristos, care se vindecă numai prin pocăinţă şi smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 15)*

Să nu luaţi asupra dumneavoastră nici un fel de făgăduinţă şi canon fără încuviinţarea părintelui duhovnic, cu sfatul căruia o singură metanie vă poate aduce mai mult folos decât mii de metanii făcute după capul vostru, ceea ce să credeţi fără îndoială, căci eu nu vă mint! *(Cuviosul Antonie, 22, p. 239)*

În locul Utreniei, citeşte rugăciunile de dimineaţă, cei 12 psalmi, apoi Ceasurile. În locul vecerniei: Ceasul al 9-lea, Pavecerniţa şi, cât poţi, canoane şi acatiste. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 298)*

Evanghelia, dacă se citeşte la masă, în chilie poţi renunţa la ea. Să faci o sută de „Doamne Iisuse..." şi Dumnezeu te va binecuvânta. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 162)*

Referitor la pravila, pe care ţi-am dat-o, îţi spun s-o împlineşti cum îţi este mai uşor, numai să te străduieşti să nu treci peste ea, ca mintea să-ţi fie ocupată cu rugăciunea şi cu Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 231)*

Mă întrebi dacă înainte de sărbători renunţăm la pravila cu metanier şi la Psaltire şi ne sculăm la ora 12 noaptea. Când este priveghere, renunţăm la toate acestea; este de ajuns slujba bisericească. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 112)*

Mă întrebi cum trebuie să-ţi împlineşti pravila în Săptămâna Sfântă. La noi dimineaţa nu se citeşte nimic, iar seara se citesc Ceasul Paştilor, rugăciunea „Stăpâne, Iubitorule de oameni" şi atât. *(Cuviosul Ilarion, 52)*

Dacă vi se întâmplă să treceţi peste pravilă dintr-o oarecare pricină binecuvântată, faceţi acest lucru cu smerenia duhului şi cu pocăinţă, dar fiţi totodată şi atent, ca nu cumva să faceţi acest lucru din lene. *(Cuviosul Lev, 116)*

Dacă vă săvârşiţi pravila acasă, mai mult decât cele rânduite nu mai săvârşiţi nimic, iar când vă permit puterile, adăugaţi numai în Postul Mare două catisme din Psaltire pe zi. Însă, dacă în prima şi ultima săptămână veţi merge la biserică, puteţi renunţa la toată pravila, în afară de Apostol şi Evanghelie. Cu privire la metanii, vă spun: pentru că în prima şi ultima săptămână se fac în biserică metanii la Ceasuri, faceţi şi voi cele rânduite (...), şi anume: „Doamne şi Stăpânul vieţii mele..." şi celelalte; în rest, nimic. *(Cuviosul Lev, 116)*

În nemărginita dumneavoastră bunăvoinţă şi credinţă doriţi să întrebaţi netrebnicia mea ce pravile să săvârşiţi, atât timp cât viaţa dumneavoastră se scurge în linişte. Însă, o preaiubitule, întrebarea dumneavoastră este bună şi vrednică de laudă, numai că eu nu sunt în stare să dau răspuns la ea, de vreme ce nu cunosc toate îndeletnicirile dumneavoastră şi înţeleg şi prost. Şi, în parte, din scrisoarea dumneavoastră se vede că, după râvna pe care o aveţi şi care vi s-a aprins în inimă peste măsură, aşteptaţi de la cineva spre întărirea intenţiei dumneavoastră să

primiți o pravilă, (...) să citiți mai mult și să faceți mai multe metanii. Însă eu, măcar că sunt întru totul prost și netrebnic, totuși, viețuind în mănăstire, am ajuns să mă apropii de oameni și în parte am simțit, dar cel mai mult am văzut cum dintre ei mulți mergeau și se poticneau, adică făceau multe metanii și din pricina lipsei de măsură își tulburau simțămintele. Iar eu, netrebnicul, cântărind toate acestea (...) și pomenindu-i pe Cuvioșii Isaac Sirul și Ioan Scărarul și pe ceilalți Sfinți Părinți, care mișcați de Duhul Sfânt ne-au scris să mergem pe calea împărătească (adică să ne alegem o viață cumpătată, să săvârșim pravile cu măsură), vă scriu din Cuvântul 71 al Cuviosului Isaac Sirul: slăbirea duhului este urmată de rătăcirea gândurilor, lucrarea fără măsură, de deznădejde, iar deznădejdea - de rătăcire. Și diferă rătăcirea de rătăcire, căci prima rătăcire este urmată de lupta desfrâului, iar a doua, de renunțarea la liniște și de umblatul din loc în loc, însă lucrarea cu măsură nu are preț. *(Cuviosul Lev, 114)*

Să-i fie cunoscut iubirii voastre că pravila a fost rânduită de Sfinții Părinți pentru monahi și ceilalți care doresc să ducă în lume o viață plăcută lui Dumnezeu, liniștită și fără tulburări, numai ca să nu cadă în trândăvie, lucru despre care scrie Cuviosul Isaac Sirul în Cuvântul al 11-lea: „Nu pentru psalmi ne va osândi în ziua aceea Dumnezeu, nici pentru trândăvia față de rugăciune, ci mai mult pentru că, prin părăsirea acestora, am lăsat intrare liberă diavolului..."

Voi, o preaiubiților, să nu vă mirați că vă sunt îngăduite lenea și slăbănogirea, ci mulțumiți-I Domnului că nu v-a îngăduit să fiți conduși de samavolnicie și să vă îngâmfați, ci v-a îngăduit acestea numai pentru ca să vă cunoașteți neputința și nimicnicia și să nu cugetați cum nu se cuvine, ci, după porunca apostolică, să vă purtați smerit. (...) Totuși, când timpul liber vă permite și vă gândiți să împliniți o prăvilioară, eu socotesc că acest lucru este de folos și ziditor de suflet. Săvârșiți-l pentru sfânta ascultare, iar când, datorită anumitor împrejurări, treceți peste el, mărturisiți-l la spovedanie. Și la fel trebuie să procedați și cu înfrânarea, pe cât este cu putință, să vă străduiți împotriva lenii și a somnului și să privegheați, chemând ajutorul lui Dumnezeu și rugăciunile Sfinților Părinți și ale stareților purtători de duh și, mai mult, când sunteți biruiți de ceva, prin pocăință și mustrare de sine să vă îndreptați și după sfatul apostolului cu răbdare să purcedeți la nevoința care vă este rânduită... *(Cuviosul Lev, 197)*

Un călugăr optinean i-a spus starețului său că uneori sare peste cincisutime. Starețul i-a răspuns: „Când vei muri, te vei căi cu amar

pentru aceasta, numai că atunci va fi târziu". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 3)*

Un călugăr i-a spus duhovnicului că îi este greu să facă metanii până la pământ în timpul cincisutimii. Duhovnicul i-a răspuns: „Dacă nu te poţi apleca până la pământ, fă închinăciuni mici şi, dacă nici închinăciuni mici nu poţi face, fă rugăciunea lui Iisus cu gura. Sfântul prooroc David a spus: *Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea* (Psalm 33: 1). Pentru neputinţă, pentru boală se îngăduie acest lucru. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 3)*

Când nu poţi merge la biserică, trebuie să citeşti acasă: în locul Utreniei, rugăciunile de dimineaţă, cei 12 psalmi aleşi şi Ceasul 1, iar în locul Liturghiei, Ceasurile al 3-lea şi al 6-lea. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 68)*

Să citeşti rugăciunile de dimineaţă şi în acest timp să nu faci nimic. Şi să mergi la fiecare slujbă. Altfel, degeaba mănânci. Antonie cel Mare a văzut un înger care i-a arătat (cum trebuie să vieţuiască monahul): când să se roage şi când să lucreze. Doamne, miluieşte - să zici. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 68)*

Dacă seara nu poţi termina cincisutimea, mai bine roagă-te dimineaţa. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

Dacă nu-ţi poţi face metaniile, dar vrei să te rogi mai mult, scoală-te noaptea. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

La cincisutime să nu adaugi născocirile tale, ci să te rogi aşa cum trebuie (cum este rânduit). *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

Când îţi faci pravila (de chilie), lasă perdeaua în jos. Iar când te uiţi pe fereastră, adu-ţi aminte că trebuie să faci pocăinţă. La Sfântul Ioan Scărarul scrie: dacă voieşti să faci ceva necuvenit, adu-ţi aminte că trebuie să-i spui acel lucru stareţului, şi te vei opri. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

Nu trebuie să zici (vizitatorilor): „Mă duc să-mi fac pravila", ci spune: „Mă duc la treburile mele". Sau spune-le: „Haideţi să citim acatistul icoanei Maicii Domnului din Kazan". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

Pravila cu metanierul fă-o mai bine în mod obişnuit, pentru că este mai bine când izvorul curge câte puţin, dar fără întrerupere, decât mult cu întreruperi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 82)*

Întrebare: „Ce este mai bine, să săvârşim pravila obişnuită sau să facem rugăciunea lui Iisus?"

Răspuns: „Este bine să facem şi una şi alta, deoarece cu pravila au trăit şi nu au renunţat la ea marii sfinţi, precum Antonie cel Mare şi Cuviosul Zosima, care a văzut-o pe Maria Egipteanca". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 83)*

Când cineva săvârşeşte pravila de chilie şi în timpul ei simte o stare deosebită a duhului înclinată către rugăciunea lui Iisus sau către învăţarea unei cugetări din Scriptură, atunci poate lăsa pentru un timp pravila de chilie şi se poate îndeletnici cu una sau alta din cele spuse. Aşa ne învaţă Părinţii cu experienţă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 83)*

Pravila cu metanierul trebuie să stea înaintea tuturor, în afară de biserică. Mai bine să renunţi la altceva, dar pravila cu metanierul, chiar dacă este singura pe care o faci, să te străduieşti, în afara sărbătorilor, să o săvârşeşti în fiecare zi şi să rosteşti cât mai des rugăciunea lui Iisus - aceasta este mai necesară decât toate. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 91)*

După ce îţi termini pravila de rugăciune, te poţi ruga pentru orice lucru faţă de care îţi vine râvnă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 98)*

Când îţi vine dorinţa de a te ruga în timpul pravilei cu rugăciune deosebită şi cu metanii, nu trebuie să împiedici o asemenea stare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 98)*

Mai întâi de toate, să nu renunţi la pravila bisericească, apoi să săvârşeşti pravila de chilie, iar apoi să te rogi potrivit cu râvna ce o ai. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 98)*

Îmi scrii (...) să-ţi dau dezlegare să renunţi la pravila ta obişnuită pe parcursul întregii călătorii în N. Dumnezeu să te blagoslovească să renunţi la pravila obişnuită şi să săvârşeşti neîncetat rugăciunea lui Iisus, care poate linişti sufletul mai mult decât săvârşirea unei pravile mari. Dintre stareţii pricepuţi dinainte, unul numit Vasile a explicat acest lucru aşa: „Cel ce săvârşeşte o pravilă mare, când o împlineşte, este ispitit de

slava deşartă şi de îngâmfare, iar când din anumite motive nu-şi poate împlini pravila, se tulbură. Dar cel ce săvârşeşte neîncetat rugăciunea lui Iisus se află tot timpul într-o stare smerită a duhului, ca şi cum nu ar face nimic şi nu are de ce să se înalţe pe sine". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 177)*

În *Filocalie* este arătată rânduiala preaînţelepţilor asceţi, care săvârşeau în fiecare zi o mică pravilă de chilie, iar în restul timpului săvârşeau ziua şi noaptea rugăciunea lui Iisus. Însă tu nu poţi trece dintr-odată la aceasta. Cel puţin, nu te tulbura când îţi este greu să-ţi săvârşeşti toată pravila şi, mai ales, nu te obliga să citeşti unul şi acelaşi lucru când vrăjmaşul îţi aduce uitarea, iar uneori ţi se întâmplă aceasta din pricina oboselii şi neputinţei, aşa cum explică Grigorie Sinaitul, că în timpul săvârşirii unei pravile lungi gândurile zboară şi hoinăresc întruna.

Mai bine şi mai de folos este să te mustri pe tine pentru neatenţie şi să te smereşti. Se spune că nu din lucruri se va îndreptăţi tot trupul, ci numai prin credinţa în Iisus. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 177-178)*

Îmi ceri să-ţi dau dezlegare să renunţi pentru totdeauna la cele patru catisme din Psaltire, pe care erai obligată să le citeşti. Dumnezeu să te blagoslovească să renunţi. Domnul nu cere de la nimeni nevoinţe peste puteri. Ai început să te plângi de slăbiciunea capului şi eşti şi egumenă, obligată să ai grijă de purtarea surorilor şi de treburile exterioare şi de trebuinţele mănăstirii; cum vei putea, aşadar, să săvârşeşti o pravilă mare? Părinţii şi pustnicii din vechime se mulţumeau cu citirea celor 12 psalmi dimineaţa şi seara, iar restul timpului îl întrebuinţau la rucodelie, citirea cărţilor duhovniceşti şi rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 178)*

La rucodelie nu trebuie să renunţi, ci trebuie numai să te îndeletniceşti cu ea la vremea cuvenită, fără să renunţi la pravila cu metanierul şi la celelalte rugăciuni, de la care vrăjmaşul te sustrage, pentru că tot ce este cu binecuvântare aduce un folos substanţial monahului: de aceea îţi este greu şi incomod să împlineşti acest lucru, de parcă toţi şi totul te împiedică. Pricinile şi greutăţile acestor stări sunt vicleşugul şi puterea de atracţie a vrăjmaşului, deoarece tot ce este cu binecuvântare nu îi place. Tu însă, ştiind aceasta, sileşte-te să împlineşti cele rânduite cu binecuvântare şi totodată nu renunţa nici la rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 8)*

Îmi scrii despre starea ta de boală, că eşti istovită în ultimul grad şi, în acelaşi timp, masa de obşte nu te poate mulţumi, prin urmare, cârteşti des. Şi, în pofida acestei istoviri, ţi-ai luat asupra ta nevoinţa de a merge la toate slujbele bisericeşti şi, în afară de aceasta, în fiecare zi citeşti în chilie un acatist, câte un capitol din Evanghelie şi Psaltire, în urma cărora nu mai ai timp să te odihneşti şi nici râvnă pentru ascultare. În starea ta de boală poţi să nu mergi deloc la slujbele bisericeşti în zilele de lucru, pentru că şi cei sănătoşi pot rămâne numai la cei şase psalmi dacă au ascultare. La pravila de chilie pe care ţi-ai luat-o, te sfătuiesc să renunţi de tot şi să foloseşti timpul acesta pentru odihnă; atunci şi la ascultare vei avea mai multă râvnă şi duhul îţi va fi mai liniştit.

Nu uita că ascultarea este mai presus de post şi de rugăciune, iar de la cârtire străduieşte-te să te înfrânezi cât poţi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 45-46)*

Te tot îngrijeşti de amănunte, de săvârşirea exactă a pravilei. Îngrijeşte-te mai mult de calitatea rugăciunii şi de pacea sufletească, iar în rest bolnavii trebuie mai mult să se smerească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 90)*

Pravilă dublă îţi este îngăduit să săvârşeşti numai în cazul în care, după ce ai făcut tot, îţi mai rămân timp şi putere, dar în cazul neputinţei este de ajuns să o săvârşeşti o dată. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 92)*

În general, observ la tine că tot ramifici calea bunei credinţe. Calea aceasta este simplă, iar la tine tot iese că ar fi complicată şi te tot îngrijeşti de amănunte şi de pravile. Ţi-am mai spus şi ţi-am mai scris şi iarăşi îţi repet că, după cuvintele Sfântului Ioan Damaschin, cei slabi şi bolnavi, cu privire la ostenelile şi nevoinţele exterioare, trebuie să se ostenească atât cât pot, ţinând cont de neputinţa lor şi de puterile lor, iar principala pravilă pentru ei constă în mulţumire şi smerenie, adică bolile şi neputinţele trimise lor să le îndure nu numai fără cârtire, dar să-I şi mulţumească lui Dumnezeu pentru toate, iar pentru neglijenţele lor să se smerească înaintea Domnului şi a oamenilor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 92-93)*

Dacă să mergi înainte de priveghere la Pavecerniţă, când se face separat, pentru aceasta să te pui de acord cu puterile tale. După priveghere, când aceasta se termină târziu, poţi citi sfârşitul rugăciunilor de seară (Stăpâne, Iubitorule de oameni...). Iar canoanele le poţi citi înainte de priveghere, cât izbuteşti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 94)*

Călugărul nu poate intra în altă mănăstire cu rânduiala lui, nici nu intră cineva în vreo mănăstire cu rânduiala lui. Principalul pentru tine este să asculţi, după Dumnezeu, cu înţelepciune, de conducerea mănăstirii şi să te supui rânduielilor de obşte, iar în chilie să faci întru simplitate ce poţi şi Domnul va primi şi mica prăvilioară săvârşită cu smerenie. Importanţa nu stă în ce pravile săvârşim, ci cum le săvârşim. Tot eşti nedumerit şi suferi că, poate, nu faci aşa. Sfântul Ioan Scărarul spune că a te îndoi şi a rămâne mult timp în nedumerire faţă de ceva este semnul sufletului mândru şi iubitor de slavă. Îmi scrii că şi asupra celor sănătoşi vin lenea şi neputinţa. Dar cel sănătos se poate sili pe când cel bolnav, dacă se sileşte peste puteri, are tulburare după tulburare, după cuvintele Sfântului Isaac Sirul. Dacă cel bolnav îşi alege diferite pravile, înseamnă că niciodată nu voieşte să iasă din starea de tulburare. Îmi pui întrebări destul de des, dar cuvintele mele nu le asculţi şi tot după capul tău faci. De câte ori ţi-am spus şi ţi-am scris că celui neputincios şi slab, precum spune Sfântul Ioan Damaschin, cele mai necesare îi sunt smerenia şi mulţumirea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 97)*

Îţi trimit o listuţă cu rânduiala canoanelor, aşa cum se citesc la noi în schit. Dacă auzi în biserică ceva din cele rânduite, în chilie nu mai este nevoie să citeşti, iar ceea ce nu se citeşte în biserică, poţi citi la tine în chilie dacă ai timp şi putere. Iar dacă nu izbuteşti să citeşti ceva, din neputinţă sau din alte motive, nu te tulbura, ci pune în loc smerita mustrare de sine. Dar, mai întâi de toate, trebuie să-ţi aduci aminte totdeauna cuvintele Cuviosului Macarie Egipteanul: „Dacă cineva se sileşte la rugăciune, chiar dacă nu va primi darul de la Dumnezeu şi nu se va sili spre smerita înţelepciune, spre dragoste, spre blândeţe şi spre celelalte virtuţi în aceeaşi măsură, uneori va veni la el harul lui Dumnezeu datorită rugăciunii şi stăruinţei lui; pentru că Dumnezeu este bun şi milostiv şi, celor ce Îi cer, le dă cele cerute. Dar omul, nefiind pregătit şi deprins cu virtuţile enumerate mai sus, fie va pierde mila lui Dumnezeu, fie o va primi şi apoi va cădea, fie nu va izbândi din pricina înfumurării; pentru că nu este întru totul devotat poruncilor lui Dumnezeu". (Din *Şapte Cuvinte.* Cuvântul 1. Fragmentul 14) *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 101)*

În virtutea rânduielilor Sfinţilor Părinţi dimineaţa până la amiază trebuie s-o închini rugăciunii, iar apoi să te îngrijeşti de mărturisirea gândurilor la stareţ şi de convorbirea cu el. Cuvântul din urmă se poate referi şi la citirea scrierilor Sfinţilor Părinţi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 112)*

Deşi eşti bolnavă, ţi-ai luat o pravilă mare. Dar în rugăciune măsura este la loc de cinste, după cum spune Grigorie Sinaitul. Mai scrii că rugăciunile cincisutimii le faci fără metanii cu mintea; este mai potrivit ca în pravila de chilie să le faci cu gura, numai că neputinţa trupească te împiedică. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 120)*

Mi-ai scris că, atunci când eşti bolnavă, îţi este greu să faci metanii până la pământ şi mă întrebi ce să faci. Şi despre asta nu o dată ţi-am vorbit şi ţi-am scris că este rău să sileşti trupul neputincios peste puterile lui şi că din această pricină ai parte numai de tulburare. Dacă nu poţi face metanii până la pământ, fă închinăciuni mici, fie stând în picioare, fie şezând, fie măcar stând culcată fă rugăciunea, iar în locul metaniilor, fă măcar semnul crucii, la primele 30 de rugăciuni ale fiecărei sute, în cadrul pravilei cu metanier (cincisutimii). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 140)*

Îmi scrii că din pricina lenii şi a oboselii nu îţi împlineşti uneori pravila de rugăciune şi adormi aşa. Trebuie să deosebim lenea de oboseală. Dacă ai obosit şi ai adormit aşa din pricina neputinţei, să te mustri pe tine mai mult înaintea lui Dumnezeu şi să te căieşti şi să te smereşti. Dar, dacă nu ai obosit, ci pur şi simplu nu vrei să te rogi, aceasta este lene şi trebuie să te sileşti la rugăciune, chiar dacă ea ar fi împrăştiată. A ne ruga cu silinţă ţine de voinţa noastră, iar a ne ruga cu înduioşare ţine de Dumnezeu. Noi, însă, trebuie să ne rugăm aşa cum putem, iar pentru silinţă, Dumnezeu ne va da şi înduioşarea la vremea ei, când va binevoi El. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 249)*

Mă întrebi despre pravila de chilie. Cincisutimea trebuie neapărat să o săvârşeşti şi nu ai de ce să te simţi stingherit, aceasta este datoria tuturor monahilor. Apoi să citeşti câte un capitol din Apostol şi Evanghelie, dacă ai timp. Să faci, aşadar, rugăciunea lui Iisus, iar principalul, trebuie ca gândurile să nu rătăcească aiurea, ci să stea la un loc. Pentru aceasta au şi fost rânduite toate pravilele. *(Cuviosul Iosif, 11, pp. 249-250)*

În a doua scrisoare mi-ai scris că ţi-ai luat o pravilă mare de rugăciune, dar nu izbuteşti să o împlineşti, în parte pentru că nu ai când, fiind ocupată cu treburile vistieriei, iar pe de altă parte, din pricina slăbirii puterilor. Nu trebuie să-ţi iei pravilă mare, ci trebuie să faci totul după putere. Nici Dumnezeu nu cere de la noi nimic mai presus de puterile noastre. Hotărăşte-ţi o pravilă după puterile tale şi împlineşte-o

totdeauna. Chiar dacă pravila ar fi scurtă, străduieşte-te numai să o săvârşeşti cu atenţie. Altfel, o dată te vei ruga îndelung, iar altă dată - vei dormi. Însă, dacă vei avea o pravilă după puterile tale, nu te vei tulbura. *(Cuviosul Iosif, p. 103)*

Mai bine să nu citeşti toată pravila de rugăciuni, dacă nu ai timp, dar să citeşti cu atenţie. Înfricoşătoare cuvinte sunt spuse în Sfânta Scriptură: *Blestemat să fie tot cel ce face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă* (Ier. 48: 10). *(Cuviosul Nicon, 8, p. 333)*

Nu oricine se poate aşeza la rugăciune în timpul zilei. Dar să se silească la rugăciune, măcar la cea a minţii, chiar în prezenţa oamenilor, oricine poate. Poate începe şi poate termina orice lucru şi îndeletnicire înălţându-şi mintea către Dumnezeu. Nu este de folos atitudinea indiferentă faţă de rugăciune. „M-am rugat, am citit toate cele rânduite şi sunt liber. Mi-am îndeplinit norma". O asemenea rugăciune nu dă roade bune. Iar o asemenea rugăciune au cei care îşi definesc purtarea faţă de Dumnezeu numai prin săvârşirea pravilei sau mersul la biserică, fără a năzui ca rugăciunea să umple şi să lumineze toată viaţa lor, toate lucrurile lor. Starea dorită de rugăciune nu se dobândeşte dintr-odată. Este nevoie de ani întregi pentru dobândirea ei, însă trebuie să ne silim, trebuie să ne socotim tot timpul datori înaintea lui Dumnezeu, atât în privinţa tuturor virtuţilor, cât şi în privinţa rugăciunii. Trebuie să dobândim conştiinţa vie a necesităţii rugăciunii şi, ca să nu alungăm de la noi starea de rugăciune, trebuie să ne păzim de tot cuvântul şi fapta necuviincioasă, de tot ceea ce distruge pacea sufletească, de tot ceea ce este împotriva conştiinţei, a legii lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 23)*

Îmi scrii că pe drum, în locul pravilei, întotdeauna rosteşti „Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te" de trei sute de ori. Spune-mi, de unde ai căpătat obiceiul de a rosti această rugăciune aşa cum o rosteşti, cine te învaţă aşa şi ce sfânt a făcut aşa? Nu trebuie să faci după capul tău, ci trebuie să lucrezi aşa cum au lucrat Sfinţii Părinţi şi cum porunceşte Maica noastră, Sfânta Biserică. Numai o asemenea lucrare este după lege. Iar noi totdeauna vedem că Sfinţii Părinţi săvârşeau rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Ilarion, 52)*

Dacă se întâmplă să săriţi peste ceva din pravilă, în ziua următoare nu mai împliniţi ceea ce aţi omis; numai că trebuie să vă spun că unii gândesc aşa: „Astăzi nu voi săvârşi cincisutimea, dar mâine o voi săvârşi

de două ori". Nu trebuie aşa, căci veţi ajunge la datorii neachitate, ci, dacă aţi omis, aţi omis şi gata, nu mai aveţi ce face.

Iar în cazul în care aţi ajuns la rugăciunile de dimineaţă, dar nu de la început, nu-i nimic, e bine că aţi auzit sfârşitul. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 43, din 16.03.1908)*

Pravila de chilie să o citiţi toată în limba slavă, iar rânduiala citirii este următoarea: la început, două catisme cu toate rugăciunile şi metaniile; apoi, două capitole din Apostol (Apocalipsa nu se citeşte în cadrul pravilei de chilie), un capitol din Evanghelie şi pomelnicul. Atât... după masă, până la ceai. Rămâne cincisutimea pentru seară, de la ora 9 la ora 10, după binecuvântarea pentru somn. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 47, din 22.04.1908)*

Întrebare: „Nu o dată mi-aţi spus să respect cincisutimea. Ce înseamnă aceasta?"

Răspuns: „A o respecta înseamnă a o împlini cu exactitate şi la timp în zilele rânduite. Şi batiuşka Ambrozie i-a spus aşa unuia dintre ucenicii săi, părintelui schimonah Melchisedec, care mi-a relatat personal acest lucru: «Ţine-te de cincisutime ca de o funie salvatoare şi nu te vei rătăci». De ce i-a spus aşa? Evident, pentru că în ea există o anumită putere. Batiuşka Ambrozie nu ne-a dezvăluit care este acea putere, în ce constă ea, dar ne putem gândi că în rostirea numelui lui Iisus Hristos. Alţii gândesc că puterea constă în faptul că cincisutimea îşi are începutul în practicile Sfinţilor Părinţi de demult din Egipt şi Palestina.

Când citim orice alte rugăciuni, nu se întâmplă nimic, dar când începem să săvârşim cincisutimea, dintr-odată năvălesc gândurile. Vrăjmaşul dintr-odată porneşte la luptă. Şi din aceasta cunoaştem că cincisutimea are o anumită putere, pentru că vrăjmaşul o urăşte atât de mult. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 48-49, din 30.04.1908)*

Clevetirea

Suferi şi pentru faptul că eşti clevetită pe nedrept. Adu-ţi aminte cum L-au clevetit pe Domnul nostru Iisus Hristos, Împăratul slavei! Noi, însă, cine suntem? El era fără de păcat, dar noi, chiar de am fi nevinovaţi, în multe privinţe suntem mult vinovaţi înaintea lui Dumnezeu şi tocmai pentru acele păcate nevăzute îngăduie Dumnezeu cleveteala mincinoasă, pentru ca prin ea să curăţească acele păcate ale noastre. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 151)*

Eşti clevetită pentru ceva faţă de care ştiu că eşti nevinovată: şi este foarte bine că eşti nevinovată; oamenii clevetesc, dar Dumnezeu îndreptăţeşte şi, pe lângă acestea, trebuie să credem că aceasta este îngăduită de pronia lui Dumnezeu ca prin îndurarea acestei ponegriri să te curăţeşti de alte păcate, căci nimeni nu este fără de păcat şi necazurile acestea vor umple golul nevoinţelor tale mănăstireşti... Când te smereşti, te linişteşti. Să te rogi pentru cei ce te ponegresc şi în toate necazurile tale străduieşte-te să te găseşti vinovată, dacă nu pentru altceva, atunci pentru faptul că nu ai îndurat, nu ai răbdat şi nu ai împlinit porunca iubirii faţă de aproapele. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 454-455)*

Nu te tulbura, ci lasă-te în voia lui Dumnezeu şi, dacă eşti ponegrită pe nedrept, mai mult bucură-te şi primeşte aceasta ca pe un leac pentru patimile tale sufleteşti şi, precum singură îţi dai seama, aceasta este răsplata pentru cuvintele sau faptele prin care l-ai supărat pe aproapele tău şi pentru celelalte încălcări ale poruncilor lui Dumnezeu... Bucură-te că te învredniceşte Domnul să faci bine celor ce-ţi pricinuiesc atâta supărare şi nu strica împlinirea acestei porunci prin pomenirea răului. Dar, când vezi că şarpele acesta al pomenirii răului se ţine de tine, aruncă neputinţa ta înaintea lui Dumnezeu şi cere ajutorul Lui. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 542-543)*

Îmi scrii că îţi este greu să înduri cleveteala. Lasă să spună ce vor; bine că eşti tu nevinovată. Este timpul să înveţi că ceea ce este curat nu se molipseşte de ceea ce este mârşav; întâmplările acestea ne învaţă răbdarea şi smerenia, prin cunoaşterea neputinţelor noastre, dar tu străduieşte-te să fii mai binevoitoare cu toţi cei care îţi fac bine (adică te clevetesc), să fii blândă şi să te rogi pentru ei. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 450)*

Îmi scrii despre anumite persoane care îţi urzesc curse, dar tu însuţi eşti de acord cu faptul că ei pot face numai ceea ce voieşte Dumnezeu să îngăduie; şi fii încredinţat de aceasta: că *nici păr din capul vostru nu va pieri* (Luca 21: 18) fără voia Lui. Iar dacă El voieşte să-ţi îngăduie să înduri vreo ispită şi necaz, toate acestea vin din bunătatea şi dragostea Lui faţă de tine. El ori încearcă credinţa ta, ori caută răbdarea ta. Necazurile ne sunt de folos, ele ne smeresc fără să vrem, iar bunăstarea neîncetată ne face să ne mândrim; însă, când Domnul vede neputinţa noastră, ne cruţă şi ne izbăveşte de ispite sau, trimiţându-ne necazuri, ne dă degrabă şi mângâierea şi prin necazuri ne învaţă să dobândim experienţă în viaţă, ca să ne păzim pe viitor de ceea ce ne face rău. Iar pentru oamenii aceia

care se străduiesc să te ponegrească, roagă-te lui Dumnezeu şi iartă-i din suflet, căci şi tu vei primi de la Dumnezeu iertarea păcatelor tale. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 725-726)*

Nu tu ai atras cleveteala, ci Dumnezeu a îngăduit. Şi îţi va fi bine şi ţi se vor ierta păcatele, căci toţi avem păcate... Să ştii şi să crezi cu tărie că ocara este adevărata cinste şi slavă a monahului. Eu mă bucur că eşti învinuită pentru ceva ce nu ai făcut: pentru aceasta Domnul te va izbăvi de alte primejdii. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 187-188)*

Eu sunt un om obişnuit. Mă străduiesc să nu fac pe deşteptul. Îmi dau silinţa să mă conduc în toate după conştiinţă, pentru mântuirea mea şi a celor ce vin la mine. (...) Sunt chiar mulţumit când se răspândesc zvonuri despre mine, pentru că, deşi acest lucru nu este plăcut pentru iubirea de sine, totuşi este de folos pentru mântuirea sufletului... *(Cuviosul Nicon, 8, p. 446)*

Îmi scrieţi că v-aţi tulburat cu duhul faţă de zvonurile ruşinoase, răspândite de cei care vă clevetesc, însă, o, fiica mea, datoria noastră de creştini cere neapărat să îndurăm după putere ceea ce ni se întâmplă şi prin aceasta să-I urmăm Creatorului şi Răscumpărătorului nostru Celui Veşnic, Care spune în fericiri aşa: *Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea.* [Şi cei care înduraţi acestea] *bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri* (Matei 5: 11-12). *(Cuviosul Lev, 259)*

Cel slab se roagă să nu fie clevetit, iar cel tare se roagă ca Dumnezeu să-l ajute să nu-i clevetească pe ceilalţi nici cu cuvântul, nici cu gândul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 176)*

Am primit scrisoarea ta, al cărei conţinut se referă la continuarea ispitelor şi atacurilor din partea părintelui K., dar există un vechi proverb foarte înţelept: „Dacă Dumnezeu nu îngăduie, porcul nu mănâncă" şi în *Psaltire* se spune: *Nedreptatea a minţit sieşi* (Psalm 26: 18). K. voieşte să te biruie pe tine cu nedreptatea, dar se înşală pe sine cu nedreptatea sa, după cuvintele psalmului. Nedreptatea aceasta îl minte pe el şi singur se poate expune unei mari nenorociri nu numai în viaţa viitoare, dar şi în aceasta. Faraonul i-a prigonit pe israeliteni, dar se spune că el însuşi s-a scufundat în mare cum se scufundă cositorul în apă.

Nu te teme de anchetele şi cercetările penale, care pot sluji numai la îndreptăţirea ta. Când vor cerceta toate pârele mincinoase ale lui K., poate că îi vor da şi o pedeapsă şi îi vor tăia aripile cu care el acum umblă fără rost din rea voinţă, vrând să-i ocărască pe alţii. Însă ocara aceasta se poate întoarce chiar asupra capului său.

Fără îndoială să crezi cuvântul nemincinos al Apostolului: *Dar credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda* (I Cor. 10: 13). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 193-194)*

La vreme de necaz, citeşte Psalmul 32 şi Domnul te va izbăvi şi mai întâi de toate va împăca duhul tău. Totuşi, chiar dacă cu îngăduinţa lui Dumnezeu potrivnicii tăi ar izbuti să-şi facă voia lor, atunci ar fi şi mai bine, potrivit celor spuse în Evanghelie: *Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate* (Matei 5: 10). Dar se vede că şi ei înşişi se tem şi nu îndrăznesc să facă acest lucru, ci vor să te alunge prin ameninţări, ca să pleci singură. De aceea eu nici nu te sfătuiesc să iei hotărârea de a împlini voia şi dorinţa potrivnicilor tăi; este mai bine să te laşi în toate în voia lui Dumnezeu şi Domnul are puterea să te izbăvească, aşa cum a izbăvit-o demult pe nevinovata Suzana de potrivnicii şi clevetitorii ei. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 197)*

Pentru faptul că maica N. a vorbit multe despre tine nu te îngriji prea mult şi nu te întrista, ci lasă toate acestea în seama judecăţii lui Dumnezeu. Iar la corespondenţa cu mine nu ai nici un motiv să renunţi, ci poţi să-mi scrii ca înainte, nădăjduind în mila lui Dumnezeu, căci Domnul are puterea de a te păzi de toate cursele vrăjmaşului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 105)*

Între virtuţile cele mai importante, principale sunt puse patru virtuţi: înţelepciunea, bărbăţia, curăţia şi dreptatea. Smeritul Nichita Stithatul scrie că fiecare dintre aceste virtuţi se află între alte virtuţi: bărbăţia de o parte are răbdarea, iar de cealaltă parte, împotrivirea fermă. Sunteţi ponegrit în public şi chiar în presă. Deşi este foarte greu şi dureros să înduraţi aceasta, totuşi, în cele nouă fericiri evanghelice, principala şi cea mai înaltă este pusă cea din urmă, adică: *Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri* (Matei 5: 11-12). Şi, pe de altă parte, Domnul spune în Sfânta Evanghelie: *Căci de cel ce se va ruşina de Mine şi de cuvintele Mele, în neamul*

acesta desfrânat şi păcătos, şi Fiul Omului Se va ruşina de el, când va veni întru slava Tatălui Său cu sfinţii îngeri (Marcu 8: 38). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 192)*

Odată batiuşka [Cuviosul Varsanufie], arătându-mi o scrisoare scrisă, se pare, într-adins cu un scris deformat şi urât, a spus: „Uite ce scrisoare. În ea sunt poreclit cu cele mai vulgare şi jignitoare cuvinte. În special pentru convorbirile mele din mănăstire. Mă gândesc la unul, la altul, dar, oricine ar fi, în orice caz, este un binefăcător. Poate, Domnul pentru aceasta îmi va ierta câte ceva din păcatele mele..." *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 73, din 19.10.1908)*

Blestemul

Blestemul nechibzuit nu are nici o putere, nici chiar legătura nechibzuită făcută de preot nu are putere, ci este dezlegată de episcop, după pravile. Iată o întâmplare: „În Moldova un mitropolit, mergând pe drum, a văzut un păstor şi i-a cerut un miel, dar acela nu a vrut să-i dea; iar el, necăjindu-se, a spus: „Să fii blestemat!" Chiar în acel moment unul dintre înainte-văzători a avut o descoperire şi a văzut că blestemul a ieşit din gura mitropolitului şi, apropiindu-se de păstor, nu a putut intra în el, ci s-a întors la mitropolit şi a intrat în el". Este o întâmplare groaznică şi de aceea este primejdios să rostim blesteme. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 233-234)*

Pe Cruce şi pe Evanghelie să nu te juri niciodată, pentru nimeni. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 118)*

Vrăjitoria

La întrebarea voastră despre vrăjitorie, răspund că asupra celor ce trăiesc drept şi fac voia Domnului vrăjmaşul nu are putere de vreme ce cu o legiune întreagă nu a îndrăznit să intre în turma de porci, ci a cerut voie pentru aceasta Domnului nostru Iisus Hristos, Care izgonise din acel om legiunea de draci. Şi apoi ce îi poate pricinui omului, dacă Domnul nu îngăduie? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 384-385)*

În scrisoarea dumneavoastră... îmi explicaţi durerea pentru reaua intenţie a unei femei care este soţie de negustor şi care vrea să vă ia

pădurea pentru construcţii şi îmi spuneţi că ar fi vrăjitoare şi are puterea să-i vatăme pe oameni, de aceea vă temeţi să daţi voie să se instaleze pentru mult timp pe proprietatea dumneavoastră şi îmi cereţi sfatul în această privinţă. Eu sunt sigur că aveţi deplina convingere că fără voia lui Dumnezeu *nici un fir de păr din capul vostru nu va pieri* (Luca 21: 18) şi că diavolii, fără îngăduinţa Domnului, nu au îndrăznit nici în turma de porci să intre, aşa şi în acest caz trebuie să fiţi încredinţat că nici duhul rău, nici omul, nici fiara sălbatică şi nici altceva dăunător nu ne poate face rău dacă nu va fi îngăduit de Dumnezeu, după dreptele Lui judecăţi, fie spre încercare, fie spre pedeapsă; lăsându-ne astfel cu credinţă tare în voia lui Dumnezeu, trebuie să ne străduim spre împlinirea sfintelor Lui porunci. Dar, dacă şi credinţa vă sărăceşte şi vi se strecoară îndoiala, ca să nu vă pară rău că aţi dat pădur icea pe nimic, mai bine refuzaţi şi vă izbăviţi şi pe dumneavoastră şi pe mulţi neputincioşi care se află în subordinea dumneavoastră de o asemenea îndoială şi frământare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 62)*

Furtul

Ca să nu păcătuieşti, mai bine şi mai sigur este să nu bănuieşti pe nimeni, ci să presupui că această încercare şi ispită îţi este trimisă pentru vreun păcat anume. Asemenea ispite sunt trimise pentru gândurile necuviincioase îndreptate împotriva aproapelui. Pentru mângâierea ta, gândeşte-te că suma pierdută îţi va fi socotită mai mult decât o milostenie sau binefacere. Când omul săvârşeşte o binefacere sau o faptă de milostenie, fără să vrea, fără să-şi dea seama, este furat de slava deşartă, însă, când pierde vreo sumă de bani, slava deşartă nu-şi mai poate face loc, ea este îndepărtată de sentimentul neplăcut al tristeţii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 71)*

Crucea

Aşa a rânduit Domnul Dumnezeu, Care poartă grijă de mântuirea sufletului nostru, ca fiecare om să aibă în viaţa sa o cruce, pe care şi trebuie să o ducă cu supunere de copil faţă de Tatăl nostru Ceresc, strigând către El din adâncul sufletului său: „Tatăl nostru! Fie în toate voia Ta cea sfântă, numai nu mă lipsi de Cereasca Ta Împărăţie!" *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 344-345)*

Crucea înseamnă răbdarea nu numai a necazurilor din afară, văzute, ci şi a celor lăuntrice, sufleteşti: întunecarea, tristeţea şi cele asemenea lor trebuie îndurate. Căci Dumnezeu ni le trimite pentru nimicirea mândriei şi pentru aflarea smereniei. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 227)*

Este bine să stai la crucea Mântuitorului, dar mult mai bine este să suferi alături de El pe această cruce. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 110)*

Suferi, pentru că nu ai linişte din pricina zvonurilor şi a necazurilor pe care le întâmpini; dar unde să fugi de ele? Poţi merge în toată lumea, pretutindeni te vor întâmpina: dacă nu e una, e alta, dacă nu e ceva din exterior, e ceva din interior, iar noi suntem datornici şi trebuie să vedem necazurile ca pe zeciuielile noastre, crezând cu tărie că Dumnezeu trimite fiecare cruce — atât pe cea exterioară, cât şi pe cea lăuntrică. Te plângi că te cuprind plictiseala şi tristeţea, dar tocmai aceasta şi este crucea ta lăuntrică, duhovnicească; oare numai tu eşti supusă unui asemenea chin? Aşa cum au fost cei de demult, aşa şi cei de acum, care caută mântuirea, sunt supuşi unei asemenea încercări: întuneric sufletesc, tristeţe nemăsurată şi plictiseală; prin toate acestea se încearcă dragostea noastră faţă de Dumnezeu, să se vadă dacă răbdăm cu blândeţe crucea dăruită. Şi tocmai prin acestea se umplu golurile faptelor şi nevoinţelor noastre şi ajungem la smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 410-411)*

Vreau să-ţi spun despre întunericul tău sufletesc: fiecare are crucea lui şi rareori se întâmplă ca cineva să nu aibă acest întuneric în vremea de acum, dar cândva tot va fi lovit de el; eu ştiu pe mulţi dintre voi care aveţi această cruce, numai că o exprimaţi altfel, de exemplu: prin plictiseală, tristeţete nemăsurată, deznădejde, care sunt unul şi acelaşi lucru. Dacă nu greşesc, se pare că şi N. a trecut şi trece prin această nenorocire, dar o exprimă altfel. Şi eu însumi am avut destul timp această senzaţie şi acum vine din când în când şi trece. Mulţumiţi-I lui Dumnezeu pentru toate şi socotiţi-vă vrednici de necazuri, nu de mângâieri; astfel veţi putea alina tristeţea unul altuia, prin compătimirea unuia faţă de celălalt. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 280, 281)*

Se cuvine să vă avertizez, fără să vă sperii, ci prevenindu-vă: nu întotdeauna veţi putea avea parte de un asemenea Tabor de care aţi avut la intrarea în mănăstire; trebuie să fiţi şi pe Golgota; bucuriile duhovniceşti

fără cruce sunt şubrede şi orice faptă bună ori este precedată, ori este urmată de ispită, căci fără aceasta nu poate fi trainică. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 203)*

Noi căutăm şi dorim dulcea desfătare duhovnicească; nu zic, ea este plăcută, dar este mai prejos de cruce, prin cruce ne şi este dăruită şi fără cruce nu poate fi durabilă. Ea vine şi pleacă în măsura în care mergem pe drumul crucii şi al smereniei. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 444)*

Sfinţii Părinţi spun că şi tâlharul din Evanghelie, când a ajuns la porţile Împărăţiei, Arhanghelul cu sabia de foc a vrut să-l izgonească, dar el i-a arătat crucea. Arhanghelul cel plin de lumină îndată s-a dat înapoi şi l-a lăsat pe tâlhar să intre. Şi să nu înţelegi că era vorba de crucea de lemn. Dar de care cruce? De acea cruce despre care scrie şi cu care se laudă marele Pavel: eu port în trupul meu semnele Domnului Iisus. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 225)*

Mă bucur că ai dobândit ce ţi-ai dorit! Ai ieşit din ascultarea grea a paracliseriei! Însă iarăşi e nenorocire! Eşti mustrată pentru această faptă. Iar tu, probabil, ai vrea să fii lăudată. Ostaşului care fuge de pe câmpul de luptă, nu i se dau decoraţii. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 230)*

Îmi descrieţi cât de grea vă este acum viaţa de unul singur. Primiţi-o ca pe crucea din Evanghelie, daţi mulţumire lui Dumnezeu, Care v-a trimis-o spre folosul dumneavostră sufletesc şi spre curăţirea păcatelor, de care nimeni dintre cei ce trăiesc pe pământ nu este lipsit. Spre mângâierea şi zidirea dumneavoastră, citiţi şi din Evanghelia după Matei capitolele 5-11. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 185)*

Acum aud că O. şi-a ieşit din minţi, pentru că N. s-a îmbolnăvit grav. O. şi-a ieşit din minţi pentru că Domnul i-a trimis lui N. mila Sa – Cinstita Sa Cruce – printr-o boală grea? Nesăbuita! Uite, Marele nostru Cneaz, care ne conduce, pe iubitul său fiu l-a trimis în bătaia gloanţelor ca să-i dea o cruce ca decoraţie şi Dumnezeu ştie dacă o va primi! Poate că moartea o va primi, dar decoraţia nu! Iar tu îţi pierzi minţile pentru că Domnul a venit la sora ta şi i-a încredinţat o cruce. Ucenica mea fără minte! Măcar de acum încolo să-ţi vină mintea la cap şi să te străduieşti s-o mângâi pe cea bolnavă nu atât prin servicii cât printr-o faţă veselă. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 232)*

Îmi scrii, soro, că nu mai poţi din pricina bolilor şi a necazurilor şi nu ştii cum să te mântuieşti. Foarte neînţelept: du-ţi crucea ta, care este deja gata, care îţi este deja pusă de Dumnezeu pe umeri, pusă de Însuşi Dumnezeu, Care doreşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 237-238)*

Trebuie să-ţi spun fără îndoială că fiecăruia i se dă crucea sa evanghelică pentru mântuire şi ea creşte pe ogorul inimii noastre şi numai prin această cruce ne putem mântui. De aici reiese că, dacă refuzăm, fără vreo pricină binecuvântată, să ne ducem crucea ascultării, refuzăm să mergem pe calea lui Hristos, pe calea cea mântuitoare şi voim să alcătuim altă cale fără greutăţi spre răpirea Împărăţiei Cereşti, iar acest lucru nu se poate, căci Împărăţia lui Dumnezeu se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 306-307)*

Dacă ţi-ai cerceta necazurile cu chibzuinţă, ţi-ar fi ruşine! Creştină, îndrumată de un stareţ, care este mângâiată şi iubită, nu vrea să rabde un cuvânt. Dar ceilalţi cum îşi duc crucile? Şi încă ce cruci?! Doar şi tu eşti botezată, dar fugi de cruce. Cum crezi că vei intra întru bucuria Domnului tău? Smereşte-te! Smereşte-te, fetiţă! Învaţă să gândeşti! Este timp. Altfel timpul va trece şi vei ofta după el. Domnul să te povăţuiască şi să te liniştească! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 329-330)*

Cine se aseamănă lui Hristos în răstignire, acela se va asemăna şi în Înviere şi în Înălţarea la cer. Acest lucru este sigur. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 52)*

Şi măcar de te-ar lua împăratul în palatul său, căci crucea ce îţi este rânduită, tu (nu altcineva) trebuie s-o duci! Eşti botezată, aşa că du-ţi crucea!... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 158)*

Când omul merge pe calea cea dreaptă, pentru el nici nu există cruce. Însă, când se abate de la ea şi începe să se arunce când într-o parte, când într-alta, atunci apar diferite împrejurări, care îl împing iarăşi pe calea cea dreaptă. Tocmai aceste ghionturi alcătuiesc crucea omului. Desigur, ele sunt diferite, în funcţie de ce îi trebuie fiecăruia. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 104)*

Există o cruce a minţii – omul este uneori tulburat de gândurile păcătoase, dar nu se face vinovat de ele dacă nu le primeşte. Mi-a dat

stareţul un exemplu: „O nevoitoare fusese multă vreme împresurată de gânduri necurate. Iar când Domnul, Care i-a apărut, le-a alungat de la ea, ea a strigat către El: «Unde ai fost, o, dulcele meu Iisus?» Domnul i-a răspuns: «În inima ta am fost». Iar ea a spus: «Cum s-a putut una ca asta? Căci inima mea a fost plină de gânduri necurate». Şi i-a spus ei Domnul: «După aceasta să înţelegi că am fost în inima ta, că nu ai avut nici o atracţie pentru gândurile necurate, ci mai mult te-ai străduit să te izbăveşti de ele, dar, neavând posibilitatea, ai început să suferi şi astfel Mi-ai gătit loc în inima ta»". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, pp. 104-105)*

Uneori îi sunt trimise omului suferinţe fără să fie vinovat pentru ca el, urmând exemplul lui Hristos, să sufere pentru ceilalţi. Mântuitorul Însuşi a suferit pentru oameni. Apostolii Lui, de asemenea, au fost torturaţi pentru Biserică şi pentru oameni. A avea dragoste desăvârşită înseamnă a suferi pentru aproapele. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 105)*

Cei ce gândesc corect pomenesc cu bucurie atât Învierea lui Hristos, cât şi crucea lui Hristos. Dar nu puţini sunt cei laşi, ca să nu zic superstiţioşi, cărora despre cruce şi despre purtarea crucii nici să nu le vorbeşti. Şi dacă le dai în mod tacit o cruce ca blagoslovenie, ei ori refuză s-o primească, ori, tresărind, o primesc ca pe prevestitoarea vreunei nenorociri, în timp ce Biserica glăsuieşte clar pentru toţi, zicând: „Crucea este păzitoarea întregii lumi, crucea este frumuseţea Bisericii, crucea este puterea împăraţilor, crucea este slava îngerilor şi rana demonilor".

Nu prin Crucea lui Hristos suntem izbăviţi de puterea şi tirania diavolului? De aceea, laşilor, să părăsim părerile greşite şi să iubim atât Învierea lui Hristos, cât şi Crucea lui Hristos. Dacă dorim să fim părtaşi la Învierea lui Hristos, nu trebuie să renunţăm nici la purtarea crucii lui Hristos sau, cel puţin, a crucii creştine, care este trimisă de Pronia lui Dumnezeu. A fi răstignit pe cruce, asemenea Domnului Hristos, este mai presus de măsura noastră. Cel puţin, să nu refuzăm să ducem ceea ce Domnul a îndurat înainte de moartea Sa pe cruce, deoarece Domnul cel Înviat cu hotărâre a spus: *Şi cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine* (Matei 10: 38). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 11)*

Sunt sigur că această cruce a dumneavoastră este grea, dar mântuitoare, deşi vi se pare că greşiţi cârtind, totuşi şi pentru aceasta, după aceea, vă căiţi şi pentru toate mulţumiţi; neştiind judecăţile lui Dumnezeu, care vă orânduiesc totul spre folos, trebuie să vă lăsaţi în voia Lui cea sfântă, întărindu-vă prin credinţă şi nădejde. Dacă Dumnezeu

nu v-ar iubi, nu v-ar trimite amândurora o asemenea cruce - boli şi suferinţe. Oare nu I-a fost plăcut lui Dumnezeu dreptul Iov şi ce dureri de nesuportat i-au fost trimise?! Nu întotdeauna pentru păcate, ci spre încercare sunt trimise; Sfântul Ioan Gură de Aur, pe cei ce suferă de boli, îi aseamănă cu mucenicii. Vă sfătuiesc să fiţi mai răbdători şi mai mulţumitori în neputinţele voastre şi Dumnezeu vă va putea vindeca atunci când va vedea că aceasta vă este de folos. *(Cuviosul Lev, 249)*

Sfânta Scriptură spune: „Dă sânge şi primeşte Duh". Dar tu, văd, eşti lacomă după cruci de aur, care atârnă la gât; draga mea, dacă iubeşti această cruce, atârnă mai întâi tu însăţi pe cruce. Însuşi Iisus Dumnezeu la început a suferit şi atunci S-a proslăvit. Tu eşti mai bună decât El? *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 270)*

Toţi îşi duc crucea lor şi tu îţi duci crucea ta mică, chiar dacă numai cu un deget, dar, totuşi, o duci. Purtarea crucii îi este necesară pentru mântuire fiecărui creştin, nu numai monahului. Da, toţi îşi duc crucea lor şi au dus-o şi înainte, chiar şi Dumnezeu Cel întrupat Şi-a dus crucea şi crucea Lui a fost cea mai grea, deoarece a cuprins în ea toate crucile oamenilor. Şi luaţi seama: Dumnezeu Şi-a dus crucea şi omul L-a ajutat (Simon Cirineanul) prin faptul că a luat crucea de la El şi a dus-o el însuşi. Înseamnă că şi noi, ducându-ne crucile noastre, Îl ajutăm pe Domnul în purtarea crucii, adică ne pregătim să fim slujitorii Lui în ceruri, în rândul duhurilor celor fără de trup... Ce menire înaltă!... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 114, din 26.05.1909)*

Faptul că v-a năpădit întunericul sufletesc nu este de mirare şi despre aceasta deja s-a scris mult şi voi înşivă înţelegeţi că în viaţa duhovnicească este necesară şi această cruce lăuntrică, dar mai mult atunci când în exterior aveţi parte de linişte şi nu vă supără nimeni, ci primiţi şi laude şi, chiar dacă uneori vă este rău, totuşi fără să vreţi vă deprindeţi cu răbdarea, iar după aceea Domnul vă trimite şi mângâierea; daţi mulţumire pentru aceasta lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 118)*

Semnul crucii

Vă sfătuiesc, iubiţii mei, duhul bunei credinţe să-l păziţi în voi cu toate puterile sufletului vostru, adică să vă îngrădiţi cu semnul crucii şi când mâncaţi, şi când beţi, şi când ieşiţi din casă şi când intraţi, şi când

începeți orice lucru, căci, fiind îngrădiți cu crucea, sunteți înfricoșători pentru vrăjmașul, chiar dacă celor neînțelepți acest lucru li se pare nebunie și se gândesc: ce vor spune oamenii despre noi? Dar, în același timp, trebuie să vă închipuiți nu ceea ce vor spune oamenii, ci ceea ce va spune Domnul Dumnezeu la Înfricoșătoarea Judecată pentru dorința voastră de a plăcea oamenilor! Iată, la aceasta trebuie să vă gândiți, nu la ceea ce vor spune sau vor gândi despre voi, cei îngâmfați. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 16-17)*

Dimineața și seara tot schitul vine la egumen și el îi binecuvântează pe toți. Mare importanță are semnul crucii: nimeni nu știe ce va aduce noaptea care vine și de aceea este atât de important să ne îngrădim cu puterea Cinstitei și de Viață Făcătoarei Cruci. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 77 din 22.12.1909)*

Mare armă avem noi, credincioșii: este puterea Făcătoarei de Viață Cruci. Cât ai clipi devine înfricoșătoare pentru necredincioși și sunt cu totul neputincioși: este la fel ca atunci când omul ar merge noaptea neînarmat printr-o pădure deasă și acolo se năpustește asupra lui prima fiară, care îi iese în cale, iar el nu are cu ce să se apere. Dar noi nu trebuie să ne temem de demoni. Puterea semnului crucii și numele lui Iisus sunt înfricoșătoare pentru vrăjmașii lui Hristos și ne izbăvesc de cursele viclene ale diavolilor. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 79, din 22.12.1909)*

Unuia îi plăcea să bea mult. În această stare s-a rătăcit pe undeva și i se părea că cineva se apropie de el, că îi toarnă din carafă vodcă în pahar și îi dă să bea. Dar, iată, rătăcitul, mai întâi, după obiceiul său, s-a umbrit cu semnul crucii și dintr-odată totul a dispărut, iar în depărtare a auzit lătratul unui câine. Venindu-și în fire, a văzut că nimerise într-o baltă și că se afla într-un loc foarte primejdios și, dacă nu ar fi fost lătratul câinelui, nu ar mai fi ieșit de acolo. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 107)*

Semnul crucii trebuie să-l facem asupra noastră fie rostind numele Sfintei Treimi și zicând: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh", fie rostind numele Unuia din Treime, Care pentru noi S-a întrupat și de bunăvoie S-a răstignit, zicând: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 82)*

Experiența de veacuri arată că semnul crucii are mare putere în toate acțiunile omului, pe tot parcursul vieții lui. De aceea trebuie să ne îngrijim să înrădăcinăm în copii obiceiul de a se îngrădi cât mai des cu semnul crucii, mai ales înainte de masă, când se culcă și când se trezesc, înainte de călătorie, înainte de ieșirea și intrarea într-un loc anume și să-și facă semnul crucii nu cu nepăsare sau cum e la modă, ci corect, începând de la frunte, apoi la brâu și la ambii umeri, așa încât crucea să iasă bine... Îngrădirea cu semnul crucii pe mulți i-a izbăvit de mari nenorociri și primejdii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 102-103)*

Blândețea

Învață-te să fii blândă și tăcută și vei fi iubită de toți. Iar simțămintele dezvăluite sunt ca porțile deschise: pe acolo intră și câinele, și pisica... și fac rău. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 164)*

Fii prudentă și nu te încrede în oricine. Prudența și blândețea sunt cele mai frumoase podoabe ale unei tinere. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 177)*

Numai să împlinești și tu dorința mea: să-ți aduci aminte de neputința ta, de tinerețe, de slăbiciune și să-ți păzești cu tărie blândețea. Mama pe cel blând nu-l plânge - spune un vechi proverb. Iar cel neastâmpărat se lovește singur. Iuțeala, îndrăzneala, îndărătnicia nu se potrivesc unei tinere. Străduiește-te să te educi. Eu nu-ți cer să fii model, dar îmi doresc să te străduiești să fii așa. Iar blândețea și modestia sunt cele mai frumoase podoabe ale unei tinere. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 186)*

Da, spovedania, evlavia sau buna cuviință și rugăciunea sunt necesare în lucrarea mântuirii sufletului, însă acestea încă sunt numai exterioare, sunt numai ostenelile, numai nevoințele, acestea sunt numai frunzele; trebuie să aducem roadele lucrării celei bune, iar roadele sunt următoarele: blândețea, smerenia și dragostea. *Spre unii ca aceștia Îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul Meu!* (Is. 66: 2). *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima,* iar mai departe spune: *și veți găsi odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). *(Cuviosul Nicon, 6 p. 191)*

Fumatul

Îmi scrieţi că nu vă puteţi lăsa de fumat... Ceea ce este cu neputinţă la om este cu putinţă cu ajutorul lui Dumnezeu, numai că trebuie să vă hotărâţi ferm să renunţaţi la el, conştientizând răul pe care îl provoacă şi sufletului şi trupului, deoarece fumatul slăbănogeşte sufletul, înmulţeşte şi înteţeşte patimile, întunecă mintea şi distruge sănătatea trupească printr-o moarte lentă. Enervarea şi întristarea sunt urmările bolirii sufletului din pricina fumatului. Vă sfătuiesc să folosiţi împotriva acestei patimi un leac duhovnicesc: să vă spovediţi în amănunţime toate păcatele, începând de la şapte ani, şi să vă împărtăşiţi cu Sfintele Taine şi să citiţi în fiecare zi, stând în picioare, câte un capitol din Evanghelie sau mai mult, iar când vine plictiseala, să citiţi iarăşi până când ea trece şi, dacă vine iarăşi, iarăşi să citiţi din Evanghelie. Sau, în locul acesteia, când sunteţi singur, să faceţi câte 33 metanii mari, în amintirea vieţii pământeşti a Mântuitorului şi în cinstea Sfintei Treimi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, pp. 169-170)*

Lăcomia

Se spune că eşti foarte lacomă! Străduieşte-te să mănânci şi să trăieşti cât mai simplu. Dulceaţa, atât cea sufletească, cât şi cea trupească, nu întăreşte, ci slăbeşte. Mai mult decât orice, să fii supusă şi smerită şi Domnul va fi cu tine. *Spre unii ca aceştia Îmi îndrept privirea Mea: spre cei smeriţi, cu duhul umilit şi care tremură la cuvântul Meu!* (Is. 66: 2). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 186)*

Fetiţă, ai venit să-ţi mântuieşti sufletul, dar te lăcomeşti aşa cum nu se lăcomesc nici mujicii cei bogaţi. Doar citeşti vieţile sfinţilor! Prinţese, fii de împăraţi au venit la mănăstire şi nicăieri nu s-a văzut să se bea apă cu zahăr! Ce mântuire poate fi aici?! Mare lacomă eşti! Şi îi mai osândeşti şi pe ceilalţi? Şi vorbeşti mult în deşert? Cum să nu te chinuie după aceea gândurile. Renunţă, G., la lăcomie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 94)*

Ai început să te lăcomeşti la zahăr şi încă în post! Îţi spun aceasta cu dragoste şi cu părere de rău. Pentru că, cine iubeşte desfătările aici, nu se va desfăta cu dulceţile cele negrăite din veşnicie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 94)*

Lenea

Lenea este o patimă mare şi este pusă în rândul păcatelor de moarte, de aceea şi trebuie să ne silim spre împlinirea îndatoririlor noastre, să-I cerem lui Dumnezeu ajutor, să nu nădăjduim în puterea noastră. El, văzând această voinţă a noastră, ne va da putere şi ne va ajuta să biruim lenea, însă fără grija şi voinţa noastră nici Dumnezeu nu ne va ajuta. În cazul neputinţei, însă, şi al bolii, această inactivitate a noastră să fie înlocuită de: durerea inimii, părere de rău şi smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 178)*

Vă plângeţi de lene. Da, ea năvăleşte deseori asupra celor ce se ostenesc întru dreapta credinţă, iar când aceştia greşesc, nu rareori îi ia în stăpânire. Pentru alungarea acestei patimi, Sfinţii Părinţi ne sfătuiesc să păzim amintirea morţii, a chinurilor veşnice şi a fericirii drepţilor, lăsându-ne călăuziţi de smerenie, care, pogorând asupra noastră mila lui Dumnezeu, ne slobozeşte complet din robia lenii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 421)*

Împotriva lenii, avem trezvia şi frica de Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 38)*

În scrisoarea ta mi-ai scris că îţi iei nevoinţe peste puteri, iar apoi cazi în deznădejde. Dar care sunt aceste nevoinţe mai presus de puteri? Nu vrei să te scoli noaptea să faci trei metanii înaintea sfintelor icoane. Aceasta este lene. Totuşi, îţi mai spun: nimeni nu te sileşte să faci lucrul acesta. De aceea, când te trezeşti noaptea, închină-te rostind o rugăciune, mustră-te pe sine pentru lene şi culcă-te iar. E bine că nu dormi la Utrenie. Şi nu trebuie să te tulburi pentru faptul că vieţuieşti rău, ci în locul tulburării să te mustri pe tine însăţi pentru lene şi să te căieşti – în fiecare zi înaintea lui Dumnezeu, iar la vremea cuvenită şi înaintea părintelui duhovnic. Te miri cum petreceau sfinţii nopţile în rugăciune. Ei erau sfinţi, dar noi suntem oameni păcătoşi, iar păcătoşii nu se pot compara cu sfinţii. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 273)*

Pentru faptul că nu mergi la Utrenie, că te biruie lenea, că nu ai nici smerenie, nici răbdare, pentru toate acestea trebuie să te mustri pe tine însăţi şi să te căieşti. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 44)*

În timpul rugăciunii îți vin somnul, lenea, plictiseala și răceala față de toate pentru câteva zile și chiar o săptămână. Se prea poate să fi fost furată înainte de acestea de potrivnicul cel tainic prin slavă deșartă, mândrie, osândire, mânie sau altceva. Căci vrăjmașul sufletesc silește natura noastră, ca să ne cheltuim zilele în trândăvie și lenevie în loc să ne pregătim pentru veșnicie. Lenea te face să cazi în toropeală, se spune în Scriptură (cf. Pilde 19: 15). Și lucrarea proniei lui Dumnezeu cu marii nevoitori este că harul pleacă oarecum pentru un timp ca omul mai mult să-și cunoască neputința firii sale și mai mult să alerge la Dumnezeu, cerându-I ajutorul și ocrotirea. Timpul acesta pentru marii nevoitori, care se luptă și se ostenesc în rugăciune, este cel mai prielnic pentru dobândirea marilor cununi: deoarece *împărăția cerurilor se ia prin străduință și cei ce se silesc pun mâna pe ea* (Matei 11: 12). Și, chiar dacă suntem biruiți de neputința noastră, să nu ne întristăm din această pricină, ci mai mult să ne smerim și să ne nevoim cu ajutorul lui Dumnezeu. Puterea lui Dumnezeu întru neputință se desăvârșește. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 152)*

Tratamentul

Aveți o oarecare indiferență față de tratament, ceea ce nu pot încuviința, căci sănătatea este cel mai mare dar de la Dumnezeu, pe care trebuie să-l păziți, iar dacă îl pierdeți, să-l aduceți înapoi prin mijloace medicale. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 409)*

Ascultarea, pe care o aveți acum, de a trata bolnavii este ascultarea cea mai sfântă și mântuitoare de suflet, dar și ea, spre evitarea cârtelii din partea bolnavilor și a supărării din partea egumenei, trebuie să o săvârșiți cu mare băgare de seamă, adică să-i tratați pe bolnavi cu mijloace simple... De exemplu, dimineața să-i sfătuiți pe bolnavi în loc de ceai să bea pe stomacul gol câte două pahare de apă rece, în caz de diaree să mănânce pesmeți de secară cu apă, în caz de constipație să folosească scorușă, iar în caz de astmă să bea ceai de pelin. Și celelalte boli tot cu asemenea mijloace pot fi tratate cu succes... *(Cuviosul Antonie, 22, p. 258)*

Te poți trata, eu nicidecum nu sunt împotrivă, numai că nu te sfătuiesc să-ți pui nădejdea în doctori și în doctorii, ci în Dumnezeu, Care îl poate lumina și pe doctor și poate da putere și doctoriilor. Și, dacă nu dobândești vindecare, nu cârti și nu te descuraja, căci atunci, probabil, este voia lui Dumnezeu să-ți rânduiască prin acest mijloc mântuirea. Cei

ce îndură bolile cu mulțumire primesc răsplată nu mai puțin decât cei ce slujesc lui Dumnezeu în mănăstire, căci, așa cum în mănăstire rabzi vrând nevrând, așa și în boală - boala nu este voită, dar răbdarea cu blândețe ține de voința ta. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 700-701)*

Iarăși ești bolnavă? Înseamnă că nu iei tratamentul pe care ți l-am dat. Ți-am spus: să faci neîncetat rugăciunea lui Iisus și te vei însănătoși. Doar nu am spus vorbe în vânt când ți-am dat sfatul acesta, ci pentru că am simțit că așa este bine. Este adevărat că boala îi este de folos tânărului. Dar și mai bine este ca cel sănătos să-I slujească lui Dumnezeu cu trupul și cu duhul. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 271)*

În ultimele două scrisori îmi scrii despre o puternică durere de cap pe care ai avut-o și din pricina căreia ai fost în primejdie de moarte, chiar și te-ai învrednicit de maslu și de împărtășirea cu Sfintele lui Hristos Taine. Slavă lui Dumnezeu! Acesta este cel mai bun tratament - să-ți curățești sufletul, iar acum vei putea folosi și tratamentul prescris de medic. Acest lucru nu este oprit nici de Sfinții Părinți și, dacă este nevoie, te sfătuiesc și eu să nu renunți la el, totuși, cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu și vei dobândi sănătate, dacă este voia lui Dumnezeu, căci El și pe doctor îl vindecă și tratamentului îi dă puterea de vindecare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 241-242)*

Maica U. nu are păcat dacă se tratează. Degeaba se plânge de bani, căci nu îi va cheltui pe toți, ci îi vor și rămâne. Dacă ea simte ușurare, să se trateze. Sănătatea este darul lui Dumnezeu și este mai prețioasă decât banii, iar dacă nu voiește să se trateze, fie după voia ei. Noi nu o silim, numai că trebuie să rabde și să nu se istovească, nici să se descurajeze în boală și faptul că nu se tratează nu este o virtute, ci măsura credinței, iar dacă se descurajează, ce credință este aici? Este necredință. Ei i se pare că va fi mustrată pentru faptul că se tratează - aceasta este doar o părere deșartă, cine are nevoie s-o mustre pe ea? Dacă ar fi sănătoasă și s-ar trata, atunci ar putea fi mustrată; mai bine să se trateze, dar cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu. El are puterea și pe doctor să-l înțelepțească, și doctoriilor să le dea putere de vindecare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 515)*

Domnul i-a creat pe medici și medicamentele. Nu trebuie să respingeți tratamentul. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 310)*

Monahul nu trebuie să se trateze prea mult, ci doar un răstimp. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 48)*

Îmi scrii că N. şi E. se tratează cu cumis (lapte de iapă fermentat). Le doresc sincer ca tratamentul acesta să le ajute. Dar le spun că, atunci când totul merge prost, nu ajută nici cumisul. Totuşi, tratamentul neizbutit numai din punct de vedere trupesc nu ajută, dar pentru suflet el aduce mare folos: în primul rând, îl smereşte pe om, iar în al doilea rând, aminteşte de viaţa viitoare şi de trecerea în ea. Oricât ai trăi, a muri este inevitabil, de asemenea şi a da socoteală pentru viaţa ta, după cuvântul Apostolului: *Toţi ne vom înfăţişa înaintea judecăţii lui Dumnezeu şi fiecare va primi răsplată după osteneala sa* (Rom. 14: 10). Şi a îndura boala nu este puţină osteneală. Nu fără motiv trupul celor ce păcătuiesc este lăsat să se istovească, dar duhul se va mântui în Ziua Domnului nostru Iisus Hristos, dacă vor face pocăinţă sinceră pentru păcatele lor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 52)*

După spusele Sfinţilor Părinţi, cel căruia îi ajută tratamentul, să se trateze cu smerenie. Iar dacă nu se tratează deloc, nu săvârşeşte nici o virtute, ci arată numai măsura credinţei. Totuşi, din multele experienţe se vede că monahul care este atins de boală, oricât s-ar trata, nu se poate vindeca complet: tot mai rămân atacuri ale bolii, care îl smeresc şi îl îngreuiază pe monah. Iar din toate acestea reiese că monahul bolnav se poate trata, dar de însănătoşirea completă nu trebuie să se îngrijească prea mult. Minunate sunt cuvintele Sfântului Efrem Sirul: îndură boala precum se cuvine şi treci cu vederea durerile ei deşarte. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 165-166)*

Bolile cronice — atât cele trupeşti, cât şi cele sufleteşti — nu se tratează uşor, însă la Dumnezeu totul este cu putinţă, numai că este nevoie de răbdare cu smerenie. În acelaşi timp, trebuie să explici clar neputinţele şi faptele tale, aşa că explică-le şi, dacă ai simţit altceva, aşa să spui. Şi atunci tratamentul va merge mai bine cu ajutorul lui Dumnezeu, numai că nu trebuie să te descurajezi, ci să aştepţi cu răbdare schimbarea făcută de dreapta Celui Preaînalt. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 73)*

Dacă te vor sili, te poţi învoi să te tratezi prin homeopatie, lăsând sfârşitul lucrurilor în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 115)*

Îmi pare sincer rău pentru boala maicii O., dar mai mult pentru deznădejdea ei: unde îi este credinţa? Pronia lui Dumnezeu aşa a orânduit şi trebuie să se supună cu smerenie şi răbdare şi să primească cu mulţumire,

căci, *chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi* (II Cor. 4: 16). Nu o împiedică nimeni să ia medicamente, cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, dar cel mai mult trebuie să apeleze la tratamentul duhovnicesc, adică la curăţirea conştiinţei, la cugetarea în legătură cu păcatele săvârşite şi, dacă a supărat pe cineva cu ceva, să regrete în cugetul ei, dar să fie clar că înainte de iertare trebuie să se spovedească şi să se împărtăşească cu Sfintele Taine, chiar dacă nu demult s-a învrednicit de acestea, dar nici acum nu o împiedică nimeni, mai ales dacă boala se prelungeşte... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 570)*

Tu... nu te descuraja în neputinţa ta, ci mulţumeşte lui Dumnezeu, Care ţi-a dat cel mai apropiat mijloc spre mântuire. Iar ceea ce a scris Sfântul Macarie Egipteanul, cum că nu trebuie să ne tratăm, se referă la cei desăvârşiţi, nu la noi, cei neputincioşi, iar tu citeşte la Sfântul Varsanufie... Acolo nu este respins tratamentul pentru trup, dar în privinţa vindecării trebuie să-ţi pui nădejdea în Dumnezeu şi, ca o neputincioasă ce eşti, alege ce este mai uşor şi Dumnezeu nu va cere de la tine ceea ce pot face cei puternici şi desăvârşiţi. Dar cel mai mult smereşte-te şi mulţumeşte lui Dumnezeu pentru toate. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 155)*

Îmi scrii că ţi s-a prescris să bei cumis sau lapte de iapă, dar tu te îndoieşti de acest lucru, calul fiind un animal interzis spre mâncare şi mă întrebi ce să faci. Întrebarea aceasta nu o pot rezolva uşor. Pot eu, oare, în asemenea cazuri să dau răspunsuri şi soluţii? Pot numai să-mi exprim părerea că doctorul ne dă ca medicamente diferite leacuri, pe care noi nici nu le ştim şi pe care le luăm fără plăcere, iar uneori şi cu dezgust; aşa este şi acest leac, deşi este neplăcut numai în închipuirea noastră. Dar, dacă aduce folos, atunci, cu nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, de ce să nu îl folosim? Şi, în general, în privinţa leacurilor şi tratamentelor, trebuie să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu. El are puterea şi pe doctor să-l înţelepţească, şi tratamentului să-i dea putere de vindecare. Când simţi că ţi se împovărează conştiinţa, spune-i preotului la spovedanie şi vei primi dezlegare pentru faptul că dorinţa de sănătate te-a împins la acest lucru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 729)*

În privinţa leacurilor să nu ai îndoieli şi să nu cercetezi, căci ele sunt întrebuinţate nu pentru iubirea de plăceri, ci pentru întărirea neputinţelor. Dacă cineva care ştie exact te-ar convinge că ele sunt de dulce, nu ar trebui să le iei pentru conştiinţă, cum scrie Sfântul Apostol (I Cor. 10: 28). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 239)*

Bolile incurabile trebuie să le tratăm cu credință, să alergăm la Dumnezeu şi la plăcuții Lui, iar dacă nu primim vindecare, este evident că trebuie să ducem această cruce trimisă spre mântuirea sufletului nostru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 245)*

Bine faceți că pe surorile cele bolnave, care vă mărturisesc că nu-i pot arăta doctorului locul bolnav le trimiteți la Moscova la doctorițe. Iar cele care se învoiesc să meargă la doctor, să se trateze la el. Dacă să se căiască pentru aceasta la duhovnic, în general, vă spun: numai pentru lucrurile față de care au îndoieli, sau se tulbură, sau sunt nedumerite - numai acestea le pot explica duhovnicului. *(Cuviosul Iosif, 61)*

Îmi pare rău pentru intenția fratelui dumneavoastră de a merge un timp pentru îndreptarea sănătății în Germania, unde ruşii nechibzuiți se duc bolnavi şi de unde se întorc în Rusia morți. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 97)*

Proorocii mincinoşi

Prezicerea părintelui P., care amenință cu mari ispite şi necazuri, nu trebuie s-o primim, căci mulți prooroci mincinoşi vor apărea în vremurile din urmă, dacă nu cumva face parte dintre ei şi acest stareț plin de mândrie. Mai bine să ținem în inimă cuvântul lui Hristos, să alergăm la El în ispitele şi necazurile ce ne lovesc. El a spus: *În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți* (Ioan 16: 33), chemându-L pe El în ziua necazului, că *prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu* (Fapte 14: 22). Aşadar, să nu privim necazurile cu nelinişte, ci să căutăm la Biruitorul lor, la Domnul Iisus. *(Cuviosul Moise, 278)*

Viclenia

Cel ce doreşte să dobândească buna conştiință şi cinstea nu trebuie să-şi îngăduie nici cel mai mic cuvințel viclean şi mincinos nici în privința lucrurilor mari, nici a celor mici. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 4)*

Dragostea

Dragostea se naşte din credinţa şi frica de Dumnezeu, creşte şi se întăreşte prin nădejde, ajunge la desăvârşire prin bunătate şi milă, prin care se exprimă urmarea lui Dumnezeu, cum se spune în Evanghelie: *Fiţi milostivi, precum şi Tatăl vostru este milostiv* (Luca 6: 36). Şi se mai spune în Evanghelie: *Milă voiesc iar nu jertfă* (12: 7). Mila şi bunăvoinţa faţă de aproapele şi iertarea greşelilor lui sunt mai presus de jertfă, care nu este primită fără a avea pace cu aproapele, după cuvântul Evangheliei: *Deci, dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău* (Matei 5: 23-24). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 57)*

Dragostea lui Dumnezeu

Pentru faptul că eşti slabă şi fără experienţă, nu te întrista, căci însuşi Pavel, cel mai tare ca piatra, ne învaţă: *Puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (II Cor. 12: 9). Şi tu, fetiţă, îndrăzneşti să gândeşti că poţi face ceva de una singură? Dumnezeu este Ajutătorul nostru! Dacă atunci când trăiai în lume El nu te-a lăsat, ci te-a învăţat să cauţi adevărurile cele veşnice (ceea ce înţelepţii lumii acesteia nici nu pot înţelege), oare te va lăsa El acum, când I-ai închinat toată viaţa ta? Nu te îndoi. Dumnezeu te iubeşte mult mai mult decât crezi. Şi cel mai bun semn al acestui lucru este că te întristezi atunci când este vorba despre cele lumeşti şi te bucuri când se vorbeşte despre cele duhovniceşti. De unde ai deprins aceasta? Dumnezeu a pus scânteia în inima ta. Ia seama, aşadar, să nu o stingi! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 167-168)*

El, Cel mai Sfânt decât toţi sfinţii, nu S-a dezgustat de noi, ci Şi-a luat o fecioară curată, neîntinată, ca logodnică. Iar El este Fiul lui Dumnezeu... Însuşi Acel Fiu al lui Dumnezeu, Care este Făcătorul cerului şi al pământului, nu S-a dezgustat să ia asupra Sa chip de rob, adică chipul omului, ci ascultător a fost chiar până la moarte, şi încă moarte pe cruce, adică cea mai ruşinoasă moarte. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 81)*

Numai tu să nu-L părăseşti, căci El nu te părăseşte. El Însuşi a spus: *Eu cu voi sunt* (şi prin urmare, şi cu tine) *în toate zilele, până la sfârşitul*

veacului (Matei 28: 20). *Oare femeia uită pe pruncul ei şi de rodul pântecelui ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita pe tine* (Is. 49: 15). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 119)*

Dragostea faţă de Dumnezeu

Sentimentul iubirii către Domnul vine pe măsura împlinirii poruncilor Lui. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 312)*

Dragostea de Dumnezeu mai întâi de toate se exprimă prin păzirea poruncilor Lui. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 202-203)*

Nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui mamona (Matei 6: 24), nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi păcatului. Omul, potrivit Evangheliei, trebuie să-L iubească pe Domnul cu tot sufletul, cu toată puterea, cu toată inima, cu tot cugetul său (cf. Matei 22: 37; Marcu 12: 30; Luca 10: 27), nedându-i păcatului nici un sentiment, nici o putere de-a sa sufletească sau trupească. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 209)*

Dacă ne lăsăm în voia lui Dumnezeu, toate merg bine, chiar şi necazurile, toate duc la mântuirea sufletului nostru şi, în acelaşi timp, se descoperă o mare înţelepciune şi adâncul tainelor dumnezeieşti. Celor ce Îl iubesc pe Dumnezeu, toate le merg spre bine. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 270)*

Îngâmfarea se vede şi în faptul că tu crezi că Îl iubeşti pe Dumnezeu, dar crezi numai că Îl iubeşti. Cine Îl iubeşte pe Dumnezeu, acela are dragoste şi faţă de aproapele... Cine Îl iubeşte pe Dumnezeu, chiar de i s-ar pricinui o mie de supărări pe zi, nu se supără şi nu se enervează, nu îşi pierde pacea lăuntrică, nu i se întâmplă ca înlăuntru să-i explodeze totul dintr-odată, astfel încât din pricina tulburării nici să nu se poată ruga, aşa cum ţi se întâmplă ţie. De asemenea, din însăşi lupta gândurilor pe care o simţi, te poţi convinge că doar ţi se pare că Îl iubeşti pe Dumnezeu. Sfinţii Părinţi înfăţişează următorul exemplu: când cazanul fierbe, nici o orătanie, chiar nici o gânganie cât de mică nu se poate apropia de el, pentru că ar fi pârliţi de foc, dar, când focul se stinge şi cazanul se răceşte, nu numai gângăniile se aşază cu uşurinţă pe el, dar şi orătăniile se apropie cu îndrăzneală şi se aşază liniştite în el. Tot aşa, focul dragostei adevărate de Dumnezeu alungă orice gând necurat, iar când asemenea gânduri îl luptă cu putere pe om, acesta este semn

clar că el nu a ajuns încă la măsura dragostei de Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 95)*

Îmi scrii că într-o vreme ți s-a părut că Îl iubești foarte mult pe Domnul. Dar Domnul în Evanghelie grăiește: *Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc* (Matei 5: 44). Străduiește-te să-ți verifici totdeauna simțămintele, să vezi dacă sunt conforme cu învățătura evanghelică și cu învățătura Sfinților Părinți. Cuviosul Nil Sorski scrie despre sine că el niciodată nu primea această părere sau gând, chiar dacă i se păreau foarte clare și ușor de înțeles, până când nu găsea în ele acordul cu învățătura evanghelică sau apostolică sau a Sfinților Părinți. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 62)*

Vă spun un cuvânt și despre dragoste. Domnul nostru Iisus Hristos ne-a descoperit în ce constă dragostea de Dumnezeu: *De Mă iubiți, păziți poruncile Mele* (Ioan 14: 15). De aceea, când încălcăm poruncile lui Dumnezeu, nu mai există în noi dragoste de Dumnezeu, iar Sfântul Apostol Pavel a expus însușirile dragostei în Întâia Epistolă către Corinteni (1 Cor. 13, 4-8) (...). Vedeți ce înălțime are dragostea! Însă ea mai este însoțită și de adânca smerenie, care o întărește și o face să nu cadă. Ea nu vede nimic, orice bine ar face dragostea, ci tot timpul își vede numai lipsurile sale, nu ale aproapelui. Nu știu dacă ați înțeles acum că v-ați înșelat, văzând în sine dragostea și celelalte calități, pe care mi le-ați descris. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 153-154)*

Cuvântul despre dragoste are mare întindere și nu este ușor să fie exprimat de mintea noastră săracă și de lucrarea noastră și mai săracă. Ai băgat de seamă în ceea ce te privește că ai puțină dragoste, dar, mai mult analizând, găsești că nici idee despre dragoste nu ai și dorești să știi pe ce căi poți dobândi cât de puțin această virtute. Domnul a spus: *Eu sunt Calea, Adevărul și Viața* (Ioan 14: 6). Calea aceasta este păzirea poruncilor Domnului. *De Mă iubiți, păziți poruncile Mele* (Ioan 14: 15). Iar poruncile Lui toate sunt dragoste și smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 465)*

Este adevărat că trebuie să-I facem pe plac lui Dumnezeu din dragoste față de El, însă dragostea se află în strânsă legătură cu smerenia; și dacă pe aceasta din urmă nu o vedeți în dumneavoastră, nici dragostea să nu o căutați. Dragostea înalță, iar smerenia nu îngăduie ca latura înălțată să cadă; însă ia smerenia și dragostea va cădea; dumneavoastră,

însă, simțiți că părerea de sine și mândria nu vă lasă... De aceea și trebuie pe calea smereniei să mergeți către Dumnezeu și să vă feriți să vă puneți nădejdea în sine, căci din această pricină vă veți pierde liniștea și veți cădea în fărădelegile despre care mi-ați scris, că niște necazuri neînsemnate v-au produs supărare timp de câteva zile. Unde este aici dragostea de Dumnezeu? Iar smerenia nici nu a fost, ci locul lor îl ocupă mândria. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 33)*

Noi suntem încă departe de dragostea lui Dumnezeu; să vă smeriți în cugetul dumneavoastră, cerând ajutorul Lui cel atotputernic în căutarea Lui. Mai demult mi-ați scris că Îl iubiți pe Dumnezeu, însă aceasta a luat naștere din faptul că nu vă cunoașteți pe sine. Poate că o oarecare înduioșare sau bucurie a inimii vi s-a părut că este dragoste, dar dragostea de Dumnezeu este încercată prin cele opuse lor și trebuie neîncetat să se lupte cu cei trei vrăjmași ai noștri: lumea, trupul și diavolul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 199)*

Mi-ați pomenit de dragostea dumneavoastră pentru Dumnezeu, că inima dumneavoastră arde cu înflăcărare de dragoste pentru Dumnezeu. Eu nu mă îndoiesc de acest lucru, însă dragostea de Dumnezeu constă nu numai în faptul că avem un timp sentimentul înduioșării și lacrimi: acestea se referă mai mult la darurile lui Dumnezeu sau la răsplata din partea Lui, iar despre dragoste s-a spus: *De Mă iubiți, păziți poruncile Mele* (Ioan 14: 15), altfel, socotind că acele sentimente sunt dragoste pentru Dumnezeu, ne putem înșela cu părerea de sine, pentru care uneori sunt îngăduite ispite asemenea celor pe care le simțiți: tristețe, plictiseală, întuneric sufletesc ș.a.m.d. Dacă veți citi Cuvântul 55 al Sfântului Isaac Sirul, veți putea înțelege mult mai bine în ce constă dragostea de Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 245-246)*

Sfântul Apostol Pavel ne învață, zicând: *Umblați ca fii ai luminii! Pentru că roada luminii e în orice bunătate, dreptate și adevăr* (Ef. 5: 8-9).

Prin cuvântul adevăr trebuie să înțelegem porunca referitoare la dragostea de Dumnezeu: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău* (Luca 10: 27). Și încă: *Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10: 37). Dacă dragostea de Dumnezeu este atât de râvnitoare încât și pe tată și pe mamă îngăduie să-i iubim cu măsură, nu peste măsură, nu fără motiv ne poruncește Apostolul să ne

încingem cu adevărul ca să nu greşim împotriva dragostei de Dumnezeu prin dragostea nepotrivită şi, mai ales, necurată faţă de ceilalţi, pentru că Dumnezeu mai mult decât orice iubeşte curăţia şi smerita cugetare.

Iar prin cuvântul dreptate se înţelege porunca referitoare la dragostea de aproapele: *Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi* (Matei 22: 39). Şi, pentru că porunca aceasta nu este întotdeauna uşor de îndeplinit, Apostolul ne porunceşte să ne îmbrăcăm în armura dreptăţii, adică să nu ne mâniem, să nu osândim, să nu invidiem, să răbdăm ocările, mustrările şi umilirile, să-i iubim pe vrăjmaşi, să facem bine celor ce ne urăsc şi să ne rugăm pentru cei ce ne fac rău şi ne prigonesc.

Iar prin celelalte cuvinte — roada luminii e în orice bunătate — sunt arătate bunătatea şi simplitatea în relaţia cu aproapele şi toată bunăvoinţa şi îngăduinţa, după cum s-a spus: *Căutaţi pacea cu toţii şi sfinţenia* (Evr. 12: 14). *Caută pacea şi o urmează pe ea* (Psalm 33: 13). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 6-7)*

Iarăşi suferi? Tot nu voieşti să înduri bolile sufleteşti? Înseamnă că nu-ţi doreşti să intri în Împărăţia Cerurilor! Căci Scriptura spune că *prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu* (Fapte 14: 22). Iată care este dragostea noastră pentru Mirele Ceresc! Cu cuvântul Îl iubim şi Îl dorim, dar, când este vorba de fapte, îţi vine să plângi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 228)*

Dragostea faţă de aproapele

Primii creştini Îl iubeau pe Dumnezeu şi îl iubeau pe fiecare om, pentru că, dacă Îl iubeşti pe Cel ce dă naştere, îl iubeşti şi pe cel născut din El şi fiecare creştin este născut din Dumnezeu în Taina Botezului. Sfântul Apostol a spus: *Iubiţilor, să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu şi oricine iubeşte este născut din Dumnezeu şi cunoaşte pe Dumnezeu* (I Ioan 4: 7). *Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta şi cu adevărul. În aceasta vom cunoaşte că suntem din adevăr şi în faţa lui Dumnezeu vom afla odihnă inimii noastre* (I Ioan 3: 18-19). Smeriţi-vă, smeriţi-vă! Pentru că, dacă iubeşti pe cineva (şi trebuie să-l iubeşti pe fiecare, căci fiecare om este chipul lui Dumnezeu şi, chiar dacă el, adică chipul lui Dumnezeu, este întinat în om, se poate spăla şi poate fi iarăşi curat), te şi smereşti înaintea lui. Unde este dragoste, acolo este şi smerenie, iar unde este răutate, acolo este mândrie. Mă rog şi îmi doresc să fie dragoste între voi. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 268-269)*

Amintiţi-vă a doua poruncă a Domnului (...) în care se porunceşte să-l iubim pe aproapele ca pe noi înşine. Cum, aşadar, să-l iubim? Nicidecum nu este cu putinţă să excludem acest lucru, ca să-l ajutăm pe aproapele cu ce putem şi să ne străduim din toate puterile să-l mângâiem în duh de iertare şi compătimire, dar numai după putere – şi atunci când, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu ne vătămăm pe noi înşine, dar când cineva, zidindu-l pe celălalt, se vatămă pe sine, Sfinţii Părinţi sfătuiesc să urmeze calea cea mai bună, adică să ia aminte şi să se păzească pe sine... *(Cuviosul Lev, 12, p. 337)*

În cinste, unii altora daţi-vă întâietate (Rom. 12: 10). Fără dragostea de aproapele este greu să ne mântuim. Trebuie să dobândim prin toate mijloacele această virtute, căci altfel nu ne mântuim. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 162)*

Dragostea nu numai că întrece rugăciunea noastră, dar este mai presus şi decât toate jertfele. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 196)*

Îmi doresc şi mă rog să vă dea Domnul înţelepciunea şi priceperea de a vă purta cu maica Viaceslava. Ce putem face? Fiecare are caracterul său, în faţa căruia uneori trebuie să ne plecăm. Îmi scrieţi că aţi vrea să zidiţi duhovniceşte firea ei. În acest caz primul mijloc din partea sfinţiei voastre este să vă rugaţi cu mai multă râvnă lui Dumnezeu. Căci Domnul a spus: *fără Mine nu puteţi face nimic* (Ioan 15: 5). La Domnul cel Atotputernic totul este cu putinţă, iar omul neputincios ce poate face? *(Cuviosul Iosif, 80)*

Sluješte-i acum Saşei, care este bolnavă, iar principala slujire este să-i duci neputinţele sufleteşti, apoi şi cu fapta trebuie să slujim unul altuia: *În cinste, unii altora daţi-vă întâietate* (Rom. 12: 10). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 261)*

A-l iubi pe aproapele şi a satisface nevoile surorilor şi a fi îngăduitoare cu neputinţele lor – sunt lucruri bune şi mântuitoare. Dar, dacă egumena se opune acestora, să faceţi bine mai mult în taină şi să mulţumiţi pe fiecare cu ce puteţi, iar în discuţii să vorbiţi puţin, căci discuţia mai degrabă vatămă ambele părţi decât să le aducă folos. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 307)*

Trebuie să-l iubim pe fiecare om, văzând în el chipul lui Dumnezeu, neţinând cont de patimile lui. Nu trebuie să-i îndepărtăm cu răceală pe oameni de noi. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 313)*

Cel ce doreşte să dobândească dragostea trebuie să se lepede de orice gând rău şi duşmănos, nemaivorbind de fapte şi cuvinte, trebuie să le ierte tuturor jignirile — şi pe cele drepte, şi pe cele nedrepte. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 4)*

Pentru faptul că A.I. nu este binevoitoare faţă de dumneavoastră, fiţi liniştită; să vă străduiţi numai să nu-i daţi ocazie sau motiv de supărare şi să vă rugaţi Domnului Dumnezeu pentru ea şi să cereţi ca Dumnezeu, în iubirea Lui de oameni, să-i dea minte sănătoasă şi judecată dreaptă pentru cunoaşterea regulilor creştineşti şi, când după sfatul meu veţi face aşa, A.I. va fi cu totul alta faţă de dumneavoastră şi va fi plină de dragoste. *(Cuviosul Lev, 163)*

Vorba dulce mult aduce. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 6)*

Dragostea acoperă totul. Şi, dacă cineva îi face aproapelui un bine din dragoste, nu mânat numai de datorie, pe acela diavolul nu-l poate împiedica, iar unde binele este săvârşit numai din simţul datoriei, acolo se străduieşte prin toate mijloacele să pună piedici. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 101)*

Celui ce se osteneşte, Dumnezeu îi trimite milă, iar celui ce iubeşte, îi trimite mângâiere. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 101)*

Dacă îi veţi primi pe oameni pentru Dumnezeu, fiţi încredinţaţi că toţi vă vor fi de folos. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 101)*

Dragostea, cu siguranţă, este mai presus de orice. Dacă tu găseşti că în tine nu este dragoste, dar doreşti să o ai, fă fapte de dragoste, chiar dacă la început le faci fără dragoste. Domnul va vedea dorinţa şi strădania ta şi va pune în inima ta dragoste. Şi, principalul, când observi că ai greşit împotriva dragostei, îndată să spovedeşti acest lucru stareţului. Aceasta se poate întâmpla uneori din pricina inimii rele, iar alteori şi din pricina vrăjmaşului. Singur nu poţi lămuri acest lucru, dar, dacă îl spovedeşti, vrăjmaşul va pleca. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 101)*

Nu există virtute mai înaltă ca dragostea şi nu există patimă mai rea ca ura, care, celor ce nu veghează asupra lor, li se pare neînsemnată, iar ca importanţă duhovnicească se aseamănă uciderii (I Ioan 3: 15). Mila şi îngăduinţa faţă de aproapele şi iertarea greşelilor lui sunt cea mai scurtă cale către mântuire. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 18)*

Grija ta pentru liniştirea lui M.N. este peste măsură şi sentimentul acesta în tine este amestecat cu o înşelare fină - de a-ţi propune să ai grijă de aproapele atunci când nu ţi se cere şi, poate, nici nu este nevoie. Iar, când în realitate trebuie să arătăm dragoste faţă de aproapele, atunci apar în noi cu totul alte sentimente şi limba noastră grăieşte cu totul altceva decât ceea ce ne propuseserăm înainte pentru liniştirea aproapelui, pe care nu ne-o ceruse nimeni. Atunci se va vedea mai bine ce va trebui să faci pentru M.N. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 78)*

Singură vezi că pentru dragoste ar fi mai bine să întrerupi moţăiala şi să o asculţi pe N., pentru că dragostea este mai presus nu numai de odihna noastră, ci şi de rugăciune, de aceea ai şi fost pedepsită degrabă prin atacul diavolesc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 32)*

Trebuie să înţelegi cu privire la ceilalţi că nu toţi fac acest lucru din răutate, ci mai mult din insuflarea şi îndemnul vrăjmaşului, care vrea să te despartă de rugăciunea atentă şi, odată cu aceasta, de dragostea către aproapele. Iar această dragoste, după cuvântul Apostolului, *îndelung rabdă; este binevoitoare* (I Cor. 13: 4) şi nicidecum nu cade din bunăvoinţa către fraţi, care sunt ispitiţi de vrăjmaşul nostru, în general, iar în parte şi de neputinţele lor. Dacă vei ţine minte aceasta cu tărie, nu te vei tulbura inutil. Acum câţiva ani a fost la noi un cneaz care învăţase rugăciunea de la o rugătoare cu experienţă. Ea îi spusese aşa: când eşti împăcat şi liniştit, roagă-te, zicând: „Doamne, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!", iar când gândurile îţi vin împotriva celorlalţi dintr-un anumit motiv, roagă-te aşa: „Doamne, miluieşte-ne pe noi!", şi te vei linişti. Fă şi tu aşa. Atunci te vei frământa mai puţin şi vei înţelege că toţi suntem supuşi greşelii şi rătăcirii şi nu rareori sub nişte pretexte plauzibile, cum se spune în Evanghelie: *Vine ceasul când tot cel ce vă va ucide să creadă că aduce închinare lui Dumnezeu* (Ioan 16: 2). Nu-i de mirare că şi cei ce te supără gândesc aşa. De aceea şi trebuie să fim îngăduitori cu aproapele nostru, după porunca evanghelică referitoare la dragoste. Dacă iubim pe cineva, suntem foarte îngăduitori cu el şi îi iertăm multe. Pe de altă parte, îl iertăm şi din alt motiv, cum adevereşte Avva Dorotei, că se întâmplă să avem bună dispoziţie... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 49-50)*

Exprimarea - „Mă dezgustă când văd plecăciunile adânci ale vrăjmaşelor mele, amestecate cu grimasele şi ura lor" - arată cât de săracă este în noi dragostea duhovnicească, cea care acoperă totul şi arată tuturor milă şi îngăduinţă faţă de defectele lor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 59-60)*

Iar despre purtarea uneia cu cealaltă, v-am scris mult şi vă amintesc şi acum: dacă vă veţi socoti ultima şi cea mai rea dintre surori şi că liniştea celeilalte este a sfinţiei voastre, îşi va găsi loc în inimile voastre dragostea, care niciodată nu cade şi nu încetează şi este sprijinită de smerenie. O, să ne învrednicească Domnul să dobândim această comoară! Ea este mai preţioasă decât toate bunurile lumii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 154)*

În ultima scrisoare (...) îmi vorbiţi iarăşi de dragostea pentru Dumnezeu... V-am scris deja cât de înaltă este această virtute – dragostea pentru Dumnezeu; la rândul ei, nu poate exista fără dragostea de aproapele, după cuvântul Sfântului Apostol: *Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este!* (I Ioan 4: 20) Trebuie să ajungem la dragoste prin păzirea poruncilor lui Dumnezeu şi prin frica de Dumnezeu, nu prin înălţarea minţii la El. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 206)*

Să ne străduim mai mult decât orice să-l iubim pe aproapele, căci în dragostea faţă de el se află şi dragostea faţă de Dumnezeu... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 315)*

Singura noastră datorie este să ne iubim unul pe altul şi faţă de aceasta suntem foarte îndatoraţi. Căci cel ce împlineşte porunca dragostei împlineşte toată legea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 630)*

Dragostea de Dumnezeu se dovedeşte prin dragostea şi mila faţă de aproapele, iar mila şi îngăduinţa faţă de aproapele şi iertarea greşelilor lui se dobândesc prin smerenie şi mustrare de sine, când în toate situaţiile triste şi neplăcute dăm vina numai pe noi, nu pe ceilalţi, zicând că nu am ştiut să procedăm cum trebuie şi de aceea au venit durerea şi necazul şi, dacă vom gândi aşa, mai puţin ne vom supăra şi ne vom deda mâniei, care nu lucrează dreptatea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 57)*

Dragostea faţă de vrăjmaşi

Nu te iubesc oamenii – iubeşte-i tu pe ei; faptul că ei nu te iubesc, nu depinde de tine, dar să-i iubeşti tu pe ei, ţine de voinţa ta şi este datoria ta, căci Domnul a poruncit: să-i iubim nu pe cei ce ne iubesc pe noi, ci pe vrăjmaşi (Matei 5: 44), iar dacă în noi nu există acest lucru, cu atât mai

mult trebuie să ne smerim şi să alungăm mândria şi să ne rugăm pentru aceasta Domnului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 133)*

O persoană a spus: „Nu înţeleg, batiuşka, cum de nu numai că nu vă mâniaţi pe cei care vă vorbesc de rău, dar mai şi continuaţi să-i iubiţi". Stareţul a zâmbit mult şi a spus: „Tu ai un băieţel, te superi pe el dacă face şi vorbeşte ce nu trebuie? Nu te străduieşti, dimpotrivă, să acoperi cumva defectele lui?" *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 100)*

Îmi scrii că nu ai pace cu N.; mi se pare că poţi învăţa acest alfabet, că această stare a ta nu este pricinuită de acea persoană, ci este dovada inimii tale nedrepte. Noi suntem ucenicii lui Hristos, iar El porunceşte să-i iubim pe vrăjmaşi. Unde este, aşadar, această dragoste? Cum cunoaştem dacă o avem? Desigur, atunci când suntem ocărâţi şi ponegriţi; şi Dumnezeu le îngăduie celorlalţi să facă acest lucru spre încercarea noastră. Iar când nu numai că nu răbdăm, dar nici nu avem dragoste, atunci trebuie să ne căim pentru acest lucru şi să ne mustrăm pe noi înşine, căci altfel necazurile trimise spre învăţătura noastră nu numai că nu ne aduc folos, dar ne mai şi vatămă; primim arma spre lovirea vrăjmaşului, dar în locul acestuia ne rănim pe noi cu ea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 150-151)*

Nu căuta în ceilalţi dragoste faţă de tine, ci caută în tine dragoste nu numai faţă de aproapele, dar şi faţă de vrăjmaşi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 388)*

Dragostea faţă de lume

De dragostea pentru lume să te fereşti, chiar dacă ea te ademeneşte prin linişte şi mângâiere, căci ele sunt atât de efemere, încât nici nu vezi când le pierzi şi în locul lor vin regretul, aleanul, tristeţea şi nu mai ai nici o mângâiere. *(Cuviosul Lev, 167)*

Curiozitatea

Nu te băga în treburile altuia! Îţi vei pierde pacea. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 125)*

Pentru ce sunteţi curioasă şi ispitiţi neorânduiala şi nenorocirea sfinţiei voastre, că cineva undeva a vorbit despre sfinţia voastră şi vă supăraţi şi vă tulburaţi peste măsură, dar nu vă îngrijiţi de cunoaşterea propriilor neputinţe - uitaţi până unde v-a dus curiozitatea cea pierzătoare de suflet. Avva Dorotei scrie în cartea sa: „Cine a căzut? Acela care a lucrat după mintea sa". *(Cuviosul Lev, 165)*

Iubirea de câştig

Pentru că persoanele care se pocăiesc, după spovedanie, îi dau bani părintelui duhovnic, vă sfătuiesc să vă păziţi mâna de această cursă a vrăjmaşului, ca nu cumva, odată cu primirea darurilor, toată greutatea păcatelor celui pocăit să rămână pe sufletul sfinţiei voastre, ca lepra lui Neeman pe trupul lui Ghehazi!... Nu trebuie să ne luăm în această privinţă după ceilalţi duhovnici, ci trebuie să ne amintim legământul nostru, făcut înaintea Sfintei Evanghelii, de a păzi până la moarte neagoniseala şi de a trăi în sărăcie, iar pentru nerespectarea acestui legământ vom fi pedepsiţi la Înfricoşătoarea Judecată a lui Hristos. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 384-385)*

Laşitatea

Oricine este înţelept nu plânge, ci aşteaptă ceea ce îi trimite Domnul. Iar ceea ce îi trimite Domnul — fie bine, fie rău — primeşte cu bucurie şi se străduieşte să rabde după putere. Iar dacă nu rabdă, se căieşte pentru laşitatea lui. Dar noi ne descurajăm înainte de a vedea nenorocirile sau necazurile şi suferim înainte să fi venit necazul. Creştine, trăieşte creştineşte. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 259)*

Am primit scrisoarea frăţiei voastre, pe care aţi trimis-o prin părintele constructor, şi am citit-o, iar din ea se vede clar că laşitatea şi nerăbdarea vă stăpânesc, din pricina cărui fapt vă frământaţi şi pe slujnicele frăţiei voastre le duceţi la învârtoşare şi eu, netrebnicul, văzând această nenorocire sufletească şi trupească a voastră, nu puţin sufăr în inima mea pentru starea frăţiei voastre. Şi cu toată nevrednicia îndrăznesc, totuşi, să cer şi să-L rog pe Domnul cel Atotîndurat să vă trimită de sus tăria harului Său, răbdare, mustrare de sine şi smerenie, ca măcar de acum încolo să puneţi început bun cu nădejdea în ajutorul

Lui cel atotputernic de a trăi după voia Lui cea sfântă şi de a săvârşi după putere sfintele şi de viaţă făcătoarele Lui porunci şi Preamilostivul Domn al păcii şi al dragostei să vă ocrotească, să vă întărească şi să vă ferească de toate cursele şi atacurile vrăjmaşului şi să vă ierte toate greşelile săvârşite cu voie şi fără voie. Şi, pentru rugăciunile vrednicilor de pomenire Părinţi ai noştri, pacea lui Dumnezeu să se sălăşluiască în frăţia voastră. *(Cuviosul Lev, 250)*

Faptul că ne cuprinde deseori laşitatea este îngăduit şi lucrează nu numai datorită multelor noastre păcate, ci mai mult datorită îngâmfării. *(Cuviosul Lev, 257)*

Te descurajezi din pricina oricărui val de necazuri, care sunt inevitabile în lume. Dar unde să fugi de ele? În Kiev sau dincolo de Kiev? Peste tot sunt o mulţime. Cinstea şi slava veşnică, însă, nu le dobândeşte cel care fuge repede de ele, ci acela care le întâmpină fără clintire. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 329)*

Iar în ceea ce priveşte gândul tău despre şederea şovăielnică pe tărâmul duhovnicesc, acesta arată numai neputinţa ta duhovnicească! Păi unde să fugi de tine însăţi? Mândria diavolească este cea care te zdruncină. Iar ea este satisfăcută numai atunci când îl coboară pe prizonierul ei în adâncul iadului. Dar tu străduieşte-te să-L urmezi, după putere, pe Cel care a spus: *Învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima, şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre* (Matei 11: 29). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 194)*

Laşitatea frăţiei voastre, care nu rareori se vede, vă îngreuiază şi vă împovărează sufletul. Însă eu, deşi sunt mult păcătos şi netrebnic în toate privinţele, totuşi cer şi rog iubirea frăţiei voastre să nu se lase de tot în voia tristeţii şi a deznădejdii, ci să se străduiască prin toate mijloacele să-şi îmbărbăteze uneori şi sufletul prin credinţa şi nădejdea în meritele Creatorului şi Răscumpărătorului nostru, ale Domnului Iisus Hristos, Care nu numai că ne-a creat pe noi şi ne-a adus de la nefiinţă la fiinţă, dar şi prin scumpul Lui Sânge ne-a răscumpărat din blestem. (...) Aşadar, preacinstită măicuţă, să nădăjduim în Cel Atotputernic şi El cu dreapta Sa cea atotputernică va întări toate neputinţele noastre şi va întări paşii noştri spre lucrarea sfintelor şi de viaţă făcătoarelor Lui porunci, spre tămăduirea sufletelor noastre şi spre moştenirea fericirii Sale veşnice. *(Cuviosul Lev, 239)*

Leapădă laşitatea copilărească: acestea sunt lucruri serioase - sufletul tău, Împărăţia cea veşnică, pe care a pierdut-o vrăjmaşul tău, diavolul. Toate Puterile Cereşti văd cum te lupţi cu împăratul lumii acesteia şi Îl roagă pe Atotţiitorul să te ajute. Şi te va ajuta, numai nu te întrista! Aproape este Domnul! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 165-166)*

Măsura

Măsura este bună în toate. Există o vârstă duhovnicească, aşa cum există şi vârsta trupească. Aşa cum cei de nouă ani nu pot face ceea ce este pe măsura celor de douăzeci de ani, tot aşa este şi în viaţa duhovnicească: cei care au râvnă peste măsură, nechibzuită, se pot vătăma duhovniceşte. Dar, chiar dacă Domnul îl păzeşte pe om de acest lucru, cel puţin îi primeşte osteneala şi durerea. Cine se scoală de dimineaţă, departe ajunge, spun cei experimentaţi. Este rău să neglijăm ceea ce suntem datori să facem, dar este primejdios să ne silim peste măsură. Trei lucruri să păzeşti mai mult decât orice: frica de Dumnezeu, smerenia şi căinţa neîncetată. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 37)*

Locuinţa

Mulţi oameni, asemenea Sfântului Petru, îşi construiesc colibe, adică locuinţe, presupunând că le va fi bine în ele, dar, după ce le construiesc, nu îşi găsesc liniştea, poate pentru că locul nostru cu adevărat liniştit se află în ceruri, nu pe pământ, aşa cum şi Sfântul Apostol Pavel spune: *Cetatea noastră este în ceruri* (Filip. 3: 20). De aceea, să-l rugaţi pe Sfântul Apostol Toma şi pe ceilalţi sfinţi să vă construiască sau să vă ceară de la Dumnezeu în ceruri loc luminos, loc cu verdeaţă, loc de odihnă, unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin. Iar locul de aici, pe care îl aveţi, chiar dacă este incomod, adică neliniştit şi strâmt, rece şi umed, totuşi este mai bun decât mormântul cel înghesuit. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 291)*

Milosârdia

V-aţi săturat să umblaţi de colo până colo cu treburi şi să vă gândiţi la folosul societăţii. Dar de ce v-aţi plictisit de acest lucru? Căci de folosul societăţii, aşa cum vă exprimaţi în privinţa şcolilor şi azilelor de bătrâni,

este strâns legat folosul nostru sufletesc. A ne îngriji de buna creştere a copiilor şi de cercetarea celor bătrâni şi neputincioşi - sunt fapte ale milei, poruncite nouă, creştinilor, de Domnul - pentru care El făgăduieşte răsplată celor ce împlinesc poruncile Lui, zicând: *Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui* (Matei 5: 7). De aceea vă doresc să nu vă plictisiţi de aceste fapte ale milei, ci să-L rugaţi pe Domnul să vă înveţe unde, cum şi ce să spuneţi sau cum să procedaţi şi să vă ajute să duceţi la îndeplinire fapta cea bună, iar apoi după putere şi posibilităţi să acţionaţi. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 263)*

Este bine să acoperiţi lipsurile aproapelui atunci când puteţi face acest lucru şi când aceasta nu pricinuieşte nici un rău, dar, dacă aceste lipsuri încep deja să iasă singure la iveală, atunci este mai bine să ţineţi calea dreptăţii, lăsându-vă în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 263)*

Faţă de aproapele, trebuie să arătăm toată mila, toată îngăduinţa, iar de la noi să pretindem tot adevărul, toată dreptatea. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 124)*

Milostenia

Însuşirea milosteniei este inima, care arde de dragoste pentru toată făptura şi îi doreşte binele. Milostenia constă nu numai în dăruire, ci în compătimire, când îl vedem pe semenul nostru în vreo suferinţă şi, dacă îl putem ajuta cu ceva, îl ajutăm. Ea (milostenia) este descrisă în şase porunci în Evanghelia după Matei, Capitolul 25. Iar a da de pomană este numai o parte a milosteniei şi trebuie să o împlinim şi pe aceasta după putere, fără tulburare şi cercetare - chiar dacă dăm puţin, totuşi să dăm cu bunăvoinţă şi nădejde. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 434)*

De dragul milosteniei nu trebuie să intrăm în datorii. În istoria bisericească nu se vede nicăieri ca cineva, chiar şi dintre marii iubitori de milostenie, să se lege cu datorii de dragul milosteniei. În scrierile Vechiului Testament se spune: *Deschide mâna ta fratelui tău, săracului tău şi celui lipsit din pământul tău* (Deut. 15: 11). Totodată trebuie să avem în vedere şi condiţiile propriei familii, ca să nu o aducem şi pe ea la sărăcie prin dărnicia noastră nechibzuită. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 747-748)*

Milostenia duhovnicească este mai mare decât cea materială; cine nu dă nimic aproapelui, folosindu-se numai el, este zgârcit şi nemilostiv. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 170)*

Când frăţia voastră, după cuvântul Cuviosului Nil Sorski, înduraţi cu blândeţe necazurile, ocările şi mustrările din partea surorilor, Domnul Dumnezeu primeşte aceasta în contul milosteniei sufleteşti, care este cu atât mai presus faţă de milostenia trupească, cu cât este sufletul faţă de trup. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 354)*

Este primejdios să trăieşti din pomană. Te poţi obişnui cu cerşitul. Una este să ceri pentru alţii şi alta este să ceri pentru tine. Poţi cere milostenie la mare nevoie, dar aşa încât ea să nu fie prilej de supărare pentru cineva. Pentru binefăcătorul care îţi oferă ajutor, trebuie să te rogi cât poţi. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 307)*

Cine jertfeşte ceva pentru Dumnezeu, acela de la Dumnezeu va şi primi răsplată, nu de la oameni. S-a spus: „Domnul este drept şi cuvios şi va răsplăti fiecăruia după faptele lui", ca Unul ce este Atotţiutor şi Atotputernic şi Judecător Drept şi la Înfricoşătoarea Judecată va zice înaintea tuturor: *Întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut* (Matei 25: 40). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 31-32)*

Într-una din vieţile sfinţilor de la Pecerska se spune: dacă cineva nu plânge după banii ce i-au fost furaţi, aceasta i se pune lui mai mult decât milostenia făcută de bunăvoie. Cu atât mai mult nu trebuie să-ţi pară rău pentru felul în care este folosit ceea ce ai dat sau ţi s-a luat, căci altfel vei împuţina folosul duhovnicesc al jertfei tale. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 58)*

Există două feluri de binefacere: prima este binefacerea propriului tău suflet prin faptele bunei credinţe săvârşite cu smerenie şi neosândirea celorlalţi, ca să nu păţeşti ceea ce a păţit fariseul; iar a doua este binefacerea exterioară, prin mijloacele exterioare, care de asemenea aduc folos sufletului tău, dacă nu judeci şi nu te încrezi în cugetul tău, care-ţi spune că mijloacele acelea nu ar fi folosite cum trebuie. Mai de folos decât orice este să faci bine şi să crezi fără îndoială că pentru aceasta vei primi răsplată de la Domnul, după cele spuse de înţeleptul Solomon: *Bogăţia cuiva slujeşte la răscumpărarea lui* (Pilde 13: 8). Şi în alt loc: *Prin iubire şi credinţă se ispăşeşte păcatul* (Pilde 16: 6). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 37)*

În ceea ce priveşte faptele duhovniceşti, există mare diferenţă. Poţi face ceea ce este de folos de treizeci de ori şi mai bine de şaizeci de ori, iar de o sută de ori este şi mai bine şi mai de folos şi mai mântuitor. Dacă şeful desfrânatelor, aşa cum este scris în istoriile părinţilor, este pus mai presus decât Cuviosul Macarie cel Mare numai pentru faptul că a găsit posibilitatea de a păzi treizeci de fecioare călugăriţe de siluire, înlocuindu-le cu cele care erau sub comanda lui, ce răsplată gândeşti tu că poate primi cel care la o sută de fecioare, adunate în mănăstire pentru a sluji lui Dumnezeu, le va da posibilitatea să nu se împrăştie prin diferite locuri sau să nu se întoarcă în lume? Este bine să-i ajuţi şi pe cei amărâţi, însă aici este numai durere, care în cea mai mare parte aduce folos oamenilor cărora, dintr-un anumit motiv, pronia de sus le îngăduie incendiul, dar de o sută de ori mai presus este dacă-i păzeşti sau le dai posibilitatea să se păzească de vătămarea sufletească. Dacă N. nu ar avea mare nevoie, nicidecum nu aş fi de acord nu numai pe tine, dar pe nimeni să conving să-i dea de pomană. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 25)*

Mare diferenţă este între a da săracilor din lume şi a construi cu această sumă o mănăstire, în care până la venirea lui Hristos se pot mântui mulţi. Binele vremelnic diferă mult de binele care creşte neîncetat. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 29)*

Îmi scrii despre o angajată care a murit şi mă întrebi dacă nu cumva îţi este ispită faptul că gândul te îndeamnă s-o jeleşti şi să te îngrijeşti de pomenirea ei, astfel că, din cele cinci ruble pe care le aveai, ai dat două preoţilor să o pomenească? Îţi răspund: cu siguranţă, aceasta este ispită. Sfânta Scriptură spune: *Să-i deschizi mâna ta şi să-i dai împrumuturi potrivite cu nevoia lui şi cu lipsa ce suferă* (Deut. 15: 8). Şi Cuviosul Varsanufie cel Mare spune că, dacă monahul, având numai cele trebuincioase pentru sine, refuză să-i dea celui ce-i cere, nu greşeşte. Tu trăieşti mai presus de învăţătura Sfântului Varsanufie cel Mare? Tot timpul eşti în nevoie: te mai poţi gândi să-i dai bani aproapelui? Dacă îi dai ultimii tăi bani, de care ai nevoie, atunci vrăjmaşul, care întotdeauna te luptă cu grija pentru mijloacele exterioare, care nu-ţi sunt de ajuns, mai mult te va chinui prin aceasta. Este, oare, bine ca prin binefacerea săvârşită peste puteri să-ţi provoci tulburare şi îngrijorare când avem porunca evanghelică: nu vă îngrijiţi! Dreapta socoteală, după învăţătura Sfinţilor Părinţi, este mai presus de toate. Dacă simţi durere pentru cea răposată, atunci, potrivit cu starea ta, mai cuvenit ar fi să nu dai bani pentru ea, ci, dacă vrei, să te rogi pentru ea în chilia ta ca Domnul, precum va şti El, să miluiască

sufletul ei. Şi cred că, dacă vei face aşa, şi jalea şi osârdia ta vor trece în curând. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 23-24)*

Mă întrebi dacă ai făcut bine împrumutând pentru o străină cinci ruble şi dându-i aceleia cizmele noi ale lui P., de care şi ea avea nevoie. Îţi răspund: nu ai făcut bine, ci foarte rău şi netemeinic. De acum înainte să nu mai faci aşa sub nici un pretext. Nicăieri nu scrie să împrumuţi bani pentru milostenie şi să faci o asemenea binefacere, care este urmată neapărat de tulburare pentru tine sau pentru ceilalţi. Mi se pare că ţi-am scris cuvântul şi sfatul Cuviosului Pimen cel Mare, că monahul nu greşeşte dacă refuză pe cel ce-i cere şi-i spune că nu are atunci când nu are în plus, peste trebuinţele sale, altfel va trebui să-şi procure cu tulburare ceea ce cu nechibzuinţă a dat altuia. Situaţia ta cere multă băgare de seamă şi judecată sănătoasă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 26)*

Pacea

În această zi S-a născut Iisus Hristos pentru a instaura pe pământ pacea. De aceea, dacă doreşti să ai pace, să-L ai pe Iisus, dacă nu în inimă, măcar în gură, aşa cum ţi-am poruncit eu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 53)*

Dumnezeu Însuşi locuieşte în acel om care are inima paşnică. Principalul este: să te socoteşti mai rea decât toţi, să nu cauţi nici dragoste, nici cinste de la nimeni, ci tu însăţi să le ai pe acestea faţă de toţi - şi aşa vei dobândi pacea! Îndată ce vei începe să cauţi ca ceilalţi să te observe şi să-ţi găsească meritele şi virtuţile, să-ţi iei adio de la pacea sufletească! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 274-275)*

Deprinde-te şi tu cu răbdarea, smerenia, postul. Iar mai mult decât orice, fugi de întrecere. Unde este pacea, acolo este Dumnezeu. Şi eu sunt cu tine în duh... Toţi suntem egali înaintea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 261)*

Unde este Dumnezeu, acolo este şi pacea. Şi cele potrivnice arată de la sine: unde sunt invidia, vrajba, nerăbdarea şi iubirea de sine, acolo este şi diavolul. Unde este diavolul, acolo se află tot ce este vătămător, mândru şi vrăjmaş. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 266)*

Rabdă tot – şi vei fi şi tu în pace, şi le vei aduce şi celorlalţi pacea! Iar dacă începi să te socoteşti cineva, îţi vei pierde pacea şi, odată cu ea, şi mântuirea. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 267)*

De tine depinde să trăieşti în pace. Dacă vei răbda, – vei avea pace. Dar, dacă vei începe să răsplăteşti răul cu rău, atunci şi pacea va pleca, şi Dumnezeu te va lăsa de capul tău. Unde este pacea, acolo este Dumnezeu. În pace este locul Lui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 269)*

Să vă dea Dumnezeu cămin paşnic şi mântuitor de suflet, potrivit învăţăturii lui Hristos, nu codului de legi civile – dinte pentru dinte. *(Cuviosul Moise, 323)*

Unde este pacea, acolo este Dumnezeu, iar unde este vrajba, acolo este potrivnicul, de care să vă izbăvească Domnul! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 494)*

Întrebare: „Batiuşka, cum să rămânem noi fără sfinţia voastră? Trebuie să staţi mai mult cu noi".

Răspuns: „Uneori îmi este foarte greu să fiu cu voi. Iată, eu v-am învăţat – şi mi se pare că v-am spus tot, v-am învăţat tot, dar nu ştiu dacă v-am deprins cu ceva. Şi eu, bolnav fiind, mi-am pus această întrebare. Cel puţin să aveţi pace între voi". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 109)*

În diferite situaţii neizbutite, stareţul ne sfătuia să spunem: „Doamne, cred că rabd ceea ce mi se cuvine şi primesc ceea ce merit. Însă Tu, Doamne, în milostivirea Ta, iartă-mă şi mă miluieşte" – şi aşa să repetăm până când simţim pace în suflet. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 92)*

Pacea sufletească

Încă nu v-aţi biruit patimile şi aveţi zălogurile lor în inimile voastre, dar, datorită păcii, nu ştiţi de ele, iar vrăjmaşul, tulburându-vă prin ele, vă luptă. Aveţi ocazia să le nimiciţi: prin mustrarea de sine, prin cunoaşterea de sine şi prin lămurirea unuia cu celălalt, dar acest lucru nu se realizează într-o zi, ci este nevoie de mult timp şi pricepere ca să fie izgonit diavolul din tainiţele inimii şi să se sălăşluiască adevărata pace. Tot ceea ce se coace repede şi se capătă fără osteneală este lipsit de trăinicie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 407-408)*

Îți dorești pace și liniște sufletească, dar aceasta este răsplata harului lui Dumnezeu pentru osteneli, nevoințe și răbdarea ispitelor... Iar tu ce ai răbdat, de cauți răsplată? Smerește-te și socotește-te nevrednică de ea. Și îți aduc aminte de la stareții cei duhovnicești: liniștea fuge de cel care o caută, iar cine se dă la cruce cu smerită cugetare, acela dobândește liniștea". *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 341)*

Ce să facem?! Atâta timp cât ne aflăm cu toții în afara căii smereniei, rătăcim prin hăuri, prin hățișuri și pe dealuri. Probabil că este încă devreme să avem pace dacă nu ne-am ostenit să nimicim patimile. Însă Dumnezeu este milostiv și are puterea să ne trimită ajutorul Său spre tămăduire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 126)*

Pacea nu se dobândește fără lupta cu patimile și biruința asupra lor, dar când ele sunt stăpânele noastre, unde poate fi pacea? Nu este o robie permanentă? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 126)*

Faptul că nu avem pace vine din neorânduiala noastră sufletească, nu din alte patimi: ele, prin atacurile lor, nu ne iau din inimi pacea, ci doar scot la iveală și ne arată ceea ce este în noi și ce zălog avem în noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 258)*

Nu lăsați să cadă scânteia tulburării și a vrajbei; cu cât mai mare este, cu atât mai mult se străduiește vrăjmașul să facă tulburare între voi și să nu fie ponegrit de voi; păziți-vă. Smerenia nimicește toate cursele lui. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 275)*

Noi, când greșim înaintea lui Dumnezeu, ne pierdem pacea, dar, dacă facem pocăință, ea se întoarce la noi, prin mila lui Dumnezeu. De asemenea, ne pierdem pacea când ne întristăm și îi dușmănim pe oameni, dar, când prin mustrarea de sine stingem această flacără, pacea se sălășluiește iar în noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 118)*

Iată cât de șubredă este pacea ta: deși îmi scrii la sfârșitul scrisorii că inima ți s-a liniștit și s-a împăcat cu desăvârșire față de sora ta, totuși, până când nu va fi nimicită de tot amintirea supărării ce a fost înainte între voi și nu va fi omorâtă iubirea de sine prin smerenie, este cu neputință să nădăjduiești că vei avea pace. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 523)*

Nimeni nu este desăvârşit şi toţi ne aflăm întru nevoinţă în lupta noastră duhovnicească, iar cum să biruim, ne învaţă Sfinţii Părinţi: prin mustrarea de sine şi prin smerenie, până când vom ajunge la porţile iubirii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 97)*

V-am scris ca nu cumva pacea voastră să fie închipuită, ci să vă puneţi strajă: dragostea şi smerenia. Dragostea nu cade, iar smerenia mai mult o întăreşte, însă aici este nevoie de faptă, nu de cuvânt. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 412)*

Aveţi pace între voi, dar să nu se înalţe pentru aceasta inimile voastre şi nici să şi-o atribuie fiecare sieşi, cum că datorită ei sau strădaniei sale se clădeşte pacea, ci fiecare să-i dea prioritate celeilalte şi ei să-i atribuie purtarea neputinţei, iar pe sine să se mustre. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 410)*

Întrebarea ta cu privire la cuvântul din Evanghelie: *şi pe pământ pace* (Luca 2: 14) - „Unde este, aşadar, pacea?" -, nu este prea iscusită. Pacea ne este dăruită, însă noi înşine suntem pricina faptului că o pierdem; dacă împlinim poruncile lui Dumnezeu, nimic nu poate alunga pacea de la noi. Trebuie să căutăm în noi pacea şi dragostea, nu să le pretindem de la oameni. Dacă nu ar exista necazuri spre încercarea noastră, la ce ar mai fi bună porunca cu privire la răbdare şi la iubirea vrăjmaşilor? Până la Venirea lui Hristos, oamenii au fost sub blestem şi nu au avut pace, dar prin aceasta (prin Venirea lui Hristos) s-au împăcat cu Tatăl. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 399)*

Întotdeauna să-L aveţi pe Dumnezeu ca ajutător, să nu nădăjduiţi în raţiunea şi puterea voastră, să vă socotiţi ultimii dintre toţi şi să aveţi între voi dragoste întru Domnul şi smerenie, şi să nu fie între voi nici unul mai mare, ci fiecare să se socotească cel din urmă şi pe toţi fraţii să-i socotească mai buni decât el; nu vă uitaţi la patimile nimănui şi nu judecaţi, şi atunci şi pacea lui Dumnezeu va fi cu voi! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 5)*

Mă bucur sincer că aveţi pace între voi şi că aţi aflat de unde vine tulburarea fiecăreia - că vine din voi şi din propria voastră alcătuire sufletească — şi să ştiţi că, dacă n-ar exista lupta, n-ar exista nici priceperea; aţi văzut lupta şi biruinţa, aţi aflat armele împotriva vrăjmaşului celui urzitor de rele - mustrarea de sine şi smerenia, prin care este atras ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 65-66)*

Îmi scrii: „Socoteala bună nu strică prietenia". Acesta este un proverb lumesc, iar cugetarea duhovnicească: „Ceea ce este al tău este şi al meu" este născocirea vicleanului - şi aceasta în privinţa lăcomiei şi a iubirii de argint - rădăcina tuturor relelor, dar la tine, precum şi tu însăţi vezi, din alt izvor murdar izvorăsc socotelile, din iubirea de sine şi din mândrie şi la fel şi la cealaltă. Toate acestea nu zidesc prietenia, ci o năruiesc. Vă sfătuiesc — şi pe tine, şi pe ea —, pe cât puteţi, să fugiţi de socoteli şi să nu hrăniţi patima iubirii de argint dacă nu doriţi să fiţi îndatorate una faţă de cealaltă. Aceasta este în deplinul sens al cuvântului „pace"! Pacea inimii şi armonia sunt mai preţioase decât toate comorile din lume, păziţi-le mai mult decât banii sau iubirea de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 375)*

Să vă izbăvească Dumnezeu de alte tovărăşii care fac să nu ştiţi una de alta: aceasta înseamnă să nimiciţi dragostea sădită de Dumnezeu şi întărită de Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos. El ne-a poruncit: *Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii* (Ioan 13: 35), iar dacă aceasta nu există, ale cui ucenice veţi fi? Şi Sfântul Apostol Ioan, toate epistolele sale, le-a pătruns de dragoste, dorind să o întărească în ucenicii lui Hristos... Totuşi, dragostea de aproapele nu se arată prin a vizita toate chiliile, ci prin a nu fugi de comuniunea şi de legătura frăţească; nu aşa cum socotesc unele — că fiicele duhovniceşti ale unei maici nu trebuie să aibă nici o legătură cu celelalte maici; acest lucru nu este plăcut lui Dumnezeu şi eu nu vă sfătuiesc să urmaţi aceste reguli dacă vi s-ar întâmpla aşa ceva. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 81-82)*

Unde este pacea, acolo este Domnul, în mijlocul vostru, iar unde este tulburarea, acolo este potrivnicul. Pe cea dintâi să o dorim şi să o atragem, iar de cea din urmă să ne depărtăm; mijloacele ne sunt cunoscute: mustrarea de sine şi smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 288)*

Străduiţi-vă să vă păziţi simţurile, dar, mai ales, vederea şi continuaţi să răbdaţi fără cârtire şi cu mulţumire necazurile ce vă lovesc şi, când, cu ajutorul lui Dumnezeu, vă veţi strădui să înduraţi cu blândeţe ispitele şi veţi pune toate acestea pe seama propriilor voastre păcate, iar pe lângă primirea în inimă a necazurilor vă veţi ruga după porunca Domnului pentru cei ce vă fac rău, atunci veţi simţi lămurit în inima voastră o bucurie şi o mângâiere nespusă, pace în gânduri şi dragoste către Dumnezeu şi către toţi oamenii, nu numai către cei ce locuiesc cu voi, ci şi către ceilalţi. *(Cuviosul Lev, 161)*

Să nu crezi că pacea sălăşluieşte în trupul sănătos. Nu, pacea sălăşluieşte numai în trupul nostru palid ca un mort. Şi tocmai aceasta este adevărata pace, pacea lui Iisus, pacea care întrece orice minte. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 45)*

„Batiuşka - au întrebat unii -, de ce nu avem pace în suflet?" Stareţul a răspuns prin cuvintele: *Pace multă au cei ce iubesc legea Ta* (Psalm 118: 165). *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 126)*

Odată, din uneltirea vrăjmaşului, doi dintre ieromonahii mai în vârstă au început să se duşmănească unul pe altul. După strădanii îndelungate şi, fără îndoială, după rugăciunea sârguitoare către Domnul a cuviosului Ambrozie, în cele din urmă, cei doi s-au împăcat. Cu o bucurie luminoasă pe chip, stareţul le repeta tuturor şi fiecăruia în parte: „Slavă lui Dumnezeu! Cât de cât, dar s-au împăcat. O pace rea e mai bună decât un război bun". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 126)*

Lucrarea mântuirii noastre cere, în orice loc în care ar locui omul, împlinirea poruncilor lui Dumnezeu şi ascultare de voia lui Dumnezeu. Numai prin acestea se dobândeşte pacea sufletească, nu prin altceva, aşa cum se spune în psalmi: *Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc* (Psalm 118: 165). Iar tu tot cauţi pacea lăuntrică şi liniştea sufletească în împrejurările exterioare. Tot ţi se pare că nu în locul acela trebuie să locuieşti, că nu cu oamenii aceia trebuie să lucrezi, că tu nu te-ai aranjat aşa cum trebuie şi că ceilalţi nu ar face ceea ce trebuie. În Sfânta Scriptură se spune: *în tot locul stăpânirii Lui* (Psalm 102: 22), adică al lui Dumnezeu. Şi, pentru Dumnezeu, mântuirea unui singur suflet creştin este mai preţioasă decât toate lucrurile întregii lumi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 62)*

Printre toate tulburările şi cicălelile lui K. şi celelalte neplăceri, fă tot posibilul să te îndrepţi spre creştinismul lăuntric şi străduieşte-te să respingi toate gândurile potrivnice prin chemarea în rugăciune a numelui şi ajutorului lui Dumnezeu. Eu ţi-am scris de multe ori: oricât de frumoase şi vrednice de crezare ar părea gândurile care-ţi vin, totuşi, dacă te tulbură, acesta este semnul clar că ele sunt din partea potrivnicului şi, după cuvântul evanghelic, se numesc lupi în piei de oi. Gândurile şi cugetările drepte liniştesc sufletul, nu îl tulbură; numai că trebuie întotdeauna să ne străduim ca faptele celorlalţi să le lăsăm în judecata lui Dumnezeu şi în propria voie a omului, pomenind cuvântul Apostolului: *Fiecare din voi va da seama despre sine lui Dumnezeu* (Rom. 14: 12). Există

şi o râvnă duhovnicească nechibzuită; de o asemenea râvnă trebuie prin toate mijloacele să ne ferim, pentru că Sfântul Isaac Sirul spune că aceasta este o mare boală sufletească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 69-70)*

Nu degeaba se spune în psalmi: *Caută pacea şi o urmează pe ea* (Psalm 33: 13), adică prin toate mijloacele fugi de ceea ce îţi năruie pacea ta sufletească, oricât de plăcut ţi s-ar părea lucrul respectiv. Dumnezeu îl judecă pe om nu simplu după fapte, ci după intenţia faptelor, iar intenţia aceasta numai El Singur o cunoaşte. Dacă suntem neputincioşi faţă de ceva anume, trebuie să facem pocăinţă sinceră, să ne smerim, să nu osândim pe nimeni şi să nu supărăm pe nimeni. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 70)*

Se spune în psalmi: *Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc* (Psalm 118: 165). De aceea, dacă ne tulbură sau ne sminteşte ceva, trebuie să ne mustrăm pe noi înşine pentru lipsa iubirii faţă de legea lui Dumnezeu şi să ne smerim şi să cerem miluire şi ajutor de la Domnul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 32-33)*

Ca să vă împăcaţi, nu aveţi de ce să mergeţi departe, ci mai bine vă smeriţi acasă - acest lucru este mai trainic. Numai persoanele de viţă nobilă, pentru împăcare, pleacă undeva departe. Trebuie să vă îndemnaţi la smerenie şi la mustrarea de sine. Tâlharul cel înţelept a avut şi fluierele picioarelor zdrobite, dar, pentru dobândirea Împărăţiei Cereşti făgăduite de Domnul, a îndurat tot, iar noi cum vrem să dobândim mila lui Dumnezeu? Fiţi atentă, surioară! La Kiev se merge în pelerinaj, nu după nişte mofturi lumeşti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 67)*

Pe tine nimeni nu te învinuieşte de nimic, numai tu să încetezi să-i învinuieşti pe ceilalţi şi te vei linişti. Nu are nici un rost să-i învinuieşti pe ceilalţi; dacă ai întru totul dreptate, fii liniştită. Conştiinţa curată se linişeşte de la sine, pentru ce să căutăm în ceilalţi dreptatea sau vina? Fiecare din faptele sale ori se va proslăvi, ori se va ruşina. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 74)*

Pace ţie şi binecuvântarea lui Dumnezeu, şi toată întărirea în ceea ce e bine şi mântuitor şi, mai întâi de toate, în pacea sufletească, şi în toată bărbăţia, şi îndelungă răbdarea, şi în depărtarea de toată laşitatea, care îi îngreuiază foarte pe cei neputincioşi cu sufletul şi trupul, pentru care nimic nu este mai folositor decât să-I mulţumească lui Dumnezeu pentru

toate cele plăcute şi neplăcute care li se întâmplă şi să nu învinuiască pe nimeni în afară de ei înşişi, căci a-i învinui pe ceilalţi nu ne linişteşte deloc, ci mai mult ne tulbură. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 74)*

Îmi scrii că şi apă sfinţită bei, şi cu tămâie dai, dar pace tot nu ai. Apă sfinţită trebuie să bei mai rar, iar cu tămâie să nu mai dai. Nici o tămâie nu-ţi va ajuta, deoarece toată pricina este îngâmfarea, datorită căreia ţi s-au înteţit toate luptele sufleteşti şi ţi-ai pierdut pacea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 95)*

Lumea

Lumea, după Sfântul Isaac, este alcătuită din patimi şi principalele sunt trei: iubirea de slavă, iubirea de plăceri şi iubirea de argint. Dacă nu ne înarmăm împotriva lor, neapărat vom cădea în mânie, tristeţe, deznădejde, pomenirea răului, invidie, ură şi celelalte asemenea lor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 118)*

Prin cuvântul „lume" înţelegem tot ceea ce este supus patimilor, tot ceea ce este departe de Dumnezeu. Nouă ne este bine! Slavă lui Dumnezeu! Noi trăim în pustia lumii - putem merge la biserică, putem discuta cu oameni de aceeaşi credinţă cu noi. Slavă lui Dumnezeu! *(Cuviosul Nicon, 8, p. 328)*

Iată care sunt măreţia şi nădejdile acestei lumi! Cât sunt de nestatornice şi neînsemnate! Cu adevărat sunt vis sau umbră care trece. Chiar de ai trăi o sută de ani în toate desfătările, bogăţia şi slava, tot ar trebui să te înfăţişezi înaintea lui Dumnezeu şi să dai socoteală pentru faptele tale, dar viaţa noastră, dimpotrivă, este însoţită de atâtea necazuri şi greutăţi, cu atât mai mult cea lumească. Mulţumeşte lui Dumnezeu că te cheamă să-I slujeşti în obştea celor aleşi, care s-au lepădat de lume. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 193)*

Cunoscând deşertăciunea lumii, care într-adevăr este nefolositoare, trebuie să ne depărtăm de ea şi să căutăm în noi înşine mijloace pentru împlinirea voii lui Dumnezeu. Însă, atât timp cât slujim lumii, nu vedem negura patimilor care întunecă mintea noastră şi, aflându-ne într-o asemenea amorţire, nu suntem atenţi la faptul că, făcând lumii pe plac, devenim călcătorii poruncilor lui Dumnezeu şi, mai mult, datorită unor

mici îndreptări, ni se pare că suntem creştini adevăraţi şi astfel cădem în înşelare, fără să ne preocupe învăţătura Mântuitorului nostru, a Domnului Iisus Hristos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 186)*

Vă mustraţi pe sine pentru atracţia faţă de grijile lumeşti, dar ce să faceţi? Marea vieţii este agitată tot timpul, iar dumneavoastră navigaţi pe ea şi portul încă nu se vede. Când vă va veni în minte focul care mistuie totul pe pământ, atunci, cu siguranţă, atracţia dumneavoastră faţă de cele materiale va slăbi şi mintea se va cufunda mai mult în sfera duhovnicească. Orice am face, orice am gândi, nu trebuie să uităm că *pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Gen. 3: 19), iar sufletul se va muta în cealaltă lume duhovnicească şi ceea ce semănăm aici, aceea vom şi secera dincolo — fie bun, fie rău. În lipsa faptelor bune să alergăm la smerenie, care are puterea să mijlocească pentru noi la Domnul, dar şi dacă avem fapte bune smerenia este necesară, căci faptele fără ea sunt nefolositoare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 52-53)*

Lumea este un asemenea monstru, care, dacă este răsucit, se rupe în bucăţi. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 75, din 12.1909)*

Oamenii lumeşti mişună şi nu-şi dau seama că mişună, ca viermii, în noroi; iau seama numai la neputinţele altora şi îi judecă pe monahi, zicând că sunt netrebnici, în timp ce ei nici idee nu au despre monahism. Dar şi cu privire la Dumnezeu şi la viaţa viitoare amestecă noţiunile aflate din cărţile pe care le-au citit de mult şi atunci în fugă. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 176)*

Şi în lume te poţi mântui, deşi este greu acest lucru, deoarece toată rânduiala vieţii lumeşti nu te apropie, ci te depărtează de Dumnezeu.

Domneşte în lume duhul acestui veac. Viciul acolo nu este frânat prin nimic. Ce urâţenie este, de exemplu, în Moscova, mai ales de sărbători. Unei fecioare curate îi este groază şi să meargă pe străzi: în vitrine sunt expuse atâtea tablouri şi statui urâte, încât, uitându-te la ele, simţi cum îţi este lezat sentimentul ruşinii şi al curăţiei. Cu toate acestea, există oameni care trăiesc în lume monahiceşte, de care nu s-a prins murdăria lumească, iar sufletele lor Îi aparţin Domnului. Ei sunt cei despre care a spus Lermontov: „Ei nu au fost făcuţi pentru lume şi lumea nu a fost făcută pentru ei". *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 112, din 29.12.1910)*

Când în inimă se închide supapa destinată primirii desfătărilor lumeşti, se deschide o altă supapă, pentru primirea celor duhovniceşti. Dar cum să realizăm acest lucru? Mai întâi de toate, prin pace şi dragostea de aproapele. Apoi prin răbdare. Cine se va mântui? *Cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). Mai departe - prin lepădarea de distracţiile păcătoase, care sunt, de exemplu, jocurile de cărţi, dansurile etc. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 117, din 02.01.1911)*

Sfântul Nicolae din Mira Lichiei a plecat în pustie ca să se nevoiască acolo în post şi rugăciune, însă Domnul nu l-a blagoslovit să rămână acolo. Arătându-i-Se sfântului, Domnul i-a poruncit să meargă în lume: „Nu acesta este ogorul pe care tu Îmi vei aduce roade" - i-a spus Domnul.

Taisia, Maria Egipteanca, Evdochia, de asemenea, nu au trăit în mănăstiri. Pretutindeni vă puteţi mântui, numai să nu-L lăsaţi pe Mântuitorul. Agăţaţi-vă de veşmântul lui Hristos şi El nu vă va lăsa. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 126, din 12.04.1911)*

Să vă mântuiţi, trăind în lume, este posibil, numai că... fiţi atenţi! Este greu. Închipuiţi-vă o prăpastie pe fundul căreia clocoteşte un torent năvalnic, iar din apă, când şi când, îşi scot capetele nişte monştri înfricoşători, care îşi deschid gurile, pregătindu-se să înghită pe oricine cade în apă. Voi ştiţi că neapărat trebuie să treceţi peste aceasă prăpastie, iar peste ea este aruncată o prăjină îngustă şi subţire; ce spaimă, dacă prăjina se va rupe dintr-odată sub voi sau va începe să vi se învârtă capul şi veţi cădea direct în gura unui monstru înfricoşător. Groaznic! Puteţi trece peste ea fără primejdie, cu ajutorul lui Dumnezeu, desigur; totul este cu putinţă, dar cu toate acestea vă este frică şi, deodată, vi se spune că în dreapta, la doi-trei paşi, este construit peste această prăpastie un pod, un pod minunat pe piloni puternici. De ce să-L ispitiţi pe Dumnezeu, de ce să vă riscaţi viaţa? Nu ar fi mai simplu să treceţi pe acea cale fără primejdie? M-aţi înţeles?

Prăpastia este marea vieţii, pe care toţi trebuie să o traversăm, prăjina este calea mireanului, iar podul, îngrădit din toate părţile, tare şi statornic, este mănăstirea. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 25, din 04.01.1909)*

Întrebare: „Eu, batiuşka, am început să mă tem de lume..."

Răspuns: „Nu-i nimic. Aceasta e o frică mântuitoare. Aţi ieşit din acest monstru înfricoşător, lumea, şi să dea Dumnezeu să vă depărtaţi cu totul de ea. Odată am avut un vis. Se făcea că mergeam printr-o pădure

şi am văzut un buştean. M-am aşezat liniştit pe el şi dintr-odată am simţit că buşteanul se mişcă. Am sărit de pe el şi am văzut că era un şarpe uriaş. Am fugit degrabă. Am ieşit din pădure alergând, iar când am întors capul, am văzut că toată pădurea ardea şi în jurul ei, cuprinzând-o în cerc, stăteau şerpi... „Slavă Ţie, Doamne, că am fugit din pădure! Ce s-ar fi întâmplat cu mine dacă aş fi rămas în pădure?" Şi nu am putut înţelege visul acesta. Mai târziu un schimnic mi l-a tâlcuit. Pădurea este lumea. În lume, oamenii greşesc şi nu simt, nu conştientizează că greşesc. În lume sunt şi mândria, şi viclenia, şi desfrâul, şi hoţia, şi toate patimile. Şi eu am trăit aşa şi nu mă gândeam la acestea. Dintr-odată am văzut că, dacă voi continua să trăiesc aşa, probabil voi pieri, căci, dincolo de mormânt, viaţa va fi bună pentru cei buni şi un chin groaznic şi veşnic pentru cei păcătoşi. Am văzut că monstrul se mişcă şi că este primejdios să stau pe el. Şi, iată, când m-am depărtat de lume şi m-am uitat la ea din mănăstire, am văzut că toată lumea arde în flăcările patimilor ei. Aceasta este „vâlvătaia de foc" despre care se pomeneşte în Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul". *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 54-55, din 23.05.1908)*

Omul care se tulbură din pricina vieţii întinate a unor oameni lumeşti, de ce nu pleacă din lume? Răspunsul la această întrebare este chiar în Evanghelia de astăzi: *Nu Mă rog ca să-i iei din lume, ci ca să-i păzeşti pe ei de cel viclean* (Ioan 17: 15). *(Cuviosul Nicon, 8, p. 319)*

De aceea a spus Domnul: *Dacă aţi fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteţi din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăşte. Dacă vă urăşte pe voi lumea, să ştiţi că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât* (Ioan 15: 19;18). În aceasta şi constă tot secretul faptului că ţi se împotrivesc cei lumeşti şi că înduri batjocuri şi ironii din partea iubitorilor lumii. Dar nu deznădăjdui: noi avem o ancoră – Cuvântul! „Nu te teme, turmă mică! Căci Dumnezeu a binevoit să vă dea Împărăţia!" Şi încă ce Împărăţie! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 314)*

Să te fereşti de atracţia faţă de lume, chiar dacă te ademeneşte prin linişte şi mângâiere, căci acestea sunt atât de scurte încât nici nu vezi când le pierzi şi vine vremea căinţei, a plictiselii, a tristeţii şi a lipsei de mângâiere. Spui că ţi-ai dori să fii în mănăstire măcar ultima: împlineşte, aşadar, aceasta atunci când eşti mustrată; gândeşte-te că eşti ultima şi că eşti vrednică de mustrare. *(Cuviosul Lev, 167)*

Pentru cei puţini la minte şi la suflet, toată viaţa, toate bucuriile - sunt lumea aceasta. Dar pentru fiii şi fiicele Ierusalimului celui de Sus, lumea aceasta este o temniţă. Amăgire, înşelare - sunt bucuriile şi dulceţile ei! Isaac Sirul scrie: „Lumea aceasta este o desfrânată; când omul este scos din casa lui, atunci află că lumea este o desfrânată". Afli, dar este prea târziu. Şi de aceea fericiţi, de o sută de ori fericiţi, sunt cei care au aflat la timp vicleşugul lumii şi al diavolului şi se grăbesc să intre cu fecioarele cele înţelepte în cămara Mirelui Ceresc. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 222)*

Ce demon ţi-a şoptit că viaţa din lume este mai bună decât cea din mănăstire? Nu ai văzut câte necazuri, nevoi, lupte, încăierări, dezbinări, beţii şi necuviinţe sunt în lume? *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 94-95)*

Lumea preţuieşte foarte mult lucrurile mărunte şi toate hârburile, iar lucrurile foarte preţioase le socoteşte nimicuri, adică pierde timpul în trândăvie şi lene şi în neîngrijirea de mântuirea sufletului său, faţă de care nimic nu este mai preţios în lume. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 78)*

Lucrurile lumeşti sunt atât de numeroase, încât abia într-o sută de ani pot fi duse la bun sfârşit, şi sunt atât de importante, încât nu suferă nici o amânare. Numai lucrurile plăcute lui Dumnezeu, din păcate pentru noi, pot fi amânate fără frică, unele până dimineaţa, altele până anul următor, iar altele chiar până la bătrâneţe şi cărunteţe, de aceea foarte des se întâmplă şi fără împlinire să rămână, lucru pentru care şi pe mine mă doare inima, dar nu am cum să-l ajut. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 39)*

Plăcerile lumeşti

Vă plângeţi că v-au pierit toate nădejdile pe care le aveaţi în lume; dar putem, oare, să ne punem nădejdea în lume? Pe cine nu a înşelat ea? Pe cine nu a păcălit? Ea făgăduieşte multe, dar oferă foarte puţine. Numai cei ce nădăjduiesc în Domnul, după cuvântul Sfântului David, nu greşesc, adică nu sunt înşelaţi în nădejdea lor! *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 11-12)*

Ce mângâiere îţi poate aduce faptul că joci pe parchet, ca o căpriţă, că râzi în hohote până nu mai poţi, că ai chipul mascat şi câte alte nerozii şi nebunii care înghit acest dar luminos al cerului - mintea ta. Totuşi, eu îţi scriu acestea nu pentru ca tu să renunţi la baluri şi astfel să-i superi şi pe părinţi şi pe ceilalţi. Dar îţi spun acestea ca tu să ştii ceea ce faci. Şi pentru toate să te mărturiseşti înaintea Domnului. Şi El te va ierta. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 309)*

Neîncrederea

Există mulţi şi din aceia care mai întotdeauna se îndoiesc de buna intenţie a aproapelui — de la cel mic până la cel mare. Chiar dacă cineva este faţă de ei bun, ca un înger, ei nici în el nu au încredere, găsind şi scoţând la iveală cine ştie ce motive lipsite de importanţă. Continuând să se îndoiască de toţi şi de toate, în cele din urmă, vor ajunge la îndoiala şi necredinţa cu privire la viaţa viitoare şi astfel ei singuri îşi vor face viaţa jalnică şi tristă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 10)*

Când N. a povestit că a scăpat de o primejdie şi că altfel i s-ar fi putut întâmpla cine ştie ce, batiuşka, zâmbind, a spus: „Două femei locuiau într-o căsuţă. Deodată, de pe sobă, a căzut o bucată de lemn tăiat. Speriată, una din ele îi spune celeilalte: bine că fata mea nu este măritată şi că nu are un fiu şi el nu a stat aici: altfel lemnul i-ar fi spart capul". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 49)*

Nu trebuie să dăm crezare semnelor şi nu se vor împlini. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Dacă ţi se pare ceva, fă-ţi semnul crucii. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Rugăciunea

Când începi să te rogi, îţi aduci aminte de păcatele tale şi plângi pentru ele. Aşa şi trebuie să te rogi. Uneori simţi linişte şi bucurie şi crezi că acestea sunt de la vrăjmaşul. Dacă ar fi de la vrăjmaşul, după spusele Sfinţilor Părinţi, bucuria ar fi confuză, nu ar aduce pace şi linişte în suflet. Şi să nu te miri de faptul că Domnul îţi dă în rugăciune pace şi linişte, căci nu întotdeauna se întâmplă acest lucru după vrednicie, ci după judecăţile neştiute ale lui Dumnezeu. Şi de aceea, când vei simţi asemenea bucurie şi linişte, să te socoteşti cu tot dinadinsul nevrednic de acest dar al lui Dumnezeu şi să te mustri cu tot dinadinsul înaintea Domnului, zicând că din pricina nepăsării tale nu poţi păstra în tine acest dar şi de aceea îl pierzi degrabă. *(Cuviosul Iosif, 102)*

Când nu vă puteţi ruga aşa cum trebuie sau nu vă puteţi pregăti cum se cuvine pentru rugăciune, gândiţi că ar trebui să renunţaţi cu totul la rugăciune? Dimpotrivă, trebuie să vă siliţi la rugăciune, chiar dacă inima s-ar împotrivi acestui lucru, iar Domnul, văzând această silire, vă va da ajutorul Său, după cum spun Sfinţii Macarie şi Petru Damaschin: Domnul dă rugăciune celui ce se roagă; celui ce se roagă bine cu rugăciune simplă, aceluia îi dă Domnul darul rugăciunii minţii. Ţineţi minte, e darul rugăciunii, nu proprietatea voastră, şi trebuie ca acest dar să-l dobândiţi nu numai prin rugăciune, ci şi prin celelalte fapte bune: prin smerita cugetare, prin simplitate, prin răbdare, prin sinceritate, căci fără aceste virtuţi, chiar de i se pare cuiva că ar fi dobândit rugăciunea, se înşală: nu este rugăciune aceasta, ci masca rugăciunii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 19)*

Scrisoarea ta am primit-o şi din conţinutul ei văd că te-ai predat de bunăvoie vrăjmaşului mântuirii noastre. Dacă nu te vei sili la rugăciune şi la smerenie sinceră, vrăjmaşul te va lua cu totul în stăpânire. Sileşte-te să săvârşeşti cu glas tare şi cu atenţie la fiecare bătaie a ceasornicului de câte zece ori rugăciunea lui Iisus, iar apoi să adaugi după râvnă. În biserică, de asemenea, foloseşte metanierul şi zi rugăciunea măcar încet, în şoaptă. Alege-ţi un loc mai izolat şi nu-ţi roti ochii în toate părţile, iar pentru lupta cu gândurile şi somnolenţa vei primi cunună mucenicească şi, cu cât mai grea este lupta, cu atât mai mare va fi răsplata. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 251)*

În timpul rugăciunii sârguincioase, îţi doreşti să fii văzut cum te rogi. Diavolii sunt cei care îţi aduc aceste gânduri de slavă deşartă. Este bine că nu te opreşti la ele. Şi pe viitor trebuie să le dispreţuieşti. *(Cuviosul Iosif, 102)*

Îmi cereţi să mă rog pentru voi şi mă voi ruga, aşa cum mă rog pentru toţi, dar să vă rugaţi mai mult voi înşivă şi să nu vă leneviţi, pentru că rugăciunea este hrana sufletului. Nu vă înfometaţi sufletele, mai bine să flămânzească trupul. Nu osândiţi pe nimeni, iertaţi-i pe toţi. Socotiţi-vă mai răi decât toţi pe lume şi vă veţi mântui. Micşoraţi-vă cât puteţi de mult. *(Cuviosul Iosif, 57)*

Mergeţi acum la priveghere şi rugaţi-vă acolo, străduiţi-vă să vă rugaţi cât mai bine, străduiţi-vă să intraţi şi să vă adânciţi în sine. Căci în fiecare dintre voi există o lume de o frumuseţe negrăită, în care se

ascund multe bucurii adevărate, nespuse. Intrați în sine – și ele vi se vor descoperi. Totuși, nu așteptați de la rugăciune numai extazul și nu vă întristați atunci când nu simțiți bucurii. Căci se întâmplă și să stai, să stai în biserică și înlăuntrul tău să nu ai inimă parcă, ci așa, o bucată de lemn, dar un lemn neprelucrat... Păi și pentru acesta, adică pentru lemn, ne mântuiește Domnul. Înseamnă că așa trebuie să fie. Căci sufletul, simțind bucurii foarte mari, se poate îngâmfa, iar această stare de „înlemnire" îl smerește. Și, în general, noi nu putem cere de la Dumnezeu extazul rugăciunii – de la noi se cere osteneală în rugăciune, iar bucuriile le trimite Dumnezeu atunci când binevoiește El și ne este nouă de folos. Așadar, să ne rugăm lui Dumnezeu și să ne lăsăm în toate în voia Lui cea sfântă! *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 144, din 30.07.1911)*

Rugăciunea, postul și trezvia, adică păzirea gândurilor și sentimentelor, ne fac biruitori asupra vrăjmașilor mântuirii noastre. Cel mai greu dintre aceste trei lucruri este rugăciunea – veșnica virtute, care în urma exersării se transformă în deprindere, iar rugăciunea până la moarte cere silire, prin urmare, nevoință. Rugăciunea este grea, deoarece ei i se împotrivește omul nostru cel vechi, însă ea mai este grea și pentru că vrăjmașul cu toată puterea se ridică împotriva celui ce se roagă. Rugăciunea este gustarea morții pentru diavol. Chiar dacă, desigur, el este deja mort duhovnicește, rugăciunea parcă îl rănește din nou și de aceea el i se împotrivește prin toate mijloacele. Chiar și sfinții, se pare, ar trebui să se mângâie numai cu rugăciunea, dar din când în când ea este grea și pentru ei. Este adevărat, rugăciunea aduce cu sine și mari mângâieri, și nu numai celui drept, ci și celui păcătos. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 268, din 27.12.1912)*

Luați aminte la această succesiune: sufletul începe să-L laude pe Domnul și îndată duhul capătă veselie și începe să se bucure. Acest lucru i se poate întâmpla fiecărui om când începe să se roage sau Îl slăvește pe Dumnezeu. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 112, din 04.04.1909)*

Roagă-te mai mult! Roagă-te și când mergi, roagă-te și când șezi. Iar faptul că ești luat în râs îți este de folos și spre mântuire. Mulțumește lui Dumnezeu pentru toate. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 129)*

Nu face pe deșteptul la rugăciune, ci săvârșește lucrarea cât mai simplu. Domnul a spus: „Dacă nu veți fi ca pruncii, nu veți putea intra în Împărăția lui Dumnezeu" (cf. Luca 18: 17).

Ai vrea să-ţi îndeplinesc dorinţa – să-ţi scriu, dar eu îmi doresc nu cu scrisorile să te desfătezi, ci cu rugăciunea şi cu citirea Sfintelor Scripturi. Şi în necazuri să alergi mai degrabă la Domnul. „Vărsa-voi înaintea Lui rugăciunea mea, necazul meu înaintea Lui voi spune". Învaţă-te, T.! E timpul să te maturizezi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 277)*

Îţi este greu să-ţi săvârşeşti rugăciunea şi lectura, deoarece nu eşti singură în cameră. În acest caz renunţă la rânduiala obişnuită, adică la a citi înaintea sfintelor icoane, cu lumânare şi celelalte, şi fă mai simplu: roagă-te fie mergând, fie ascunzându-te într-un colţ, fie undeva în antreu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 310)*

Cereţi şi vi se va da; bateţi şi vi se va deschide (Matei 7: 7). Mulţi dintre voi, neprimind mult timp cele cerute, cad în deznădejde. Nu trebuie să deznădăjduiţi. Aduceţi-vă aminte cum a procedat Domnul cu canaaneanca! Cum L-a rugat ea să-i vindece fiica! Chiar şi apostolii începuseră să-L roage pe Domnul să o slobozească. Iar Domnul a comparat-o cu un câine... Iar voi vă rugaţi puţin şi, neprimind cele cerute, vă pierdeţi nădejdea. Aceasta se întâmplă pentru că uitaţi că între semănat şi seceriş trebuie să treacă un anumit timp. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 320-321)*

Nu vă lipiţi inimile de deşertăciunea lumii. Mai ales în timpul rugăciunii, lepădaţi toate gândurile legate de cele lumeşti. După rugăciunea săvârşită acasă sau în biserică, pentru a păstra starea rugătoare, înduioşată a sufletului, este nevoie de tăcere. Uneori chiar o vorbă simplă, în aparenţă neînsemnată, poate distruge şi speria, ca pe o pasăre mică, înduioşarea din sufletul nostru. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 332)*

Rugăciunea neîncetată este darul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 373)*

Nu uita de rugăciune! Ea este viaţa sufletului. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 374)*

În necazul care v-a lovit, să vă mângâie Domnul. El caută la inimă şi aude rugăciunea, oriunde ar fi ea săvârşită. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 374)*

Prin rugăciune se cere ajutorul lui Dumnezeu, se atrage binecuvântarea lui Dumnezeu... Îndată ce omul va chema binecuvântarea,

ea va veni la el şi, dimpotrivă, dacă nu o va chema, precum s-a spus: *N-a voit binecuvântarea şi se va îndepărta de la el* (Psalm 108: 16). *(Cuviosul Nicon, 6, p. 191)*

Noi singuri, fără ajutorul lui Dumnezeu, nici a ne ruga nu suntem în stare: nu ne putem ruga aşa cum trebuie şi nu ştim cum, nici pentru ce să ne rugăm. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 221)*

Trebuie să rostim cu atenţie cuvintele rugăciunii, să pătrundem sensul lor, nu să tindem către ceva prea înalt... Căci, dacă citim greşit şi nu suntem atenţi la cele citite, prin aceasta îi mângâiem pe diavoli. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 251)*

Invidia diavolului şi a tuturor demonilor îi îndeamnă pe aceştia la căutarea pieirii oamenilor şi la lupta cu ei, mai ales, în timpul rugăciunii robilor lui Dumnezeu, căci, prin rugăciunea corectă, omul poate dobândi şi dobândeşte tot binele.

Ordinea în lupta vrăjmaşului este următoarea: 1. Gândurile plăcute – prin luarea aminte la ele, mintea îşi pierde libertatea. 2. Gândurile păcătoase – mintea, pierzându-şi libertatea din pricina primelor gânduri, este biruită şi de cele din urmă. De aici regula generală: în timpul rugăciunii trebuie respins orice gând.

Legea înrudirii păcatelor – neîncetarea luptei vrăjmaşului, înteţirea ei în timpul rugăciunii noastre. *(Cuviosul Nicon, 21, pp. 24-25)*

Trebuie să păzim rodul rugăciunii. El se păgubeşte, se pierde foarte adesea din pricina vorbăriei deşarte îndată după rugăciune şi din pricina visării, care este tot vorbărie deşartă, dar dusă numai cu noi înşine. Tăcerea după rugăciune este foarte folositoare: ea ţine rugăciunea în minte, în inimă şi chiar pe buze, în auzul nostru lăuntric. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 22)*

Deoarece rugăciunea trebuie să fie primul lucru al călugărului, el trebuie să ştie ceea ce îl va întâmpina în timpul lucrării rugăciunii, pentru a săvârşi acest lucru de căpătâi cu izbândă. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 21)*

Fiecare lucru trebuie să-l începem chemând în ajutor numele lui Dumnezeu, căci îndeletnicirile sfinţite prin rugăciune vor fi bineroditoare pentru mântuirea sufletului nostru. *(Cuviosul Ilarion, 10, p. 179)*

Tu, probabil, înţelegi că, deşi trebuie să ne rugăm unul pentru altul, totuşi nu trebuie să atribuim rugăciunii noastre o putere miraculoasă, nu trebuie să credem că Domnul împlineşte întotdeauna cele cerute de noi. Această părere vine din mândrie şi duce la înşelare. *(Cuviosul Ilarion, 10, p. 205)*

În toată vremea, orice aţi face — fie că staţi, fie că mergeţi, fie că lucraţi —, să rostiţi în inimă: „Doamne, miluieşte!" *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 91)*

Roagă-te ca Domnul să Se sălăşluiască în inima ta. Atunci ea se va umple de o mare bucurie şi nici o durere nu va fi în stare să o tulbure. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 93)*

Puterea rugăciunii nu stă în multa vorbărie, ci în sinceritatea suspinului de rugăciune. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 98)*

Cel pe care îl cercetează Domnul prin grea încercare, prin necaz, prin pierderea celui iubit dintre cei apropiaţi, acela şi fără să vrea se roagă cu toată inima şi cu tot cugetul său, cu toată mintea sa. Prin urmare, izvorul rugăciunii fiecare îl are, dar se deschide fie prin adâncirea treptată în sine, după învăţătura Părinţilor, fie dintr-odată, cu burghiul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Lev, 12, p. 185)*

Pentru ca oamenii să nu cadă în nepăsare şi să nu-şi pună nădejdea în ajutorul primit prin rugăciunea altora, stareţul repeta, de obicei, zicala populară: „Dumnezeu te ajută, dar nu-ţi bagă în traistă". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, pp. 106-107)*

Deoarece rugăciunea este cea mai puternică armă împotriva vrăjmaşului nevăzut, el se străduieşte prin toate mijloacele să-l distragă pe om de la ea. Stareţul ne-a relatat următoarea întâmplare: „Un monah de la Athos avea un graur vorbitor, pe care îl iubea foarte mult, amuzându-se cu vorbele lui. Dar era ciudat faptul că, îndată ce monahul începea să-şi săvârşească pravila de rugăciune, graurul începea să vorbească şi nu-l lăsa pe monah să se roage. Odată, în măreţul praznic al Învierii lui Hristos, monahul s-a apropiat de colivie şi a spus: «Grăuraşule, Hristos a înviat!». Iar graurul a răspuns: «Ce nenorocire pe capul nostru că a înviat», şi îndată a murit, iar în chilia monahului s-a răspândit o duhoare insuportabilă. Atunci a înţeles monahul greşeala sa şi s-a căit". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 107)*

Trebuie să citim şi rugăciuni, şi acatiste, iar uneori şi psalmi. Dar, dacă există rugăciune lăuntrică, atunci trebuie să ne oprim şi să ne rugăm cu duhul. Iar dacă nu există o asemenea rugăciune, să citim rugăciuni. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 10)*

Pe o insulă trăiau trei pustnici care aveau la ei o icoană cu trei sfinţi. Şi, pentru că erau oameni simpli, neînvăţaţi, se rugau înaintea acelei icoane nu altfel decât rostind o rugăciune simplă, după mintea lor: „Trei noi, trei voi, miluiţi-ne pe noi". Şi aşa rosteau fără încetare numai această rugăciune. Lângă acea insulă au acostat nişte călători, iar stareţii i-au rugat pe aceia să-i înveţe şi pe ei să se roage. Călătorii s-au apucat să-i înveţe rugăciunea „Tatăl nostru" şi, după ce au terminat, au plecat mai departe pe mare cu corabia lor. Dar, îndepărtându-se nu prea mult de ţărm, deodată au văzut că cei trei stareţi pe care îi învăţaseră să se roage alergau după ei pe apă şi strigau: „Opriţi-vă, căci am uitat rugăciunea voastră". Văzându-i mergând pe apă, călătorii s-au minunat şi, fără să se oprească, le-au spus numai: „Rugaţi-vă aşa cum ştiţi". Stareţii s-au întors şi au rămas la rugăciunea lor. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 59)*

Rostiţi „Tatăl nostru", dar să nu minţiţi atunci când ziceţi: „Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

Femeia trebuie să se roage cu capul acoperit. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Când ceasurile bat, trebuie să te închini, rostind rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". După cum scrie Sfântul Dimitrie de Rostov, miluieşte-mă, pentru că a mai trecut un ceas şi moartea este mai aproape. Poţi să nu te închini de fiecare dată, ci să ţii cont de cine este în preajmă, căci atunci nu este nevoie, dar trebuie să faci rugăciunea în minte. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Este bine să ne rugăm înainte de răstignire, aducându-ne aminte de suferinţele Mântuitorului: de scuipări, de ocări, de bătăi; astfel duhul se va smeri. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 98)*

Sfinţii Părinţi îl învaţă pe cel ce preferă rugăciunea în locul altor activităţi că un asemenea credincios trebuie să părăsească şi prietenia

obişnuită a vizitatorilor săi dinainte, căci altfel nu poate avea izbândă în lucrarea sa, părăsind convorbirea cu Dumnezeu şi discutând cu oamenii despre lucruri deşarte, iar uneori şi fără folos şi vătămătoare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 27)*

Îmi scrii că îţi doreşti să te rogi şi iar să te rogi: roagă-te pentru tine, căutând numai mila şi voia lui Dumnezeu, fie că eşti în biserică, fie că nu eşti în biserică, fie că mergi, fie că stai, fie că te odihneşti, roagă-te: Doamne, miluieşte-mă după cum ştii şi voieşti Tu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 38-39)*

Cel ce are râvnă pentru rugăciune trebuie să ţină totdeauna minte cuvintele Domnului: *Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri* (Matei 7: 21). Iar voia Tatălui Ceresc este exprimată în poruncile evanghelice, a căror împlinire este singura cale dreaptă către mântuire. Pe această cale trebuie să avem trei indicatoare: smerenia, mila şi dragostea, care se deosebesc numai prin denumire, însă calitatea lor este aceeaşi. Împotriva acestei treimi a virtuţilor, toată oastea diavolească nu poate sta (Filocalia, Partea a II-a, Callist şi Ignatie, cap. 73). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 43-44)*

Cuviosul Marcu Ascetul, în Cuvântul despre pocăinţă, spune: adevărata lucrare pentru începători, pentru avansaţi şi pentru desăvârşiţi constă în: rugăciune, curăţirea gândurilor şi răbdarea necazurilor ce îi lovesc. Fără acestea trei, este cu neputinţă a săvârşi celelalte virtuţi. Nici rugăciunea însăşi, fără curăţirea gândurilor şi fără răbdarea necazurilor, nu poate fi săvârşită. În această funie împletită în trei, dacă undeva se rupe un singur fir, se rup şi celelalte fire. Acelaşi lucru îl exprimă şi Apostolul Pavel: *Fiţi îndelung răbdători faţă de toţi. Bucuraţi-vă pururea. Rugaţi-vă neîncetat. Daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu* (I Tes. 5: 14, 16-18). Iar Apostolul Iacov explică şi spune când trebuie să ne bucurăm, adică atunci când cădem în feluritele ispite ale necazurilor, prin care ni se încearcă credinţa şi totodată ni se curăţesc păcatele. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 44)*

Dacă ai râvnă pentru rugăciune, citeşte mai des cele „Şapte cuvinte" ale Sfântului Macarie Egipteanul, după traducerile vechi. Acolo vei vedea şi vei afla că rugăciunea fără dragoste, smerenie şi răbdare este şubredă. Chiar dacă efectele rugăciunii se simt din când în când, totuşi,

în lipsa dragostei, a smereniei şi a răbdării, ele pier degrabă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 57)*

Rugăciunea întotdeauna este mai puternică dacă o rostim cu cuvintele psalmilor, nu cu cuvintele noastre. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 65)*

De la începători, Dumnezeu nu cere rugăciune neîmprăştiată: ea se dobândeşte prin multe osteneli şi după mult timp, aşa cum spun scrierile Sfinţilor Părinţi: „Dumnezeu dă rugăciune celui ce se roagă..." *(Cuviosul Ilarion, 44)*

Roagă-te, deocamdată, cum poţi şi cum ştii, aşteptând sfârşitul de la Pronia lui Dumnezeu. Ai încredere că Domnul te poate milui. El a venit nu pe cei drepţi să-i mântuiască, ci pe cei păcătoşi să-i cheme la pocăinţă, precum Însuşi a declarat în Evanghelie, arătând câtă bucurie este în ceruri numai pentru un păcătos care se pocăieşte. Frica pe care o simţi în timpul rugăciunii socoteşte-o ispită de la vrăjmaşul, care se străduieşte să distragă de la rugăciune pe oricine doreşte să se roage. Când te apuci de rugăciune, îngrădeşte-te cu semnul crucii şi continuă să te rogi şi, la un moment dat, cu mila lui Dumnezeu, te vei izbăvi de această ispită, dacă te vei mânia mai puţin pe ceilalţi şi te vei înfrâna de la osândire. Pe scurt, s-a spus: *Prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu* (Fapte 14: 22). Aceasta s-o ţii minte şi să te străduieşti să înduri toate neplăcerile şi necazurile care-ţi vin şi să ierţi şi pe cel înţelept şi pe cel neînţelept, după cuvântul Domnului: iertaţi şi vi se va ierta (cf. Matei 6: 14). Iată ce înseamnă să lupţi pentru mântuire. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 179)*

Silirea de sine şi îndemnul la rugăciune sunt foarte necesare în nevoinţa rugăciunii. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 165, din 06.08.1910)*

Tu cauţi rugăciunea cea curată şi înfocată, care se dobândeşte în timp şi prin multă smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 42)*

Nimeni dintre voi să nu spună: „Acum trăiesc cum pot, iar când voi avea condiţii corespunzătoare, atunci mă voi ruga". Dar, oare, poţi fi tu încredinţat că mâine vei mai fi în viaţă? Citeşte volumul 3 al lui Ignatie Brianceaninov. Trebuie să nu uiţi că numai ziua de azi îţi este dată. Nu trebuie să-ţi pui nădejdea în ziua de mâine. Ţine minte totdeauna: *Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii* (II Cor. 6: 2). *(Cuviosul Nicon, 8, p. 326)*

Îmi scrii că nu simți osârdie și căldură la rugăciune. Cu voia lui Dumnezeu se întâmplă acest lucru, ca să ne smerim, iar uneori se îngăduie aceasta și pentru că l-am osândit pe aproapele sau ne-am îngâmfat. Trebuie să te smerești mai mult și să te socotești nevrednică de darul lui Dumnezeu și să te sârguiești mai mult la rugăciune. Dar să renunți la rugăciune, nu trebuie nicidecum. Pentru răbdarea ta, Domnul nu te va lăsa. Dacă răspunsurile și sfaturile răposatului stareț sunt pe potriva ta, urmează-le, chemând în ajutor rugăciunile lui. A dormi îmbrăcat este o regulă părintească veche și mulți părinți o recomandă. Poți încerca. Dacă vezi că ai vreun folos, poți urma această regulă. Dar, dacă din pricina neputinței ți se pare greu, poți renunța, mustrându-te pe tine însuți. *(Cuviosul Iosif, 111)*

Dacă în timpul Liturghiei nu poți fi la biserică, scoală-te mai devreme și citește câteva rugăciuni spre mângâierea ta. Nu te tulbura din pricina situației tale incerte, ci așteaptă cu răbdare ceea ce-ți va orândui Pronia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 183)*

Trebuie să înveți rugăciunea „Ocrotitoare osârdnică" (a icoanei Maicii Domnului din Kazan) și să o zici în fiecare zi. Apoi Psalmul 90, „Cel ce locuiește în ajutorul Celui Preaînalt...", și, de asemenea, să-l zici în fiecare zi, iar „Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te..." să zici dimineața și seara de câte 12 ori. Această rugăciune are, de asemenea, mare putere. Propriu-zis, trebuie s-o zici o dată la fiecare ceas, însă batiușka Ambrozie a spus să o zicem dimineața, pentru cele 12 ceasuri ale zilei, și seara, pentru cele 12 ceasuri ale nopții. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 89, din 19.12.1908)*

„Născătoare de Dumnezeu, Fecioară" să rostești măcar cu închinăciuni până la brâu, așa cum i-a spus însăși Maica Domnului unei maici, arătându-i-se în vis, adăugând că aceasta este spre folosul ei. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, pp. 69-70)*

„Născătoare de Dumnezeu" să zici de 12 sau de 24 ori pe zi. Ea este singura noastră Ocrotitoare. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 69)*

De cincisutime să vă țineți ca de un stâlp. Ea are mare putere. De ce? Aceasta este o taină, aceasta este legea vieții duhovnicești în monahism. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 3, din 10.01.1908)*

Te plângi de viața ta împrăștiată și de rugăciunea ta seacă, monotonă. Dacă noi va trebui prin răbdare să ne câștigăm sufletele noastre, și în acest caz va trebui să adopți răbdarea. Rugăciunea înfocată și mângâietoare este darul și răsplata lui Dumnezeu, însă ea nu se dăruiește atât pentru lucrarea noastră, cât pentru smerenia noastră, dar, de vreme ce noi și în lucrare suntem încă săraci, cu atât mai mult trebuie să ne smerim, iar răsplată să nu căutăm. Să ne rugăm cu rugăciunea vameșului care nu a căutat bucurie, ci a cerut milă pentru păcătos. Noi nu putem aprecia singuri rugăciunea noastră, dar să ne rugăm cu smerenie. Chiar și atunci când nu avem bucurii, trebuie să ne smerim, să nu renunțăm la rugăciune și să nu căutăm bucurii, căci, dacă vom dobândi toate acestea, putem cădea în înșelare, iar dacă vom răbda lipsa lor, putem dobândi milă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 706)*

Când nu aveți mult timp pentru rugăciune, mulțumiți-vă cu cât aveți, iar Dumnezeu va primi voința voastră; țineți minte că lui Dumnezeu Îi place să aveți la rugăciune trăirea vameșului și feriți-vă să puneți preț pe rugăciunea voastră: aceasta este lucrarea lui Dumnezeu, nu a noastră. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 472)*

Supărarea ta pentru faptul că nu te-ai putut ruga cu înflăcărare și cu osârdie este greșită... Cel smerit poate gândi vreodată că el se roagă bine? El își vede întotdeauna răutatea sa și nu visează la înălțimea rugăciunii, ci strigă, precum vameșul, iar Dumnezeu este Cel care primește rugăciunea celor smeriți și pune preț pe ea, nu noi suntem cei care apreciază. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 488)*

Când începeți să faceți rugăciunea, vedeți că ea este necurată și ziceți: ce rugăciune este aceasta? E adevărat, este rea, totuși nu este a fariseului, ci, după cât se pare, chiar dacă nu este întru totul a vameșului, totuși este aproape de ea. Și nu trebuie să renunțați la ea, ci să vă mustrați pentru întinăciunea ei și să vă străduiți să scăpați de gânduri. Dacă veți renunța la ea, ce folos veți dobândi? Acum, cel puțin, ne osândim pentru incorectitudinea ei și poate că un cuvânt, pe care noi nu îl știm, dar care ne smerește, Îl poate îndupleca pe Dumnezeu. Însă, dacă vom renunța la rugăciune, ne vom răci cu totul. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 522)*

Rugăciunea este un asemenea lucru, încât, și dacă trăiești în mănăstire câțiva ani, tot nu înveți să te rogi așa cum trebuie, dar deocamdată roagă-te cum știi și cum poți, numai să ai cugetul vameșului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 177)*

Să ne rugăm pentru dăruirea rugăciunii atente putem, dar să ne rugăm pentru dăruirea stărilor înalte de rugăciune, presupun că este greşit. Aceasta trebuie s-o lăsăm cu totul în voia lui Dumnezeu. Unii au cerut rugăciune de nivel înalt; Domnul, în nemărginita Sa milostivire, le-a dat-o, însă ea nu le-a fost de folos... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 166, din 06.08.1910)*

Îmi scrii că te-ai rugat cu cuvinte din psalmi: *Cercetează-mă, Doamne, şi mă cearcă...* (Psalm 25: 2), şi după aceea ai simţit atacul puternic al vrăjmaşului. Pe viitor să nu te mai rogi aşa, cuvintele acestea ale lui David nu sunt pe măsura ta. Rugăciunea trebuie să fie potrivită cu măsura fiecăruia, trebuie să fie smerită şi chibzuită. Tu nu ai înţeles pentru ce te rogi, I-ai cerut Domnului să te încerce, iar când, după rugăciunea ta nesăbuită, Domnul ţi-a trimis încercarea, ai văzut că nu eşti bună de nimic şi că eşti neputincioasă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 15)*

Îmi scrii că uneori, din pricina gândurilor hulitoare, nu te poţi uita la icoană. Pentru ca gândurile să te lupte mai puţin, poţi din când în când numai să te uiţi la icoane, dar trebuie să ştii că icoanele sunt numai pentru ochii cei trupeşti şi de aceea, când stăm la rugăciune, trebuie să ne amintim că stăm înaintea lui Dumnezeu. Iar ca să ne închipuim icoana în minte, în nici un caz nu trebuie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 96)*

Vrăjmaşul năvăleşte cu putere asupra voastră. Aceasta se vede din faptul că amândurora vă place să vă rugaţi, dar smerenia necesară pentru acest lucru, probabil, nu aţi dobândit-o. Reiese că prin rugăciunea voastră doar l-aţi întărâtat pe vrăjmaşul şi, neavând smerenia necesară, nu aveţi arma necesară pentru a lupta împotriva lui. Cuviosul Filotei Sinaitul în Capitolul 13, spune: „Multă smerenie ne trebuie pentru paza minţii întru Domnul, mai întâi înaintea lui Dumnezeu şi apoi înaintea oamenilor (...), căci ducem luptă cu dracul mândriei". Şi Cuviosul Isihie, prezbiterul, în Capitolul 20 spune că cel ce se nevoieşte trebuie în toată vremea să aibă în rugăciune atenţie şi smerenie: căci cu duhurile potrivnice ale mândriei duce el luptă, dar şi ajutorul lui Hristos în braţele inimii îl are, căci Domnul îi urăşte pe cei mândri. Citiţi singuri cele două capitole arătate în Partea a II-a a *Filocaliei*. Înainte de toate cercetaţi-vă inima şi vedeţi dacă nu cumva se ascund în suflet gândul şi părerea că trăiţi cât de cât mai bine decât ceilalţi. Un asemenea gând descoperă clar în noi îngâmfarea, care vine din mândrie şi pentru care, după cuvântul Sfântului Isaac Sirul, este şi trimisă lupta desfrânării şi, odată cu această luptă, chinul din partea dracilor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 29-30)*

Toate aceste atacuri asupra ta, din partea celorlalţi, provin din urzelile vrăjmaşului, ca să te împiedice să te ocupi cu rugăciunea neîmprăştiată. Răposatul egumen Antonie, fratele părintelui arhimandrit Moise, spunea: „Rugăciunea atentă a celui ce se roagă este un cuţit în gât pentru vrăjmaşul". Tu însăţi ai observat acest lucru la sora ta de chilie, care din te miri ce se supără pe tine şi nu vrea să facă ceea ce trebuie, cu toate că te iubeşte. Cu atât mai mult trebuie să înţelegi acest lucru cu privire la ceilalţi, că nu toţi îţi fac din răutate ceea ce-ţi fac, ci mai mult din insuflarea şi îndemnul vrăjmaşului, care vrea să te despartă de rugăciunea neîmprăştiată şi, odată cu aceasta, de dragostea de aproapele. Iar dragostea aceasta, după cuvântul Apostolului, îndelung rabdă, este binevoitoare şi nu cade niciodată din bunăvoinţa faţă de fraţii (cf. I Cor. 13: 4, 8) care sunt ispitiţi de vrăjmaşul nostru comun, iar în parte şi de neputinţa lor. Dacă vei ţine minte cu tărie acest lucru, nu te vei tulbura în zadar. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 49-50)*

Îmi scrii că în vremea rugăciunii ai porniri trupeşti şi gânduri murdare, hulitoare. Probabil că în vremea rugăciunii ţii atenţia minţii înlăuntru foarte jos. Inima omului se află sub sânul stâng şi, dacă cel ce se roagă, ţine atenţia inimii mai jos, atunci are loc pornirea trupului. Zi rugăciunea mai mult cu gura şi atunci te vei izbăvi de asemenea porniri; din pricina rugăciunii rostite cu gura, nimeni nu a căzut în înşelare, dar rugăciunea minţii, a inimii fără îndrumare este primejdios să o săvârşeşti.

O asemenea rugăciune are nevoie de îndrumare, de nemâniere, de tăcere, de smerenie şi de mustrare de sine în orice situaţie neplăcută. De aceea, întotdeauna este mai sigur să rosteşti rugăciunea cu gura, deoarece noi suntem săraci în răbdare, smerenie şi nerăutate şi de aceea este nevoie de rugăciune, mai ales în vremea tulburării, şi pentru noi înşine, şi pentru cei ce ne supără: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi, păcătoşii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 88-89)*

Rugăciunea din biserică

Despre rugăciunea din biserică să ştiţi că ea este mai presus decât rugăciunea săvârşită acasă, căci este înălţată de o adunare întreagă de oameni, în cadrul căreia, poate, există multe rugăciuni foarte curate, aduse din inimi smerite către Dumnezeu, pe care El le primeşte ca pe o tămâie binemirositoare şi alături de care sunt primite şi ale voastre, măcar că sunt neputincioase şi neînsemnate. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 127)*

Mai ales la biserică trebuie să mergem cu duh paşnic, căci nici rugăciunea nu este primită dacă avem ceva pe cineva sau am supărat pe cineva. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 201)*

Este importantă rugăciunea din biserică. Cele mai frumoase gânduri şi sentimente tocmai în biserică vin; este adevărat, şi vrăjmaşul atacă mai tare în biserică, dar prin semnul crucii şi prin rugăciunea lui Iisus îl alungaţi. Este bine să stai în biserică într-un colţ întunecat şi să te rogi lui Dumnezeu. „Sus să avem inimile!" - glăsuieşte preotul, iar mintea noastră deseori umblă pe pământ, cugetând la lucruri nefolositoare. Luptaţi-vă cu acest lucru. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 278-279, din 30.12.1912)*

În timpul cântării „Ceea ce eşti mai cinstită", [Cuviosul Ambrozie] a stat cu capul aplecat aproape până la pământ. Când s-a terminat cântarea, batiuşka i-a spus cu asprime doamnei N.: „De ce nu ai făcut metanii şi ai stat aşa?" Ea a răspuns: „În lume întotdeauna fac şase metanii când se cântă „Ceea ce eşti mai cinstită", dar aici mă jenez, nimeni nu face". Batiuşka i-a spus iarăşi cu asprime: „Întotdeauna să faci metanii împreună cu fiica ta! Ce treabă aveţi voi cu faptul că nimeni nu face? Ştiţi că cineva a văzut cum în timpul cântării „Ceea ce eşti mai cinstită", însăşi Împărăteasa Cerească s-a arătat şi s-a apropiat de icoana ei? Să faceţi întotdeauna metanii". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 106)*

Poate că nouă la rugăciune ne este de ajuns să spunem o singură dată: „Doamne, miluieşte!", dar noi spunem şi de trei, şi de douăsprezece şi de patruzeci de ori. Aceasta o facem pentru cei suferinzi, care chiar nu pot rosti: „Doamne, miluieşte!" Aşadar, şi Biserica se roagă pentru ei. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 93)*

Înşelarea în rugăciune

Când îţi faci rugăciunea, (...) să ai mare smerenie şi amintirea păcatelor tale, rugându-te să fii miluită şi, cât poţi, să te păzeşti ca nu cumva să fii atrasă în părerea de sine şi să cauţi ceva înalt. Înşelarea este foarte aproape. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 297)*

Cauţi înflăcărarea în rugăciune, din nebunie, şi, chiar dacă gândeşti că ai dobândit-o, fii încredinţată că este înşelare. Îndreptează viaţa ta,

fii smerită şi roagă-te cu smerenie, căci Dumnezeu primeşte rugăciunile celor smeriţi. Când îţi preţuieşti singură rugăciunea, tot înşelare este. Într-o asemenea stare greşită, roagă-te ca Domnul să-ţi dea să-ţi îndreptezi viaţa şi să-ţi vezi păcatele tale şi să nu osândeşti pe nimeni. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 476)*

Neputinţelor sufleteşti şi trupeşti pe care mi le-ai descris, te-ai supus pentru că, fiind lipsit de experienţă, te-ai înălţat cu mintea la Tronul Sfintei Treimi şi ai contemplat Dumnezeirea cea nepătrunsă, după închipuirea omenească, cu chipuri şi asemănări şi de aceea, după cuvântul Sfântului Grigorie Sinaitul şi al Sfântului Simeon Noul Teolog, cei fără de experienţă cad în înşelare. Chipul rugăciunii cu vedenii şi înălţarea minţii la cer îl pot folosi numai cei despătimiţi, după timp îndelungat şi multă nevoinţă, dar cel mai mult prin smerenie şi ajutorul lui Dumnezeu, curăţindu-se de necurăţiile patimilor, iar pentru începători şi neputincioşi, acest lucru este foarte primejdios şi duce la înşelarea vrăjmaşă, din pricina căreia sunt supuşi neputinţelor şi plăcerilor necuviincioase, după cum ne explică acest lucru Sfântul Apostol: *Şi precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoştinţă, aşa şi Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine* (Rom. 1: 28). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 141)*

Văd la ce înălţime ai ajuns - când stai la rugăciune sau începi să te rogi în gând, nu îţi vine în minte nimic pământesc. Crezi că aceasta este adevărata rugăciune? Dimpotrivă, este adevărata înşelare, care te duce la înălţarea minţii şi, mai mult, te ridică la ceruri imaginare, dar eu te sfătuiesc să te rogi cu smerenie, să-ţi vezi păcatele tale şi nicidecum să nu crezi că ai ajuns la acea rugăciune neîmprăştiată. Este clar că vrăjmaşul te lasă în pace şi nu te luptă, ca să te înşele prin înălţarea minţii, iar lacrimile tale sunt greşite. „Cine nu gândeşte despre sine că este păcătos, rugăciunea aceluia nu este bineplăcută înaintea lui Dumnezeu" - scrie Sfântul Isaac (Cuvântul 55). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 127-128)*

În scrisoare (...) îmi scrii despre o deprindere înaltă, lăuntrică, despre rugăciunea minţii, că rugăciunea ta se lucrează singură şi la timp! Cumva aceasta nu seamănă cu adevărata lucrare şi prevesteşte mai mult o primejdie decât o izbândă duhovnicească. Măsura noastră duhovnicească — şi a mea, şi a ta — este încă mică: te sârguieşti spre cele înalte şi îmi scrii despre cele înalte, iar pe cele de jos le cam treci sub tăcere, spunând numai aşa, în treacăt, că uneori ai parte de necazuri, dar nu spui ce fel de necazuri. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 46)*

Rugăciunea neîmprăştiată

Vă tulburaţi pentru că în vremea rugăciunii nu vă puteţi aduna gândurile, ci vă împrăştiaţi: rugăciunea fără împrăştiere este lucrarea celor desăvârşiţi, noi însă, cei neputincioşi şi care ne aflăm în luptă (cu patimile), trebuie să ne adunăm gândurile care rătăcesc şi să ne smerim atunci când ele vin şi nicidecum să nu ne tulburăm, căci tulburarea îi dă vrăjmaşului puterea de a se înarma mai mult împotriva noastră, iar smerenia îl alungă. Şi, dacă aţi avea totdeauna rugăciunea curată, fără împrăştiere, iarăşi nu aţi scăpa de gândurile mândriei şi ale slavei deşarte, aduse de vrăjmaşul. Ţineţi minte că Dumnezeu primeşte rugăciunea celor smeriţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 426-427)*

Te împrăştii uneori la rugăciunea lui Iisus. Este greu să nu te împrăştii niciodată. Aceasta aparţine numai celor desăvârşiţi, dar noi suntem oameni păcătoşi. Cu limba zici rugăciunea, dar în minte numai Dumnezeu ştie ce este şi de aceea crezi că ar trebui în acest caz să renunţi la rugăciune. Nu, nu renunţa la ea. Mai bine să mănânci pâine uscată decât să rămâi de tot fără pâine. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 249)*

Rugăciunea cu lacrimi

Îmi scrii că, în vremea rugăciunii, unele cuvinte te mişcă foarte mult şi repeţi acele cuvinte de câteva ori, apoi te rogi cu cuvintele tale. Un asemenea mod de rugăciune nu este respins, dimpotrivă. Episcopul Teofan Zăvorâtul îndeamnă la o asemenea rugăciune. Sau doar plângi aşa, nerostind nimic. Totuşi trebuie să plângi măcar cu gândul că L-ai mâniat cu păcatele fără măsură pe Domnul şi să te temi de groaznica pedeapsă. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 249)*

În a doua ta scrisoare mi-ai descris rugăciunea pe care o faci cu lacrimi. După spusele celor experimentaţi în viaţa duhovnicească, dacă în vremea unei asemenea rugăciuni omul simte linişte şi pace în cuget, această stare este darul harului lui Dumnezeu şi, dacă în acest timp metaniile îl împiedică să se roage, poate renunţa la ele. Însă trebuie în acelaşi timp să ţii minte că acesta este darul lui Dumnezeu, nu rodul ostenelilor şi străduinţelor tale. Te poţi convinge de acest lucru văzând că, atunci când starea aceasta trece, prin nici o străduinţă nu o mai poţi aduce înapoi. De aceea, în asemenea cazuri, să cobori din ce în ce mai

mult în adâncul smereniei, socotindu-te nevrednică de un asemenea dar ceresc datorită nenumăratelor tale păcate şi să ţii minte acest lucru: „Pe toţi am întrecut cu păcatul; de la cine mă voi învăţa pocăinţa? De voi suspina ca vameşul, mi se pare că voi îngreuia cerurile; de voi lăcrima ca păcătoasa, voi spurca pământul cu lacrimile; ci-mi dă mie iertarea păcatelor, Dumnezeule, şi mă miluieşte" (Octoih, glas 2, stihira în ziua de marţi, la Utrenie, la stihoavnă).

În acelaşi timp să mai ţii minte că celui căruia i s-a dat mult, i se şi va cere mult. De aceea, strigă către Domnul din toată inima ca să nu-ţi fie darul acesta spre osândă la Înfricoşătoarea Judecată. *(Cuviosul Iosif, 107)*

Răceala ta la rugăciune să fie acoperită şi înlocuită de smerenie, în locul tulburării, pentru faptul că nu ai căldură şi lacrimi la rugăciune; lacrimile oamenilor superficiali sunt mai mult ca fumul; tu acum, neavând lacrimi, fără să vrei îţi conştientizezi sărăcia, dar, dacă ai avea lacrimi, ai visa şi la bogăţia darurilor duhovniceşti; eu nu îţi acord laude pentru răceală, dar nu este sigur să-ţi pui nădejdea în lacrimi, după cuvântul Sfântului Ioan Scărarul: „Să nu ai încredere în acele lacrimi care curg înainte de curăţirea ta"; dacă te-ai smeri cu adevărat, atunci şi lacrimile ar putea apărea, aşa cum se spune şi în fericiri: după sărăcia duhovnicească vine plânsul (Matei 5: 3-4). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 444)*

Rugăciunea inimii

Rugăciunea este, în primul rând, verbală, în al doilea rând, lăuntrică, a inimii, şi, în al treilea rând, duhovnicească. Rugăciunea lăuntrică, a inimii o au foarte puţini, iar cei care au rugăciunea duhovnicească se întâlnesc şi mai rar. Rugăciunea duhovnicească este incomparabil mai înaltă decât cea lăuntrică, a inimii. Cei care o au încep să cunoască tainele naturii, ei văd totul în plan lăuntric, pătrund în sensul lucrurilor, nu pe latură exterioară. Ei sunt tot timpul răpiţi într-un extaz duhovnicesc înalt, sunt cuprinşi de înduioşare duhovnicească, datorită cărora ochii lor deseori izvorăsc lacrimi. Extazul lor nu poate fi înţeles de noi. Extazul celor mai mari pictori, pe care îl putem avea şi noi, în comparaţie cu extazul lor duhovnicesc este nimic, căci el este sufletesc. Iar Cuviosul Isaac Sirul mai vorbeşte despre al patrulea mod de rugăciune, de rugăciunea care trece dincolo de graniţele conştiinţei noastre... Ce rugăciune este aceasta, eu nu ştiu. Probabil a avut-o numai Sfântul Isaac Sirul. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 113, din 10.05.1909)*

Starea până la dobândirea rugăciunii lăuntrice este haotică, îngrozitor de grea. Cântatul la vioară, dacă ştie cineva să cânte, este foarte plăcut, dar, când învaţă să cânte la vioară, sunetele sunt ucigătoare. Aşa este şi această stare, ca acordarea unui instrument muzical, ca gama de început. Instrumentul este gata, pianul este deschis, înaintea noastră se înfăţişează un şir de clape albe, dar artistul nu este prezent. Cine este acest artist? Dumnezeu. Noi trebuie să ne nevoim, iar Domnul, după făgăduinţa Sa: *Şi vom veni la el şi vom face locaş la el* (Ioan 14: 23), va veni la noi şi instrumentul nostru va cânta... Despre această muzică se vorbeşte deseori în psalmi: *Tăria mea şi lauda mea este Domnul...* (Psalm 117: 14). *Îl voi lăuda şi voi cânta Domnului* (Psalm 26: 11). *Cânta-voi Dumnezeului meu cât voi trăi* (Psalm 145: 2).

Această cântare este negrăită. Pentru a o dobândi, merg oamenii în mănăstire şi o dobândesc, însă unul, după 10 ani, altul, după 15 ani, iar altul, după 40 de ani. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 78, din 05.11.1908)*

Îmi scrii că, pierzând rugăciunea inimii, ai rămas de-a dreptul dezarmată. Eu ţi-am scris deja că, în toate ispitele tale şi în toate lucrurile neobişnuite care ţi se întâmplă, nu trebuie să renunţi la rugăciune. Dacă nu te poţi ruga cu inima, roagă-te cu mintea sau cu gura: oricum te-ai ruga, numai să nu renunţi la rugăciune. La tunderea în monahism i se spune fratelui că trebuie să aibă totdeauna numele Domnului Iisus în minte, în inimă, în cuget şi în gură. Dar în tine se observă o încăpăţânare nepotrivită de a avea neapărat rugăciunea inimii şi, când nu o ai, rămâi complet fără rugăciune. Îmi scrii că, atunci când cu osteneală ai izbutit să găseşti locul inimii, a început să te lupte osândirea aproapelui. Tocmai acest lucru demonstrează că rugăciunea ta este încă greşită, pentru că roadele rugăciunii adevărate sunt smerenia şi dragostea de aproapele. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 15)*

Cu privire la rugăciunea minţii şi a inimii, de care eşti atât de atrasă, îţi spun că vrăjmaşul nostru sufletesc nu se ridică atât de mult împotriva nici unei virtuţi ca împotriva rugăciunii, mai ales a rugăciunii minţii şi a inimii, şi prin toate mijloacele îl stârneşte pe om la mânie şi la ură împotriva celorlalţi, care în nebunia lor şi totodată din îndemnul vrăjmaşului ne împiedică să ducem o viaţă atentă. Cuviosul Ilie Ecdicul scrie: „Dacă te rogi aşa cum se cuvine, aşteaptă şi ceea ce nu se cuvine", adică tulburarea, care vine din mânie (Filocalia, Partea a IV-a). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 42)*

În scrisoarea ta îmi descrii cum te-a îndemnat cugetul să te rogi ca Domnul să-ţi coboare mintea în inimă. Însă la nici unul dintre Sfinţii Părinţi nu vedem ca cineva dintre ei să se fi rugat cu o asemenea rugăciune. Este mai de folos să te rogi cu smerenie aşa: „Doamne, miluieşte-mă după cum ştii Tu! Cu judecăţile, pe care le ştii, rânduieşte-mi cele ce-mi sunt de folos!" Domnul ne-a poruncit să ne rugăm aşa: „Tatăl nostru, fie voia Ta". Însă nicăieri nu se spune că ne putem ruga aşa: „Fie voia noastră!" Iar la tine, în toate, chiar şi în rugăciune se vede că vrei neapărat să se facă după voia ta, sau după îndemnul vrăjmaşului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 16)*

Simţirea la rugăciune

În vremea rugăciunii nu ne este de folos să tindem către simţiri înalte. Trebuie numai să pătrundem sensul cuvintelor rostite, să ne rugăm cu atenţie şi, cu timpul, Domnul ne va da şi vederea duhovnicească, şi înduioşarea inimii. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 317-318)*

Mângâierea pe care o ai la rugăciune nu este o noutate: nu o dată, ci, poate, de o sută de ori îţi spusesem: osteneşte-te, îndură şi atunci Însuşi Dumnezeu te va mângâia. Îţi mai spun: păstrează rugăciunea, şi nu numai Roma şi Ierusalimul, ci Însuşi Cel ce S-a răstignit pentru noi va veni la tine împreună cu Preacurata Lui Maică. Iată explicaţia: Domnul îi trage la Sine pe cei îndărătnici şi laşi tocmai în acest mod. Altfel, ei ar cârti degrabă şi împotriva lui Dumnezeu, şi a părinţilor lor, şi a tuturor celor apropiaţi pentru faptul că au pierit. Dar acum tu însăţi vezi că nu în zadar te-ai trudit şi că eu nu te-am înşelat. Aceasta este prima parte. Urmează a doua. Această mângâiere te-a convins că există Dumnezeu şi există răsplată, apoi ea va pleca de la tine şi Domnul va căuta la tine să vadă dacă eşti roaba Lui credincioasă sau vicleană, iubitoare de plăceri, roabă cumpărată, care Îl iubeşte pe Domnul numai atunci când El o mângâie. Tocmai atunci să arăţi dragostea sinceră a logodnicei Lui, care nu poate fi mituită. Însă aceasta iarăşi va trece. Şi iarăşi va străluci raza mângâierii. Şi tocmai în acest mod îi învaţă Domnul pe iubiţii Săi. Dar, vai ţie, dacă te vei înălţa, crezând că eşti bogată, de vreme ce eşti săracă!... *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 127-128)*

Voi, după ce aţi gustat dulceaţa şi mângâierea care vin din rugăciune datorită milei lui Dumnezeu, acum, negăsind acest lucru în

sinea voastră, vă tulburați, vă mâhniți, vă socotiți vrednici de această pierdere şi nepăsarea voastră este adevărata pricină. Însă eu găsesc aici şi Pronia lui Dumnezeu, care a luat de la voi această mângâiere, pentru că nu v-ați biruit patimile şi nu v-ați curățit inimile şi nu se poate să păstrați această bogăție fără nenorocire! Şi faptul că ea nu vi se dă este spre folosul vostru, ca să nu cădeți în înşelare. *(Cuviosul Lev, 124)*

După părerea dumneavoastră, în timpul rugăciunii ați simțit o contradicție în sentimente. Ați simțit aceasta pentru că, atunci când făceați metanii, trupul era în mişcare şi în trup ați simțit pornire şi luptă, pentru că mintea v-a ajutat prea puțin, la fel şi puterile sufleteşti (...), din pricina slăbiciunii, v-au ajutat puțin. Dar, când ascultați cu mintea şi sufleteşte vă pironiți în rugăciune, atunci Domnul cel Atotmilostiv vă ajută simțitor. *(Cuviosul Lev, 242)*

Rugăciunea lui Iisus

Rugați-vă cu râvnă Domnului Dumnezeu şi inima voastră rece încălziți-o cu Preadulcele Lui Nume, căci Dumnezeul nostru este foc. Numai chemarea numelui Lui distruge fanteziile cele necurate şi inima o aprinde către toate poruncile Lui. Şi de aceea chemarea în rugăciune a Preadulcelui Lui Nume trebuie să fie suflarea sufletului nostru, trebuie să fie mai deasă decât bătăile inimii noastre. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 284)*

Cuvintele psalmilor, repetarea întreită a cuvintelor: *Înconjurând m-au înconjurat şi în numele Domnului i-am înfrânt pe ei* (Psalm 117: 11), le înțeleg pe deplin toți lucrătorii rugăciunii lui Iisus, chiar dacă nu li le-ar tâlcui nimeni. Ei înțeleg că este vorba despre rugăciunea lui Iisus. Acesta este unul din cele mai clare locuri în care se vorbeşte despre rugăciunea lui Iisus; asemenea locuri sunt foarte multe în Psaltire. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 156, din 24.05.1910)*

Cum Îl putem vedea pe Hristos? Calea către acest lucru este posibilă: rugăciunea neîncetată a lui Iisus, care şi singură este în stare a-L sălăşlui pe Hristos în sufletele noastre. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 123, din 12.04.1911)*

Întrebare: „Când fac rugăciunea lui Iisus sau săvârşesc cincisutimea, sunt foarte împrăştiat, mintea zboară de la un lucru la altul şi se plimbă peste tot, numai în cuvintele rugăciunii nu este".

Răspuns: „Totuşi gura se sfinţeşte cu numele Domnului Iisus Hristos". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 56, din 28.06.1908)*

Noi avem o singură sabie - rugăciunea lui Iisus. Se spune: „Să-i baţi cu această sabie pe vrăjmaşii nevăzuţi, căci nu există armă mai puternică nici în cer, nici pe pământ". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 59, din 07.07.1908)*

Calea rugăciunii lui Iisus este cea mai scurtă, cea mai uşoară cale. Dar să nu cârteşti, căci oricine merge pe această cale are parte de necazuri. Te-ai hotărât o dată să mergi pe această cale, mergi, dar nu cârti dacă ţi se întâmplă greutăţi, necazuri - trebuie să le rabzi. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 77, din 02.11.1908)*

Pentru a avea totdeauna în minte pomenirea lui Dumnezeu, pentru aceasta este rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 24, din 08.02.1908)*

Rugăciunea cu numele lui Iisus este testamentul, porunca lui Hristos Însuşi. La tunderea în monahism se depune votul rugăciunii lui Iisus. Votul rămâne vot şi trebuie să fie împlinit. Potrivit votului, călugărul trebuie întotdeauna să aibă numele lui Iisus pe buze, în minte şi în inimă, sau, ca să spun aşa, toată viaţa lui să o umple cu rugăciunea lui Iisus. Nu este de ajuns dacă în lucrarea rugăciunii călugărul se limitează la citirea sau pregătirea unui anumit număr de rugăciuni. Trebuie să sfinţească orice lucru cu rugăciunea, ca să nu piardă starea de rugăciune în timpul treburilor şi îndatoririlor lumeşti la care trecem din necesitate, după rugăciune, şi care ocupă complet timpul zilei şi al nopţii de la o pravilă de rugăciune la cealaltă: de la cea de dimineaţă la cea de seară. Cine lasă rugăciunea şi nu apelează la ea şi o uită, iar după săvârşirea pravilei de rugăciune se dedă imediat deşertăciunilor, acela degrabă pierde starea de rugăciune, iar mintea şi inima i se umplu de deşertăciuni. Tocmai pentru a nu se întâmpla acest lucru este nevoie să săvârşească rugăciunea lui Iisus în vremea oricărui lucru, cel puţin, să se silească spre ea. Despre aceasta, Sfinţii Părinţi au vorbit mult şi în chip minunat... La aceste cuvinte despre rugăciune trebuie să luăm aminte. Lucrarea rugăciunii este cea dintâi. Rugăciunea ne mângâie în necazuri, rugăciunea nu ne lasă să deznădăjduim, rugăciunea ne păzeşte de păcat şi nici nu poţi număra toate roadele şi efectele ei. Cuviosul Marcu Ascetul spune: „Dacă spunem sau facem ceva fără să cerem ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciune, totul se va dovedi în cele din urmă fie greşit,

fie vătămător: noi ne supunem practic mustrării tainice" (Capitolul 108: *Despre cei ce vor să se îndreptăţească din faptele lor*). Iată ce importanţă are rugăciunea!...

În timpul privegherilor mănăstireşti, mai ales, este uşor să ne deprindem cu rugăciunea lui Iisus.

Trebuie să gândim smerit despre noi înşine şi cu smerenia să îmbinăm orice lucrare a noastră, însă smerenia falsă, exprimată în scuzele pentru lenea noastră şi lipsa dorinţei de a ne nevoi, să o alungăm cât mai departe: „Cum să facem noi, păcătoşii, acest lucru? Aceia erau oameni sfinţi..." Aşa se întâmplă să-i auzim zicând pe aceia care nu vor să se ostenească pentru mântuirea lor. Le putem răspunde: da, este adevărat, dar şi sfinţii, foarte adesea, au fost înainte mari păcătoşi şi au devenit sfinţi nevoindu-se, de aceea să te socoteşti păcătos - trebuie, dar, în acelaşi timp, sileşte-te spre bine. Şi vei avea folos. Îndreptăţirea de sine este rădăcina răului. *(Cuviosul Nicon, 21, pp. 27-29)*

Ai fost biruită la Utrenie de somn şi, ca să alungi moţăiala, ai făcut rugăciunea lui Iisus cu închinăciuni mici. În timpul rugăciunii lui Iisus nu trebuie să faci închinăciuni; rugăciunea trebuie să fie săvârşită la fiecare suflare, dar acest lucru să nu fie observat de ceilalţi. Şi închinăciunile mici trebuie să le faci la vremea lor, numai atunci când sunt rânduite (vezi în Regulament). *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Rugăciunea lui Iisus, după învăţătura Sfinţilor Părinţi, se cuvine a fi săvârşită fie că omul merge, fie că şade, că stă culcat, că bea, că mănâncă, că discută sau se ocupă cu lucrul mâinilor; cine poate în toate aceste situaţii să rostească rugăciunea lui Iisus cu smerenie, acela nu trebuie să renunţe la ea, iar pentru renunţare să se mustre pe sine şi să se căiască cu smerenie, dar să nu se tulbure, pentru că tulburarea, oricum ar fi ea, este semnul mândriei ascunse şi arată nepriceperea şi neiscusinţa omului în săvârşirea lucrului său. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 83)*

Îmi scrii că în rugăciunea lui Iisus te poticneşti oarecum la cuvintele „miluieşte-mă pe mine, păcătoasa"; acest lucru arată că înainte săvârşeai această rugăciune fără smerenia cuvenită, căci, fără smerenie, rugăciunea noastră nu este plăcută lui Dumnezeu. De aceea sileşte-te să accentuezi cuvântul „păcătoasa", dându-i sensul cuvenit. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 87)*

Pe vrăjmaşul şi gândurile rele, care îţi provoacă ispite, să le alungi cu rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Rugăciunea aceasta poate fi săvârşită în timpul oricărei îndeletniciri. *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 174)*

La rugăciune să te sileşti cât poţi, pomenind cele ce le-ai spus la călugărie îndată ce ţi s-au dat metaniile: „Iată, soro, sabia duhului. Să ai în toată vremea în minte, în gură, în cuget şi în inimă: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". Să păzeşti această rânduială şi, pe cât îţi va fi cu putinţă, să rosteşti astfel rugăciunea, uneori cu mintea, alteori cu gura, iar când vei fi liberă, şi cu inima, dacă te va ajuta Dumnezeu. Iar în neputinţe şi greşeli să te căieşti şi să te smereşti, dar să nu te tulburi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 121)*

Pentru a-i îndemna la deprinderea acestei rugăciuni pe cei leneşi şi plictisiţi, batiuşka ne-a relatat următoarea istorisire despre puterea numelui lui Iisus: „Un iubitor de Dumnezeu avea un graur, care învăţase să vorbească şi care, auzind tot timpul rugăciunea rostită de stăpânul lui — «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul» - se obişnuise şi el să o repete. Odată, într-o vară a zburat prin fereastra deschisă în stradă, iar acolo a venit în zbor asupra lui un uliu, însă graurul, după obicei şi de frică a spus rugăciunea lui Iisus şi îndată uliul a plecat de la el. Astfel, rugăciunea rostită chiar şi fără a fi înţeleasă a slujit la izbăvirea de grabnica nenorocire". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 106)*

În chilie să ziceţi cu gura rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". Sau: „Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine, păcătoasa". Iar în biserică: „Doamne, miluieşte". Şi să ascultaţi mai mult ceea ce se citeşte. Iar dacă nu auziţi, să ziceţi tot rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, pp. 70-71)*

Referitor la rugăciunea lui Iisus, v-am scris să o săvârşiţi cu smerenie, să nu vă lăsaţi atras de părerea de sine şi să vă nevoiţi întru poruncile lui Dumnezeu; Domnul să vă păzească de înşelarea vrăjmaşului şi să vă dea să cunoaşteţi calea cea adevărată. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 454)*

De rugăciunea lui Iisus, pe care o aveai, te-ai depărtat datorită discuţiilor cu ceilalţi. Este clar că nu observi că ai părere bună despre tine, dar spre folosul tău îţi este arătată neputinţa, ca să te smereşti. Cine

folosește această sabie duhovnicească trebuie să fie smerit, căci numai atunci ea îi lovește pe vrăjmași, iar fără ea mulți cad în înșelare. Te sfătuiesc să nu tinzi către o asemenea înălțime. Ci, atunci când ești liberă, când ai porniri pătimașe și în neputințe, să-L chemi pe Dumnezeu prin această rugăciune cu smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 492-493)*

Despre pomenirea lui Iisus, îmi scrii că nu o ai întotdeauna și nu ai trăirile pe care le aveai înainte, despre care ți-am scris mai sus; rugăciunea lui Iisus, când este săvârșită cu smerenie, se înrădăcinează, dar, îndată ce mintea este atrasă în părerea de sine, atunci fie se depărtează de rugăciune, fie cade în înșelare. Pe lângă rugăciune, nevoiește-te întru porunci și nu căuta înflăcărarea: aceasta înalță, iar poruncile smeresc. „Este primejdios să cauți trăiri înalte înainte de vreme". *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 449)*

Tu, M.M., te plângi de tine și zici că întotdeauna, îndată ce începi să faci rugăciunea lui Iisus, adormi și din pricina acestui lucru te tulburi; nu trebuie să te tulburi, mai bine să adormi cu rugăciunea decât cu vreun gând rău. Iar dacă vrei să o săvârșești cu mai multă trezvie, săvârșește-o mai devreme. Ferește-te să cauți în tine stări înalte și lasă-te condusă de smerenie, socotindu-te a fi o zdreanță, un gunoi... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 121-122)*

Mai bun decât toate cruciulițele și purtătorii de cruce, decât toate portretele și originalele lor, este să zugrăvim pe inima moale a tinerilor Numele cel Preadulce al lui Iisus, rugăciunea aceasta mică și plină de lumină: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul". Și atunci va fi veselie nesfârșită, mai presus de toate bucuriile. Atunci când Iisus Se va întări în inimă, nu-ți vei mai dori nici Roma, nici Ierusalimul. Căci Însuși Împăratul împreună cu Preamărita Sa Maică și cu toți îngerii și sfinții vor veni la tine și Își vor face locaș la tine. *Și vom veni la el și vom face locaș la el* (Ioan 14: 23). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 184)*

Numai să nu uiți ce este cel mai important - testamentul meu către tine: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluiește-mă". Știu că lucrul acesta la început este greu, dar după aceea vei vedea lumină și bucurie. Iar fără această lucrare, viața călugărească este grea și monotonă, dacă durează. E adevărat, este greu, dar nu ai nevoie de nimic deosebit aici. Nu ai nevoie nici de cărți, nici de lumânări, nici de timp. Fie că stai, fie că mergi, fie că mănânci, poți zice tot timpul: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 184-185)*

Din toate puterile să te străduieşti să păstrezi rugăciunea lui Iisus – ea este toată viaţa noastră, toată frumuseţea, toată mângâierea; faptul că la început este greoaie, toţi îl ştim, dar după aceea este nepreţuită, îmbucurătoare şi mult iubită. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 204)*

Lucrează după putere, lucrează cu smerenie şi cu mustrare de sine şi vei deprinde şi vei iubi rugăciunea, aşa încât nici cu forţa nu vei putea fi desprins de ea. Deoarece este dulce şi aducătoare de bucurie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 47)*

Fii gata să întâmpini necazuri. Căci pe toţi cei care se îndrăgostesc de rugăciunea lui Iisus, vrăjmaşul niciodată nu-i lasă fără încercare, ci neîncetat se răzbună pe ei — fie prin cei bătrâni, fie prin cei tineri — şi neîncetat le provoacă necazuri. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 49)*

Iar a face rugăciunea lui Iisus este cu neputinţă să te deprinzi imediat. Străduieşte-te numai să nu uiţi de Dumnezeu şi căieşte-te pentru uitare şi împrăştiere. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 63)*

Îţi voi vorbi despre rugăciunea lui Iisus. Şi slavă Ţie, Doamne, Care îngădui neputinţele noastre!

Deocamdată îţi este cu neputinţă să o săvârşeşti tot timpul. Căci, până când omul nu va gusta că bun este Domnul, este greu să-L aibă tot timpul în inimă pe Iisus. Dar şi după aceea, ce va fi, slavă lui Dumnezeu! Înseamnă că, atât timp cât poţi face rugăciunea, să nu o laşi. Iar principalul – în timpul rugăciunii să te socoteşti nevrednică de a rosti numele cel fără de încetare slăvit în ceruri şi pe pământ de îngeri şi de oameni. Iar necazurile să le aduni ca pe o comoară, căci acestea ajută foarte mult la rugăciunea lui Iisus. De aceea, vrăjmaşul învaţă şi îndeamnă pe oricine poate să te supere. Eu te-am prevenit mai demult şi ţi-am spus că fiecare creştin, cu cât face mai mult această rugăciune, cu atât îl întărâtă mai mult pe diavol, care nu suferă numele lui Iisus şi îi îndeamnă împotriva acestuia pe oameni, chiar şi pe cei apropiaţi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 65)*

Faptul că ţi se revarsă bucurie în inimă – mi se pare că ţi-am spus – se întâmplă cu adevărat. Uneori Domnul doreşte să-l mângâie pe nevoitor, văzând că el nu mai poate: din pricina încordării intense la această rugăciune. Se spune că Dumnezeu – adică Iisus – este foc mistuitor (pentru păcate şi neputinţe)! Şi de aceea, fiind des chemat, Preadulcele Iisus nu poate să nu înveselească inima. Se poate ca un nemernic blestemat, cum

sunt eu, să nu poată mult timp să simtă bucuria. Dar adevărații rugători, după câteva zile, simt bucuria și dulceața care se revarsă din inimă în tot omul. Numai că este primejdios să le primești fără să le cercetezi, deoarece *însuși satana se preface în înger al luminii* (II Cor. 11: 14). De aceea, ca una care nu ai experiență în viața duhovnicească, să fii prudentă: să te ferești și să primești, și să respingi. Citește la Marcu Ascetul Cuvântul al 2-lea, Capitolul 28. Mai citește, tot în Cuvântul al 2-lea, Capitolul 134. Iar dacă vei renunța la rugăciune, încotro o vei apuca? Rabdă. Toate acestea vor trece repede și vei iubi rugăciunea. Dacă rugăciunea încetează, aceasta se întâmplă, de obicei, din pricina vorbirii deșarte, a lăcomiei pântecelui, a osândirii și, în principal, a mândriei.

Și, pentru că tu ești deosebit de mândră, în chip deosebit să te și ții de această rugăciune. Iar ca ea să nu înceteze niciodată, aceasta tu, fetițo, s-o aștepți mult și bine! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 143)*

Păzește după putere rugăciunea lui Iisus. Iar când slăbești în rugăciune, să ai numai amintirea prezenței lui Dumnezeu. Pentru faptul că rugăciunea ta nu este neîntreruptă, nu te întrista - este devreme pentru tine să ai acest lucru. Dar mulțumește-I lui Dumnezeu că te rogi. Să te mântuiești, să te mântuiască Domnul. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 147)*

Te chinuie gândul că, dacă te vei strădui să faci cu înflăcărare rugăciunea lui Iisus, vei cădea în mândrie. Dacă vei săvârși cum se cuvine rugăciunea lui Iisus, nu ți se va întâmpla nimic. *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Unul se roagă cu rugăciunea lui Iisus. Altul, stând în biserică cu atenție, se roagă cu cuvintele rugăciunilor bisericești, săvârșind în afara slujbelor bisericești alte rugăciuni. Și rugăciunea unuia, și a celuilalt, Domnul o aude la fel. Însă rugăciunea lui Iisus le întrece pe toate. Batiușka Varsanufie spunea: „Soba o poți încălzi și cu lemn de mesteacăn, și cu lemn de plop. Numai să fie cald". Esențialul constă în a avea în suflet starea de rugăciune. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 315)*

Lucrarea monahului trebuie să fie tainică. De aceea și rugăciunea lui Iisus este numită la Sfinții Părinți „lucrare ascunsă". Chiar și față de tine însuți trebuie să o păstrezi în taină, să nu o trâmbițezi, precum se spune în Evanghelie, nu numai înaintea celorlalți, dar nici înaintea ta însuți. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 324-325)*

Întrebare: „Batiuşka, ce este rugăciunea minţii?"

Răspuns: „Învăţătorul rugăciunii este Însuşi Dumnezeu". Iar altădată, despre acelaşi subiect, batiuşka, fără să vrea, a spus: „Este greu acest lucru, frate. Sfărâmă totul". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 51)*

Rugăciunea lui Iisus s-o zici întotdeauna, căci chemarea numelui Domnului îi ajută chiar şi pe păgâni. De la împrăştiere şi vorbire deşartă să te înfrânezi prin osteneală, cu rugăciunea lui Iisus, iar de deznădejde să te izbăveşti prin plânsul pentru păcate. Când cazi în deznădejde, spune Apostolul, să te rogi, iar când eşti veselă, să cânţi psalmi şi cântări duhovniceşti. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 251)*

Mă întrebi despre rugăciune, cum să o săvârşeşti? Când ai dorinţa de a te ruga, dar eşti împrăştiată, să zici cu jumătate de glas, adică să audă şi urechile tale, iar când gândurile şi totul, în general, se află în pace, atunci este mai bine să te rogi cu mintea, cu atenţie. Dar să zici mai mult rugăciunea verbală cu atenţie. Iar cu privire la treapta cea mai înaltă a rugăciunii, este cu neputinţă a o săvârşi de una singură, fără îndrumător priceput. Rugăciunea verbală o poţi săvârşi întotdeauna, orice ai face, şi în biserică. *(Cuviosul Iosif, 100)*

Întrebare: „Batiuşka, trebuie întotdeauna să facem rugăciunea cu metanierul?"

Răspuns: „Este obligatoriu. Întotdeauna să aveţi metaniile la voi. La slujbă în biserică şi la pravilă trebuie să le aveţi în mână. Chiar dacă vă văd ceilalţi, căci vă văd, să nu vă tulburaţi, ci să faceţi rugăciunea lui Iisus, folosind metaniile. La Liturghie fiţi atenţi la ceea ce se citeşte şi se cântă şi lăsaţi rugăciunea. Dar la priveghere puteţi folosi metaniile când nu auziţi ce se citeşte... La ascultare, desigur, este cu neputinţă să folosiţi metaniile. Atunci trebuie să fie rugăciunea în minte, fără să aveţi nevoie de metanier. În chilie, când scrieţi sau citiţi, metaniile trebuie să vă fie la brâu. Iar când staţi aşa, faceţi rugăciunea folosind metanierul. Când discutaţi, puteţi spune în sinea voastră: «Doamne, miluieşte». Şi puteţi spune chiar şi rugăciunea lui Iisus..." *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 25, din 11.02.1908)*

Rugăciunea lui Iisus nu numai că nu te împiedică, dar chiar te ajută să asculţi ceea ce se citeşte şi se cântă la biserică şi ajută la săvârşirea rugăciunii obişnuite din biserică şi din chilie şi desfată, foarte mult desfată inima, şi face ca duhul să fie paşnic şi dăruieşte un cuget luminos.

Dar tu gândeşti greşit, căci eşti tânără şi fără experienţă, şi mai eşti şi încăpăţânată. Străduieşte-te să te smereşti şi rugăciunea îndată se va prinde de tine. Numai nu te grăbi, ci aşteaptă ajutorul lui Dumnezeu. Iar pentru faptul că ceilalţi vorbesc despre tine, nu te îngrijora. Tu ai venit în mănăstire să placi nu oamenilor, ci lui Dumnezeu, Care te va şi mântui, aceasta o garantez, numai să rabzi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 106)*

Treptele rugăciunii

Rugăciunea lui Iisus se împarte în trei, chiar în patru trepte. Prima treaptă - rugăciunea verbală; când mintea zboară deseori şi omul trebuie să depună mare efort să-şi adune gândurile împrăştiate. Această rugăciune este muncită, însă ea îi dă omului starea de pocăinţă.

A doua treaptă - rugăciunea minţii şi a inimii, când mintea şi inima, raţiunea şi simţirea sunt în armonie; atunci rugăciunea se săvârşeşte fără întrerupere, oricare ar fi îndeletnicirea omului; fie că mănâncă, fie că doarme, fie că se odihneşte - rugăciunea tot se săvârşeşte.

A treia treaptă - rugăciunea creatoare, care poate muta munţii numai cu un cuvânt. O asemenea rugăciune a avut-o, de exemplu, Cuviosul pustnic Marcu Ascetul.

În sfârşit, a patra treaptă este acea rugăciune înaltă, pe care o au numai îngerii şi care se dă, poate, numai unui om din tot neamul. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 72, din 11.08.1909)*

Dobândirea rugăciunii lăuntrice este necesară. Fără ea nu putem intra în Împărăţia Cerească. Rugăciunea minţii nu este de ajuns, căci ea poate fi săvârşită şi de omul în care există patimi. Iată, unii chiar spun: „Ce sens are să faci rugăciuni? Care este folosul lor?" Mare este folosul lor! Căci Domnul, Care dă rugăciune celui ce se roagă, îi dă omului rugăciune ori înainte de moartea sa, ori chiar după moarte... Numai nu trebuie să renunţe la ea. *(Cuviosul Varsanufie, 14, p. 235)*

Întrebare: „Poate pierde rugăciunea lui Iisus cel care a ajuns la rugăciunea lăuntrică?"

Răspuns: „Da, eu cred că o poate pierde din pricina nepăsării, când este înconjurat de deşertăciuni. Dar se întâmplă ca Domnul, după judecăţile Sale neştiute de noi, să ia rugăciunea, aşa cum i s-a întâmplat, de exemplu, părintelui schimonah Cleopa: timp de doi ani a simţit în el pierderea rugăciunii inimii, după care ea s-a întors iarăşi la el. Poate că Domnul i-a trimis aceasta spre încercarea credinţei lui. De aceea, în asemenea cazuri nu trebuie să deznădăjduim". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 156, din 24.05.1910)*

Starea de chin, deseori tristă, care precede dobândirea rugăciunii lăuntrice a lui Iisus, nu este obligatoriu să o aibă fiecare. Căci Împăratul într-o clipă îl poate îmbogăţi pe cel sărac. Însă ordinea generală a dobândirii rugăciunii lui Iisus este ca ea să fie dobândită cu osteneli şi necazuri, în rândul cărora îşi are locul şi starea chinuitoare a duhului. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 156, din 24.05.1910)*

Primul dar oferit de Domnul la rugăciune este atenţia, când mintea poate sta în cuvintele rugăciunii fără să se împrăştie din pricina gândurilor. Însă, în timpul acestei rugăciuni atente, neîmprăştiate, inima încă tace. Tocmai aceasta e problema, că în noi simţirea şi gândurile sunt separate, că nu există armonie între ele. Aşadar, prima rugăciune, primul dar este - rugăciunea neîmprăştiată. A doua rugăciune, al doilea dar este rugăciunea lăuntrică, când gândurile şi simţirea sunt în armonie, îndreptate către Dumnezeu. Până acum, fiecare luptă cu patima se încheia prin biruinţa patimii asupra omului, dar de acum încolo, când mintea şi inima se roagă împreună, adică simţirea şi gândurile se află în Dumnezeu, patimile sunt deja biruite. Sunt biruite, dar nu sunt omorâte; ele pot învia datorită nepăsării. Aici patimile sunt asemenea morţilor care zac în morminte şi rugătorul, îndată ce patima începe a se mişca, o loveşte şi o biruie. Al treilea dar este rugăciunea duhovnicească. Despre această rugăciune nu pot spune nimic. Aici în om nu mai există nimic pământesc. Este adevărat, omul trăieşte încă pe pământ, pe pământ merge, stă, bea, mănâncă, dar cu mintea, cu gândurile este în întregime cu Dumnezeu, în ceruri. Unora chiar li s-a descoperit slujirile cetelor îngereşti. Această rugăciune este rugăciunea vederii. Cei care au ajuns la această rugăciune văd lucrurile duhovniceşti, de exemplu, starea sufletului omului, aşa cum vedem noi lucrurile pământeşti, ca într-un tablou. Ei văd deja cu ochii duhului, la ei vede deja duhul lor. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 165, din 06.08.1910)*

Unde este cheia pentru descoperirea bucuriilor duhovniceşti? La această întrebare răspunsul este unul singur: în rugăciunea lui Iisus. Mare putere are această rugăciune. Şi are trepte diferite. Prima treaptă este rostirea cuvintelor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". La trepte mai înalte ea capătă o asemenea putere, încât poate muta şi munţii din loc. La aceasta, desigur, nu poate ajunge oricine, dar ca să rostească cuvintele: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul" îi este uşor oricui, iar folosul este imens; aceasta este cea mai puternică armă

pentru lupta cu patimile. Una, de exemplu, este mândră, pe alta o biruie gândurile desfrânării şi poate că nu vede nici un bărbat, dar gândul tot desfrânează, a treia este invidioasă şi nu are putere să lupte, de unde să o ia? Numai din rugăciunea lui Iisus. Vrăjmaşul o abate prin toate mijloacele de la ea: ce neghioabă eşti să repeţi unul şi acelaşi lucru, când nici mintea, nici inima ta nu participă la rugăciune, mai bine o înlocuieşti cu altceva. Nu-l ascultaţi, că minte. Continuaţi să vă deprindeţi cu rugăciunea şi ea nu va rămâne fără rod. Toţi sfinţii s-au ţinut de această rugăciune şi ea le-a devenit atât de dragă, încât nu ar fi înlocuit-o cu nimic altceva. Când mintea le era atrasă de altceva, se chinuiau şi se străduiau să înceapă iarăşi rugăciunea. Năzuinţa lor era asemenea dorinţei omului însetat, de exemplu, după o mâncare sărată, când doreşte să-şi potolească setea. Uneori, neavând apă, nu izbuteşte să-şi potolească setea un timp, însă dorinţa lui se amplifică şi mai mult din această pricină şi, găsind un izvor, bea cu nesaţ; aşa tânjeau şi sfinţii să înceapă rugăciunea şi o începeau cu dragoste înflăcărată. Rugăciunea lui Iisus ne apropie pe noi de Hristos. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 129-130, din 13.04.1911)*

Nu întotdeauna trimite Domnul rugăciunea inimii: unii se roagă toată viaţa cu rugăciunea verbală şi cu ea mor, fără să fi simţit bucuriile rugăciunii inimii; dar nici aceşti oameni nu trebuie să deznădăjduiască: pentru ei, bucuriile duhovniceşti vor începe în viaţa viitoare şi nu se vor sfârşi niciodată, ci se vor mări cu fiecare clipă, ajungând din ce în ce mai mult la desăvârşirea lui Dumnezeu şi rostind cu cutremur: „Sfânt, Sfânt, Sfânt". *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 71-72, din 11.08.1909)*

Nu demult un ieromonah m-a întrebat într-o scrisoare despre rugăciunea lui Iisus şi m-a rugat să-i recomand nişte cărţi. I-am răspuns. Dar se pare că vrea să cunoască rugăciunea lui Iisus numai din cărţi. Totuşi, trebuie el însuşi să se apuce de ea. Rugăciunea lui Iisus este o mare fără margini. Este cu neputinţă să o epuizezi. Şi este imposibil să descrii totul în cărţi... Mulţi încep, dar puţini termină. De aceea, puţini sunt cei care au rugăciunea lăuntrică. Această înaltă lucrare astăzi aproape s-a uitat... Nimeni nici măcar nu mai vorbeşte despre ea... *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 118-119, din 02.08.1909)*

Batiuşka i-a poruncit unui frate să zică rugăciunea lui Iisus verbal şi în cadrul serviciului militar, dar să păstreze această taină, să nu o dezvăluie nimănui şi să nu înveţe pe nimeni, chiar dacă ar întâlni oameni buni. „Să ştii numai pentru tine"...

Acum oamenii gândesc aşa: poţi să te rogi, poţi să nu te rogi - este totuna, dacă nu dobândeşti rugăciunea. S-au dus vremurile acelea. Acesta, desigur, este un gând insuflat de diavol. Rugăciunea lui Iisus este neapărat necesară pentru intrarea în Împărăţia Cerurilor. Multora nu le este de folos să aibă rugăciunea lăuntrică, deoarece se pot mândri cu aceasta. De aceea Dumnezeu dă rugăciunea celui ce se roagă, dar care nu a ajuns la rugăciunea lăuntrică, o dă fie înainte de moarte, fie chiar după moarte, căci şi după moarte rugăciunea lui Iisus îşi are rostul ei. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 127-128, din 27.10.1909)*

Mult timp nu am putut înţelege în ce constă unirea dintre minte şi inimă. La drept vorbind, aceasta înseamnă unirea tuturor puterilor sufletului pentru înălţarea lor către Dumnezeu, ceea ce este cu neputinţă în cazul separării lor. Această lege a unităţii o întrevăd nu numai în acest caz - în rugăciunea lui Iisus, ci pretutindeni. De exemplu, când în lupta cu duşmanul nu avem puterile unite, duşmanul, atacând când un detaşament, când altul, în scurt timp biruie toată armata, nimicind detaşamentele unul după altul. La fel şi soarele, strălucind peste pământ, nu poate arde nimic, căci razele lui se răspândesc pe toată suprafaţa pământului şi încălzesc parţial un anumit loc. Dar, dacă luăm un geam (o lupă) şi cu acest geam concentrăm toate razele într-un singur punct, lemnul sau hârtia sau altceva pus acolo vor lua foc. Acelaşi lucru îl putem spune şi despre muzică. Ce frumuseţe poate avea o notă sau un sunet, luate separat sau în dezordine? Putem spune că nici una. Însă aceleaşi sunete în operele artiştilor geniali capătă putere şi frumuseţe... Rugăciunea lui Iisus nu are hotare... *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 130-131, din 14.11.1909)*

Întrebare: „Mi-aţi spus că la slujba bisericească rugăciunea lui Iisus trebuie să o zic numai atunci când nu aud ceea ce se citeşte sau când citeţul este nepriceput, aşa încât nu se poate înţelege ceea ce citeşte. De asemenea şi cu privire la cântare, să fac la fel. Când mi-aţi spus acest lucru, l-aţi accentuat în chip deosebit şi aţi zis că aşa învăţa batiuşka Ambrozie. Însă, iată, eu am citit la episcopul Ignatie Brianceaninov şi la Cuviosul Serafim de Sarov că rugăciunea lui Iisus trebuie săvârşită la slujbă tot timpul. Văd aici o oarecare nepotrivire. Dar nu trebuie să existe nici o nepotrivire, de aceea vă întreb cum să împac între ele aceste două învăţături?"

Răspuns: „Înainte de toate, fiecare ne învaţă după propria sa experienţă de viaţă. În afară de batiuşka Ambrozie, învăţau aşa şi

părintele arhimandrit Moise şi batiuşka Macarie. Şi, fără îndoială, ei erau experimentaţi şi aveau rugăciunea lăuntrică. Apoi, un lucru i se cuvine începătorului şi altul i se cuvine celui ce a dobândit rugăciunea lăuntrică. Celui ce are rugăciunea lăuntrică, rugăciunea îi este la fel de proprie şi firească precum îi este şi suflarea. Orice ar face, rugăciunea îi merge de una singură, înlăuntru. Aşadar şi la slujbă în biserică rugăciunea îi merge chiar dacă el în acelaşi timp ascultă ceea ce se cântă şi se citeşte. Acest lucru nu l-a înţeles ucenicul unui stareţ şi l-a rugat să-i explice cum se întâmplă aşa ceva: cum ascultă şi, în acelaşi timp, zice şi rugăciunea? Stareţul i-a răspuns: „Spune-mi, frate, ce facem noi acum?" „Discutăm". „Da. Dar spune-mi, ne împiedică să discutăm faptul că respirăm?" „Nu". „Păi, iată, aşa şi rugăciunea merge la cei care au dobândit rugăciunea lăuntrică. Ea le este lor tot aşa de firească, precum le este şi suflarea. De aceea se şi spune: «Rugăciunea să se lipească de suflarea ta». Chiar şi atunci când omul doarme, lucrarea rugăciunii nu încetează în inima lui, după cuvântul: «Eu dorm, dar inima mea veghează». Însă noi nu avem acest lucru. Noi adormim şi nu avem nici măcar pe buze numele Domnului Iisus. Acum îţi spun şi despre slujbe. Rugăciunea noastră nu a dobândit încă acea putere de concentrare. Gândurile noastre nu au încă atenţie. Noi nu putem încă să pătrundem atât de adânc în rugăciunea lui Iisus. Şi de aceea la slujbă, dacă vom face rugăciunea, vom asculta şi rău ceea ce se citeşte şi se cântă şi vom fi şi împrăştiaţi în timpul rugăciunii, aşadar, nici una, nici alta nu se va prinde de noi. Şi nu va ieşi nimic. Dar a asculta cu atenţie ceea ce se citeşte şi se cântă este mai uşor decât a ne păzi de împrăştierea gândurilor în timpul rugăciunii lui Iisus. De aceea şi trebuie să urmaţi această rânduială. Desigur, uneori se întâmplă că îi este mai de folos omului să facă rugăciunea decât să asculte slujba, ca urmare a unor împrejurări lăuntrice. Însă aici trebuie să existe chibzuială..." *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 142-143, din 31.01.1910)*

Te plângi de faptul că vorbăria deşartă te împiedică să te deprinzi cu rugăciunea lui Iisus. Ce să-i faci? Vieţuind în obşte, este imposibil să scapi cu desăvârşire de vorbe şi griji deşarte. De asemenea, îmi scrii că nu eşti totdeauna în stare să faci rugăciunea verbală şi te temi să te apuci de ea ca nu cumva să cazi în înşelare. Sfântul Grigorie Sinaitul, în *Filocalie*, în Volumul 7, scrie despre înşelare aşa: „Trebuie ştiut că amăgirea are trei pricini de obşte prin care vine asupra oamenilor: mândria, pizma dracilor şi îngăduinţa povăţuitoare a lui Dumnezeu. Iar pricinile primelor sunt: mândria, uşurătatea, pizma, sporirea; iar a îngăduinţei povăţuitoare, vieţuirea păcătoasă. Amăgirea din pizmă şi

din părerea de sine își află grabnică tămăduire, mai ales când omul se smerește, dar lăsarea pe mâna satanei spre pedeapsă povățuitoare din pricina păcatului, adeseori o îngăduie Dumnezeu până la moarte spre curățire. Uneori îi lasă să fie chinuiți spre mântuire chiar și pe cei fără vină, dar trebuie știut că însuși dracul părerii de sine face preziceri în cei ce nu sunt cu luare-aminte la inima lor. În două feluri poate fi aflată lucrarea Duhului, pe care am primit-o mai înainte în chip tainic prin Botez. Întâi, cum zice Sfântul Marcu, darul se descoperă, vorbind în general, prin lucrarea poruncilor, cu multă osteneală, și cu vremea. Cu cât lucrăm mai mult poruncile, cu atât harul își face mai luminoase razele sale în noi. Apoi se arată prin chemarea neîncetată și întru cunoștință a Domnului Iisus, adică prin pomenirea lui Dumnezeu, întru ascultare. Prin viețuirea cea dintâi se arată mai cu întârziere; prin cea de a doua, mai curând. Puterea rugăciunii mintale, curate și îngerești este, după cuvântătorii lui Dumnezeu, înțelepciune mișcată de Sfântul Duh. Semnul ei este ca mintea să se privească, în vremea rugăciunii, cu totul fără chip și să nu se vadă nici pe sine, nici altceva întru grosime, ci să se oprească adeseori și simțurile sub lumina ei. Căci mintea se face nematerială și luminoasă, lipindu-se de Dumnezeu într-un chip negrăit, ca să fie un singur Duh cu El (cf. I Cor 7: 17). Este cu neputință de aflat în vremea noastră vedere duhovnicească a vederii ipostatice, minte fără năluciri și fără împrăștiere, lucrare adevărată a rugăciunii, izvorând pururi din adâncul inimii, înviere și întindere a sufletului, uimire dumnezeiască și plecare în zbor din toate cele de aici, extaz deplin al înțelegerii din simțuri întru Duhul, răpirea minții din puterile sale, mișcare îngerească a sufletului, îndreptată și călăuzită de Dumnezeu spre nemărginire și înălțime. Pentru că astăzi împărățesc în noi cu silnicie patimile, pentru mulțimea ispitelor. Mintea petrece în cele mai ușoare, iar pentru acestea și le nălucește înainte de vreme. În felul acesta, pierzând și puțina putere dată ei de Dumnezeu, se face moartă în toate privințele. De aceea, folosindu-se de multă dreaptă socoteală, nu trebuie să caute cele ale vremii înainte de vreme, nici să arunce cele din mână, nici să nălucească altele. Căci mintea tinde prin fire să alcătuiască cu ușurință năluciri cu privire la cele spuse mai înainte și să alcătuiască plăsmuiri despre cele la care n-a ajuns. De aceea nu mică este temerea ca unul ca acesta să se lipsească și de cele ce i s-au dat și să-și piardă adesea mintea, lăsându-se amăgit și făcându-se un făuritor de năluci și nu un isihast (un trăitor al liniștii). Se întâmplă câteodată că harul lucrează și se mișcă singur. Dar câteodată e împreună cu înșelăciunea, însă, precum am zis, în chip neamestecat. Pentru că de Dumnezeu cel curat nu se atinge prihană. Se

întâmplă însă ca uneori să lucreze păcatul singur (adică înşelăciunea), încălzind voinţa noastră, întrucât o stăpâneşte. Iar alteori omul se luptă după har, văzându-şi sufletul muncit înăuntru, rău pătimind. Se mai cade să ştim şi aceasta: înşelăciunea pentru noii începători este căldura păcatului. Iar înşelăciunea celor de mijloc şi a celor desăvârşiţi constă în nălucirea minţii".

Trei virtuţi se cuvine să le păzim cu deosebire: înfrânarea, tăcerea şi mustrarea de sine, dar cea mai mare este smerenia. Tot capitolul acesta să-l citeşti singură cu atenţie. Şi, înainte de rugăciunea inimii, să te străduieşti să ai rugăciunea minţii, ţinând atenţia în piept şi închizând mintea în cuvintele rugăciunii. Această rugăciune este mai simplă şi mai uşoară şi, dacă în această rugăciune vei avea izbândă, atunci, după mărturia unora, ea va ajunge şi la rugăciunea inimii. Dar omul bolnav - ce rugăciune poate avea; şi cât va putea, atât va trebui să o săvârşească, cu smerenie. Îmi scrii că le-ai explicat duhovnicilor tăi despre neizbânda ta şi ţi-au răspuns că te-ai apucat de ceva prea înalt. În parte, acest lucru este adevărat, deoarece lucrarea ta este amestecată cu o oarecare tulburare. Înaintea duhovnicilor tăi poţi să faci doar pocăinţă pentru aceste expresii pe care ei le pot înţelege, dar să te sfătuieşti cu toţi nu este uşor, mai ales în privinţa acestui lucru despre care îmi scrii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 114-115)*

Îmi scrii că ţi-a căzut în mâini un manuscris în care se arată un mijloc simplu pentru a săvârşi rugăciunea lui Iisus: cea verbală, a minţii şi a inimii, un manuscris al unui ţăran din gubernia Orlov, care a învăţat acest lucru de la un stareţ. Îmi scrii că manuscrisul sau însemnările acestui ţăran se încheie cu anul 1859. Nu cu mult timp înainte de această perioadă, am auzit de la răposatul nostru stareţ, batiuşka Macarie, că a venit la el un mirean care atinsese această înaltă treaptă a rugăciunii duhovniceşti şi că batiuşka Macarie era nedumerit şi nu ştia ce să-i răspundă când mireanul, pentru a primi un sfat, i-a povestit stareţului nostru diferitele stări ale rugăciunii şi batiuşka Macarie i-a putut spune numai atât: „Să aveţi smerenie, să aveţi smerenie". Şi după aceea ne-a povestit cu mirare lucrul acesta. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 119-120)*

Cred că celor ce vieţuiesc în mănăstiri le este mai uşor şi mai de folos să adapteze rugăciunea lui Iisus la rânduielile mănăstirii lor, păzind, pe cât este cu putinţă, tăcerea cea înţeleaptă şi, la nevoie, vorba scurtă. Răposaţii noştri stareţi spuneau că este bine dacă cineva poate, ascultând şi ceea ce se citeşte în biserică, să zică în acelaşi timp şi rugăciunea lui

Iisus, căci atunci şi atenţia este mai mare. Iar în ceea ce priveşte pravila de chilie, aşa cum tu însăţi ai citit, dacă rugăciunea lui Iisus se lucrează bine, poţi renunţa la pravilă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 120)*

Îmi scrii că săvârşeşti rugăciunea lui Iisus, pe cea rostită cu gura şi cea a minţii, iar despre rugăciunea inimii nici măcar nu ai idee. Rugăciunea inimii are nevoie de îndrumător. Totuşi, cine săvârşeşte de la început rugăciunea rostită cu gura corect, închizând mintea în cuvintele rugăciunii: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul (sau păcătoasa)", iar apoi va săvârşi corect şi rugăciunea minţii, cu smerenie ţinând atenţia minţii în piept, la acela, cu timpul, şi fără îndrumător rugăciunea minţii se va preface singură în rugăciunea inimii. Însă cel la care rugăciunea minţii nu se va preface în rugăciunea inimii va trebui să se mulţumească cu rugăciunea verbală şi cu cea a minţii. Cu câţiva ani în urmă a venit la Optina o credincioasă care se îndeletnicea cu rugăciunea lui Iisus de mai mult de 30 ani. Şi a spus despre sine: „Eu nu ştiu unde am inima, dar se întâmplă, când fac rugăciunea lui Iisus, că mă aflu într-o asemenea stare, încât toate oasele mele grăiesc: Doamne, cine este asemenea Ţie?" Totuşi, poţi citi pe larg despre rugăciunea inimii în Partea a II-a a *Filocaliei,* la Ignatie şi Callist, şi apoi Capitolul 43, despre înşelare; de asemenea, în Partea a IV-a a *Filocaliei* vorbeşte pe scurt despre rugăciunea lui Iisus, Callist, Patriarhul Constantinopolului. Vei înţelege ceva dacă vei împlini cu fapta cele scrise, mai ales dacă te vei îngriji de dobândirea smereniei, fără de care nu numai rugăciunea, dar şi celelalte lucrări vor fi zadarnice. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 126)*

Îmi scrieţi că rugăciunea lui Iisus v-a părăsit aproape complet, dar se pare că dumneavoastră aţi părăsit-o, iar ea nu este de vină câtuşi de puţin. Străduiţi-vă, pe cât puteţi, să vă îndeletniciţi cu rugăciunea verbală şi la serviciu, căci Domnul dă rugăciunea celui ce se roagă; de asemenea, nu trebuie să vă tulburaţi pentru nedobândirea acestui dar sfânt; luaţi seama la starea dumneavoastră de împrăştiere şi la starea morală; lumea şi deşertăciunea ei întunecă lumina minţii, iar dumneavoastră sunteţi legat de ele cu lanţuri puternice. În lipsa acestui dar mult dorit al rugăciunii, apelaţi la acele mijloace prin care se poate arăta dragostea de Dumnezeu - la împlinirea sfintelor Lui porunci din Evanghelie: *De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele* (Ioan 14: 15), în rândul cărora veţi găsi şi smerenia, fără de care nici o virtute nu poate fi bineplăcută lui Dumnezeu. (...) Poate că Domnul intenţionat nu vă îngăduie dobândirea acestei rugăciuni, ca să nu suferiţi vătămare. *(Cuviosul Macarie, 24, Partea I, pp. 523, 524)*

Lui, Domnului, să vă supuneți cu smerenie și îi veți tăia cu sabia duhului pe vrăjmașii voștri, dar numai chemând cu gura numele lui Iisus, iar nu cu mintea, și cu smerenie, ferindu-vă să gândiți că, dacă aveți liniște, deja i-ați biruit pe vrăjmași. Ei au vicleșug și aici: se prefac a fi biruiți ca să vă ademenească prin îngâmfare și după aceea mai mare putere vor avea să vă atace, datorită mândriei voastre. *(Cuviosul Macarie, 24, Partea I, p. 518)*

Rugăciunea lui Iisus o putem săvârși și în societate cu mintea, rostind încet cuvintele, fără să deschidem gura, dar principalul este că aici trebuie să avem smerenie, să avem trăirea vameșului... *(Cuviosul Macarie, 24, Partea a V-a, p. 658)*

Foarte mult m-ai mângâiat prin faptul că îți dorești să te deprinzi cu rugăciunea lui Iisus. Începe cu cea verbală. Iar înainte de toate, în locul temeliei, pune dorința de a îndura necazurile. Atunci rugăciunea se va prinde repede de tine. Postește după putere. Rugăciunea are nevoie, de asemenea, de tărie. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 219)*

Rugăciunea lui Iisus, când se înrădăcinează, la toți cei împătimiți este neapărat însoțită de dureri. Pe cei ce săvârșesc rugăciunea verbală îi dor buzele. Dar aceasta trece. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 223)*

A săvârși rugăciunea lui Iisus în minte este singurul mijloc împotriva gândurilor, dar întotdeauna suntem datori să o avem și pe buze, chiar dacă în ascuns. Propriu-zis, rugăciunea minții fără hotărârea și povățuirea unui îndrumător nu este cu putință. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 298)*

Tu, măicuță, uiți de dorința și de înștiințarea mea, ca să faci cât poți de mult rugăciunea verbală a lui Iisus. Și, mai ales, când rămâi singură. Acesta este cel mai bun moment de a o înrădăcina în minte. Dar tu, probabil, rătăcești cu mintea - și de aceea te plictisești. Dar să știi că rugăciunea lui Iisus veselește inima. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 46)*

Rugăciunea o poți săvârși și în timpul bolii, și în neputințe, și în prezența oamenilor, și la slujbă. Numai că uneori, din această pricină, te doare capul, dar ce poți face? După aceea o vei îndrăgi. De o mie de ori mai mult o vei îndrăgi. Străduiește-te să-ți păzești cugetul unit cu Iisus nu neapărat în cap, ci îndreaptă-l puțin spre piept. Atunci, cu siguranță, te va durea pieptul, dar altfel nu se poate. Dumnezeul nostru este foc mistuitor.

Şi, unde este necurăţie, acolo te şi doare. Această durere este trimisă pentru nevrednicie. Dar cu timpul îţi va trece. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 53)*

La început, rugăciunea lui Iisus întotdeauna este greoaie şi nu prea curată, dar după aceea este plăcută. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 93)*

În primul rând, tu nu m-ai ascultat. Nu o dată, ci de mai multe ori te-am prevenit: când rugăciunea se va întări, nicidecum să nu laşi atenţia în jos. Altfel va începe să te chinuie patima desfrânării. Şi aceasta nu este înşelare, ci este lucrarea firii, care vine din lucrarea greşită a minţii. Dacă ai primi această dulceaţă crezând că este har, atunci ar fi vorba de înşelare. Însă acum încă mai poţi îndrepta lucrurile. Cu atât mai mult cu cât tu însăţi conştientizezi încurcătura. Iar îndreptarea s-o începi astfel - să nu laşi atenţia în jos, ci să ţii mintea în mijlocul inimii. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 146)*

Nu trebuie să cauţi cu insistenţă locul inimii: când rugăciunea va spori, ea însăşi va găsi acest loc. Strădania noastră trebuie să fie aceea de a închide mintea în cuvintele: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". Sfântul Dimitrie de Rostov ne învaţă: „Unde este mintea, acolo să fie şi inima". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 149)*

Zici că rugăciunea se întrerupe, dar altfel nici nu poate fi. Dacă nu se întrerupe, Sfinţii Părinţi spun: „Teme-te. Aceasta este o capcană". Dar cum să-ţi spun? Ce vedem în văzduh? Ba ploaie, ba soare, ba zăpadă, ba vânt, ba arşiţă, ba frig. Aşa este şi în alcătuirea noastră: nu poate fi şi nici nu trebuie să fie aceeaşi stare. Când rugăciunea minţii se întrerupe, apucă-te de cea verbală sau de lectură. Iar dacă nici aceasta nu merge, apucă-te de lucru. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 149)*

Pentru faptul că ţi-a încetat rugăciunea, pricina este, desigur, fie îngâmfarea, fie osândirea. Iar principalul este ca noi să fim smeriţi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 151)*

Rugăciunea poate înceta numai din pricina păcatelor mari. Sau, dacă cineva nu se căieşte şi nu se mustră pe sine. Celui ce se căieşte, îi este necesară această rugăciune. Numai că trebuie să rămână în adâncul smereniei şi al conştiinţei nevredniciei sale. Iar ca rugăciunea să se întărească, cel mai bun mijloc este să rabde necazurile şi dispreţul! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 157)*

Fă mai des rugăciunea lui Iisus, căci veseleşte inima. Numai să te străduieşti să înlături putregaiul inimii, adică să nu te laşi atras de gândurile necurate. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 113)*

Rugăciunea să o săvârşeşti, dar să nu o judeci. Aceasta nu este treaba ta. Aminteşte-ţi capitolul acela al Cuviosului Marcu Ascetul - Cuvântul al 2-lea, Capitolul 28: „Una este lucrarea harului, neînţeleasă de cel ce este prunc (cu vârsta duhovnicească) şi alta este lucrarea vrăjmaşului, care seamănă cu adevărul. Este bine să nu analizăm aceste lucrări". Ci trebuie să-i întrebăm pe cei iscusiţi în lucrarea duhovnicească. Aşa şi tu: nu insista să afli de la cine şi ce ţi se trimite, ci rabdă totul şi dă-mi de ştire. Iar dacă rugăciunea verbală se preface singură în rugăciunea minţii, nu trebuie să o întrerupi. Numai să te mustri tot timpul pe tine şi să nu te tulburi... Necazuri să nu ceri de la Dumnezeu, dar, dacă îţi trimite, să le înduri. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 158)*

La întrebarea despre rugăciune: „Cum să ne rugăm cu rugăciunea lui Iisus, cum să urmărim inima?", stareţul a răspuns cu următoarea învăţătură: „Să strigaţi simplu din suflet către Domnul şi, pentru simplitate, Domnul vă va trimite rugăciunea inimii. Să strigaţi şi iarăşi să strigaţi către El şi vă va trimite". *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 94)*

Rugăciunea lui Iisus să o faci aşa cum o faci şi va veni vremea când însăşi lucrarea aceasta şi mila lui Dumnezeu vor lumina şi ~~vor~~ învăţa sufletul tău cum şi pe cine să întrebi şi ţi se va trimite ceea ce cauţi şi doreşti. În troparul sfinţiţilor mucenici scrie: „Lucrare ai aflat, de Dumnezeu insuflate, spre suirea privirii la cele înalte". A face rugăciunea în mod obişnuit - aceasta este lucrarea, oricare ar fi rugăciunea pe care o face omul, iar suirea privirii la cele înalte sau extazul minţii sunt darul lui Dumnezeu dăruit nouă de bunătatea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Lev, 12, p. 339)*

Acestea sunt cuvintele Cuviosului Simeon Noul Teolog despre rugăciunea lăuntrică a lui Iisus: „Dacă cineva nu se uneşte cu Domnul Iisus aici pe pământ, niciodată nu se va uni cu El". „Înfricoşătoare cuvinte - a spus batiuşka. Când am citit aceste cuvinte eram încă frate şi am început să caut confirmarea lor, căci acest lucru îl spune numai Sfântul Simeon. Şi mi-am amintit textul din Evanghelie: *Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5: 8). Dacă reaşezăm cuvintele, va reieşi următorul lucru: pe Dumnezeu Îl vor vedea numai cei curaţi cu

inima. Iar rugăciunea lăuntrică a lui Iisus este tocmai unirea minții cu inima în vederea îndreptării lor către Dumnezeu..." *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 133, din 24.11.1909)*

Înfricoşările la rugăciune

În Cazan, când eram încă în serviciul militar, actualul mitropolit de Sankt-Petersburg, Antonie, mi-a trimis o carte ce tocmai ieşise de sub tipar: *Istorisirile sincere ale unui pelerin.* Am citit-o şi mi-am zis în sinea mea: „Da... Iată care este calea mântuirii, cea mai scurtă şi mai sigură - rugăciunea lui Iisus. Trebuie să iau cunoştință de acest lucru". Mi-am făcut rost de metanier şi am început rugăciunea lui Iisus. În scurt timp au început să se audă diferite sunete, foşnete, trosnete, bătăi în perete, în geam şi alte fenomene de acest fel. Le auzeam nu numai eu, ci şi ordonanța mea. Îmi era frică şi să dorm singur, am început să chem ordonanța la mine. Însă aceste înfricoşări nu au încetat şi după patru luni nu am mai rezistat şi am renunțat să mă mai ocup cu rugăciunea lui Iisus. Apoi l-am întrebat pe părintele Ambrozie despre aceasta şi el mi-a spus că nu trebuia să renunț. Iată, pe scurt, condițiile intrării mele în schit: în lume vrăjmaşul nu-mi dădea voie să mă ocup cu rugăciunea lui Iisus şi m-am gândit că mă voi apuca de ea în mănăstire. Iar aici a ridicat împotriva mea toată obştea, ca să plec din schit. Iată cât de mult urăşte el rugăciunea. Acum, însă, nu mai am vedenii. Desigur, din când în când mai bâigui rugăciunea. Dar nu ştiu, mă va lua Domnul din acest loc sau aici îmi va fi dat să mor... Totul, tot mersul lucrurilor este descris în jurnalul meu. Atunci am avut vedenii. Odată am văzut cum norii se înfățişau în forma unui turc care stătea turceşte, adică cu picioarele sub el. Apoi l-am văzut pe părintele Adrian în biserică. Am văzut cum părintele Adrian stătea lângă perete şi se uita la mine, iar înfățişarea lui era groaznică: tot era negru, iar privirea lui era plină de răutate. Am zis: „Doamne, Doamne, miluieşte-ne..." Apoi am văzut cum părintele Adrian a ieşit sau a intrat în altar şi a dispărut. Ce scop a avut vrăjmaşul să mi-l arate în vedenie pe părintele Adrian, nu ştiu. Poate că a vrut să-l urăsc pe părintele acesta... Apoi l-am văzut pe părintele Moise cum a intrat în cămară prin uşa închisă. Ca să mă conving pe deplin, m-am dus să mă uit - părintele era la el în chilie. Am mers la părintele Benedict şi i-am zis: „Am să vă spun ceva". „Spuneți". I-am povestit totul. Părintele Benedict mi-a spus că acestea sunt efectele rugăciunii lui Iisus. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 156-157, din 24.05.1910)*

Rugăciunea lui Iisus este arma cea mai necesară în lucrarea mântuirii noastre. Dar cine se apucă de ea trebuie să aştepte ispitele şi să se pregătească pentru lupta lăuntrică, pentru lupta cu gândurile. Diavolilor nu le place rugăciunea lui Iisus şi se răzbună prin toate mijloacele pe omul care îi loveşte cu această sabie.

Ei încep să-i strecoare tot felul de îndoieli: „Ce dovadă are acest lucru? Care este sensul acestui lucru? Lucrul acesta nu este adevărat! Aceasta nu o crede nimeni. Aici este un vicleşug" ş.a.m.d. Cum să lupte nevoitorul cu aceste gânduri? Prin neprimirea lor. Este uşor a zice să nu primească gândurile! Dar a împlini acest lucru este atât de greu, încât lupta cu gândurile Domnul o primeşte ca pe o mucenicie. Însă, chiar dacă rugăciunea lui Iisus îi dă omului osteneală, ea aduce cu sine şi mari mângâieri. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 101-102, din 30.05.1910)*

Rugăciunea lui Iisus are o importanţă uriaşă în viaţa creştinului. Ea este calea cea mai scurtă către dobândirea Împărăţiei Cereşti, chiar dacă trebuie parcursă îndelung şi, dacă păşim pe ea, trebuie să fim pregătiţi pentru necazuri. E adevărat, nu mai puţină importanţă au şi celelalte rugăciuni şi omul care săvârşeşte rugăciunea lui Iisus, ascultă şi în biserică rugăciunile şi cântările bisericeşti şi îşi face pravila obligatorie de chilie, însă rugăciunea lui Iisus îl duce mai repede decât celelalte la starea de pocăinţă şi îi arată neputinţele, prin urmare, îl apropie mai repede de Dumnezeu. Omul începe să simtă că el este cel mai mare păcătos şi tocmai de aceasta are nevoie Dumnezeu.

Vrăjmaşul se străduieşte prin toate mijloacele să-l abată pe creştin de la această rugăciune; el se teme de ea mai mult decât de orice şi o urăşte. Într-adevăr, pe omul care face tot timpul această rugăciune, puterea lui Dumnezeu îl păzeşte nevătămat de cursele vrăjmaşului, iar când omul este cuprins întru totul de această rugăciune, ea îi deschide lui porţile raiului şi, chiar dacă pe pământ nu a primit daruri şi haruri deosebite, sufletul lui va striga cu îndrăzneală: *Deschideţi-mi mie porţile dreptăţii* (Psalm 117: 19).

Vrăjmaşul insuflă felurite gânduri pentru tulburarea celor neînţelepţi, zicând că rugăciunea cere concentrare, înduioşare şi aşa mai departe, iar dacă acestea nu există, ea doar Îl mânie pe Dumnezeu; unii ascultă aceste argumente şi renunţă la rugăciune, spre bucuria vrăjmaşului.

Nu trebuie să luăm aminte la gândurile ispititoare, ci trebuie să le gonim departe de noi şi, fără să ne tulburăm, să continuăm osteneala rugăciunii. Chiar dacă rodul acestei osteneli nu se vede, chiar dacă omul

nu simte extazul duhovnicesc, înduioşarea şi aşa mai departe, totuşi rugăciunea nu poate rămâne nelucrătoare. Ea îşi săvârşeşte în tăcere lucrarea ei. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 69-70, din 11.08.1909)*

Când simţeai mişcări dezordonate în trup, fără să le dai atenţie deosebită, făceai rugăciunea lui Iisus şi mă întrebi dacă aşa trebuie să faci. Aşa trebuie. *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Mi-ai scris că te sileşti spre chemarea numelui lui Iisus, că simţi folos, chiar dacă nu ai acea zdrobire de inimă pe care ai vrea să o ai. Te gândeşti dacă nu cumva vrăjmaşul îţi înfăţişează folosul rugăciunii. Rugăciunea întotdeauna este de folos şi poate alunga orice gând. Iar dacă vreodată, împotriva dorinţei, mintea este captivată de gânduri, atunci să continui rugăciunea, nu să contrazici gândurile, căci a le contrazice este peste măsura ta. *(Cuviosul Ilarion, 45)*

Ispita descrisă de tine vine din invidie diavolească. În *Filocalie*, în capitolele lui Marcu Ascetul despre cei care cred că se pot îndreptăţi din faptele lor, în Capitolul 88, se spune: „Dacă diavolul vede că mintea se roagă în inimă, mari şi grele ispite aduce". Mai simplu spus, vrăjmaşul, pentru rugăciunea inimii, s-a ridicat împotriva ta şi vrea să te abată de la ea, însă tu nu i te supune. Ispita aceasta, cu mila şi cu ajutorul lui Dumnezeu, va trece, numai că tu nu trebuie să aduci dovezi împotriva gândurilor vrăjmaşe, pentru că, după cuvântul lui Ioan Scărarul, vrăjmaşii sunt foarte vicleni şi îţi pot aduce din partea lor multe împotriviri, dar tu continuă pur şi simplu să te rogi, străduindu-te să nu dai atenţie gândurilor vrăjmaşe şi să le dispreţuieşti, repetând Preadulcele Nume al Domnului nostru Iisus Hristos. Sfântul Ioan Scărarul scrie că datorită numelui lui Iisus suntem ostaşi. Căci nu există armă mai puternică nici pe pământ, nici în cer. Nu te pune împotriva vrăjmaşilor, ci gândeşte singură în sinea ta că Fiul cel Preasfânt al lui Dumnezeu, în timpul vieţii Sale pământeşti, a mâncat şi a băut împreună cu păcătoşii şi nu a refuzat să cineze în casa lui Simon leprosul şi i-a îngăduit desfrânatei celei renumite în tot oraşul să atingă şi să sărute preacuratele Sale picioare. Dacă lumina soarelui, trecând prin locuri necurate, usucă multe necurăţii şi nu se vatămă, cu atât mai mult marea milostivire a lui Dumnezeu poate nimici toate păcatele necurate ale fiecărui suflet creştin care se căieşte. În iad vor intra numai cei care datorită mândriei nu vor să facă pocăinţă. Dacă Manase, care făcuse atâtea fărădelegi şi pervertise o mare mulţime de oameni, a primit iertare, apoi să capete îndrăzneală toţi păcătoşii care se căiesc,

cu atât mai mult cu cât Manase, înlănțuit cu lanțuri de fier și aruncat în boul de aramă, căindu-se parcă fără să vrea, neputând să-și plece genunchii trupului, și-a plecat numai genunchii inimii. Într-un cuvânt, nu le răspunde nimic vrăjmașilor, ci numai roagă-te și iarăși roagă-te, chemând în ajutor Preadulcele Nume al Domnului nostru Iisus Hristos, Care a venit în lume să-i mântuiască pe cei păcătoși. Iar cu privire la vorbele fără rost ale vrăjmașilor, n-ai ce să faci. Îndură-le și rabdă, căci astfel se dobândește experiența duhovnicească. Să știi și să ții bine minte și să crezi că Domnul cel Atotbun, Care ne poartă de grijă tot timpul, nimănui nu-i îngăduie ispite peste măsură și peste puteri și, dacă cuiva i se îngăduie ispite, i se îngăduie pe măsura lui și în același timp i se trimite de sus ajutorul lui Dumnezeu, pe Care trebuie să-L chemăm tot timpul. În timpul bolii tu ai avut o oarecare libertate față de treburile mănăstirești și te-ai silit să rostești mai des Preadulcele Nume al Domnului nostru Iisus Hristos. Și vrăjmașul s-a înarmat și s-a ridicat împotriva ta. Totuși, să știi și să ții minte că, dacă cu mila și cu ajutorul lui Dumnezeu vrăjmașul va înceta lupta, o va înceta numai pentru un timp, ca să năvălească iarăși cu mai mare putere pe neașteptate.

Dacă te-ai apucat, soro, de lucru, nu te descuraja, ci fii tare, înarmându-te cu credința și nădejdea și vei simți în chip vădit ajutorul lui Dumnezeu, înțelegând concret cele spuse de Apostolul: *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh* (Efes. 6: 12).

Mint vrăjmașii când spun că înainte te-ai rugat mult și nu ai fost auzită. Ai fost auzită, dar ai lăsat paza cuvenită și ți-ai pus nădejdea în tine și poate că ai și osândit pe cineva, din care pricini s-a înnoit ispita dinainte. Dar, dacă vom proceda după porunca „lucrați și vă păziți", Domnul ne va putea păzi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 136-138)*

Un frate l-a întrebat pe un alt frate: „Cine te-a învățat rugăciunea lui Iisus?" Iar acela a răspuns: „Diavolii". „Cum așa?" „Uite așa: ei nu-mi dădeau pace cu gândurile păcătoase, iar eu tot făceam rugăciunea, și așa m-am deprins cu ea". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 106)*

Iar când începe să te sape (adică în timpul rugăciunii, când începe să te tulbure pornirea răutăcioasă asupra cuiva), roagă-te așa: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi, păcătoșii! *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 106)*

Un frate s-a plâns stareţului că în timpul rugăciunii îi vin o mulţime de gânduri. La aceasta, stareţul i-a spus: „Un ţăran a mers la târg. În jurul lui, mulţime de norod, vorbărie, gălăgie, dar el tot pe căluţul lui: die-die! die-die! Şi aşa, încetul cu încetul, a traversat tot târgul. Aşa şi tu, orice ţi-ar spune gândurile, vezi-ţi de treaba ta - roagă-te!" *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 106)*

Înşelarea

Mă întrebi despre rugăciunea lui Iisus, dar, fiindcă eu însumi nu sunt iscusit în această lucrare, nici ţie nu pot să-ţi dau dezlegare. Sfinţii Părinţi ne învaţă, dar ne şi avertizează cu privire la înşelare, iar noi începem şi căutăm lucruri înalte; foarte mulţi au căzut în înşelare din pricina samavolniciei şi a îngâmfării. A-L chema pe Iisus cu smerenie şi împotriva patimilor este bine, dar, dacă în acelaşi timp te aprinzi de mânie, nu este bine, şi cum să nu cazi în înşelare?! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 640-641)*

Alte rugăciuni

Rugăciunea pentru vrăjmaşi

Vă rog să vă rugaţi pentru cei ce vă necăjesc, zicând: pe cei ce ne urăsc şi ne necăjesc pe noi, robii Tăi (numele), iartă-i, Iubitorule de oameni Doamne, căci nu ştiu ce fac şi aprinde inima lor de dragoste pentru noi, nevrednicii. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 92)*

De atacurile vrăjmaşilor să ne apărăm cu rugăciunea. Rugaţi-vă pentru cei ce vă provoacă necazuri. Şi, în acelaşi timp, este foarte necesar să aveţi mare precauţie în cuvintele de cârtire îndreptate împotriva stăpânirilor. Un cuvânt slobozit fără atenţie poate avea multe urmări neplăcute. Şi trebuie să aveţi grijă să nu-i învinovăţiţi, mai ales, pe cei care au vină. *(Cuviosul Moise, 309)*

Domnul S-a rugat pentru cei ce L-au răstignit, iar întâiul mucenic Ştefan s-a rugat pentru cei ce l-au omorât, ca să nu le fie lor spre păcat, zicând: „Nu ştiu ce fac". Fă acelaşi lucru şi vei dobândi mila şi ajutorul lui Dumnezeu şi te vei linişti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 62-63)*

Pentru cei ce te necăjesc, roagă-te cu aceste cuvinte: „Mântuieşte-l, Doamne, pe cutare... şi, cu rugăciunile lui, miluieşte-mă şi pe mine, păcătosul". Şi să te rogi aşa mai ales în vremea tulburărilor puternice. Este bine ca în acest timp să faci metanii mari, dacă ai loc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 140-141)*

Pentru cei ce ne urăsc şi ne necăjesc, trebuie să ne rugăm aşa: „Mântuieşte-l, Doamne, şi miluieşte-l pe robul tău, fratele meu iubit (numele), şi, pentru rugăciunile lui, miluieşte-mă şi pe mine, păcătosul şi blestematul". *(Cuviosul Iosif, 102)*

Noi ne rugăm pentru cei ce ne necăjesc, dar ne şi supărăm pe ei totodată şi de aceea nici nu avem izbândă, pentru că lucrul acesta este, poate, peste măsura noastră; datoria noastră este să ne lămurim cu aproapele, să căutăm bunăvoinţa lui şi acest lucru, parcă, este mai aproape de smerenie... *(Cuviosul Ilarion, 55)*

Rugăciunea pentru fiii duhovniceşti

În scrisoarea dumneavoastră m-aţi înştiinţat că îmi veţi trimite o listă întreagă cu păcate, de aceea nici nu v-am răspuns până acum şi abia după zece zile, ieri, a adus-o Nefed. Nu ştiu nici eu ce să fac mai întâi. Să vă mulţumesc pentru marea evlavie pe care o aveţi către mine, sărmanul, sau să plâng cu amar pentru mulţimea nenumărată a păcatelor dumneavoastră? Vă amintiţi că un stareţ a fost silit să secere mărăcini – pe un ogor mare – pentru că primise de la un iubitor de Hristos un singur galben, iar eu am primit de la dumneavoastră câteva zeci de galbeni, de aceea şi trebuie să mă trudesc, adică să vă curăţ marele ogor de păcate şi trebuie să-l curăţ foarte mult şi îndelung, făcând câteva sute de metanii pe zi; şi am şi eu o groază de păcate şi mă mai lasă câteodată şi puterile şi nu este vindecare în trupul meu, de aceea nici nu ştiu ce voi face. Mai bine să dăm păcatele pe din două, adică să ne rugăm împreună şi să-I cerem Domnului milă şi lăsarea păcatelor. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 70)*

Rugăciunea pentru aproapele

Sfântul Marcu Ascetul scrie: „Este bine să-l ajuţi pe aproapele cu sfatul şi cu fapta, dar cel mai bine este cu rugăciunea". De aceea, cu pace Domnului să ne rugăm: „Tu, Doamne, să ne păzeşti şi să ne fereşti de

neamul acesta". Nu te lăsa atras şi tu de durerile lumii acesteia, ci adu-ţi aminte cuvântul Domnului nostru către ucenicul care ceruse să îngroape pe tatăl său... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 140)*

Răspunsul cu privire la pomenirea lui K. Dacă el s-a căit sincer şi a adus înaintea lui Dumnezeu şi a duhovnicului conştiinţa şi spovedania sinceră a tuturor păcatelor sale, adevărat este cuvântul lui G.A.P. că, fără îndoială, îl putem pomeni, oricum a fost înmormântat. Importanţă nu are felul înmormântării, ci starea sufletească cu care a plecat din această viaţă. Dacă el numai de ochii lumii şi din anumite motive lumeşti a făcut pocăinţă numai la suprafaţă, ce folos va avea din pomenirea pe care i-o va face Biserica? Însă noi nu ştim câtuşi de puţin dacă el s-a pocăit sincer sau nu, nici dacă s-a împărtăşit; să se informeze cei care se îngrijesc de acest lucru, iar apoi să procedeze conform cu ceea ce au aflat. Iar faptul că a fost lipsit de înmormântare şi că şi-a găsit sfârşitul printr-o moarte atât de ruşinoasă - toate acestea, datorită pocăinţei sincere, îi pot sluji la micşorarea vinei grele, a crimei săvârşite, iar celorlalţi, lucrul acesta le poate fi spre învăţătură, ca astfel să nu uite şi să nu meargă aşa departe cu îndrăzneala lor. Domnul cel Atotbun să ne înveţe, cu voia şi fără voia noastră, pe toţi şi, cu judecăţile pe care le ştie, să-i miluiască pe cei care-şi fac de cap. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 207)*

Nu trebuie să spui că te rogi (sau te vei ruga) pentru ceilalţi. Părintele Antonie spunea: „Sunt dator să mă rog". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 70)*

Pentru surorile şi fraţii tăi care s-au abătut de la calea cea bună, să plângi. Roagă-te pentru fraţii tăi aşa: „Rânduieşte, Doamne, pentru fraţii mei (numele) ceea ce le este de folos şi spre mântuire, după voia Ta cea sfântă". *(Cuviosul Iosif, 98)*

Pentru stareţ - întotdeauna să te rogi, dar nu aşa cum te-ai rugat, ci spune: „Odihneşte, Doamne, sufletul lui şi pentru sfintele lui rugăciuni miluieşte-mă pe mine, păcătoasa". Te poţi adresa şi lui, cu credinţă şi cu simplitate. *(Cuviosul Iosif, 112)*

Rugăciunea pentru surorile neputincioase

Mi-aţi scris despre o soră de 30 ani pe care aţi vrea s-o mustraţi şi să-i spuneţi că ştiţi toate urzelile ei. Aţi putea să mai aşteptaţi să-i vorbiţi despre aceasta şi, în locul mustrării, să vă rugaţi cu osârdie: „Mântuieşte-o, Doamne, şi miluieşte-o pe sora (numele) şi, pentru sfintele ei rugăciuni, miluieşte-mă şi pe mine, păcătoasa". *(Cuviosul Iosif, 63)*

Rugăciunea la vreme de primejdie

Multe exemple arată că rostirea cu credinţă a psalmului „Cel ce locuieşte întru ajutorul Celui Preaînalt", îi apără de multe primejdii pe cei ce-l rostesc şi, dacă cineva, ca să nu-l uite, cu ajutorul lui Dumnezeu poartă la sine acest psalm scris, nu este rău deloc. Un ofiţer avea la gât icoana Sfântului Nicolae înfăşurată în acest psalm scris; glonţul i-a străpuns tunica, a ajuns la hârtiuţă, dar nu a vătămat nici icoana, nici hârtiuţa. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 65-66)*

Rugăciunea pentru cei dispăruţi

Pe Anna, care a dispărut fără veste, trebuie să o pomeniţi la vii şi să vă rugaţi pentru sănătatea şi mântuirea ei până ce veţi primi înştiinţare sigură despre moartea ei. *(Cuviosul Iosif, 72)*

Rugăciunea împotriva lui antihrist

Să mă izbăveşti, Doamne, de cursele vicleanului şi urâtorului de Dumnezeu antihrist, celui ce va să vină curând, şi ascunde-mă de răutatea lui în pustia cea tainică a mântuirii Tale. Dăruieşte-mi, Doamne, putere şi bărbăţie să mărturisesc cu tărie Numele Tău cel Sfânt, ca să nu fug de frica diavolului şi ca să nu mă lepăd de Tine, Mântuitorul şi Răscumpărătorul meu, nici de Sfânta Ta Biserică. Dăruieşte-mi, Doamne, şi ziua şi noaptea plângere şi lacrimi pentru păcatele mele şi Te îndură de mine, Doamne, în ceasul Înfricoşatei Tale Judecăţi. Amin. *(Cuviosul Anatolie, 9, p. 150)*

Rugăciunea pentru familie

Să ziceți: „În mâinile marii Tale milostiviri, o, Dumnezeul meu, îmi încredințez sufletul şi trupul meu cel multsuferind, pe soțul pe care Tu mi l-ai dat şi pe toți fiii mei cei iubiți. Tu să fii ajutătorul şi acoperitorul nostru în toată viața noastră, în ceasul sfârşitului nostru şi după moarte, şi în toate — în bucurie şi în necaz, în fericire şi în nenorocire, în boală şi în sănătate, în viață şi în moarte, în toate fie voia Ta cea sfântă cu noi, precum în cer, aşa şi pe pământ. Amin". *(Cuviosul Antonie, 22, p. 117)*

Tăcerea

Tăcerea nechibzuită şi fără rost este mai rea decât multa vorbărie, iar cea cu măsură nu face nici un rău, ci smereşte încă şi dă putere pentru săvârşirea nevoințelor şi a ostenelilor. Însă lipsa de măsură şi în una şi în alta face foarte mult rău. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 96-97)*

Să te înveți cât poți de mult să taci şi să spui tot timpul în gând: „Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te, ceea ce eşti plină de dar, Marie, Domnul este cu tine..." (până la sfârşit) şi în acest fel te vei păzi de multe păcate. Sfinții Părinți ne învață aşa: oricine te-ar tulbura, tu să nu zici nimic. Mai bine să te rogi pentru sora ta decât s-o înveți ceva şi să te socoteşti pe tine mai netrebnică şi mai rea decât toată lumea. Pe nimeni, niciodată, pentru nimic, să nu osândeşti şi pe toți să-i ierți şi fără osteneală te vei mântui. Căci cei ce osândesc, şi cei ce pomenesc răul, şi cei mândri, chiar dacă se roagă, chiar dacă postesc, chiar dacă dau bani de pomană, totuşi, dacă nu se îndreaptă, nu au şi nu vor avea loc în cer, ci vor merge în iad, la diavoli, să se chinuie pe veci. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 280)*

Tăcerea, fără de care nicidecum nu putem trăi, este o nevoință. Căci, atunci când cineva tace, vrăjmaşul îndată îi spune altcuiva: „Uite cât este de mândru, nici măcar să vorbească cu tine nu vrea". Dar nu este deloc aşa. De aici vin necazurile. De aceea, cine ia cu hotărâre asupra sa această nevoință, acela trebuie să se pregătească pentru necazuri. Dar nici această nevoință nu se dă degrabă, nici uşor. De aceea este atât de înaltă şi necesară, pentru că „tăcerea este taina vieții veacului viitor" şi cine tace, acela se pregăteşte direct pentru viața viitoare. Batiuşka Macarie spunea des lucrul acesta: „Luați seama, toți sfinții au tăcut: cuviosul Serafim de Sarov a tăcut, Arsenie cel Mare a tăcut, de aceea şi este mare,

pentru că a tăcut; când a fost întrebat de ce tace tot timpul, el a răspuns: „Credeți-mă, fraților, că vă iubesc pe toți, dar nu pot fi și cu voi, și cu Dumnezeu, de aceea fug de voi". Și Sfântul Ioan Scărarul zice: „Când vorbeam chiar și despre lucruri folositoare sufletului, deseori mă căiam, dar, pentru că tăceam, nu mă căiam niciodată". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 51, din 20.05.1908)*

Mai mult să tăceți. Iar dacă sunteți întrebat în legătură cu ceva, chiar în biserică, să răspundeți fără nici o supărare, fără să arătați un chip posomorât. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 54, din 04.05.1908)*

Ține minte regula monahală - să nu începi să vorbești fără să fii întrebat. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 317)*

Tăcerea pregătește sufletul pentru rugăciune. Liniștea - cât de binefăcătoare este ea pentru suflet! *(Cuviosul Nicon, 8, p. 323)*

Tăcerea este de folos pentru suflet. Când vorbim, este greu să ne abținem de la vorbăria deșartă și de la osândire. Însă există o tăcere rea, atunci când cineva este supărat și de aceea tace. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 331)*

Pe cei ce vin pentru Dumnezeu, trebuie să-i primim, atât cât ne îngăduie așezarea locului și treburile obștești, numai să putem fi în bună înțelegere. Discuția cu vizitatorii trebuie să ne învețe meșteșugul vorbirii și să cunoaștem folosul tăcerii. Un cuvânt deșert și stricăcios, de obicei, este urmat de tristețe, iar cele spuse cu înțelepciune, de slava deșartă, de aceea tăcerea ne izbăvește de amândouă. Iar după judecata Sfinților Părinți, tot ce facem - și dacă tăcem, și dacă vorbim pentru Dumnezeu - este de folos. Care este acum poziția mea în comparație cu a voastră? Vederea lumii, știrile și discuțiile neîncetate cu unul și cu altul uneori pricinuiesc cu adevărat tristețe duhului și rușinea îmi acoperă fața când merg prin Moscova. Dar închipuindu-mi că acestea sunt cerute de treburile obștești și după isprăvirea lor mă voi întoarce în locul liniștit al chiliei mele, îmi ușurez povara. *(Cuviosul Moise, 266)*

Păstrați între voi tăcerea, în afară de cele necesare nimic altceva nu vorbiți, ca mintea voastră să fie curată la rugăciune. Mustrați-vă pe voi înșivă în gând și vă umiliți și mai răi decât toți să vă socotiți, iar Dumnezeu va căuta la smerenia voastră și vă va apăra de toate ispitele. *(Cuviosul Moise, 262)*

Împărăția lui Dumnezeu nu se află în vorbe, ci în putere; trebuie să vorbim mai puțin și să tăcem mai mult, să nu osândim pe nimeni și tuturor să le dăm cinstire. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 99)*

A discuta lucruri bune este ca argintul, iar tăcerea chibzuită este ca aurul. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 45)*

Mai bine este să fim prevăzători și să tăcem decât să vorbim și apoi să ne căim. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 45)*

Tu însăți mi-ai scris că suferi din cauză că vorbești prea mult și tânjești după tăcerea cea cu chibzuială, dar cu tovarășa ta de drum și fără să vrei va trebui să vorbești în plus. Desigur, va trebui să iei cu tine o persoană mai simplă, ca să poată sluji virtuții tale slabe. Totuși, eu nu o cunosc bine pe M.G. De aceea, vezi singură cum este mai bine și mai de folos. Există o zicală veche: o minte este bună, dar două sunt și mai bune, iar trei sunt bune de aruncat. Însă aceasta este o părere omenească. Domnul spune în Sfânta Evanghelie: *Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18: 20). Fii mai atentă la trăirea ta lăuntrică: cum îți va fi mai odihnitor și mai aproape de starea ta sufletească, așa să și faci. Un nebun înțelept spunea: „Gâsca și fundacul nu sunt o pereche bună". Totuși, la noi în grajd a murit un bătrân de o sută de ani, Pahomie, care și în mijlocul multor oameni știa să păstreze o tăcere adâncă. Se întâmpla să vină unii la el cu diferite întrebări, iar el se ridica și le cânta: „Îngerul a strigat către cea plină de dar" și iarăși se așeza și tăcea, scărpinându-se ușor în cap sau uitându-se în traistă, ca și cum ar fi căutat ceva. Dacă se întâmpla să-i spună ceva cuiva, acela ținea minte și nu uita. Multora li s-au adeverit cuvintele lui. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 48)*

Viața de mănăstire

Întreabă-te mai des: „Pentru ce am venit eu la mănăstire?" Și străduiește-te în fiecare zi să-ți petreci viața așa cum ți-ai petrecut prima zi când ai venit la mănăstire și în fiecare dimineață să-ți spui: poate că aceasta este ultima zi din viața mea. Voi răbda din dragoste către Domnul Iisus Hristos orice necaz mi s-ar întâmpla astăzi și voi ierta pe oricine mă va necăji, ca și pe mine, multpăcătoasa, să mă pomenească Domnul, să mă miluiască și să mă mântuiască după făgăduința Lui cea nemincinoasă. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 255)*

Învață să înțelegi și viața de mănăstire și, când o vei înțelege, atunci te vei putea sili la acea lucrare care îți va înrădăcina pacea în suflet și vei birui toate greutățile. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 74)*

Ce să faci, îți este greu, dar trebuie să te trudești pentru Sfânta Mănăstire. Pentru aceasta, Domnul îți va da răsplată și mănăstirea va pomeni cu recunoștință ostenelile tale. Nu lăsa rugăciunea. Dacă la biserică nu poți merge întotdeauna, roagă-te mai des în cămara dinlăuntrul tău - în inima ta. Acolo te poți ruga și în timpul lucrului. Dumnezeu să te ajute să te deprinzi astfel. Adu-ți aminte mai des și de cel din urmă ceas al acestei vieți. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 265)*

Probabil, ai uitat de veșnica odihnă din Împărăția Cerurilor; cu acea odihnă se vor desfăta în veci cei care vor răbda până la sfârșit, căci acolo numai așa se poate intra, prin multe necazuri. Sau, poate, nu-ți aduci niciodată aminte cum au trăit și ce au îndurat Mântuitorul, Maica Domnului și toți sfinții. Pentru ce, așadar, cârtești fără rost și îți pierzi astfel cununile? Sau nu crezi în viața viitoare? Nu lua seama la cum trăiește bogatul... Mai bine urmează-l pe săracul Lazăr și după moarte sufletul tău va fi dus de îngeri în sânul lui Avraam. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 266)*

Am primit scrisoarea ta și mă rog ca Domnul să-ți lumineze mintea. Nu urma calea ta spre Împărăția Cerurilor, ci urmeaz-o pe aceea strâmtă, pe care te conduce Domnul. Mai bine cercetează-ți viața ta și confrunt-o cu aceea pe care ești obligată prin făgăduința făcută la călugărie să o duci - atunci vei vedea neapărat că nu trăiești în necazuri, ci în indiferență. Numai răbdarea fără cârtire și supunerea în fața sorții ne mântuiesc pe noi, cei slabi, iar dacă vom respinge și acest din urmă mijloc, nu vom moșteni mântuirea, ci pieirea. Fii sârguitoare la rugăciune și la ascultări nu pentru vreun câștig, ci numai pentru Dumnezeu. Atunci ți se va da tot ceea ce nu poți avea acum, atunci totul îți va veni de la sine. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 267)*

Îmi scrii că nu este pace între voi. E adevărat, aceasta este o situație foarte grea. Dar ce să faci, trebuie să rabzi și să te străduiești, cel puțin tu, să nu faci ceea ce năruie pacea aproapelui. Iar pentru faptul că ești ocărâtă, Domnul te va mângâia dacă vei răbda totul cu smerenie. Nu cârti, nu te căi că ai venit la mănăstire. Rabdă, și Dumnezeu te va ajuta, va trece totul. Nu îndrăzni să te gândești la mutarea din mănăstire. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 268)*

Slavă Domnului celui Preamilostiv că ți-a dăruit hotărârea de întoarcere în mănăstire, căci tare mai șovăiai... Chiar dacă ai fi rămas în lume, ce mă privește pe mine? Oamenii trăiesc și în lume și trăiesc în pace, însă tu, închinându-te deja vieții mănăstirești și apoi părăsind-o, nu ai fi avut pace și nu știu nici dacă te-ai fi putut întreține. *(Cuviosul Lev, 168)*

Viețuind în mănăstire, chiar dacă în sărăcie, totuși este mai ușor pentru smerenie și cel mai bine este să te smerești. *(Cuviosul Lev, 168)*

Dacă vei trăi monahicește, nici pe viitor nu te va tulbura nimeni și în mănăstire vei rămâne pentru totdeauna. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 135)*

În mănăstire se pot mântui fecioarele și, în general, persoanele de parte femeiască ce doresc să-și logodească sufletele lor cu Hristos, chiar dacă din neputință omenească fac și vor mai face anumite greșeli. Sfântul Apostol Pavel scrie: *Nici un trup să nu se laude înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 1: 29). Și în Vechiul Testament se spune: *Nu este om care să nu păcătuiască* (III Regi 8: 46). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 49-50)*

Să se împlinească cu toți cuvântul evanghelic al lui Hristos: *Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor* (Matei 18: 20). Iar voi v-ați adunat „în numele lui Hristos" nu doi, nici trei, ci o mare mulțime. E adevărat că nu există pădure fără uscături, dar n-aveți ce face, trebuie să îndurați și acest lucru. Altfel, dacă toți sunt buni, se pot mândri. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 53)*

Vă compătimesc în necazurile voastre datorate greutăților și neorânduielilor din mănăstire. Totuși, așteptați mila lui Dumnezeu, așteptați până când Domnul va binevoi să schimbe starea lucrurilor în mănăstirea voastră. El singur știe totul și El singur ocârmuiește totul sau direct prin voia Lui cea atotputernică, sau prin împrejurările pe care le îngăduie în chip proniator din motivele pe care numai El le cunoaște pe deplin, iar oamenii le cunosc doar în parte, datorită păcatelor lor și a vieții nepotrivite cu chemarea lor. El Însuși, prin proorocul Amos, spune: *Se întâmplă vreo nenorocire în cetate fără ca Domnul să nu o fi pricinuit?* (Amos 3: 6). De asemenea, Apostolul Pavel scrie: *Dacă nedreptatea noastră învederează dreptatea lui Dumnezeu, ce vom zice? Nu cumva este nedrept Dumnezeu care aduce mânia?* (Rom. 3: 5). Cred că vă amintiți și voi

povestirea bisericească în care un sfânt preot s-a rugat lui Dumnezeu să-l izbăvească de episcopul care împovărase cetatea cu felurite neorânduieli şi necuviinţe, iar ca răspuns la rugăciunea lui sârguincioasă a auzit un glas: „Pentru cetatea aceasta, episcopul a murit cât se poate de rău". Părerea mea păcătoasă este: dacă fiecare dintre membrii societăţii sau, cel puţin, cei care alcătuiesc comunitatea voastră, în locul cârtirii, ar alerga la Dumnezeu cu rugăciune sârguincioasă, spovedindu-şi neputinţele lor, cu dorinţa de a merge pe viitor pe calea monahismului după puterea lor, atunci, mi se pare, mai grabnic ar binevoi Domnul cel Atotbun să schimbe cauza principală a greutăţilor actuale şi a suferinţei întregii obşti... Vă sfătuiesc, deşi nu este uşor acest lucru, să renunţaţi la justificările lumeşti şi să alergaţi după ajutor la Dumnezeu, Singurul Care vede inimile şi Care poate să schimbe şi să orânduiască totul, aşa cum ştie El, mai presus de aşteptările omului. Sfântul Ioan Gură de Aur, în scrisorile către Olimpiada, spune că Dumnezeu începe să-Şi arate puterea Sa numai atunci când sărăcesc toate mijloacele omeneşti şi este gata să apară deznădejdea, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce înviază pe cei morţi - după cuvântul Apostolului (II Cor. 1: 9). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 129-130)*

Ţi se pare că egumena te scoate din mănăstire şi gândul acesta nu-ţi dă pace. Dar aceasta este înşelarea vrăjmaşului, pentru că nimeni nu te goneşte încă, ci numai gândul acesta te chinuie şi te abate de la adevărata lucrare monahală. Când te vor goni, atunci vei vedea ce este de făcut. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 4)*

Îmi scrii că nu te poţi uita cu indiferenţă la maica egumenă şi de aceea te îndepărtezi prin toate mijloacele ca să nu i te arăţi înaintea ochilor. Acest lucru nu este bun şi nu îţi este de folos; mai bine roagă-te cu osârdie şi cu credinţă Domnului Dumnezeu pentru ea, aşa cum ştii: atunci, poate, Domnul va schimba în ea ideea greşită despre tine, dacă va fi necesar acest lucru, pentru că, după cuvântul Apostolului, *toţi care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniţi* (II Tim. 3: 12). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 17)*

Mi-ai scris că a venit la tine un om care răspândea duhoare şi miros greu şi după aceea s-a stârnit asupra ta o luptă puternică, dar tu l-ai lăsat fără grijă să intre în chilia ta şi mă întrebi cine este acesta?! Pur şi simplu este un om stăpânit de diferite patimi, dar cred că ţi-a fost trimis prin lucrare diavolească. Tu ai simţit această luptă, iar sora

N. a simțit o luptă şi mai puternică şi îndelungă după ce o mireancă s-a aşezat pe patul ei. De acum înainte, amândouă să fiți cu băgare de seamă când primiți mireni şi să nu mai țineți cont de toate pretextele lor. *Pentru orice lucru este o clipă prielnică* (Eccl. 3: 1). Există o vreme pentru primirea oamenilor şi o vreme pentru neprimirea lor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 27)*

Străduieşte-te să trăieşti în mănăstire ca un străin, luând aminte la tine şi tăcând şi fără să te bagi în vreo treabă. Atunci vei înțelege în faptă cuvântul Apostolului: *Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu* (Rom. 8: 28). În psalmi se spune: *Multe sunt necazurile drepților; multe sunt bătăile păcătosului* (Psalm 33: 18; 31: 11). În orice stare s-ar afla creştinul, nu poate scăpa de necazuri şi de boli. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 53)*

În scrisoarea dinainte mi-ai scris că la primăvară te pregăteşti să pleci din mănăstire undeva. Plecarea de data trecută nu ți-a izbutit. Şi te-aş sfătui să nu mai faci alte încercări ca să nu ți se întâmple la fel. Atunci vor exista şi mai multe reproşuri şi îți va fi dat să înduri mai multe neplăceri. Mai sigur şi mai bine este să înduri într-un singur loc. Există un proverb rusesc: într-un singur loc şi piatra creşte. Iar stareții spun: stai în chilia ta şi chilia te va învăța totul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 65)*

Îți doresc din inimă să ai o viață liniştită, atât cât este cu putință în această vale a plângerii, în care printr-o viață trăită cu lacrimi şi cu smerenie putem dobândi bucuria cea nesfârşită, pe care să ne învrednicească Domnul cel Atotbun să o dobândim prin răbdare şi îndelungă-răbdare, deoarece multe sunt şi necazurile drepților şi multe sunt şi bătăile păcătoşilor, iar fără răbdare şi smerenie este greu să îndurăm totul. Să ne rugăm Domnului să ne dea ajutorul Său, şi credință, şi bărbăție, şi bunăvoință către împlinirea dumnezeieştilor porunci şi a pravilei de chilie şi, mai întâi de toate, a mersului la slujbele bisericeşti, cu frică de Dumnezeu, cu atenție şi cu evlavie, să întâmpinăm surorile şi maicile cu purtare supusă şi cuviincioasă şi cu închinarea cuvenită, ținând minte cuvântul evanghelic: *Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceți lor* (Matei 7: 12). Pe scurt, în noua chilie îți doresc înnoire duhovnicească şi linişte sufletească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 81)*

Îmi scrii despre sora N., care tot voieşte să intre în rândul surorilor de caritate, dar, în cele din urmă, slavă lui Dumnezeu, s-a aşezat la locul ei. Dacă va începe iarăşi să se agite, spune-i că, dacă va pleca din mănăstire, o va prinde vrăjmaşul. Iar pe sora N. nu o sfătuiesc, de dragul celor apropiaţi, să se mute undeva mai departe. Vrăjmaşul nicăieri nu o va slobozi de ispite. În ceea ce priveşte starea ei, să ţină minte voia lui Dumnezeu, exprimată pe scurt de Apostolul Pavel: *Fiţi îndelung-răbdători faţă de toţi. Bucuraţi-vă pururea. Rugaţi-vă neîncetat. Daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu* (I Tes. 5: 14, 16-18). Dacă nu ne mai putem bucura, cel puţin, să ne străduim să nu ne întristăm peste măsură, ci să ne înarmăm cu răbdarea şi cu îndelungă-răbdarea, ţinând minte cele spuse de Domnul: *Şi veţi fi urâţi de toţi pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 106-107)*

Oricât de dureros, oricât de greu ţi-ar fi, nu trebuie să te căieşti că ai venit la mănăstire. În orice caz, este mai sigur şi mai de nădejde faptul că ne aflăm din Pronia lui Dumnezeu în mănăstire şi avem nădejde mai mare să dobândim mila lui Dumnezeu intrând în mănăstire decât rămânând în lume. Şi *în lume necazuri veţi avea* (Ioan 16: 33), se spune în Evanghelie. Mai bine să îndurăm necazuri în mănăstire. Şi putem dobândi mai mare milă de la Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 123-124)*

Îmi scrii că în locul cel nou te plictiseşti. Nici nu se poate să nu te plictiseşti din diferite motive, deoarece noua mănăstire este la început şi nu este încă stabilită o ordine, trebuie să existe o rânduială, dar nu poţi orândui totul dintr-odată. Într-un loc nou şi într-o lucrare nouă multe lipsesc, iar aceste lipsuri îi şi preocupă pe cei de care depinde lucrarea. În orice caz, mai întâi trebuie să ai răbdare şi să nu-ţi pierzi curajul şi cu credinţă să-ţi pui nădejdea în mila şi ajutorul lui Dumnezeu. Domnul poate orândui totul şi poate da cele de trebuinţă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 131-132)*

Îţi închipui acum că prin exemplele din mănăstire te vei îndemna mai repede la pocăinţă, dar eu îţi spun că urmează să te atingă prima săgeată a vrăjmaşului – să vezi numai defectele celor din mănăstire şi să le faci reproşuri până când îţi vei vedea neputinţele şi patimile tale. Nu toţi sunt desăvârşiţi, dar printre cei nedesăvârşiţi există şi desăvârşiţi şi aceştia, la rândul lor, se curăţesc prin ceilalţi. În ce fel ar dobândi cineva

răbdare dacă nu l-ar necăji nimeni? Şi cum şi-ar cunoaşte starea lui sufletească fără să fie mustrat? Şi cum s-ar smeri? Toate acestea îţi stau înainte şi ţie ţi se par străine, dar eu te previn şi îţi spun că aşa trebuie să se întâmple şi toate acestea se întâmplă pe măsura alcătuirii noastre sufleteşti, nu fără voia lui Dumnezeu. Deşi citeşti cărţile Sfinţilor Părinţi, totuşi înţelegi foarte puţin şi aceea este teorie, dar în practică vei afla mai mult şi mai clar. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 181)*

Mai întâi de toate, supuneţi-vă celor mai mari, căci nu există stăpânire care să nu fie de la Dumnezeu, iar cei ce se împotrivesc stăpânirii, voii lui Dumnezeu se împotrivesc, şi unii ca aceştia au păcat.

Mergeţi în fiecare zi, cine poate, la biserica lui Dumnezeu; acolo este viaţa noastră. Nu săriţi peste masa de obşte; la masa de obşte stă Mirele cel iubit, spune Sfântul Isaac Sirul, iar masa servită în ascuns este masă a desfrâului.

Păziţi predaniile Părinţilor, nu umblaţi prin chilii, nu primiţi mireni, mai ales bărbaţi, nu legaţi prietenii între voi – toţi suntem fraţi şi prieteniile separate întotdeauna sunt în afara legii. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 335)*

În mănăstirea noastră, deşi sunt foarte mulţi fraţi cu purtare bună şi cu râvnă pentru viaţa monahală, totuşi sunt mai mult începători, care învaţă lupta duhovnicească în armata lui Hristos, îndrumaţi fiind de cei mai mari. Ştiţi cât de greu este în obşte, când trebuie să facem alegere pentru vreo ascultare, ca să găsim pe cineva apt pentru împlinirea ei. Cu atât mai greu este să recomandăm pe cineva care să meargă împreună cu dumneavoastră şi care să corespundă planurilor dumneavoastră, departe de mănăstire şi lipsit de îndrumare duhovnicească... Am auzit că unii numesc mănăstirea noastră răsadniţa monahismului: aceasta este doar slavă deşartă, care nu este de folos sufletelor noastre. Şi, chiar dacă există şi fraţi capabili, totuşi vă este cunoscut că în trei mănăstiri au fost trimişi de la noi mulţi dintre cei mai buni fraţi, iar oamenii nu cresc ca ciupercile. *(Cuviosul Moise, 333)*

Nu te grăbi să dai lucrurile, poate că îţi sunt încă bune. Nu trebuie să strângi în plus, dar nici fără cele trebuincioase nu poţi trăi. Şi nu trebuie să te tulburi pentru acest lucru. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 267)*

Este mântuire şi în afara mănăstirii, dar cu mare greutate. Deşi nici în mănăstire mântuirea nu este fără osteneală, totuşi în mănăstire omul poate atinge desăvârşirea creştină dacă se străduieşte cum se cuvine să se

smerească şi să se supună nu numai voii lui Dumnezeu, ci şi voii celor ce conduc după Dumnezeu şi chiar celor mai mici, căci prin aceasta nu încalcă poruncile lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 74-75)*

Te felicit pentru îmbrăcarea hainei monahale şi îţi doresc să trăieşti monahiceşte – întru blândeţe şi smerenie –, să-ţi vezi neputinţele şi lipsurile tale, iar pe ceilalţi să nu-i judeci. Cine judecă şi osândeşte, acela face numai lucruri rele. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 78)*

Mai ales în faţa maicii egumene sileşte-te să te smereşti şi nu tălmăci faptele şi purtarea ei faţă de tine atât de greşit, cum că ea s-ar purta faţă de tine cu răutate. Eu cred că, pur şi simplu, se poartă, în primul rând, ca egumenă, iar în al doilea rând, încercând să ţină seama de toate surorile care doresc să meargă la Optina. Mai de folos şi mai liniştitor este să gândeşti aşa şi totodată mai smerit şi mai plăcut lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 84)*

Regulamentul

Cu privire la formele şi rânduielile mănăstireşti, ele sunt bune, pentru că ţin în frâu natura noastră îndărătnică şi ne obligă să ne lepădăm de voia noastră. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 12)*

Batiuşka [cuviosul Ambrozie] interzicea cu asprime umblatul prin chilii, de asemenea şi primirea la sine a fraţilor care nu aveau vreo trebuinţă deosebită. Când l-a întrebat [un ieromonah] ce să le răspundă acelora dintre fraţi care se vor tulbura din pricina unei asemenea purtări, stareţul i-a spus: „Să le răspunzi acelora că părintele arhimandrit nu ţi-a poruncit să umbli prin chilii". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 2)*

După masă este nevoie de odihnă, iar după pravila de seară sunt oprite de Sfinţii Părinţi discuţiile de prisos, care nu sunt de folos şi provoacă tulburare generală. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 85)*

Să-şi gătească mâncare în chilie li se îngăduie numai celor bătrâni şi celor bolnavi, cărora nu le prieşte mâncarea de la trapeză. Când şi tu eşti bolnavă şi ţi-e greu să trăieşti cu mâncarea de la trapeză, poţi cere blagoslovenie de la maica egumenă să-ţi găteşti ceva în chilie. Dar, dacă eşti sătulă de mâncarea de la trapeză, este un moft să-ţi faci

mâncare separat şi nu trebuie, este păcat. Domnul să te întărească în viaţa mănăstirească şi să te ajute. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 266)*

Dacă la voi se admite să vă serbaţi ziua numelui, nu trebuie să te separi nici tu de ceilalţi. Vieţuieşte aşa încât să nu te arăţi prin nimic mai bună decât celelalte surori. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 267)*

Să nu aduci niciodată carne în mănăstire. Cineva a adus odată, iar în carne a apărut trichină şi acela s-a otrăvit. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 65)*

Când este priveghere, timp de opt minute (până la binecuvântare) trebuie să-ţi citeşti rugăciunile de seară. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 68)*

Construirea unei bolniţe pentru femei în mănăstirile de maici şi pentru bărbaţi în mănăstirile de călugări este un lucru creştinesc şi potrivit, însă cine se gândeşte să ia sau să trimită din mănăstiri călugăriţe, în special tinere, în spitalele din lume, acela nu poate aştepta plată bună de la Domnul, ci mai degrabă una potrivnică, pentru că nici în predaniile vechilor Părinţi, nici în scrierile sfinţilor nu găsim asemenea exemple, ci, dimpotrivă, în scrierile Cuviosului Macarie Egipteanul (în Cuvântul 27 din Capitolul 15, Editura Academiei din Moscova) citim un exemplu grăitor, care se opune noii orânduiri. El povesteşte că „cineva în vremea prigoanelor şi-a dat la chinuri trupul său, a fost spânzurat şi strunjit, apoi a fost băgat în temniţă şi i-a slujit o călugăriţă, iar el, apropiindu-se de ea, fiind încă în temniţă, a căzut în desfrâu". Dacă din apropierea cu un mărturisitor, care îndurase chinuri, călugăriţa nu a rămas întreagă, ci s-a vătămat nu numai sufleteşte, dar şi trupeşte, şi aceasta în vechime, ce putem aştepta de la asemenea împrejurări în vremurile noastre slabe, din urmă? Am adus acest exemplu în afară de cele arătate mai sus şi împotriva noii născociri, de a trimite maici din mănăstiri în spitale pentru practică, în caz de război, pe aceeaşi poziţie cu organizaţiile surorilor de caritate, care există astăzi. Nicidecum nu putem fi de acord cu acea părere cum că ar fi un lucru pe deplin creştinesc şi folositor să trimitem miresele lui Hristos, în special pe cele tinere, din mănăstirile lor liniştite în spitalele din lume pentru a sluji trupurilor păcătoase şi a-şi vătăma în chip vădit sufletele lor.

Întăresc această părere cu cuvintele marelui îndrumător al monahismului, Sfântul Ioan Scărarul, care la Treapta a 3-a, în Capitolele 22 şi 23, spune următorul lucru: „Precum e cu neputinţă unui ochi să privească spre cer, iar altuia spre pământ, tot aşa este cu neputinţă să nu se

primejduiască cu sufletul cel ce nu s-a înstrăinat cu gândul şi cu trupul de toate cele ce sunt ale sale".

Firea bună şi bine orânduită se dobândeşte cu mare osteneală şi nevoinţă, dar şi ceea ce se dobândeşte cu mare trudă, într-o clipă se poate pierde. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 126-127)*

Locaşurile acestea [mănăstirile] nu sunt o născocire a minţii omeneşti, ci Duhul Sfânt, prin Părinţii insuflaţi de Dumnezeu, a rânduit locaşul acesta pentru cei care sunt chemaţi de Dumnezeu şi vin aici fie din dragoste pentru Dumnezeu, fie pentru mulţimea păcatelor lor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 23)*

Părinţii tăi, cu durere în inimă, îmi scriu că le-ai cerut voie să pleci la mănăstire. Este lăudabilă dorinţa ta... Totuşi, nu te grăbi, cercetează-ţi inima şi vezi dacă este pregătită pentru această chemare. *Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie* (Matei 16: 24). Trebuie să lepezi voia şi raţiunea ta şi să asculţi de cei care te pot conduce pe calea mântuirii, altfel nu vei putea învăţa, după cuvântul Domnului, de la El, căci El este blând şi smerit cu inima şi astfel vei găsi odihnă sufletului tău (cf. Matei 11: 29). El a fost ascultător până la moarte (cf. Filip. 2: 8) şi în noi prin ascultare apare smerenia, iar fără ea toate virtuţile noastre sunt nimic. De asemenea, când te vei hotărî, alegerea mănăstirii şi a celui ce te va îndruma nu o poţi face singură fără să greşeşti şi pentru aceasta trebuie să te rogi lui Dumnezeu: „Arată-mi, Doamne, calea pe care să merg, căci Ţie Îţi încredinţez sufletul meu". *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 183, 184-185)*

Dacă dreapta Domnului nu m-ar fi întărit, se pare că n-aş fi fost în stare să duc tot ceea ce am dus. Căci mănăstirea mea era în oraş, de aceea şi viaţa morală a vieţuitorilor semăna cu cea orăşenească, nu cu cea pustnicească. Şi eu a trebuit să schimb toate acestea, astfel încât rar s-a aflat câte o zi pe care să nu o fi petrecut fără lacrimi şi fără suspine de durere. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 68)*

Sfânta noastră mănăstire voi aţi numit-o Ierusalimul vostru, însă această denumire este prea înaltă, căci în acest Ierusalim al vostru vieţuiesc oamenii cei mai sărmani, care în acelaşi timp nu sunt fără de păcat. Dar, dacă voi, în smerenia voastră, îi socotiţi drepţi, atunci, după cuvântul Domnului, răsplata dreptului o veţi primi, numai să dea Dumnezeu să nu ne facem de ruşine înaintea voastră. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 73-74)*

În legătură cu viața de mănăstire, trebuie să chibzuim bine nu de şapte ori, ci de şaptezeci de ori şi abia apoi să ne hotărâm o dată pentru totdeauna să intrăm în sfânta mănăstire pentru viața monahală. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 174)*

În mănăstire încă poate fi mai greu, căci acolo toată viața până la mormânt trebuie să fie petrecută în osteneli, în nevoințe, în ascultare, în lepădarea voilor şi dorințelor proprii. Şi trebuie să faci ascultare nu numai de maica egumenă, ci şi de maicile bătrâne şi de surorile întru Hristos, şi să te faci din fiică de boier simplă slujitoare, adică ascultătoare fără împotrivire şi întru totul supusă până la ultima ta suflare. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 174)*

Sfinții Părinți spun că este mai de folos să te schimbi pe tine, nu mănăstirea, căci şi mănăstirea ta stă pe pământul lui Dumnezeu şi sub acoperământul Maicii Domnului. Ce-ți trebuie mai mult? *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 251-252)*

Răposații noştri stareți nu primeau călugări din alte mănăstiri; totuşi, uneori, în cazuri extreme, primeau, dar nu cu toată inima. *(Cuviosul Iosif, 67)*

Mănăstirea şi lumea

Cere [în rugăciune] şi ca El [Dumnezeu] să-i determine pe părinții tăi să te lase să pleci la mănăstire, unde ți se vor arăta neputințele în lupta cu patimile. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 180)*

Este bine că ai aflat că liniştea pe care te bazai în lume este şubredă şi nesigură. Dar totodată să ştii şi că tu, viețuind în mănăstire, te afli pe câmpul de luptă, ca ostaş duhovnicesc, şi vei căpăta răni şi te vei învrednici de cununi, dar, dacă te vei retrage de pe acest câmp, nu vei mai avea luptă şi ți se va părea că ai linişte, dar una falsă, căci ea se poate preface degrabă în furtună năprasnică. Aşadar, mulțumeşte lui Dumnezeu, Care te-a chemat pe această cale şi te povățuieşte în lupte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 93)*

Unii oameni se mântuiesc în mănăstiri, dar uneori ceilalți îi acuză de egoism. „Închipuiți-vă – spun ei –, acela a plecat la mănăstire! Atât bine

făcea în lume, atât de mult folos aducea societății și dintr-odată a renunțat la tot. Mare păcat!" Nu ascultați astfel de vorbe. Dacă Domnul îl cheamă pe om să-I slujească Lui în cinul călugăresc, acesta trebuie să renunțe la tot și să urmeze chemării lui Dumnezeu. Totuși, oamenii se mântuiesc și în lume, dar cu mare greutate. În viețile sfinților se povestește despre două surori, dintre care una a plecat la mănăstire, iar cealaltă s-a căsătorit și amândouă s-au mântuit. Este adevărat: aceea care a plecat la mănăstire a primit răsplată mai mare de la Domnul, dar mântuirea au dobândit-o amândouă. Însă cum să te mântuiești în lume când acolo sunt atât de multe sminteli? Apostolul zice: *Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume* (I Ioan 2: 15). Totuși, aici trebuie să dăm explicații: prin cuvântul „lume" se înțelege nu populația de pe glob, ci tot ceea ce este josnic, vulgar, întinat, păcătos. Se poate trăi și în lume, și în afara lumii. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 287, din 06.01.1913)*

Monahismul

Monahismul este chipul smereniei și până la el se ajunge printr-o mulțime de lupte și ispite, pentru care și trebuie să te pregătești, iar Domnul te poate întări. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 282)*

Cu privire la călugăria ta, îți spun: să-ți fie aceasta nu spre slavă deșartă, sau mândrie, sau îngâmfare, ci mai mult spre smerenie, blândețe și răbdare. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 281-282)*

Ce este monahismul? Este desăvârșirea creștinismului, care constă în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, în care se și află dragostea pentru Dumnezeu: *Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu* (Ioan 14: 23) – a spus Domnul și, prin lucrarea poruncilor, omul se curățește de patimi, ajunge la despătimire și urcă spre vederea duhovnicească și toate acestea trebuie să fie îmbinate cu smerita cugetare, pentru că smerita cugetare nimicește toate cursele vrăjmașului; în împlinirea poruncilor trebuie să trecem și prin focul ispitelor, care vin de la oameni și de la vrăjmași [diavoli], căci fără ispite nu ne cunoaștem pe noi înșine și nu ne putem smeri, nici dobândi rațiunea duhovnicească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 517)*

Deși călugării sunt socotiți de Domnul chip îngeresc, totuși nu le sunt date aripi îngerești, poate și pentru ca fiecare călugăr să stea mai mult la locul său și să ia aminte la mântuirea sa, căci altfel toți ar zbura,

care încotro, astfel încât egumenul nu i-ar mai avea în mănăstire. De aceea îmi este de ajuns şi că pot zbura în gând cu dragostea mea la voi! *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 401-402)*

Fiecăruia i s-a dat ceva: unuia activitatea, altuia tăcerea şi daruri multe de la Dumnezeu. Cuviosului Arsenie i s-a dat viaţa îngerească, să-I slujească lui Dumnezeu în tăcere. Alţii, dimpotrivă, Îi slujesc lui Dumnezeu prin activitate intensă. Dar cei care refuză să lucreze unde sunt puşi cu voia lui Dumnezeu se aseamănă cu cel care şi-a îngropat talantul său. Aşa că şi eu voi sta în locul acesta. Şi mă tem să refuz. Părintele Arhimandrit mi-a spus: „Dar veţi putea îndura ceea ce se va întâmpla, poate, dacă veţi refuza?" Şi de aceea stau aici. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 168, din 26.09.1910)*

Monahismul este exterior şi interior. Pe cel exterior nu-l putem evita, dar şi să ne mulţumim numai cu el, de asemenea, nu putem. Numai cel exterior fără cel interior aduce vătămare. Monahismul exterior se poate asemăna cu aratul pământului. Oricât l-ai ara, nu răsare nimic dacă nu semeni nimic. Şi, iată, monahismul interior este semănatul, iar sămânţa este rugăciunea lui Iisus. Rugăciunea luminează toată viaţa interioară a monahului, îi dă putere în luptă şi, mai ales, este necesară în răbdarea necazurilor şi a ispitelor. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 153-154, din 27.04.1910)*

Călugăria este o mare fără margini, pe care este cu neputinţă s-o isprăvim sau s-o traversăm înot. Acest lucru este de neînţeles pentru omul care nu merge pe această cale; este nevoie de practică. În faţa frăţiei voastre se află un văl uriaş şi el începe de jos încetul cu încetul să se ridice. Toată înţelepciunea pământească, este adevărat, are un anumit sens şi scop, în principal, pentru găsirea înlesnirilor în viaţa trupească de pe pământ, dar, în comparaţie cu călugăria, este nimic sau, mai bine zis, o copeică în comparaţie cu un miliard de ruble. Un cunoscut de-al meu, foarte cult, care s-a format în Europa, a fost la Universitatea din Moscova, la Londra şi la Paris. Intrând în mănăstire, i-a scris unui prieten din lume, fost coleg de studii, că până atunci el nu înţelesese nimic. Atât de minunat şi de adânc este sensul călugăriei. Iar menirea călugărului este şi mai înaltă. Sfântul Apostol Pavel spune că în viaţa viitoare fericirea va avea diferite trepte: *Alta este strălucirea soarelui şi alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor. Căci stea de stea se deosebeşte în strălucire* (I Cor. 15: 41). Sunt miliarde de trepte, vorbind după mintea omenească, o mulţime

nenumărată şi călugărilor le aparţine cea dintâi. Iar schimonahii, desigur, cei care au trăit potrivit chemării lor, vor fi în rândul Serafimilor. Iată cât de înaltă este menirea călugărului! Cât de mult trebuie să-I mulţumiţi lui Dumnezeu pentru că v-a adus aici în schit! Nici o clipă să nu vă gândiţi că aţi venit singur: *Nimeni nu poate să vină la Mine, dacă nu-l va trage Tatăl* (Ioan 6: 44). Dumnezeu v-a dat libertate şi din partea frăţiei voastre a existat numai voinţa liberă. Nu aţi făcut decât să nu vă împotriviţi atunci când El, luându-vă de mână, v-a adus aici. Domnul ne mântuieşte, nu noi ne mântuim, ci El, Milostivul, ne mântuieşte în virtutea dorinţei noastre. Aşadar, mulţumiţi-I lui Dumnezeu. Vedeţi singur cât de mulţi oameni pier în lume şi gândiţi-vă acum pentru ce v-a arătat Domnul o asemenea milă, că v-a adus aici în mănăstire, în schitul nostru retras şi liniştit! Da! Numai cu ajutorul lui Dumnezeu se poate parcurge această cale strâmtă şi dureroasă.

La prima vedere se pare că există o contradicţie: pe de o parte, această cale a împlinirii poruncilor Domnului este uşoară şi bună, iar pe de altă parte, ea este strâmtă şi dureroasă. Da, este strâmtă şi dureroasă numai pentru aceia care pornesc pe ea fie din constrângere, fără înclinaţie lăuntrică, fie din oricare alt motiv, în afară de mântuirea sufletului. Pentru aceştia este grea. Dar, pentru aceia care se află în rândul călugărilor cu dorinţa şi intenţia sinceră de a sluji Domnului Dumnezeu în duh şi adevăr, este uşoară. E adevărat, există necazuri, însă acestea sunt ca un nor pe cerul curat şi senin. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 3-5, din 11.01.1908)*

Întrebare: „Uneori mă tulbură gândul că monahismul s-a abătut de la idealul său".

Răspuns: „Da, da, s-a abătut, totuşi diavolului nici lucrul ăsta nu-i place prea mult, de vreme ce luptă atât împotriva monahismului de astăzi. Acest monahism ţine întreaga lume. Când nu va mai exista monahism, atunci va veni Înfricoşata Judecată". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 14, din 22.01.1908)*

Aţi venit aici să-L căutaţi pe Dumnezeu, şi toţi Îl căutăm pe Dumnezeu. A-L găsi pe Dumnezeu este ţelul vieţii monahale. Poţi să trăieşti în mănăstire şi să nu fii monah, să nu realizezi nimic. Toţi Îl căutăm pe Dumnezeu. Iată, şi artiştii din domeniul poeziei, al picturii şi, mai ales, al muzicii, toţi doresc să-L găsească pe Dumnezeu. Dar nu Îl caută cum trebuie. Cum trebuie să-L caute pe Dumnezeu? Prin păzirea poruncilor, mai ales prin smerenie, să intre în mănăstire. Dar ei nu vor să păzească poruncile, mai ales nu vor să se smerească, vor să meargă

pe nişte ulicioare, mai aproape, mai pe scurtături. Ştiţi poezia lui Puşkin „Proorocul"? El spune acolo: „În pustia cea întunecată mă târam". Pustia este viaţa; el a înţeles că viaţa este o pustie. Se târa şi se târa de-a dreptul cu tot trupul. Mai departe spune: „Şi un serafim cu şase aripi la răscruce mi s-a arătat". Apoi Puşkin zugrăveşte tabloul sfinţirii proorocului vechi-testamentar. Se pare că el înţelegea şi „năzuinţa heruvimilor către cele de sus şi mersul pe sub apă al vietăţilor din mare". Îngerii sunt curaţi, ei „cugetă numai la cele de sus". Dar în noi există şi mersul vietăţilor din mare. Aceste două mersuri se desfăşoară paralel în noi. Dar trebuie să ne străduim să cugetăm numai la „cele de sus". Acest lucru nu se realizează dintr-odată, dar mersul vietăţilor din mare va fi din ce în ce mai slab şi se poate ajunge ca să existe numai năzuinţa către cele de sus, iar acele vietăţi se vor cufunda în adânc şi vor dispărea. Da, la aceasta se poate ajunge. Iar eu vă spun aşa: smeriţi-vă şi iarăşi smeriţi-vă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 28, din 18.02.1908)*

În Sfânta Scriptură, de exemplu, în Apocalipsă şi chiar în Vechiul Testament, se întâlneşte cuvântul „ţinuturi". De exemplu: *Întru Mine vor nădăjdui ţinuturile cele depărtate* (Is. 51: 5). Cum pot nădăjdui „ţinuturile"? Prin cuvântul „ţinuturi" se înţeleg mănăstirile. Şi tot textul arată că la venirea lui antihrist doar în mănăstiri se va mai păstra credinţa. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 98, din 01.01.1909)*

Numai de păcat trebuie să ne temem... Căci pe cei fricoşi, spune Sfânta Scriptură, nu îi iubeşte Dumnezeu, iar monahul nu trebuie să fie fricos, laş, ci trebuie să-şi pună nădejdea în Dumnezeu. De ce nu-i iubeşte Dumnezeu pe cei fricoşi şi laşi? Pentru că ei sunt aproape de întristare, de deznădejde, iar acestea sunt păcate de moarte; fricosul şi laşul se află pe marginea prăpastiei. Adevăratul monah trebuie să fie străin de această stare. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 58, din 29.06.1908)*

[La Ignatie Brianceaninov] se pune accentul pe un singur lucru — pe rugăciunea lui Iisus! Ce lărgime! Acum vedeţi lucrul acesta. Dar înainte, poate, aţi văzut în monahism, ca şi majoritatea mirenilor, numai ridichi, cvas şi profundă ignoranţă. Şi este de înţeles. „Paharul Vieţii gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul". Da, trebuie să gustaţi şi atunci veţi vedea ce fericire. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 60, din 10.07.1908)*

Sfântul Ioan Scărarul spune: „îngerii sunt lumina monahilor, iar monahii sunt lumina lumii". Luaţi seama că noi trebuie să fim lumina

lumii, că menirea noastră viitoare este să fim împărați și preoți. Luați seama cât de milostiv este Domnul, Care ne-a chemat în această sfântă mănăstire. Judecați singuri ce fapte am făcut, cum am trăit până la chemarea noastră aici, în această sfântă mănăstire. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 79-80, din 08.11.1908)*

Monahismul este singura fericire care îi este cu putință omului pe pământ. Mai presus de această fericire nu există nimic. Şi aceasta pentru că monahismul ne dă cheia pentru viața lăuntrică. Fericirea este în lăuntrul nostru, trebuie numai s-o descoperim. Fericirea deplină este în cer, în viața viitoare ea doar se continuă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 106, din 02.02.1909)*

Nu tot monahismul constă în dulamă și terci. Ai îmbrăcat dulama, ai început să mănânci terci și te gândești: am devenit monah! Nu! Numai cele exterioare nu aduc nici un folos. E adevărat, trebuie să porți și haina monahală, și să postești, dar aceasta nu e totul! Lampa, când nu este aprinsă, nu își dovedește menirea - de a lumina. Şi se poate ca cineva pe întuneric s-o dărâme și s-o spargă. Ce îi lipsește, așadar? Flacăra! Este adevărat, trebuie și fitil, și gaz, dar, dacă nu este flacăra, dacă ea nu este aprinsă, nu va aduce nimănui folos. Însă, când este aprinsă, dintr-odată se revarsă lumina. Aşa și în monahism: numai partea exterioară nu aduce folos, este nevoie de focul lăuntric. Părintele Anatolie spunea că monahismul este omul ascuns al inimii. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 72, din 16.10.1908)*

Ce este monahul? Monahul este împlinitorul tuturor poruncilor lui Dumnezeu. Iar toate poruncile se reduc la două: 1. Să-L iubești pe Dumnezeu cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu toată puterea ta și 2. Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți. Aceste două porunci cuprind în ele toată legea și poruncile lui Dumnezeu. Îngerii din ceruri prosperă în dragoste. Toată viața monahului trebuie să fie dragoste. Marii noștri stareți: părintele Lev, părintele Macarie, părintele Ambrozie, părintele Anatolie au avut, într-adevăr, această dragoste. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 128-129, din 08.11.1909)*

Întotdeauna să nădăjduiți numai în Dumnezeu și nicidecum în oameni. Atunci tot răul se va depărta de la voi, ca o ramură tăiată... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 130, din 14.11.1909)*

Domnul te-a adus de tânără în ceata aleselor Sale, ți-a arătat mănăstirea cea mai bună pentru mântuire, nu te-a lipsit de apropierea cu stareții și ție tot ți se pare puțin și ești tristă. Aleargă la Maica Domnului și spune-i: „Tu, Stăpână, m-ai adus în turma ta cea aleasă, tu să mă și păzești. Tu ai putut s-o mântuiești pe Maria Egipteanca, oare pe mine nu vei putea?" *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 165)*

Viața monahală este grea, și aceasta o știu toți, dar faptul că ea este cea mai înaltă, cea mai curată, cea mai frumoasă și chiar cea mai ușoară - ce spun ușoară -, este nespus de atrăgătoare, plină de dulceață, de bucurie, de lumină, strălucește cu razele bucuriei veșnice -, aceasta puțin o știu. Iar adevărul este de partea celor puțini, nu a celor mulți. De aceea Domnul le-a spus iubiților Săi ucenici: *Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă* - ce crezi? -, bucurie? Bogăție? Desfătare trupească? Nu! *Împărăția*! (Luca 12: 32). Și care Împărăție? Una în care nu sunt numai bunătăți, comori de tot felul, frumusețe, slavă, lumină, bucurie, dragoste înflăcărată, viață dumnezeiască și veșnică veselie. Împărăția aceasta este Împărăția tuturor veacurilor, în fața căreia toate mărețele împărății ale lumii acesteia sunt fum, duhoare grea! Și tocmai în această Împărăție a luminii și a veseliei îți este pregătit ție și tuturor celor ce Îl iubesc pe Domnul Iisus locaș împărătesc. Și se vor aduce Împăratului fecioare, în urma ei - a Împărătesei Cerești. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 83-84)*

Eu sunt monah, iar monahul este împlinitorul tuturor poruncilor lui Dumnezeu. Nici ademenirile, nici amenințările, nici chiar moartea nu trebuie să-l determine pe monah să disprețuiască poruncile lui Dumnezeu. Inima mea păcătoasă este înduioșată de cuvintele Psalmistului: *Al Tău sunt eu, mântuiește-mă, că îndreptările Tale am căutat* (Psalm 118: 94). Le spun Domnului atunci când mă amenință oamenii sau gândurile mele în timpul împlinirii datoriei mele de ieromonah. Fie voia Domnului! *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 253-254)*

Dacă monahul stă într-o casă lumească, este privit ca un mirean. Nu trebuie ca monahul să stea mult în lume. Cum este peștele fără apă, așa este și monahul în afara mănăstirii. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 310-311)*

Monahul trebuie să fie cu totul în Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 322)*

Dacă monahul trăieşte în lume, nu săvârşeşte nici o nevoinţă şi nici măcar haina monahală nu o poartă, prin ce se deosebeşte de mirean? Prin dragostea faţă de monahism. Poţi trăi în mănăstire şi, în aparenţă, să fii un monah bun, dar să nu iubeşti monahismul. Un astfel de om nu mai este monah. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 332)*

Chiar dacă acum nu mai sunt mănăstiri, totuşi legământul monahal trebuie să rămână în suflet, căci el e dat lui Dumnezeu, iar monahism întotdeauna a fost, este şi va fi. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 370)*

Lucrarea noastră monahicească este: să ne smerim, să ne închinăm şi să cerem iertare - prin acestea se adevereşte ea. *(Cuviosul Ilarion, 10, p. 184)*

Soră! Căieşte-te, smereşte-te, supune-te surorilor cât poţi şi nu osândi pe nimeni - toţi au neputinţe. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Trebuie să înţelegem duhul vremurilor şi să nu ne lăsăm atraşi de ideile şi impresiile dinainte, pe care în prezent este cu neputinţă a le realiza. Importanţa este a creştinismului, nu a monahismului. Monahismul este important numai în cazul în care duce la desăvârşirea creştinismului. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 371)*

S-a întâmplat ca un frate să aibă o ispită: s-a gândit să cumpere vodcă şi să bea; şi s-a dus la prăvălie. Vânzătoarea, văzându-l în haina monahală, l-a întrebat: „Ce-aţi dori, batiuşka?" Prin această întrebare l-a ruşinat pe fratele şi el a răspuns: „O jumătate de funt de stafide". Aşa l-a scăpat haina monahală de ispită. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 275)*

Monahismul, clădit în duhul Sfintei Evanghelii pe dragostea de Dumnezeu şi pe lepădarea de viaţa lumească, întotdeauna a fost piatră de poticnire pentru oamenii lumii acesteia, întotdeauna a fost urât şi neînţeles de ei şi l-au văzut ca pe săvârşirea a ceva străin de ei. Însă robii lui Hristos, chiar dacă ar fi în lume, ar iubi monahismul şi îl iubesc, pentru că văd în el idealul vieţii creştine, care nu le este străin în duh. Vorbind despre monahism aici, am în vedere nu anumiţi oameni, ci însuşi modul de viaţă şi, vorbind despre oamenii lumii acesteia, de asemenea, îi am în vedere nu pe cei care trăiesc în lume, ci pe cei care cu sufletul lor sunt dedicaţi vieţii lumeşti. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 9-10)*

„Batiuşka – a întrebat o persoană –, de ce egumenei i se dă dreptul de a da ordine monahiilor, ca unor sclave?"

Stareţul a răspuns: „Mai mult decât ca unor sclave. Sclavii puteau măcar să bombăne în spatele stăpânilor lor şi să-i ocărască, dar monahiile nici dreptul acesta nu îl au – monahia singură, de bunăvoie, se dă pe sine drept sclavă". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 100)*

Monahismul a luat naştere din dorinţa creştinului de a trăi întocmai după învăţătura evanghelică. Deoarece în zgomotele oraşului şi preocupat de grijile vieţii este foarte greu să trăieşti întocmai după învăţătura evanghelică, deşi toţi suntem datori să o împlinim. Monahii se deosebesc de mireni prin faptul că acelora le este îngăduită viaţa în căsătorie, iar ei aleg viaţa (celibatară) în singurătate. Şi tu, deşi trăieşti numai lângă mănăstire, totuşi ai ales viaţa în singurătate. Citeşte mai des Evanghelia după Matei de la începutul Capitolului 5 până la sfârşitul Capitolului 10 şi străduieşte-te să trăieşti conform cu cele spuse acolo. Atunci vei avea ordine în viaţa ta şi vei dobândi odihnă sufletului tău. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Vol. 1, p. 26)*

În ceea ce priveşte monahismul, trebuie să înţelegem că el este o taină care acoperă păcatele anterioare, asemenea botezului. Cel ce se botează nu poate simţi dinainte ceea ce va dobândi după botez, adică puterea lăuntrică de a împlini poruncile lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 43)*

Copilaşul meu cel nerecunoscător şi neascultător! Să ştie sufletul tău mic că niciunul dintre oameni nu are dreptul să-i îngăduie cuiva, oricine ar fi el, să renunţe la calea dreptei credinţe, pe care a pornit. Pentru că cei ce au primit călugăria şi apoi au părăsit-o se aseamănă cu Iuda vânzătorul, care nu a cerut nimănui voie, ci singur L-a vândut pe Mântuitorul şi singur îşi îndură acum amara soartă în iad. Cine mai are cât de cât raţiune nu trebuie să-l urmeze pe acest om nefericit şi vrednic de milă, ci mai bine să îndure greutăţile vremelnice şi puţinele necazuri trecătoare ca să dobândească marea şi veşnica milă a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 80-81)*

Văd că sănătatea ţi se întremează, dar în ceea ce priveşte nevoinţele monahale nu stai mai bine. Şi ce folos avem de pe urma sănătăţii noastre? Căci nu am intrat pe porţile mănăstirii cu scopul de a ne pregăti pentru expoziţie. Pentru ce, aşadar? Pentru a ne împodobi cu necazuri, boli,

mustrări din partea celorlalți, post, rugăciune și smerenie! Iată țelul depărtării noastre de lume! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 238)*

Când egumena unei mănăstiri i-a spus starețului că oamenii care vin în mănăstire sunt diferiți și este greu cu ei, batiușka a spus: „Și marmura, și metalul - toate sunt bune". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 47)*

Principala lucrare a îndreptării și mântuirii noastre depinde de noi înșine, dar pe de altă parte trebuie să fim ajutați, și nu puțin, pentru că în fiecare lucrare și în fiecare meșteșug este nevoie de îndrumare. Iar fără îndrumare nici țăranul nu poate face opinci, nici fata mare nu poate împleti ciorapi. Cu atât mai mult viața monahală are nevoie de îndrumare, de indicații și de învățături, iar din partea învățăceilor este nevoie de supunere și ascultare necondiționată, după cuvântul evanghelic: *toate câte vă vor zice vouă, faceți-le și păziți-le; dar după faptele lor nu faceți, că ei zic, dar nu fac* (Matei 23: 3). Aceste cuvinte evanghelice arată clar că nu trebuie să analizăm viața și faptele povățuitorilor, ci să primim numai învățăturile lor, dacă ele sunt conforme cu cuvântul lui Dumnezeu și nu sunt potrivnice lui. Iar pentru faptele sale, fiecare va răspunde înaintea lui Dumnezeu — și povățuitorul, și ascultătorul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 51)*

Chipul schimonahului este chipul monahului desăvârșit, iar monahismul este creștinismul desăvârșit. Principalul nostru țel trebuie să fie împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, prin care inima noastră se curățește de patimi și se umple de roadele cele duhovnicești: de pace, bucurie, dragoste și celelalte. Prin înfrânare se subțiază alcătuirea noastră trupească și tot prin ea, cumulată cu pravila de rugăciune, se curățește mintea, dar, în același timp, prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu și prin smerenie adâncă, fiindcă fără acestea nici postul, nici osteneala, nici pravila nu ne aduc nici un folos. Și, dacă încadrăm numai în acestea chipul monahismului, în a împlini pravila și a ține post, iar de porunca dragostei, a răbdării și a smereniei nu ne îngrijim, în zadar ne ostenim. Pravila și postul, desigur, schimnicii trebuie să le aibă mai mari decât le are un simplu monah și spre acestea se cuvine să se silească: dar, cu toate acestea, Dumnezeu cere de la noi nevoință trupească după puterea fiecăruia, iar nevoința sufletească - a dragostei și a smereniei - o cere de la toți: și cei bolnavi, și cei bătrâni îl pot iubi pe aproapele lor și se pot smeri și pot dobândi mila lui Dumnezeu, iar aceasta nu este părerea mea, ci este învățătura Sfinților Părinți. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 148-149)*

Când se citeşte, mai ales în biserică, chiar de se citeşte fără râvnă, tu ascultă. Cu timpul vei îndrăgi totul, şi viaţa de mănăstire. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 116)*

Orice haină călugărească, lungă sau scurtă, cu mâneci sau fără mâneci, cu mâneci largi sau cu mâneci strâmte, nu este o haină simplă, ci una smerită şi sfântă, de aceea trebuie să o punem pe noi, ca pe darul lui Dumnezeu, cu evlavie şi cu recunoştinţă. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 267)*

Un episcop, sosind într-o mănăstire, l-a întrebat pe egumen:
- Ai monahi buni?
- Am – a fost răspunsul.
- Păi, arată-mi.
Egumenul a început să cheme şi să spună:
- Acesta-i un fierar bun, celălalt e un meşter bun ş.a.m.d.
Episcopul a ascultat şi a spus:
- Eu te-am rugat să-mi arăţi un monah bun, adică un lucrător al rugăciunii sau al smereniei, iar tu îmi arăţi meşteri buni. Din aceştia şi în lume sunt mulţi.
Şi a plecat episcopul şi mai apoi l-a schimbat pe acel egumen. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 276)*

Monahul începător

Pe cât pot eu să remarc, nu este de folos şi este chiar primejdios a primi [în mănăstire] fraţi foarte tineri, deoarece ei sunt supuşi mai mult influenţei părţii slabe şi, deprinzându-se cu cele rele, nu pot porni degrabă pe calea cea adevărată, astfel încât nici pentru mănăstire, nici pentru lume nu sunt buni. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 4)*

Nu te îngâmfa şi nu gândi prea multe despre tine, cum că ai fi vrednică de această chemare. Ţine minte că *mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi* (Matei 20: 16) şi străduieşte-te să te învredniceşti de mila lui Dumnezeu, care te-a ales: prin ascultare, smerenie, răbdare, blândeţe, dragoste şi rugăciune; socoteşte-te ultima dintre toţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 472-473)*

Trebuie să citeşti cartea Avvei Dorotei şi să o ştii aşa cum ştie soldatul punctele serviciului militar. Fără aceasta nu se poate întări viaţa

duhovnicească; şi monahul nu poate vieţui corect. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 2)*

Nu gândi prea multe despre tine, cum că ai venit la mănăstire şi ai făcut ceva măreţ; Dumnezeu primeşte de la noi tot ceea ce este făcut cu smerenie, iar de la cei mândri Îşi întoarce faţa Sa. Învaţă-te în toate să-ţi cunoşti neputinţa şi să te smereşti, şi vei avea pace şi linişte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 478)*

Îmi scrii despre pregătirea ta pentru monahism - cum să procedezi? Ca fiul risipitor, care a venit la tatăl şi a spus: *Tată, am greşit la cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău* (Luca 15: 21) şi ca vameşul, care a venit cu inima înfrântă şi smerită, strigând: *Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului* (Luca 18: 13). Iată ce pregătire trebuie să ai, căci chipul nostru este chipul pocăinţei şi al smereniei şi la el ne cheamă Însuşi Domnul. De aceea, mergi fără îndoială, cu frică şi cu bucurie... *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, pp. 146-147)*

Dorinţa dumneavoastră de a intra în mănăstire, dacă este adevărată, Domnul o va împlini, dar, dacă veţi merge la mănăstire, gândind ca acolo să scăpaţi de necazuri, ea nu mai este adevărată. Dedicându-vă vieţii mănăstireşti, trebuie să vă lepădaţi de sine şi să vă aşteptaţi la necazuri şi mai mari; aceasta înseamnă a vă lua crucea şi a merge după Hristos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 701)*

Veţi intra în mănăstire în condiţiile cele mai favorabile, pentru ca mai târziu să aveţi mari necazuri (şi ispite), dar le veţi îndura, căci deja v-aţi întărit şi ele vor sluji la proslăvirea numelui lui Dumnezeu şi la dobândirea cununilor. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 168, din 28.09.1910)*

Începătorii întotdeauna se vor bucura dacă vor intra în mănăstire cu toată inima. Se spune în psalmi: *Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi de El cu cutremur* (Psalm 2: 11). Aceştia se vor osteni pentru Domnul cu frică, temându-se să-L supere cu ceva, şi se vor bucura - cum? - cu cutremur. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 54, din 04.05.1908)*

Dacă te invidiază maicile, smereşte-te şi mai mult. Pravila ţi-o poţi face şi nu dintr-odată!... Maicile nu trebuie să se sperie. Dar trebuie să le iubeşti, totuşi, cu frică. Trebuie să te pleci înaintea tuturor monahiilor. Stinghereala va trece de la sine. De plâns, nu pot plânge toţi, ci numai cei

cărora le dă Dumnezeu lacrimi. Iar începătorilor, Dumnezeu rareori le dă lacrimi. Altfel se vor mândri şi vor fi mai răi decât cei ce nu plâng. Dar, ca să nu mergi la mănăstire din pricina faptului că nu ai lacrimi, aceasta este curată nebunie. Pentru unii este mai bine să nu aibă lacrimi. Monahilor, e drept, li se cere mai mult, dar nici mireanul nu este mai sfânt pentru faptul că lui nu i se cere. Totuşi, poruncile evanghelice sunt scrise atât pentru monahi, cât şi pentru mireni. Răul peste tot este rău, iar binele peste tot este bine: şi în lume, şi în mănăstire. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 169)*

Ai încredere în Dumnezeu, Care te-a creat şi te-a adus în rândul oilor Sale alese. În rândul iubitelor Sale mirese, alături de care acum eşti scrisă în ceruri. Iar necazurile tale de aici (aşa cum am scris cuiva nu demult) este zestrea ta adusă Iubitului tău Mire Iisus. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 259)*

Pentru monahia începătoare, cel mai bun post, cea mai înaltă virtute este să îndure tot ceea ce îi trimite Dumnezeu. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 272)*

Te felicit, S., pentru intrarea în turma cea aleasă şi iubită de Domnul nostru, în rândul mireselor lui Dumnezeu. Să te păzeşti, să fii vrednică de noua ta chemare, căci chemarea aceasta este înaltă. Despre ea, Apostolul spune: *Voi sunteţi seminţie aleasă, preoţie împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu* (I Petru 2: 9). *Cetatea noastră este în ceruri* (Filip. 3: 20). Iar cetatea cerească, mai bine zis, Împărăţia Cerească, cum se dobândeşte? Sfânta Scriptură spune: *Prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu* (Fapte 14: 22). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 274)*

Te felicit pentru pornirea pe noua cale a vieţii. Aceasta este calea cea strâmtă, iubită de Domnul, pe care mulţi merg. Însă ea duce spre Împărăţie – şi Împărăţia nu este vremelnică, grabnic trecătoare, ci veşnică. Împărăţia aceasta este Împărăţia tuturor veacurilor. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 320)*

Tu ai venit la mănăstire să înveţi, aşa că învaţă răbdarea, smerenia şi celelalte virtuţi care împodobesc cununa monahismului. Cine învaţă o meserie ia de prima dată toporul, pensula sau aţa de cizmărie să facă degrabă cizme, dulapuri sau tablouri. Dacă nu poţi face acest lucru, cum vrei să înveţi de prima dată ştiinţa ştiinţelor? Căci monahismul este mai presus decât toate ştiinţele. El te învaţă vieţuirea îngerească, cerească. Şi aici, ca şi în atelierele meşteşugăreşti, omul păcătos care intră în mănăstire să se pregătească pentru viaţa veşnică nu devine dintr-odată sfânt, ci mai întâi greşeşte de multe ori, strică ceea ce începe să facă şi pentru aceasta

primeşte de la ceilalţi, mai ales de la cei mai mari, mustrări sau pedepse. Şi aşa trăieşte, învăţând şi smerindu-se. Şi ajunge mai târziu, fără să-şi dea seama, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos. Zic - „fără să-şi dea seama", căci, dacă cineva începe să observe că a izbândit în ceva, acest lucru este rău şi pieirea monahului este aproape. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 58-59)*

Ce frumos se cântă în troparul muceniţelor: „Pe Tine, Mirele meu, Te iubesc..."; şi fiecare monahie, după învăţătura Sfântului Teodor Studitul, este o muceniţă. Ţine minte cu Cine te-ai logodit! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 61)*

Noi credem şi mărturisim că există Dumnezeu, veşnicie, demoni, îngeri. Şi atât eu cât şi tu, soră N., ne-am îmbrăcat în îngeri - în chip îngeresc. Toată lumea se uită la noi (cu excepţia desfrânaţilor şi a diavolului) ca la nişte sfinţi şi ne fericeşte, iar pe sine, în comparaţie cu noi, se blesteamă. Şi, cu adevărat: fiecare fecioară, dedicându-se lui Dumnezeu, este mireasa lui Iisus Hristos, este asemănarea Maicii Domnului... „Aduce-se-vor Împăratului (Iisus Hristos) fecioare în urma ei; aduce-se-vor întru veselie şi bucurie... Aduce-se-vor în palatul Împăratului..." *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 71)*

Căci voi, monahiile, sunteţi miresele lui Hristos. El, adică Iisus, este adevăratul nostru soare. Pe Acesta să-L căutăm. Dacă El luminează şi încălzeşte pe cineva, acela se învredniceşte de nespusă bucurie şi dulceaţă. Şi bucuria aceasta nimeni nu i-o mai ia. Iar bucuria care este în lumea aceasta, fie ea mare sau mică, este vremelnică. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 77)*

Tu mergi pe calea pe care au râvnit-o şi au căutat-o şi cei bogaţi, şi cei vestiţi, şi împăraţii, şi împărătesele. Adu-ţi aminte de Marea Muceniţă Varvara! Adu-ţi aminte de Sfânta Eufrosina din Koliupanovo. Adu-ţi aminte chiar de acelea care au trăit în huzur şi s-au săturat de desfătările lumeşti, de cele mai mari frumuseţi şi cele mai bogate femei - de Pelaghia şi Evdochia. Ce nu aveau ele? Lăzi de aur şi mărgăritare! Prinţii le făceau curte! Dar, ca nişte înţelepte, au lepădat totul şi au mers la post şi la osteneli în mănăstiri. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 78)*

Îţi vine gândul: pentru ce ai venit la mănăstire? Pentru ce au venit la mănăstire toţi sfinţii? Şi fiicele de împăraţi şi de prinţi? Iată, şi tu ai vrut să mergi pe aceeaşi cale, ca să înduri aici şi să suferi puţin-puţin şi după aceea să împărăţeşti dincolo cu Domnul şi cu toţi sfinţii în vecii vecilor! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 90)*

Partea monahiilor este foarte înaltă: este mai înaltă decât cerul şi stelele cereşti. Partea lor este împreună cu îngerii. Trebuie numai să rabde. Dar tu nu vrei să rabzi; înseamnă că nu înţelegi unde trăieşti. Îţi spun, Domnul te va mântui, numai să rabzi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 92)*

Îmi descrii osteneala vieţii călugăreşti. Este adevărat, şi Sfinţilor Părinţi li s-a părut grea. Iar nouă, celor împătimiţi, cu atât mai mult. Dar principalul este că osteneala nu este zadarnică - ea nu seamănă cu necazurile celor din lume. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 101)*

Faceţi singură tot ce puteţi, străduiţi-vă să nu vă folosiţi de serviciile altora. În chilia sfinţiei voastre să nu ţineţi nimic de mâncare şi să mergeţi întotdeauna la masă, căci Domnul binecuvântează mâncarea aceea simplă şi o face gustoasă. Aţi văzut că s-a întâmplat ca acele maici şi surori care nu mâncau la masa de obşte, ci îşi luau mâncare în chilie, să se îmbolnăvească şi chiar să moară. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 3, din 10.01.1908)*

Înţeleptele femei cu miruri după Tine (Hristoase) au venit... Şi tu, măicuţă, în rândul lor, adică al femeilor mironosiţe, te afli. Căci şi tu ai lăsat casa, pe tată şi pe mamă şi ai pornit după iubitul Iisus. Şi, iată, acum Îi slujeşti Lui, Împăratului împăraţilor. Îi slujeşti, căci înduri necazuri, boli şi te străduieşti să nu te laşi în voia patimilor. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 120)*

Sora ascultătoare care, vrând-nevrând, rabdă necazurile este mireasa lui Hristos şi dincolo Mirele ei îi va pregăti un tron împărătesc şi mare cinste, alături de Maica Domnului, precum citim: *Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată. Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce ţie. Aduce-se-vor întru veselie şi bucurie. Aduce-se-vor în palatul Împăratului* (Psalm 44: 11, 16-18). Dar cine sunt aceste fecioare? Frăţiile voastre sunteţi, tinerele surori, care răbdaţi necazuri pentru Domnul. Eu ştiu că tu cârteşti şi te tulburi, dar continui să trăieşti. Iar Milostivul nostru Tată Ceresc şi aceasta o primeşte ca pe un dar adus Lui. Nu deznădăjdui, L. Partea monahiilor este grozav de înaltă, de aceea şi este grea aici. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 121)*

Dacă săvârşeşti nevoinţa aceasta, să te fereşti de extreme, să mergi pe calea de mijloc, pomenind cuvintele Sfântului Isaac Sirul că lucrul cu măsură este de nepreţuit. *(Cuviosul Ilarion, 42)*

În vremurile noastre, Dumnezeu nu le trimite nevoitorilor ispitele pe care le trimitea celor din vechime, deoarece nu le-ar putea îndura şi nici nu le dă daruri ca acelora, ca să nu se înalţe peste măsură. *(Cuviosul Lev, 12, p. 70)*

Începătorul, şi în cele mai obişnuite situaţii, se lasă condus de slava deşartă. *(Cuviosul Lev, 12, p. 124)*

Despre fraţii începători care erau înclinaţi cu deosebire către slava deşartă, cuviosul avea obiceiul de a spune aşa: „Cine are glas şi plete are şi un drăcuşor în spate (dracul slavei deşarte)". *(Cuviosul Lev, 12, p. 124)*

Păzeşte-ţi conştiinţa, păstrează pacea, osteneşte-te după puteri, roagă-te totdeauna: mergând, şezând, mâncând, şi cu timpul vei ajunge să semeni cu o monahie, iar Domnul va rămâne cu tine pentru totdeauna. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 59)*

Totul depinde de tine însăţi; ştii ce înseamnă în traducere cuvântul „monah". El trebuie să fie singur. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 107)*

Monahismul în sine are mare însemnătate duhovnicească şi le aduce mare folos sufletesc celor care purced către el cu toată inima şi îl parcurg cu simplitate şi cu nerăutate, în smerenie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 31)*

Tu crezi şi eu ştiu foarte bine că ai intrat în Cămara de nuntă a Mirelui Ceresc – în ceata îngerească a monahilor, nu ca să te desfătezi şi să-ţi satisfaci mofturile, ci, căutând la Mirele tău, să mergi după El, pe calea Lui cea sfântă. Dar cum a mers El? A stat, oare, pe tron? Şi-a agonisit onoruri? Cu toate că merita acestea şi le putea avea. Dar El nu a făcut acest lucru. Ci a împlinit numai voia Tatălui – a săvârşit binele. Şi pentru aceasta a auzit de la cei cărora le-a făcut bine: *Tu eşti samarinean şi ai demon* (Ioan 8: 48). Şi altele de acest fel. Şi, iată, pentru aceasta Dumnezeu a înălţat numele Lui mai mult decât tot numele. Dacă voieşti să fii împreună cu Iisus, mergi după El. A-ţi satisface mofturile e păcat! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 230)*

Te sfătuiesc să citeşti cu atenţie acele cărticele, despre purtarea călugărilor începători, pe care le-am dat surorilor ce au fost la mine. Glumele, oricum ar fi ele, oricât de nevinovate ar părea, totuşi sunt foarte

vătămătoare pentru sufletele călugărilor. Ştrengăriile şi orice libertate în purtări, chiar şi faţă de surorile tale, înseamnă îndrăzneală, după tâlcuirea Sfinţilor Părinţi, şi cei ce nu se îngrijesc de pocăinţă şi de îndreptare cad în desfrâu, ceea ce, din păcate, mulţi nu ştiu. Viaţa monahicească se mai numeşte şi viaţă feciorelnică, postitoare şi neagonisitoare, de aceea trebuie să ne păzim îndeosebi de păcatele care duc la încălcarea acestor virtuţi. Nu pentru jocuri, distracţii şi petreceri am venit la mănăstire. Glumele şi jocurile nu trebuie să aibă loc în mănăstiri! *(Cuviosul Iosif, 11, pp. 281-282)*

Pe nimeni, niciodată, să nu lăsaţi să intre în chilia voastră fără rugăciune. Vizitatorul să rostească mai întâi rugăciunea şi abia după aceea să-l lăsaţi să intre. Când ieşiţi sau intraţi în chilie, faceţi cele patru metanii rânduite cu rugăciuni şi, în general, să vă deprindeţi cu rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 5, din 11.01.1908)*

Dacă vă întâlniţi cu vreunul dintre fraţi, întotdeauna faceţi primii metanie, de la ieromonah luaţi binecuvântare şi smeriţi-vă, smeriţi-vă şi iarăşi smeriţi-vă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 5, din 11.01.1908)*

Primul lucru pe care să-l faceţi îndată ce vă sculaţi să fie semnul crucii, iar primele cuvinte să fie cuvintele rugăciunii lui Iisus. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 25, din 10.02.1908)*

Aceasta este sabia voastră [metanierul], cu ea îi veţi tăia fără cruţare pe vrăjmaşii nevăzuţi. Mai întâi de toate, să aveţi frică de Dumnezeu, căci fără ea nu veţi ajunge nicăieri. Acum începe pentru voi o viaţă nouă... Acum diavolii strigă peste tot: „Aproape că eraţi ai noştri, iar acum aţi venit aici să vă mântuiţi, cum este cu putinţă?" *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 16, din 30.01.1908)*

Diavolul nu vă va lăsa să faceţi nici un pas, la fiecare pas va trebui să luptaţi. Vă aduceţi aminte cum în timpul construirii templului evreii într-o mână ţineau cazmaua, iar în cealaltă sabia. Acest lucru se spune, în general, cu privire la săvârşirea virtuţilor. Pe de o parte, trebuie să împlinim poruncile evanghelice, iar pe de altă parte, să ne apărăm de vrăjmaş cu sabia, luptând la fiecare pas.

Noi avem o singură sabie - rugăciunea lui Iisus. Se spune: „Să-i baţi cu sabia aceasta pe duşmanii nevăzuţi, căci nu este armă mai puternică în cer, nici pe pământ". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 59, din 07.07.1908)*

Tunderea în monahism

Monahismul are trei trepte: rasoforia, mantia şi schima; prima este a începătorilor, a doua, a celor de mijloc, iar a treia, a celor desăvârşiţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 517)*

Ce este mantia? Este chipul smereniei, dar noi o căutăm din iubirea de cinste, de aceea ni se şi întâmplă necazuri. Care sunt făgăduinţele făcute la tunderea în monahism? Să îndurăm orice lipsă şi ocară şi să ne smerim, dar pentru acestea trebuie să fim pregătiţi dinainte, nu să le căpătăm după aceea. Ruşinea falsă pentru faptul că nu aveţi izbândă în călugărie duce la nebunie... Văd că vă îngrijiţi numai de faptul că nu vă isprăviţi pravila, dar pentru faptul că nu împliniţi viaţa creştinească după poruncile lui Dumnezeu nu suferiţi deloc. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 52)*

Sunt mulţi din aceia care suferă nu din pricina mantiei, ci din pricina rasoforiei; aceasta vine din iubirea de cinste, dar lor li se pare că vine din căutarea mântuirii; mântuirea constă în smerenie, iar ea nu există, şi ei suferă pentru veşmântul exterior, care le aduce cinste. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 445)*

V-aţi pregătit pentru primirea chipului monahicesc, dar în ce constă esenţa lui şi ce făgăduinţă aţi făcut la tunderea în monahism? Nu aceea de a îndura totul? Paramanul şi crucea ce altceva înseamnă dacă nu amintirea făgăduinţei pe care am făcut-o cu privire la răbdare? Mulţumiţi-I, aşadar, lui Dumnezeu că v-a învăţat răbdarea şi acum fiecare întâmplare trebuie să fie o lecţie pentru deprinderea răbdării şi trebuie să răbdăm atacurile nu numai din partea duhurilor răutăţii dinafară, ci şi a celor dinăuntru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 178-179)*

Maica O. îmi cere binecuvântare să se îmbrace în doliul veşnic, dar acest cuvânt nu este potrivit cu adevărata gândire. Haina noastră, deşi la vedere este neagră, ea este haina veseliei şi a bucuriei, este haina mântuirii. Cu adevărat trebuie să ne bucurăm, pentru că Domnul ne-a învrednicit să ieşim din lume, ca Israel din Egipt, şi să-I slujim Lui, nu lumii. Aşadar, în această haină a veseliei să o binecuvânteze Domnul să se îmbrace cu bucurie, nu cu întristare şi să nu se tânguiască pentru părăsirea lumii, ci să se bucure pentru intrarea în noua viaţă, care este înţelegere neştiută de oameni. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 583-584)*

Pentru ce să suferim acum? Pentru haina dinafară: dar, oare, ea îl face pe călugăr? Doar vrei să te mântuieşti: lucrează, aşadar, la călugărul lăuntric, nu la cel exterior. Dacă vom suferi pentru aceasta, departe de mântuire vom fi. Mândria este străină de chipul călugăresc; el este înrudit cu smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 460)*

Mantia şi schima au o atât de mare însemnătate, încât celui ce le primeşte, i se dă harul de a trăi monahiceşte, harul de a împlini făgăduinţele monahale. Mantia şi schima seamănă cu arma care i se dă soldatului când merge la luptă. Aşa are cu ce să-i întâmpine pe vrăjmaşi şi să se apere faţă de ei. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 137-138, din 20.12.1909)*

Când te apropii de primirea chipului îngeresc, să mergi spre acest lucru sfânt cu băgare de seamă. Aceasta nu este vreo distincţie sau vreo cinste pământească, ci adevărată smerenie. Chipul monahismului adevărat este smerenia sinceră, iar smerenia Sfântul Isaac Sirul o numeşte veşmântul Dumnezeirii. Citeşte singură Cuvântul 53 din scrierile lui. Micul chip îngeresc este logodna cu Mirele nostru Ceresc, Preadulcele Iisus. Şi de aceea, îndată ce vei fi îmbrăcată în acest veşmânt al smereniei, vei fi obligată să ai totdeauna pe limbă numele lui Iisus, aşa cum o logodnică are înaintea ochilor portretul mirelui său. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 60)*

Te felicit pentru primirea chipului îngeresc. Îţi doresc din inimă să şi trăieşti îngereşte, în curăţie, sfinţenie, smerenie, ascultare şi neîncetată rugăciune, în nerăutate şi dragoste de aproapele. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 112)*

Un monah, fiind în afara mănăstirii, a început să se gândească: „Nu voi mai purta metaniile. Oricum, nu mă voi mai ruga cu ele şi, poate, mi se va socoti păcat dacă mă arăt ca fiind ceea ce nu sunt". Acest gând este greşit. Chiar dacă nu mă rog cu metaniile, dar cel puţin le ţin în mână. Mă uit la ele şi mă gândesc: „Eu sunt monah şi trebuie, după făgăduinţă, să mă rog neîncetat şi nu mă rog". Mă mustru pe mine însumi şi aceasta îmi este spre folos... Haina monahală trebuie s-o iubesc. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 328)*

Chiar dacă nu ai primit tunderea în monahism, tot ai avut rasoforia, iar la îmbrăcarea rasei se citeşte următoarea rugăciune: „Mulţumim Ţie, Doamne Dumnezeul nostru, Care după multă mila Ta ai izbăvit pe robul Tău (N) de viaţa cea deşartă lumească şi l-ai chemat pe dânsul la această cinstită făgăduinţă. Pentru aceasta, învredniceşte-l să vieţuiască cu

vrednicie în această viață îngerească, și-l apără pe dânsul de la moarte, și-l învredniceşte să fie casă sfântă a Ta". Şi mai departe: „Îmbracă-l în veşmântul sfințeniei; încinge mijlocul lui cu puterea adevărului..." De aici se vede că Sfânta Biserică Ortodoxă priveşte rasoforia ca pe o făgăduință făcută lui Dumnezeu. Teme-te să-L minți pe Dumnezeu.

Acum, dacă la acestea mai adăugăm și faptul că monahul cu mantie te poate sminti, mi-e frică să mă gândesc ce judecată va rosti pentru aceasta Sfânta Biserică. Iată ce scrie în regulamentul monahal: monahul sau monahia, dacă se vor căsători, aceea nu li se va socoti lor căsătorie, ci curvie sau, mai bine zis, preacurvie. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 231-232)*

I s-a spus unui stareț că în mănăstirea Optina nu se săvârşeşte prea repede tunderea în monahism. La aceasta el a răspuns: „Cele dinlăuntru trebuie să le păzim, iar pentru cele dinafară nu are rost să ne frământăm". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 2)*

Să nu-ți doreşti rasoforia. Pe mine m-au silit să mă rasoforesc şi să mă tund în monahism, dar eu nu am vrut şi i-am spus acest lucru părintelui Macarie - eu personal nu aş fi primit. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 73)*

Citeşte viața Sfântului Simeon cel nebun pentru Hristos... şi a Cuviosului Alipie Stâlpnicul... şi ia aminte la ce se spune acolo despre călugărie. Este bine să te îngrijeşti de monahismul interior; totuşi, fără cel exterior, el nu poate exista, deşi cel exterior poate exista fără cel interior. Toate tainele Bisericii Ortodoxe se săvârşesc datorită îmbinării exteriorului cu interiorul, deoarece omul este alcătuit nu numai din suflet, ci şi din trup. Este bine să te pregăteşti înlăuntru pentru aceasta şi să nu te grăbeşti, ci să aştepți până când va fi orânduit. Însă aşa poate gândi un om sănătos, iar cel bolnav trebuie să aibă grijă să nu piardă timpul şi, dacă nu va avea singur grijă, nimeni nu îi va putea impune. Monahismul se dă după propria dorință. Chiar şi atunci când este propus de conducerea mănăstirii, mai întâi se întreabă şi se ia angajamentul scris, iar după aceea în biserică se pune iarăşi întrebarea: „De bunăvoie ai venit aici?" ş.a.m.d. Ceva măreț este să aştepți până când Împărăteasa Cerurilor însăşi îți va spune că voieşte să te călugărească, dar trebuie, repet, tu singură să te gândeşti şi să te îngrijeşti de acest lucru. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 74)*

Îmi scrii că eşti nevrednică! Este bine să te smereşti cu rost şi, dacă îți conştientizezi nevrednicia, şi în celelalte cazuri trebuie să te porți aşa

şi să păstrezi chipul smerit al gândurilor şi al faptelor. Dar, din pricina nevredniciei tale, nu trebuie să refuzi primirea chipului monahicesc. Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Nimeni să nu se socotească nevrednic de legământul călugăresc... Unde este mare putreziciune, acolo este nevoie de mult leac... Căci cei sănătoşi nu au nevoie de doctor şi nu se duc la spital" (Treapta 1, paragraful 19). Dacă nu doreşti să primeşti călugăria, pentru ce ai mai intrat în mănăstire? Dar, dacă şi în vreme de boală refuzi monahismul, judecata ta este foarte greşită şi gândul acesta sigur vine din partea stângă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 75)*

Te minunezi în sinea ta cum te-ai hotărât să primeşti tunderea în marea schimă... Oricum, lucrul este deja săvârşit, nu se mai poate reveni asupra lui; rămâne să împlineşti după putere şi posibilitate făgăduinţele făcute, iar pentru ceea ce nu izbuteşti să isprăveşti, să faci pocăinţă sinceră şi smerită. Şi în nici un caz nu trebuie să te tulburi, cu atât mai mult să nu-ţi pară rău şi să nu te căieşti pentru faptul că ai primit această tundere. Acesta este marele dar al lui Dumnezeu, dar nici pe cele mici nu trebuie să le neglijăm: ci mai bine să mulţumim şi să ne străduim să fim vrednici de ceea ce ni s-a dat prin marea milă a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 90-91)*

După primirea călugăriei, mai multe ispite vor fi îngăduite asupra omului, ca el să se deprindă cu lupta duhovnicească şi să devină mai iscusit. Atunci nu va mai trebui să judece ca un începător, ci doar să rabde, să se smerească şi iarăşi să rabde, întorcând obrazul drept în sens duhovnicesc, adică neîndreptăţindu-se pe sine, ci primind ponegrirea şi umilirea: în primul rând, pentru păcate, iar în al doilea rând, pentru că de bunăvoie şi-a ales calea cea mântuitoare, care se numeşte spinoasă, strâmtă şi anevoioasă; cel ce se tunde în monahism nu se cuvine să se bage în treburile altora şi să dea sfaturi, să lucreze făţarnic – în faţă să se poarte cu blândeţe, iar în spate să vorbească împotrivă. Trebuie să se verifice pe sine şi trebuie să îndepărteze ceea ce vatămă sufletul, nelăsând voie liberă limbii şi mâniei, nici îndreptăţirii de sine, care îi pierd omului folosul sufletesc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 101)*

Şi simpla tundere a oilor este folositoare şi necesară. Primăvara se tund oile, iar toamna creşte pe ele altă blană şi mai tare. Călugărul este tuns în monahism. Toamna, adică la bătrâneţe, starea sufletului său este mai tare şi mai solidă pentru primirea milei lui Dumnezeu celei veşnice. Se înţelege, dacă această oaie duhovnicească nu va merge pe

urma caprelor, adică nu se va băga fără rost prin vrejuri şi nu va hoinări pe la răspântii. Toţi ştiu că ţapul, când nu este lăsat în faţa turmei, merge înapoia turmei singur, nevrând să se smerească (iar pentru această lipsă de smerenie, nu are nici blană, nici lapte) şi să meargă în rând cu ceilalţi, adeverindu-se în el cuvântul Scripturii: *Nu sunt ca ceilalţi oameni* (Luca 18: 11). Nu vrea să asculte cuvintele Psalmistului: *Ce este bun şi ce este frumos, decât numai a locui fraţii împreună!* (Psalm 132: 1). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 167)*

Aud despre tine, măicuţă începătoare, că nu încetezi să te amărăşti de când ai primit vestea despre tunderea în monahism. Să ştii că supărarea este ca marea. Cu cât mai mult intră omul în ea, cu atât mai mult se afundă. Gândeşte-te singură cât de sigur poate fi pe el un ostaş înarmat sau unul neînarmat şi cât de puternic poate fi un monah tuns sau unul netuns. Ispititorul are obiceiul de a răstălmăci totul şi în prezent a început să-i înşele pe toţi cu o libertate închipuită. Iar libertatea avută înainte de vreme, după cuvântul Sfântului Isaac Sirul, duce la amarnică robie. Vrăjmaşul nu vrea ca noi să ascultăm de Dumnezeu şi după voia lui Dumnezeu de slujitorii lui Dumnezeu, ci se străduieşte din toate puterile, prin gânduri întunecate şi subtile, ca, măcar că nu ne dăm seama, totuşi să ascultăm de el. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, din 167-168)*

Te felicit pentru tunderea ca rasoforă – aceasta este prima treaptă a chipului monahicesc. Îţi doresc din inimă de acum încolo să trăieşti monahiceşte, întru răbdare şi smerenie şi întru frica lui Dumnezeu şi păzirea conştiinţei, aşa cum cer poruncile lui Dumnezeu, începând cu pocăinţa sinceră înaintea lui Dumnezeu şi a părintelui duhovnic. Iar începutul începuturilor este răbdarea necazurilor – să rabzi mustrările nu numai din partea celor mai mari, dar şi din partea celor mai mici, conştientizându-ţi vina pentru care trebuie să rabzi cu smerenie şi cu mulţumire, ca Domnul să şteargă şi să ierte greşelile tale. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 37-38)*

Te sfătuiesc... să primeşti schima în taină. Ia aminte iarăşi să nu refuzi – schima este al doilea botez, care curăţeşte şi iartă păcatele. Dacă te vei ridica din pat, ceea ce totuşi nu este sigur, te vom aprecia, dar tu trebuie să te smereşti. Chiar dacă tu te îmbărbătezi, boala ta îţi arată şi îţi demonstrează necesitatea schimei, de aceea să nu te îndoieşti să primeşti în taină direct schima, care va fi acoperită de mantie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 69)*

Te sfătuiesc să respingi şi să dispreţuieşti gândul care te tulbură, pentru că ai primit direct schima. Îţi trimit cartea Sfântului Teodor Studitul. În testamentul sfântului... tu singură vei putea vedea că în trecut Sfinţii Părinţi, de obicei, îmbrăcau direct în schimă, iar părinţii de mai târziu au început să îmbrace direct în mantie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 70)*

În pofida faptului că eşti grav bolnavă, nu te învoieşti deloc să primeşti călugăria în taină, aşa cum fac toţi ceilalţi care sunt grav bolnavi, de teamă să nu treacă în veşnicie fără tundere, după ce au trăit mulţi ani în mănăstire, şi doreşti să primeşti mantia în chip văzut, adică mantie lungă, bisericească. Nu ştiu dacă vei ajunge la aceasta. Din viaţa Cuviosului Moise Ungarul de la Pecerska se vede că el a fost călugărit în taină, în temniţă, de un ieromonah care a trecut pe acolo. Oare tu eşti mai presus decât acest cuvios? Te sfătuiesc să te rogi acestui plăcut al lui Dumnezeu ca el, prin mijlocirea sa la Domnul, să te ajute să te izbăveşti de neputinţele sufleteşti, pentru care îţi şi sunt trimise bolile trupeşti. Să ştii că a dori mantia în chip văzut pentru un om bolnav este, pur şi simplu, iubire de slavă deşartă. Totuşi, nu încerc să te conving să iei călugăria în taină, deoarece lucrul acesta se săvârşeşte şi trebuie să se săvârşească de bunăvoie, din dorinţa liberă a celor ce îl înţeleg. Căci chipul monahicesc este chipul pocăinţei şi al smereniei, nu este un prilej pentru slavă deşartă şi îngâmfare. La vămi, şi pentru simpla îngâmfare vom fi chinuiţi, cu atât mai mult pentru înălţarea în slavă deşartă datorată mantiei văzute. Bine este pentru cel care are smerenie mare, nu pentru cel care are mantie lungă. Nici mantia lungă, nici cea scurtă nu au mâneci, ceea ce înseamnă că cel ce le poartă nu trebuie să facă nimic din cele ale omului vechi, în care mocnesc poftele cele înşelătoare, de care să ne izbăvească pe toţi Domnul cel Atotbun cu milostivirea Sa. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 72)*

Am primit scrisoarea ta în care îmi explici starea tristă pe care o ai din pricina celor care te-au călugărit înainte şi care, după părerea ta, sunt mai puţin vrednici. Pe de o parte, îmi pare rău că suferi atât de mult, dar pe de altă parte socotesc că lucrul acesta ţi s-a făcut după voia lui Dumnezeu, ca, după aceea, să te gândeşti cu îngăduinţă la cei care vor urma să se afle în aceeaşi stare şi să afli din proprie experienţă cât de amară este această stare şi să judeci sănătos în legătură cu ea. Celor mai mari Apostoli li s-a îngăduit câte o ispită: lui Petru, lepădarea de Hristos, iar lui Pavel, prigoana împotriva creştinilor, ca, după aceea, să fie milostivi cu cei ce greşeau. În zadar şi pe nedrept gândeşti că faptele se

fac numai prin oameni, fără participarea Proniei lui Dumnezeu. În afară de stăpânirile pământeşti, pe pământ mai există şi Împăratul Ceresc, Duhul Sfânt, Care cârmuieşte totul şi rânduieşte cele ce ne sunt de folos, iar cele ce nu ne sunt de folos le îndepărtează. Ţine minte acest lucru şi te vei linişti, rugându-te pentru cei pe care te superi şi îi dispreţuieşti. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 85)*

Schima

Chipul schimonahicesc este chipul desăvârşit al monahismului, iar monahismul este creştinismul desăvârşit. Principalul nostru ţel trebuie să fie împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, prin care inima noastră se curăţeşte de patimi şi se umple de roadele cele duhovniceşti: de pace, bucurie, dragoste şi celelalte. Prin înfrânare se subţiază alcătuirea noastră trupească şi tot prin ea, cumulată cu pravila de rugăciune, se curăţeşte mintea, dar, în acelaşi timp, prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu şi prin smerenie adâncă, fiindcă fără acestea nici postul, nici osteneala, nici pravila nu ne aduc nici un folos. Şi, dacă încadrăm numai în acestea chipul monahismului, în a împlini pravila şi a ţine post, iar de porunca dragostei, a răbdării şi a smereniei nu ne îngrijim, în zadar ne ostenim. Pravila şi postul, desigur, schimnicii trebuie să le aibă mai mari decât le are un simplu monah şi spre acestea se cuvine să se silească. Dar, cu toate acestea, Dumnezeu cere de la noi nevoinţă trupească după puterea fiecăruia, iar nevoinţa sufletească - a dragostei şi a smereniei - o cere de la toţi: şi cei bolnavi, şi cei bătrâni îl pot iubi pe aproapele lor şi se pot smeri şi pot dobândi mila lui Dumnezeu, iar aceasta nu este părerea mea, ci este învăţătura Sfinţilor Părinţi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 148-149)*

Lupta duhovnicească

Mănăstirile sunt porturile mântuirii, dar se întâmplă ca şi în ele unii să fie luaţi de valuri şi înecaţi: „Dacă nu orice botezat se va mântui - spune Sfântul Ioan Scărarul -, despre celelalte nu mai are rost să vorbesc", adică chemarea monahală; cei ce au bună voinţă, prin ascultare, vor dobândi smerenia, care îl păzeşte pe călugăr de toate cursele şi urzelile vrăjmaşului, iar fără ea poate fi supus diferitelor ispite şi greutăţi, mai ales dacă nu are nici o idee despre descoperirea gândurilor şi nu ştie că ea este foarte necesară în viaţa noastră; mulţi Părinţi scriu că descoperirea

gândurilor este foarte necesară şi aduce mare folos... iar această bună lucrare în vremurile de azi este uitată aproape de tot, de aceea roadele minunate lâncezesc şi necazurile se înmulţesc. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 33-34)*

Năzuinţa ta de a părăsi lumea şi a intra în mănăstire este, desigur, chemarea lui Dumnezeu, cu atât mai mult cu cât ea creşte neîncetat în tine, însă tot trebuie să lucrezi cu răbdare, chibzuinţă şi rugăciune către Domnul, ca El să-ţi ajute în buna ta intenţie de a împlini acestea... Lepădarea de sine a celor ce intră în tagma noastră constă în lepădarea de propria raţiune şi voinţă şi în răbdarea necazurilor ce vor urma şi trebuie să te pregăteşti pentru aceasta şi să ţii seama de puterile tale sufleteşti şi trupeşti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 681)*

Dacă judecăm cum trebuie, ne aduce vreun folos purtarea mantiei? Ea este chipul smereniei, iar dacă oamenii o caută sau o doresc nu pentru smerenie, despre celelalte nu mai are rost să vorbesc. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 162)*

Noi, de obicei, venind la mănăstire, ne gândim fie că vom zbura dintr-odată la cer, fie că vom găsi pacea cea netulburată, şi, nedobândind acestea din pricina chinului provocat de propriile noastre patimi, cădem în deznădejde, căutând rezolvarea oriunde, numai acolo unde trebuie nu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 72)*

Uitându-ne la vremurile de astăzi şi la împuţinarea lucrătorilor şi a îndrumătorilor acestei vieţi, nu se poate să nu ne mâhnim şi pentru faptul că cei ce pornesc pe calea aceasta, chiar dacă pornesc cu râvnă, totuşi, mergând după capul lor, cad în două extreme: fie, înălţându-se prea mult, sunt înşelaţi de părerea de sine, fie se lasă în voia slăbiciunilor vieţii. Însă tot nu trebuie să ne pierdem nădejdea sau să defăimăm această cale când vedem slăbiciunile şi neputinţele înmulţindu-se şi lepădarea de înaltele nevoinţe ascetice şi pe cei ce se lipsesc de darurile duhovniceşti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 141)*

În nici una dintre scrisorile tale nu se văd mustrarea de sine şi smerenia, care se cuvin chemării noastre monahiceşti şi care ne pot întări în lucrarea cea bună şi ne pot linişti. Însă, în mintea ta, toţi ţi se par vinovaţi de necazurile tale, numai tu eşti corectă în toate şi eşti chinuită şi necăjită de toţi. De aceea văd că, dacă citeşti scrierile Părinţilor, probabil, fie nu

le înţelegi, fie nu vrei să le urmezi, sau poate că nu citeşti deloc cărţile Părinţilor şi de aceea nu înţelegi nimic şi, părându-ţi-se că eşti înţeleaptă, ai ajuns la nebunie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 157)*

Ce idee greşită aveai despre monahism; îţi propusesei numai: zăvorâre, pravilă şi vedenii, iar de la lupta cu patimile, de la cunoaşterea neputinţelor tale şi de la smerenia care vine din această cunoaştere, te-ai abătut. Acum, însă, trebuie să vii la cunoştinţa adevărului: să nu îndrăzneşti să mustri pe nimeni, chiar dacă vei vedea ceva necuviincios; iar pe cei ce te mustră şi te necăjesc, să-i socoteşti binefăcătorii tăi, pe care ţi i-a trimis Dumnezeu spre vindecarea patimilor tale şi, pe lângă toate acestea, să te socoteşti pe tine cea din urmă şi cea mai mică dintre toţi, ca una ce eşti biruită şi chinuită de patimi, şi atunci cu totul altfel se va lumina cugetul tău şi vei primi de la Dumnezeu puterea de a lupta împotriva patimilor şi de a nu fi biruită de ele. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 133)*

Viaţa de mănăstire este cale strâmtă şi dureroasă care duce la viaţa veşnică. De ce este cale strâmtă şi dureroasă? Nu pentru că aşa este ea în realitate - căci ce este mai uşor decât dragostea, blândeţea şi smerenia? -, ci pentru că noi suntem stăpâniţi de patimi şi nu voim să ne împotrivim lor: şi tocmai ele fac ca această cale să fie dureroasă pentru noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 75)*

Îmi scrii că, odată cu intrarea ta în monahism, ai întâmpinat necazuri — ponegriri şi batjocuri. Presupun că, de vreme ce chipul monahicesc este chipul smereniei şi al răbdării — „monahul este stâlp al răbdării, adânc al smereniei" —, în chip prevenitor îţi este îngăduită această ispită. Este în tine duhul creştinismului, al dragostei, după porunca lui Dumnezeu: *Iubiţi pe vrăjmaşii voştri* (Matei 5: 44)? Nu deznădăjdui din pricina acestor atacuri, ci cu smerenie pleacă-ţi grumazul în faţa acestor valuri şi corabia sufletului tău nu se va scufunda în adâncul mării, mândria ta se va smeri şi duşmanii vor amuţi. Nu învinui pe nimeni, ci vezi în ei uneltele lui Dumnezeu, care te încearcă şi te smeresc. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 654)*

Viaţa mănăstirească este luptă neîncetată cu vrăjmaşul cel rău - diavolul. Noi cădem şi ne ridicăm, suntem biruiţi şi biruim, după măsura alcătuirii noastre - mândre sau smerite -, iar Domnul, Începătorul nevoinţelor, văzându-ne istoviţi, ne sprijină, ne întăreşte şi ne ridică, pe rănile celor căzuţi toarnă vin şi untdelemn, vindecă durerile şi bolile lor şi îi duce la bun sfârşit. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 281-282)*

Viața noastră este militărie duhovnicească - este luptă. Cu cine? Cu duhurile nevăzute ale răutății. Cine provoacă toate tulburările? Vrăjmaşii vieții noastre - diavolii, străduindu-se să ne fure cununile nevoințelor primite pentru răbdare, pe care noi le-am putut dobândi, primind ocările, insultele, umilirile, mustrările, disprețul şi celelalte şi prin aceasta s-a înmuiat inima noastră cea împietrită şi s-au nimicit patimile: iubirea de sine, iubirea de slavă, iubirea de plăceri şi iubirea de argint, datorită cărora toate patimile capătă putere şi lucrează. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 303)*

Ea s-a îndreptat către mănăstire, gândind că acolo va găsi linişte, dar nu ştia că liniştea depinde de biruința asupra patimilor şi de smerenie, răbdare şi dragoste. Lăsați-o în voia ei şi nu încercați nicidecum să o convingeți să rămână, ci arătați-i că această cale a noastră, care duce la viața veşnică, este strâmtă şi dureroasă şi, când se va învoi să meargă pe ea şi să rabde totul cu mustrare de sine şi cu smerenie, atunci să rămână. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 311)*

Diavolul lucrează cu putere, dorind să-i abată pe oameni de la slujirea lui Dumnezeu şi în lume dobândeşte uşor acest lucru. În mănăstire, însă, îi este mai greu să lupte, de aceea duhul răutății urăşte atât de mult mănăstirile şi prin toate mijloacele se străduieşte să le ponegrească în ochii oamenilor neştiutori. Şi, printre altele, nu greşesc dacă spun că cea mai înaltă fericire o pot dobândi numai monahii. Te poți mântui şi în lume, dar să te curățeşti pe deplin, să te purifici de omul cel vechi, să te ridici la înălțimea îngerilor, la cea mai înaltă creație duhovnicească este cu neputință în lume, adică toată rânduirea vieții lumeşti, alcătuită după legile ei, împiedică, încetineşte sporirea sufletului. De aceea, până la înălțimea îngerilor, oamenii pot creşte numai în laboratoarele numite mănăstiri. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 104, din 30.05.1910)*

Observ, în general, ce presupune ca cineva să ia hotărârea fermă de a pleca la mănăstire, cum începe satana să urzească împotriva unui asemenea om un şir întreg de curse. De aici vedem clar că monahismul, pentru satana, este un lucru deloc plăcut. Desigur, despre noi, monahii vremurilor din urmă, nu se poate spune că am dus luptă activă cu vrăjmaşul - ce monahi suntem noi?! Dar tot luptăm şi noi, cum putem. În lume, însă, lupta aceasta a fost de mult uitată, satana dictează legile lumii şi ea merge orbeşte după el. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 224)*

Pentru a sluji numai lui Hristos merg oamenii în mănăstire - şi mare lucru este acesta. Însă, iată, deseori se întâmplă că intră în mănăstire, iar apoi sunt dezamăgiţi. Îmi scriu: „Eu nădăjduiam să găsesc în mănăstire deplină linişte sufletească. Credeam că acolo mă voi pătrunde de duhul rugăciunii şi ce se întâmplă de fapt? În mănăstire este aceeaşi viaţă searbădă ca şi în lume: invidie, intrigi, urzeli... Nu, nu pot îndura acestea, ce pot face acum?" Eu răspund: „Rabdă. Ai avut părere greşită despre mănăstire, cum că acolo este numai rugăciune; trebuie să înduri şi necazul pentru a te curăţi de întinăciunea duhovnicească". Iarăşi îmi scriu: „Batiuşka, îmi este greu să îndur, surorile se ridică împotriva mea şi mă clevetesc, maica egumenă, de asemenea, mă asupreşte, nu am la cine să găsesc apărare". „Roagă-te pentru cei ce te asupresc - îi spun - nu egumena te asupreşte, ci aşa trebuie pentru folosul tău". „Nu mă pot ruga - îmi răspunde - pentru cei care îmi fac atâtea supărări şi răutăţi". „Nu poţi? Cere-I Domnului şi îţi va da puterea de a-i iubi". *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 248-249, din 30.07.1912)*

Da, acesta este primul lucru al lui [al vrăjmaşului] - să vă arate neputinţele fraţilor şi, fiţi atenţi, încă neputinţele mari vi le arată. Dar faptul că monahii au neputinţe nu este deloc de mirare; şi monahii sunt oameni. Toţi în lume au patimi. Când omul vine la mănăstire, el nu devine dintr-odată despătimit. Nu. Toate patimile şi neputinţele lui rămân în el, numai că în lume nu lupta cu ele, dar aici, chiar dacă mai este biruit de patimă, totuşi luptă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 31, din 23.02.1908)*

Monahul e numai cioburi... Toţi îl lovesc: şi diavolii, şi oamenii din lume... De la toţi îndură tot timpul umiliri. Este bătut şi rămân din el numai cioburi... Iar Domnul îl ia şi îl lipeşte, doar că acest lucru nu are loc aici, ci dincolo... [Batiuşka a arătat cu mâna spre cer.] Iată ce este monahul. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 62, din 01.08.1908)*

Batiuşka a poruncit... să ne adresăm în rugăciune către părintele Macarie şi să nu facem nimic după capul nostru, fără smerenie şi blagoslovenia stareţului, căci nici postul, nici priveghere, nici rugăciunea nu ne aduc folos dacă sunt săvârşite fără smerenie şi fără blagoslovenie. „Prin post, priveghere şi rugăciune primim darurile cereşti..." Prin nimic altceva nu le putem dobândi, altă cale nu există, însă pentru aceasta trebuie să punem ca temelie smerenia. Părintele Macarie avea mare smerenie. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 66, din 07.09.1908)*

Esența vieții noastre călugărești este lupta cu patimile... Şi... nimeni nu poate parcurge după capul său calea vieții călugărești. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 122-123, din 20.09.1909)*

Monahul trebuie să fie ca pruncul, după cuvântul Evangheliei: *De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în împărăția cerurilor* (Matei 18: 3). Dar în ce privință trebuie să fie ca pruncul? Întru curăția inimii. *Fraților, nu fiți copii la minte. Fiți copii când e vorba de răutate* (1 Cor. 14: 20), spune Apostolul. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 124-125, din 29.09.1909)*

Întreabă unii: cum este mai ușor să ne mântuim? Unul doar se smerește, dar nu se nevoiește, altul doar se nevoiește toată ziua la toate ascultările, dar nu se smerește. Această întrebare i-a fost pusă Cuviosului Varsanufie cel Mare, iar el a răspuns (eu, desigur, spun cu aproximație cuvintele lui): „Fiule, nu așa se pune întrebarea. Se spune în psalmi: *Vezi smerenia mea și osteneala mea și-mi iartă toate păcatele mele* (Psalm 24: 19)". De aici reiese clar că adevărata smerenie niciodată nu este fără osteneală, iar adevărata osteneală niciodată nu este fără smerenie, una trebuie neapărat să fie însoțită de cealaltă, altfel nu vom dobândi nici un folos. Iar dacă ne vom osteni și totodată ne vom smeri, precum se spune în psalm: *Vezi smerenia mea și osteneala mea,* vom primi ca răsplată iertarea păcatelor, după cum se spune: *Și-mi iartă toate păcatele mele.* De aceea trebuie să ne deprindem și cu una, și cu cealaltă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 126-127, din 26.10.1909)*

Unii vin la mine și își exprimă dorința de înaltă viață monahicească, de mari nevoințe. Dar ce poate fi mai presus decât iertarea jignirilor, a ocărilor și răbdarea necazurilor și a neputințelor fraților?! Vă aduceți aminte, probabil, de întâmplarea din viața cuviosului Pahomie. A venit la el un călugăr și i-a zis: „Avva, binecuvântează-mă, vreau să merg și să mă dau la chinuri ca să am cunună de mucenic". Iar cuviosul Pahomie i-a spus: „Nu, părinte! Te sfătuiesc să rămâi în mânăstire, să duci toată greutatea vieții călugărești și neputințele fraților și să te lepezi de voia ta – și acestea ți se vor socoti ție mucenicie!" *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 129, din 08.11.1909)*

Fățărnicia, duplicitatea, viclenia, în general, sunt greșite, iar pe calea monahicească dacă se află, duc direct la pieire. Trebuie să mergem ferm, să nu ne abatem în nici o parte, să nu slujim la doi domni. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 144, din 02.02.1910)*

Te-au înfricoşat cuvintele: „chinuit vei fi în Ziua Judecăţii" (rânduiala tunderii în monahism), dar, pentru făgăduinţele făcute la botez, nu vom fi chinuiţi în Ziua Judecăţii? Dacă nu ar exista pocăinţa şi nădejdea în milostivirea lui Dumnezeu, atunci, desigur, ne-am putea pierde curajul, dar, de vreme ce ne aflăm în lupta cu patimile, cădem şi ne ridicăm şi ne smerim şi nădăjduim în mila lui Dumnezeu, nu în faptele noastre. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 445)*

Să nu credeţi că puteţi zbura dintr-odată la cer şi puteţi învia morţii! Nu, mai întâi trebuie să vă deprindeţi cu monahismul exterior, iar ca să treceţi dintr-odată la cel interior, nu puteţi; trebuie să înduraţi toate necazurile, umilirile şi supărările provocate înlăuntrul vostru de diavol şi în afară, de fraţii nesăbuiţi. Mai întâi trebuie să treceţi prin toate ispitele. Uneori chiar veţi simţi dezgust şi ură faţă de viaţa monahală. Trebuie să duceţi lupta cu patimile, să dobândiţi părerea smerită despre sine şi multe altele... Monahismul exterior este deprinderea cu nevoinţele: cu postul, cu privegherea, şi tot aici intră mersul la slujbele bisericeşti, trezvia şi celelalte. Iar monahismul interior este lupta cu patimile, curăţirea inimii. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 136, din 05.12.1909)*

Partea de mijloc a căii monahale este foarte grea, este chiar cea mai grea parte a căii monahale, căci, la începutul căii, desigur, ne ajută şi ne mângâie harul lui Dumnezeu. Iar partea de mijloc este cea mai anevoioasă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 148, din 14.03.1910)*

Ţine minte că haina ţesută acoperă numai trupul, iar adevărata haină sunt faptele monahiceşti: smerenia, blândeţea, răbdarea în boli şi necazuri, dar mai ales răbdarea falselor învinuiri şi cleveteli; aceasta este înfăţişarea de deasupra a hainei, iar partea de dedesubt a acestui veşmânt sunt bucuria, pacea, mila, dragostea şi celelalte, iar mai mult decât toate, adresarea neîncetată a inimii către Iisus, astfel că monahul şi ziua şi noaptea Îl vede pe Domnul Iisus şi se înfăţişează înaintea Lui, şi se mângâie, şi se veseleşte, şi neîncetat creşte şi înfloreşte. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 131)*

Am primit scrisoarea ta şi m-am mirat: atât timp ai petrecut în mănăstire şi nu ai dobândit nici un pic de minte. Domnul a orânduit aşa, ca tu să nu foloseşti bani. Domnul te-a primit în sfânta Sa mănăstire, ţi-a dat un colţişor plăcut, o ascultare onorabilă, apropiată de El, iar pe tine toate acestea te lasă rece: crezi că este mai bine să fii dădacă! Nesăbuito! Uită-te câţi caută acum şi nu dobândesc un asemenea loc cum ai tu! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 209)*

Necazurile călugărilor din vremurile din urmă vor fi micşorate. Dacă aruncăm o privire de suprafaţă asupra lor, nu putem să le socotim necazuri. Însă acesta este vicleşugul vrăjmaşului nostru diavolul. Ispitele vădite, grosolane şi dure trezesc în creştin râvna înflăcărată şi bărbăţia pentru îndurarea lor. Vrăjmaşul a înlocuit ispitele grele cu ispite slabe, dar fine şi care lucrează foarte puternic. Ele nu trezesc în inimă râvna, nu o îndeamnă la nevoinţă, ci o ţin într-o stare nehotărâtă, iar mintea o ţin în nedumerire. Ele chinuie, istovind treptat puterile sufleteşti ale omului, îl duc pe om la deznădejde, la trândăvie şi îl pierd, făcându-l locaşul patimilor din pricina slăbănogirii, a trândăviei şi a deznădejdii. Acest lucru este exprimat prin faptul că monahii vremurilor din urmă aşteaptă ceva mai bun, zicând: „Vom posti şi ne vom ruga atunci când vor exista condiţii potrivite pentru aşa ceva". Domnul le-a făgăduit celor ce se pocăiesc sincer să le ierte păcatele, dar faptul că vom trăi până mâine nu ni s-a făgăduit. De aceea trebuie în orice condiţii, favorabile şi nefavorabile, să ne străduim să trăim după poruncile lui Dumnezeu, să împlinim făgăduinţele monahale şi totdeauna să ţinem minte cuvintele: *iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii* (II Cor. 6: 2). *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 311-312)*

Vremurile de astăzi nu sunt favorabile nici pentru monahismul exterior, nici pentru cel interior. Pentru monahismul exterior nu sunt favorabile din pricină că nu mai există mănăstiri, nu mai există mediul potrivit. Iar pentru cel interior nu sunt favorabile căci, din pricina slăbiciunii trupeşti, mulţi nu pot săvârşi nevoinţe aşa cum trebuie. Rămâne un singur lucru - smerenia. Proorocul David spune: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Psalm 50: 18). Mai bine un păcătos smerit decât un drept mândru (Cuviosul Nicon, 8, p. 321)

Monahul nu trebuie să-şi rânduiască viaţa după capul lui. El trebuie să meargă pe calea ascultării. Nu există nimic mai vătămător pentru monah decât să-şi rânduiască viaţa după capul său. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 322)*

Monahismul decade nu numai pentru că nu se săvârşeşte rugăciunea lui Iisus, dar şi pentru că nu veghem asupra noastră, asupra curăţiei inimii noastre. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 305)*

Dacă monahii din vremurile din urmă nu vor avea lucrare monahicească, cum vor rezista sub tumultul necazurilor pentru a-şi

dobândi preaslăvita şi mult dorita mântuire? Pentru a aştepta fără îndoială mântuirea pentru răbdarea necazurilor, trebuie să-şi rezolve şi să-şi explice această problemă. Şi episcopul Ignatie o rezolvă: trebuie să rămânem în picioare în credinţa ortodoxă. *Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credinţa am păzit* (II Tim. 4: 7) – aceasta este condiţia necesară pentru dobândirea cununii cereşti şi împlinirea poruncilor evanghelice şi, fără îndoială, şi pentru nevoinţa monahală. Citind vieţile sfinţilor şi scrierile Sfinţilor Părinţi, vedem clar că lucrarea lor este atât de înaltă, încât pentru noi, cei păcătoşi şi slabi, ea este de neînţeles şi uneori pare chiar de necrezut pentru puţina noastră credinţă. Trebuie să credem că această nevoinţă, această minunată lucrare călugărească a existat cândva şi trebuie să avem evlavie faţă de ea şi să recunoaştem cu smerenie că noi nu avem deloc această lucrare monahicească. Nemaivorbind despre lucrarea tainică a sufletului, neînţeleasă de noi, despre înalta lucrare a rugăciunii şi celelalte fapte; nu mai vedem astăzi nici stâlpnici, nici zăvorâţi, nici ascultători, nici totală lepădare de lume, nici pocăinţă adevărată, nici smerenie, nici dragoste adevărată, nici împlinirea celorlalte virtuţi. Toate au slăbit, au sărăcit.

Cu smerenie recunoscând că această lucrare nu există în noi, totuşi trebuie să ne silim după putere la toate aceste lucrări în măsura în care ne permite neputinţa noastră. Trebuie să ne silim spre orice virtute, să luptăm cu fiecare fel de păcat, nelăsându-ne în voia lui nici înafară, nici înlăuntru; şi, chiar dacă pentru această luptă cu păcatul ne-ar fi dat să îndurăm necazuri, noi trebuie să rămânem fii, deşi nevrednici şi slabi, totuşi urmaşi ai marilor sfinţi nevoitori, purtând în sufletele şi inimile noastre evlavie şi închinare faţă de marea lor nevoinţă, ca faţă de un ideal, care, deşi pentru noi este de neînţeles, totuşi ne atrage spre el. Dacă în lupta cu păcatul şi cu ispitele nu vom ceda, adică nu vom renunţa la nevoinţă, la urmarea după putinţă a exemplelor sfinţilor lui Dumnezeu, vom rămâne în picioare, după cuvântul avvei Ishirion. *(Cuviosul Nicon, 20, pp. 14-15)*

Tu ramifici calea monahală în mai multe căi — aşa mi-ai scris în scrisoarea ta: „Nu ştiu şi nu pricep pe ce cale merg: pe calea rugăciunii, dar nu o văd, pe calea ascultării şi a tăierii voii - nici aceasta nu se vede, pe calea tăcerii şi a însingurării, nu pot, pentru că surorile din chilie mă împiedică". Şi încă vreo două sau trei căi ai enumerat, uitând că una singură este calea monahală, iar toate celelalte sunt părţi ale ei, cum spune Apostolul: *Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului...* (Efes. 6: 11). Iar, dacă cineva s-ar mulţumi

numai cu o armă, renunțând la celelalte, s-ar asemăna cu un om care, în locul mersului corect, ar sări când într-un picior, când în celălalt, iar când ar obosi, s-ar întinde pe jos şi ar sufla şi, văzând că un asemenea salt este greoi, s-ar gândi dacă nu cumva ar putea să se târască în mâini şi să-şi tragă picioarele. Se înțelege de la sine că şi această deplasare este grea şi doar îl chinuie fără rost. Atunci omul se va întreba: nu pricep, cum voi merge după aceea? La care i se va răspunde simplu: mergi cu ambele picioare, lucrează cu amândouă mâinile, priveşte cu ambii ochi, ascultă cu amândouă urechile şi nu te mai gândi să sari într-un picior sau să mergi în mâini: astfel nu te vei mai chinui fără rost şi vei scăpa de nelămuriri. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 76-77)*

Pentru aceasta ne-am şi născut pe lume, pentru aceasta şi trăim, pentru aceasta, mai ales, am venit la mănăstire. Să îndurăm necazuri, învinuiri nedrepte, osteneli, boli şi umiliri, iar dincolo să dobândim bunătățile nespuse, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 250)*

Însingurarea

Trebuie să ne adâncim în sine, în lumea noastră lăuntrică, deoarece în ea se ascunde izvorul mângâierii. Savanții pleacă în concediu peste hotare, în partea de sud a Siciliei, iar noi ne adâncim în inima noastră, în care se află o lume întreagă şi minunată, pe care, poate, mulți nu o cunosc. Dar cum intrăm în ea? Singura cheie este rugăciunea lui Iisus, care ne deschide uşa spre această lume. Ca să ne adâncim în lumea noastră lăuntrică, avem nevoie de singurătate. Unii sfinți, pentru a avea singurătate, fugeau în adâncurile pustiei şi părăseau totul şi pe toți ca să se deprindă numai cu rugăciunea lui Iisus. Renumitul ascet Luca din Ellada, care s-a nevoit la început într-una din mănăstirile greceşti, a fugit în pustie pentru desăvârşirea în rugăciune, deoarece mulțimile de oameni, care veneau necontenit pentru sfat şi mângâiere, îl împiedicau să se concentreze. El a procedat ca Arsenie cel Mare, care a fost învățat de Dumnezeu Însuşi: „Fugi de oameni şi te vei mântui". Apare întrebarea: Luca a procedat după lege, părăsind mulțimile de oameni numai pentru mântuirea sufletului său? A procedat întru totul după lege. Savanții, ca să publice o lucrare ştiințifică, se retrag din societate şi se adâncesc în munca lor. Elevul, când se pregăteşte pentru un examen, merge într-o cameră separată, iar dacă nu are o asemenea cameră, deseori, astupându-şi

urechile, ca să nu audă ceva străin, toceşte la obiectele sale de studiu; aşadar, nu cu atât mai mult un sfânt în pregătirea pentru viaţa veşnică are dreptul la singurătate? Şi se retrage dintre oameni nu din ură faţă de ei, nu din egoism, căci şi acolo, în pustie, slujeşte aceleiaşi lumi prin rugăciunea pe care o înalţă către Domnul pentru ea.

Unui schimnic i s-a arătat odată Maica Domnului şi l-a întrebat: „Cine eşti tu?" „Eu sunt cel mai păcătos şi mai nevrednic rob al Tău, Stăpână" - a răspuns el. „Dar care este chemarea ta?" „Eu sunt schimnic". „Ce înseamnă schimnic?" Stareţului i-a fost greu să-i răspundă. Atunci Însăşi Stăpâna, Maica lui Dumnezeu, i-a explicat: „Schimnicul este cel ce se roagă pentru toată lumea".

Aşadar, sfinţii, retrăgându-se dintre oameni, nu încetează să-i iubească pe aceştia şi prin rugăciunile lor întorc de la păcătoşi mânia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Varsanufie, 3, pp. 284-285, din 06.01.1913)*

Viaţa monahală

Învaţă-te să spui: „Iartă-mă şi Domnul să te ajute". Aceasta este temelia vieţii monahale. Dacă nu eşti vinovată, poţi explica adevărul, dar, dacă vezi că justificarea ta nu este primită, mai degrabă trebuie să te smereşti şi să iei vina asupra ta şi să spui - iartă-mă. Astfel vei împăca şi inima ta, şi pe cel care vorbeşte cu tine. Iar îndreptăţirea de sine nu face decât să adauge tulburare peste tulburare şi folos din partea ei niciodată nu vei avea. De patimi te vindeci prin răbdare şi osteneală, dar cel mai mult prin ajutorul lui Dumnezeu, care este trimis celor smeriţi.

Dar trebuie să ţii minte că patimile nu se dezrădăcinează dintr-odată, ci pentru aceasta este nevoie de osteneală şi timp şi de aceea nu trebuie să ne tulburăm atunci când ele se stârnesc în noi, ci să ne rugăm, să facem pocăinţă înaintea lui Dumnezeu, să cerem ajutor şi, mai mult decât orice, să ne smerim. *(Cuviosul Iosif, 108)*

Nu trebuie să pleci din mănăstirea ta şi nici să te impui în privinţa lucrurilor. Când Maica trebuie să plece, întreab-o mai bine ce să faci în lipsa ei şi cum să lucrezi: şi, aşa cum îţi va spune ea, aşa să şi faci. *(Cuviosul Iosif, 98)*

Batiuşka a spus odată că un sfânt a avut o vedenie în care i s-a arătat cum mâncau fraţii la masă: unul mânca şi cârtea, altul gusta mâncarea de parcă era gunoi; pentru cel ce nu cârteşte, dar nici nu mulţumeşte,

mâncarea nu este mâncare, iar pentru cel ce mănâncă şi mulţumeşte, mâncarea este ca mierea. La fel este şi cu viaţa monahală. Îi este bine să trăiască în mănăstire numai celui care mulţumeşte lui Dumnezeu pentru mila Sa, pentru faptul că El l-a adus în mănăstire şi că l-a desprins de lume. Iar celui care cârteşte cu privire la viaţa sa, îi este foarte greu să trăiască în mănăstire. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 82, din 16.11.1908)*

Decăderea şi pustiirea mănăstirilor începe cu uitarea întemeietorilor şi a nevoitorilor lor. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 84, din 01.12.1908)*

Viaţa călugărească trebuie parcursă treptat - aceasta este ştiinţa ştiinţelor. Aşa cum trebuie învăţată orice ştiinţă, sub îndrumarea unui om mai mult sau mai puţin experimentat în ştiinţa respectivă, aşa şi aici trebuie să ne ţinem de stareţul nostru. Dar „de unul singur trebuie să ţinem", căci se poate produce o ruptură duhovnicească. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 8, din 13.01.1908)*

Ţin minte că, atunci când mă pregăteam să intru în mănăstire, îmi închipuiam că acolo toţi ştiu numai un singur lucru, să stea aşa (părintele Varsanufie a ridicat mâinile ca la rugăciune). Dar, când am intrat, s-a dovedit a fi cu totul altfel. Puţină rugăciune, puţină nevoinţă în rugăciune, căci nu trăieşti numai cu rugăciunea, este nevoie şi de osteneala ascultării. Iar dacă nevoinţa rugăciunii şi împlinirea ascultării alternează, schimbându-se una pe alta, este bine: pe calea aceasta este uşor să atingi mântuirea. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 133-134, din 19.06.1911)*

Când mi s-a dat chilie şi m-am instalat în ea, aveam cel mai simplu mobilier: un pat din trei scânduri acoperite cu o bucată de pâslă pusă în două, un scăunel, o masă simplă, neacoperită, puţine rufe, icoane... şi îmi era mult mai bine ca acum. Toată bucuria monahului stă în smerenie, în smerenie... şi în simplitate. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 43, din 14.03.1908)*

Nici o clipă să nu credeţi că singuri aţi venit aici [în schit]. Dacă a existat şi există ceva din partea voastră, este numai faptul că nu v-aţi împotrivit. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 53, din 04.05.1908)*

Trăiţi după cum vă dictează conştiinţa şi cereţi ajutorul Împărătesei Cereşti şi totul va fi bine. *(Cuviosul Isaachie, 15, p. 136)*

Iubiți-L pe Dumnezeu și pe aproapele, iubiți Biserica lui Dumnezeu, în slujba bisericească, în rugăciune nu căutați bunurile pământești, ci pe cele cerești; aici, în această sfântă mănăstire, unde ați pus începutul vieții călugărești, să vă și încheiați zilele. *(Cuviosul Isaachie, 15, p. 140)*

Pe cât poți, îndepărtează-te de vorbăria deșartă, îndepărtează-te de oamenii lumești, folosește-ți voința și râvna în căutarea celor plăcute Domnului și în dobândirea cununilor veșnice. Tot ce este vremelnic se schimbă, dar ce este veșnic rămâne în veci. Nu accepta să te împrăștii în gânduri bune, totul este deșertăciune atunci când nu se zidește sufletul spre mântuire și nu se luminează cu frica de Dumnezeu. *(Cuviosul Lev, 12, p. 392)*

Întrebare: „...Uneori îmi vine în gând, mai ales după slujbă, când îmi fac pravila, că viața monahală este tristă, zilele trec una după alta, în general, nu ai ce aștepta pe viitor, aceleași slujbe, aceeași masă și tot așa.

Răspuns: „Acesta este unul dintre cele mai otrăvitoare gânduri... Monahul trebuie tot timpul să se afle ca în chinurile facerii, până când va ajunge la măsura vârstei deplinătății lui Hristos. Dar, atâta timp cât este viu omul nostru cel vechi, el ne face să cunoaștem toate patimile, și plictiseala, și tristețea... Și ceea ce acum pentru noi este împovărător, mai târziu va fi mare mângâiere; de exemplu, mersul la slujbe și la Utrenie - atunci ni se va putea aplica cuvântul Psalmistului: *Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: „În casa Domnului vom merge!"* (Psalm 121: 1). Atunci în el totul va fi plin de lumină și bucurie întru Domnul. Când femeia naște, se spune că îndură chinuri cumplite, dar, după ce naște, de bucurie nu-și mai aduce aminte de chinuri, pentru că s-a născut om în lume. Această lege a nașterii în chinuri există și în viața duhovnicească. Și, precum femeia nu știe cum crește fătul în pântecele ei, cum au loc zămislirea și creșterea lui, așa și în viața duhovnicească omul nu observă creșterea lui duhovnicească... Ați făcut bine că mi-ați mărturisit acest gând; el i-a hărțuit pe mulți și așa au ieșit din mănăstire..." *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 145, din 14.02.1910)*

Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin? (...) Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, Ierusalime (Psalm 136: 4, 6). Un asemenea necaz, o asemenea durere trăim și noi - călugării - în prezent. Ne alungă din mănăstiri, vor să uităm sfintele noastre așezăminte, să lepădăm chipul vieții călugărești, să începem o altă viață, o viață lumească, să nesocotim făgăduințele noastre monahicești... Dar.... nu. Să se lipească limba noastră de grumazul nostru

de vom uita viața noastră călugărească, de vom uita făgăduințele noastre monahicești, de vom lepăda slujirea față de Domnul, de vom nesocoti sfintele Lui porunci și vom merge pe calea cea largă a lumii acesteia în uitare și păcate. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 193-194)*

Mulțumește-I [lui Dumnezeu] că te-a învrednicit de chemarea la această viață duhovnicească (monahicească) și nu te-a lăsat să te prinzi în mrejele și plăcerile lumești, nici în păcatele care se puteau naște din ele. Lumea îi învăluie pe iubitorii ei și îi orbește chiar să nu vadă acest lucru, dar tu ai scăpat de toate acestea, ca o pasăre din cursa vânătorilor (Psalm 123: 7). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 275-276)*

Pot exista oameni buni și în lume, și există mulți din aceștia, care pot împlini poruncile lui Dumnezeu, deși este cu neputință să trăiești fără cruce și necazuri, însă celor care sunt chemați de Dumnezeu, le este mult mai greu să trăiască în lume decât în mănăstire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 50-51)*

Cine ți-a spus că în lume sunt oameni mai buni și necazuri mai puține? Ai fost tânără, sănătoasă și ușuratică la minte, ți-au plăcut toate, iar acum crezi că viața lumească este tot așa de roz? Nu, M., gândești ca un copil. Iar diavolul se folosește de mintea ta nesăbuită și îți insuflă gânduri despre plăceri imaginare. Sfântul Dimitrie [de Rostov] să te învețe și să te înțelepțească! Ce spune marele învățător al Bisericii Ruse despre plăcerile lumești și despre făgăduințele înșelătoare? Spune: „Lumea îți făgăduiește aurul, dar îți dăruiește parul!" Iată ce este lumea ta! Să ai încredere în ce spune el. Pentru cel bolnav, și în cămările împărătești este greu și de nesuportat. Dar aici, cel puțin, există o mare nădejde, care nu poate fi înșelată, că Domnul ne va răsplăti pentru toate bolile noastre, pentru fiecare durere, pentru fiecare necaz, pentru fiecare suspin! Mă crezi? Fii, așadar, împăcată! Fii înțeleaptă! Fii recunoscătoare față de Dumnezeu! Căci, dacă tu, cu mintea ta de găină, ai putea vedea măcar a mia parte din acele bunuri care sunt păstrate de Domnul cel Milosârd pentru bolile și necazurile îndurate de iubitele Lui mirese-monahii, te-ai îngrozi și te-ai da cu totul să fii arsă în foc!... Să dea Domnul să te mântuiești! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 134-135)*

În ceea ce privește vorbele iubitorilor de lume, lasă-le. Despre aceștia, Domnul – Însăși Iubirea cea veșnică – a spus: *Lasă morții să-și îngroape morții lor* (Matei 8: 22). Lor nu le este dat să înțeleagă tainele

Împărăției; bucuriile și desfătările lor sunt pe pământ – și în pământ vor și merge cu ei. Iar tu, chiar dacă ești tânără și slabă, totuși din dragostea Tatălui Ceresc față de tine, fără să știi nici tu, ai aflat și ai îndrăgit viața îngerească, dumnezeiască și te așteaptă soarta sfinților și veșnica veselie! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 167)*

Smerește-te în împrejurările vieții și ia aminte numai la tine. Nu pune la inimă faptele și greșelile celorlalți. Atunci vei fi împăcată și liniștită. Altfel nu te vei deprinde cu viața călugărească. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 375-376)*

Ai primit chipul monahicesc, ai făgăduit să-L urmezi pe Hristos, Mirele tău, Care ascultător a fost până la moarte – și moarte pe cruce! Mulțumește, din suflet mulțumește lui Dumnezeu, că ți-a trimis ajutor la timp și că ți-ai văzut neputința ta. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 179)*

În privința maicii, nu te îngrijora, se va mântui ea și fără tine. Și ce gândește ea despre tine, nu încerca să afli! Tu ai venit în mănăstire să-I slujești lui Dumnezeu, nu altcuiva. Și de la El, numai de la El să aștepți marea Lui răsplată! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 75)*

Lasă rudele. *Lasă morții să-și îngroape morții lor* (Matei 8: 22). Ele, dacă vor voi, se vor mântui și fără tine!... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 197)*

Tot suferi? Pentru ce? Pentru mama ta? Dacă este așa, atunci de două ori este rău: *Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10: 37). Tu zici că este săracă: păi, tocmai prin aceasta – prin sărăcie și nu prin bogăție și liniște Domnul voiește să o aducă în Împărăția Sa cea veșnică. Iar tu, din nesăbuință, te chinui – pentru ce? Pentru că mama ta va merge direct în Împărăție? *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 240-241)*

Și dacă Dumnezeu va face după voia ta și îi va da calea dorită de tine – și mama ta nu va intra în Cămara Cerească? Ce vei face atunci? Smerește-te, fetiță! Dumnezeu nu numai că este mai înțelept decât tine, dar este și de o mie de ori mai milostiv. Tu, pentru mama ta, încă nu ai murit, dar El, Cel Sfânt, a murit pentru noi, păcătoșii. Și tocmai pentru această nesupunere a ta față de voia lui Dumnezeu te chinuiesc patimile... *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 241)*

Nu este lucru călugăresc să ne gândim şi să ne îngrijim de cei din lume, chiar de ne-ar fi apropiaţi. Domnul a spus direct: *Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6: 33). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 85)*

Aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt (Psalm 76: 10) – că nu te mai plictiseşti când vii din lume şi că-ţi iubeşti mănăstirea. Mulţumeşte-I Domnului şi nu te îngâmfa pentru aceasta, căci oricine se laudă cu ceva va avea ispită mai târziu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 653)*

Cum să atingi desăvârşirea creştină lăuntrică de vreme ce strădiunţa ta este fără izbândă? Dacă doreşti ca lucrarea aceasta să se desfăşoare cu succes, trebuie să îndeplineşti prima condiţie – să-i laşi pe toţi cu lucrurile lor în voia şi judecata lui Dumnezeu, să-i laşi în voia lor – să lucreze cum ştiu, cum vor şi cum se pricep ei. Apostolul Pavel scrie: *Unul deosebeşte o zi de alta, iar altul judecă toate zilele la fel* (Rom. 14: 5), adică unul judecă într-un fel, altul în alt fel şi fiecare lucrează după mintea sa. Şi Singurul Judecător al celor vii şi al celor morţi, ştiind intenţia fiecăruia, va da fiecăruia nu după fapte, ci după intenţia faptelor. La condiţia pomenită adaug şi faptul că tot timpul trebuie să-ţi aduci aminte că noi trăim în mănăstire pentru propria nostră îndreptare, nu pentru îndreptarea celorlalţi. A doua condiţie – să te îngrijeşti de pocăinţa cea smerită şi sinceră, nu să faci pocăinţă de suprafaţă, precum ne-am obişnuit în lume dintr-o ruşine falsă şi din iubirea de sine. La păcatele şi defectele altora ne uităm cu agerime, iar la neputinţele noastre sufleteşti şi la greşelile pe care le facem, ne uităm ca printr-un geam mat. Pentru a te deprinde cu pocăinţa sinceră şi smerită, trebuie să citeşti cu atenţie, în afară de celelalte cărţi, cărţile lui Efrem Sirul, unde vedem că înainte de toate trebuie să lepădăm râvna cea fără măsură, pe care Sfântul Isaac Sirul o numeşte râvnă nebună şi care, sub nişte pretexte plauzibile, mai mult vatămă în viaţa duhovnicească. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 74)*

Lupta cu neputinţele

Străduieşte-te să te lupţi cu lenea şi să o alungi, şi să te sileşti la ostenelile rugăciunii. Ţine minte că silirea de sine este neapărat necesară pentru dobândirea mântuirii.

Deprinde-te să mergi la Utrenie şi să stai la toată slujba. Nu este greu să te scoli la ora 5, decât dacă eşti bolnavă: atunci este altceva.

Cincisutimea trebuie neapărat s-o săvârşeşti, aceasta o cere Domnul de la monah, iar cele o sută de metanii poţi şi să nu le faci, decât dacă ai poruncă de la părintele duhovnic. La spovedanie nu trebuie să ascunzi păcatele. Păcatele nu se dezleagă prin corespondenţă, în scris. Este interzis de regulile bisericeşti... Dacă invidiezi pe cineva, roagă-te pentru el lui Dumnezeu! Străduieşte-te să nu te ataşezi de nimeni şi iubeşte-i pe toţi la fel. *(Cuviosul Iosif, 95)*

Este bine să trăieşti în mănăstire numai atunci când trăieşti cu atenţie. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 75, din 26.10.1908)*

Străduieşte-te să te izbăveşti de feluritele patimi şi, când inima îţi va fi împăcată cu toţi, atunci peste tot îţi va fi uşor de trăit. Dacă te mânii fără rost pe cineva, după cuvântul Apostolului, eşti ucigaş de oameni. Pentru cei ce ne necăjesc, pentru cei care din anumite motive nu ne plac, trebuie să ne rugăm după modelul Mântuitorului. În biserică, la fiecare slujbă, grăbeşte-te să vii până să înceapă şi nu ieşi până la sfârşit, altfel nu vei primi în ajutor harul lui Dumnezeu şi vei avea totdeauna inima împietrită. În timpul slujbei, străduieşte-te să nu omiţi nimic din ceea ce se citeşte şi se cântă, altfel vei fi împrăştiată. Ştii şi singură ce este rău şi ce este bine, de aceea să te străduieşti să te ţii de ceea ce este bine, iar de ceea ce este rău să te fereşti. Cere întotdeauna ajutorul lui Dumnezeu, căci El a spus: *Fără Mine nu puteţi face nimic* (Ioan 15: 5). Să-ţi înfrânezi pântecele de la îmbuibare şi desfătare, de asemenea şi trupul de la odihna prea multă şi atunci Domnul te va ajuta să lucrezi mai mult pentru suflet decât pentru trup. Singură vei da răspuns pentru tine înaintea Domnului; de aceea, bagă de seamă, nu face prea mult voia trupului, căci altfel îi vei pregăti focul veşnic. *(Cuviosul Iosif, 11, pp. 265-266)*

Trebuie să te lupţi cu somnul. Trebuie să ai dorinţa şi hotărârea de a te trezi şi te vei trezi la timp. Iar dacă nu ai dorinţa şi hotărârea de a te trezi orice ar fi, chiar şi clopotniţa de ar fi deasupra ta, vei dormi în continuare. Şi, în afară de aceasta, roagă-te îngerului tău păzitor şi Sfântului Varsanufie, episcopul Tver-ului şi Kazan-ului, căruia i s-a dat harul de a izbăvi de multa dormire. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 160, din 13.06.1910)*

Dacă te trezeşti mai devreme de ora rânduită, fără să te leneveşti, scoală-te şi roagă-te puţin Dumnezeului tău şi sfântului înger păzitor, care te-a trezit. Să crezi cu tărie că îngerul tău păzitor este cel care te

trezeşte, de aceea nici nu trebuie să te leneveşti. Roagă-te, ca să nu-l alungi de la tine şi, după ce te-ai rugat, culcă-te iarăşi, făcând rugăciunea până când adormi. *(Cuviosul Varsanufie, 4, p. 23)*

Pentru Utrenie ne ajută harul să ne trezim..., dar, după Utrenie, trebuie să ne trezim singuri la ora 6. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 69, din 27.09.1908)*

Străduiţi-vă să mergeţi totdeauna la biserică înainte de a se trage clopotul; îndată ce se aude primul dangăt să fiţi deja în biserică. Aşa ne-au învăţat stareţii noştri — batiuşka Macarie, batiuşka Ambrozie, batiuşka Anatolie –, aşa vă spun şi eu şi aşa să faceţi şi voi. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 71-72, din 14.10.1908)*

Întrebare: „Mai trebuie să merg la Liturghie dacă în cea mai mare parte a ei dorm?"
Răspuns: „Neapărat". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 75, din 25.10.1908)*

Dormitarea la Utrenie şi celelalte neputinţe vin din lipsa hotărârii. Trebuie să te hotărăşti să faci lucrul respectiv orice ar fi şi atunci Domnul te va ajuta pentru o asemenea hotărâre. Iată, de exemplu, te-ai hotărât să părăseşti lumea şi Domnul te-a ajutat, ai părăsit-o; aşa trebuie să faci întotdeauna cu privire la orice lucru. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 117, din 14.07.1909)*

Trebuie să fiţi în toate corecţi şi atenţi. Atenţia, punctualitatea şi corectitudinea în faptele şi îndatoririle voastre vă vor ajuta chiar la concentrarea sufletească de fiecare dimineaţă dacă vă veţi deprinde cu atenţia. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 140, din 10.01.1910)*

Să mâncaţi la trapeză, dar nu până la săturare. Postul şi înfrânarea sunt necesare mai târziu, dar pentru frăţia voastră nu sunt obligatorii. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 3, din 10.01.1908)*

Fiecare om îşi începe învăţătura cu alfabetul, învăţând treptat literă cu literă. Iată, şi dumneavoastră sunteţi la prima literă. Prima literă a alfabetului este „a". În slavoneşte ea se pronunţă „az"; ce înseamnă, dar? „Az" înseamnă „eu", adică dumneavoastră trebuie acum să vă cercetaţi pe sine, să vă analizaţi propriul „eu". Uitaţi-vă cu atenţie şi veţi vedea în sine toate viciile şi patimile pe care nici nu bănuiaţi că le aveţi.

Veți vedea și mândria, mama tuturor patimilor, și deznădejdea, și lenea, iar mai apoi, uitându-vă cu atenție, veți vedea și osândirea, și mânia, și iubirea de argint, și răutatea. Dar, oare, eu sunt rău? Nici nu credeam așa ceva! Dar răutatea există. Iar mai apoi, dacă vă uitați, se ridică un uriaș - desfrâul... Vai, toate patimile sunt în mine! Doamne! Ce păcătos sunt! Nu am nici o nădejde de mântuire, nu mă pot lupta, nu am putere!...

Dar de ce să deznădăjduiesc, Hristos a venit să-i cheme nu pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință. „Doamne! Eu sunt neputincios, ajută-mă! În Tine îmi pun toată nădejdea mea, Doamne! Văd acum că de unul singur nimic nu pot să fac!" Și atunci dumneavoastră, cunoscându-vă neputința, învățând prima literă, alergați după ajutor la Dumnezeu și treceți la a doua literă, la „b" („buki") - acesta este un cuvânt slavonesc vechi, care înseamnă „Bog" (Dumnezeu), mai precis nu „buki", ci „Buk". Atunci dumneavoastră, înțelegându-vă neputința, vă veți pune nădejdea în Dumnezeu, veți trăi după voia lui Dumnezeu, după porunci. Veți cădea, vă veți poticni, dar nu-i nimic, nu trebuie să vă pierdeți nădejdea în Dumnezeu. Dacă ați căzut, nu trebuie să rămâneți așa, trebuie să vă ridicați degrabă și să porniți iarăși la drum și tot așa mai departe. Vă veți smeri din ce în ce mai mult, văzându-vă neputința. Aceasta este litera a doua. Apoi vor urma celelalte litere! Așadar, după măsura în care veți izbândi în viețuirea plăcută lui Dumnezeu, veți trece la litera a treia, adică veți începe treptat să cunoașteți adevărul. Rațiunea dumneavoastră încetul cu încetul se va lumina, se va curăți. Iar apoi veți trece la următoarea literă, adică din prisosul inimii buzele vor începe a grăi. Așadar, vedeți că nu se face totul dintr-odată, ci treptat. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 8-9, din 13.01.1908)*

Dacă vei zăbovi în pat chiar și un minut după ce sună ceasul, cu siguranță vei uita să te trezești. Diavolii ne spun să mai zăbovim un pic și, dacă zăbovim, pe dată adormim. *(Cuviosul Varsanufie, 5, pp. 9-10, din 15.01.1908)*

Dacă trăiești rău, nimeni nu te tulbură, iar dacă începi să trăiești bine, dintr-odată vin necazuri, ispite și supărări... Monahii, în general, toată tagma noastră suntem tot oameni, adică avem și noi patimile noastre: unul e mândru, altul e rău, altul e desfrânat ș.a.m.d. Toți acești oameni au venit aici la spital să se vindece, fiecare de câte ceva - și se vindecă cu ajutorul lui Dumnezeu. Vă zic acest lucru pentru că veți vedea patimile fraților, dar trebuie să vă străduiți să nu osândiți - aceasta este deviza noastră. Toți oamenii sunt neputincioși, toți au patimi; și trebuie să iertăm. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 11, din 20.01.1908)*

Trebuie să te scoli înainte de slujbă, până să bată clopotul... Dangătul clopotului reprezintă glasul Arhanghelului. Fericit este cel pe care îl găseşte priveghind. Trebuie să te scoli mai devreme, să te pregăteşti, să te speli, neapărat să te speli pe mâini, pe faţă, dacă vrei; în general, mâinile trebuie să le menţii curate. Apoi, după ce te-ai pregătit, să aştepţi să bată clopotul şi îndată să pleci la slujbă. Iar la Liturghie să mergi chiar înainte de a bate clopotul, îndată ce-ţi termini rugăciunile de dimineaţă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 29, din 18.02.1908)*

Există un mic secret ca să te scoli uşor pentru Utrenie şi să nu dormi mult: să nu-i osândeşti pe cei care dorm mult şi întârzie la slujbe. Dacă nu îi vei osândi pe ceilalţi, şi ţie îţi va fi uşor. Pentru Liturghie să te scoli cu o oră înainte de început. Eu cred că o jumătate de oră ajunge ca să te speli, să te îmbraci şi să citeşti rugăciunile de dimineaţă, iar apoi, fără să aştepţi să bată clopotul, să mergi la biserică, să te aşezi şi, îndată ce bate clopotul, să începi să citeşti canoanele. La priveghere să te obişnuieşti de la început să nu ieşi, iar apoi îţi va fi greu. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 42, din 10.03.1908)*

Dormiţi şase ceasuri şi trei dintre ele să fie de somn neîntrerupt, aşa trebuie pentru monah (adică trei ceasuri de somn neîntrerupt), iar dacă veţi dormi şi şapte ceasuri, nu-i nimic, nu vă tulburaţi, altfel vrăjmaşul vă va spune: „Ai dormit prea mult? Ai uitat să te trezeşti..." *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 42, din 14.03.1908)*

[Dacă se întâmplă să dormiţi în timpul rugăciunilor de dimineaţă], puteţi face aşa: începeţi să ziceţi rugăciunile în chilie şi le terminaţi pe drum (doar le ştiţi pe de rost). Rugăciunile de dimineaţă le puteţi face aşa, dar cele de seară este greu să le faceţi astfel, căci trebuie să le ziceţi cu capul descoperit, să daţi jos potcapul în timpul citirii lor. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 50, din 04.05.1908)*

Întotdeauna se întâmplă aşa: începem cu vorbirea de bine şi terminăm cu vorbirea deşartă şi cu osândirea, începem cu sănătatea şi terminăm cu moartea. De aceea stareţii noştri ne opreau să sărbătorim ziua numelui sau să mergem vreodată în chilia altcuiva să bem ceai. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 56, din 28.06.1908)*

În cazul propunerii ei de a te instala în chiliile de la stăreţie, fereşte-te să cazi de acord, precum a spus sfântul prooroc: *Pune rar piciorul în casa*

prietenului tău, ca nu cumva să se sature de tine şi să te urască (Pilde 25: 17). În împreuna-vieţuire, oamenii foarte repede se pot plictisi unul de altul şi, dacă vei trăi separat, vei fi mai liniştită, iar uneori te poţi însingura. *(Cuviosul Ilarion, 25)*

Am auzit că [ai plecat] iarăşi în chilia ta de la sora aceea. Degeaba ai făcut lucrul acesta - voi două trebuie să fiţi una pentru alta sprijin şi mângâiere în necazuri şi doar ştii că nu ţi-a fost bine stând singură în chilie. *(Cuviosul Lev, 171)*

Dacă vrei să-i vorbeşti maicii despre surori, trebuie să faci acest lucru cu dreaptă socoteală, trebuie să-i spui despre ele numai lucrurile care pot face rău mănăstirii, dar lucrurile care nu pot face rău mănăstirii să le treci sub tăcere. Pe surori şi pe cele mai în vârstă trebuie să le mustri, dar aşa cum l-a mustrat proorocul Natan pe împăratul David. *(Cuviosul Ilarion, 50)*

Ascultarea

Întrebare: „Îmi este dată acum o ascultare foarte grabnică... Să mai merg la slujbele bisericeşti şi la pravila de chilie?"

Răspuns: „Neapărat, neapărat, chiar dacă ascultarea este mai presus de post şi rugăciune, totuşi lucrul acesta trebuie înţeles cu dreaptă socoteală. Apoi - după şapte ani - va fi altceva, dar acum trebuie neapărat. Lucrarea monahicească este înainte de toate, iar cea mai importantă este rugăciunea". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 25, din 10.02.1908)*

Astăzi (adică în ziua în care s-a făcut curăţenie în biserică) tuturor li s-a întâmplat câte ceva; diavolul se răzbună pe noi pentru că facem curăţenie în biserică. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 58, din 29.06.1908)*

Întrebare: „Să merg la vecernie dacă am foarte mult de lucru?"

Răspuns: „...Trebuie. Eu întotdeauna am mers la Utrenie, la vecernie şi la rugăciunile de seară, iar pravila zilnică de chilie am mai omis-o când eram foarte ocupat cu ascultările (pravila era alcătuită din: catisme, Apostol, Evanghelie, pomelnic). Şi aşa vă sfătuiesc şi pe voi să faceţi". *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 66, din 07.09.1908)*

Îți dorești cu ardoare să vii la Optina și, negăsind alt motiv care să fie în ochii maicii egumene suficient pentru a-ți da voie, îmi ceri blagoslovenie să-i ceri să mergi cu colecta. Nu, nu te sfătuiesc să mergi cu colecta. Pentru frământările tale ca să vii la Optina, îți spun că aceasta nu este treaba noastră, renunță la grijile acestea. Dumnezeu va ști cum să rânduiască să mă vezi. Iar dacă vei răbda neîmplinirea dorinței tale de a veni la Optina și de a mă vedea, acest lucru îți va fi spre mântuirea sufletului tău și pentru el vei primi răsplată. *(Cuviosul Ilarion, 51)*

Monahismul și lumea

Oamenii din lume se uită la monahi ca la niște sălbatici, îi văd hrănindu-se numai cu pâine și apă și nu se gândesc la neputințele noastre. Au existat în timpurile vechi mari asceți, dar nu toți au fost așa. Iar astăzi s-au înmulțit neputințele noastre. Roagă-te lui Dumnezeu pentru noi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 736)*

Părinții tăi sunt vrednici de milă, pentru că nu înțeleg unde îți poți găsi folosul, ei văd numai zidurile și haina monahală, iar înlăuntrul vieții nu pot pătrunde și nu este ușor să le tălmăcești lucrul acesta, fiindcă această cunoaștere o dă numai experiența. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 175)*

Cum își bate lumea joc de cei duhovnicești, și vai nouă, că ar trebui să fim lumina lumii, iar acum lumea vrea să ne lumineze pe noi cu lucrurile ei întunecate - nu cu lumină, ci cu întuneric. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 432)*

Uite ce școală a evlaviei: mănăstirea te ajută să-ți vezi păcatele tale și să-ți cunoști, măcar în parte, neputințele. Tu, fiind în lume, credeai despre tine că ai dragostea de Dumnezeu, care este căpetenia tuturor virtuților și desăvârșirea, iar acum ai aflat că nu ai nimic și mai mult decât orice trebuie să înțelegi când și cum să te smerești, nu cu limba, ci cu inima... Tu zici: eu îi iubesc pe toți, dar te înșeli. Îi iubești atâta timp cât ei nu îți fac rău; și ce iubire este aceasta? Domnul cel Preamilosârd să te învețe și să te întărească pe calea cea adevărată, nu pe cea rătăcită. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 220, 222)*

Oamenii din lume și cei ce strălucesc prin buna credință nu cunosc aceste lupte [monahicești] și nu sunt așa de împinși în cuptorul ispitelor,

cum suntem noi, după măsura alcătuirii fiecăruia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 286)*

Deşertăciunea din mănăstire diferă mult de cea din lume: în mănăstire se datorează necesităţilor, iar în lume se datorează poftelor şi răsfăţului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 12)*

I-a venit ispită - dezgustul faţă de mănăstire, mi se pare, din pricină că a stat mult timp în lume, s-a lăsat prinsă în mrejele şi plăcerile închipuite ale lumii şi nu a avut cui să-i mărturisească, nici cu cine să se întărească. Dar acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, poate veni iarăşi la starea dinainte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 185)*

Înainte nu înţelegeam ce se întâmplă în lume, dar acum, când vin în contact cu ea, mă uimeşte prin complicaţiile şi tristeţea ei. E adevărat, există bucurii, dar ele sunt de-o clipă, trecătoare. Şi ce bucurii sunt ele? De cea mai joasă speţă... Noi, însă, avem fericirea care se aseamănă cu raiul. Există, desigur, şi necazuri, dar acestea sunt vremelnice. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 107, din 21.02.1909)*

Îmi scrieţi că nu vă puteţi forma o idee corectă despre mănăstiri şi că, în acelaşi timp, vi se spune cum că Domnul în Evanghelie nu ar fi spus nimic despre viaţa de mănăstire. Dimpotrivă, se vorbeşte mult despre ea. Când tânărul bogat L-a întrebat pe Domnul ce să facă să se mântuiască, Domnul i-a răspuns: *De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile* (Matei 19: 17), adică, dacă vrei să dobândeşti numai mântuirea şi viaţa veşnică, împlineşte poruncile lui Dumnezeu. *Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea, vino şi urmează-Mi* (Matei 19: 21). Iată diferenţa dintre viaţa în lume şi viaţa în mănăstire. Şi vă întreb, cine este mai presus - cel ce slujeşte împăratului sau cel ce slujeşte slujitorilor împăratului? Cei ce se retrag în mănăstiri merg acolo cu scopul de a-I sluji lui Dumnezeu, iar cei ce rămân în lume sunt datori să slujească robilor lui Dumnezeu prin binefaceri şi milostenii.

Şi Domnul mai arată în Evanghelie diferenţa dintre viaţa în lume şi viaţa în mănăstire prin următoarele cuvinte: *Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10: 37), şi *oricine a lăsat case sau fraţi, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau ţarine, pentru numele Meu, înmulţit va lua înapoi şi va moşteni viaţa veşnică* (Matei 19: 29), adică încă din această viaţă, în locul a cinci sau şapte fraţi

sau surori, veți avea o sută sau mai mulți frați sau surori, aşa cum ați şi văzut la Optina şi în mănăstirea de maici din Kazan. Îmi scrieți că ați văzut multe dintre surorile acestei mănăstiri şi că ați vorbit cu ele şi vă mirați, şi nu pricepeți cum au dobândit ele pacea duhului. Vă răspund: prin faptul că s-au lepădat de grijile lumeşti şi de voia lor şi, tot ce fac, fac cu sfat duhovnicesc, dezvăluindu-şi conştiința, faptele, intențiile lor şi gândurile inimii înaintea îndrumătorului şi îndrumătoarelor duhovniceşti.

Unii vă tâlcuiesc greşit, spunându-vă că retragerea în mănăstire este o expresie a laşității, teamă de luptă. Cei ce intră în mănăstire trebuie să pornească la luptă cu vrăjmaşul şi să aibă bărbăție, credință şi nădejde în mila şi ajutorul lui Dumnezeu.

Din toate cele zise, puteți vedea diferența dintre viața în lume şi viața în mănăstire. Socotesc că nu este de prisos să vă explic că bărbații în vremea de astăzi, la fel ca şi în vremurile de demult, pot împlini întocmai cuvântul evanghelic al Domnului: *Vinde averea ta, dă-o săracilor; după aceea, vino şi urmează-Mi* (Matei 19: 21). Spun acest lucru despre cei care intră în mănăstire. Partea femeiască nu poate fi aşa. Ea are nevoie de siguranță şi în mănăstire, să aibă cu ce să-şi facă chilie şi să se întrețină. În mănăstirile bugetare de călugări se dau viețuitorilor salarii din venituri, iar în cele de obşte se dau şi haine, şi încălțăminte, şi masă de obşte; în mănăstirile de maici, după cum vedem, este greu să capeți toate acestea din partea mănăstirii, ci trebuie să ai şi tu mijloacele tale — fie datorită slăbiciunii trupeşti, fie datorită educației, fie din alte motive. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 169-170)*

Un scolastic, scăldându-se, era cât pe-aci să se înece, după care a jurat să nu mai intre în apă până ce nu va învăța să înoate. Aşa şi tu, pe loc uscat vrei să înveți să înoți, adică vrei să înveți monahismul în oraş. Mai ales în perioada bâlciului ai multe ocazii, nu-i aşa? Dacă vrei să simți monahismul, mergi în mănăstire. În orice caz, este mai bine să fii în sfânta mănăstire, chiar dacă este aşa, în vizită. Părinții noştri şi oamenii de vază aşa procedau înainte. Iar la catolici, chiar şi pentru viața de căsătorie, domnişoarele de vază erau educate în mănăstiri. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 168)*

Călugărița Îi aparține lui Dumnezeu şi îi este mai de folos să-I slujească Lui într-un cerc de surori care au acelaşi mod de gândire, decât într-o familie în lume. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 332)*

Moaştele

Învăţătura Bisericii Ortodoxe despre cinstirea sfintelor moaşte este formulată şi lămurită bine în prima parte din *Piatra credinţei* a lui Ştefan Iavorsk, care printre altele expune motivele cinstirii sfintelor moaşte şi acestea sunt: în primul rând, mărturia Sinodului al Şaptelea Ecumenic de la Niceea, care (nu în regulament, ci în a treia şedinţă a lui) numeşte moaştele sfinţilor izvoare de vindecări, prin care Dumnezeu face mult bine omului, iar în al doilea rând, mărturia Sfântului Chiril al Ierusalimului, care în al 18-lea articol al său scrie aşa: „Nu numai sufletele sfinţilor sunt vrednice de cinstire, ci şi în trupurile lor răposate există o putere şi un har. Căci mortul care a fost pus în mormântul lui Elisei, atingându-se de trupul răposat al proorocului, a înviat". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 82)*

Sfântul Vasile cel Mare, în regula 91, spune: „Dacă hotărâm să lepădăm tradiţiile nescrise (ale Bisericii Creştin-Ortodoxe), ca şi cum nu ar avea mare putere, fără să ne dăm seama vătămăm Evanghelia în temele ei principale sau chiar reducem Vestea cea Bună la formă, eliminând conţinutul". Dintre aceste tradiţii nescrise ale Bisericii Creştine, întotdeauna a făcut parte obiceiul de a cinsti nu numai cinstitele oseminte şi moaşte ale sfinţilor, dar şi lucrurile, care le-au aparţinut lor. De exemplu, nu fără motiv a rânduit Biserica sărbătorirea închinării cinstitului lanţ al Sfântului Apostol Petru (16 ianuarie). Este evident că datorită acestor lanţuri s-au făcut minuni şi vindecări. Creştinii Bisericii primare, de asemenea, cinsteau cu sfinţenie legăturile de cap ale Sfântului Apostol Pavel, umezite de sudoarea ostenelilor lui apostoleşti, astfel încât datorită lor dobândeau vindecare de boli şi de duhurile rele. Dacă toţi creştinii cinsteau atât de mult lucrurile care le aparţineau sfinţilor plăcuţi lui Dumnezeu, se înţelege din ce motive cinsteau osemintele lor trupeşti, sau moaştele, şi de ce s-a format obiceiul (întărit prin Sinodul al Şaptelea Ecumenic şi celelalte sinoade locale) de a construi biserici nu altfel decât pe moaştele sfinţilor mucenici, deoarece în primele veacuri creştinismul s-a răspândit şi s-a întărit cel mai mult prin propovăduirea mucenicilor şi prin chinurile lor. Însă de aici nu trebuie să tragem concluzia că moaştele întregi ale cuvioşilor nu au aceeaşi importanţă: viaţa ascetică a cuvioşilor este mucenicie de bunăvoie, continuă, de fiecare zi. Iar faptul că moaşte întregi neputrezite există numai în Rusia nu este adevărat. Din secolul IV şi până azi Biserica Grecească se laudă

cu moaştele întregi ale Sfântului Spiridon al Trimitundei, care nu numai că nu sunt putrezite, dar timp de cincisprezece veacuri şi-au păstrat moliciunea. Nicolai Vasilievici Gogol, care a fost la Optina, i-a relatat editorului vieţii şi scrierilor Sfântului Gheorghe Zăvorâtul din Zadonsk (părintelui Porfirie Grigorov) că el însuşi a văzut moaştele Sfântului Spiridon şi a fost martorul unei minuni săvârşite de ele. În timp ce se afla acolo, moaştele au fost purtate în jurul oraşului, aşa cum se face în fiecare an pe 12 decembrie cu mare fast. Toţi cei prezenţi se închinau la moaşte, dar un turist englez nu voia să le acorde cinstirea cuvenită, spunând că spatele sfântului ar fi fost tăiat şi trupul îmbălsămat, dar apoi s-a hotărât, totuşi, să se apropie şi moaştele singure s-au întors cu spatele la el. Englezul, îngrozit, a căzut la pământ înaintea sfinţeniei. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 81-82)*

Spre împlinirea cuvintelor Domnului: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Gen. 3: 19), şi din moaşte se lasă putrezirii o anumită parte, fie un deget de la o mână sau de la un picior, fie altceva. Nu demult, în pustia Sfântului Zosima, s-a descoperit că mormântul întemeietorului mănăstirii se afla în apă, pentru că locul era umed. Au cioplit dintr-un trunchi întreg un nou coşciug de lemn şi în timpul mutării moaştelor au văzut că trupul stareţului era întreg, dar tălpile picioarelor erau putrezite. Şi Cneazului Vladimir, cel întocmai cu apostolii, i-a rămas neputrezit numai capul, iar din restul trupului i-au rămas numai oasele. La sfârşitul lumii, la glasul de trâmbiţă al Arhanghelului, trupul sufletesc se va schimba şi se va transforma în trup duhovnicesc. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 73)*

Un binecredincios stareţ vieţuia la Athos acolo în tăcere şi singurătate şi tot timpul îl învăţa pe ucenicul său să păzească tăcerea şi viaţa însingurată. La un an după moartea stareţului, după obiceiul athonit, au deschis mormântul şi au găsit capul stareţului izvorând mir binemirositor şi tămăduitor. Mulţi au început să meargă să se închine acelui cap şi să se ungă cu mirul cel vindecător şi astfel să tulbure viaţa liniştită a ucenicului. De aceea el i-a spus cu reproş stareţului răposat: „Părinte, când trăiai, mereu mă învăţai tăcerea şi singurătatea, iar acum, după ce ai murit, mi le nărui".

După aceste cuvinte, mirul cel aromat şi tămăduitor a secat şi a rămas numai un simplu craniu, iar oamenii au încetat să mai meargă să se închine. Şi se spune că după aceea s-au găsit în mormintele Athosului numai oase galbene, sau albe, sau negre, după care se diferenţia starea sufletelor răposate ori s-au găsit trupuri înnegrite neputrezite.

Pentru acestea se ruga toată obştea timp de trei ani, deschizând în fiecare an mormintele şi rugându-i pe arhiereii locului să le citească rugăciunea de dezlegare. Unele trupuri şi după trecerea celor trei ani rămâneau neputrezite. Şi aşa erau lăsate. Motivul acestui lucru ar fi următorul: păcatele săvârşite împotriva lui Dumnezeu, Dumnezeu le iartă pentru rugăciunile celorlalţi, îndeosebi pentru rugăciunile Bisericii şi pentru pomenirea făcută la Jertfa cea fără de sânge sau pentru milostenia dată pentru sufletele celor răposaţi, dar păcatele săvârşite împotriva aproapelui – ocara şi nedreptatea –, Dumnezeu nu le iartă dacă cel ce ocărăşte şi nedreptăţeşte nu îl alină în timp pe cel asuprit sau nu se împacă cu el, cerându-i iertare. (În monahism, asemenea situaţii pot apărea din pricina samavolniciei şi a încălcării poruncilor părinţilor, a lipsei de căinţă şi a tăinuirii păcatelor.) În anii patruzeci, sau mai înainte, în Basarabia au prădat turcii. Guvernul rus a cerut despăgubiri de la guvernul turc, celor prădaţi li s-a cerut să-şi prezinte daunele. Celor care şi-au prezentat daunele greşit şi le-au mărit de două sau de trei ori, după moarte, trupurile le-au rămas neputrezite şi înnegrite.

În Rusia există multe moaşte de sfinţi: ale cuviosului Serghie de Radonej, ale sfinţilor ierarhi Mitrofan de Voronej, Tihon de Zadonsk, Dimitrie de Rostov şi ale multor altora, care mărturisesc despre sfinţenia lor prin minuni.

Există şi trupuri păcătoase, care nu putrezesc. Într-o mănăstire s-a descoperit întâmplător trupul unui ierodiacon care nu putrezise şi era înnegrit.

Arhiereul locului, în vremea aceea, vizita eparhia. Vlădica a fost rugat să citească rugăciunea de dezlegare peste acel trup. Însă, şi după rugăciunea de dezlegare, trupul a rămas în aceeaşi stare. Vlădica a întrebat: „Cine a fost acesta şi care este pricina neputrezirii lui?" Şi a primit ca răspuns că acela fusese singurul fiu al unei văduve sărace şi împotriva voii mamei lui venise la mănăstire, iar mama lui, din pricina sărăciei, cârtea mereu împotriva lui şi cineva i-a spus arhiereului că mama ierodiaconului era încă în viaţă. Vlădica a poruncit ca mama să fie găsită. Şi i-a fost adusă o bătrână de nouăzeci de ani, gârbovă. Vlădica, arătându-i starea fiului ei, i-a spus să-l ierte. Însă bătrâna, întorcând capul, a refuzat, zicând: „Atâta amărăciune am îndurat din pricina lui!"

Vlădica a încercat s-o convingă pe bătrână şi, în cele din urmă, i-a zis: „Dacă nu îl ierţi, şi tu vei fi legată". Atunci bătrâna, parcă în silă, a zis: „Păi, Dumnezeu să-l ierte!" Iar trupul cel înnegrit îndată s-a prefăcut în cenuşă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 72-73)*

Mă întrebați dacă puteți să purtați o cruciuliță cu moaște. Puteți, dar numai în timpul călătoriei, când acest lucru vă este necesar. În restul timpului puteți ține moaștele în camera cu icoane. Vă dați seama și singur că pentru aceasta trebuie să duceți o viață curată. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 92)*

Despre deschiderea din curiozitate a mormintelor celor răposați am aceeași părere ca și tine, că nu trebuie să le deschidem și să le vedem. Preoții voștri au spus drept că, dacă va binevoi Dumnezeu, El Însuși îi va proslăvi pe cei răposați. *(Cuviosul Ilarion, 34)*

Bărbăția

Adevărata bărbăție este legată întotdeauna de sentimentul smereniei adânci. Cel smerit este gata întotdeauna să îndure totul, și pe cele dinlăuntru, și pe cele dinafară, socotindu-se vrednic nu numai de necazurile trimise, dar și de altele mai mari. Cel smerit nu poate fi zdruncinat, tulburat - el tot timpul este pregătit pentru orice, așa a spus Moise Arapul când a fost alungat din trapeză: *Gata am fost și nu m-am tulburat* (Psalm 118: 60). Așadar, să pregătim sufletele și inimile noastre prin smerenie și ea ne va ajuta în răbdarea tuturor ispitelor. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 30)*

Punerea numelui

Eu nu încurajez grija dumneavoastră prematură pentru numele viitorului copil. Mai corect ar fi ca mai întâi să-L rugăm pe Dumnezeu să calmeze durerile nașterii, să o ajute pe mamă să nască cu bine și să rămână sănătoasă, iar în calendar toate numele sunt sfinte. Și, dacă Mântuitorul nostru a spus: *Nu vă îngrijiți de ziua de mâine* (Matei 6: 34), trebuie, oare, cu o jumătate de an înainte sau mai mult să vă îngrijiți de numele pe care să-l dați copilului? *(Cuviosul Antonie, 22, p. 52)*

Nu demult mi-a venit următorul gând: dacă primului dumneavoastră fiu i-ați dat numele bunicului și al tatălui, atunci și primei fiice, dacă vă va blagoslovi Domnul cu ea, ar fi bine să-i dați numele bunicii și al mamei. Totuși, să luați aceasta nu ca pe o poruncă, nici ca pe un sfat, ci pur și simplu ca pe un gând deșert al meu, iar la vremea sa Domnul Însuși vă va învăța *(Cuviosul Antonie, 22, p. 52)*

Îndrumarea duhovnicească

Pe fratele tânăr să-l îndrumi cu iscusință, mai întâi prin rugăciunea pentru el, iar apoi și printr-un sfat scurt, lăsând totul în voia Domnului, căci El este Cel care îndrumă pașii omului. Și să te păzești și pe tine în toate privințele. *(Cuviosul Moise, 266)*

Pe surorile care vin la tine pentru sfat și mângâiere, să nu le disprețuiești. Ci mai întâi să suspini în rugăciune către Domnul și să spui în gând: „Doamne, pentru rugăciunile surorii celei ce a venit la mine, luminează mintea mea cea neghioabă să-i pot spune un cuvânt de folos". Și să-i spui ceea ce îți va pune Dumnezeu în inimă. Apoi să te mustri pe tine pentru faptul că îi înveți pe oameni, iar tu însăți nu împlinești ceea ce îi înveți pe ei și să te rogi în mintea ta ca acest lucru să nu-ți fie ție spre osândă, nici cele scrise de mine spre osânda mea. *(Cuviosul Iosif, 107)*

M-ai întrebat cum să procedezi când surorile, sărmanele, vin la tine pentru sfaturi și te gândești dacă nu cumva este păcat să dai sfaturi altora când tu însăți ești afundată în păcate și te temi de slava deșartă? Dacă cineva te întreabă, de ce să nu-i răspunzi - aceasta este milostenie duhovnicească, trebuie să vorbești din învățăturile Sfinților Părinți, cu smerenie, socotindu-te în această lucrare numai o unealtă. *(Cuviosul Ilarion, 42)*

Cu privire la dorința unor surori de a ți se destăinui ție, te sfătuiesc să nu primești pe nimeni la tine fără blagoslovenia maicii egumene, decât dacă maica egumenă îți dă acest lucru ca ascultare și atunci să primești cu rezervă, spunându-i că și tu știi puține în această privință și nu ai experiență. În caz contrar, poți atrage asupra ta mari necazuri. *(Cuviosul Ilarion, 48)*

În încercarea ta de a o convinge pe acea ucenică de chilie să-și ceară iertare, ai făcut bine, iar în neînțelegerile ei cu cea bătrână, pe una s-o convingi să se smerească, iar pe cealaltă, să îndure neputințele surorii. *(Cuviosul Ilarion, 49)*

Îndrumătoarea

Și, dacă Domnul cel Preamilosârd va binevoi și te vei lipi cu duhul de o stareță (îndrumătoare duhovnicească), atunci, încercându-te, vei cunoaște mai bine valoarea acestui lucru și ce evlavie trebuie să ai față

de îndrumătoarea ta şi, prin bunătatea Domnului, vei izbândi. *(Cuviosul Lev, 188)*

Noi trebuie să urmăm cu simplitate sfatul Cuviosului Ioan Scărarul şi cu credinţă neîndoielnică să punem întrebări şi Duhul Sfânt, chiar şi prin cineva nepriceput, ne va da răspunsuri şi sfaturi ziditoare de suflet. *(Cuviosul Lev, 166)*

Îmi scrii că ai avut tulburări puternice faţă de maica Arcadia datorită mustrărilor ei. Nu ştii pricina acestor lucruri, dar ţi-o explici singură prin faptul că nu ai încredere deosebită în ea şi, prin urmare, nu ai dezvăluit cu sinceritate conştiinţa ta, i-ai arătat în exterior starea ta şi de aceea şi inima ei simte împotrivirea ta şi trebuie să presupunem că unele întâmplări, poate, au ajuns la cunoştinţa ei. După părerea mea, aceasta este pricina neîmpăcării dintre voi. Nu crezi că te contrazici singură când zici că nu te poţi despărţi de maica, dar, în acelaşi timp, nu ai încredere deosebită în ea? Ce folos ai de aici? Dacă voieşti să fii binevoitoare şi să te foloseşti, dă la o parte toată mândria şi iubirea de sine şi schimbă-te cu desăvârşire, căci patimile acestea orbesc atât de mult, încât şi ceea ce este rău socoteşti că este bun. *(Cuviosul Lev, 174)*

După venirea aici [în noua mănăstire], mai întâi să vă rugaţi Domnului celui Preamilosârd să vă dăruiască simţirea cea bună şi credinţa, îmbinată cu bunăvoinţa către sfinţenia [stareţa] acestei mănăstiri şi apoi, dacă veţi simţi în inima frăţiei voastre dragoste şi evlavie faţă de ea, însăşi natura simţămintelor vă va determina să-i mărturisiţi ceea ce aveţi pe suflet. *(Cuviosul Lev, 164)*

Egumenia

Ce credeţi, cui îi este mai greu să trăiască în simplitate? Egumenilor. Să fii egumen este nemaipomenit de greu... Vremea în care am fost ascultător a fost cea mai fericită. Atunci îmi era mult mai bine decât acum. Nu ştiam decât biserica, trapeza, ascultarea şi chilia mea. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 71, din 14.10.1908)*

Mi se pare că noi, egumenii, nu trebuie să purtăm lanţ de fier; numai funcţia de egumen este de ajuns să ne înfrângă şi să ne smerească inima; iar inima înfrântă şi smerită, Dumnezeu nu o va urgisi, adică o va mântui. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 352)*

Nu refuzați egumenia. Aceasta este ascultarea, pe care v-a dat-o Domnul, iar ascultarea, spun oamenii înțelepți, este mai mare decât postul și rugăciunea. *(Cuviosul Iosif, 66)*

Cu privire la egumenie, să nu stați pe gânduri, ci să vă lăsați în voia lui Dumnezeu. Și de fiecare dată când vă vine în gând să renunțați, să spuneți în sinea sfinției voastre: „Fie voia Ta cea sfântă cu mine, Doamne!" Și să nu cereți singur să vă retrageți la liniște. *(Cuviosul Iosif, 67)*

Trista scrisoare a sfinției voastre... am primit-o și mi-a părut foarte rău pentru faptul că v-ați descurajat iarăși. Doriți să renunțați la egumenie, dar unde să fugiți de necazurile care sunt apanajul acestei vieți vremelnice a noastre? Și vă îngreuiați singură: unde și cum veți trăi? În altă mănăstire nu vă vor primi, iar cei răuvoitori vă vor ironiza fără rușine, și nici chilie nu veți avea, și nici mâncarea de la trapeză nu vă va tihni. Din toate aceste motive și, poate, și din multe altele, nu trebuie deloc să renunțați la jugul egumeniei, pe care Domnul l-a pus asupra sfinției voastre. Purtați jugul acesta până când El Însuși va binevoi să-l ia de la sfinția voastră, mângâindu-vă cu cuvintele Domnului: *Iar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). Căci, prin răbdarea necazurilor, deveniți părtașă la Patimile lui Hristos, deoarece și Hristos în viața aceasta a răbdat pentru noi, păcătoșii, nenumărate necazuri. A fost numit mâncător și băutor de vin, prieten al vameșilor și al păcătoșilor, zicându-se despre El că este samarinean și că îl are în Sine pe belzebut, căpetenia diavolilor, a fost batjocorit în toate felurile, clevetit și ce nu a mai pătimit...

Și care a fost sfârșitul? Se spune: *Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl* (Filip. 2: 9-10). – Vreți și sfinția voastră, cinstită măicuță, să împărățiți împreună cu Domnul în slava Lui cea nespusă? Răbdați tot ceea ce vi se întâmplă cu smerenie și cu mulțumire, zicând în gând: „Slavă Ție, Preabunule Doamne, pentru înțeleapta Ta pronie pe care o arăți către mine, păcătoasa, căci Tu, Preamilosârde, prin aceste necazuri mărunte și vremelnice voiești să mă izbăvești pe mine de îngrozitoarele chinuri veșnice din iadul de dedesubt!" *(Cuviosul Iosif, 70)*

Iată, și eu, fiind egumen, locuiesc în chilii luminoase, călduroase și spațioase, dar am o ciudă aproape de două ori mai mare pe voi; și

m-aş muta într-o pivniţă întunecoasă şi umedă, numai să mă eliberez de lanţurile chinuitoare ale egumeniei. Însă cupa suferinţelor pe care Domnul mi-a dat-o, trebuie s-o beau. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 311)*

Surorile din mănăstirea sfinţiei voastre doresc să le ocârmuiţi în continuare. Şi aşa să faceţi, chemându-I în ajutor pe Domnul şi pe Împărăteasa Cerurilor. Când sunteţi bolnavă, nu mai mergeţi la biserică. Ce să faceţi? Doar toţi văd şi ştiu că nu mergeţi la biserică din pricina bolii şi nimeni nu vă osândeşte pentru aceasta. Nici Domnul nu cere de la om nevoinţe mai presus de puterile lui. De aceea, nici să nu vă tulburaţi. *(Cuviosul Iosif, 72)*

Mă îndeletniceam cu rugăciunea lui Iisus, lucrarea îmi mergea, rugăciunea începuse să mi se aprindă... Însă egumenia mi-a luat-o... Rugăciunea abia mai răsuflă... Şi deseori îmi pun întrebarea aceasta: „Oare am de câştigat sau de pierdut în acest post?"... Da, vă spun, vrăjmaşul vă dă tot ce vreţi: preoţia, puterea, egumenia, chiar şi scaunul de patriarh, numai rugăciunea lui Iisus nu v-o dă. Cât de mult o urăşte el! De toate vă dă, numai rugăciunea nu v-o dă. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 141, din 23.01.1910)*

Am primit scrisoarea ta care mă înştiinţează despre întâlnirile plăcute şi despre cele potrivnice pe care le-ai avut după întoarcerea în mănăstire. Domnul să te înţelepţească în toate împrejurările. Îmbărbătează-te şi întăreşte-te cu nădejdea în El. Dacă fraţii tineri care sunt biruiţi de atacurile vrăjmaşului se vor ridica şi se vor îndrepta şi se vor întări cel mai mult cu ajutorul lui Dumnezeu, va fi bine. Sfântul locaş nu va fi pustiu. Şi nu deznădăjdui. Rugându-ne pentru toţi lui Dumnezeu, Care dăruieşte pace sufletelor, să ne punem toată durerea înaintea Lui. Pe lângă aceasta, conducând cu bună intenţie spre folosul fiecăruia şi spre binele comun al obştii, să lucrezi ca un egumen, cu hotărâre şi cu dreaptă socoteală. *(Cuviosul Moise, 272)*

Bolile fraţilor nu sunt ceva neobişnuit. Tratarea lor, de obicei, se face acasă. Şi noi avem multe şi mărunte. Domnul cel Preabun să caute, să cerceteze şi să vindece neputinţele noastre şi să ne ierte fărădelegile. Ne mai rămâne de împlinit regula apostolică: *Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos* (Gal. 6: 2). *(Cuviosul Moise, 294)*

Cât voi putea, mă voi ruga Domnului celui Preamilosârd să-ţi trimită învăţătură şi ajutor în săvârşirea slujbei tale [a egumeniei] şi să-ţi dea povăţuire amănunţită, căci eu nu cunosc exact situaţia voastră de acum, de asemenea, nici relaţiile, nici atitudinile fraţilor faţă de tine, nici structurile lor sufleteşti nu le pot cunoaşte. Cel ce ocârmuieşte toate mănăstirile, Cel ce te-a ales pentru această slujire şi Cel ce ţi-a încredinţat să paşti turma cea cuvântătoare îţi va dărui înţelepciune şi putere să lucrezi, numai să-L chemi întotdeauna în ajutor şi să nu-ţi pui nădejdea în priceperea ta, ci să primeşti sfaturi şi de la alţi fraţi, poate mai pricepuţi decât tine, şi să-ţi alegi dintre ei ajutoare pentru ocârmuirea duhovnicească a obştii ce ţi-a fost încredinţată. *(Cuviosul Moise, 329)*

În afară de administrarea financiară şi de ocârmuirea duhovnicească, egumenul poate da dispoziţii cu de la sine putere, fără avizul arhipăstorului, pentru cine să se ocupe cu vânzarea lumânărilor, pentru cine să slujească la bucătărie, pentru cine să fie făcut paracliser; de asemenea, pentru primirea celor ce se întorc în obşte, până la cercetarea şi hotărârea de a fi acceptaţi prin decret, nu trebuie să meargă cu referate la arhipăstor, numai să aibă fiecare actele în regulă; şi mai poate da dispoziţii cu privire la pelerinii care doresc să stea o vreme în mănăstire şi să se pregătească pentru împărtăşanie sau să se încerce de bunăvoie în ascultările mănăstireşti. Iar la primirea în mănăstire, trebuie să-i asigure cel mai mult pe cei care au aptitudini pentru slujba bisericii, pentru citit şi cântat. *(Cuviosul Moise, 270)*

Ştiu că de mult îţi doreşti şi tânjeşti după tăcere şi singurătate. Dar mai îndură şi te mai osteneşte împreună cu părintele I. în ocârmuirea şi povăţuirea surorilor din obşte. E adevărat că tăcerea şi singurătatea dau o mare uşurinţă pentru rugăciune sufletului însetat de ea. Însă, după cuvântul Sfinţilor Părinţi, rugăciunea este virtute particulară, iar dragostea este virtute generală. Şi Dumnezeu este numit dragoste, după cum se spune: *Dumnezeu este iubire şi cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu şi Dumnezeu rămâne întru el* (I Ioan 4: 16). *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15: 13). Şi încă: *Cel care iubeşte pe aproapele a împlinit legea* (Rom. 13: 8). *Iubirea este deci împlinirea legii* (Rom. 13: 10). Şi mai mult: *Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui* (I Cor. 10: 24).

Aşadar, mai osteneşte-te cu surorile, vieţuind în obşte, iar după aceea, dacă va fi voia lui Dumnezeu, vei trăi în linişte şi singurătate. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 131-132)*

Ştiu, surioară, că îţi este foarte greu şi datorită împrejurărilor, şi datorită manifestărilor tăioase şi necuviincioase care influenţează puternic nervii tăi slabi şi de aceea tot voieşti să-l urmezi pe proorocul Iona, care a fugit de la faţa lui Dumnezeu în Tarsis şi a nimerit în pântecele chitului. De asemenea, să ţii minte că şi pe ţărmul liniştii viermele cel neadormit poate roade creieraşul tău şi văpaia săgeţilor de foc ale vrăjmaşului îţi poate pârli capul. De la faţa lui Dumnezeu nu putem fugi nicăieri. Fiecărui creştin îi este menită o cruce şi i se arată calea şi în învăţătura evanghelică se propovăduieşte că ascultarea este principala virtute creştină. Şi egumenia este, de asemenea, o ascultare. Sfântul Apostol Pavel scrie şi despre Mântuitorul Însuşi că a fost *ascultător până la moarte, şi încă moarte pe cruce* (Filip. 2: 8). Şi, în general, tuturor ne grăieşte Sfântul Apostol Petru, zicând: *Trezindu-vă, nădăjduiţi desăvârşit în harul care vi se va da vouă, la arătarea lui Iisus Hristos. Ca fii ascultători, nu vă potriviţi poftelor de mai înainte, din vremea neştiinţei voastre* (I Petru 1: 13-14). Şi Domnul Însuşi în Evanghelie spune: *M-am coborât din cer, nu ca să fac voia mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine* (Ioan 6: 38); şi către cel mai mare Apostol a grăit: Petre! *Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia? Paşte mieluşeii Mei* (Ioan 21: 15). Din aceste cuvinte tu singură, surioară, poţi înţelege prin ce se poate exprima mai mult dragostea către Hristos. De aceea, nu fugi de îndatorirea cea grea pusă asupra ta de a te îngriji de surorile tinere, de cârmuirea şi mântuirea lor, amintindu-ţi cuvântul ce s-a spus: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15: 13). Şi Apostolul scrie: *Fiecare îşi va lua plata după osteneala sa* (I Cor. 3: 8). Domnul poate întări nervii tăi slabi, iar pentru manifestările tăioase şi necuviincioase îl poate smeri pe cel vinovat la vremea sa. De asemenea, dacă va fi voia lui Dumnezeu, atunci se va da şi liniştea la vremea sa celui ce o doreşte. Mai presus de voia lui Dumnezeu nu este nimic şi ascultarea este mai mare decât jertfa, ascultarea este mai mare decât postul şi rugăciunea. Tuturor le este menită ascultarea, şi celor mai mici, şi celor mai mari. Ascultarea este de folos şi mântuitoare pentru toţi... *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 159)*

Întru totul fără necazuri nu sunt nici oamenii simpli, nici fraţii şi nici surorile ascultătoare, cu atât mai mult ascultarea de egumen este însoţită de multe greutăţi. Tu vrei să faci într-un fel, dar prin îngăduinţa lui Dumnezeu iese altfel. Iar Domnul, tot ce îngăduie, îngăduie spre folosul nostru sufletesc, spre încercarea răbdării noastre, a smereniei şi a ascultării faţă de voia lui Dumnezeu, pentru că fără acestea trei nimic folositor şi mântuitor de suflet nu dobândim. E adevărat că este greu

să luptăm cu neputințele omenești și să răbdăm lipsurile celor ce ne înconjoară, însă prin purtarea acestei sarcini se dovedește împlinirea legii lui Dumnezeu, după cum mărturisește Apostolul: *Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos* (Gal. 6: 2). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 162)*

Orice lucru este bun la vremea sa și la locul său. Așa trebuie să procedeze și egumena mănăstirii: trebuie să nădăjduiască mai mult în scutul rugăciunii, dar să nu lase deloc nici supravegherea surorilor, nici povețele, nici învățăturile spuse la timpul potrivit, ca să nu se strecoare cumva lupul cel răpitor și să fure vreuna dintre oile care dorm. Iar de glasul fluierului păstorului și lupii se tem. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 176-177)*

N. mi-a scris că o soră care viețuise mult timp în mănăstire, din ispita vrăjmașului, a ieșit din mănăstire. Dar, când a ieșit, tu, încercând s-o convingi să rămână, i-ai spus: „Adevărul îți spun că, dacă te vei întoarce iarăși, nu te voi primi". Acum sora aceasta, venindu-și în fire și văzându-și greșeala, te roagă cu osârdie s-o primești iarăși în mănăstire. Dar tu, ținând la cuvântul tău, nu o primești, în pofida căinței și făgăduinței ei de a îndura totul. Porunca evanghelică a Domnului - *de șaptezeci de ori câte șapte* (Matei 18: 22) să iertăm celor ce ne greșesc este mai presus decât cuvântul tău. La Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul se cântă în stihire despre Irod că mai bine i-ar fi fost lui ca, mințind, să dobândească viața veșnică decât, ținându-și cuvântul, să taie capul Botezătorului. Așa nici noi nu trebuie să tăiem viața monahicească a acestei surori. Ci să ne mustrăm pe noi înșine pentru cuvântul nechibzuit și la spovedanie să ne căim pentru el. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 179)*

În privința nesănătății, îți spun că și eu însumi tot timpul sunt bolnav și mă aflu mereu într-o slăbiciune cu dureri reumatice în tot trupul și am o sensibilitate la stomac și intestine. Aflându-mă într-o asemenea stare, găsesc mângâiere când mă gândesc că Sfântul Ioan Gură de Aur s-a aflat întotdeauna în stare de boală. În pofida acesteia, s-a ocupat cu treburile Bisericii și a scris tâlcuirea la Evanghelii și la toate epistolele apostolești și, în sfârșit, a suferit mari prigoane din toate părțile. Nici în timpul prigoanelor nu a renunțat la grija față de Biserică. Pe alți bolnavi i-a vindecat, iar el a murit de friguri. Este adevărat că unui egumen bolnav îi este greu să se ocupe de treburile mănăstirii. De aceea, în timpul greutăților, este de folos să-l pomenească pe Sfântul [Ioan] Gură de Aur

şi să-şi aducă aminte cum el şi în stare de boală nu a renunţat să se ocupe de treburile Bisericii. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 182)*

Să ne mişcăm şi noi cu ajutorul lui Dumnezeu, atât cât vom putea, să ducem la bun sfârşit sarcina mănăstirii încredinţată nouă, însă lucrarea aceasta fără boli şi necazuri şi osteneală nu se poate săvârşi. Când în trupul omenesc circulă sevă stricată, ea nu este înlăturată altfel decât prin febră. Şi tu ştii că durerile acestea nu sunt uşoare şi este bine numai după ce omul rezistă cum se cuvine. Iată, şi în mănăstirea voastră seva cea rea trebuie înlăturată şi trebuie să suportaţi febra până când stricăciunea va fi înlăturată de tot. Iar tu eşti cel mai important membru al obştii şi ţie îţi este dat să simţi mai mult decât ceilalţi suferinţa şi durerea. Nu fără motiv se spune în Evanghelie: *Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19) şi *cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). Să ne silim şi noi să răbdăm şi vom dobândi mila lui Dumnezeu şi mântuirea veşnică alături de toţi cei ce au răbdat şi au îndurat necazuri. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 194-195)*

Aveţi neînţelegeri cu cea care dirijează corul. Foarte rău. N-aţi putea ca în locul ei să puneţi o altă măicuţă, chiar mai simplă, dar care să ştie să conducă corul încet, nu cu aprindere? Iar maicii Eufalia, la momentul potrivit, îi puteţi spune că samavolnicia în sfânta mănăstire cu nici un chip nu poate fi îngăduită, deoarece viaţa după bunul plac duce sufletul nu la mântuire, ci la pieire, de aceea şi este nevoie ca toate surorile să facă toate treburile cu binecuvântarea egumenei. Şi să-i mai spuneţi ce vă va insufla Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 82)*

Ştiinţa

Îmi cereţi să mă rog pentru fiul dumneavoastră, ca Domnul să-l ajute să ia examenul în ştiinţe... Mai mult decât orice trebuie ca noi să avem dreaptă credinţă şi cunoştinţă adevărată şi să ne străduim spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. Având o asemenea alcătuire sufletească, ştiinţele nu împiedică, ci mai mult ajută buna credinţă, iar în caz contrar, ce poate fi?... Prefer să tac. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 139)*

Ştiinţa nu numai că nu împiedică, ci chiar ajută la dezvoltarea duhovnicească, religioasă. Aşa spun Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Apostol Pavel şi alţii. Faptul că ştiinţa este întrebuinţată rău este adevărat. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 13, din 22.01.1908)*

Conducerea

Te felicit pentru noua funcţie de vistiernic. Ştiu că tu nu ai căutat-o, dar ai primit-o ca ascultare şi Domnul îţi va trimite ajutorul Său şi te va învăţa să te descurci în tot ce ţi se pare ciudat şi necunoscut. Ţine minte că eşti chemată nu la cinste şi slavă, ci pentru folosul comun al obştii şi al surorilor, care trebuie să se mântuiască în ea; nu te îngâmfa cu întâietatea asupra celorlalţi, ci, pe cât de mare eşti, pe atât să te şi smereşti, după cuvântul Scripturii: eşti pusă acolo nu ca să ţi se slujească, ci ca să slujeşti tu şi să primeşti răsplata lucrătorilor celor credincioşi şi înţelepţi, numai să nu te înalţi asupra celorlalţi şi, pe cât poţi, să rabzi neputinţele celor neputincioşi şi să nu-ţi faci ţie pe plac, ci spre binele aproapelui să lucrezi. Mergând pe calea vieţii acesteia, să-ţi cunoşti şi neputinţa ta şi să te fereşti să judeci cu asprime neputinţele celorlalţi. Dumnezeu îi poate mântui. Totuşi, pe cât poţi, străduieşte-te să menţii ordinea în obşte, pe cea exterioară, care depinde de tine, şi Dumnezeu îţi va trimite ajutor şi pentru bunăstarea interioară. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 199)*

Facă-se cu noi voia lui Dumnezeu, care este bună şi desăvârşită. Şefia nu trebuie s-o cauţi, dar, dacă împotriva dorinţei eşti aleasă în vreo funcţie de conducere, nu trebuie să refuzi cu încăpăţânare, ci trebuie doar ca mai întâi să-ţi explici neputinţa trupească şi sufletească şi sfârşitul lucrurilor să-l laşi în voia atotbunei Pronii a Domnului, Care voieşte ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină. Cuviosul Petru Damaschin scrie că, aşa cum între cei de la conducere unii se mântuiesc, iar alţii se pierd, tot aşa şi între cei din subordine, unii se mântuiesc, iar alţii se pierd şi pricina este următoarea. Dacă omul renunţă la voile şi părerile lui şi încearcă să facă voia lui Dumnezeu, în orice funcţie se află, poate dobândi mântuirea, fie că se află la conducere, fie că se află în subordine. Dar, dacă el va face opusul, opusul i se va şi întâmpla, în orice funcţie şi loc s-ar afla. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 118)*

Îndepliniţi-vă aşa cum trebuie funcţia pe care o aveţi, raportaţi-vă în toate la N. şi, chiar dacă se va spune împotriva sfinţiei voastre ceva rău celor mai mari şi pentru aceasta veţi fi pedepsită sau înlăturată din funcţie, lăsaţi totul în voia lui Dumnezeu şi nu vă tulburaţi. Conştiinţa să vă fie curată: şi aceasta vă este de ajuns, iar faptul că unii se bucură sau râd, nu trebuie să-l luaţi în seamă, ci să lăsaţi orice lucru în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 4)*

Astăzi este foarte greu pentru conducători, dar mai ales pentru ascultători: strictețea este mare, responsabilitatea — și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea celor mai mari — este inevitabilă, și cum să procedezi? Cu duhul blândeții? Nu tuturor le este de folos. Cu duhul asprimii? Pe nimeni nu ajută, ci pe toți îi îngreuiază foarte mult și cârtesc. Unul care a viețuit în obște câțiva ani, după meritele exterioare, se cuvine a fi tuns în monahism, dar după alcătuirea lăuntrică este primejdios; și aici este nenorocirea - ești strâmtorat din toate părțile. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 335)*

Îmi spui că odată cu numirea în această funcție ești tot timpul împrăștiată. Nu funcția este de vină, ci alcătuirea noastră sufletească și, probabil, tocmai de aceea a și îngăduit Domnul să o ai, ca să-ți cunoști neputința și să te smerești, să nu-i mustri pe ceilalți pentru neputințele lor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 200-201)*

Te temi ca nu cumva, datorită funcției de conducere, să-ți pierzi rugăciunea, de care ai început să te atașezi. Dar au fost cazuri în care unii și pe scaunul de patriarh s-au deprins cu rugăciunea lui Iisus, pentru că funcția de conducere poate da o mare libertate pentru această îndeletnicire, numai dacă omul știe să se instaleze, așa cum trebuie, în funcția de conducere și nu se va deda din calcule omenești grijilor lumești, ci mai întâi de toate se va îngriji de singurul lucru care trebuie, iar celelalte i se vor adăuga, după făgăduința nemincinoasă a Domnului: *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6: 33). Iar smeritul Nichita, în *Filocalie,* scrie că funcția de conducere te izbăvește chiar de săvârșirea incorectă a rugăciunii lui Iisus și nu te lasă să cazi în înșelarea vrăjmașului. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 118)*

Starețul Paisie, fiind conducătorul unei mari obști, de aceea a câștigat smerenia, pentru că se socotea nevrednic să-i ocârmuiască pe frați. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 444)*

Nu există stăpânire care să nu fie de la Dumnezeu, adică atât conducătorii buni, cât și cei îndărătnici Dumnezeu ni-i orânduiește, pe primii spre mângâiere, iar pe ceilalți, spre căința și smerenia noastră. De aceea Sfântul Apostol Petru ne sfătuiește să ne supunem stăpânilor, nu numai celor buni și blânzi, dar și celor îndărătnici, căci acest lucru, spune el, este plăcut înaintea lui Dumnezeu. Din partea noastră este nevoie de

meşteşug, ca acolo unde suntem adunaţi laolaltă să nu purtăm discuţii despre lipsurile celor ce ne conduc, căci inima rea, de obicei, la rău se şi gândeşte şi răul îl şi vesteşte. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 250-251)*

Vă spun, ca unui prieten, acest adevăr: cu cât sunteţi mai mare, cu atât să vă smeriţi înaintea tuturor; căci funcţia de vistiernic nu constă în a merge ca un filfizon, cu nasul pe sus, ci în a fi în toate primul ascultător faţă de egumen, în a nu încălca niciodată prin nimic porunca lui şi a nu spune nimic împotriva lui şi numai prin acest lucru, iar nu prin altceva, veţi da exemplu şi celorlalţi fraţi şi numai aşa, iar nu altfel, veţi dobândi har de la Dumnezeu, bunăvoinţă din partea egumenului şi dragoste de la toţi fraţii. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 347)*

Mă doare inima pentru că diavolul, prin limba lui A., te lipseşte de pacea sufletească şi mă doare şi pentru că tot el, prin propunerea unui rang înalt, te ispiteşte ca, lepădând smerenia, să te înalţi întru sine. Însă, iubita mea fiică, dacă ai şti tu cât de grea este crucea pe care o au cei ce conduc şi cât de amar este paharul pe care îl bea omul lor cel dinlăuntru, ai prefera mai repede să înduri în toate zilele ocări şi ponegriri din partea lui A. decât ceea ce pătimesc cei ce conduc acum şi ce socoteală înfricoşătoare se va cere de la ei în veacul viitor, căci mult li s-a dat, mult li se va cere. Şi, dacă nouă nu ne este uşor nici sufletul nostru să-l mântuim, ne va fi uşor să-i mântuim pe ceilalţi? Judecă singură. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 353-354)*

Îmi scrii: „Îmi este greu să le fac observaţii surorilor în biserică". Dar, dacă acest lucru ţi l-a încredinţat maica egumenă, trebuie să faci observaţii şi, în acelaşi timp, să ai mustrare de sine. Iar dacă nu îţi este încredinţat, nu ar trebui să te bagi singură. În alte mănăstiri, pentru supravegherea ordinii în biserică, sunt puşi oameni cuvioşi. Lasă-le în pace pe surori şi îngrijeşte-te de tine însăţi. *(Cuviosul Iosif, 103)*

Îmi spui că şi la ascultări surorile se poartă după voia lor. Nu te băga singură să le supraveghezi, ci explică-i acest lucru maicii egumene şi, dacă vrei, îi poţi propune cu modestie să trimită la aceste ascultări o monahie bătrână şi de nădejde să supravegheze ordinea la ascultările obşteşti. Şi, dacă maica egumenă te va asculta, bine, dacă nu te va asculta, aşa să fie. Roagă-te mai cu osârdie: „Doamne, cu judecăţile cu care ştii, miluieşte-ne pe noi!" *(Cuviosul Iosif, 103)*

În privința renunțării la conducere, așteptați să se facă voia lui Dumnezeu. Dacă Domnul va binevoi, vă va înlătura de la conducere și fără să faceți atâtea cereri. Iar dacă vă veți sili să părăsiți funcția de egumenă, aceasta va fi împotrivire față de voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 65)*

Descriindu-mi împrejurările triste, în care vă aflați, mă întrebați pe mine, păcătosul dacă nu cumva ar trebui să renunțați la conducere. Fără îndoială că puteți renunța la conducere ca să scăpați de necazuri. Dar unde v-ați putea ascunde de ele? Și cine dintre oameni nu are necazuri? Nu degeaba viața noastră pământească este numită valea plângerii. Când îți schimbi viața, necazurile se pot doar schimba, dar mai ușor decât atât nu-ți poate fi, ci, dimpotrivă, necazurile se pot agrava, după cum spun bătrânii: fugi de lup și dai peste urs. Nici Domnul nostru Iisus Hristos, în Sfânta Evanghelie, nicăieri nu le-a poruncit ucenicilor Săi să fugă de necazuri, ci întotdeauna îi învăța răbdarea, zicându-le: *Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19) și *cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). Și fericiți i-a numit pe cei care rabdă ocările, prigoanele și orice necazuri. Și toți plăcuții lui Dumnezeu au dobândit viața veșnică prin necazuri. De aceea și sfinția voastră, cinstită măicuță, dacă doriți să vă logodiți și să fiți cu Hristos în Cămara Cerească, nu refuzați să purtați jugul conducerii, pe care Domnul Însuși vi l-a încredințat, și mai bine lăsați-vă în voia Lui cea sfântă, căci fără voia Lui nimic nu ni se întâmplă. Vă plângeți de sănătatea slabă, însă puterea lui Dumnezeu în neputință se desăvârșește. Vedem cum egumena de la Șamordino, oarbă fiind, conduce mănăstirea. Pe cine rânduiește Dumnezeu să conducă, pe acela îl și ajută. *(Cuviosul Iosif, 59)*

În ceea ce privește purtările rele ale preoților voștri și atitudinile dezaprobatoare ale unora dintre surori față de unul dintre ei, rugați-vă mai cu osârdie pentru ei așa: „Rânduiește Tu, Doamne, ceea ce este de folos și mântuitor pentru preoții noștri și pentru surorile mănăstirii, și, pentru sfintele lor rugăciuni, miluiește-mă și pe mine, păcătoasa". Să înștiințați înalta conducere, nu este ușor, deoarece însăși sfinția voastră spuneți că nu aveți nici o dovadă. Iar dacă bănuiți că vreo soră este pătimașă, puteți, după ce mai întâi v-ați rugat cu osârdie Domnului, la momentul potrivit... să-i vorbiți la modul general, fără să vă referiți la persoană. De exemplu, în felul acesta: este păcat să procedăm așa și așa și noi trebuie să ne străduim să fim atente la mișcările inimii noastre, căci pentru toate va trebui să dăm răspuns la Înfricoșata Judecată a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 59)*

Sunteți mâhnită din pricina egumeniei și vă vine în gând întrebarea dacă nu cumva ați greșit că v-ați apucat de acest lucru care este peste puterile sfinției voastre. Ținând cont de împrejurările în care ați primit egumenia, se poate spune cu siguranță că nu ați greșit. Iar despre faptul că acest lucru este peste puterile sfinției voastre, trebuie să spunem adevărul, că el fiecăruia dintre egumeni îi este peste puteri. Dar, dacă sfinția voastră vă veți înfățișa de fiecare dată necazul înaintea Domnului și numai de la El veți căuta și veți aștepta ajutor și îndrumare, Domnul Însuși, în chip nevăzut, vă va conduce și pe sfinția voastră, și treburile ce le aveți, astfel încât singură, din toată inima, veți exclama: „Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Toate cu înțelepciune le-ai făcut și faci și acum cu mine, păcătoasa și nevrednica roaba ta!"

Căci numai aceasta caută Domnul de la noi, să ne smerim, să ne cunoaștem neputința, nimicnicia, blestemăția și netrebnicia noastră și să ne îndreptăm cu toată inima către El și să-I cerem cu toată osârdia ajutor, așa cum El Însuși spune prin Sfântul Prooroc David: *Și Mă cheamă pe Mine în ziua necazului și te voi izbăvi și Mă vei preaslăvi* (Psalm 49: 15). Și a mai spus: *Puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune* (II Cor. 12: 9). Și Sfântul Apostol Pavel a spus despre sine: *Când sunt slab, atunci sunt tare* (II Cor. 12: 10), adică sunt tare prin harul cel atotputernic al lui Dumnezeu. Când omul, ca un copil neputincios, strigă din inimă către Domnul: „Ajută-mă, miluiește-mă și mă mântuiește!", atunci Domnul, în nemărginita Sa bunătate, nu poate să nu asculte glasul și plânsul păcătosului care-L cheamă. Și El Însuși a spus spre mângâierea noastră, a păcătoșilor: *Oare femeia uită pe pruncul ei și de rodul pântecelui ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita pe tine* (Isaia 49: 15). Așadar, cinstită măicuță, să nu se tulbure inima sfinției voastre, nici să vă înspăimânte egumenia, ci străduiți-vă numai să trăiți și să lucrați după cum vă dictează conștiința. Chiar și în cazul în care vă poticniți, să nu deznădăjduiți, ci să faceți pocăință înaintea Domnului cu nădejde tare în milostivirea Lui. *(Cuviosul Iosif, 62)*

M-ai întrebat cum să procedezi cu privire la dorința maicii egumene de a-ți încredința ascultarea de casieră și cu privire la cele trei persoane care nu doresc acest lucru. Și îmi scrii că deja i-ai cerut maicii egumene să te scutească de această numire. Nu trebuie să refuzi singură, ci, dacă maica egumenă va binevoi să-ți încredințeze această sarcină, să primești cu supunere față de voia lui Dumnezeu; inima egumenei o cârmuiește Dumnezeu. Iar cu privire la cele trei monahii care se străduiesc să te ponegrească, nu le da motiv celor care caută așa ceva. Să te rogi pentru ele și să te străduiești să fii blândă cu ele, așa cum faci, este bine, fă așa în continuare. *(Cuviosul Ilarion, 43)*

Slavă lui Dumnezeu, că la voi în mănăstire, atât cât mai rabdă Domnul păcatul nostru, este bine. Şi mai presus de aceasta, ceea ce va fi, cu siguranţă, nu va fi fără voia lui Dumnezeu, după părerea mea, neorânduiala întotdeauna este neplăcută, însă Dumnezeu ştie ce ne este de folos, de aceea, dacă Domnul vă va izbăvi de sarcina egumeniei, binecuvântat fie El! Dar, dacă sorţii vor cădea pe sfinţia voastră, facă-se voia Domnului! Să daţi dovadă pe cât puteţi de binecuvântată lepădare de sine. Ştiţi că a dori acest lucru este primejdios, dar, dacă se întâmplă fără voia noastră, vă daţi seama singură că ajutorul lui Dumnezeu va fi deosebit. *(Cuviosul Lev, 138)*

[Văd] că îmi scrieţi despre răceala sfinţiei voastre faţă de monahism, în general, şi pricina acestui lucru o atribuiţi rangului de egumenă. Văd, totuşi, şi o rază de nădejde spre mângâierea sfinţiei voastre, că aveţi din tot sufletul dorinţa de a vă elibera de lanţurile egumeniei. Însă ea va stinge descurajarea şi îndoiala sfinţiei voastre după ce veţi face pocăinţă. Vă aflaţi acum în luptă cu aceste gânduri, nu ştiţi încotro să vă îndreptaţi şi vedeţi că este vai de monahul care a gustat viaţa de conducător, ce îl lipseşte de bunele însuşiri. De aceea văd foarte clar că vă doriţi şi mântuirea sufletului, dar şi iubirea trupului cu patimile vă clatină...

Aduceţi-vă aminte de intenţia şi de râvna ce le-aţi avut când aţi intrat în monahism, făgăduinţele făcute şi străduinţa sfinţiei voastre alături de grija stareţilor pentru dobândirea mântuirii sufletului şi, dacă aţi dobândit ceva, unde este acum ceea ce aţi dobândit?... Care este pricina acestei lipse? Sfinţia voastră spuneţi: fără discuţie, rangul de egumenă, aşa cum şi Sfântul Isaac Sirul în Cuvântul 56 scrie că cel ce nu este încă sănătos sufleteşte nu trebuie să-şi dea drumul în marea lumii, şi, printre celelalte lucruri care vatămă sufletul, pomeneşte şi rangul de egumen. Totuşi, pricina nu este rangul de egumenă propriu-zis, ci neputinţa sufletească şi patimile încă nebiruite ale sfinţiei voastre, iar principalele sunt: iubirea de slavă, iubirea de plăceri şi iubirea de argint, cu care inima sfinţiei voastre nu se poate întâlni fără să fie vătămată de furia lor. Şi vă aflaţi încă fără arme şi nu sunteţi în stare să rezistaţi împotriva lor. Există oameni care deţin funcţii de conducere şi nu numai că nu se vatămă pe ei înşişi, dar îl folosesc şi pe aproapele lor, însă ei au putere să stea împotriva patimilor, iar cel neputincios, ca să nu se piardă nici el şi nici pe cei pe care îi ocârmuieşte să nu-i vatăme, ce trebuie să facă? Dacă aveţi dorinţa adevărată de a vă mântui sufletul, primiţi un sfat, nu de la mine, ci de la Sfinţii Părinţi – adevăraţii lucrători şi învăţători ai vieţii monahale: Sfântul Ioan Scărarul scrie: „Prin patimile prin care a intrat

în noi nepăsarea, prin acelea trebuie să şi iasă". [Din scrierile părinţilor: ale Sfântului Simeon Noul Teolog, ale Cuviosului Nil Postitorul, ale Cuviosului Ioan Gură de Aur] vedeţi importanţa rangului de egumenă şi echilibraţi aptitudinile şi puterea sfinţiei voastre cu neputinţele sufleteşti pe care le aveţi, căci va trebui să daţi răspuns nu numai pentru sfinţia voastră, ci şi pentru sufletele celorlalţi. *(Cuviosul Lev, 133)*

Cu privire la N., îţi spun că ea nu se poartă cu tine aspru, ci cu îngăduinţă şi înţelegere faţă de neputinţele tale omeneşti, deoarece încă nu eşti pregătită pentru altfel de tratament şi ea se străduieşte să te atragă spre bine prin dragoste şi bunăvoinţă, nu prin constrângere şi forţă. Şi însăşi vârsta ta şi celelalte împrejurări o obligă să se poarte cu tine aşa şi nu altfel. A atrage prin dragoste şi bunăvoinţă este mai sigur decât celelalte mijloace, după cum s-a spus: *Dragostea nu cade niciodată* (I Cor. 13: 8). Doar că acest lucru nu este de folos pentru toţi; pentru unii, şi sunt mulţi, sunt mai de folos măsurile aspre, căci altfel se lenevesc, se dedau slăbănogirii şi se pierd.

Nu numai ţie ţi se pare că nu eşti la locul tău, dar şi lui N. i se pare că nu este la locul ei. Ea ar dori să fie la linişte, în singurătate, dar Pronia lui Dumnezeu a rânduit să fie egumenă şi să se îngrijească de orânduirea celorlalte surori. Una este judecata omenească şi alta este judecata lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 30)*

Cei ce acaparează pe nedrept puterea regală sau orice altă putere, după cuvântul Sfântului Ioan Gură de Aur, se tem să apară înaintea supuşilor în chip simplu şi smerit şi se străduiesc prin toate mijloacele să-şi menţină puterea printr-o purtare autoritară, mândră şi crudă, temându-se ca nu cumva să piardă stăpânirea. Iar cei ce dobândesc conducerea şi stăpânirea pe drept nu se tem deloc să se poarte cu supuşii în chip simplu, blând şi smerit, pentru că şi pe oamenii mari simplitatea şi smerenia nu numai că nu-i înjosesc, ci, dimpotrivă, îi înalţă foarte mult. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 12)*

Dacă lucrarea răscumpărării neamului omenesc s-a săvârşit prin ascultarea până la moarte de Tatăl a Fiului lui Dumnezeu, Celui ce S-a întrupat, fiecare funcţie încredinţată nu este altceva decât ascultare faţă de Dumnezeu, pentru că toate felurile de conducere sunt împărţite de Duhul Sfânt, după cum mărturiseşte Apostolul (I Cor. 12: 28). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 13)*

Bătrânii de demult au spus că ispitele nu merg prin pădure, ci se țin după oameni. Totuși, nu trebuie să ne descurajăm și să ne întristăm peste măsură. Domnul are puterea să ducă la bun sfârșit și lucrarea noastră, așa cum l-a dus la bun sfârșit pe proorocul și regele David când s-a ridicat împotriva lui fiul lui natural. Să-i urmăm Sfântului David în smerenie, nu numai în cea lăuntrică, ci și în cea dinafară. El nu a respins învinuirile nedrepte și mustrările făcute de Șimei până la blestem și pentru aceasta Domnul i-a dat înapoi și mila Sa și împărăția. Să nu ne îndreptățim și noi numai după simțirea omenească, ci să ne judecăm după cuvântul lui Dumnezeu. Sfântul Isaac Sirul spune că îndreptățirea de sine nu este arătată în legea evanghelică. Și Apostolul scrie: *Nici un trup să nu se laude înaintea lui Dumnezeu* (I Cor. 1: 29). *Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi* (I Ioan 1: 8). Să presupunem că în faptele noastre au existat intenții bune cu privire la ocârmuirea sufletelor încredințate nouă. Dar nicidecum nu putem spune cu convingere că întotdeauna am procedat așa cum a trebuit și cum a cerut nevoia trupească și sufletească a aproapelui nostru. Domnul spune în Evanghelie: *Milă voiesc iar nu jertfă* (Matei 12: 7) și ne-a poruncit să-i iertăm pe cei ce greșesc față de noi până la de șaptezeci de ori câte șapte. Însă noi, din pricina neputinței omenești, uneori suntem încăpățânați și stăruim în intențiile sau dispozițiile noastre; și cred că această încăpățânare nu a fost și nu este întotdeauna potrivită și în cea mai mare parte ne pricinuiește necazuri atât nouă, cât și celorlalți. Dacă tu ești întru totul corectă, eu te fericesc, pentru că, deși *multe sunt necazurile drepților*, totuși spre mângâiere se spune că *din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul* (Psalm 33: 18). Dar cuvântul Scripturii mă obligă să mă îndoiesc de acest lucru: „Nimeni nu este curat înaintea lui Dumnezeu, chiar și de o singură zi de ar fi viața lui" (cf. Iov 14: 4-5). De aceea este mai corect să ne smerim înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor și trebuie să ne rugăm cu umilință Domnului celui Atotbun ca El Însuși, cu judecățile pe care le știe, să ne ocârmuiască și să ducă neorânduielile la bun sfârșit. Și, mai presus de aceasta, nu trebuie să uităm că avem un vrăjmaș cumplit, care prin toate mijloacele se străduiește să-i încurce pe oameni prin propriile lor neputințe. Să nu uităm cum a procedat Domnul când iudeii cei răi au adus-o înaintea Lui pe femeia păcătoasă. Însă diavolii sunt mai răi decât oamenii aceia. Iudeii s-au rușinat, fiind mustrați, și au plecat unul câte unul. Dar, despre demoni, Sfinții Părinți scriu că ei nu se rușinează și, chiar dacă sunt alungați și respinși, iarăși se întorc.

Toate acestea ți le scriu, dorind să te înduplec să ai milă față de cei ce greșesc și vei primi și tu milă de la Domnul. S-a spus: „Cel ce miluiește

va fi miluit". Şi zice cuvântul Domnului prin proorocul: *Dacă tu vei deosebi lucrul de preț de cel fără de preț, vei fi ca gura Mea* (Ier. 15: 19). Iar dacă surorile, la rândul lor, vor fi neînduplecate şi nesupuse, vor secera ceea ce vor semăna. Tu, însă, poți primi răsplata ta de la Domnul pentru osteneala ta, şi pentru suferința grea, şi pentru grija sinceră față de ele, dacă toate acestea vei încerca să le faci întru Domnul. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 106-107)*

Într-o scrisoare îmi scrii că eşti foarte mulțumită de faptul că ai renunțat la funcția de casieră, iar în altă scrisoare îmi scrii că te nelinişteşte foarte mult şi te chinuie până la epuizare gândul că, renunțând la funcția de casieră, ai greşit cumplit înaintea Stăpânului celui Bun şi Milostiv. Nu e limpede contradicția în scrisorile şi în cuvintele tale? Nu reiese din acestea că una mi-ai scris şi alta ai gândit? În cuvinte erai liniştită, dar în realitate erai neliniştită, pentru că pierdusei cinstea de casieră şi importanța care ți se dădea în mănăstire. Dar cine îşi doreşte şi caută cinste, acela va primi numai necinste şi amărăciune. Totuşi, sentimentul acesta este foarte fin şi se poate ascunde şi de noi înşine şi se descoperă numai prin contradicția care se exprimă astfel: nu vreau, dar sufăr şi mă întreb dacă nu cumva am greşit cumplit renunțând la funcția de casieră. Dacă Sfântul Grigorie Teologul şi Sfântul Tihon de Zadonsk nu au greşit renunțând la catedrele de episcopi, nouă, celor mai mici, nicidecum nu ni se poate socoti păcat faptul că am renunțat la funcție în mjilocul neorânduielii şi răzmeriței, când ne amenința primejdia de a ajunge la închisoare... Totuşi, sfârşitul nu este aici; adevăratul sfârşit va fi la Înfricoşata Judecată a lui Dumnezeu, când va trebui să se dea socoteală înaintea lui Dumnezeu pentru acele suflete pe care egumenii trebuie să le păstorească, să le conducă şi să le mântuiască. Dacă Dumnezeu ar voi să te aducă şi pe tine în această arenă, nu ar trebui să uiți cuvintele spuse despre răspunderea pe care o ai față de ceilalți. Dar deocamdată trebuie să te îngrijeşti de mântuirea propriului tău suflet. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 107-108)*

Funcția de egumenă te chinuie şi te împovărează şi adeseori îți vine în gând să scapi de povara aceasta. Acelaşi lucru îl simte şi tot aşa gândeşte şi părintele nostru S. Dar şi lui şi ție vă spun că acest gând fățarnic este foarte vătămător pentru amândoi. El nu numai că nu vă uşurează, dar mai mult vă măreşte povara egumeniei, slăbănogindu-vă duhul şi paralizându-vă parcă mâinile. Este bine şi folositor să vă osteniți pentru aproapele, chiar dacă după aceea s-ar întâmpla să fiți înlăturată după

voia atotbunei şi atotînţeleptei Pronii a lui Dumnezeu. Cel mai priceput dintre egumenii mănăstirilor, Cuviosul Avva Dorotei, descriind pricinile liniştirii sufleteşti, principala pricină a exprimat-o aşa: voiesc, dacă va fi voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 110)*

Stareţii spun: de aproapele depind viaţa şi moartea, adică numai prin aproapele viaţa noastră poate fi adevărată şi putem moşteni viaţa cea fericită şi veşnică, dar, dacă relaţiile noastre cu aproapele sunt incorecte şi potrivnice, înţelept ar fi să evităm moartea sufletească, iar apoi şi pe cea de-a doua, pe cea veşnică, de care să ne izbăvească Domnul pe toţi cei ce ne silim spre împlinirea dumnezeieştilor şi de viaţă făcătoarelor Lui porunci şi pe toţi care, chiar dacă şchiopătăm din pricina neputinţelor, totuşi căutăm marea Lui milă prin pocăinţă şi smerenie. Apostolul Ioan scrie: *Cine iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi pe fratele său* (I Ioan 4: 21), iar Apostolul Pavel spune: *Datori suntem noi cei tari să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi şi să nu căutăm plăcerea noastră* (Rom. 15: 1) şi, *chiar de va cădea un om în vreo greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii, luând seama la tine însuţi, ca să nu cazi şi tu în ispită* (Gal. 6: 1). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 129)*

Ce să facem? Chiar dacă egumenului nu îi este uşor să fie bolnav, datorită greutăţilor pe care le întâmplină în cadrul ocârmuirii, totuşi Domnul ştie mai bine decât noi ce ne este mai de folos. El toate cu înţelepciune le-a făcut şi le face. Domnul le-a îngăduit celor mai mari Apostoli, unuia lepădarea, iar celuilalt râvna nechibzuită pentru prigoană, ca după aceea ei să fie îngăduitori cu cei neputincioşi în duh. Aşa, cred, îngăduie Domnul şi acum boala pentru persoanele de la conducere, ca să fie îngăduitoare cu supuşii care sunt neputincioşi şi bolnăvicioşi. Căci conducătorii sănătoşi la trup nu-i cred deseori pe supuşii lor atunci când ei le explică vreo neputinţă trupească sau vreo boală. Nu degeaba grăieşte Sfântul David în psalmi: *Trecut-am prin foc şi prin apă şi ne-ai scos la odihnă* (Psalm 65: 12). În afară de împrejurările muceniceşti cunoscute, şi boala trupească deseori arde ca focul trupul cel bolnav şi varsă ca apa sudoarea lui.

Dar şi mai greu îi este celui bolnav atunci când boala lui trupească provine nu numai din cauze trupeşti, ci şi din suferinţe lăuntrice, iar în acest caz, bolnavul are parte de un chin dublu. Dar Sfântul David, care a fost încercat de toate durerile, a strigat către Domnul: *Doamne, când s-au înmulţit durerile mele în inima mea, mângâierile Tale au veselit sufletul meu* (Psalm 93: 19). Şi Apostolul Pavel scrie: *Pe cine îl iubeşte Domnul îl ceartă,*

şi biciuieşte pe tot fiul pe care îl primeşte (Evr. 12: 6). Şi, mai mult, după ce a primit multe răni trupeşti, care i-au fost provocate pe nedrept, sfântul apostol a scris: *Chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi* (II Cor. 4: 16). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 142-143)*

Chiar dacă egumenii nu au timp să citească scrierile Sfinţilor Părinţi, totuşi trebuie să le citească, printre picături rezervându-şi puţin timp. Lectura aceasta ne poate întări sufleteşte şi poate împăca dispoziţia noastră lăuntrică, tulburată de împrejurările neplăcute ce le întâmpinăm. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 190-191)*

Am citit că o persoană mai mare se poartă rău cu tine, că situţia ta este foarte grea, dar nu ştiu cum să te ajut, decât numai să-ţi dau sfatul Sfântului Marcu Ascetul, care în legea sa duhovnicească, în capitolul 12, spune aşa: „Nu râvni la lucruri care sunt greu de rezolvat prin discuţii, căci legea duhovnicească porunceşte să lucrezi cu răbdare, rugăciune şi nădejde". În împrejurări complicate este greu a spune ceva precis, ci spun numai: nicidecum nu trebuie să te grăbeşti, ci să te îngrădeşti cu smerenia şi cu răbdarea, după cum porunceşte Însuşi Domnul: *Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19) şi *cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui* (Matei 10: 22). În faptele tale, mai ales în cele serioase şi importante, este nevoie de prudenţă, multă prudenţă, îmbinată cu rugăciunea sârguincioasă către Dumnezeu şi Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, către Sfântul Nicolae, Marea Muceniţă Varvara şi Sfântul Mucenic Foca. O asemenea rugăciune poate întări duhul tău şi îţi poate da vigoare şi bărbăţie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 191)*

Potrivit cu alcătuirea ta sufletească şi cu starea duhovnicească, ţi-am scris că egumenia primită de bunăvoie poate împiedica starea ta de linişte şi strădania de a menţine rugăciunea neîncetată. De asemenea, ţi s-a spus şi în vedenie să nu te laşi atrasă de deşartele griji pământeşti. Dar tu în scrisoarea ta, pur şi simplu, ai spus că şefia împiedică lucrarea mântuirii, de vreme ce singură ştii că o mulţime de ocârmuitori au dobândit nu numai mântuirea, dar şi slava lui Dumnezeu. Şi ţi-am scris că, dacă cineva se apucă de nevoinţa rugăciunii, Pronia lui Dumnezeu orânduieşte să devină egumen ca să nu cadă în cumplita înşelare a vrăjmaşului. Îndreptează-ţi greşeala şi pe viitor să înţelegi ce se spune cuiva în particular şi ce se spune tuturor, în general. De asemenea, una este ceea ce se face după voia lui Dumnezeu şi cu totul alta este ceea ce se

face prin alegerea propriei noastre voințe. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 50)*

Ți se tot spune despre egumenie, dar gândește-te că aceasta se poate întâmpla numai din două motive, fie din voia deosebită a lui Dumnezeu, fie pentru că nu te orânduiești corect și nu ții drept calea rugăciunii, după cum scrie smeritul Nichita Stithatul în *Filocalie.* Și, potrivit cu starea ta duhovnicească, ți-ar fi mai de folos viața în tăcere... Însă atotbuna Pronie a lui Dumnezeu știe mai bine decât noi ce ne este de folos, și ceea ce ne este de folos ne și orânduiește. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 62)*

Eu întotdeauna le sfătuiesc pe egumene să se înfățișeze înaintea persoanelor duhovnicești împreună cu o maică mai în vârstă, modestă, care să nu relateze discuțiile dintre ocârmuitori. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 64)*

Printre altele, să mai înveți că egumena nu trebuie să creadă orice zvon și, mai ales, pe acele persoane în care observă invidie, gelozie, rea voință sau samavolnicie. Mai întâi de toate, egumena trebuie să aibă intenția curată de a lucra în toate după Dumnezeu și să se roage cu osârdie Domnului și Împărătesei Cerești să o învețe și să o ajute să facă aceasta. De asemenea, trebuie să țină minte și să nu uite că în mănăstire vin nu numai persoane nepricepute, dar și neputincioase și cu obiceiurile dinainte, pentru îndreptarea cărora și intră în mănăstire. Egumena trebuie să cântărească toate acestea și să le cunoască, și să le țină minte, și, punându-se de acord cu ele, să lucreze cum trebuie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 64)*

Pe pământ sunt foarte puțini oameni fără patimi și acolo unde lucrează patimile omenești, îndeosebi în conducători, este imposibil să vezi ordine adevărată. Totuși, când conducătorii sunt cât se poate de corecți și lucrează după Dumnezeu, atunci și în supușii lor, chiar dacă aceștia au patimi, poate exista ordine, ca împlinire a cuvintelor Psalmistului: *Cu zăbală și cu frâu fălcile lor voi strânge ca să nu se apropie de tine* (Psalm 31: 10). Și, unde se lucrează după Dumnezeu, acolo și Dumnezeu trimite ajutorul Său. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 64-65)*

Îmi scrii că vei avea multe persoane mai în vârstă. Oricare ar fi acele persoane, egumena este mai presus de toate. Să dai cinstea cuvenită

cui trebuie, dar să ceri şi rânduiala cuvenită şi să nu laşi din mâini frâiele conducerii, aşa cum tu însăţi mi-ai scris mai înainte, ca fără ştirea şi fără binecuvântarea egumenei nimic să nu se facă. Se înţelege, mai întâi trebuie să întrebi despre fiecare lucru, cum se făcea şi se face el acolo şi pe cele bune să le sprijini, iar pe cele rele să le schimbi, dacă tu înţelegi mai bine. În practică, totul îţi va fi mai clar. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 65)*

Îmi spui că relaţiile tale cu maica egumenă s-au schimbat puţin şi că ceea ce ai îndurat ai îndurat pentru dreptate. Pe viitor să fii mai iscusită: când îţi va cere părerea, să-i răspunzi aşa: „Despre aceasta nu ştiu ce să spun". Sau, dacă vreodată îţi vei exprima părerea cu privire la ceva, nu va trebui s-o spui foarte categoric, ci să ţi-o exprimi cu dreaptă socoteală şi să zici că gândeşti cam aşa, dar nu ştii sigur. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 101-102)*

Să adopţi mai mult un ton moderat, aşa este mai sigur. Am primit scrisoarea ta, în care îmi descrii lupta cu gândurile care te chinuie. Tu te osteneşti mai mult decât toţi, iar ceilalţi nu vor să preţuiască acest lucru şi maica egumenă, care îmi scrie la rândul ei, este gata să te liniştească şi te compătimeşte pentru lupta ta, dar nu îi poate obliga pe ceilalţi să preţuiască ostenelile tale şi treburile ce le faci pentru mănăstire.

Îţi propun două mijloace pentru liniştirea ta.

Maica N., din pricina bolii ei, nicidecum nu s-ar fi învoit să primească egumenia, dar s-a hotărât s-o primească numai pentru a te scoate pe tine din situaţia grea în care te aflai în mănăstirea N., după cum tu însăţi mi-ai explicat. Să ţii minte acest lucru şi să nu-l uiţi. Dacă îţi vei aminti acest lucru, vei avea mai puţine pretenţii de la egumenă atunci când ea, potrivit cu funcţia şi îndatoririle ei, va ridica tonul, deoarece este imposibil ca egumena să tacă tot timpul. Iar măicuţa casieră trebuie uneori în prezenţa altora să tacă, până în momentul când i se pun maicii egumene întrebări despre anumite lucruri, chiar dacă după aceea lucrurile acelea va trebui să le termine măicuţa casieră.

Aşa cere rânduiala duhovnicească.

Între patru ochi poţi vorbi orice cu maica egumenă, dar în prezenţa altora trebuie să-i aduci la cunoştinţă cu băgare de seamă părerea ta, ca să nu-i sminteşti pe străini, care pot spune că măicuţa casieră se ţine mai presus decât egumena.

Exemplul lui Bismarck ar trebui să te liniştească în lupta ta. Bismarck era doar cancelar, dar avea importanţă mai mare decât

împăratul nu numai în Prusia, dar şi în toată Europa, şi, atât timp cât a fost cumpătat şi şi-a cunoscut limitele, a continuat să aibă această importanţă, dar, când Bismarck a început să emită pretenţii nechibzuite, importanţa lui şi-a pierdut puterea. Dacă omul nu îşi preţuieşte singur ostenelile sale, atunci i le preţuieşte nu numai Dumnezeu, i le preţuiesc şi oamenii; în caz contrar, contrariul i se şi întâmplă. Mai bine să te osteneşti totdeauna pentru Dumnezeu şi pentru slava lui Dumnezeu, nu pentru slava ta. Slava pământească este de scurtă durată şi grabnic trecătoare, iar slava de la Dumnezeu este veşnică şi fără de sfârşit. Pe cea din urmă trebuie s-o căutăm, ca să nu ne ostenim în zadar şi fără de folos. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 87-88)*

Nerecunoştinţa

Dacă faci un bine, trebuie să-l faci numai pentru Dumnezeu. De aceea, nerecunoştinţei oamenilor nici nu trebuie să-i dai vreo atenţie. Răsplată să aştepţi nu aici, ci de la Domnul în ceruri, iar dacă o vei aştepta aici, în zadar vei răbda lipsurile. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 13)*

Necredinţa

Hulă împotriva Duhului Sfânt, care nu se iartă şi duce la pieire, sunt necredinţa îndârjită şi negarea existenţei lui Dumnezeu, care nu ţin cont de minunile săvârşite aievea, de mulţimea faptelor ce dovedesc incontestabil existenţa lui Dumnezeu. Negarea îndârjită şi necredinţa sunt hulă împotriva Duhului lui Dumnezeu, care nu se iartă nici în veacul acesta, nici în cel viitor, şi omul care moare fără să se căiască pentru necredinţa sa piere. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 62, din 15.06.1909)*

Necredincioşii

Relaţie bună în viaţă putem avea şi cu cei necredincioşi, numai în rugăciune nu trebuie să ne unim cu ei şi nici discuţii despre religie nu trebuie să purtăm, ca nu cumva în timpul discuţiei să fie hulit numele lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nectarie, 18, p. 513)*

Defectele

Mi-aţi mai scris despre neînţelegerile preoţilor, despre invidia surorilor şi despre defăimările aduse împotriva sfinţiei voastre. În general, la toate acestea vă spun: străduiţi-vă să nu puneţi la inimă toate aceste lucruri, ci amintiţi-vă că toţi oamenii au defecte, după cuvântul Psalmistului: *Toţi s-au abătut, împreună netrebnici s-au făcut; nu este cel ce face bunătate, nu este până la unul* (Psalm 13: 3). De aceea oamenii înţelepţi privesc cu indiferenţă defectele celorlalţi. Răposatul nostru egumen, părintele arhimandrit Moise, în asemenea cazuri spunea: „Da, aceasta e ceva omenesc". Iar răposatul mitropolit Filaret al Moscovei, unui egumen care se plângea de călugării săi zicând că unul nu este bun, altul este altfel, i-a răspuns: „Păi, alege-ţi nişte îngeri". Aşadar, să nu vă tulburaţi, măicuţă, din pricina defectelor omeneşti, iar dacă se întâmplă ceva, să răbdaţi cu smerenie, zicând în sinea sfinţiei voastre: „După păcatele mele încă este puţin ceea ce mi se întâmplă". Şi să vă rugaţi: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi, păcătoşii". Dar nicidecum să nu osândiţi nici preoţii, nici surorile, căci toţi sunt oameni. *(Cuviosul Iosif, 63)*

Este bine să ascundem defectele aproapelui atunci când putem face aceasta şi când acest lucru nu pricinuieşte nici un rău, iar dacă defectele aproapelui încep să iasă singure la iveală, atunci este mai bine să urmăm dreptatea, lăsându-ne în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 64)*

Bolile

Să ne rugăm lui Dumnezeu pentru fraţii suferinzi ca să-i vindece El, căci există boli pe care numai El le poate vindeca, iar în afară de El nici omul, nici îngerii nu vindecă. Totuşi, nu trebuie să renunţăm nici la mijloacele pentru vindecarea bolnavului, ci cu ajutorul lui Dumnezeu să folosim cu chibzuinţă toate măsurile, aşa cum Însuşi Domnul ne învaţă. *(Cuviosul Moise, 304)*

Nerăutatea

Îmi ceri să te învăț „nerăutatea desăvârșită". Aleargă mai bine la Domnul. El Însuși îi invită pe cei dornici de acest lucru: *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima* (Matei 11: 28-29). Strigă mai des: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătoasa!" Și El te va învăța! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 145)*

Nesinceritatea

Nesinceritatea și gândurile viclene sunt des întâlnite în oameni, de aceea nici nu sunt de mirare. Există și la noi în sfânta mănăstire destul de mult. Unora ca aceștia le spun cu băgare de seamă textul psalmului: *Nu râvni la cei ce viclenesc; că cei ce viclenesc de tot vor pieri; iar drepții vor moșteni pământul. (Cuviosul Moise, 287)*

Surorile neputincioase

Am primit scrisoarea sfinției voastre din 3 septembrie, în care îmi scrieți că ați făcut o greșeală - ați primit o soră. Ce să facem? Este cu neputință să nu greșim cât trăim. Mi-ați scris că nu ați fi vrut s-o primiți pe această soră. Vă fac observație cu privire la acest lucru și vă spun că nu trebuie să neglijați simțirea lăuntrică. Dar acum țineți-o, așa cum o și țineți, din scurt. Ar fi bine s-o încredințați unei monahii severe, care să nu-i îngăduie să umble prin chilii și, mai ales, în afara mănăstirii și să nu primească pe nimeni la ea, mai ales persoane de parte bărbătească, să o îndemne după posibilitate să meargă la toate slujbele bisericești și să-și împlinească după putere ascultarea. Și atunci veți vedea cum se va purta. *(Cuviosul Iosif, 71)*

Mi-ai scris despre nedumerirea ta, că nu știi cum să procedezi cu sora aceea care are obiceiul de a mânca pe ascuns. Încearcă s-o convingi, atât cât te va lumina Dumnezeu, și rabdă neputința ei, iar cel mai important este să-ți explice întotdeauna neputința ei. Dumnezeu o poate ajuta să se lase de acest obicei. *(Cuviosul Ilarion, 35)*

În a doua ta scrisoare mă întrebi dacă nu ar trebui să-ți îndrepți atenția spre neglijența și nepăsarea ucenicelor de chilie ale egumenei. Lasă asta, nu te băga în treburile lor. *(Cuviosul Ilarion, 26)*

Cu privire la surorile necuviincioase, despre care au ajuns la tine zvonuri adevărate, mai întâi trebuie să te informezi bine și să afli faptele lor și apoi i le poți aduce la cunoștință egumenei și, așa cum va voi ea, așa va face, iar tu nu trebuie să te amesteci. *(Cuviosul Ilarion, 26)*

Pe ucenicele de chilie trebuie să le reții de la obiceiurile dăunătoare și să le vorbești despre răul pe care îl aduc ele. Și nu te sfătuiesc să taci dacă vreuna dintre ele nu vrea să trăiască așa - Dumnezeu va fi cu ea, dar nu trebuie să fii prea îngăduitoare cu neputințele lor. *(Cuviosul Ilarion, 54)*

Îmi pare foarte rău pentru Olga, actuala purtătoare de corespondență a sfinției voastre. Credeți că suferă de nebunie. Însă mie mi se pare că ea suferă, pur și simplu, de o mare neîncredere, care este urmarea iubirii de sine și a mândriei. Și se știe că mândria îi duce pe oameni și la nebunie. Ar trebui ca ea să-și conștientizeze neputința ei, neîncrederea, și să nu se încreadă în sine, și să nu urmărească faptele altora, să se căiască și să se tânguiască înaintea lui Dumnezeu și să se smerească. Îi este de folos să citească mai des învățătura a 9-a a Cuviosului Avva Dorotei: „Despre faptul că nu trebuie să mințim". *(Cuviosul Iosif, 72)*

Neputința

Văzându-ți neputințele tale, poți judeca cu îngăduință și neputințele celorlalți. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 109)*

Degeaba te descurajezi pentru faptul că nu mergi la biserică din pricina neputinței trupului tău. Pe lângă această neputință, străduiește-te să-ți vindeci neputința sufletului care se vede în tine prin faptul că te descurajezi și te tulburi, fiindcă nu mergi la biserică. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 125)*

Mă întrebi: atunci când sunt slăbită sufletește și trupește, să mă odihnesc sau să mă silesc să lupt? Silirea de sine este necesară oricând, dar a sili peste măsură trupul neputincios nu aduce folos și pentru aceasta trebuie să ai dreaptă socoteală, dar mai mult smerenie pentru slăbirea gândurilor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 280)*

De neputințele trupești trebuie să ții cont, dar, dacă te silești peste măsură, te poți istovi de tot, numai că trebuie să lupți împotriva lenii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 653)*

Nedreptatea

Nedreptatea, oricum ar fi, mică sau mare, înaintea lui Dumnezeu tot nedreptate este; înspăimântându-se de acest lucru, proorocul David strigă către Domnul: *Depărtează de la mine calea nedreptății și cu legea Ta mă miluiește* (Psalm 118: 29), iar în privința gândurilor care vă consolează și vă liniștesc, să știți că sunt de la vrăjmașul: prin ele dorește să adoarmă conștiința voastră și să vă determine să faceți ceea ce este neplăcut lui Dumnezeu și, în cele din urmă, să atrageți mânia lui Dumnezeu.

Așadar, făcând acest lucru, nu-l mai puteți îndrepta prin nimic altceva decât numai prin pocăință din toată inima: să vă osândiți pe sine înaintea lui Dumnezeu și să făgăduiți ca pe viitor să vă îndreptați și Domnul nostru Iisus Hristos, Care a luat asupra Sa nenumăratele noastre păcate, văzând căința voastră, va primi acestea. *(Cuviosul Lev, 215)*

Ura față de aproapele

Te plângi că nu te poți uita la o soră. Izgonește diavolul acesta din inima ta făcându-i metanii până la pământ surorii tale și roag-o să se roage pentru tine ca să fii mai smerită și mai respectuoasă față de ea, iar dacă nu vei face așa cum te sfătuiesc, tot timpul vei fi tulburată, pentru că duhul rău todeauna te va stăpâni dacă nu îl vei izgoni făcându-i metanii cu smerenie surorii tale. Plânge-te pe tine însăți, smerește-te și Dumnezeu te va ajuta și vei fi liniștită, altfel vei pieri. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 283)*

Oricui i se poate întâmpla orice! Dar nu este bine să pui totul la inimă și să ții dușmănie. Și mai bine și mai de folos îți este să taci și să te smerești înaintea ei, căci ea este egumena ta. Foarte mult îmi doresc să se sălășluiască iarăși pacea în inima ta, pacea fără de care este cu neputință să dobândești mântuirea. Iar sărbătoarea aceasta este sărbătoarea păcii, căci îngerii au cântat la Nașterea Mântuitorului: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace* (Luca 2: 14). Această pace I-au adus-o Lui în dar, ca unui nou-născut.

Foarte rău ai făcut că nu te-ai împărtăşit cu Sfintele Taine după această ceartă. Astfel i-ai dat vrăjmaşului diavol prilejul să se bucure de tine. Ar fi foarte bine să asculţi şi să te străduieşti să-ţi împlineşti această datorie de Crăciun. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 274)*

Neplăcerile

Mai suferiţi pentru că v-a făcut neplăceri maica Viaceslava. În primul rând, trebuie să vă spun că este cu neputinţă să evităm întâmplările neplăcute în viaţa aceasta. Iar în al doilea rând, cei experimentaţi în viaţa duhovnicească spun că asemenea întâmplări chiar pot aduce folos sufletului. De exemplu: prin întâmplările neplăcute aflăm că suntem nerăbdători, iar dacă suntem nerăbdători, înseamnă că suntem iubitori de sine. Iar cunoaşterea aceasta trebuie să ne îndemne la mustrarea de sine şi la pocăinţă, şi să-I cerem în rugăciune Domnului să ne miluiască. Fără întâmplările neplăcute, omul întotdeauna este aplecat spre îngâmfare. De aceea, să nu vă tulburaţi, măicuţă, din pricina unor asemenea întâmplări. *(Cuviosul Iosif, 86)*

Nepăsarea

Dacă duhul evlaviei devine mai slab în dumneavoastră, nu este de mirare, pentru că vă aflaţi într-un cerc în care totul este potrivnic acestui duh şi vedeţi, şi auziţi, şi la toate participaţi cu inima, şi cu voie, şi fără voie, lucru pentru care vă compătimesc sincer. Totuşi nu trebuie, frăţioare, să nu vă sârguiţi deloc pentru suflet, ci duhul acesta să-l reaprindeţi fie prin lectură duhovnicească, fie prin rugăciune, cât de scurtă, fie prin amintirea veşniciei şi prin lucrarea poruncilor lui Hristos să vă hrăniţi şi să ajungeţi la bărbatul desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos. Aduceţi-vă aminte de acel vameş din Evanghelie care îşi împlinea în chip rău şi ruşinos îndatorirea şi care, deşi ducea un mod de viaţă cu totul potrivnic voii lui Dumnezeu, totuşi nu înceta să meargă la templu. Şi odată s-a întâmplat astfel încât numai prin câteva cuvinte de pocăinţă I-a plăcut mult lui Dumnezeu şi a ieşit din templu mai îndreptat decât fariseul care împlinea cu râvnă toată legea. Drăguţule! Nu stinge duhul de tot şi nu slăbi din pricina nepăsării şi a îngrăşării trupului şi a împrăştierii minţii în închipuiri pătimaşe, ca să nu ai mai târziu soarta acelei slugi leneşe din Evanghelie, care a ascuns talantul harului primit

la botez, care nicidecum nu trebuie să fie sărac şi neroditor în sufletul nici unui creştin. *(Cuviosul Moise, 326)*

Mi-a părut sincer rău pentru nepăsarea ta, pentru că ai renunţat să mergi la biserică la slujba lui Dumnezeu şi nici în chilia ta nu-ţi săvârşeşti pravila. Totuna este dacă ai lăsa uşile chiliei larg deschise, căci atunci camera sau chilia s-ar răci cu totul şi omul ar simţi fiori de frig. La fel, dacă vei renunţa la slujba bisericească şi la rugăciunea din chilie, sufletul va simţi răceală faţă de tot ce este bun şi se va umple de gânduri necurate, de care mi-e şi ruşine să vorbesc. Domnul să te miluiască şi să te izbăvească de această jalnică stare. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 283-284)*

Nerăbdarea

Nu ascultaţi gândul, care vă spune că nu vă veţi mântui din pricina nerăbdării şi că sufletul dumneavoastră va pieri. Toate acestea sunt cursele unuia şi aceluiaşi vrăjmaş. El vă îndeamnă la nerăbdare, iar după aceea la deznădejde. Pentru nerăbdare să faceţi pocăinţă, iar pentru deznădejde să aplicaţi leacul acesta - mila lui Dumnezeu. În timpul luptei vă ajută mult mustrarea de sine şi smerenia, de care trebuie să aveţi grijă, căci prin ele Dumnezeu vă mângâie în chip nevăzut şi cei ce luptă împotriva dumneavoastră nu vă vor mai putea sta împotrivă. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 181)*

Primele două patimi [nerăbdarea şi îndărătnicia] sunt vrăjmaşi foarte periculoşi, căci ele sunt roadele vădite ale mândriei şi, dacă nu te vei înarma împotriva lor la începutul nevoinţelor tale, ele te vor lua în stăpânire şi îţi vor orbi ochii cei sufleteşti, astfel încât cu greu vei ajunge la bun sfârşit. Se poate spune chiar că mândria pe care o aveai înainte se va înmulţi şi mai tare... Nerăbdarea şi îndărătnicia se înmulţesc mai tare deoarece vrem să facem voia noastră şi ni se pare că suntem înţelepţi, dar nu ne conştientizăm neputinţele şi nebunia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 49)*

„Rănile cumplite" pe care le primiţi în timpul ascultării vă sunt foarte folositoare. Însuşi Dumnezeu vi le trimite şi ca pedeapsă pentru păcate, şi spre încercarea răbdării şi a smereniei, dar vi se par de neîndurat, pentru că nu aveţi mustrarea de sine, ci în locul ei aveţi îndreptăţirea de sine; când vom avea în minte făgăduinţele făcute, în care am spus „voi îndura totul", atunci ne vom îndemna la răbdarea cu blândeţe şi la mulţumire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 145)*

Nerăbdarea noastră înaintea celor mai mari arată neputinţa şi lipsa noastră de smerenie, la care încă nu am ajuns şi de care suntem departe. *(Cuviosul Lev, 161)*

Nesimţirea

Dacă la un capăt al satului oamenii vor fi spânzuraţi pentru păcate, la celălalt capăt nu vor înceta să păcătuiască, zicând: nu vor ajunge prea curând la noi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea I, p. 103)*

Sărăcia duhovnicească

După cum îmi scrieţi, sărăcia duhovnicească nu o înţelegeţi deloc aşa cum trebuie; aceea pe care o înţelegeţi dumneavoastră poate fi numită mai mult o sărăcie a virtuţilor, iar sărăcia duhovnicească constă în sentimentul smereniei: *Inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Psalm 50: 18). Însuşi Domnul îi fericeşte pe cei săraci cu duhul; dumneavoastră încă nu aţi ajuns la ea şi nici eu nu îndrăznesc să spun despre mine că am atins-o; cel sărac cu duhul îşi vede numai sărăcia lui, dar nu se tulbură, ci prin smerenie dobândeşte ajutorul lui Dumnezeu şi se linişteşte. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 69-70)*

Noutăţile

Nu vă băgaţi să judecaţi rânduielile sau neorânduielile care se ivesc, ci feriţi-vă cât puteţi să nu intraţi în asemenea discuţii. Dacă te laşi atras puţin, după aceea nu te mai desprinzi. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 68)*

Mă întrebaţi despre treburile militare, însă eu aud foarte puţin despre acestea... Să luăm aminte la noi înşine: căci avem de dus o luptă cumplită şi neîmpăcată cu duhurile răutăţii şi trebuie să dobândim arma cea puternică împotriva lor – smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 195)*

Duhovnicia

Cultura ştiinţifică poate fi însuşită de toate popoarele, fără deosebire, însă cultura duhovnicească şi curăţia sunt specifice numai creştinului...

În mănăstire este mai uşor decât în lume a dobândi desăvârşirea morală... Atât în lume, cât şi în mănăstire, omul este frământat de patimi, însă în lume oamenii se dedau patimilor, dacă nu prin faptă, atunci prin cuvânt şi prin gând, dar în mănăstire se duce luptă împotriva influenţei patimilor, lucru pentru care se şi primeşte de la Domnul răsplată şi curăţire morală... *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 113, din 10.05.1909)*

Începutul înţelepciunii este frica de Domnul, din care se naşte păzirea poruncilor lui Dumnezeu, iar când frica de Dumnezeu nu există, duhovnicia este în mare decădere, aşa că în situaţia de faţă este mai înţelept să căutăm mijloace eficace pentru restaurarea duhovniciei. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 211-212)*

Nevoia

Nu degeaba se tot repetă zicala: nevoia te învaţă! Nevoia te învaţă să mănânci colaci. Mi s-a întâmplat să aud de la un om cu experienţă că toate lucrurile omeneşti pe care le vedem le-a născocit ori nevoia, ori pofta. Ceea ce se face din nevoie este ori demn de încuviinţare, ori, cel puţin, scuzabil, dar ceea ce se face din poftă nu întotdeauna este scuzabil, cu atât mai puţin demn de încuviinţare. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 180)*

Nevoile mănăstirii

Nedumerirea ta cu privire la aprovizionarea mănăstirii cu alimente, mai ales că lucrurile s-au scumpit şi nu ai bani să cumperi făină, arpacaş, ulei şi lemne de foc, este prima ta încercare, noi aici avem tot timpul greutăţi în acest sens, mai ales acum. Însă nevoia te învaţă să ceri bani cu împrumut de la oameni buni şi să-i dai înapoi la timp. Şi, mai mult, nevoia îţi arată cel mai înalt şi singurul mijloc de întreţinere: să alergi cu credinţă şi nădejde la Împăratul, în rugăciune: „Ochii tuturor spre Tine

nădăjduiesc, Doamne, şi Tu le dai lor hrană la bună vreme; deschizi Tu mâna Ta şi de bunăvoinţă saturi pe toţi cei vii" (cf. Psalm 144: 15-16).

Iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele. Să aşteptăm cu răbdare. Şi *prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19), a grăit Domnul nostru. Şi să nu te nelinişteşti întrebându-te ce vom mânca sau ce vom bea. Căci ştie Domnul toate câte vă trebuie. *(Cuviosul Moise, 322)*

Făgăduinţele

Despre făgăduinţe nu mi s-a întâmplat să văd nimic în Scriptură. Că trebuie făcute cu binecuvântare, ştiu, dar există făgăduinţe nesăbuite şi greu de îndeplinit. Pe acestea trebuie să le înfăţişăm spre judecată părintelui duhovnic; el le poate schimba cu altele mai uşor de îndeplinit. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 490)*

Cu privire la faptul că aţi făgăduit să ţineţi post numai cu pâine şi apă şi nu aţi îndeplinit, vă sfătuiesc să nu vă tulburaţi, căci această făgăduinţă a dumneavoastră nu a fost chibzuită şi a fost mai presus de puterile dumneavoastră, iar Dumnezeu nu cere de la noi peste măsură. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 259)*

Îmi scrii că datorită unei împrejurări ai făgăduit că în fiecare zi vei citi acatistul Sfintei Muceniţe Varvara, iar acum, pe lângă citirea celorlalte acatiste, nu mai ai timp pentru acesta. Cel puţin, citeşte în fiecare zi măcar câte trei icoase şi condace. Şi explică-i făgăduinţa ta maicii egumene N. Dacă nu poţi împlini acest lucru cum se cuvine, atunci la fiecare spovedanie spune-i duhovnicului despre făgăduinţa ta şi despre faptul că nu o poţi împlini corect. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 125-126)*

Făgăduinţa neîmplinită este la fel ca pomul bun care nu are rod. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 46)*

Locaşul

Mă bucur că D. este în ogradă, că nici un lup nu poate răpi oiţele lui Hristos: doar îşi arată colţii prin gard şi se întoarce în pădure. Iar tu eşti în biserica lui Dumnezeu! Cât de iubite sunt locaşurile Tale,

Doamne al puterilor! Doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu... Fericiţi sunt cei ce locuiesc în casa Ta. Că mai bună este o zi în curţile Tale decât mii... Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis mie: „În casa Domnului vom merge!" Înconjurat-am şi am jertfit în cortul Lui jertfă de laudă... Câte mângâieri, câte bucurii are sufletul care locuieşte în casa Domnului! Iar D. se sufocă! Dar nu trebuie să iasă din ogradă! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 244)*

Cum de nu vezi asupra ta mila lui Dumnezeu? Locaşul acela este unul din cele mai bune din Rusia, este un locaş apropiat de Optina, surorile sunt foarte bune, maica egumenă este preabună, nu există alta mai bună... Prostuţo, unde îţi este mintea? Chiar dacă din devotamentul tău faţă de mine ţi-ai dori să locuieşti mai aproape de Optina, nu ţi-ar fi de folos. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 79)*

Mustrarea

Dacă ai primi gândurile îndreptăţirii de sine, mai mult ţi s-ar ascunde mândria. Căci cel ce respinge mustrarea făcută pe drept sau pe nedrept se leapădă de mântuirea sa. Mai bine să te socoteşti vinovată, chiar dacă ai dreptate, decât să te îndreptăţeşti. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 262)*

Trebuie s-o mustri aşa încât să nu cadă în deznădejde şi să fie singură. Iar dacă nu ascultă, atunci s-o mustri în prezenţa martorilor. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 321)*

Tu zici că nu există nimeni care să te mustre pentru păcate, dar, oare, şi conştiinţa tace înaintea ta? Nu, străduieşte-te să-ţi vezi neputinţele şi păcatele tale şi roag-o şi pe sora din chilie să nu te lase nemustrată; aceasta este calea pe care trebuie să mergeţi voi acum; totuşi, nu te întrista, se vor găsi oameni care să te mustre şi Dumnezeu va trimite spre încercarea ta, numai să primeşti totul cu mustrare de sine, nu cu îndreptăţire de sine. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 281)*

Formarea

După părerea mea, pentru fiul dumneavoastră este de ajuns formarea aceasta: să fie un bun creştin, un om bun, un fiu educat, să-şi amintească de biserica lui Dumnezeu, să se roage lui Dumnezeu, să-i

cinstească pe slujitorii Bisericii, pe păstori, să asculte învățăturile lor, să se ostenească în folosul aproapelui și al său, să nu supere pe nimeni, să păzească trezvia, curăția, și toate acestea să le împlinească cu smerenie. Aceasta este pentru el adevărata cultură... În B., fiul dumneavoastră nu va învăța adevărata cultură și este foarte neînțelept acest lucru, căci își poate vătăma moralitatea; așadar, nu vă sfătuiesc să-l trimiteți acolo. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, pp. 395-396)*

Fata are încă mintea în formare, îi face rău să citească acele cărți lumești și nici teatrul nu îi este de folos, căci pot intra patimile în ea; să nu pățească și ea ceea ce au pățit atenienii - pâine și spectacole -, căci este primejdios...

Eu, în general, sunt împotriva înaltei formări culturale; rareori o femeie care are formare înaltă rămâne în buna credință. Cei cu formare înaltă rareori rămân credincioși, chiar persoane ale Academiei Duhovnicești. *(Cuviosul Nicon, 6, pp. 241-242)*

Relația cu aproapele

Mă întrebați pe mine, păcătosul, cum să vă purtați cu maica A. Atunci când ea se află într-o stare sufletească bună, îi puteți spune că, după învățătura Cuviosului Avva Dorotei, numai pentru părerea de sine, cu toate faptele bune săvârșite, sufletul va ajunge sigur în chinurile iadului. Dar, dacă se află într-o dispoziție proastă, mai bine nu vă duceți la ea, pentru că în momentul acela, în afară de obrăznicii, nimic nu veți auzi din partea ei. Și mi se pare că deja v-am scris că trebuie să vă rugați mai cu osârdie pentru ea lui Dumnezeu: „Rânduiește, Doamne, pentru roaba Ta (numele) ceea ce este de folos și mântuitor, după voia Ta cea sfântă". Deoarece, după învățătura Sfântului Ioan Scărarul, pe cei mândri numai Dumnezeu cel Atotputernic îi poate vindeca. *(Cuviosul Iosif, 77)*

Viața de obște

Primii creștini trăiau în armonie. În viața lor de obște i se dădeau fiecăruia cele de trebuință; nu tuturor li se dădea la fel, ci fiecăruia ceea ce îi trebuia. În mănăstiri, problema aceasta este mai complexă. Nu trebuie să se provoace invidie și, pe lângă aceasta, să se dea ceea ce este mai de folos sufletului. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 323-324)*

Activitatea pe tărâm social

Dorința de a vă osteni pentru binele omenirii este foarte nobilă, dar nu este la locul ei. Sfântul Prooroc David spune: mai întâi *fereşte-te de rău,* iar apoi *fă bine* (Psalm 33: 13). La oamenii din ziua de astăzi lucrurile sunt pe dos. Toți vor, cu vorba, să se ostenească pentru binele aproapelui şi nu se îngrijesc deloc sau foarte puțin de faptul că ei înşişi trebuie să se ferească de rău şi apoi să se îngrijească de folosul aproapelui. Ingeniozitatea tinerei generații cu privire la înalta activitate în folosul întregii omeniri este asemenea cuiva care, fără să fi terminat şcoala generală, ar gândi că este cineva, că ar putea fi profesor la universitate. Dar, pe de altă parte, putem gândi că, dacă nu putem urni din loc toată omenirea, nu merită deloc să ne ostenim - aceasta este o altă extremă. Fiecare creştin este dator să se ostenească după puterile sale şi potrivit poziției sale în folosul celorlalți, dar toate acestea să fie făcute la vremea lor şi în ordine, aşa cum am spus mai sus, şi izbânda ostenelilor noastre s-o lăsăm în voia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 99)*

Îmbrăcămintea

Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd împodobită şi îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează haina sufletului meu, Dătătorule de lumină!

Vezi? Haina noastră trebuie să fie lumină. Şi numai Dătătorul de lumină poate lumina întunericul nostru. Şi cămara este lumină - lumină negrăită, neînchipuită, lumină preadulce, bogată în iubire, desăvârşită. Cine a văzut-o măcar o dată în viață, acela nu o va uita niciodată. Iubirea pentru această lumină, pentru această cămară, pentru acest Dătător de lumină este atât de plăcută, atât de înfocată, nespusă şi fără de sfârşit, încât nici râurile, nici marea nu pot stinge acest foc al iubirii. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 207)*

Fă mai des rugăciunea lui Iisus şi smereşte-te. Rabdă. Şi să ştii că haina împărătească nu constă în rasă, ci ea este țesută din lumină. Iar cu privire la haina dinafară, nu te frământa prea mult... Principalul, îți spun, este să-I ceri Mirelui acea haină împărătească. Adică să zici neîncetat rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru Născătoarea de Dumnezeu, miluieşte-mă!" *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 226)*

Optina

Sfânta noastră mănăstire atrage la sine mulți pelerini și deseori se aude cum că, dacă ai fost odată la Optina, tânjești într-acolo cu tot sufletul. Mănăstirea noastră nu are nici icoane făcătoare de minuni, nici moaște proslăvite, însă tot pământul aici este cumva udat de sângele și sudoarea sfinților stareți și pentru rugăciunile lor se coboară harul în sufletele credincioșilor. Nicăieri în alt loc nu este așa. *(Cuviosul Varsanufie, 3, p. 122, din 12.04.1911)*

Nu te rupe de Optina. Eu cred că oricine vine la Optina pentru cea mai cumplită nevoie își găsește alinare cu mila lui Dumnezeu și pentru rugăciunile marilor noștri părinți Lev, Macarie, Ambrozie... Ei au format duhovnicește foarte mulți credincioși pentru Patria Cerească. Și nu încetează nici acum să-i formeze și să-i crească duhovnicește, mai ales pe cei care vin la Optina să se închine la sfintele lor moaște. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 275)*

Experiența

Vă întreb: poate preda o limbă străină cel care nu o știe? Mare diferență este între oamenii care știu din experiență și cei care știu numai din auzite. Cine la ce rang este chemat, așa să și rămână. Experiența este cel mai bun profesor. Căci este scris: *Mulți să fie cei ce trăiesc în pace cu tine, iar sfetnicii tăi să fie dintr-o mie unul* (Sir. 6: 6). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 34-35)*

Prudența în vorbire

Uneori și un cuvânt spus întru simplitatea inimii este luat și răstălmăcit și de aceea trebuie să fim cu băgare de seamă în toate și să nu dăm motive celor ce caută așa ceva. Ce să facem? Toată viața noastră de aici este o luptă duhovnicească. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 653-654)*

În discuțiile cu ceilalți, nimic nu ne împiedică să avem prudență în vorbire și rugăciunea lui Iisus o putem păstra, în același timp, în minte. *(Cuviosul Ilarion, 47)*

Prudența în purtare

Când vii în contact cu altă persoană, chiar și atunci când îi dai ajutor, trebuie să fii cu băgare de seamă și, apropiindu-te de ea, să te gândești că este ca și cum te-ai apropia de Domnul Însuși. *(Cuviosul Ilarion, 49)*

Trăiește deocamdată unde îți este mai ușor și unde nu întâmpini greutăți, așteptând schimbarea în mai bine. Totuși, să știi că în orice loc poți face pe plac lui Dumnezeu prin împlinirea sfintelor și de viață făcătoarelor Lui porunci, de aceea se și spune uneori că nu locul îl mântuiește pe om, deși un loc bun oferă multe înlesniri pentru aceasta. Și se mai spune așa din pricină că peste tot este nevoie de prudență, pázire de sine și silire spre bine. Adam și Eva au fost în rai, dar din lipsa prudenței și a păzirii de sine și acolo au călcat porunca. La aceasta, mai trebuie să adăugăm că orice om care are dreaptă credință, ca Lot, se păzește mai mult în acel loc în care există greutăți și primejdii. Totuși, cele spuse nu împiedică împlinirea dorinței tale arzătoare, pe care să o aștepți la vremea ei de la Pronia lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 179-180)*

Osândirea

Prin curăția cugetului nostru îi putem vedea pe toți sfinți și buni. Dar, dacă îi vedem răi, aceasta vine din alcătuirea noastră. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 352)*

Când vă uitați la K., vi se înfățișează înaintea ochilor patimile celorlalți. Dar cine poate cerceta mișcările lăuntrice ale inimii lor? Multe fapte care ni se par păcătoase, datorită bunei intenții, sunt primite de Dumnezeu ca fapte bune, iar altele, chiar dacă ni se prezintă ca virtuți, datorită relei intenții, sunt respinse de Dumnezeu. Să lăsăm faptele lor în judecata lui Dumnezeu, iar noi să ne îngrijim de noi înșine, ca nu cumva, prin judecarea aspră a celorlalți, să fim asemenea celui ce vede paiul din ochiul fratelui său, iar bârna din ochiul său nu o vede. Nu se poate să nu existe durere în inima lor pentru ceea ce este rău în faptele lor; de aceea, după cuvântul stareţului: „Căderile celorlalți le vezi, dar pocăința lor nu o vezi", vă pot zice și dumneavoastră același lucru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 34)*

Când primeşti ajutor sau săvârşeşti ceva bun, să te fereşti de gândul care pe tine te laudă, iar pe ceilalţi îi osândeşte. Aceasta este cursa vrăjmaşului, care te duce la îngâmfare şi înlătură toate roadele virtuţii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 143)*

Te sfătuiesc să nu bănuieşti de rău pe nimeni; fiecare *pentru stăpânul său stă sau cade* (Rom. 14: 4). Şi nimeni nu va fi pedepsit sau răsplătit pentru faptele altuia: *Căci fiecare îşi va purta sarcina sa* (Gal. 6: 5). Sfinţii Părinţi ne învaţă să nu credem nici măcar ochilor noştri: căci, celui ce este încă robit de patimi şi nu s-a eliberat de ele, aceluia vrăjmaşul îi arată ceea ce voieşte el; să crezi numai acel gând care mărturiseşte numai binele despre aproapele. Şi cel mai bine ar fi dacă noi ne-am învăţa să vedem numai lipsurile noastre. Atunci am îndura mai puţine atacuri din partea vrăjmaşului, căci adevărate sunt cuvintele Domnului: *Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7: 1). *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, pp. 139-140)*

Cel ce vede înaintea sa pe mortul său zăcând, plânge pentru el şi nu ia seama la alţi morţi. Acest exemplu îl spun pentru purtarea faţă de aproapele, ca să luăm aminte la neputinţele noastre şi să ne ferim să gândim despre sine: *Nu sunt ca ceilalţi oameni* (Luca 18: 11). Iar pentru aceasta, patimile nu numai că ne luptă mai tare, dar ne şi biruie, de aceea - să ne smerim. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 290)*

Trebuie să fii atent la viaţa ta lăuntrică, astfel încât să nu observi ceea ce se întâmplă în jurul tău. Şi atunci nu vei osândi pe nimeni. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, pp. 13-14)*

Feriţi-vă şi de batjocură, şi de osândire; pentru greşelile şi fărădelegile aproapelui nu veţi da voi răspuns, dar pentru ale voastre va trebui să daţi, mai ales pentru osândire. Cine nu are patimi şi neputinţe sufleteşti şi cine nu este biruit de ele? Unul are unele, altul - altele, unele sunt mai mari, altele, mai mici, şi deseori vedem paiul din ochiul aproapelui, iar bârna din ochiul nostru nu o vedem. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 76-77)*

Nu te încrede nici în gândul acela care, în vremea necazurilor ce vin peste tine, te învaţă să nu te învinuieşti pe tine, ci să-i socoteşti vinovaţi pe cei care ţi le pricinuiesc şi să zici că ei ascultă de vrăjmaşul ş.a.m.d. Acesta este tot un gând vrăjmaş, care se strecoară în taină şi te atrage prin îndreptăţirea de sine la îngâmfare; mult mai de folos ar fi să

fii surd şi mut în această privinţă, adică să te învinuieşti pe tine însuţi, zicând că tu eşti cel care a dat prilejul să fie ocărât şi că eşti vrednic de ocară, pentru că eşti lipsit de răbdare, smerenie, îngăduinţă şi dragoste; astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, poţi răci sau stinge de tot vrajba, pe care o are faţă de tine fratele ce te-a supărat. Pe lângă acestea, trebuie să ne amintim că nimic nu se face fără îngăduinţa lui Dumnezeu, ci totul se întâmplă pentru păcatele noastre, spre învăţare de minte şi smerenie. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 141)*

După porunca bisericească şi predania apostolică, trebuie să-i respectaţi pe preoţi, ca pe slujitorii altarului şi ai tainelor lui Dumnezeu; căci fără ei este cu neputinţă a vă mântui şi, după posibilitate, atât cât puteţi, daţi pentru nevoile lor, căci *cei ce slujesc altarului au parte de la altar* (1 Cor. 9: 13). Iar a judeca greşelile lor nu este nicidecum treaba dumneavoastră; oaia nu-l judecă pe păstor, oricum ar fi el. A-l judeca pe preot înseamnă a-L judeca pe Hristos Însuşi; pe cât puteţi, feriţi-vă de acest lucru! *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 157)*

Nu-i osândiţi pe ceilalţi, căci numai acest lucru mijloceşte pentru noi toată osândirea înaintea lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 673)*

În fiecare zi aud cuvintele tale: „Vorbesc în deşert şi osândesc". Şi ştim cât de grele sunt acestea, mai ales osândirea, dar tu tot nu te laşi de obiceiul tău. Şi, dacă pentru fiecare cuvânt deşert vom da răspuns înaintea lui Dumnezeu, despre osândire ce vom spune? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 272)*

Batjocura se naşte în tine... din mândrie fariseică; tu vezi paiul din ochiul aproapelui, iar ochiul tău este astupat de o bârnă. Poticnirile şi căderile tale te pot feri de acest diavol; citeşte la Sfântul Ioan Scărarul despre mândrie şi smerenie, despre neosândirea aproapelui şi tot despre ele la Avva Dorotei; atunci, poate, ţi se va întipări în minte că pentru batjocorirea aproapelui suntem părăsiţi de Dumnezeu şi cădem în aceleaşi patimi şi chiar în altele şi mai cumplite, ca să ne cunoaştem neputinţa şi să ne smerim. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 632)*

Îţi mai spun câteva cuvinte despre osândire; cât este ea de nelegiuită, aceasta o ştim toţi, dar, să ne înfrânăm de la ea, nu ne străduim şi, ca dintr-o binecuvântată pricină, deschidem gura şi osândim, dar, dacă ne-am deprinde cu tăierea voii noastre şi cu înfrânarea la vorbă, chiar dacă

ne-am sili cu durere spre acestea, atunci am deprinde obiceiul acesta, deoarece acum avem obiceiul neînfrânării în privința osândirii. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 77)*

Nu trebuie să încurajați în societate vorbirea de rău și osândirea aproapelui, nu trebuie să vă băgați în nici o rânduială care nu vă privește și nici să îngăduiți, atât în casa voastră, cât și în inima voastră, să pătrundă gunoiul neputințelor și greșelilor altora, ci să vă străduiți să-i vedeți pe toți ca pe niște îngeri, chiar dacă cineva v-ar defăima pentru acest lucru; în cazul acesta, este mai bine să-l supărați pe om, decât pe Dumnezeu. Dacă veți proceda așa, vă veți izbăvi de multele urzeli, care vă pot încurca... Când judecați faptele altora, *fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii* (Matei 10: 16), iar pentru aceasta, să cereți ajutor de la Domnul; să-i socotiți pe toți ca pe niște îngeri, iar pe voi, ultimii dintre toți; la aceasta trebuie să vă siliți. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, pp. 82-83)*

Țineți minte că dreptul Lot și în mijlocul Sodomei și-a păstrat dreptatea și vrednicia sa. Așa trebuie să gândim și despre preasfințitul nostru, că sfântul lui suflet nu era distras de gălăgia vorbitorilor în deșert, iar eu, chiar și în liniștea biroului stând, la ce nu mă gândesc! Cei iscusiți trag foloase din orice, dar eu? Să nu grăiască gura mea. *(Cuviosul Antonie, 22, pp. 24-25)*

Cu privire la întrebarea voastră despre nerespectarea regulamentului bisericesc, veți găsi răspunsul în cartea vieții stareţului moldovean Paisie, unde, la o astfel de întrebare, stareţul a răspuns: „Taci, pentru Domnul, taci; cine te-a pus pe tine judecător?" *(Cuviosul Antonie, 22, p. 84)*

O veche zicală spune: în mănăstire nu intri cu regulamentul tău, de aceea, pentru o lingură de untdelemn, nu trebuie să stingeți dragostea ce o aveți pentru părintele I. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 84)*

El, diavolul, orbește ochii fraților nepricepuți față de virtuțile conducătorilor, astfel că nimic bun nu văd în ei, iar față de lipsurile și greșelile lor îi luminează, astfel că nimic nu rămâne ascuns. De aceea, o, bună măicuță, păzește-ți inima ta de tulburare și de osândire, ca să nu se depărteze harul lui Dumnezeu de la tine. De ce să ne îngrijim de păcatele altora, când noi înșine ne aflăm în adâncul păcatului? Să ne rugăm de acum încolo și să-I cerem lui Dumnezeu: *Pune, Doamne, strajă gurii mele și ușă de îngrădire, împrejurul buzelor mele. Să nu abați inima mea spre cuvinte*

nici focul ceresc pe potrivnicii stăpânirilor, ci prăpastia iadului şi focul lui cel veşnic. Monahii nu trebuie să se revolte; virtutea şi nobleţea lor constă în smerenie, tăcere, blândeţe, supunere şi răbdarea tuturor relelor şi nenorocirilor până la mormânt. Fereşte-te, pentru Dumnezeu, de toţi aceia care se ridică împotriva stăpânirilor, chiar dacă ai vedea-o cu ochii tăi pe egumena ta greşind, şi nu o osândi, ci acoperă-te cu tăcerea şi Domnul va acoperi mulţimea păcatelor tale. Pace ţie. Ascultă sfatul meu, pe care ţi l-am dat după Dumnezeu. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 271)*

Teme-te, ca nu cumva să te afunzi în adâncul iadului. Străduieşte-te mai mult şi nu te vei afunda, oricât de multe ar fi păcatele tale. Iar dacă îi vei osândi pe ceilalţi, şi încă pe cei mai mari, atunci şi fără păcatele lor vei merge în fundul iadului. Nu o osândi pe egumenă; acesta este cel mai rău lucru. Orice ar face ea, oricum ar proceda, singură va da răspuns pentru toate, iar îndatorirea ta este să asculţi necondiţionat de ea. Tocmai pentru aceasta vin toate relele asupra celor ce osândesc. *(Cuviosul Iosif, 11, pp. 271-272)*

Să ştii că, înaintea lui Dumnezeu, păcătosul care se căieşte este mai iubit decât dreptul care se mândreşte. De aceea, fereşte-te a osândi! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 161)*

Îndată ce-ţi vine în minte osândirea, îndreaptă-te cu atenţie către Domnul, zicând: „Doamne, dă-mi să-mi văd greşelile mele şi să nu osândesc pe fratele meu". *(Cuviosul Nectarie, 13, p. 79)*

Este bine că te străduieşti să nu-l osândeşti pe aproapele şi să nu te mândreşti: dacă vei lua aminte la tine, Domnul cu timpul te va ajuta şi vei dobândi mântuirea veşnică. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 163)*

Ceri să nu-i osândeşti pe ceilalţi. Într-adevăr, nu există ceva mai uşor pentru mântuire decât această virtute. Nu ai nevoie nici de osteneli, nici de post, nici de jertfe. nici de ofrande. Pur şi simplu: nu judecaţi şi nu veţi fi judecaţi. Îl rog pe Domnul ca El să-ţi dăruiască această virtute. (Cu toate că nici eu nu o am.) *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 114)*

Pe nimeni nu trebuie să osândim, nici chiar pe cel mai deznădăjduit păcătos. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 305)*

Niciodată să nu osândiţi pe nimeni. Pe fiecare om, oricine ar fi el, să-l întâmpinaţi cu inimă bună, în nădejdea de a găsi în el numai ce este bun, văzând înaintea voastră chipul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 333)*

Râvna ta nu este raţională; lasă-i pe ceilalţi! Uneori ţi se pare ceva numai la suprafaţă, dar sufletul fiecărui om este adânc, de aceea Domnul ne-a interzis de două ori nu numai să osândim, dar şi să judecăm. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 10)*

Iar ele, surorile, poate că au în ele ascuns ceva bun, care le poate răscumpăra toate celelalte lipsuri şi pe care tu nu-l vezi. Ai mare înclinaţie spre jertfă, însă Domnul a spus: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Matei 9: 13). Iar mila aceasta este cam puţină în tine, de aceea şi îi judeci pe toţi fără indulgenţă; vezi numai partea rea a omului şi nu te uiţi la cea bună, iar jertfele tale le vezi şi te mândreşti cu ele. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 15)*

Îndată ce vei osândi pe cineva, să zici: *Făţarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău* (Matei 7: 5). Bârna din ochi este mândria. Fariseul avea toate virtuţile, dar era mândru, iar vameşul a avut smerenie şi a fost mai bun. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 72)*

Peste tot este nevoie şi de smerenie, şi de răbdare, şi de neosândirea celorlalţi. Numai prin aceste mijloace duhovniceşti se dobândeşte liniştea sufletească, în măsura în care tindem spre smerenie, îndelungă răbdare şi neosândirea celorlalţi. Dacă cei ce şi-au permis sau şi-au însuşit dreptul de a-L judeca pe Însuşi Domnul au găsit defecte şi nedreptăţi tocmai în El, izvorul întregului adevăr, numindu-L amăgitor, samarinean şi chiar mai rău (Matei 27: 63; Ioan 8: 48), atunci ce concluzii vor trage cu privire la oamenii obişnuiţi?! Cel mai bine şi mai mântuitor pentru noi este să urmăm porunca Apostolului, care spune: *De aceea, nu judecaţi ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului şi va vădi sfaturile inimilor. Şi atunci fiecare va avea de la Dumnezeu lauda* (I Cor. 4: 5). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 36-37)*

Pace multă au cei ce iubesc legea Ta şi nu se smintesc (Psalm 118: 165). Dacă ceva sau cineva ne sminteşte sau ne tulbură, se vede clar că nu ne raportăm întru totul corect la legea poruncilor lui Dumnezeu, dintre care cea mai importantă poruncă este să nu judecăm şi să nu osândim pe nimeni. Căci fiecare din faptele sale se va slăvi sau se va ruşina la Înfricoşata Judecată a lui Dumnezeu. Nouă nu ne este dat dreptul de a-i judeca pe ceilalţi şi foarte adesea judecăm greşit. Şi încă din Vechiul Testament ni s-a poruncit să luăm aminte numai la noi şi la mântuirea noastră şi la îndreptarea propriului nostru suflet. De acestea trebuie să ne îngrijim cel mai mult. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 37)*

Te influențează în rău cuvintele tăioase ale unor persoane care, după părerea ta, ar trebui să vorbească altfel. Sfântul Ioan Scărarul scrie că Domnul în chip proniator lasă uneori și în oamenii duhovnicești anumite lipsuri, ca prin acestea să-i ducă la smerenie. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 56)*

Dacă oamenilor sfinți proorocul David le poruncește, zicând: *Temeți-vă de Domnul toți sfinții Lui* (Psalm 33: 10), cu atât mai mult le trebuie și le este de folos oamenilor păcătoși și neîndreptați să aibă întotdeauna frică de Dumnezeu, temându-se să nu încalce poruncile lui Dumnezeu și, mai întâi de toate, pe cele cu privire la judecare și osândire, care transformă viața creștinului în fățărnicie, după cum se spune în Evanghelie: *Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău* (Matei 7: 5). Deși ni se pare că facem acest lucru din râvnă, totuși râvna aceasta se numește râvnă nesocotită și nebună. Nu fără motiv obiectează Apostolul, zicând: *Cine ești tu, ca să judeci pe sluga altuia? Pentru stăpânul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere ca să-l facă să stea* (Rom. 14: 4). Cu atât mai mult nu este potrivită judecarea lucrurilor mediocre, de exemplu, a clădirilor, dacă sunt mici sau mari. Mai târziu se va vedea că ele sunt foarte bune, chiar dacă acum ni se par nelalocul lor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, pp. 62-63)*

Nu te băga să analizezi faptele oamenilor, nu judeca și nu spune: de ce este așa, pentru ce se întâmplă asta? Mai bine zi în sinea ta: „Ce treabă am eu cu ei? Nu eu va trebui să răspund pentru ei la Înfricoșata Judecată a lui Dumnezeu". Depărtează-ți prin toate mijloacele gândul tău de la judecarea faptelor oamenilor și roagă-te cu osârdie Domnului ca El să te ajute în acest lucru, pentru că, fără ajutorul lui Dumnezeu, nimic bun nu putem face, după cum Însuși Domnul a spus: *Fără Mine nu puteți face nimic* (Ioan 15: 5). De bănuială ferește-te ca de foc, pentru că vrăjmașul neamului omenesc prin aceasta îi prinde pe oameni în cursa lui, prin faptul că se străduiește să înfățișeze totul în chip denaturat – albul să fie negru și negrul să fie alb, așa cum a procedat cu protopărinții noștri Adam și Eva în rai. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 89)*

Mulți cad în păcatul osândirii din obișnuință, alții din pomenirea răului, alții din invidie și ură, iar cea mai mare parte cădem în acest păcat din înfumurare și trufie; neținând cont de marea noastră netrebnicie și păcătoșenie, ni se pare că suntem mai buni decât mulți alții. Dacă dorim să ne îndreptăm și să ne izbăvim de păcatul osândirii, trebuie prin toate

mijloacele să ne silim să ne smerim înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor şi pentru aceasta să cerem ajutorul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 45)*

Dau aceste metanii cu scopul ca cel ce le primeşte să-şi conştientizeze lipsurile şi neputinţele sale şi să-şi vadă păcatele sale, şi nicidecum să nu-şi îngăduie să ia seama la neputinţele şi lipsurile celorlalţi, cu atât mai puţin ale celor mai mari, şi prin toate mijloacele să se ferească să judece sau să umilească pe cineva, ci faptele şi greşelile celorlalţi să le lase în Pronia şi judecata lui Dumnezeu şi în voia proprie a fiecăruia. Întrucât nu ceilalţi vor da răspuns pentru păcatele şi greşelile noastre înaintea lui Dumnezeu, nici de la noi nu va cere Dumnezeu răspuns pentru lipsurile şi neputinţele lor, chiar dacă ei sunt mai mari, dacă nu ne vom amesteca în treburile lor şi nu îi vom judeca, nici nu îi vom umili; în caz contrar, ne vom supune judecăţii lui Dumnezeu. Căci spune Domnul în Evanghelie: *Cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura* (Matei 7: 2); şi mai mult: *Nu judecaţi şi nu veţi fi judecaţi; nu osândiţi şi nu veţi fi osândiţi; iertaţi şi veţi fi iertaţi* (Luca 6: 37). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, pp. 101-102)*

Însuşi Domnul spune în Sfânta Evanghelie: *De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile* (Matei 19: 17). Iar între porunci este una pe care o încălcăm foarte uşor, uitând că încălcarea ei transformă viaţa noastră în făţărnicie; porunca aceasta este - nu judecaţi şi nu osândiţi, precum Însuşi Domnul spune: *Făţarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău* (Matei 7: 5). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 178)*

Să înţelegem, după cuvântul lui Avva Dorotei, că celălalt are ascuns în el ceva bun, care înaintea lui Dumnezeu este mai preţios decât toată viaţa noastră. Omul poate vedea numai ceea ce este vizibil, însă Domnul vede însuşi adâncul inimii. Cuviosul Macarie Egipteanul, văzând un om greşind, a spus în sinea lui: „El, chiar dacă a greşit, va şti să se pocăiască, dar tu, dacă greşeşti, nu vei şti să te pocăieşti". Şi prin această cugetare s-a pus pe sine mai jos decât cel ce a greşit. Iată cum ştiau Sfinţii Părinţi din vechime să se smerească şi să se înfrâneze de la judecată şi osândire. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 51)*

Să nu ne grăbim să judecăm şi să osândim, pentru că oamenii pe care îi vedem nu întotdeauna sunt în interior aşa cum par a fi în exterior. Nu rareori omul începe să vorbească din obişnuita neputinţă omenească şi, înainte de a-şi termina vorba, începe să-şi dea seama că nu vorbeşte

ceea ce trebuie şi, venind în chilie, se căieşte amarnic pentru cele spuse sau săvârşite. Cuviosul Marcu Ascetul scrie: „Din fapte, cuvinte şi gânduri rareori poate ieşi un drept, dar din pocăinţă ies mulţi drepţi". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 55)*

Poruncă evanghelică avem: să nu ne grăbim să judecăm, nu este sănătos să judecăm şi nu este drept să osândim. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 54)*

Îmi scrii că îţi este greu să munceşti, chilia este umedă şi te doare capul. Tocmai pentru acestea ai putea fi numărată în rândul muceniţelor, iar pentru osândire, reproşuri şi cârtire poţi pierde răsplata în viaţa de după moarte. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 270)*

Aşezarea mirenilor în apropierea mănăstirilor este un lucru nu numai nefolositor, dar deseori şi vătămător. Aflându-se în afara mănăstirii şi văzând greşelile celor ce se nevoiesc, în locul folosului duhovnicesc, ei se obişnuiesc numai să-i judece pe ceilalţi, iar pentru osândirea celorlalţi nici ei înşişi nu vor scăpa de osândă dacă nu se îngrijesc să se pocăiască la timp. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 91)*

Descoperirea gândurilor

Descoperiţi-vă mai des gândurile şi mişcările lăuntrice ale inimii; încetul cu încetul, rănile pe care le veţi explica se vor vindeca cu harul Domnului nostru Iisus Hristos. *(Cuviosul Lev, 163)*

Îţi exprimi mirarea pentru cât de mare este puterea ce se ascunde în mărturisirea gândurilor care te luptă. Să nu te miri de aceasta. Şi monahismul însuşi este o taină, iar descoperirea gândurilor faţă de părinţii duhovnici — atât ale monahilor, cât şi ale celorlalte persoane — constituie partea esenţială a Tainei pocăinţei. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 104)*

Mărturisirea a fost rânduită de Sfinţii Părinţi ca să ne fie mai uşor să ne mântuim. Căci calea mântuirii, în general, este grea, dar cine voieşte să se mântuiască prin mărturisirea păcatelor sale şi prin sfatul celor mai mari, acela îşi uşurează mult această cale grea! Să dea Domnul să te mântuieşti! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 200)*

Nu te jena să-i descoperi maicii toate gândurile aduse de vrăjmaşul, căci acest lucru îţi va fi spre vindecare. *(Cuviosul Lev, 191)*

Trebuie să-i spui gândurile tale maicii egumene şi gândurile vor slăbi. De unde vin ele? Din mândrie. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Să-ţi notezi gândurile în fiecare zi. Iar când trebuie să mergi la maica egumenă (pentru mărturisirea lor), să le scrii la modul general, de exemplu, te-ai supărat ş.a.m.d. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Stareţului trebuie să-i spui tot; să-i spui că osândeşti şi că îţi vin gânduri, dar nu trebuie să repeţi. Acesta este lucrul vrăjmaşului. Efrem Sirul îl numeşte lătrat diavolesc. Dacă stareţul întreabă: ce gânduri? Atunci poţi să-i spui. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76).*

A merge la mărturisit este cel mai uşor şi mai mântuitor lucru. De aceea, să mergi şi să mărturiseşti tot. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 110)*

Să nu relatezi faptele altora. *(Cuviosul Ambrozie, 7, p. 110)*

Să spui păcatele tale şi cel mai mult să te învinuieşti pe tine, nu pe ceilalţi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Batiuşka mi-a poruncit cu asprime să nu spun maicii egumene păcatele altora, ci să mă învinuiesc pe mine însămi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Trebuie să spui: îmi vin gânduri de hulă şi de osândă împotriva sfinţiei voastre. (Dacă îţi vin gânduri împotriva stareţei sau a stareţului.) *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

Trebuie să spui acele gânduri care te neliniştesc. Un gând poate că te atacă o zi întreagă şi nu se întâmplă nimic, iar altul dintr-odată te zgârie - şi pe acela trebuie să-l spui. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 76)*

A mărturisi gândurile este foarte folositor. Străduieşte-te să te menţii pe această cale. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 116)*

Mărturiseşte ce poţi... Dacă nu izbuteşti, mustră-te şi osândeşte-te pe tine însăţi. Domnul va primi şi acest lucru ca pe o faptă bună. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 162)*

Eu nu silesc pe nimeni să meargă la maica egumenă. Sfătuiesc numai, pentru că am simţit pe pielea mea că mărturisirea gândurilor uşurează povara sufletească. Iar pentru a dezrădăcina patimile să începi cu mustrarea de sine, cu vederea propriilor tale neputinţe (nu ale surorilor) şi să te socoteşti vrednică de necazuri. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 200)*

Ostenelile noastre vor fi preţuite corect în ziua Judecăţii de obşte. Sileşte-te, surioară, căci a celor ce se silesc este Împărăţia Cerească. Dintre gânduri trebuie să le mărturiseşti pe acelea care te sâcâie foarte des. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 201)*

Îmi place foarte mult că înveţi să-ţi mărturiseşti gândurile. Dacă şi pe viitor vei face aşa, de multe necazuri şi nenorociri vei scăpa. Mulţi oameni tocmai de aceea vin de la câteva sute de verste şi îşi cheltuie ultima copeică, îndură atâtea neplăceri, stau în frig sau în hanuri, nu au ce mânca şi ce bea, toate acestea pentru ca să dobândească învăţătură şi uşurare. Citeşte la Avva Dorotei despre descoperirea gândurilor. Chiar şi cei mai mari stareţi mergeau la părinţi mai mari şi mai pricepuţi decât ei ca să se deprindă cu viaţa duhovnicească. Marele Antonie, fiind de 95 de ani, mergea la Pavel Tebeul, care avea 115 ani. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 211-212)*

Iar tot ce este pe faţă, după cuvântul lui Dumnezeu, *se descoperă prin lumină* (Ef. 5: 13). Şi diavolul, ca o frunză în vânt, tremură când cineva se grăbeşte să-şi mărturisească gândurile sale păcătoase. Îmi scrii: „Gândul acesta l-am ascuns mult timp în mine şi nimic nu-mi era atât de greu de mărturisit ca acest gând". Tocmai în aceasta constă meşteşugul şi viclenia diavolului, că ne sperie prin ceea ce ne este de folos. „Bine este a ne mărturisi Domnului"; „Mărturisiţi-vă Domnului, că este bun: că în veac este mila Lui" - spune Psalmistul. Iar vrăjmaşul, prin aceasta, se străduieşte să deştepte în noi o frică, o ruşine falsă: spune numai şi ai căzut. Dar iată că nu ai căzut, căci eu te-am îndrăgit şi mai mult pentru sinceritatea ta. *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 242-243)*

Dacă nu te vei mărturisi, nimic în lume nu te va ajuta! Şi - Doamne, fereşte - vine moartea! Moartea! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 304)*

Să scrii ceea ce ai făcut. Principalul este să nu minţi şi să nu ascunzi, chiar dacă ai făcut ceva rău, căci şi eu sunt un om foarte păcătos. Aşadar, nu ai de cine să te ruşinezi. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 76)*

A merge pentru mărturisirea gândurilor la maica egumenă este un lucru bun. Să-ţi ajute Domnul! Trebuie să ştii numai că diavolii îi urăsc foarte mult pe cei care fac acest lucru. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 85)*

Tu, măicuţă, nu-ţi descoperi gândurile. De aceea vrăjmaşul triumfă asupra ta. Şi toţi suferim din această pricină. Gândeşte-te, G.! Eşti o fată aptă pentru monahism, numai nu asculta de vrăjmaşul, care doreşte să te piardă. Dar, dacă vei răbda, Domnul te va ajuta şi lupta va trece. Fără această luptă, nimeni nu se mântuieşte. Chiar şi sfinţii au răbdat-o. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 95)*

Surorii N. îi este ruşine chiar şi să-mi scrie despre gândurile ei. Iată ce sfântă este! Dar cine nu se socoteşte pe sine sfânt, acela spune pur şi simplu ce a făcut. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 113)*

Te miri că, îndată ce trimiţi spre mine, păcătosul, scrisoarea ta, înainte de a primi răspuns, simţi pace şi bucurie în suflet. Acesta este meritul descoperirii gândurilor. Aşa scrie şi la cuviosul Avva Dorotei. *(Cuviosul Iosif, 94)*

Eşti silită să le curăţeşti pe celelalte surori şi să asculţi gândurile lor şi, cu toate că, într-adevăr, nu este pe măsura ta acest lucru, totuşi cu bună nădejde să continui această strădanie ca ascultare şi, după învăţătura Sfântului Ioan Scărarul, tu însăţi fiind cufundată în noroi, să le previi pe celelalte, ca să nu se înece şi ele în aceeaşi cloacă, şi, în acelaşi timp, explicându-le celorlalte cuvintele Sfinţilor Părinţi şi îndemnându-le la o viaţă curată, şi de cuvintele tale ruşinându-te, vei pune şi tu început pentru îndreptarea vieţii tale păcătoase. *(Cuviosul Lev, 195)*

Să nu primeşti la descoperirea gândurilor monahii din alte părţi, ci să le trimiţi la maicile care le-au primit sub mantie. Bine ai făcut că ai refuzat rugămintea lui F. de a veni la tine să-şi mărturisească gândurile. Să faci aşa cum i-ai spus, să-i vorbeşti cu privire la ceea ce te va întreba, dar să te fereşti să o primeşti la descoperirea gândurilor. *(Cuviosul Ilarion, 50)*

De ce ţi-e sufletul atât de trist şi împovărat atunci când surorile îşi mărturisesc gândurile? Deoarece eşti ca o cristelniţă care, curăţind păcatele altora, se murdăreşte pe ea; trebuie să-L rogi pe Dumnezeu, ca El să te ajute. *(Cuviosul Ilarion, 48)*

Ai îndoială în cuget şi te întrebi de ce îţi interzic să primeşti surorile la mărturisirea gândurilor fără binecuvântarea maicii egumene şi ce necazuri poţi avea din această pricină. Maica poate bănui că tu le aduni la tine pe surori pentru că ai dorinţa de a deveni egumenă şi, în afară de aceasta, pot exista multe curse diavoleşti, dar, dacă ea este de acord, acestea nu mai există. Aşadar, dacă vreuna dintre surori îţi cere sfatul şi ştii să-i răspunzi, nu refuza să-i spui ceea ce îi este de trebuinţă. Însă trebuie să-i vorbeşti numai despre ceea ce te întreabă. *(Cuviosul Ilarion, 49)*

De asemenea, în timpul împrăştierii este nevoie de osteneală şi silire de sine, şi de chemarea ajutorului lui Dumnezeu, dar, dacă se întâmplă să nu mai rezişti, degrabă să faci pocăinţă şi să nu te tulburi. Mă întrebi dacă la anumite întrebări îi poţi cere lămuriri maicii egumene. Dacă nu există greutăţi, poţi întreba la nevoie. Dar, dacă vezi că anumite lucruri sunt greu de relatat maicii, atunci să răspunzi singură ceea ce îţi va pune Domnul în inimă. Roagă-te totdeauna Domnului să-ţi lumineze cugetul, ca să spui ceea ce le este de folos celor ce te întreabă. Când surorile vin la tine pentru sfat, neapărat trebuie să închizi uşile şi să le trimiţi de acolo pe ucenicele de chilie. Văzând acest lucru, cele ce vin la tine vor fi mai deschise, iar aceasta va fi spre folosul lor. A asculta discuţiile altora este chiar un păcat. *(Cuviosul Iosif, 108)*

Descoperirea gândurilor în faţa părinţilor şi maicilor duhovniceşti este o tradiţie veche şi are un mare folos. Trebuie să mărturiseşti tot ceea ce te tulbură; dacă un lucru îl mărturiseşti, iar altul îl tăinuieşti, nu vei avea nici un folos. Nu este nici un rău dacă îţi vor cunoaşte lipsurile şi greşelile tale, dar este un mare rău dacă te vor lăuda sau te vor socoti dreaptă. *(Cuviosul Iosif, 11, p. 280)*

Descoperirea gândurilor este rânduită de Sfinţii Părinţi ca să nu se poată ascunde faţă de cei nepricepuţi cursele vrăjmaşului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 441)*

Pentru tine, totul este încă nou şi nu ştii cu ce să începi, ce să întrebi şi ce să-i destăinui maicii tale. Într-un timp scurt nu poţi învăţa nimic, dar, de-a lungul timpului, prin întâmplări şi experienţe, Domnul te va înţelepţi... Ţinând cont, pe cât poţi, de posibilitatea şi alcătuirea ta sufletească, mărturiseşte-i nedumeririle tale, gândurile pătimaşe şi trufaşe, întâmplările triste, osândirile şi altele asemenea. Descoperirea gândurilor şi, de asemenea, pocăinţa vindecă neputinţele noastre şi

nimicesc gândurile rele... Cuvintele care ți se vor spune cu privire la nedumeririle tale, să le primeşti cu credință şi tot cu credință trebuie să mergi la mărturisire. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 198-199)*

Eu de aceea ți-am propus să mergi la descoperirea gândurilor sau să ceri sfat şi să nu te încrezi în rațiunea ta, ca să nu iei minciuna drept adevăr şi să nu te înşeli, iar dacă nu poți face acest lucru, atunci să te străduieşti singură să vezi ce te duce mai mult la smerenie şi îți arată ticăloasa mândrie şi răul care vine din ea. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 507)*

Dacă V. nu găseşte folos în descoperirea gândurilor, nu trebuie să o sileşti să facă acest lucru. Dacă nu vine cu credință şi de bunăvoie, ce folos poate avea? Când vine cu credință, îşi spune neputințele şi se smereşte, iar Dumnezeu îi dă şi cuvânt de folos. Dar, dacă cineva vine cu îndoială şi nepăsare, ce folos poate avea de aici? *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 270)*

Dacă te-ai tulburat aşa de tare, tu eşti vinovată, pentru că nu-ți mărturiseşti gândurile la maica N., iar despre acest lucru ți-am scris de multe ori şi îți repet şi acum: ruşinea ta vine din mândrie, că nu vrei să pari înaintea ei atât de neputincioasă şi să te smereşti, dar astfel îți înteţeşti singură lupta. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 432)*

Îți voi spune câteva cuvinte referitoare la descoperirea gândurilor: nu trebuie să mărturiseşti numai ceea ce bei, mănânci şi că nu-ți termini pravila, ci trebuie să spui cu smerenie şi osândire de sine principalele patimi cu care te lupți şi să primeşti cuvintele stareței ca fiind insuflate de Dumnezeu spre folosul tău. Iar principalele patimi sunt: mândria, iubirea de slavă, iubirea de plăceri, iubirea de argint, mânia, iuțimea, pomenirea răului, ura, lenea, slava deşartă, desfrâul, judecarea aspră a lipsurilor aproapelui, pedepsirea aspră a slujitorilor, gândurile întinate, mustrarea aproapelui şi celelalte asemenea; gândurile pătimaşe sau faptele rele trebuie să le spui cu smerenie, nu să le ascunzi; arătarea luminii, nu arătarea întunericului. Numai amintirea celor pe care trebuie să le spunem ne înfrânează de la păcate. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 51)*

Trebuie să spovedim acele gânduri la care voința noastră participă şi consimte, din care pricină devine călcătoare a poruncilor lui Dumnezeu. Porunca a zecea ne arată clar acest lucru; toate poruncile ne interzic să facem rău, dar aceasta ne interzice şi să ne dorim acest lucru, însă gândurile acelea

care doar ne atacă şi la care nu ne învoim, nu consimţim şi le respingem, nu trebuie să le mărturisim. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 6, p. 252)*

Descoperirea gândurilor este de folos atunci când este unită cu ascultarea - atunci aduce rodul smereniei, iar mărturisirea făcută cu cerinţe, adică să fie aşa, după cum vrea fiecare, nu aduce nici un folos. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 312)*

Ce rost are mărturisirea atunci când nu aduce liniştirea? Căci nu este nevoie numai de mărturisire, ci şi de ascultare pe lângă ea. Este nevoie să primeşti, după mărturisire, sfat şi nu trebuie să mai gândeşti singur, nici să te mai încrezi în raţiunea ta: de aici se naşte smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 281-282)*

Şi ascultarea şi mărturisirea au ca scop nimicirea mândriei şi înrădăcinarea smereniei; trebuie să te mărturiseşti de bunăvoie şi cu smerenie, dar pe tine te împiedică vrăjmaşul şi nu-ţi dă voie să faci acest lucru. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 666-667)*

Crezi că îţi este de ajuns numai descoperirea gândurilor. Este puţin numai acest lucru. Dacă îţi descoperi rănile, îţi trebuie şi leacuri pentru ele: mustrare, dojană, ponegrire, batjocură şi alte neplăceri pentru iubirea de sine şi mândrie, a căror vindecare nici nu o vei avea, ci vei rămâne în înşelare, zicând că poţi trăi numai cu descoperirea gândurilor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 437)*

Când simţi că te mânii, învinuieşte-te pe tine, nu pe ceilalţi şi sileşte-te să-ţi mărturiseşti gândurile, să spui ceea ce te tulbură, chiar dacă şi împotriva maicii N. ai gândit ceva; nu te teme, ci spune-i tot şi vei căpăta uşurare. Să ştii că vrăjmaşul este cel care te împiedică să faci acest lucru şi îţi voieşte pieirea, căci după aceea te duce la deznădejde; rădăcina tuturor acestora este mândria, iar biruinţa asupra ei este smerenia. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 463)*

Iar mai târziu, dar neapărat după terminarea zilei, mărturisindu-vă unul altuia tulburările, ce le-aţi avut, să vă cereţi iertare şi să fiţi împăcaţi, dar, dacă nu veţi face lucrul acesta, ci vă veţi tulbura din pricina gândurilor şi le veţi ascunde, ele pot creşte şi pot aduce roade rele. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 4, p. 3)*

Spui că nu ştii ce să mărturiseşti, iar când ai ce mărturisi şi ajungi la stareţă, uiţi tot. Ca să eviţi acest lucru, îndată ce vezi lupul venind ca să-ţi prade şi să-ţi păgubească sufletul prin tot felul de gânduri pătimaşe, să notezi, ca să nu mai uiţi, şi, când ajungi la stareţă, să le spui. Şi să nu te tulburi la gândul că nu ai spus tot: aceasta este cursa vrăjmaşului, ca să te tulbure. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, pp. 664-665)*

Toată viaţa călugărului este o luptă cu gândurile, tocmai de aceea şi este nevoie de rugăciunea lui Iisus. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 133, din 24.11.1909)*

Gândurile să nu le spui nimănui, decât maicii egumene, altfel vei suporta... ruşinea. Nu te mai uita la bărbaţi, căci vei îndura o asemenea luptă, încât nici de viaţa monahicească nu te vei putea bucura. Şi aşa cârteşti uneori pentru că ai venit la mănăstire. Aceasta e o mare prostie. Sfântul Tihon de Zadonsk, când a murit, cel mai mult I-a mulţumit lui Dumnezeu pentru că l-a învrednicit de monahism. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 91)*

Mărturisiţi toate gândurile voastre, mai ales pe cele care nu vă părăsesc mult timp. *(Cuviosul Varsanufie, 5, p. 8, din 13.01.1908)*

Surorilor trebuie să le spui să mărturisească totul despre ele, altfel un lucru îl vor spune, iar altul îl vor ascunde şi nu vor dobândi folos nici din ceea ce vor spune. *(Cuviosul Iosif, 109)*

Îmi spui că nu mai vrei să-mi scrii până când nu te vei deprinde să împlineşti cu fapta sfaturile mele. Dar cum să fiu de acord cu acest lucru? Viaţa duhovnicească are nevoie de mărturisirea gândurilor, după cum spun cuviosul Avva Dorotei şi ceilalţi Sfinţi Părinţi. Iar tu nu mai vrei să scrii despre tine, ceea ce înseamnă că nu mai vrei să-ţi descoperi gândurile. Lucrarea ta nu constă în a fi dreaptă. Căci înaintea Domnului cine poate fi drept? Şi Domnul nu caută la noi nepăcătoşenia, ci caută la noi pocăinţa, cu conştientizarea propriei păcătoşenii şi cu mustrarea de sine. Aşadar, nu neglija descoperirea gândurilor, căci este un leac foarte important pentru molima păcatului. *(Cuviosul Iosif, 107)*

Gândeşte-te la îndreptarea ta, care nu poate fi altfel decât prin mărturisirea desăvârşită, dar nu una să spui şi alta să ascunzi; aceasta înseamnă a acoperi rănile, nu a le vindeca; iar după mărturisire, să primeşti sfaturile cu credinţă şi cu smerenie şi să te străduieşti spre împlinirea lor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 5, p. 476)*

Îmi scrii, N., că trăieşti rău şi nu îţi mărturiseşti gândurile la stareţă. Tocmai de aceea te şi împiedică vrăjmaşul, ca să te conduci după voia lui cea rea. Şi de aceea te învăluie aşa de tare patimile şi eşti biruită de ele. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, pp. 71-72)*

Purtarea faţă de aproapele

Cu toţi oamenii cu care te vei întâlni pe calea vieţii, să te porţi aşa cum ţi-ai dori tu să se poarte ei cu tine. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 328)*

Mântuirea voastră şi pieirea voastră sunt în aproapele vostru. Mântuirea depinde de felul în care vă purtaţi cu aproapele vostru. Nu uitaţi să vedeţi în aproapele vostru chipul lui Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 8, pp. 334-335)*

Fără răbdare şi îngăduinţă faţă de aproapele, este cu neputinţă să trăieşti. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 376)*

Neîmpăcarea îi pierde pe oameni. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 375)*

Nu trebuie să dăm frâu liber simţămintelor noastre. Trebuie să ne silim să ne purtăm frumos şi cu cei care nu ne plac. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 312)*

Dacă între noi apare vreo neînţelegere sau ni se pare că cineva ne face rău intenţionat, trebuie îndată să ne lămurim unii cu alţii şi atunci orice neînţelegere va dispărea. *(Cuviosul Nicon, 6, p. 244)*

Întrebare: „Ei m-au vorbit de rău, iar acum se prefac. Cum să mă port? Să mă feresc de ei?"

Răspuns: „Nu, căci va fi ca o răzbunare; tu poartă-te creştineşte şi, dacă poţi, ajută-i". *(Cuviosul Nicon, 6, p. 273)*

Eu, deşi vă iubesc în duh, ca pe o fiică, totuşi ştiu şi că aveţi o fire aprigă şi vă sfătuiesc, pentru Domnul, să vă străduiţi să vă liniştiţi şi să vă deprindeţi cu răbdarea şi să vă siliţi să o respectaţi pe maica A. şi să-i daţi întâietate; Domnul cel Preamilosârd să vă răspundă întru smerenie, mai mult decât v-am scris eu, şi ştiţi şi singură că în orice ispită smerenia, mustrarea de sine şi răbdarea aduc biruinţa. *(Cuviosul Lev, 188)*

Împotriva cuvintelor necuviincioase şi smintitoare, puteţi cu ajutorul Celui Preaînalt să răspundeţi cu bărbăţie şi cu îndrăzneală, ca pe viitor ea să nu mai îndrăznească să le mai rostească. Iar după plecarea ei, trebuie să vă rugaţi şi să-I cereţi Domnului celui Preamilosârd să înveţe şi să lumineze inima ei spre cunoaşterea adevăratei înţelepciuni şi pe sfinţia voastră să vă ferească de toate atacurile vrăjmaşe şi să vă păzească de răutatea celor ce vă atacă. *(Cuviosul Lev, 260)*

Când sunteţi chemat în vizită, dacă vi se cere acest lucru neapărat, mergeţi cu pacea lui Dumnezeu, dar străduiţi-vă să vă întoarceţi degrabă acasă. De asemenea, nici la nuntă să nu refuzaţi să mergeţi, numai că trebuie să fiţi cu mare băgare de seamă, căci în acest caz veţi fi statornic în faptele blândeţii şi ale înfrânării, fără să mustraţi şi să osândiţi faptele celorlalţi; dar, îndată ce vedeţi că încep glumele necuviincioase, fără să aşteptaţi continuarea lor, cerându-vă scuze celor ce v-au invitat, întoarceţi-vă degrabă acasă. Şi să nu acceptaţi orice invitaţie la nuntă, ci mai mult să vă feriţi şi să mergeţi numai la nunţile la care trebuie neapărat, adică la rudele apropiate sau la prietenii credincioşi întru Domnul. *(Cuviosul Lev, 116)*

Îmi cereţi binecuvântare, pentru că nu ştiţi dacă trebuie să-i vorbiţi fratelui sau să tăceţi: cu siguranţă că nu sunteţi în stare să-l îndreptaţi, căci el are voinţă liberă şi ştie ce este bine şi ce este rău. Dar nu renunţaţi să-i daţi sfaturi prieteneşti cu privire la părăsirea faptelor necuviincioase, să vă rugaţi pentru el Domnului şi Preacuratei Născătoare de Dumnezeu şi să-i chemaţi în ajutor pe plăcuţii lui Dumnezeu: ceea ce este cu neputinţă la oameni, la Dumnezeu este cu putinţă. Nu vă întristaţi din cauza acestor neplăceri, căci ele sunt vremelnice; şi fără voia lui Dumnezeu nu se întâmplă. *(Cuviosul Lev, 226)*

Trebuie să-l judecăm pe om după caracterul lui. Tu ai un caracter mai puternic, iar ea are un caracter mai slab şi procedează după mintea ei, aşa cum poate. Doar şi tu, când îi mustri pe ceilalţi, nu te porţi la fel şi te făţărniceşti când celui slab îi vorbeşti mai tăios, iar celui mai puternic şi mai mare pe un ton mai moale. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 11)*

Când surorile se plângeau că sunt supărate, mustrate sau chiar ocărâte, batiuşka de obicei răspundea: „Buzele care binecuvântează nu cunosc ocara". *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 47)*

Când mergi într-o casă mirenească, îndată ce intri în ea, în prima cameră să te închini de trei ori, iar în altă cameră (dacă treci) te poţi închina o singură dată. Iar când te aşezi la masă, înaintea primului fel de mâncare să te închini numai o dată şi este de ajuns pentru toată masa. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Nu trebuie să te porţi cu prea mare libertate faţă de mireni - îi sminteşti. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 71)*

Trebuie să fii respectuoasă cu toţi. Fii blândă, dar nu mieroasă. Fă plecăciune şi mergi degrabă mai departe. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 73)*

Citeşte psalmul „Cel ce locuieşte în ajutorul Celui Preaînalt" şi mergi şi cere iertare celor cu care te-ai certat. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Dacă cineva se supără pe tine, întreabă-l care este pricina. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Dacă cineva este neliniştit (adică neîmpăcat cu tine, dar nu îţi spune acest lucru), poartă-te frumos cu el, ca şi cum nu ai observa acest lucru. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Dacă cugetul tău îţi va spune de ce nu i-ai spus acelui om, care te-a supărat asta şi asta, răspunde-i: acum este prea târziu să-i spun, am întârziat. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Fii îngăduitoare cu ceilalţi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Tu trăieşti în nepăsare, dar celorlalte le ceri cu asprime să facă totul. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Taci înaintea tuturor şi toţi te vor iubi. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Este mai bine să faci glume atunci când eşti agitată (neîmpăcată faţă de cineva). *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Poartă-te simplu şi totul va trece. Socoteşte-te mai rea decât N. Dacă vei lua seama la tine, vei vedea că, într-adevăr, eşti mai rea decât N. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Priveşte-i pe toţi cât mai simplu. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

A trăi simplu înseamnă a nu osândi, a nu judeca pe nimeni. De exemplu, vine E. A trecut şi gata. Aceasta înseamnă să gândeşti simplu. Dar, dacă la vederea lui E., care trece, începi să gândeşti despre ea ceva rău: că este aşa, că are un caracter nu ştiu cum, înseamnă că nu gândeşti simplu. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 74)*

Când eşti supărată pe N., fă de la 3 la 9 metanii cu rugăciunea: „Doamne, precum ştii Tu, ajută-i roabei Tale, N., şi, pentru rugăciunile ei, miluieşte-mă şi pe mine, blestemata". Atunci când eşti neliniştită (neîmpăcată), să faci metanii, altminteri nu este nevoie. *(Cuviosul Ambrozie, 1, Partea a II-a, p. 75)*

Mă întrebi cum trebuie să te porţi faţă de oameni. Cugetul tău îţi spune corect: să te porţi întru simplitatea inimii. Iar dacă cineva întrebuinţează rău cuvintele tale, este clar că Dumnezeu voieşte să te pedepsească astfel pentru vreo vină de-a ta. Totuşi, ceea ce ţi se pare ţie că ai spus din simplitatea inimii, dar, în acelaşi timp şi din obişnuinţa de a vorbi mult, alţii, potrivit cu alcătuirea lor, pot primi în sens rău, de aceea uneori trebuie să ai prudenţă în vorbire: dacă ştii că omul respectiv poate înţelege, te poţi purta aşa. Nu toţi au aceeaşi măsură. *Fiţi dar înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii* (Matei 10: 16). Încercarea să-ţi fie profesor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 3, p. 419)*

Purtarea faţă de fraţi

Te sfătuiesc să ţii calea de mijloc (calea de aur) în purtarea pe care o ai atât faţă de cei mai mici, cât şi faţă de cei mai mari, străduindu-te să nu-ţi impui punctul tău de vedere şi să-ţi faci datoria cu chibzuinţă, lăsându-te condus de frica de Dumnezeu şi de buna conştiinţă. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 189)*

Îmi scrii despre neputințele unor frați și mă întrebi ce să faci. Ce putem face noi de unii singuri dacă nu ne va ajuta Domnul? Bine că își dau seama de neputințele lor și caută vindecare. Desigur, nu este ușor să se vindece, dar, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu bunăvoința noastră, totul este cu putință. Datoria ta este să-l compătimești pe cel bolnav, să-l sfătuiești să se retragă și, mai mult decât orice, să se smerească; poate că patima lui este îngăduită pentru îngâmfare. Ferește-te de furtuna geloziei, după cuvântul Sfântului Isaac, și vezi-ți neputințele tale; acum, însă, ești acoperit de harul lui Dumnezeu. Noi umblăm prin mijlocul curselor, de care numai smerita cugetare poate scăpa. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 311)*

Îmi scrii că îți pare rău și îți vine greu când vezi că toți îl pun pe Domnul parcă pe ultimul plan. La aceasta îți voi spune: dacă părerea proorocului Ilie nu s-a adeverit când a strigat către Domnul: *Au dărâmat jertfelnicele Tale și pe proorocii Tăi i-au ucis cu sabia; numai eu singur am rămas, dar caută să ia și sufletul meu!* (III Regi 19: 14), și Domnul i-a spus: *Eu însă mi-am oprit dintre israeliți șapte mii de bărbați; genunchii tuturor acestora nu s-au plecat înaintea lui Baal și buzele tuturor acestora nu l-au sărutat!* (III Regi 19: 18), atunci părerea noastră se poate dovedi și mai greșită. Și Apostolul ne previne: *Cel căruia i se pare că stă neclintit să ia seama să nu cadă* (I Cor. 10: 12). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 55-56)*

Obișnuitele neputințe omenești: cei mai mici vorbesc despre cei mai mari, iar cei mai mari despre cei mai mici și toți uităm sfatul apostolului sau, mai bine zis, porunca: *Îmbrăcați-vă, dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi. Iar peste toate acestea, îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii. Și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați, ca să fiți un singur trup, să stăpânească în inimile voastre; și fiți mulțumitori* (Col. 3: 12-15). Noi, însă, ponegrindu-ne unul pe altul, în nebunia noastră, pierdem această fericită pace. Iar în psalmi se spune că în pace este locașul Lui, adică al lui Dumnezeu, și Apostolul scrie: *Cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu* (I Ioan 4: 16). *Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește* (adică nu umilește pe nimeni), *nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul, toate le suferă* (adică acoperă neputințele și lipsurile tuturor), *toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată* (I Cor. 13: 4-5, 7-8). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 80)*

Purtarea față de vrăjmași

Oamenilor care ne fac rău nu trebuie să le stăm împotrivă, nici să ne luptăm cu ei, nu numai cu fapta sau cu cuvântul, dar nici măcar cu gândul. Altfel, diavolii ne vor birui. Pentru asemenea oameni trebuie să ne rugăm. Atunci Domnul ne va ajuta și diavolii vor pleca... Monahul trebuie să se pregătească pentru moarte, de aceea trebuie întotdeauna să se gândească să întâmpine moartea fiind în pace cu toți. Mirenii nu știu acest lucru, de aceea nici nu dau importanță dușmăniei. *(Cuviosul Nicon, 8, p. 317)*

Cel dintâi și cel mai de nădejde... mijloc pentru împăcarea cu cei ce ne asupresc și ne prigonesc este să ne rugăm pentru ei, după porunca lui Hristos. *(Cuviosul Lev, 223)*

Sora T.I., chiar dacă prin lucrarea diavolului celui urzitor de rele se aprinde de mânie asupra sfinției voastre, totuși... cu gura lui David spunem în psalm: *De s-ar rândui împotriva mea oștire, nu se va înfricoșa inima mea; de s-ar ridica împotriva mea război, eu în El nădăjduiesc* (Psalm 26: 3). Și, după cum spun aceste cuvinte dumnezeiești, trebuie să nădăjduiți în Domnul nostru Iisus Hristos, Care vă apără prin toate mijloacele! *(Cuviosul Lev, 162)*

Străduiți-vă să nu-i dați motive de supărare surorii care vă dușmănește și rugați-vă Domnului Dumnezeu pentru ea și cereți-I ca El, în iubirea Sa de oameni, să-i dea minte sănătoasă și judecată dreaptă pentru cunoașterea regulilor creștinești și, dacă veți proceda după sfatul meu, atunci A.I. va fi cu totul alta față de sfinția voastră și va fi plină de dragoste; iar a judeca și a ne da cu părerea nu numai că nu ne este de folos, dar este foarte vătămător!

Nu trebuie să vă temeți deloc de A.I.; chiar dacă are o fire dură, totuși nu respinge gândurile bune, ci dorește să se mântuiască și ea ca toate celelalte fecioare. *(Cuviosul Lev, 163)*

Pentru faptul că participați la liniștirea mea și la îmblânzirea celor ce sunt răuvoitori față de mine, mulțumesc iubirii voastre, dar a-i socoti pe aceștia vrăjmași este o idee nedreaptă, căci ei sunt doar niște unelte ale Judecății, prin care Dumnezeu în chip mijlocit rânduiește ceea ce îmi este de folos. *(Cuviosul Lev, 222)*

Vreți ca netrebnicia mea să vă învețe răbdarea față de cei ce vă asupresc și vă dușmănesc, dar uitați cum ne învață Mântuitorul nostru Iisus Hristos în Evanghelia după Matei: *Eu însă vă spun vouă: Nu vă împotriviți celui rău; iar cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa. Iar de te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două. Celui care cere de la tine, dă-i; și de la cel ce voiește să se împrumute de la tine, nu întoarce fața ta. Ați auzit că s-a zis: „Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău". Iar Eu zic vouă: Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele și peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți* (Matei 5: 39-45).

Așadar, luând aminte la această învățătură evanghelică, suntem datori în toate felurile să ne rugăm pentru cei ce ne fac rău. Tot așa afirmă și Sfântul Apostol Pavel, scriind către biserica din Roma în capitolul 12, versetul 17: *Nu răsplătiți nimănui răul cu rău. Purtați grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor... trăiți în bună pace cu toți oamenii. Nu vă răzbunați singuri, iubiților, ci lăsați loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: „A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul". Deci, dacă vrăjmașul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci, făcând acestea, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui. Nu te lăsa biruit de rău, ci biruiește răul cu binele* (Rom. 12: 17-21). Vedem, preaiubitule, ce învățătură ne dă Însuși Mântuitorul și Domnul nostru Iisus Hristos. Și preaiubitul Său ucenic, Sfântul Apostol Pavel, luminătorul neamurilor, ne învață clar cum trebuie să ne purtăm față de cei ce ne asupresc și ne urăsc. Și, la sfârșitul rugăciunii evanghelice „Tatăl nostru", întotdeauna spunem: „... și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean". Versetul 14: *Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre* (Matei 6: 14-15). *(Cuviosul Lev, 208)*

Purtarea față de egumenă

Cu privire la dragostea pe care ți-o arată maica egumenă, este foarte rău să te mândrești. Pentru că, dacă vei pune dragostea ei pe latura opusă, vei ajunge cu totul la deznădejde. Și acest lucru se poate întâmpla oricând. Și aproape că s-a și întâmplat. Ține minte stihul proorocului David: *Nu vă încredeți în cei puternici, în fiii oamenilor, în care nu este izbăvire*

(Psalm 145: 3). Dar ce trebuie să faci? *Fericit cel ce are ajutor pe Dumnezeul lui Iacob, nădejdea lui, în Domnul Dumnezeul lui... Împărăți-va Domnul în veac* (Psalm 145: 5, 10). *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 173)*

Mergi la maica egumenă şi mărturiseşte-ţi gândurile. Vrăjmaşul te luptă, pentru că prin maica egumenă poţi scăpa de sub stăpânirea lui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 89)*

Purtarea faţă de egumen

Fii cel dintâi ascultător şi slujitor al egumenului de acolo, nu un tovarăş care-i vorbeşte împotrivă; căci, cine se împotriveşte stăpânirii, acela voii lui Dumnezeu se împotriveşte, întrucât Mântuitorul spune: *Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă* (Luca 10: 16) De cei ce vorbesc împotriva egumenului, se bucură diavolii. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 391)*

Purtarea faţă de asupritori

Pentru faptul că maica egumenă şi maica economă te dojenesc, le mulţumesc foarte mult. Şi nu degeaba fac acest lucru. Pentru că nimic în lume nu ajută atât de mult la rugăciune ca răbdarea necazurilor şi dragostea de aproapele. Dacă nu ai avea necazuri, ar trebui să-L rogi pe Domnul cel Milostiv să-ţi trimită. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 145)*

Nu trebuie să te mânii pe ceilalţi, nici să ţii minte răul. După porunca Domnului, sileşte-te să te rogi pentru toţi cei ce te urăsc şi te asupresc! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 191)*

Cu ce eşti tu mai bună decât ele? Pentru ce-ţi doreşti cinste? Pentru că eşti mai mare? Acest lucru este şi mai rău pentru tine! Domnul a spus: dacă voieşte cineva să fie mai mare, să fie robul şi slujitorul tuturor. Iar tu eşti ca o cucoană supărăcioasă şi zici: pe cei potrivnici nici nu vreau să-i văd. Smereşte-te! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 219)*

În ceea ce priveşte jalnica ta poziţie în cercul surorilor, abia atunci vei demonstra că le eşti soră, când le vei arăta dragoste frăţească şi le vei răbda. Chiar mă doare inima să văd sau să aud cum toate te asupresc; dar dacă în această asuprire se ascunde toată slava ta viitoare? Şi a te lipsi

de necazuri înseamnă a te lipsi de viața veșnică. Rabdă, așadar, rabdă pentru Domnul și îmbărbătează-te. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 289)*

Mă întrebi cum poți scăpa de oamenii răi. Prin felul simplu de a gândi și a simți, căci ai venit să-I slujești lui Dumnezeu, nu demonilor. Iar Stăpânul cerului și al pământului și a tot universul nu este diavolul, ci Dumnezeu, Care poruncește și îngerilor, și demonilor, iar sufletelor noastre le dă pace. La adaosul tău răspund cu un adaos: „Dacă necazurile te smeresc, îți liniștesc duhul și te trag la rugăciune, să știi că inima nu te înșală. De aceea, Sfântul Marcu Ascetul spune: „În necazuri se ascunde mila lui Dumnezeu". *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 295)*

Pe surori să le miluiești chiar dacă te supără. Dacă ele cred că ești supărată atunci când taci, nu-i nimic. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 65)*

Suferi pentru că ești prigonită, dar eu mă bucur pentru tine. Dacă ai ști cât este de folositor acest lucru pentru mântuire, mai ales pentru cei împătimiți. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 110)*

Pentru cea care te urăște, roagă-te, și Domnul o poate împăca cu tine. Prin ura ei se vatămă singură sufletește, fiind chinuită de vrăjmașul, dar ție îți face bine, pentru că *fericiți veți fi când vă vor prigoni. (Cuviosul Anatolie, 7, p. 153)*

Cel dintâi și cel mai de nădejde... mijloc pentru împăcarea cu cei ce ne asupresc și ne prigonesc este să ne rugăm pentru ei, după porunca lui Hristos. *(Cuviosul Lev, 223)*

Purtarea față de surori

Asceții de demult viețuiau împreună nu pentru a se mustra și a se necăji unul pe altul, ci pentru a răbda și a îndura cu smerenie și înțelepciune dacă vreunul dintre ei, din neputința omenească și prin lucrarea vrăjmașului, ar fi deviat într-un comportament necuviinvios și i-ar fi supărat pe cei ce viețuiau cu el. Așa și voi, maicilor, străduiți-vă să trăiți cu înțelepciune, fiecare căutându-și folosul ei sufletesc și îngrijindu-se de sine însăși. Totuși, primiți cu încredere și cuvântul acesta, fără să-l răstălmăciți: „Tu să porți grijă de tine, ce treabă ai cu mine?" În Evanghelie se spune clar și pe scurt: *Cui te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe*

celălalt (Matei 5: 39). Dumnezeu să ne ajute să împlinim cuvintele acestea. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, pp. 71-72)*

Trăieşte după Dumnezeu, fii blândă şi milostivă faţă de surori, pomeneşte-L pe Dumnezeu după putere şi te vei mântui. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 78)*

Ne este de folos să ne amintim mereu cum gândea fericita Teodora, care, în timpul purtării potrivnice a celorlalţi faţă de ea, îşi spunea în sinea ei: „Eşti nevrednică de iubirea aproapelui". *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 51)*

Cu surorile să vorbeşti ceea ce trebuie, numai nu prea des, căci altfel te vei dezgusta, dar să vorbeşti întotdeauna cu blândeţe şi cu dragoste. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 202)*

Îţi spun că şi mie îmi pare foarte rău pentru răceala şi neatenţia cu care se poartă surorile faţă de tine... dar, pentru aceasta, nu trebuie să le vorbim de rău, ci mai bine să spunem: pe cei ce ne urăsc şi ne asupresc, iartă-i, Doamne! Şi, pe lângă aceasta, dacă ai putea, ar fi bine să-ţi închizi ochii şi să nu observi răceala şi neatenţia lor faţă de tine şi să nu spui nimănui că ele te dispreţuiesc. De asemenea, după sfatul înţeleptului Solomon, nu-ţi purta piciorul prea des către ele, ci numai în marile sărbători şi atunci dacă eşti invitată, iar cu apropiaţii lor nici să nu-ţi pierzi timpul - câte o metanie şi gata. Şi cu celelalte surori să vorbeşti numai dacă eşti întrebată. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 320)*

Mă întrebi dacă să-i ceri lui M. iertare. Desigur, dacă ai greşit cu ceva faţă de ea! Dar, dacă ea bombăne fără ca tu să ai vreo vină, pentru ce să-i ceri iertare? Dacă se supără fără motiv, treaba ei. Din partea ta este de ajuns dacă îi rabzi neputinţa. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 207)*

Soră E.! Pentru boala ta, îţi dau aceeaşi reţetă: să rabzi. Fii îngăduitoare cu surorile mai mici. Numai pentru abateri şi îndărătnicie să le pedepseşti; şi atunci cu blândeţe. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 88)*

Trebuie să le iubeşti pe toate surorile. Ca să nu te dezguşti, adu-ţi aminte că şi faţa, şi pieptul, şi pântecele tău vor putrezi şi le vor mânca viermii. Şi roagă-L pe Dumnezeu să-ţi dăruiască cunoştinţa lucrurilor. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 99)*

Este păcat să nu iubeşti o asemenea fetiţă cum este L.! Diavolul te tot chinuie cu întrebarea: ce, eu îi slujesc ei? Dar nu înţelegi ce lucru mare săvârşeşti astfel! Te asemeni Fiului lui Dumnezeu Iisus Hristos, Care a spus despre Sine: *Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească* (Marcu 10: 45). Şi pentru aceasta vei primi mare răsplată. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 110)*

Ai vorbit prea dur despre o soră pentru care, după părerea ta, ar exista numai partea de ritual a religiei. Nu trebuie să osândim deloc nici această parte, pentru că citim în troparele multor sfinţi că lucrarea cea văzută este urcuşul către vederea celor nevăzute şi, mai mult, pentru că prin ea se dau oamenilor diferite daruri, precum se spune în Evanghelie: *Unuia i-a dat cinci talanţi, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui* (Matei 25: 15). Şi atât cel ce a înmulţit cei cinci talanţi, cât şi cel ce i-a înmulţit pe cei doi au intrat întru bucuria Domnului lor. Marta şi Maria, surorile lui Lazăr, erau surori de sânge, dar aveau daruri diferite. Maria şedea *lângă picioarele lui Iisus,* ascultând cuvintele Lui cele dumnezeieşti, iar Marta pregătea masa, ca să-L ospăteze pe Hristos. Dacă amândouă ar fi şezut *lângă picioarele lui Iisus,* cine ar fi pregătit masa pentru ospătarea lui Hristos? Şi, mai presus de aceasta, nicăieri nu scrie că numai Maria a intrat în Împărăţia Cerurilor, iar Marta a rămas afară. Sfântul Avva Dorotei, oprindu-ne de la aspra osândire a celorlalţi, zice aşa: poate că în fratele sau sora pe care cugetul ne îndeamnă să-i osândim este ascuns ceva bun, care înaintea lui Dumnezeu este mai preţios decât toată viaţa noastră. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 55)*

Mă întrebi cum să te porţi, pentru că peste tot vezi numai făţărnicie. Singură îţi explici că în asemenea cazuri te ajută foarte mult măsura vorbirii. Să răspunzi scurt, cu înţelepciune şi cu prudenţă, folosind expresii din acestea: nu ştiu ce să vă spun; sau: aceasta nu ţine de mine; sau: asta nu mă priveşte pe mine; sau: acest lucru este mai presus de mine, iar alteori să răspunzi tăcând, cu o metanie, şi să treci mai departe, ca şi cum nu ai fi auzit sau nu ai fi înţeles. Iar mai presus de toate acestea trebuie să urmezi sfatul Sfântului Isaac Sirul: „Trebuie să ne străduim să nu vedem răutatea omului". În aceasta constă curăţia sufletească. Toţi ne vom înfăţişa la judecata lui Hristos şi nu ştim ce sfârşit va avea fiecare, căci Domnul primeşte şi pocăinţa celor ce vin în al unsprezecelea ceas şi acestora va porunci să li se dea răsplată mai întâi, iar pe cei ce au venit înainte îi va mustra, pentru că au avut ochiul viclean. Domnul pe toţi voieşte să ne mântuiască, să ne înveţe şi să ne îndrepte, ca să avem

smerenie şi dragoste şi să nu ne înfăţişăm meritele noastre, pentru că toţi ne mântuim prin harul lui Hristos. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 52)*

Când vieţuim împreună, ni se pare tot timpul că cealaltă parte este mai vinovată fie pentru că se amestecă unde nu trebuie şi are pretenţii, fie pentru că nu se bagă în nici o treabă şi tace, iar alteori într-un mod de neînţeles parcă ne constrânge libertatea. Însă, când ne este dat să vieţuim separat, vedem clar că fiecare dintre noi îşi duce povara sa şi singur fie şi-o micşorează, fie şi-o măreşte şi el însuşi îi oferă duhului său libertate sau strâmtorare. Nu degeaba propovăduieşte Biserica Ortodoxă că fiecare din faptele sale sau se va proslăvi, sau se va ruşina. Poate că în chip proniator s-a rânduit aşa, să trăiţi separat de sora sfinţiei voastre, pentru a-şi cunoaşte fiecare neputinţa sa. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 79)*

Purtarea faţă de fraţi

În purtarea cu fraţii să fii cu băgare de seamă, mai ales cu cei îndărătnici; picătura de ploaie poate sfărâma piatra, cu atât mai mult cuvintele potrivnice pot trage inima în partea cealaltă. Fereşte-te să-i judeci, dar nici nu te călăuzi după mintea lor. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 2, p. 296)*

Vă doresc tuturor viaţă liniştită. De vreme ce liniştea a sărăcit peste tot, iar tulburarea cea fără rost a sporit, toţi ne învinuim unul pe altul şi îi poruncim aproapelui, în aparenţă pentru pricini binecuvântate, uitând că fiecare din faptele sale sau se va proslăvi, sau se va ruşina. Într-adevăr, este greu să potrivim condiţiile actuale cu faptele şi năzuinţele noastre, şi cu pretenţiile ce le avem unul de la altul. Uităm învăţătura evanghelică şi lucrăm aproape numai din îndemnul iubirii de sine, apărând cu încăpăţânare faptele noastre, fără să ne pese dacă ele sunt legiuite sau nelegiuite. Suntem strâmtoraţi din ambele părţi, este greu să păstrăm tăcerea şi nici să vorbim nu ne este uşor şi din ceea ce auzim este cu neputinţă să credem tot. Peste tot este un amestesc de samavolnicie, sau îndreptăţire de sine, sau altceva, sau simplă prostie. Trebuie să ne rugăm cu mustrare de sine, ca să nu rătăcim de la calea cea adevărată. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 100)*

Trebuie să ne îngrijim prin toate mijloacele, ca nu cumva din pricina iubirii de sine să împiedicăm mântuirea aproapelui, pacea lui sufletească

şi izbânda duhovnicească. Pentru aceasta vom da mare răspuns înaintea lui Dumnezeu, dacă nu vom fi cu băgare de seamă. Datoria creştinului este să ajute la mântuirea aproapelui, nu să o împiedice. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 81)*

Supărarea celor mai mari trebuie s-o răbdăm, socotind că aceasta este voia lui Dumnezeu, ca pedeapsă pentru îngâmfarea şi trufia noastră şi, mai ales, pentru apropierea şi discuţiile cu acei oameni de care nu ar fi trebuit deloc să ne apropiem. Căci cei ce se încurcă, de obicei, îi încurcă şi pe cei ce se apropie de ei. Să ştii pe viitor. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a II-a, p. 70)*

Mă întrebi cum să te porţi cu oamenii care nu sunt sinceri şi care în timpul discuţiilor nu rareori au un gând ascuns. Ştiind acest lucru, să răspunzi ţinând cont de starea sufletească a celui care vorbeşte cu tine. Cuviosul Isaac Sirul scrie: „Cu cel ce suferă de invidie să vorbeşti cu pază", ca nu cumva invidiosul, după alcătuirea lui, să răstălmăcească şi cuvintele bune pe care i le spui. Pe viitor, gândeşte-te la câteva expresii generale, şi pe acelea să le foloseşti ca să scapi de oamenii nesinceri. În cea mai mare parte să spui „nu ştiu", iar pentru a evita minciuna să zici „nu ştiu ce să vă spun", „nu am fost atentă", „nu am înţeles bine". Iar alteori să zici: aceasta nu ţine de mine, lucrul acesta este mai presus de mine, eu nu mă bag în asemenea treburi. Iar dacă vezi de departe că urmează să te întâlneşti cu un astfel de om, măreşte pasul şi răspunde-i: mă grăbesc. Dacă vei fi atentă, Dumnezeu te va învăţa cum să te porţi cu asemenea oameni. Celor mai mari şi celor ce sunt de-o seamă cu tine, să le faci tu mai întâi metania cuvenită, iar celor mai mici să le răspunzi cu metania cuvenită. Frica de Dumnezeu şi umblarea în prezenţa Domnului ne luminează şi ne învaţă cum să ne purtăm cu ceilalţi. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea a III-a, p. 51)*

Permisia

Pentru aceasta există mănăstirea, ca să nu faci voia ta, ci voia lui Dumnezeu. Iar când va veni timpul, vei dobândi totul. Mie însumi nu-mi place să merg acasă, iar celorlalţi le îngădui numai la nevoie. 30 de ani nu am fost în locul natal. Casa noastră este dincolo, în Ierusalimul Ceresc. Acolo sunt Tatăl nostru şi Mirele, surorile, fraţii şi toate comorile şi fericirea! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 89)*

În ceea ce priveşte permisiile, îţi spun că ele nu-i sunt de folos nimănui, iar pentru tine sunt de două ori mai vătămătoare. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 72)*

Tăierea voii

După dorinţa sfinţiei voastre mă rog şi vă urez să vă ajute Domnul să iubiţi tăierea voii: totuşi, unei egumene care trăieşte departe de stareţi, îi este greu să ceară lămuriri cu privire la toate lucrurile, mai ales la mărunţişuri. Acestea trebuie să le rezolve prin buna ei chibzuinţă. De aceea sunt şi puse egumenele. Însă, cu privire la lucrurile serioase, este bine să se sfătuiască cu cei pricepuţi. Să vă ajute Domnul să fiţi mai îngăduitoare cu surorile. *(Cuviosul Iosif, 78)*

Să vă ajute Domnul, măicuţă, să renovaţi clădirea distrusă de incendiu. Credeaţi că de acum veţi trăi mai liniştită şi fără griji. Însă realitatea aproape niciodată nu se potriveşte cu gândurile noastre. De aceea, răposatul nostru egumen, părintele arhimandrit Moise, care a fost un om înţelept, avea obiceiul de a repeta cuvintele: „Da, aproape niciodată nu ajungi să faci aşa cum îţi propui". Şi mai spunea cu privire la împrejurările vieţii lui: „Voiesc precum va fi". Aşa şi sfinţia voastră, să vă întipăriţi în minte cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: „Facă-se voia Ta!" *(Cuviosul Iosif, 85)*

Deznădejdea

Mai întâi trebuie să părăseşti păcatul şi să eviţi prilejurile care duc la păcat, dar să deznădăjduieşti nu trebuie nicidecum, căci deznădejdea te face să pierzi nădejdea mântuirii, te duce la greşeli şi mai mari şi ea însăşi este socotită înaintea lui Dumnezeu cel mai greu păcat. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 275)*

Pe cât pot să-mi dau seama, după alcătuirea pe care o aveţi, vrăjmaşul are mare acces la dumneavoastră: vă ridică până la ceruri şi vă coboară până în adâncuri, iar acesta este chipul mândriei duhovniceşti şi deznădejdea este rodul ei. Tocmai de aceea ni se şi îngăduie să cădem, pentru că nu avem smerenie. Pentru liniştirea dumneavoastră, aveţi nevoie de smerenie şi bună nădejde; la smerenie caută Domnul şi pentru

ea trimite mila Sa. Eu nu ştiu ce fel de păcate vă îngreuiază şi vă chinuie, ştiu doar atât: că nu există păcat care să biruie iubirea de oameni a lui Dumnezeu. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 24)*

Când sunteţi în deznădejde, toate neputinţele şi păcatele voastre să le aruncaţi în prăpastia milostivirii lui Dumnezeu şi să vă căiţi pentru ele, dar să nădăjduiţi că veţi fi miluiţi, căci Domnul pentru păcătoşi Şi-a vărsat Preacuratul Său Sânge. Şi, chiar de am împlini toată legea, nu trebuie să nădăjduim că vom dobândi mântuirea din faptele noastre, ci să ne socotim robi netrebnici, după cuvântul Domnului. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 433)*

Mai bine să vă căiţi şi să vă smeriţi întotdeauna decât să deznădăjduiţi; prin pocăinţă şi smerenie atrageţi asupra voastră harul lui Dumnezeu şi ajutorul Lui. *(Cuviosul Macarie, 24, Vol. 1, p. 55)*

Deznădejdea este un păcat de moarte. Fugi de el. Şi ai încredere în Milostivul Dumnezeu şi în Ocrotitoarea noastră, Născătoarea de Dumnezeu, şi în sfinţi. Ei pot face totul. Dar trebuie neapărat să te smereşti şi să ai răbdare. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 89)*

Puţin credincioaso, pentru ce te-ai îndoit de puterea lui Dumnezeu în loc să te convingi de ea, văzându-ţi neputinţa ta? Iona pe fundul mării, înghiţit de chit, nu şi-a pierdut nădejdea, ci s-a rugat, iar tu, laşo, care te desfătezi cu lumina soarelui şi nu eşti lipsită nici de soarele cel duhovnicesc, adică de Sfânta Liturghie şi de slujbele bisericeşti, şi trăieşti în mijlocul muceniţelor, adică al mireselor celor alese ale lui Hristos, împrăştii hulele deznădejdii, ale necredinţei, ale bănuielii şi ale celorlalte păcate ticăloase. Lăsându-te în voia cârtirii, ţi-ai pierdut şi judecata. Spui că ţi-ai pierdut nădejdea de îndreptare – ce vorbe nebune! Fetiţa este gata să-şi piardă viaţa pentru că nu se poate îndrepta! Dar poţi să te pocăieşti! Ce părtăşie avem noi cu cei îndreptaţi, adică cu cei desăvârşiţi? Mila lui Dumnezeu este dacă vom ajunge în ceata celor mântuiţi (adică a celor pocăiţi)! *(Cuviosul Anatolie, 7, pp. 114-115)*

În nici un caz nu trebuie să deznădăjduim cu privire la mila lui Dumnezeu, ci să luăm ca exemplu pe desfrânata, pe tâlharul şi pe vameşul din Evanghelie, care s-au pocăit şi au dobândit iertare de la Domnul cel Milostiv. *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 159)*

Faptul că îi dai voie deznădejdii să intre în inima ta nu este un lucru creştinesc. Când ne apropiem de Înfricoşătoarele Taine ale lui Hristos, fără să ne prefacem şi fără viclenie, ci cu sinceritate spunem: „Cred şi mărturisesc că Tu eşti Hristos, Fiul Dumnezeului celui Viu, iar eu sunt cel dintâi dintre păcătoşi..." *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 236)*

Prin deznădejde, doar pe diavol îl bucuri, iar pe Dumnezeu Îl mânii şi te lipseşti de ajutorul Lui. *Lăsaţi prostia şi veţi trăi* (Pilde 9: 6), spune cuvântul lui Dumnezeu. Iată, te vei apropia de Sfintele Taine şi va trebui să rosteşti: „Cred, Doamne, şi mărturisesc... că ai venit să-i mântuieşti pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu". Nebunul se gândeşte: am căzut, sunt cel mai mare păcătos, dar creştinul se mustră cu smerenie pe sine şi proslăveşte mila lui Dumnezeu şi iubirea Lui şi în pace se împărtăşeşte cu Hristos, ceea ce din inimă îţi doresc şi eu ţie! *(Cuviosul Anatolie, 7, p. 279)*

Îmi descrieţi neorânduiala din viaţa dumneavoastră, pentru care vă rog să nu deznădăjduiţi, căci deznădejdea arată mândria; să nădăjduiţi în Dumnezeu, Care poate îndrepta paşii dumneavoastră spre lucrarea sfintelor şi de viaţă făcătoarelor Lui porunci, pentru care mă rog cât pot Domnului. *(Cuviosul Lev, 221)*

Voi vorbi despre deznădejde, pe care Sfântul Ioan Scărarul o socoteşte mai rea decât orice păcat. Pentru orice păcat, omul se poate pocăi, luând hotărârea fermă de a nu se mai întoarce la el şi astfel poate dobândi iertare şi milă de la Domnul. Dar cel ce deznădăjduieşte, ce poate face şi ce poate dobândi? Cu adevărat, deznădejdea este mai rea decât toate relele. Omul uneori poate suferi foarte mult; dar puţini oameni suferă aşa cum a suferit dreptul Iov. Cea mai mare parte a celor dintre noi suferă ca urmare fie a gândurilor şi a părerilor greşite, fie a faptelor rele. Însă, pentru cei ce suferă, există şi cuvântul mângâietor al Apostolului: *Pe cine îl iubeşte Domnul îl ceartă, şi biciuieşte pe tot fiul pe care îl primeşte* (Evr. 12: 6). *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 106)*

Nu există păcat care să biruie milostivirea lui Dumnezeu, căci El voieşte ca toţi să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină. De aceea, dă la o parte deznădejdea cea nesăbuită şi străduieşte-te să păzeşti poruncile lui Dumnezeu, iar dacă greşeşti, căieşte-te şi îndreptează-te. Toate necazurile ce te lovesc, îndură-le, după cuvântul lui Dumnezeu: *Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre* (Luca 21: 19) şi *cel ce va*

răbda până în sfârşit, acela se va mântui (Matei 10: 22). Nu ţine mânie pe cei din casă, ci roagă-te pentru ei şi pentru toţi cei ce te urăsc şi te asupresc şi, cu mila lui Dumnezeu, te vei mântui dacă vei săvârşi acestea, adică poruncile lui Dumnezeu. Sinucigaşii vor merge direct în fundul iadului şi greutatea tuturor păcătoşilor îi va apăsa acolo şi chinurile lor vor fi îngrozitoare şi nesfârşite. Ia seama la sfinţi, cum au răbdat ei pentru mântuire. *(Cuviosul Ambrozie, 23, Partea I, p. 174)*

Îmi povesteşti despre structura ta că, atunci când te supără cineva, te tulburi şi ajungi la deznădejde. Tu vrei direct desăvârşirea, fără să înveţi vreun pic, fără să înduri atacuri vrăjmaşe şi fără să-ţi cunoşti neputinţa; şi, smerindu-te, vrei pur şi simplu, fiind încă prunc, să ajungi bărbat desăvârşit sau, intrând în serviciul militar cu rangul cel mai de jos, să devii dintr-odată general şi, fiind încă la începutul alfabetului, să citeşti dintr-odată toate cărţile. Prin multe osteneli, nevoinţe şi timp au ajuns sfinţii la desăvârşire. Arta artelor şi meşteşugul meşteşugurilor este lucrarea mântuirii şi nu se dobândeşte simplu, ca şi cum ai bate din palme. Sfinţii Părinţi, care au parcurs activ această cale şi au dobândit bogăţia bunătăţii prin lucrarea poruncilor lui Hristos, ne-au lăsat exemple în învăţăturile lor, ca prin ele să ne cunoaştem patimile, să luptăm împotriva lor prin smerenie, mustrare de sine şi pocăinţă, să nu nădăjduim nicidecum în faptele noastre sau în puterile şi raţiunea noastră şi, astfel, puţin câte puţin, să ne curăţim de patimi şi să ne apropiem de Dumnezeu. Adu-ţi aminte că Domnul fericeşte calea cea strâmtă şi dureroasă, nu pe cea largă şi fără de griji.

Te rog să nu deznădăjduieşti, ci în toate împrejurările să te laşi în voia Domnului, căci deznădejdea arată în mod clar mândria, de care Domnul te poate păzi. *(Cuviosul Lev, 225)*

Pustnicia

Pentru pustnicie şi zăvorâre nu te poţi hotărî de unul singur, îţi trebuie chemare de la Dumnezeu. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 24)*

Dacă ai îngâmfare şi patimi sufleteşti, nu poţi alege viaţa în singurătate. În afară de înşelarea vizibilă, zăvorârea poate fi pricina unei înşelări fine, tainice. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 25)*

Uneori se întâmplă să vedem că unii tind spre viața pustnicească și spre tăcere, în adâncul inimii lor căutând o viață mai ușoară, fără griji și fără necazuri. Această tendință este nechibzuită, ca să nu mai spunem că este și irealizabilă. Viață fără necazuri nu a existat, nu există și nici nu va exista. *(Cuviosul Nicon, 20, p. 25)*

Ieșirea din mănăstire

Îmi scrieți că vă vine uneori gândul să plecați din mănăstire undeva. Asemenea gânduri aveam și eu înainte, însă acum au fugit de la mine. Am mărturisit aceste gânduri stareţului și iată ce am auzit de la el: diavolul, ca un leu răcnind, umblă căutând pe cine să înghită și se năpustește asupra celor ce hoinăresc în zadar și îi înghite; aceasta m-a speriat foarte tare și m-a determinat să stau într-un singur loc. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 301)*

Trebuie ca această călătorie a sfinției voastre să nu fie o plimbare zadarnică și o împrăștiere a minții în diferite lucruri, ci ca o albină vrednică să vă întoarceți în mănăstirea sfinției voastre cu folos, adică să dobândiți buna cuviință, sentimentul dragostei față de toți, să fiți gata spre orice faptă bună, să aveți smerenie în duh și izbândă în ascultare și să dați exemplu bun celor din jur, căci și albinele, ieșind din stup, culeg ceea ce este bun nu numai pentru ele, ci se străduiesc să fie de folos și celor din jur. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 298)*

Așa cum peștele, ieșind din apă, nu trăiește mult, așa și călugărița, ieșind din mănăstire, dacă stă mult în afara ei, poate muri, dacă nu și cu trupul. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 253)*

Dacă Dumnezeu nu-i va îngădui egumenei să vă dea blagoslovenie pentru călătorie, nu vă mai străduiți, căci, unde nu există acordul egumenei, acolo nici voia lui Dumnezeu nu este. Iar dacă îi veți smulge acordul, atunci în mod inevitabil, pentru samavolnicie, va veni ispita, de care să vă păzească Domnul. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 253)*

Porumbița lui Noe, ieșind în zbor din arcă, nu și-a găsit liniștea până când nu s-a întors iarăși în arcă. Așa și sfinția voastră, când vă veți termina treburile și vă veți întoarce în mănăstire, atunci vă veți găsi liniștea. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 293)*

În numele lui Dumnezeu, vă rog să nu vă mâhniți, să nu vă pierdeți nădejdea și să nu vă tulburați cu duhul pentru faptul că vedeți fărădelege și dezbinare în cetate și că simțiți și ziua și noaptea osteneala în mijlocul ei și nedreptatea. Căci, într-adevăr, în mijlocul lumii (adică în cetate) nu există liniște. Însă, dacă ne vom retrage și ne vom sălășlui în pustie, atunci Îl vom vedea pe Dumnezeu, Care ne va izbăvi de împuținarea sufletului și de vifor. Dar, până atunci, destăinuiți-vă durerea înaintea Domnului și citiți Psalmul 54. *(Cuviosul Antonie, 22, p. 293)*

Nu trebuie să-i cereți maicii egumene cu insistență. Dacă de la primul cuvânt vă va spune că este de acord, Dumnezeu va binecuvânta și atunci cu mulțumire veți veni întru numele Domnului, dar, dacă vă va spune: „Pentru ce să mergi? Ai mai fost acolo", atunci cu supunere să stați acasă, în duhul păcii, și să nu căutați să vă faceți voia! *(Cuviosul Antonie, 22, p. 297)*

CUPRINS

Tipărit la S.C. DON-STAR S.R.L. Galaţi
Str. 1 Decembrie 1918, Nr. 23, Tel/Fax: 0236/492587
e-mail: donstargalati@yahoo.com

Distribuţie:
S.C. Egumeniţa S.R.L.
O.P. 3
C.P. 301
800730 Galaţi
tel./fax: 0236-326.730
e-mail : editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro